Dzam Weɗeye

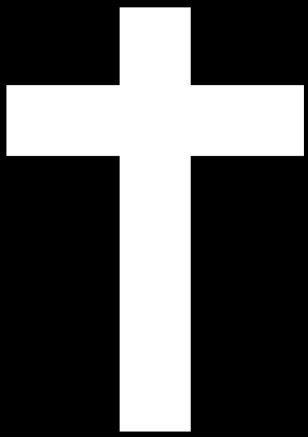

New Testament in Merey

Dzam Weɗeye
New Testament in Merey

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merey

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merey

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec

Contents

Mata 1
Markus 63
Luka 105
Yuhana 172
Məsler hay 220
Roma hay 279
1 Koriŋte hay 309
2 Koriŋte hay 338
Galat hay 356
Efez hay 367
Filipi hay 377
Kolosi hay 385
1 Tesalonik hay 392
2 Tesalonik hay 398
1 Timote 402
2 Timote 410
Titus 416
Filimoŋ 420
Hebrœ hay 422
Yakuba 444
1 Piyer 451
2 Piyer 460
1 Yuhana 465
2 Yuhana 473
3 Yuhana 475
Yuda 477
Məsine i Yuhana 480

Ŋgwalak **i bazlam nakə**
Mata
a watsa aye
Məfələkwe

Wu nakə Mata a watsa a ɗerewel nakay aye na, anaŋ: Yesu Kəriste neŋgeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a gwaɗ ma slərawеye ka məndzibəra aye. Mbəlom a dazlay mərehe ha wu nakə a gwaɗ ma vəlateye a Israyel ma Dzam Guram eye na, ta neŋgeye. Tə wa na Yesu mə walaŋ i Yahuda hay, kə ndza mə walaŋ tay dərmak. Kwa andza niye bəbay na, labara nakay ka təra hərwi Yahuda hay ɗekɗek bay, hərwi ndo hay ka məndzibəra tebiye.

Mata kə pay gər a məwetse ɗerewel ŋgay ka madədo ka madədo lele. A dazlay ta məwe i Yesu, madzəhuɓe i Yesu a yam, ada tə masəpete nakə Fakalaw a səpat na Yesu aye. Kə watsa na məsler i Yesu, labara neheye a tsikawatay a ndo hay aye, matətike ada ta məmbəle tay ha ndo hay abəra ma ɗəvats.

Mata a ŋgəna ha matətike i Yesu wal wal zlam:

1) A ɗa ha labara ma tsaholok (5-7).
2) Gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo ta məsler tay (10).
3) Dzeke i Bəy i Mbəlom (13).
4) Gawla i Yesu hay ta giye məsler na, kəkay (18).
5) Matətike ka gər i mandəve i məndzibəra tə məmaw i Yesu (24-25).

Bəba təte i Yesu hay
Luka 3.23-38

1 Anaŋ ɗerewel i məzele i bəba təte hay i Yesu Kəriste: Yesu Kəriste na, slala i Davit ada Davit na, slala i Abraham. Bəba təte i Yesu hay na, anaŋ: 2 Abraham a lah məwe Izak. Izak a wa Zakob. Zakob a wa Yahuda ta malamar ŋgay hay. 3 Yahuda a wa Fares tə Zara, may tay na, Tamar. Fares a wa Hesron. Hesron a wa Aram. 4 Aram a wa Aminadab. Aminadab a wa Nasoŋ. Nasoŋ a wa Salmoŋ. 5 Salmoŋ a wa Booz, may i Booz na, Rahab. Booz a wa Obed, may i Obed na, Rut. Obed a wa Zese. 6 Zese a wa bəy Davit.

Davit a wa Salomoŋ, may i Salomoŋ na, ŋgwas i Uri. 7 Salomoŋ a wa Robowam. Robowam a wa Abiya. Abiya a wa Asaf. 8 Asaf a wa Zozafat. Zozafat a wa Zoram. Zoram a wa Oziyas. 9 Oziyas a wa Yotam. Yotam a wa Akaz. Akaz a wa Ezekiyas. 10 Ezekiyas a wa Manase. Manase a wa Amoŋ. Amoŋ a wa Zoziyas. 11 Zoziyas a wa Yekoniya ta malamar ŋgay hay. A wa tay ha na, ahəl nakə tə gəs tay beke eye hay a Babilon aye.

12 Ma dəba eye nakə ti ye tay ha a Babilon aye na, Yekoniya a wa Salatiyel. Salatiyel a wa Zorobabel. 13 Zorobabel a wa Abihod. Abihod a wa Eliyakim. Eliyakim a wa Azor. 14 Azor a wa Sadok. Sadok a wa Akim. Akim a wa Eliyod. 15 Eliyod a wa Eleyazar. Eleyazar a wa Matan. Matan a wa Zakob. 16 Zakob a wa Yusufa tuk. Neŋgeye na, zal i Mari nakə a wa Yesu, tə zalay Kəriste aye.

17 A gəs abəra ka Abraham hus ka Davit na, slala kuro gər eye faɗ. Ada a gəs abəra ka Davit hus ahəl nakə tə gəs tay ha Israyel hay a Babilon aye na, slala kuro gər eye faɗ. Sa na, a gəs abəra ka məgəse tay ha Israyel hay a Babilon hus ka Kəriste na, slala kuro gər eye faɗ.

Məwe i Yesu
Luka 2.1-7

18 Anaŋ ma kəkay nakə tə wa Yesu Kəriste aye. May ŋgay na, tə zalay Mari,
neŋgeye mədel i Yusufa. Ane tuk na, ahəl nakə ta zla bo zuk bay aye na, kiye a
yay a Mari ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. 19 Yusufa mədel ŋgay na, neŋgeye
ndo i deɗek kame i Mbəlom. A say məndəɗe horoy ka Mari kame i ndo hay
bay. A dzala mə gər ŋgay məgəre ha mədel ŋgay ta məkal.
20 Həlay nakə neŋgeye faya ma dzaliye andza niye na, gawla i Mbəlom a
bəzay ha bo ma məsine, a gwaɗay: «Yusufa, slala i Davit, kâ dzədzar məzle
mədel yak Mari bay. Hərwi kiye a yay a Mari na, ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye. 21 Ma wiye wawa hasləka eye, ada nəkar ka zaleye Yesu*, hərwi ma
təmiye tay ha gwala ŋgay hay abəra mə mezeleme tay.»
22 Wu neheye tebiye tə ndislew na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik
tə bazlam i ndo məɗe ha bazlam ŋgay aye mâ ge bo. A gwaɗ:
23 «Anaŋ dem nakə a sər zal zuk bay aye ma hutiye wawa,
ma wiye wawa hasləka eye,
ta zaleye Emanuyel.†»
24 Yusufa a pəɗeke abəra ka məndzehəre na, a ge wu nakə gawla i Mbəlom
a gwaɗay ge aye. A zla na Mari andza ŋgwas ŋgay a gay ŋgay. 25 Ane tuk na, ta
dzapa zuk bay hus a pat nakə Mari a wa na wawa hasləka eye. Ada Yusufa
ma zaleye na, Yesu.

2

Ndo matəkay ɗəre a wurzla hay ti ye ka təv i Yesu

1 Tə wa Yesu na, ma Betelehem ka dala i Yahuda, a həlay nakə Herod
neŋgeye bəy bagwar eye aye. Ma dəba eye tə wa na Yesu na, ndo matəkay
ɗəre a wurzla hay ti yaw mə bəzay, tə ndislew a Zerozelem, 2 ta tsətsah, tə
gwaɗ: «Bəy i Yahuda hay nakə tə wa na anəke aye na, məŋgay? Nəmaa ŋgatay
a wurzla ŋgay eye a tsaraw mə bəzay ada nəmaa yaw na, məɗəslay ha gər.»
3 Bəy Herod a tsəne bazlam tay niye na, a kwasay gər haladzay tə siye i
ndo neheye ma Zerozelem aye tebiye. 4 A zalatay a bagwar i ndo neheye
tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom
mapala eye, a tsətsah fataya a gwaɗatay: «Tə wa Kəriste na, məŋgay?»
5 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Tə wa Kəriste na, ma Betelehem, ka dala i
Yahuda. Hərwi ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a watsa, a gwaɗ:
6 "Nəkar Betelehem ka dala i Yahuda,
nəkar na, makətsa bo eye mə walaŋ i gəma neheye ka dala i Yahuda aye
bay.
Hərwi bəy nakə ma tsəkuriye tay ha Israyel ndo ga hay aye na,
ma deyeweye abəra ma nəkar.*"»
7 Yawa! Herod a zalatay a ndo matəkay ɗəre a wurzla hay ta məkal. A
tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ka ŋgatumay a wurzla ŋgay eye a tsaraw na, a
həlay waray?» 8 Tsa na, a slər tay ha a Betelehem, a gwaɗatay: «Dum, pəlum
na wawa eye niye lele. Ka hutum na na, dumara ɗumeŋ ha hərwi ada neŋ
dərmak nâ ye məɗəslay ha gər.»
9 Ndo neheye tə tsəne bazlam i bəy na, tə həl bo, ti ye. Ahəl nakə faya ta
diye na, tə ŋgatay a wurzla nakə a tsaraw mə bəzay aye faya ma diye kame
tay. A husa ka gər i gay nakə wawa mə ɗəma aye na, a lətse. 10 Tə ŋgatay andza
niye na, dərev tay a rah ta məŋgwese. 11 Tə fələkwa a gay, ti ye naha, tə ŋgatay

* **1:21** Yesu na, andza məgweɗe Bəy Maduweŋ ma təmiye tay ha ndo hay. † **1:23** Andza məgweɗe:
«Mbəlom tə nəkway.» Zəba ka Ezay 7.14; 8.8, 10. * **2:6** Zəba ka Mise 5.2; 2 Samuyel 5.2.

a wawa ta may ŋgay Mari. Ta dəkway gurmets, tə ɗəslay ha gər. Tsa na, tə pəla ha wu tay hay, tə vəlay wu kəriye a wawa niye. Tə vəlay gura, wu andaya tə zalay *eŋsɛŋs*† ada ta *mir*‡. 12 Ma dəba eye Mbəlom a tsikatay ma məsine, a gwaɗatay: «Kâ mbəɗum gər ta təv i Herod sa bay.» Tə tsəne andza niye na, tə həl bo, ti ye a gəma tay ta tsəveɗ mekeleŋ eye.

Mede a Ezipt

13 Ahəl nakə ndo matəkay ɗəre a wurzla hay ti ye wu tay na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine. A gwaɗay: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay, hwayum a Ezipt. Ndza mə ɗəma hus a pat nakə na gwaɗakeye maw aye, bəna Herod faya ma pəliye wawa nakay məkəɗe na.»

14 Yusufa a tsəne andza niye na, a lətse, a ye tay ha wawa ta may ŋgay a Ezipt ta həvaɗ. 15 Tə ndza mə ɗəma hus a pat nakə Herod a mət aye. Wu neheye tebiye na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik tə bazlam i ndo məɗe ha bazlam ŋgay aye mâ ge bo parakka, a gwaɗ: «Na zalay a wawa ga mâ yaw abəra mə Ezipt.§»

Herod a bəbazl tay ha wawa hay ma Betelehem

16 Herod a zəba faya ndo matəkay ɗəre a wurzla hay ta vay gər na, a ndalay haladzay. Tsa na, a slər ndo hay, a vəlatay tsəveɗ ka məkəɗe wawa hasləka eye tebiye a dazlay ka neheye a sla məve sulo bay aye ma Betelehem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye.

17 Andza niye, maa ge bo na, bazlam i Zeremi ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwaɗ:

18 «Mawude a tsənew abəra ma gəma i Rama,
mətuwe tə zlazlay haladzay mə ɗəma.
Rasel faya ma tuwiye wawa ŋgay hay.
Ɗaɗa a say məgəse ɗərev abəra ka mətuwe bay,
hərwi wawa ŋgay hay andaya sa bay.*»

Məmaw abəra mə Ezipt a Nazaret

19 Ma dəba eye Herod a mət na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine ma Ezipt. 20 A gwaɗay: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay ada mbəɗa gər a gəma i Israyel, hərwi ndo neheye ta pəla tsəveɗ ka wawa nakay məkəɗe na aye na, ta mət.»

21 Yusufa a tsəne andza niye na, a zla na wawa ta may ŋgay, a mbəɗa gər a gəma i Israyel. 22 Ane tuk na, Yusufa a tsəne Arkelawos kə ndza a bəy i bəba ŋgay Herod ka dala i Yahuda na, a dzədzar haladzay mede a ɗəma. Məsine a gay sa, Mbəlom a ɗay ha wu nakə ma giye. Tsa na, a ye a Galile. 23 A ye, a ndza ma wuzlahgəma nakə tə zalay Nazaret aye. Andza niye wu neheye a ge bo na, andza i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye. A gwaɗ: «Ta zaleye na, ndo i Nazaret.»

3

Yuhana madzəhuɓe ndo a yam
Markus 1.1-18; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

1 A həlay niye na, Yuhana madzəhuɓe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf i Yahuda, a ɗawa ha bazlam i Mbəlom, 2 a gwaɗawa: «Mbəɗum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom bəse tə nəkurom.»

† **2:11** Eŋseŋs na, wu nakə tə fəkawa hərwi məɗəslay ha gər a Mbəlom aye. ‡ **2:11** Mir: Mal nakə a ze huŋŋa lele aye. Tə gawa ka mədaharŋ ada mâ ze bay. § **2:15** Oze 11.1. * **2:18** Zeremi 31.15.

3 Yuhana na, ndo nakə Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a tsik faya, a gwaɗ:
«Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwaɗ:
Lambaɗumay tsəveɗ a Bəy Maduweŋ,
lambaɗumay tsəveɗ hay fehe lele tâ hədzak bay.*»
4 Yuhana a pawa ka bo na, peteked maŋgara eye ta məkwets i zləgweme. A ɓarawa bəzihuɗ ŋgay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum. 5 Ndo neheye ma Zerozelem aye, ka dala i Yahuda tebiye, ada ta ndo neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye tə yawa ka təv i Yuhana. 6 Tə ɗawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay, ada Yuhana a dzəhuɓawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.
7 Yuhana a zəba ɗare, Farisa hay ta Saduke hay haladzay ta diye ka təv ŋgay hərwi ada mâ dzəhuɓ tay ha a yam na, a gwaɗatay: «Wawa i palas hay! Maa ɗakum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə bəse kə ndzew aye na, way? 8 Anəke na, gum məsler neheye ŋgwalak eye, ada ndo hay ta səriye ha ka mbəɗum ha mede kurom aye tuk. 9 Kâ dzalum mə gər kurom: “Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey?” bay! Sərum ha na, Mbəlom ma sliye faya məge tay ha kwar neheye anaŋ aye wawa i Abraham hay. 10 Ba hadzaya maləva bo eye məɗəse tay ha dərizl i gərɗaf hay fəroɗ abəra ka dala. Dərizl i gərɗaf neheye tebiye tə wa hohway ŋgwalak eye bay aye na, ta ɗəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»
11 «Neŋ na, na dzəhuɓiye kurom ha a yam tsa hərwi məɗe ha na, ka mbəɗum ha mede kurom. Ane tuk na, ndo nakə ma deyeweye kame ga aye na, neŋgeye a ze ga ta gədaŋ. Neŋ na sla matsakway ahaya tahərak ŋgay hay abəra mə sik bay. Neŋgeye na, ma dzəhuɓiye kurom ha ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada ta ako. 12 Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma ŋgəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye ɗaɗa bay aye.»

Yuhana a dzəhuɓ ha Yesu a yam
Markus 1.9-11; Luka 3.21-22; Yuhana 1.29-34

13 Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma Galile hus a magayam i Yurdum. A yaw ka təv i Yuhana hərwi ada Yuhana mâ dzəhuɓ ha a yam. 14 Yuhana a wuɗa bay. A gwaɗay a Yesu: «Neŋ ɗuh nakə na diye naha ka təv yak ka dzəhuɓiye ga ha a yam aye tuk na, ada nəkar ɗuh ka deyeweye ka təv ga na, kəkay!»
15 Ane tuk na, Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Təma, mâ ge bo andza niye anəke. Wu nakə Mbəlom a tsətsah aye ka gakweye andza nakə a tsik aye.»
Yuhana a təma bazlam i Yesu nakə a tsikay aye. A dzəhuɓ ha Yesu a yam tuk. 16 A dzəhuɓ ha a yam tsa na, Yesu a tsalaw abəra ma yam. Kwayaŋŋa magərmbəlom a həndək tuwaŋ, ada Yesu a ŋgatay a Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw andza bodobodo, a yaw a ndza faya. 17 Tsa na, mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwaɗ: «Nakay na, wawa ga, na wuɗa na haladzay. Dərev ga faya ma ŋgwasiye tə neŋgeye.»

4

A say a fakalaw masəpete na Yesu
Markus 1.12-13; Luka 4.1-13

* **3:3** Ezay 40.3.

1 Ma dəba eye na, Məsəfəre i Mbəlom a ye ha Yesu a makulkwandah hərwi
ada Fakalaw mâ səpat na. 2 Yesu a ndza məhəne kuro kuro faɗ, həpat həvaɗ
ze mənde wu mənday. Ma dəba eye na, may a wur faya.
3 Fakalaw, ndo masəpete ndo a yaw, a həndzəɗka təv i Yesu, a gwaɗay: «Taɗə
kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwaɗatay a kwar neheye tâ təra wu mənday
ada kâ nda!»
4 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, ndo
zezeŋ ma ndziye na, ta wu mənday ɗekɗek tsa bay, ane tuk na, ma ndziye tə
bazlam nakə Mbəlom a tsik aye tebiye.*»
5 Fakalaw a ye ha a Zerozelem, gəma tsəɗaŋŋa eye. A ye ha ka gər i gay i
məɗəslay ha gər a Mbəlom, 6 a gwaɗay: «Taɗə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na,
kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala. Hərwi mawatsa eye mə bazlam i
Mbəlom na, a gwaɗ:
“Mbəlom ma gwaɗateye a gawla ŋgay hay tâ dzəna kar.
Tâ kəndawa kar hərwi ada sik yak mâ ndzay a kwar bay.†”»
7 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a
gwaɗ: “Kâ dza ha Bəy Maduweŋ yak Mbəlom bay.‡”»
8 Fakalaw a zla na a ye ha ka gər i mahəmba zəbol eye, a bəzay ha bəy i
məndzibəra tə zlele nakə mə ɗəma aye tebiye. 9 A gwaɗay a Yesu: «Ka dəkweŋ
gurmets ada ka ɗəsleŋ ha gər na, na vəlakeye ha a nəkar tebiye.»
10 Yesu a gwaɗay: «Fakalaw, do abəra kanaŋ! Hərwi mawatsa eye mə bazlam
i Mbəlom na, a gwaɗ: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweŋ yak Mbəlom, ada ka geye
məsler na, a neŋgeye nəte ŋgweŋ.§”»
11 Ka təv eye niye na, Fakalaw a gər ha. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i
Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu a dazlay a məsler ma Galile
Markus 1.14-15; Luka 4.14-15

12 Ahəl nakə Yesu a tsəne ta gəs na Yuhana madzəhuɓe ndo a yam aye na,
a ye a Galile. 13 Ahəl nakə faya ma diye na, a ye ta Nazaret təday, tsa na, a
ye abəra mə ɗəma, a ye a Kafernahum ka tsakay i dəlov i Galile, ma gəma i
Zabulon ta Naftali. 14 A ge bo andza niye na, andza nakə Ezay ndo məɗe ha
bazlam i Mbəlom a tsik aye, a gwaɗ:
15 «Nəkurom ndo neheye ma gəma i Zabulon ta Naftali,
ta nəkurom neheye ka tsəveɗ mede a dəlov, ta diye i magayam i Yurdum
aye,
a nəkurom neheye ma Galile mandza eye mə walaŋ i ndo neheye Yahuda
hay bay aye!
16 Nəkurom slala neheye mandza eye ma ləvoŋ aye na,
ka ŋgatumay a dzaydzay bagwar eye.
Nəkurom neheye mandza eye ma gəma i mezek i mədahaŋ aye na,
dzaydzay ka dəvakum.*»
17 A həlay niye kwayaŋŋa Yesu a dazlay məɗe ha bazlam i Mbəlom a
ndo hay. A gwaɗawa: «Mbəɗum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom ka
həndzəɗaw.»

Yesu a zal gawla ŋgay kurre eye hay
Markus 1.16-20; Luka 5.1-11

---

* **4:4** Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. † **4:6** Dəmes hay 91.11-12. ‡ **4:7** Bazlam mapala eye masulo eye 6.16. § **4:10** Bazlam mapala eye masulo eye 6.13. * **4:16** Ezay 8.23–9.1.

18 Yesu faya ma diye ta tsakay i dəlov i Galile na, a ndzay a gər a ndo
wuray sulo ta malamar ŋgay. Neŋgeɗna, Simoŋ nakə tə zalay Piyer neŋgeye ta
malamar ŋgay Aŋdəre. Nəteye ndo məgəse kəlef hay, faya ta kaliye gadaŋ tay
a dəlov. 19 Yesu a gwaɗatay: «Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye
kəlef, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.» 20 Kwayaŋŋa tə
gər ha gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.
21 Yesu a ye kame dəreŋ tsekweŋ sa na, a ndzatay a gər a ndo mekeleŋ eye
sulo ta malamar ŋgay sa, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay. Nəteye mə
kwalalaŋ i yam tay ta bəba tay Dzebede, faya ta lambaɗiye gadaŋ tay hay.
Yesu a zalatay. 22 Tə tsəne na, kwayaŋŋa tə gər ha kwalalaŋ i yam ta bəba tay,
tə pay bəzay a Yesu.

Yesu ta ndo hay haladzay
Luka 6.17-19

23 Yesu a həhalawa ka dala i Galile tebiye. A tətikawatay a ndo hay mə gay
i maɗuwule me i Yahuda hay. A ɗawa ha Labara Ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom
ada a mbəlawa tay ha ndo i ɗəvats hay ta ndo neheye matəra eye hay tebiye
mə walaŋ i ndo hay. 24 Labara i Yesu a ɗa zləm kwa ka dala i Siri tebiye. Tə
həlayaw ndo neheye faya ta siye ɗəretsətseh ta ɗəvats hay wal wal aye, ndo
neheye fakalaw mə bo tay aye, ndo neheye mahorvov a gatay aye, ada ta ndo
neheye matəra eye hay. Yesu a mbəl tay ha. 25 Ndo hay haladzay mbərzəzza
tə paway bəzay a Yesu. Ti yaw ma Galile, ma dala i Dekapol, ma Zerozelem,
abəra ka dala i Yahuda ada ka dala nakə ma diye ŋgeɗ i magayam i Yurdum
aye.†

5

Yesu a ɗa ha bazlam mə gər i mahəmba

1 Yesu a ŋgatatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ŋgay na, a tsal ŋgway
a gər i mahəmba. A ye naha a ndza ka dala. Gawla ŋgay hay ta zəŋgal na ti ye
ka təv ŋgay. 2 A dazlay matətikatay, a gwaɗatay:

Ŋgama i Mbəlom
Luka 6.20-23

3 «Məŋgwese ka ndo neheye tə sər ha mə ɗərev tay nəteye mətawak eye hay
aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i nəteye.
4 «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta tuwiye, hərwi Mbəlom ma matay naha
ɗərev.
5 «Məŋgwese ka ndo neheye ta rəh ha gər tay aye, hərwi nəteye na, Mbəlom
ma vəlateye məndzibəra.
6 «Məŋgwese ka ndo neheye may a wur fataya ada yam a gatay aye hərwi
marəhe ha gər a Mbəlom, hərwi Mbəlom ma vəlateye wu nakə a satay aye.
7 «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta giye ŋgwalak a siye i ndo hay aye, hərwi
Mbəlom ma gateye a ɗəma ŋgwalak dərmak.
8 «Məŋgwese ka ndo neheye dərev tay tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom aye, hərwi
nəteye na, ta ŋgateye a Mbəlom.
9 «Məŋgwese ka ndo neheye nəteye faya ta miye tay ha ka bo ndo hay hərwi
ada tâ ndza zay aye, hərwi Mbəlom ma zalateye na, wawa ga hay.
10 «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta sateye ɗəretsətseh hərwi nakə faya ta
giye məsler nakə a yay a gər a Mbəlom aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i tay.

† **4:25** Gəma niye na, ta diye i bəzay i dəlov i Galile.

11 «Məŋgwese ka nəkurom taɗə ndo hay ta tsaɗakum, ta sakum ɗəretsətseh,
ada taɗə faya ta tsikiye fakuma wu neheye ŋgwalak eye bay ada ta rawiye
fakuma me hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ aye. 12 Ŋgwasum haladzay,
ɗərev kurom mâ rah ta məŋgwese, hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy
kurom bagwar eye mə mbəlom. Sərum ha na, andza niye ta gatay ɗəretsətseh
a ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom neheye tə lahakumaw aye.»

Dzeke i sluwal tə dzaydzay
Markus 9.50; Luka 4.34-35

13 Yesu a gwaɗatay sa: «Nəkurom ka tərum ka məndzibəra na, andza sluwal
nakə a vəɗ ma ala aye. Ane tuk na, taɗə sluwal a vəɗ sa bay na, ta sliye matəre
ha mâ vəɗ həraɓəɓa sa na, ma kəkay? Ma giye ŋgama ka wuray sa bay. Ta
kutsiye ha, ndo hay ta mbərasliye na tə sik.
14 «Nəkurom na, dzaydzay i məndzibəra. Huɗgay nakə ta ɗəzl na ma
tsaholok aye na, ma ŋgahiye bo təta bay. 15 Ta pa ako ka lalam na, ta
hurəkwiye faya gəse bay. Ta piye na ɗuh na, ka wu məpe lalam hərwi ada
mâ dəvatay a ndo neheye mə gay aye tebiye. 16 Andza niye dərmak, mede
kurom mâ zəba kame i ndo hay andza dzaydzay nakə ma dəvateye a ndo hay
aye, hərwi ada siye tâ ŋgatay a ŋgwalak nakə faya ka gumeye ada tâ zambaɗay
a Bəba kurom mə mbəlom.»

Yesu tə bazlam i Musa mapala eye

17 Yesu a gwaɗatay sa: «Kâ dzalum mə gər kurom na yaw na, hərwi
məmbete ha bazlam i Musa mapala eye tə matətike i ndo məɗe ha bazlam
i Mbəlom hay bay. Na yaw hərwi məmbete ha bay. Ane tuk na, na yaw na,
mandəve ha wu nakə bazlam i Musa mapala eye ada wu nakə ndo i maslaŋ
i Mbəlom hay tə tsik məge aye ɗuh. 18 Hərwi niye neŋ faya na tsikakumeye,
sərum ha, kə ge magərmbəlom ta dala nəteye andaya huya na, ndəray ma
sliye məmbete ha wuray kwa tsekweŋ abəra mə bazlam mapala eye bay.
Kwa “i”, kəgəbay wu nakə mawatsa eye tsekweŋ bəbay na, ma mbatiye bay,
wu tebiye ma giye bo təday. 19 Hərwi niye, ndoweye kə gər ha bazlam mapala
eye nəte, kwa tsekweŋ eye, ada faya ma ɗatay ha a ndo hay tâ ge andza
neŋgeye na, neŋgeye ma təriye tsekweŋ ma Bəy i Mbəlom. Ane tuk na, taɗə
ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam mapala ada ka tətikatay a siye i ndo hay
tâ rəhay ha gər dərmak na, neŋgeye ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom.
20 Hərwi niye neŋ faya na gwaɗumeye sa: Kə ge ka rəhumay ha gər a bazlam
i Musa mapala eye a ze i ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala
eye ta Farisa hay bay aye na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay.»

Yesu a tsik ka məge mevel
Luka 12.57-59

21 Yesu a gwaɗatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsikatay a bəba
təte kurom hay aye. Tə gwaɗatay na: “Kâ kəɗ gər i ndo bay. Ndoweye kə
kəɗ gər i ndo na, ta diye ha kame i sariya.*” 22 Ane tuk na, neŋ faya na
gwaɗakumeye: Taɗə ndoweye kə ge mevel ka malamar ŋgay na, ɗa ta diye ha
kame i ndo məge sariya. Taɗə ndoweye kə gwaɗay a malamar ŋgay: “Nəkar
matərakahaŋ eye” na, ɗa ta diye ha kame i ndo məlәve dala hay, ta geye
sariya. Ada taɗə ndoweye kə gwaɗay a malamar ŋgay: “Nəkar ka dze” na,
ta kaliye ha a ako nakə ɗaɗa ma mbatiye bay aye.
23 «Agəla a saka mələtse məvəle wu a Mbəlom, a həlay niye wetete a makaw
a gər zəgəle andaya ka bo ta malamar yak na, 24 gər ha wu yak niye kame i

* **5:21** Madayaw abəra ma Ezipt 20.13; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

təv məvəlay wu a Mbəlom. Do, ta pəsum ha a bo təday, zay mâ ge mə walaŋ kurom ada maw, vəlay wu a Mbəlom tuk.
25 «Taɗə ka gum a bo wuray ta ndo, nəkurom ka tsəveɗ faya ka deyumeye
a sariya na, mum ha ka bo bazlam, sərum bo bəna, mâ ye kar ha kame i ndo
məge sariya təday bay. Hərwi ki ye kar ha ka təv i ndo məge sariya hay na,
ta vəlay kar ha a həlay i sidzew hay. Ta kaliye kar ha a daŋgay. 26 Faya na
gwaɗakeye: Sər ha na, kə ge ka hama suloy nakə kutoŋ məheme, ka vəl ha
bay na, ka deyeweye abəra ma daŋgay bay.»

Yesu a tsik ka məge madama
Mata 18.8-9; Markus 9.43,47-48

27 Yesu a gwaɗatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum, tə gwaɗ: “Kâ ge madama
bay.†” 28 Ane tuk na, neŋ faya na gwaɗakumeye: Ndoweye ka zəba ka ŋgwas,
kə ge faya ɗəre a say a bor i bo ŋgay na, ɓa kə ge madama mə ɗərev ŋgay ta
ŋgwas eye niye tsiy. 29 Kə ge ɗəre i həlay i mənday yak ma dədîye kar ha a
mezeleme na, ŋgwaɗ na ada kâ kal ha dəreŋ abəra tə nəkar. Ŋgama vərezl i bo
yak nəte mâ dze tə bəmalə nakə ta kaliye ha bo yak tebiye a ako aye. 30 Kə
ge həlay i mənday yak ma dədîye kar ha a mezeleme na, ɗəs na ada kâ kal
ha dəreŋ tə nəkar. Ŋgama vərezl i bo yak nəte mâ dze tə bəmalə nakə bo yak
tebiye ma diye a ako aye.»

Yesu a tsik ka mahəhere ŋgwas
Mata 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Luka 16.18

31 Yesu a gwaɗatay sa: «Ahəl niye, tə gwaɗ sa: “Taɗə ndoweye kə say
mahəhar na ŋgwas ŋgay na, kutoŋ mâ watsay ɗerewel i mahəhere a həlay.‡”
32 Ane tuk na, neŋ faya na gwaɗumeye: Ndoweye ka həhar na ŋgwas ŋgay
kəriye kə ge madama bay na, ki ye a zal na, neŋgeye a təra ha ndo məge
madama. Ada ndo nakə a zla ŋgwas nakə ta həhar na aye bəbay kə ge
madama.§»

Yesu a tsik ka məmbeɗe

33 Yesu a gwaɗatay sa: «Nəkurom ka tsənum wu nakə tə tsikatay ahəl niye
a bəba təte kurom hay aye. Tə gwaɗ: “Kâ mbaɗa tə parasay eye bay. Ane tuk
na, wu nakə ka mbaɗa kame i Mbəlom ka gwaɗ ka giye na, ge na.*” 34 Ane
tuk na, neŋ faya na gwaɗakumeye: Kâ mbaɗum bay tebiye. Kâ mbaɗum
ta mbəlom bay hərwi Mbəlom mandza eye na, mə ɗəma. 35 Kâ mbaɗum ta
dala bay hərwi dala na, təv məpe sik i Mbəlom. Kâ mbaɗum ta Zerozelem
bay hərwi Zerozelem na, wuzlahgəma i Bəy bagwar eye. 36 Kâ mbaɗa tə gər
yak bay, hərwi ka sliye faya matəre ha məkwets i gər yak kuɗekuɗek kəgəbay
zeŋzeŋ na, ka sliye faya bay. 37 Kə ge ayaw na, gwaɗum ayaw! Kə ge a’ay na,
gwaɗum a’ay ɗekɗek tsa. Wu nakə ta səkah ha faya sa aye na, a yaw abəra mə
Fakalaw.»

Kâ mum ha seweɗ tə seweɗ bay
Luka 6.29-30

38 Yesu a gwaɗatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye
aye. Tə gwaɗ: “Taɗə ndoweye ka huyaslay ha ɗəre a ndo na, ta huyaslay ha a
ɗəma dərmak, ada ndoweye kə həɓay ha zler a ndo na, ta həɓay ha a ɗəma zler
dərmak.†” 39 Ane tuk na, neŋ faya na gwaɗakumeye: Taɗə ndoweye kə gakum

† **5:27** Madayaw abəra ma Ezipt 20.14. ‡ **5:31** Bazlam mapala eye masulo eye 24.1. § **5:32** Levitik 18.6-18; Məsler hay 15.20, 29. * **5:33** Levitik 19.12; Məpesle 30.3; Bazlam mapala eye masulo eye 23.22-24. † **5:38** Madayaw abəra mə Ezipt 21.23-25; Levitik 24.19-20; Bazlam mapala eye masulo eye 19.21.

sewed na, kâ mumay ha a ɗəma bay. Duh taɗə ndoweye kə faka ka maholom i həlay i mənday na, mbəɗay ha maholom i həlay i gula dərmak mâ faka faya. 40 Taɗə a say a ndoweye mede kar ha kame i ndo məge sariya hərwi məzle fakaya abəra məkelkabo yak wawa eye na, gəray ha faya kələmedze eye, mâ zla na dərmak. 41 Taɗə a say a ndoweye məgaka kutoŋ, a gwaɗaka: “Zleŋ na wu ga anaŋ amba daladal” na, səkahay ha faya zlay na dareŋ lele. 42 Ndoweye ka tsətsah fakaya wu na, vəlay. Ndoweye ka tsətsah fakaya gwedere i wu na, kâ kərahay ha bay, vəlay.»

Mawuɗe bo ta ndo məne ɗəre yak
Luka 6.27-28,32-36

43 Yesu a gwaɗatay sa: «Ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye, tə gwad: “Wuɗa ndo i məged yak, nay ɗəre a ndo məne ɗəre yak.‡” 44 Ane tuk na, neŋ faya na gwaɗumeye: Wuɗum ndo məne ɗəre kurom hay. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo neheye faya ta sakumeye ɗəretsətseh aye. 45 Ka gum andza niye na, ka tərumeye wawa i Bəba kurom Mbəlom neŋgeye mə mbəlom. Hərwi pat ŋgay a dəvatay a ndo i seweɗ hay ada a dəvatay a ndo i ŋgwalak hay. A pa yam ŋgay hərwi ndo neheye mede tay lele aye ada hərwi ndo neheye mede tay lele bay aye dərmak. 46 Taɗə agəna ka wuɗum na, ndo neheye ta wuɗa kurom aye ɗekɗek na, magogoy waray nakə Mbəlom ma vəlakumeye? Kwa ndo matsekele dzaŋgal hay tə ge a ze i kurom. 47 Ada taɗə faya ka tsikumateye me a malamar kurom hay ɗekɗek na, ada wu nakə ka gum a ze ndo hay aye na, wuye mey? Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, tə ge a ze i kurom. 48 Tərum na, ndo ŋgwalak eye hay mə wu hay tebiye andza Bəba kurom mə mbəlom, neŋgeye ŋgwalak eye.»

6

Məvəle wu na, kəkay?

1 Yesu a gwaɗatay sa: «Gum metsehe! A sakum məge wu nakə bazlam mapala eye a tsətsah fakuma gum aye na, kâ gum kame i ndo hay tebiye bay hərwi ada tâ zəba fakuma bay. Ka gum andza niye bay na, Bəba kurom mə mbəlom ma vəlakumeye magogoy kurom bay.

2 «A saka məvəle wu a ndo i mətawak na, kâ vəlay parakka kame i ndo hay bay. Ndo i bəbərek hay tə vəlawa andza niye mə gay i maɗuwule me ada ka mazlazlaŋ i tsəveɗ aye hay. Nəteye ta pəla ndo hay tâ ɗəslatay ha gər. Faya na gwaɗakumeye: Nəteye na, ɓa ta huta magogoy tay tsiy. 3 Nəkar na, taɗə ka vəleye wu a ndo i mətawak tə həlay i mənday na, həlay i gula yak mâ sər faya bay. 4 Andza niye, wu nakə ka vəliye na, vəl ta məkal. Bəba yak Mbəlom a ŋgatay a wu nakə ka vəl ta məkal aye. Neŋgeye ma vəlakeye magogoy.»

Maɗuwule me

5 Yesu a gwaɗatay sa: «Ahəl nakə ka ɗuwulumeye me a Mbəlom aye na, kâ gum andza i ndo i bəbərek hay bay. Nəteye na, ta wuɗa maɗuwule me mə gay i maɗuwule me ta mələtse ada ka mazlazlaŋ i tsəveɗ hərwi ada ndo hay tebiye tâ ŋgatatay. Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha, nəteye na, ɓa ta huta magogoy tay tsiy. 6 Ane tuk na, nəkar na, ahəl nakə a saka maɗuwulay me a Mbəlom aye, do a gay i məhəne yak. Dərəzl ka bo ada ɗuwulay me a Bəba yak Mbəlom. Kwa nəkar maŋgaha eye abəra ka ndo hay na, neŋgeye andaya tə nəkar ma vəlakeye magogoy yak. 7 Ahəl nakə faya ka ɗuwulumeye me na, kâ ɗuwulum vəɗvəɗ haladzay andza i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye bay. Tə

‡ **5:43** Levitik 19.18.

dzala mə gər tay ta ɗuwulay me a Mbəlom vəɗvəɗ haladzay na, Mbəlom ma tsəniye tay na. 8 Kâ gum andza nəteye bay, hərwi Mbəlom Bəba kurom ɓa kə sər ha wu nakə a sakum aye kwa ahəl nakə ka tsətsah zuk bay aye.»

Bəba may
Luka 11.2-4

9 Yesu a gwaɗatay sa: «Ka ɗuwulumeye me na, gwaɗum andza nakay:
Bəba may nakə mə mbəlom aye,
kwa way mâ sər ha, məzele yak na, tsəɗaŋŋa.
10 Bəy yak mâ yaw a walaŋ may.
Wu nakə a saka aye mâ ge ka məndzibəra
andza nakə mə mbəlom aye dərmak.
11 Vəlamay wu mənday nakə ma slameye bəgom aye.
12 Pəsamay ha mənese
andza nakə nəmay bəbay nəmaa pəsatay ha a ndo neheye tə gamay mənese aye.
13 Tsəpa may, hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.
Ane tuk na, təmamay ahaya abəra mə hələy i Fakalaw.
[Hərwi nəkar na, Bəy ka gər i bəy, nəkar gədaŋ ada nəkar məzlaɓ eye ka tor eye.
Amen!]
14 «Andza niye, taɗə kə pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye na, Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərmak. 15 Ane tuk na, ka pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye bay na, Bəba kurom Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom bay dərmak.»

Daliyam

16 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə faya ka gumeye daliyam na, kâ gum andza ndo i bəbərek hay bay. Nəteye na, ta mbəɗawa ha ɗəre tay andza ta mətiye hərwi ada ndo hay tâ zəba fataya nəteye faya ta giye daliyam. Faya na gwaɗumeye:
Sərum ha nəteye na, ta huta magogoy tay tsiy. 17 Ane tuk na, a saka ka giye daliyam na, bara ɗəre ada faɗa mal ka məkwets i gər yak lele. 18 Andza niye, ndo hay ta səriye ha nəkar faya ka giye daliyam bay. Ane tuk na, Bəba yak nakə mandza eye ma təv maŋgaha eye neŋgeye nəte ŋgweŋ a sər ha. Faya ma ŋgateye a wu nakə maŋgaha eye faya ka giye aye. Ada mata vəlaka magogoy yak na, neŋgeye.»

Zlele nakə mə mbəlom aye
Luka 12.33-34

19 Yesu a gwaɗatay sa: «Kâ hayumay gər a zlele ka məndzibəra bay hərwi mətul hay ta reŋgez ta nasiye ha tebiye. Məkal hay bəbay ta slәliye gay kurom hay ta hәliye zlele niye. 20 Hayumay gər a zlele kurom na, a mbəlom. Mə ɗəma na, mətul hay ta reŋgez ta nasiye ha bay, məkal hay ta sliye faya mede makəle ahaya bay. 21 Hərwi ɗərev yak mandza eye na, ma təv nakə zlele yak mə ɗəma aye.»

Dzaydzay ta ləvoŋ
Luka 11.34-36

22 Yesu a gwaɗatay sa: «Ɗəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Taɗə ɗəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. 23 Ane tuk na, taɗə ɗəre yak lele bay na, bo yak kətsek ma ləvoŋ. Yaw, taɗə dzaydzay mə nəkar kə mbata na, nəkar mandza eye ma ləvoŋ zəŋzəŋ eye.»

Mbəlom ta suloy
Luka 16.13

24 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndəray ma sliye məge məsler a ndo i gay ŋgay hay
sulo bay. Hərwi pat neŋgeɗ na, ma geye seweɗ a ndo ŋgay neŋgeɗ, ma wuɗiye
na neŋgeɗ lele. Kəgəbay ma gəseye me a ndo neŋgeɗ, a ndo neŋgeɗ ma gəseye
me bay tebiye. Nəkurom bəbay, ka slumeye faya məge məsler a Mbəlom ada
a suloy sulo sulo bay.»

Məpe mədzal gər ka Mbəlom
Luka 12.22-31

25 Yesu a gwaɗatay sa: «Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye: Kâ dzalum
gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məsay, kəgəbay hərwi peteked bay.
Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey.
26 Zəbum ka ɗiyeŋ hay təday. Ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər a wuray
a de bay. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom faya ma vəlateye wu mənday.
Nəkurom na, ka zum tay ha ɗiyeŋ ha haladzay.

27 «Way nakə mə walaŋ kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ŋgay ka
məndzibəra ta mədzele gər ŋgay nakə faya ma dzaliye aye na, way? 28 Faya
ka dzalumeye ka peteked na, hərwi mey? Zəbum ka məvurze i guzer hay mə
pesl təday. Tə ge məsler bay, tə ŋgar peteked bay. 29 Faya na gwaɗakumeye,
kwa Salomoŋ nakə zlele eye haladzay aye, ɗaɗa kə pa ka bo peteked andza
məvurze i guzer niye hay bay. 30 Andza niye Mbəlom na, faya ma pateye ka
bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədœ na, guzer niye hay ta kuliye.
Ta kula na, ta kaliye tay ha a ako. Kə ge andza niye na, nəkurom ɗuh Mbəlom
ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bəɗaw? Kwa a nəkurom
neheye mədzal gər tsekweŋ aye bəɗaw!

31 «Kâ gwaɗum: Nəmaa ndiye mey? Nəmaa siye mey? Nəmaa piye ka bo
mey na, kâ dzalum bay. 32 Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom
bay aye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye.
33 Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom təday ada tə wu nakə a yay a gər a Mbəlom
aye. Ma vəlakumeye siye i wu hay tebiye sa.

34 «Kâ dzalum ka wu nakə tədœ aye bay. Tədœ na, ma dzaleye a gər ŋgay.
Ka pat məsləlaw na, ɗəretsətseh ŋgay eye ɗa.»

7

Kâ gumatay sariya a ndo hay bay
Luka 6.37-38,41-42

1 Yesu a gwaɗatay sa: «Kâ gumatay sariya a ndo hay bay hərwi ada Mbəlom
mâ gakum sariya bay dərmak. 2 Hərwi Mbəlom ma gakumeye sariya andza
nakə faya ka gumateye a siye i ndo hay aye dərmak. Ma ləvakumeye wu tə
wu nakə ka ləvawumatay wu a ndo hay aye. 3 Nəkar na, ka ŋgatay a tsakwal
mə ɗəre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə ɗəre yak aye ka ŋgatay
bay na, hərwi mey? 4 Ma kəkay nakə ka sliye məgwaɗay a malamar yak:
“Malamar ga, ehe gər ga ha nâ zlaka ahaya tsakwal abəra mə ɗəre yak”, ada
ɗuh mə ɗəre yak eye na, mayako gəlawwa. 5 Nəkar ndo i bəbərek, lah faya
məzle ahaya mayako abəra mə ɗəre yak təday ada ka ŋgateye a ɗəre kwetseh
kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə ɗəre i malamar yak tuk.

6 «Wu nakə tsəɗaŋŋa eye na, kâ vəlumatay a kəra hay bay. Ka vəlumatay na,
ta mbəɗiye gər fakuma, ta ŋguraɗiye kurom ha. Wu i maslawa kurom hay na,
kâ kutsumatay ha a madəras hay bay bəna ta hatsakumeye faya tə sik.»

Tsətsahum, pəlum, fumay a məgeɗ
Luka 11.9-13

7 Yesu a gwaɗatay sa: «Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye,
fumay a məgeɗ, ta həndəkakumeye abəra ma məgeɗ. 8 Hərwi kwa way ka
tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiye, ada kwa way kə fay a
məgeɗ na, ta həndəkeye abəra ma məgeɗ.
9 «Way mə walaŋ kurom taɗə wawa ŋgay a tsətsah faya wu mənday na, ma
vəleye kwar ɗaw? 10 Kəgəbay a tsətsah fakaya kəlef na, ka vəleye dədœ ɗaw?
11 Nəkurom neheye sadzək ŋgwalak eye hay bay aye ka sərum məvəle wu
ŋgwalak eye hay a wawa kurom hay ɗuh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom
ma ziye məvəle wu ŋgwalak eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bəɗaw?»

Wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye

12 Yesu a gwaɗatay sa: «Wu nakə a sakum ndo hay tâ gakum aye na,
gumatay a siye i ndo hay. Nakay na, wu nakə bazlam i Musa mapala eye
ta ɗerewel i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay faya ta tətikateye a ndo hay
aye.»

Tsəveɗ hay sulo
Luka 13.24

13 Yesu a gwaɗatay sa: «Fələkum ta məgeɗ nakə hala bay aye. Hərwi məgeɗ
nakə zlabatam eye ada tsəveɗ nakə a wur bo mede tə ɗəma bay aye na, tsəveɗ
mede ha ndo a mədze. Ndo neheye faya ta diye tə ɗəma aye na, nəteye
haladzay. 14 Ane tuk na, məgeɗ nakə hala bay aye na, ma diye ha ndo a sifa.
Tsəveɗ mede tə ɗəma na, a wur bo haladzay. Ndo neheye faya ta diye tə ɗəma
aye na, nəteye haladzay bay.»

Dərizl i gərɗaf ta hohway ŋgay eye hay
Luka 6.43-44

15 Yesu a gwaɗatay sa: «Gum metsehe ta ndo neheye tə gwaɗ nəteye ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom aye. Ta deyeweye a walaŋ kurom andza təɓaŋ hay.
Azlakwa bay mə huɗ i bo tay na, nəteye andza kəra i pesl neheye tereŋgez
eye haladzay aye. 16 Ka sərumeye tay ha ka bo abəra na, ta məsler tay nakə
faya ta giye aye. Ka slumeye faya maŋgəle hohway i werepezl abəra ka dərizl
i gərɗaf i dak ɗaw? Ada ka slumeye faya maŋgəle hohway i gurov abəra ka
dərizl i gərɗaf i tsetsiv ɗaw? 17 Andza niye, dərizl i gərɗaf nakə ŋgwalak eye na,
ma wiye hohway ŋgwalak eye hay. Ane tuk na, dərizl i gərɗaf ɗəvats eye na,
ma wiye hohway ŋgwalak eye bay dərmak. 18 Dərizl i gərɗaf ŋgwalak eye na,
ma wiye hohway i dərizl i gərɗaf ɗəvats eye bay, ada dərizl i gərɗaf ɗəvats eye
na, ma wiye hohway i dərizl i gərɗaf ŋgwalak eye bay. 19 Dərizl i gərɗaf nakə
ma wiye hohway ŋgwalak eye bay aye na, ta ɗəsiye na ada ta kutsiye ha a ako.
20 Andza niye, ka sərumeye ha ka bo abəra ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom ta
parasay eye na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye.»

Ɗaɗa na sər kurom ha bay
Luka 13.25-27

21 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha, ndo neheye faya ta tsikeŋeye: “Bəy
Maduweŋ, Bəy Maduweŋ” tə bazlam aye na, ta diye tebiye a Bəy i Mbəlom
bay. Mata de na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom
aye. 22 Ahəl nakə aza na deyeweye məgatay sariya a ndo hay aye na, ndo hay
haladzay ta gweɗeŋeye: “Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ, nəmaa ɗa ha bazlam
i Mbəlom ta məzele yak, nəmaa həhar fakalaw abəra ka ndo hay ta məzele
yak, nəmaa ge masuwayaŋ hay haladzay ta məzele yak bəɗaw?” 23 Yaw, na

tsikateye parakka: “Daɗa na sər kurom ha bay, nəkurom neheye ka gawum mənese aye, dum abəra ka təv ga.”»

Gay hay sulo
Luka 6.47-49

24 Yesu a gwaɗatay sa: «Andza niye, kwa way kə tsəne bazlam neheye ada
ka rəhay ha gər na, neŋgeye a ndzəkit bo ndo nakə a tsah, a ɗəzl gay ŋgay ka
pəlaɗ aye. 25 Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədaŋ ada
mazaw ta mətasl ti yaw ta gədaŋ ka gay niye. Ane tuk na, ka mbəzl bay hərwi
mədok eye mapa eye lele ka pəlaɗ. 26 Ane tuk na, kwa way kə tsəne bazlam,
ada ka rəhay ha gər bay na, neŋgeye a ndzəkit bo ndo i matərakahaŋ nakə a
ɗəzl gay ŋgay ka hewiyeŋ aye. 27 Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl
a vəzl ta gədaŋ ada ti yaw ka gay niye ta gədaŋ. Gay niye a mbəzl hele hele.»

28 Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsike me ŋgay aye na, matətike ŋgay niye a
gatay hərɓaɓəkka a ndo neheye ka təv ŋgay aye tebiye. 29 Hərwi neŋgeye na,
a tsikatay andza i ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay,
neŋgeye a tsik ta məzlaɓ i Mbəlom.

8

Yesu a mbəl ha ndo madəgwaɗa eye
Markus 1.40-45; Luka 5.12-16

1 Ahəl nakə Yesu a mbəzlaw abəra mə mahəmba aye na, ndo hay haladzay tə
pay bəzay. 2 Ahəl nakə faya ta diye na, ndo wuray madəgwaɗa eye a həndzəɗ
naha ka təv ŋgay, a dəkway gurmets a huvo, a gwaɗay: «Ŋgalaka, taɗə kə saka
na, ka sliye faya matəre ga ha tsəɗaŋŋa.»

3 Yesu a nduɗa ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwaɗay: «A seŋ na, təra
tsəɗaŋŋa!» Kwayaŋŋa ndo madəgwaɗa eye niye a təra tsəɗaŋŋa. 4 Tsa na, Yesu
a gwaɗay: «Tsəne lele: Kâ tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay
ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi
məɗatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsəɗaŋŋa.»

Yesu a mbəl ha ndo i məsler i bagwar i sidzew i Roma
Luka 7.1-10

5 Yesu a ndisl a Kafernahum. Bagwar i sidzew i Roma hay a həndzəɗ naha
ka təv ŋgay, a tsətsah faya madzəne, 6 a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, ndo i məsler
ga mahəna eye mətagay. Neŋgeye ɗəvats eye, ka təra, a wur faya haladzay.»

7 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na diye na mbəliye ha.»

8 Bagwar i sidzew niye a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, neŋ na sla ɗa nəkar kâ
ye a gay ga bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma
mbəliye. 9 Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta
rəheŋ ha gər dərmak. Na gwaɗay a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye.
Na gwaɗay a ndo neŋgeɗ “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwaɗay a beke ga “Ge
nakay!” na, ma giye.»

10 Yesu a tsəne bazlam ŋgay neheye na, a yay a gər haladzay, a gwaɗatay
a ndo neheye faya ta pay bəzay aye: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha,
ɗaɗa na ndzay a gər a ndo ta mədzal gər eye haladzay andza nakay ma slala
i Israyel hay bay. 11 Sərum ha na, ndo hay haladzay ta deyeweye abəra
mə bəzay i mbəlom ada abəra ma məgəma, ta ndiye ka bo wu mənday ta
Abraham, ta Izak ada ta Zakob ma Bəy i Mbəlom. 12 Ane tuk na, ndo neheye

haɓe ta diye a Bəy i Mbəlom aye na, ta kutsiye tay ha abəra, a ləvoŋ. Mə ɗəma na, ta tuwiye tə mahəpəɗe zler eye.*»
13 Tsa na, Yesu a gwaɗay a bagwar i sidzew niye: «Do wu yak a mətagay. Hərwi wu nakə ka dzala ha aye na, ma giye bo.» A hələy niye, kwayaŋŋa ndo i məsler i sidzew niye a mbəl.

Yesu a mbəl ha mese i Piyer ada tə siye i ndo i ɗəvats hay
Markus 1.29-34; Luka 4.38-41

14 Ma dəba eye na, Yesu a ye a gay i Piyer. A ye naha a ndzay a gər a mese i Piyer ŋgwas eye mahəna eye, maraɓaraɓ a gay. 15 Yesu a ye ka təv ŋgay, a ye naha a lamay hələy. Tsa na, maraɓaraɓ a ndala faya abəra, a lətse, a gay mbəlok a Yesu.
16 Huwa a ge na, tə hələw ndo neheye fakalaw mə bo tay aye a Yesu. A həhar fataya abəra fakalaw niye hay tə bazlam ŋgay. A mbəl tay ha ndo i ɗəvats hay tebiye dərmak. 17 Andza niye, Yesu a ge na, wu nakə Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwaɗ:
«Kə zla fakwaya abəra bəle kway,
ada kə zla fakwaya abəra ɗəvats kway hay.†»

Ndo neheye a satay məpay bəzay a Yesu aye
Luka 9.57-62

18 Yesu a zəba faya ndo hay haladzay ka təv ŋgay na, a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Takwa ka me i dəlov, a diye neŋgeɗ.»
19 Tə həl bo, ta diye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a həndzəɗ naha ka təv ŋgay, a gwaɗay: «Miter, kwa a ŋgay ka diye na, na pakeye bəzay.»
20 Yesu a mbəɗay faya: «Mezerew hay na, bəɗ tay andaya hərwi məhəne mə ɗəma, ɗiyeŋ hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə ɗəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»
21 Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, vəleŋ tsəveɗ nâ ye, nâ la na bəba ga təday.»
22 Yesu a mbəɗay faya: «Peŋ bəzay, gər ha mədahaŋ hay tâ la bo tay.»

Yesu a gay me a mətasl
Markus 4.35-41; Luka 8.22-25

23 Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam na, gawla ŋgay hay tə pay bəzay. 24 Ahəl nakə faya ta diye, tə husa a wuzlah i dəlov aye na, kwayaŋŋa mətasl bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo ɗaŋgwala haladzay. Kə sər mede ha kwalalaŋ i yam a huɗ i yam. Ane tuk na, Yesu na, neŋgeye mandzahəra eye.
25 Gawla ŋgay hay ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay, ta pəɗeke ha, tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, təma may ha tey? Nəkway faya ka dzakweye.»
26 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Nəkurom na, məpe mədzal gər a kətsakum.»
A lətse, a gay me a mətasl ta yam. Tsa na, tə ndza ɗedîk. 27 A gatay hərɓaɓəkka a ndo hay tebiye, tə gwaɗ: «Nakay na, ndo waray nakə mətasl ta yam tə gəsay me aye na, way?»

Yesu a mbəl tay ha ndo hay sulo, fakalaw mə bo tay
Markus 5.1-20; Luka 8.26-39

---

* **8:12** Bazlam nakay a say məgweɗe na, andza nakay: Ndo neheye ta ndziye ma bəra aye na, ɗərev ma ndalateye, ada ta giye sələk hərwi ta ŋgateye a məndze ŋgwalak eye i dzam i Mbəlom hay. † **8:17** Ezay 53.4.

28 Ahəl nakə Yesu a ye a diye i dəlov neŋgeɗ, ka dala i Gadara hay na, ndo
hay sulo tə ndohwaw abəra mə walaŋ i tsəvay hay. Ti yaw mədzəgər tə Yesu.
Ndo neheye sulo eye fakalaw mə bo tay aye, nəteye seweɗ eye hay haladzay.
Ndəray a sla mede ta tsəveɗ eye niye bay. 29 Ta wuda, tə gwaɗ: «A nəkar Wawa
i Mbəlom, a saka ka nəmay na, mey? Ka yaw məgamay ɗəretsətseh na, həlay
eye kə ndislew zuk ɗaw?»
30 Ka təv eye niye dəreŋ tsəfa ta nəteye na, madəras hay andaya haladzay
faya ta ndiye wu mənday. 31 Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu, tə
gwaɗay: «Taɗə a saka mahəhere may na, slər may ha a bo i madəras taɗay
eheye.»
32 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Dum!» Tsa na, tə yaw abəra mə bo i ndo neheye
sulo aye, ti ye tə fələkwa a bo i madəras niye hay. Kwayaŋŋa madəras niye hay
tebiye tə mbəzlaw abəra ma təv eye andaya sərpalahha, tə kuts a dəlov tebiye,
tə dze a ɗəma.
33 Ndo neheye faya ta tsəkuriye madəras niye hay aye ta hway, ti ye a
wuzlahgəma. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə a ge bo aye ada wu nakə a
ge bo ta ndo neheye sulo aye. 34 Tsa na, ndo neheye mə wuzlahgəma aye ti
yaw mata dzəgər tə Yesu. Ti yaw, tə ŋgatay a Yesu na, tə gay amboh haladzay,
tə gwaɗay: «Do abəra ka dala may.»

9

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Markus 2.1-12; Luka 5.17-26

1 Ma dəba eye na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam, a tasaw abəra ma dəlov niye,
a ye a gəma ŋgay.* 2 Ndo hay tə zlay naha ndo wuray matəra eye mahəna eye
ka sləlah. Yesu a zəba ka mədzal gər i ndo niye hay na, a gwaɗay a ndo niye
matəra eye: «Wawa ga, ɗərev mâ ye fakaya abəra bay. Na pəsaka ha mezeleme
yak hay.»
3 Siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə dzala mə gər tay,
tə gwaɗ: «Ndo nakay na, kə tsalay ka gər a Mbəlom.»
4 Yesu a səratay naha ka wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwaɗatay: «Ka
dzalum mədzal gər nakə ŋgwalak eye bay aye na, hərwi mey? 5 Maa da me
məgweɗe: “Mezeleme yak kə pəsa” na, waray, kəgəbay “Lətse, do” na, maa da
me mə ɗəma na, waray? 6 A seŋ na, sərum ha neŋ Wawa i Ndo na, gədaŋ ga
andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.» Tsa na, Yesu a
gwaɗay a ndo niye matəra eye: «Lətse, zla sləlah yak, do a mətagay.»
7 Ndo niye a lətse, a ye a mətagay. 8 Ndo hay tə ŋgatay andza niye na, ta
dzədzar haladzay. Tə ɗəslay ha gər a Mbəlom, tə gwaɗ: «Zambaɗakway a
Mbəlom hərwi kə vəlatay gədaŋ a ndo hay haladzay.»

Yesu a zalay a Mata
Markus 2.13-17; Luka 5.27-32

9 Yesu a lətse, a ye abəra ma təv niye. Neŋgeye faya ma diye na, a ŋgatay
ndo wuray məzele ŋgay Mata, mandza eye mə gay i matsekele dzaŋgal. Yesu
a gwaɗay: «Dara, peŋ bəzay!» Mata a lətse a pay bəzay a Yesu.
10 Ahəl nakə Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ŋgay hay mə gay i Mata
aye na, siye i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay ti yaw faya tə
ndiye ka bo wu mənday dziye. 11 Farisa hay tə ŋgatay andza niye na, ta tsətsah

* **9:1** Niye na, wuzlahgəma i Kafernahum. Zəba ma Markus 2.1.

ka gawla i Yesu hay, tə gwaɗatay: «Miter kurom faya ta ndiye wu ka bo dziye ta ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»
12 Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwaɗ: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye ɗəvats eye hay aye. 13 Dum, bazlam nakay a say məgweɗe mey na, tətikum. Mbəlom a gwaɗ: “A seŋ na, gumay ŋgwalak a ndo bəna gənaw neheye ka kəɗumeŋeye bay.[†]” Na yaw məzalatay a ndo neheye tə gwaɗay a gər tay nəteye ŋgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalatay a ndo i mezeleme hay ɗuh.»

Yesu a tsik ka daliyam
Markus 2.18-22; Luka 5.33-39

14 Ma dəba eye na, gawla i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam hay ti ye ka təv i Yesu, ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Nəmay ta Farisa hay na, nəmay faya nəmaa giye daliyam, gawla yak hay tə ge daliyam təbey na, hərwi mey?»
15 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi nəteye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay aye na, ta sliye faya mətuwe bay. Ane tuk na, pat eye ma slaweye ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.
16 «Andza niye, ndəray ma nasiye ha peteked weɗeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi ahəl nakə ta bariye na aye na, peteked weɗeye ma ŋgərdiye ha peteked guram eye, peteked guram eye ma səkahiye maŋgureɗe ma ziye nakə kurre aye. 17 Sa na, ndo ma mbəɗiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərum təbəɗew? Hərwi ta mbəɗa a ɗəma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərmak səktih ma mbəɗiye ka dala ada gwezem ma nasiye. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbəɗiye na, a gwezem i həzlay weɗeye dərmak.»

Yesu a mbəl ha dem i bəy ada ŋgwas wuray ɗəvats eye
Markus 5.21-43; Luka 8.40-56

18 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye andza niye na, bəy wuray a yaw ka təv i Yesu, a dəkway gurmets, a gwaɗay: «Dem ga kə mət. Ane tuk na, dara pa faya həlay yak, tsa na, ma mbəliye.» 19 Yesu a lətse ta gawla ŋgay hay, tə pay bəzay a bəy niye.
20 Ŋgwas wuray andaya ɗəvats eye, bambaz a mbəɗawayaw abəra mə huɗ. Ɗəvats niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. A həndzəɗ naha ka Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked ŋgay nets. 21 Andza niye, a dzala mə gər ŋgay, a gwaɗ: «Na lamay a peteked ŋgay nets na, na mbəliye.»
22 Tsa na, Yesu a mbəɗa me a dəba, a ŋgatay, a gwaɗay: «Tete dem ga! Mədzal gər yak kə mbəl kar ha.» Kwayaŋŋa ŋgwas niye a mbəl.
23 Yesu a ndisl a gay i bəy niye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo məfe fagam hay ta ndo hay haladzay faya ta tuwiye. 24 Tsa na, a gwaɗatay: «Dum abəra kanaŋ! Dem nakay kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.» Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, wuyi tə ŋgwasa faya.
25 Ta həharatay ahaya ndo hay abəra na, Yesu a fələkwa a gay. A ye naha a gəs dem niye mə həlay, dem niye a lətse.
26 Labara eye a ɗa a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

[†] **9:13** Oze 6.6.

27 A həlay nakə Yesu faya ma diye abəra ka təv niye na, guluf hay sulo tə
pay bəzay tə mawude eye, tə gwaɗay: «Yesu, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo
təbəɗew!»
28 Yesu a ndisl a gay ŋgay, a fələkwa a ɗəma na, guluf niye hay ta həndzəɗ
naha ka təv ŋgay. Yesu, a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ka dzalum na, na sliye
məmbələ kurom ha ɗaw?»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Ayaw, Bəy Maduweŋ.»
29 Yesu a lamay a ɗəre tay, a gwaɗatay: «Mbəlom mâ vəlakum andza nakə
faya ka həbumeye ta mədzal gər kurom nakə ka pum faya aye.» 30 Tsa na,
ɗəre tay a həndək.
Yesu a gatay me, a gwaɗatay: «Tsənum lele, ndəray mâ sər ha wu nakay
bay.» 31 Ane tuk na, ti ye tə ɗa ha labara i Yesu ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəda eye

32 A həlay nakə ndo neheye sulo, ɗəre tay a həndək ti ye abəra mə ɗəma na,
tə zlaw ndo wuray a Yesu. Ndo niye madəda eye hərwi fakalaw mə bo ŋgay.
33 Yesu a həhar faya abəra məsəfəre niye ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a tsik
me wulaŋaŋa lele. A gatay a ndo niye hay wadəŋ wadəŋ. Tə gwaɗ: «Ɗaɗa ndo
kə ŋgatay a slala i wu nakay nəte ma Israyel bay!»
34 Ane tuk na, Farisa hay tə ŋgatay andza niye na, tə gwaɗ: «Maa vəlay gədaŋ
ka mahəhere fakalaw hay na, bəy i fakalaw hay!»

Ndo hay tə gay mə bo a Yesu

35 Yesu a həhalawa ma wuzlahgəma hay ta gəma hay. A tətikawa tay a ndo
hay mə gay i maɗuwule me hay, a ɗawa ha Labara Ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom,
a mbəlawa tay ha ndo i ɗəvats hay tebiye ada ndo matəra eye hay tebiye.
36 Yesu a zəba ka ndo neheye haladzay aye na, tə gay mə bo haladzay, hərwi
mədzal gər tay makwasa eye ada ta ge bəle. Nəteye andza təɓaŋ neheye ndo
mətsəkure tay andaya bay aye. 37 A gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Wu mənday
andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk ndo məpele na abəra ka dala na,
nəteye haladzay bay. 38 Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mâ səkah
ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.»

10

Ndo i maslaŋ i Yesu hay kuro gər eye sulo
Markus 3.13-19; Luka 6.12-16

1 Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo. A vəlatay gədaŋ
ka mahəhere məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay aye abəra ka ndo hay, ada
məmbələ tay ha ndo i ɗəvats hay ta ndo neheye matəra eye aye. 2 Məzele
i ndo i maslaŋ ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye na, anaŋ: Təday Simoŋ
nakə tə zalay Piyer aye ta malamar ŋgay Aŋdəre, Yakuba ta malamar ŋgay
Yuhana, nəteye sulo tay eye wawa i Dzebede, 3 Filip ta Bartelemi, Tomas ta
Mata, neŋgeye ndo matsekele dzaŋgal, Yakuba wawa i Alfe, Tade, 4 Simoŋ ndo
məge vəram hərwi dala ŋgay*, Yudas Iskariyot ndo məge ɗaf ka Yesu.

Yesu a slər ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gər eye sulo
Markus 6.7-13; Luka 9.1-6

5 Yesu a slər ndo i maslaŋ ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye, a tsikatay gər
i bazlam hay, a gwaɗatay: «Kâ yum a gay i ndo neheye nəteye Yahuda bay
aye bay, kâ fələkum a gəma i Samari hay bay. 6 Dum ɗuh na, ka təv i Israyel

* **10:4** Simoŋ neŋgeye ndo i Yahuda. Ahəl nakə ka təra gawla i Yesu zuk bay aye na, a ge vəram hərwi dala ŋgay.

hay, hərwi nəteye andza təɓaŋ madza eye hay. 7 Ka deyumeye ka tsəveɗ
na, ɗumatay ha, gwaɗumatay: “Bəy i Mbəlom ka həndzəɗaw mazlambar tə
nəkurom.” 8 Mbəlum tay ha ndo i dəvats hay, mbəlum tay ha mədahaŋ hay,
mbəlum tay ha ndo madəgwaɗa eye hay, həharum fakalaw abəra mə bo i
ndo hay. Ka hutum gədaŋ neheye na, kəriye, nəkurom dərmak vəlumatay
a ndo hay kəriye. 9 Ka deyumeye na, kâ zlum gura bay, kâ həlum suloy bay,
kwa kwar i suloy kâ həlum a gwezem kurom hay bay. 10 Kâ zlum gwezem
i mahəhele kurom hay bay, kâ həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo
sulo bay, kâ həlum tahərak bay, kwa sakwal kâ zlum bay. Andza niye ndo
məge məsler na, kutoŋ ma hutiye wu mənday ŋgay.»

11 Yesu a gwaɗatay sa: «Ka ndislum a wuzlah gay kəgəbay a gəma na, pəlum
ndo nakə neŋgeye maləva bo eye ka matəme kurom aye. Ndzum mə gay i
ndo niye hus a pat nakə ka deyumeye kurom abəra ma təv niye aye. 12 Ahəl
nakə faya ka fələkumeye a gay i ndo na, gwaɗum: “Mbəlom mâ vəlakum
zay!” 13 Taɗə ndo i gay niye hay ta təma kurom na, məpəse me i zay kurom
ma ndziye fataya. Ane tuk na, taɗə ta təma kurom bay na, muma ahaya
fataya abəra məpəse me i zay kurom. 14 Taɗə ka fələkum a gay i ndo kəgəbay a
wuzlah gay, ndo neheye mə ɗəma aye ta kərah matəme kurom kəgəbay məpe
zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma təv niye ada tətəkum ha
bətekwew i gəma tay abəra ka sik kurom hay.† 15 Neŋ faya na gwaɗakumeye:
Sərum ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya tay ma diye me ma ziye i ndo i
Sodom ta Gomora.‡»

Dərətsətseh neheye ma deyeweye kame aye
Markus 13.9-13; Luka 21.12-17

16 Yesu a gwaɗatay: «Anaŋ, na slәriye kurom hay andza təɓaŋ hay a walaŋ
i ndo neheye andza kəra i pesl hay aye. Tərum andza dədœ neheye faya
ta tsəpiye bo tay aye, ada ndzum mənese mâ ge andaya fakuma bay andza
bodobodo. 17 Gum metsehe, hərwi ndo hay ta diye kurom hay kame i sariya,
ta ndaɓiye kurom ta mandalaɓa mə gay i maɗuwule me hay. 18 Ta diye kurom
ha kame i ndo məlәve dala hay ada kame i bəy hay hərwi ga, hərwi ada kâ
slum faya məte mbal ga ta deɗek kame tay ada kame i ndo neheye Yahuda
hay bay aye. 19 Ahəl nakə faya ta diye kurom ha kame i sariya aye na, ɗərev
mâ ye fakuma abəra bay. Kâ gwaɗum: “Nəmaa ta gwaɗiye kəkay? Nəmaa
tsikiye na, mey?” bay. A həlay niye, Mbəlom ma vəlakumeye bazlam neheye
ka tsikumeye aye. 20 Andza niye mata tsike me na, nəkurom bay. Mata tsike
me mə nəkurom na, Məsəfəre i Bəba kurom Mbəlom.»

21 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tâ kəɗ
tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dərmak. Wawa hay ta
natay dəre a bəba tay hay, ta kəɗiye tay ha. 22 Ndo hay tebiye ta nakumeye
dəre hərwi ga. Ane tuk na, ndo nakə kə səmay naha hus ka mandəve aye
na, Mbəlom ma təmiye ha. 23 Taɗə agəna ta sakum ɗərətsətseh ma gəma
nakə nəkurom mə ɗəma aye na, hwayum a gəma neŋgeɗ. Neŋ faya na
gwaɗakumeye: Sərum ha, neŋ Wawa i Ndo na maweye na, ka dzum ha gər
mahəhele ma gəma neheye ka dala i Israyel aye tebiye zuk bay.»

24 Yesu a gwaɗatay: «Ndo nakə faya ma tətikiye wu aye na, ma ziye ndo
matətikay wu bay. Ndo i məsler ma ziye ndo i gay ŋgay bay. 25 Taɗə ndo nakə
faya ta tətikiye wu aye ka təra andza ndo matətikay wu ada ndo i məsler ka

† **10:14** Məge andza niye na, andza məgweɗe ndo i maslaŋ i Yesu hay ta giye wuray hərwi ndo neheye sa bay. ‡ **10:15** Gəma neheye sulo aye na, maraha eye ta mənese. Zəba mə Madazlay i wu hay 19.

təra andza ndo i gay ŋgay na, niye na, ɗa. Taɗə ta zalay a ndo i gay “Bedzabul” na, ta tsaɗateye a ndo i ŋgay hay ma ziye i ŋgay bəɗaw?»

Kâ dzədzarumay a ndo zezeŋ bay
Luka 12.2-9

26 «Hərwi niye, kâ dzədzarumatay a ndo hay bay. Wu nakə tebiye maŋgaha eye na, ta ɗiye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta məkal aye na, ta ɗiye ha. 27 Wu nakə faya na tsikakumeye ma ləvoŋ aye na, masumay a mətsike parakka mə dzaydzay ta həpat. Wu nakə ta tsikakumeye ka zləm tə məsəsəkwe aye na, wudum ha kələrra ka gər i gay. 28 Kâ dzədzarumatay a ndo neheye ta kədiye slo i bo kurom aye bay. Nəteye na, ta sliye faya mədze ha məsəfəre kurom bay. Dzədzarumay ɗuh a Mbələm nakə ma sliye mədze ha bo kurom ta məsəfəre kurom eye dzay a ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye aye. 29 Sisi hay sulo ta səkəmiye tə dala nəte na, ka sərum təbəɗew? Ane tuk na, kwa nəte mə walaŋ i ɗiyeŋ hay ma dəɗiye bay, say kə yay a gər a Bəba Mbələm mâ dəɗ. 30 I kurom na, kwa məkwets i gər kurom bəbay, Mbələm kə pasla na. 31 Hərwi niye, kâ dzədzarum bay, nəkurom ka zum tay ha sisi niye hay.»

32 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə ndoweye kə tsik parakka kame i ndo hay: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ dərmak na tsikiye kame i Bəba ga mə mbələm: “Ndo nakay na, gawla ga.” 33 Ane tuk na, taɗə ndoweye kə tsik kame i ndo hay neŋgeye gawla ga bay na, neŋ dərmak na tsikiye kame i Bəba ga mə mbələm: “Ndo nakay na, gawla ga bay.”»

Yesu a zlaw zay bay, a zlaw vəram
Luka 12.51-53

34 «Kâ dzalum neŋ na yaw, nâ zlaw zay ka məndzibəra na, kâ dzalum bay. Na yaw na, na zlaw zay bay, na zlaw na, maslalam ɗuh. 35 Na yaw na, maŋgəne tay ha ka bo abəra ndo hay. Wawa hasləka eye ta bəba ŋgay, dem ta may ŋgay, ŋgwas ta may i zal ŋgay, 36 ndo hay mə gay tay ta niye a bo ɗəre.»

Gawla i Yesu tâ ləva ha bo ta məvəle məsəfəre tay andza i Yesu
Luka 14.26-27

37 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndoweye ka wuɗa bəba ŋgay ta may ŋgay ka ze neŋ na, neŋgeye ma sliye məndze ka təv ga bay. Ndoweye ka wuɗa wawa ŋgay hasləka eye tə dem ŋgay a ze neŋ na, neŋgeye ma sliye məndze ka təv ga bay. 38 Ndoweye kə zla mayako mazləlmbaɗa eye kə peŋ bəzay bay na, neŋgeye ma sliye məndze ka təv ga bay. 39 Ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha ɗuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma hutiye a ɗəma ɗuh.»

Taɗə ndoweye ka təma gawla i Yesu hay na, a təma Yesu
Markus 9.41; Luka 10.16

40 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə ndoweye ka təma kurom na, ka təma na, neŋ. Ada taɗə ndoweye ka təma ga na, a təma ndo nakə a slərа ga ahaya aye. 41 Ndoweye ka təma ndo məɗe ha bazlam i Mbələm hərwi nakə neŋgeye ndo məɗe ha bazlam i Mbələm aye na, ma hutiye magogoy nakə ta vəleye a ndo məɗe ha bazlam aye. Ndoweye ka təma ndo nakə ŋgwalak eye kame i Mbələm aye hərwi nakə neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbələm aye na, ma hutiye magogoy nakə ta vəleye a ndo nakə ŋgwalak eye kame i Mbələm aye. 42 Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, taɗə ndoweye kə vəlay yam gəsiyem nəte matasla eye a ndo nakə makətsa eye mə walaŋ i gawla ga hay hərwi nakə neŋgeye gawla ga aye na, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

11

1 Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay neheye a tsikatay a gawla ŋgay hay kuro gər
eye sulo aye na, a həl bo abəra ka təv niye a ye mata tətikatay a ndo hay ada
məɗatay ha ma wuzlah gay neheye ka dala niye aye.

Yesu ta Yuhana madzəhuɓe ndo a yam
Luka 7.18-23

2 Ahəl niye na, Yuhana madzəhuɓe ndo a yam neŋgeye ma daŋgay. A tsəne
ndo hay faya ta tsikiye ka Kəriste ada ka məsler ŋgay nakə faya ma giye aye.
Tsa na, a slər siye i ŋgal mə walaŋ i gawla ŋgay hay, 3 hərwi matsətsehe ka
Yesu: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye ɗaw? Kəgəbay nəmaâ həba
ndo mekeleŋ ɗaw?» Ti ye ta tsətsah ka Yesu andza niye.

4 Yesu a mbəɗatay faya: «Dum təkərumay a Yuhana wu nakə ka tsənum aye
ada wu nakə ka ŋgatumay aye. 5 Gwaɗumay na, guluf hay tə ŋgatay a ɗəre,
ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwaɗa eye ta mbəl suwuɗ suwuɗ,
mandək hay tə tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta
tsəne Labara Ŋgwalak eye. 6 Məŋgwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzele gər
abəra ka neŋ bay aye!»

Yesu a tsik ka Yuhana madzəhuɓe ndo a yam
Luka 7.24-35

7 Gawla i Yuhana niye hay ti ye abəra mə ɗəma na, Yesu a dazlay mətsikatay
a ndo neheye ka təv ŋgay aye ka Yuhana. A gwaɗatay: «Ka yum a kəsaf mata
zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasl faya ma ɓəliye ha
aye ɗaw? A'ay andza niye bay. 8 Ada ka yum, ka zəbumaw na, ka mey? Ka
zəbumaw na, ka ndo malambaɗa bo eye tə peteked lele eye ɗaw? Tsukuɗu
kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə peteked ka bo lele aye na, nəteye mandza
eye mə gay i bəy bagwar eye hay. 9 Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey?
Ka zəbumaw na, ka ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom ɗaw? Ayaw, neŋgeye ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na gwaɗakumeye, neŋgeye a ze ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom. 10 Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Ɗerewel aye,
Mbəlom a gwaɗ: "Neŋ na slәriye naha ndo məɗe ha bazlam ga kame yak. Ma
lambaɗakeye na tsəveɗ.*"

11 «Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezeŋ hay
tebiye ndo nakə a ze Yuhana madzəhuɓe ndo a yam aye na, andaya bay. Ane
tuk na, ndo nakə neŋgeye tsekweŋ makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze
Yuhana. 12 Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuɓe ndo a yam a tsikawa bazlam
i Mbəlom a ndo hay aye hus anəke na, ndo məne ɗəre i Mbəlom hay faya ta
giye vəram ta Bəy i Mbəlom ada tə dzawa faya bo matsəpe na. 13 Ɗerewel i
ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə ɗerewel i Musa ta ɗa ha Bəy i Mbəlom
hus a həlay i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam. 14 Taɗə a sakum mədzal ha na,
Yuhana neŋgeye Eliya tə watsa faya mə Ɗerewel i Mbəlom, tə ɗa ha tə gwaɗ ma
deyeweye.† 15 Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, mâ tsəne lele!»

16 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo neheye bəgom aye na, na ndzəkitiye tay ha bo
na, tə way? Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pəlaɗ nakə
ndo hay tə hayawa faya gər aye, siye hay faya ta wudatay naha a siye hay. Tə
gwaɗatay: 17 "Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa
gakum naha dəmes i mədahaŋ na, ka tuwum bay." 18 Andza niye Yuhana
madzəhuɓe ndo a yam a yaw, kə nda wu mənday, kə sa wu məse bay na, tə
gwaɗ: "Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye mə bo ŋgay." 19 Neŋ

---

* **11:10** Malasi 3.1; Madayaw abəra ma Ezipt 23.20. † **11:14** Malasi 3.23-24.

Wawa i Ndo, na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse na, tə gwaɗ: “Zəbum faya, ndo nakay i ŋgay a dzala na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay.” Ane tuk na, Metsehe i Mbəlom ma bəziye na, ta məsler neheye ma giye aye.»

Gəma neheye ta kərah mədzal ha ka Yesu aye
Luka 10.13-15,21-22

20 Ma dəba eye na, Yesu a pa bo ka məmatay ha mənese a gəma neheye a ge mə ɗəma masuwayaŋ haladzay aye, ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta mbəɗa ha mede tay bay. A gwaɗ: 21 «A nəkurom ndo i gəma i Koraziŋ hay, tuwum bo kurom, hərwi ɗəretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi ɗəretsətseh ka gər kurom. Hərwi taɗə masuwayaŋ neheye na ge mə gay kurom aye nâ ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidoŋ na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taɓay manasa eye ada ta kutsiye bətekwew maləməts a gər hərwi məɗe ha na, ta gər ha mezeleme tay. 22 Hərwi niye neŋ faya na gwaɗakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidoŋ.

23 «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal ɗaw? A’ay! Nəkurom ɗuh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv məndze i mədahaŋ hay. Hərwi masuwayaŋ neheye na ge ma gəma kurom aye tâ ge ma gəma i Sodom na, haɓe atay gəma nakay ma giye andaya bəgom. 24 Andza niye, neŋ faya na gwaɗakumeye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Sodom‡ hay.»

25 Ma məndze tsekweŋ na, Yesu a gwaɗ: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo məlәve magərmbəlom ta dala. Na gaka sisœ hərwi nəkar ka ɗatay ha wu nakə maŋgaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye. Ada ka ŋgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. 26 Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mâ ge bo andza niye.»

27 A gwaɗatay: «Bəba ga kə vəleŋ wu hay tebiye. Ndəray a sər wawa bay, maa sər na, Bəba. Ndəray a sər Bəba bay, maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ məɗatay ha aye.»

28 Yesu a gwaɗatay sa: «A nəkurom neheye faya ka zlumeye wu mamba eye ada nəkurom madagər eye, dumara ka təv ga, neŋ na vəlakumeye mazəzukwe bo. 29 Rəhumeŋ ha gər, na tətikakumeye wu lele eye, hərwi neŋ ndo səkeffe eye, na gakumeye ɗəretsətseh bay.§ Ta deɗek ka hutumeye mazəzukwe bo. 30 Wu nakə na piye fakuma aye na, a wur bo məzle bay, wu nakə na vəlakumeye, ka zlumeye na, a mba bay.»

12

Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu
Markus 2.23-28; Luka 6.1-5

1 Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tə ge a ɗəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Ahəl nakə faya ta diye na, may a wur ka gawla i Yesu hay, tə pa bo ka məhəɓe wu niye tə nda. 2 Farisa hay tə ŋgatatay na, tə gwaɗay a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

---

‡ **11:24** Zəba ma Mata 10.15. § **11:29** Yesu a tsik kanaŋ ka pendzeŋ i məndze mekeleŋ eye. Faya ma təriye tay ndo hay beke hay bay.

3 Yesu a mbəɗatay faya: «Ɗaɗa ka dzaŋgum wu nakə Davit a ge aye
təbəɗew?* May a wur faya ta ndo ŋgay hay. 4 Tsa na, a fələkwa a madza-
wadzawa i məɗəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ŋgay hay. A ye naha, a zla
makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye, a nda. A vəlatay a ndo ŋgay hay dərmak,
tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəveɗka mənde na, a ndo məvəlay
wu a Mbəlom ɗekɗek bəɗaw?
5 «Kəgəbay ka dzaŋgum wu nakay mə ɗerewel i Musa bəɗaw? Pat i
mazəzukw bo na, ndo məvəlay wu a Mbəlom mə gay i məɗəslay ha gər a
Mbəlom ta rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, ta ge məsler. Ane tuk na, ta
ge mənese bay.† 6 Neŋ faya na gwaɗakumeye, wu nakə a ze gay i məɗəslay ha
gər a Mbəlom aye na, andaya kanaŋ.
7 «Tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwaɗ: "A seŋ na, gumay
ŋgwalak a ndo bəna, gənaw neheye ka kəɗumeŋeye bay.‡" Taɗə ka tsənum wu
nakay na, ndo neheye ta ge wuray bay aye na, kâ gəsum tay ha bay. 8 Hərwi
maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Neŋ Wawa i Ndo.»

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye
Markus 3.1-6; Luka 6.6-11

9 Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a gay i maɗuwule me. 10 Mə ɗəma
na, ndoweye andaya həlay ŋgay maməta eye. A satay a ndo hay məmay ha
mənese a Yesu, ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Tsəveɗ andaya məmbəle ha ndo
pat i mazəzukw bo ɗaw?»
11 Yesu a mbəɗatay faya: «Taɗə ndo nəte mə walaŋ kurom təɓaŋ ŋgay andaya
nəte, təɓaŋ ŋgay niye a dəɗ a bəɗiyem pat i mazəzukw bo na, ma zla ahaya
abəra mə ɗəma bəɗaw? 12 Kə ge andza niye na, ndo zezeŋ a ze təɓaŋ bəɗaw?
Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəveɗka məge ŋgwalak a ndo pat i mazəzukw
bo!»
13 Tsa na, Yesu a gwaɗay a ndo niye: «Nduɗa ha həlay yak!» Ndo niye a
nduɗa ha həlay ŋgay. Tsa na, a mbəl lele andza həlay neŋgeɗ.
14 Sototo, Farisa hay ti yaw abəra mə gay, ti ye tə haya gər. Tə ma ha ka bo
bazlam, ta hutiye tsəveɗka məkəɗe Yesu na, kəkay.

Yesu neŋgeye ndo i məsler nakə Mbəlom a zla aye

15 Ahəl nakə Yesu a sər ha Farisa hay faya ta pəliye tsəveɗka məkəɗe na na, a
ye abəra ka təv niye. Ndo hay haladzay tə pay bəzay, a mbəl tay ha ndo i ɗəvats
hay tebiye. 16 Tsa na, a gatay me, a gwaɗatay: «Neŋ way na, kâ tsikumay a
ndəray bay.» 17 A ge andza niye na, hərwi ada wu neheye Ezay ndo məɗe ha
bazlam i Mbəlom a tsik aye tâ ge bo:

18 Mbəlom a gwaɗ:
«Ndo i məsler ga nakə na zla aye na, anaŋ,
na wuɗa na haladzay,
məŋgwese ga tebiye ka gər ŋgay.
Na sləriye naha Məsəfəre ga ka neŋgeye,
ma ɗatay ha deɗek ga a ndo hay tebiye.
19 Ta təriye ta ndəray bay,
ma wudiye wuray bay,
ndəray ma tsəniye faya abəra mabəbəle wuray ka mazlazlaŋ i tsəveɗ bay.
20 Guzer nakə mahədzaka eye na, ma həɓiye ha bay,
Ako nakə ndœzœzœ ka lalam faya ma mbatiye na, ma ndəvay həlay ma
mbatiye ha bay,

* **12:3** Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7. † **12:5** Məpesle 28.9-10. ‡ **12:7** Oze 6.6, matsika eye ma Mata 9.13.

Ma giye andza niye hus ka vəlatay məŋgwese a ndo neheye deɗek eye hay aye.
21 Ndo hay tebiye ta piye mədzal gər tay na, ka neŋgeye.§»

Yesu a həhar fakalaw abəra mə bo i ndo wuray
Markus 3.20-30; Luka 11.14-23

22 Tə zlayaw ndo wuray guluf eye ada a sər mətsike me bay hərwi fakalaw mə bo ŋgay. Yesu a mbəl ha. Tsa na, ndo niye a tsik me lele ada a ŋgatay a ɗare lele. 23 A gatay a ndo hay hərɓaɓəkka, nəteye tebiye, tə gwaɗ: «Ndo nakay ma giye na, Wawa i Davit!»
24 Farisa hay tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, tə gwaɗ: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul* bəy i fakalaw hay!»
25 Ane tuk na, Yesu a səratay naha ka wu nakə tə dzala aye, a gwaɗatay: «Taɗə ndo i gəma hay ta ŋgəna, faya ta giye vəram mə walaŋ tay na, gəma niye ma dziye. Taɗə ndo i wuzlahgəma hay kəgəbay ndo hay ma bəɗgay tay faya ta kəɗiye bo na, wuzlahgəma niye kəgəbay bəɗgay niye ma ndziye huya bay.
26 Taɗə Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay, ma giye magazləga ka bo ŋgay eye, ada bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay? 27 Ka gwaɗum maa vəleŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta ɗiye ha na, deɗek andaya mə nəkurom bay. 28 Maa vəleŋ gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, Məsəfəre i Mbəlom. Andza məgweɗe na, Bəy i Mbəlom ɓa ki yaw tsiy hus ka təv kurom.
29 «Ndəray ma sliye məfələkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye faya məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, mahəla ahaya wu ŋgay hay tuk.»
30 A gwaɗatay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo i vəram ga. Ndo nakə ka dzəna ga ka məhayatay gər a ndo ga hay bay aye na, ma həhariye tay ha kweye kweye. 31 Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye: Taɗə ndo zezeŋ kə ge mezeleme kwa waray tebiye, kəgəbay kə tsalay ka gər a Mbəlom na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay. 32 Taɗə ndoweye kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, taɗə kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay, kwa anəke, kwa ka məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

Dərizl i gərɗaf ta hohway ŋgay eye hay
Luka 6.43-45

33 «Kə ge dərizl i gərɗaf ŋgwalak eye na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye. Kə ge dərizl i gərɗaf eye ŋgwalak eye bay na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye bay. Andza niye ta səriye ha dərizl i gərɗaf nakay ŋgwalak eye na, abəra ka hohway ŋgay hay. 34 A nəkurom wawa i palas neheye! Nəkurom ŋgwalak eye hay bay. Ada ka slumeye faya mətsike wu neheye ŋgwalak eye hay na, ma kəkay? Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ŋgay aye.
35 Ndo nakə ŋgwalak eye na, ma giye wu ŋgwalak eye hay hərwi mə dərev ŋgay na, wu neheye ŋgwalak eye dərmak. Ndo nakə seweɗ eye na, ma giye wu neheye seweɗ eye hərwi dərev ŋgay maraha eye tə wu neheye seweɗ eye.

§ **12:21** Ezay 42.1-4. * **12:24** Bedzabul na, məzele mekeleŋ eye i Fakalaw.

36 Neŋ faya na tsikakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay
aye na, bazlam neheye mətsike kəriye kəriye kwa way ma mbəɗay faya a gər
ŋgay. 37 Andza niye, Mbəlom ma gwaɗiye ka ge mənese bay kəgəbay ka ge
mənese ka bazlam neheye ka tsik aye.»

Ndo hay ta tsətsah masuwayaŋ ka Yesu
Markus 8.11-12; Luka 11.29-32

38 Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, tə gwaɗay
a Yesu: «Miter, a samay na, gamay masuwayaŋ.»

39 Yesu a mbəɗatay faya: «Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye seweɗ eye
hay, nəteye ta mbəɗay dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaŋ. Ane
tuk na, ma dəba i masuwayaŋ i Zonas ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə
tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeleŋ eye bay. 40 Hərwi, Zonas
kə ndza pat eye mahkar ada həvaɗ eye mahkar ma kutes i kəlef bagwar eye.
Andza niye dərmak neŋ Wawa i Ndo na ndziye pat eye mahkar ada həvaɗ
eye mahkar ma tsəvay. 41 Ahəl nakə ndo i Ninive hay tə tsəne labara nakə
Zonas a tsikatay aye na, ta mbəɗa ha mede tay.† Ndo andaya kanaŋ bəgom a
ze Zonas. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na,
ndo i gəma i Ninive ta deyeweye ta lətsiye kame i ndo neheye bəgom aye ta
matay ha mənese.

42 «Ŋgwas wuray andaya, neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i
tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomoŋ neheye maraha eye ta metsehe
aye.‡ Ndo andaya kanaŋ a ze ha Salomoŋ. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma
gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye
abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye ma matay ha mənese
aye.»

Məmaw i məsəfəre nakə lele bay aye
Luka 11.24-26

43 «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf,
ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na, 44 ma gwaɗeye a gər ŋgay: “Na
mbəɗiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.” Ma mbəɗiye gər, kə
ye naha kə ŋgatay a gay wuray mə dəma bay, mafaɗa eye lele ada malambaɗa
eye. 45 Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye seweɗ eye hay
wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma.
Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye.
Ma giye bo ta ndo neheye ŋgwalak eye bay bəgom aye na, andza niye.»

May i Yesu ta malamar ŋgay deɗek eye hay
Markus 3.31-35; Luka 8.19-21

46 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye me a ndo hay aye, may ŋgay ta malamar
ŋgay hay ti ye naha. Tə lətse ma bəra, ta pəla tsəveɗ mətsikay me a Yesu. 47 Ndo
nəte a ye ka təv i Yesu, a gwaɗay: «Zəba, may yak ta malamar yak hay nəteye
ma bəra, a satay mətsikaka me.»

48 Yesu a mbəɗatay faya: «May ga na, way? Malamar ga hay na, way hay?»
49 Tsa na, a zəkwa həlay ka gawla ŋgay hay, a gwaɗ: «May ga ta malamar ga
hay na, nəteye anaŋ. 50 Hərwi taɗə ndoweye kə ge wu nakə a say a Bəba ga mə
mbəlom na aye, neŋgeye malamar ga, ada may ga.»

† **12:41** Zonas 1-4. ‡ **12:42** 1 Bəy hay 10.1-13.

13

Dzeke i ndo masləge
Markus 4.1-9; Luka 8.4-8

1 Pat eye niye na, Yesu a yaw abəra mə gay, a ye a ndza ka me i dəlov. 2 Ndo
hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Hərwi niye a tsal a kwalalaŋ i yam
wuray ka gər i yam a ndza a ɗəma. Ndo hay tebiye tə ndza ka me i dəlov.
3 Yesu a tətikatay wu haladzay a ndo niye hay ta dzeke.

A gwaɗatay: «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe, a ye ha
a pesl mata sləge. 4 A ye naha na, a dazlay a masləge. Ahəl nakə faya ma
kutsiye hulfe* ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəveɗ. Ɗiyeŋ
hay ti yaw, tə pala na tebiye. 5 Hulfe mekeleŋ eye a dəɗ ka sik i pəlaɗ, təv nakə
bətekwew andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse
tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekwew andaya ka sik i pəlaɗ niye bay.
6 Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a fəka tay ha hulfe niye
hay tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəɗ məpe zləlay
haladzay bay. 7 Neŋgeɗ a dəɗ a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye
hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo
bay ada ta nah bay. 8 Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele.
Tə gəl ada tə nah, gər eye həɓəts həɓəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye
hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, neŋgeɗ sa na, kuro
kuro məkwa, ada siye kuro kuro mahkar.» 9 Yesu a ndəv ha andza niye na, a
gwaɗatay: «Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ tsəne!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?
Markus 4.10-12; Luka 8.9-10

10 Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay, ta tsətsah
faya: «Ka tsikatay me a ndo hay ta dzeke na, hərwi mey?» 11 Yesu a mbəɗatay
faya: «Nəkurom na, Mbəlom kə ɗakum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay
aye. Ane tuk na, a nəteye na, kə ɗatay ha bay. 12 Andza niye, ndo nakə wu
ŋgay andaya na, ta səkahay ha sa ada i ŋgay ma giye haladzay. Ane tuk na,
ndo nakə wuray ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya
aye na, ta buwiye na. 13 Hərwi niye na tsikatay me ta dzeke na, nəteye ta
zəbiye faya tə ɗəre tay, ane tuk na, ta ŋgateye bay. Ta pay zləm, ane tuk na, ta
tsəniye tə zləm tay bay, ta səriye bay. 14 Andza niye, wu nakə Ezay ndo məɗe
ha bazlam i Mbəlom a ɗa ha aye na, kə ge bo deɗek. Mbəlom a gwaɗ:
“Ka tsənumeye lele,
ane tuk na, ka sərumeye bay.
Ka zəbumeye faya lele,
ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.
15 Ndo neheye na, ta kula ha gər tay toŋgwa toŋgwa.
Ta dəka na zləm tay,
ta dərəzl na ɗəre tay.
A satay məŋgatay tə ɗəre tay bay,
a satay mətsəne tə zləm tay bay,
a satay məsəre tə metsehe tay bay.
Taɗə a satay mambəɗe ha mede tay na,
na mbəliye tay ha dərmak.†”

16 «Ane tuk na, nəkurom na, ka hutum məŋgwese. Ka ŋgatumay a ɗəre, ada
ka tsənum tə zləm kurom. 17 Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndo

* **13:4** I tay na, ta sləga tə tsəluv təbey. Tə kuts ha məkutse məkutse. † **13:15** Ezay 6.9-10.

məɗe ha bazlam i Mbəlom hay haladzay, ndo deɗek eye haladzay a satay haɓe məŋgatay a wu nakə faya ka ŋgatumeye, ane tuk na, ta ŋgatay bay. A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Yesu a ɗa ha dzeke i ndo masləge
Markus 4.13-20; Luka 8.11-15

18 «Dzeke i ndo masləge nakay a say məgweɗe mey na, tsənum. 19 Ndo neheye tə tsəne bazlam i Bəy i Mbəlom aye ada tə tsəne zləm bay aye na, ta ndzəkit bo ta tsakay tsəveɗ nakə hulfe a dəɗ faya aye. Fakalaw a yaw, a buwa na wu nakə ta sləga a dərev tay aye. 20 Siye hay ta ndzəkit bo tə sik i pəlaɗ nakə hulfe a kuts faya aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma kwayaŋŋa tə məŋgwese eye. 21 Ane tuk na, ta gəray tsəveɗ a bazlam i Mbəlom ada mâ pa zləlay a ɗərev tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekweŋ tsa. Ɗəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse. 22 Siye hay sa na, ta ndzəkit bo ta hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom, ane tuk na, mədzal gər ka wu i məndzibəra, bor i zlele a ye tay a bo. Wu niye hay tə ŋgədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərev tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom kə wa hohway mə dərev tay bay. 23 Ndo mekeleŋ eye hay ta ndzəkit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nəteye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a ɗərev tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə ɗərev tay lele ada a nah. Neŋgeɗ makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, neŋgeɗ sa na, kuro kuro məkwa, siye kuro kuro mahkar.»

Guzer nakə ŋgwalak bay aye

24 Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye, a gwaɗatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta ndo wuray a sləga hulfe lele eye a guvah ŋgay. 25 Ta həvaɗ, ahəl nakə ndo hay tebiye ka məndzehəre na, ndo məne dəre i ndo niye a ye a sləgay a ɗəma daw zuŋgo a walaŋ i daw ŋgay niye. Tsa na, a ye ŋgway. 26 Ahəl nakə wu hay tə ndzohw, faya ta diye tə gər aye na, daw zuŋgo niye hay tə ndzohwaw dərmak. 27 Ndo i məsler hay ti yaw tə gwaɗay a ndo i guvah: “Ndo i gay may, ka sləga a guvah yak na, hulfe lele tuk na, ada daw zuŋgo a yaw a ɗəma na, məŋgay?” 28 Ndo niye a mbəɗatay faya: “Maa ge wu niye na, ndo məne dəre ga.” Ndo i məsler hay tə tsətsah faya, tə gwaɗay: “A saka nəmaâ ye məŋgweɗe ahaya abəra mə ɗəma daw zuŋgo ɗaw?” 29 A gwaɗatay: “A’ay, kâ ŋgwaɗum bay, ka ta ŋgwaɗumeye ka bo dziye ta daw. 30 Gərum tay ha tâ nah ka bo dziye hus a həlay i mədze. A həlay i mədze na, na gwaɗateye a ndo i məsler hay: Dzum na daw zuŋgo təday. Ɓarum na ada kâ dzumay a ako. Daw na, hayumay gər ada kâ pum na a de ga.”»

Wur i ɓəzaŋ
Markus 4.30-32; Luka 13.18-19

31 Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa, a gwaɗatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wur i ɓəzaŋ nakə ndo a zla a sləga a guvah ŋgay. 32 Mə walaŋ i wur i wu hay tebiye na, neŋgeye tsekweŋ. Ane tuk na, a ndzohw, a gəl na, a ze ala neheye tə sləga ka dədaŋ aye tebiye. A təra andza gərɗaf, ɗiyeŋ hay tə ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

Dzeke i gəɗe
Markus 4.33-34; Luka 13.20-21

33 Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwaɗatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəɗe
nakə ŋgwas a həl tsekweŋ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A
həlaɓ tay ha ka bo na, gufa niye mahəlaɓa eye a kwasa a həmbət.»
34 Yesu a tətikatay wu ŋgay hay tebiye a ndo hay na, ta dzeke. A tsikawatay
me ze mətsike ta dzeke bay. 35 A tsikawa andza niye na, hərwi ada wu nakə
ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a tsik aye mâ ge bo. Mbəlom a gwaɗ:
«Na tsikateye wu na, ta dzeke.
Na ɗatay ha wu neheye maŋgaha eye kwa abəra ka madazlay i məge
məndzibəra aye.‡»

Yesu a ɗa ka guzer nakə ŋgwalak eye bay aye

36 Yesu a ndəv ha mətsike me na, a gər tay ha ndo hay, a ye a gay. Ahəl nakə
neŋgeye mə gay aye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay. Ti ye naha, ta tsətsah
faya, tə gwaɗay: «Ɗamay ha dzeke i daw zuŋgo nakə ma guvah aye.»
37 Yesu a mbəɗatay faya: «Ndo nakə a sləga wur i wu ŋgwalak eye na, neŋ
Wawa i Ndo. 38 Guvah na, məndzibəra. Wur i wu ŋgwalak eye na, ndo neheye
ma Bəy i Mbəlom aye. Daw zuŋgo na, ndo neheye ta rəhay ha gər a Fakalaw
aye. 39 Ndo məne ɗəre nakə a sləga daw zuŋgo aye na, Fakalaw. Mədze
wu abəra ka dala na, mandəve i məndzibəra nakə Mbəlom ma ndəviye ha
aye. Ndo i məsler hay na, gawla i Mbəlom hay. 40 Andza nakə tə həl daw
zuŋgo tə dzay a ako aye na, Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra andza niye
dərmak. 41 Neŋ Wawa i Ndo na sləraweye gawla i Mbəlom hay. Ta həliye
tay ha abəra ma Bəy i Mbəlom ndo neheye tebiye faya ta səpatiye tay ha ndo
hay a mezeleme aye ta ndo neheye faya ta giye wu nakə ŋgwalak eye bay aye.
42 Ta kutsiye tay ha a ako bagwar eye. Mə ɗəma na, ta tuwiye tə mahəpəɗe zler
eye.§ 43 Ane tuk na, ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom aye na, ta dəviye
wuzl wuzl andza pat ma Bəy i Bəba tay Mbəlom. Ndo nakə zləm andaya faya
aye na, mâ tsəne!»

Zlele maŋgaha eye

44 Yesu a gwaɗatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo tə zlele nakə tə la na a
guvah aye. Ndo a huta na zlele eye niye ada a la na, a ŋgaha na sa. A yay a gər
haladzay. A ye a səkəm ha wu ŋgay hay tebiye ada a səkəm guvah niye.»

Wu i maslawa

45 A gwaɗatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, ndo masəkəm ha wu
hay. Ma pəliye wu i maslawa neheye a le haladzay aye. 46 Kə huta wu nakə a
ze tay ha siye hay tə məle aye na, ma diye ma səkəmiye ha wu ŋgay hay tebiye
ka tsakala. Suloy aye na, ma səkəma ahaya wu i maslawa niye.»

Gadaŋ

47 A gwaɗatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta gadaŋ. Ta kal a dəlov
na, ma gəsaweye kəlef wal wal haladzay. 48 Gadaŋ niye kə rah tə kəlef na, ta
vaha ahaya abəra ma yam. Ta vaha ahaya na, ta ndziye toŋ, ta paliye kəlef
ŋgwalak eye hay. Ta piye tay ha a kəteh. Siye neheye ŋgwalak eye bay aye na,
ta miye tay ha. 49 Ma giye bo pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra
eye na, andza niye. Gawla i Mbəlom hay ta deyeweye ta ŋgəniye tay ha ka
bo abəra ndo i seweɗ hay ta ndo ŋgwalak eye hay. 50 Ndo i seweɗ hay na, ta
kutsiye tay ha a ako. Mə ɗəma na, ta tuwiye tə mahəpəɗe zler eye.*»

Mandəve i bazlam

‡ **13:35** Dəmes hay 78.2. § **13:42** Zəba ma Mata 8.12. * **13:50** Zəba ma Mata 8.12.

51 Yesu a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Wu neheye tebiye na tsik aye na, ka
tsənum ɗaw?»
Ta mbəɗay faya: «Ayaw, nəmaa tsəne.»
52 A gwaɗatay: «Andza niye, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye
a təra gawla ma Bəy i Mbəlom na, a ndzəkit bo ndo i gay nakə faya ma ndohwa
ahaya zlele ŋgay abəra mə wu nakə weɗeye ada abəra mə wu nakə guram
aye.»

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu
Markus 6.1-6; Luka 4.16-30

53 Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsikatay dzeke neheye aye na, a ye abəra ka
təv eye niye. 54 A ye a Nazaret, gəma nakə a gəl mə ɗəma aye. Mə ɗəma na, a
ye a gay i maɗuwule me. A ye naha a pa bo ka matətikatay wu a ndo hay. A
gatay a ndo neheye tebiye mə ɗəma aye hərɓaɓəkka. Tə gwaɗawa: «A hutaw
metsehe nakay na, məŋgay? Maa vəlay gədaŋ ka məge masuwayaŋ neheye
na, way? 55 Neŋgeye na, wawa i Mari ada bəba ŋgay na, ndo matsətseɗe
mayako bəɗa? Malamar ŋgay hay na, Yakuba, Yusufa, Simoŋ ada Yuda bəɗa?
56 Ada malamar ŋgay dem eye hay nəteye andaya mə walaŋ kway bəɗa? Maa
vəlay gədaŋ nakay tebiye na, way?» 57 Yawa, hərwi wu neheye tebiye aye,
ndo i gəma niye hay ta kərah mədzal ha ka Yesu.
Yesu a gwaɗatay: «Ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na
ada tə ɗəslay ha gər kwa məŋgay. Ane tuk na, ma gəma ŋgay nakə tə wa mə
ɗəma ada mə gay ŋgay na, ta rəhay ha gər bay.»
58 Ma Nazaret na, Yesu kə ge masuwayaŋ haladzay bay hərwi ta dzala ha
bay.

14

Məməte i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam
Markus 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9

1 A həlay niye na, Herod neŋgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne faya ta tsikiye
ka Yesu. 2 Herod a gwaɗatay a ndo i məsler ŋgay hay: «Ndo niye ma giye na,
Yuhana madzəhuɓe ndo a yam. Kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ. Hərwi niye
nakə a huta gədaŋ ka məge masuwayaŋ.»
3-4 Andaya kə ndza haladzay, Herod a zla Herodiyad, ŋgwas i malamar ŋgay
Filip. Hərwi niye, Yuhana a gwaɗaway: «Ta vəl tsəveɗ məzle ŋgwas nakay
bay.» Tsa na, Herod a gwaɗatay a ndo hay tâ gəs na Yuhana, tâ dzawa na
ada tâ pa na a daŋgay. 5 A say a Herod məkəɗe na Yuhana, ane tuk na, a
dzədzaratay a ndo hay, hərwi ndo hay tə dzala Yuhana na, ndo məɗe ha
bazlam i Mbəlom.
6 Pat i magurlom i məwe Herod na, dem i Herodiyad a hats kame i ndo
neheye Herod a zalatay a magurlom aye. Məhetse i dem niye a yay a gər a
Herod. 7 Tsa na, a mbaɗay a dem niye, a gwaɗay: «Wu nakə ka tsətsah tebiye
na vəlakeye.»
8 Dem niye tə ma ha ka bo bazlam ta may ŋgay. Tsa na, a ye a gwaɗay a
Herod: «Ɗəseŋew gər i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam ka bəgəlam.»
9 Andza niye na, a yay a gər a bəy bay. Ane tuk na, ɓa kə mbaɗa kame i ndo
neheye mazala eye hay a magurlom aye. A vəl tsəveɗ, tâ ye tâ dəsayaw. 10 A
slər ndo a gay i daŋgay, mâ ɗəsaw gər i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam. 11 Ndo
a ye, a ɗəsaw gər i Yuhana a pa ahaya ka bəgəlam. Tə vəlay a dem niye. Dem
niye a vəlay a may ŋgay. 12 Gawla i Yuhana hay tə tsəne na, ti yaw, tə zla ahaya

mədahaŋ i Yuhana abəra ma daŋgay tə la na. Tsa na, ti ye tə ɗa ha wu nakə a ge bo aye a Yesu.

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay gwezem zlam
Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

13 Yesu a tsəne labara niye na, a ye mahəŋgeye tə kwalalaŋ i yam hərwi mede a təv dəreŋ eye abəra ka ndo hay. Ane tuk na, ndo hay ta sər faya. Ti yaw abəra ma wuzlahgəma hay, tə pay bəzay a Yesu. 14 A ndisl a təv niye na, a mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam. A ŋgatatay a ndo hay haladzay na, tə gay mə bo. A mbəl tay ha ndo i dəvats tay neheye tə həl naha aye.

15 Huwa a ge na, gawla i Yesu hay ta həndzəɗ ka təv i Yesu, tə gwaɗay: «Mazlambar həvaɗ ada təv nakay kəsaf. Gwaɗatay a ndo hay tâ ye a wuzlahgəma hay hərwi ada tâ ye, tâ səkəmaw wu mənday.»

16 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Tâ ye bay. Bo kurom eye vəlumatay wu mənday.»

17 Tə gwaɗay: «Makwala andaya fakwaya kanaŋ na, tapa zlam tə kəlef sulo tsɨy tuk na, kəkay?»

18 Yesu a gwaɗatay: «Həlumeŋ ahaya.» 19 Tsa na, a gwaɗatay a ndo hay: «Ndzum ka dala!»

Yesu a həl makwala neheye tapa zlam tə kəlef sulo aye. A zəba ɗəre a mbəlom, a gay naha sɨsœ a Mbəlom. A ŋgəna ha makwala niye hay ada a vəlatay a gawla ŋgay hay. Gawla ŋgay hay ta ŋgənatay a ndo hay. 20 Kwa way a nda ka mərehe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a siye nakə a ləkaw aye na, a rah a gwaŋ kuro gər eye sulo. 21 Ndo neheye tə nda makwala niye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam. Ŋgwas hay ta wawa hay na, ta pasla tay ha bay.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik
Markus 6.45-52; Yuhana 6.15-21

22 Kwayaŋŋa Yesu a gatay kutoŋ a gawla ŋgay hay tâ tsal a kwalalaŋ i yam, tâ lahay kame mede a diye i dəlov neŋgeɗ həlay nakə bo ŋgay eye ma gwaɗateye a ndo hay «Dum kurom» aye. 23 Ndo hay ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok mahəŋgeye hərwi maɗuwulay me a Mbəlom. Həvaɗ a ge na, neŋgeye huya ma tsaholok niye.

24 Kwalalaŋ i yam nakə gawla ŋgay hay mə ɗəma aye, dəreŋ ta dala, wuɗək wuɗək ma wuzlah i yam. Mətasl faya ma vəzliye haladzay, a say məme ha kwalalaŋ i yam ta dəba ada yam faya ma ɓəliye ha kwalalaŋ i yam haladzay. 25 Ta mbəlomɗa na, Yesu a ye ka təv i gawla ŋgay hay ka gər i yam tə sik. 26 Tə ŋgatay a Yesu faya ma diye ka təv tay ka gər i yam tə sik na, ta dzədzar haladzay, tə gwaɗ: «Ma giye na, wu matəre ka ndo!» Ta wuda ka bo tə madzədzar eye.*

27 Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: «Tete kurom! Kâ dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

28 Kwayaŋŋa Piyer a tsikay naha me, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, kə ge nəkar na, vəleŋ tsəveɗ nâ ye naha ka təv yak ka gər i yam tə sik.»

29 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Dara.»

Tsa na, Piyer a ndohwaw abəra mə kwalalaŋ i yam, a pa bo ka mede ka gər yam hərwi mədze gər tə Yesu. 30 Ane tuk na, a zəba mətasl faya ma vəzliye haladzay na, a dzədzar. A dazlay məndərmeɗe a yam. Tsa na, a wuda ka bo: «Bəy Maduweŋ, təma ga ha tey!»

---

* **14:26** Ndo siye tə pa a mədzal gər tay na, wu matəre ka ndo andaya. I tay wu matəre ka ndo na, ndo nakə a mət ada a maw a bəra a walaŋ i ndo hay aye, a ge zluwer.

31 Kwayaŋŋa, Yesu a bəzay naha hələy a Piyer, a gəs na, a gwaɗay: «Mədzal
gər yak hala bay. Ka ge ha mədzal gər yak sulo sulo na, hərwi mey?»
32 Tə tsal a kwalalaŋ i yam sulo tay eye. Tsa na, mətasl a ndza ɗeɗik, a vəzl
sa bay. 33 Gawla ŋgay neheye mə kwalalaŋ i yam aye ta dəkway gurmets a
Yesu, tə gwaɗay: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom deɗek!»

Yesu a mbəl tay ha ndo i ɗəvats hay ma gəma i Genesaret
Markus 6.53-56

34 Yesu ta gawla ŋgay hay tə tas abəra ma dəlov na, tə ndisl a gəma i
Genesaret. 35 Ndo i təv niye tə sər ha Yesu ki yaw. Ti ye tə tsikatay a ndo hay
tebiye Yesu ki yaw. Ndo hay tə tsəne na, tə hələw ndo i ɗəvats hay tebiye ka
təv i Yesu. 36 Tə gay amboh a Yesu, tə gwaɗay: «Ndo i ɗəvats hay tâ ye naha tâ
lamay a me i peteked yak nets na, tsiy.» Tsa na, ndo i ɗəvats neheye ta lamay
aye na, ta mbəl tebiye.

15

Kule i bəba təte hay
Markus 7.1-13

1 Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra
ma Zerozelem, ti ye ka təv i Yesu, tə gwaɗay: 2 «Gawla yak hay ta rəhay ha gər
a kule i bəba təte kway hay bay na, hərwi mey? Ahəl nakə ta ndiye ɗaf aye na,
tə bara hələy andza i kule i bəba təte kway hay təbey na, hərwi mey?»
3 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəkurom, ka rəhumay ha gər a
bazlam i Mbəlom mapala eye bay hərwi kule i bəba təte kurom hay na, hərwi
mey? 4 Andza niye, Mbəlom a gwaɗ: “Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.”
A gwaɗ sa: “Ndoweye kə tsaɗay a bəba ŋgay ta may ŋgay na, kutoŋ tâ kəɗ
na a bəɗ.*”» 5 Ane tuk na, nəkurom faya ka gwaɗumateye a ndo hay: “Ka
slumeye faya məgwaɗatay a bəba kurom hay ta may kurom hay: Haɓe na,
nəmaa dzəniye kurom. Ane tuk na, nəmaa vəlay ha a Mbəlom. 6 Kâ rəhumay
ha gər a bəba kurom sa bay.” Andza niye, faya ka mbatumeye ha Ɗerewel
i Mbəlom hərwi kule kurom. 7 Nəkurom na, ndo i bəbərek hay! Ezay ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom a tsik fakuma na, deɗek. A tsik ahəl niye, Mbəlom
a gwaɗ:

8 “Ndo neheye ta zembeɗeŋ na, tə bazlam ɗekɗek tsa,
ɗərev tay na, dəreŋ tə neŋ.
9 Nəteye faya ta zembeɗeŋeye kəriye,
ane tuk na, kəriye bəna deɗek bay.
Wu nakə faya ta tətikateye a ndo hay aye na,
bazlam mapala eye i ndo hay tsa.†”»

Wu nakə ma nasiye ha ndo aye
Markus 7.14-23

10 Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay haladzay, a gwaɗatay: «Pum zləm ada
tsənum wu nakay. 11 Maa nas ha ndo na, wu nakə a ye a bazlam aye bay. Ane
tuk na, maa nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye.»
12 Gawla i Yesu hay ta həndzəɗ naha ka təv i Yesu, tə gwaɗay: «Bazlam yak
neheye ka tsik aye kə ndalatay a Farisa hay na, ka sər təbəɗew?»
13 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Dərizl i gərɗaf neheye Bəba ga nakə
mə mbəlom a zəv bay aye na, ta ŋgwaɗiye tay ha abəra mə ɗəma. 14 Gərum tay

* **15:4** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16 ada Madayaw abəra mə Ezipt 21.17. † **15:9** Ezay 29.13.

ha, nəteye na, guluf neheye faya ta gəsatay həlay a guluf hay aye. Guluf ma gəseye həlay a guluf neŋgeɗ na, nəteye salamay ta dəɗiye a bəɗ.»
15 Tsa na, Piyer a gwaɗay: «Ɗamay ha dzeke nakay.»
16 Yesu a gwaɗatay: «Nəkurom dərmak, ka sərum zuk bay ɗaw? 17 Wu nakə a ye tə bazlam aye na, ma diye a kutes ada ma deyeweye abəra mə bo na, ka sərum təbəɗew? 18 Ane tuk na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye na, a yaw mə ɗərev ada maa nas ha ndo na, neŋgeye. 19 Andza niye, maa yaw abəra mə ɗərev na, mədzal gər neheye ŋgwalak eye bay aye, məkəɗe gər i ndo, məge madama, mede nakə ŋgwalak eye bay aye, məge məkal, maraw me kame i sariya, maŋgəlay bəzay a ndo hay. 20 Wu nakə ma nasiye ha ndo aye na, neheye anaŋ aye. Ane tuk na, mənde wu mənday ze məbere həlay andza kule i bəba təte kway na, ma nasiye ha ndo bay.»

Ŋgwas i Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Markus 7.24-30

21 Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ma təv niye, a ye ka dala i Tir ada a Sidoŋ. 22 Mə ɗəma na, ŋgwas i Kanan‡ wuray a ndzawa ka dala eye niye. Yesu a ndisl naha na, a ye ka təv ŋgay. A pa bo ka mawude, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nâ gaka mə bo təbəɗew! Dem ga andaya mətagay, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye faya ma geye ɗəretsətseh haladzay.» 23 Ane tuk na, Yesu a mbəɗay faya kwa tsekweŋ bay tebiye.
Gawla ŋgay hay ta həndzəɗ ka təv ŋgay, ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Həhar na ŋgwas nakay, hərwi faya ma pakweye bəzay tə mawude ŋgay neheye.»
24 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwi ndo i Israyel hay, nəteye neheye andza təɓaŋ mədze eye hay aye.»
25 Ane tuk na, ŋgwas niye a ye naha, a dəkway gurmets a huvo, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, dzəna ga!»
26 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Məzle wu mənday i wawa hay, məkalatay ha a kəra hay na, lele bay.»
27 Ŋgwas niye a gwaɗay faya: «Bəy Maduweŋ, ka tsik na, deɗek. Ane tuk na, taɗə ndo i gay faya ma ndiye wu mənday na, kəra hay ta diye ta paliye neheye a kutsaw faya abəra aye.»
28 Tsa na, Yesu a mbəɗay faya a ŋgwas niye, a gwaɗay: «Ŋgwas, mədzal gər yak nakə ka neŋ aye na, haladzay. Wu nakə ka tsətsah aye na, mâ ge bo andza nakə a saka aye.» Kwayaŋŋa dem ŋgay a mbəl.

Yesu a mbəl tay ha ndo i ɗəvats hay haladzay

29 Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ka təv niye, a ye ka me i dəlov i Galile. A ye naha a tsal a mahəmba. Mə dəma na, a ndza ka dala. 30 Ndo hay haladzay ti ye naha ka təv ŋgay. Tə həlay naha ndo neheye ta dzəgəɗasla aye, guluf hay, ndo matəra eye, mandək hay ada tə siye i ndo i dəvats hay. Ti ye naha, tə həna tay ha kame i Yesu ada a mbəl tay ha. 31 A gatay a ndo hay hərɓaɓəkka, hərwi tə ŋgatay a mandək hay faya ta tsikiye me lele, ndo matəra eye hay ta mbəl, ndo neheye ta dzəgəɗaslawa aye ti ye lele, guluf hay tə ŋgatay a ɗəre kwetseh kwetseh. Ndo niye hay tə gwaɗ: «Nəmaa zambaɗaka a nəkar Mbəlom i Israyel hay!»

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay gwezem faɗ
Markus 8.1-10

‡ **15:22** Ŋgwas nakay na, dem i Yahuda hay bay. Məzele Kanan na, tə zalawatay ha na, a ndo neheye mandza eye ma gəma i Tir ta Sidoŋ aye.

32 Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay, a gwaɗatay: «Ndo neheye na, tə geŋ mə
bo haladzay hərwi anaŋ məhəne mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday
andaya fataya bay. A seŋ məgwaɗatay “Dum kurom” ze mənde wu mənday
bay. Ta giye bəle ka tsəveɗ.»
33 Gawla ŋgay hay tə gwaɗay: «Mə kəsaf nakay na, ka hutakweye wu
mənday ɗa məvəlatay a ndo neheye haladzay aye na, məŋgay?»
34 Yesu a gwaɗatay: «Tapa i makwala andaya fakuma na, nday?»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Tasəla. Ada kəlef wawa eye hay andaya
tsakway dərmak.»
35 Tsa na, Yesu a gwaɗatay a ndo hay tâ ndza ka dala. 36 Yesu a həl tapa i
makwala neheye tasəla aye tə kəlef niye hay, a gay naha sisœ a Mbəlom. A
ŋgəna ha ada a vəlatay a gawla ŋgay. Tsa na, gawla ŋgay hay tə vəlatay a ndo
hay. 37 Ndo hay tebiye tə nda ka mərehe andza nakə a satay aye. Tə hayay gər
a siye neheye a ləkaw aye na, a rah a kəteh tasəla. 38 Ndo neheye tə nda wu
mənday niye na, hasləka hay nəteye gwezem faɗ, ŋgwas hay ta wawa hay mə
ɗəma bay.
39 Ma dəba eye na, Yesu a gwaɗatay a ndo hay: «Dum kurom a mətagay
kurom hay tuk.» Neŋgeye a tsal a kwalalaŋ i yam, a ye ka dala i Magadan.

16

Farisa hay ta Saduke hay ta tsətsah masuwayaŋ ka Yesu
Markus 8.11-21; Luka 12.54-56

1 Farisa hay ta Saduke hay ta həndzəɗ ka təv i Yesu. A satay məhəle faya
abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Gamay masuwayaŋ nakə ma ɗiye
ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»
2 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəkurom ka zəbum ka pat faya ma
dədiye na, ka gwaɗum: “Tədœ na, pat ma dəviye lele hərwi mbəlom a zəba
ndozza.” 3 Tə mekedœ pərik ka ŋgatumay mbəlom a zəba andza pat na, ka
gwaɗum: “Bəgom na, yam ma piye.” Andza niye ka sərum maŋgəne ha ka bo
abəra həlay nakə ma giye tə mazəbe ka mbəlom, ada wu neheye faya ta giye
bo anəke aye a say məgweɗe mey na, ka sərum bay na, hərwi mey? 4 Ndo
neheye a həlay nakay na, nəteye seweɗ eye hay, nəteye ta mbəɗay dəba a
Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaŋ. Ane tuk na, ma dəba i masuwayaŋ
i Zonas* ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a
masuwayaŋ mekeleŋ eye bay.»
Tsa na, Yesu a gər tay ha, a ye ŋgway.
5 Yesu ta gawla ŋgay hay tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye ka dəlov, tə tas a
diye neŋgeɗ. Ti ye na, ta mətsa ha gər ta məzle makwala ka həlay. 6 Yesu a
gwaɗatay: «Gum metsehe! Tsəpum gər kurom abəra ka gəɗe i Farisa hay ta
Saduke hay.»
7 Nəteye tə tsəne andza niye, tə kəɗ wuway mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «A tsik
andza niye na, hərwi nakə ka mətsakwa ha gər ta məzlaw makwala aye.»
8 Yesu a səratay naha ka wu nakə faya ta dzaliye faya aye, a gwaɗatay:
«Nəkurom na, mədzal gər a kətsakum. Ka kəɗum wuway ka makwala na,
hərwi mey? 9 Hus anəke ki yakum a mədzal gər kurom zuk bay ɗaw?
Makwala tapa zlam, ndo hay gwezem zlam tə nda ada siye ka hayumay gər
na, gwaŋ nday na, a makumaw a gər təbəɗew? 10 Ada makwala nakə tapa
tasəla, ndo hay gwezem faɗ tə nda aye na, kə makumaw a gər bəɗaw? Ka

* **16:4** Zəba mə Mata 12.41.

hayumay gər a siye na, kəteh nday? 11 Na gwaɗakum: Tsəpum gər kurom
abəra ka gəɗe i Farisa hay ada i Saduke hay. Na tsikakum ka makwala bay
na, ka sərum təbəɗew?»
12 Gawla i Yesu hay tə sər ha tuk Yesu a tsikatay «Tsəpum gər kurom» na,
abəra ka gəɗe nakə a kwasawa ha wu aye bay. Ane tuk na, ta tsəpiye gər tay
na, abəra ka matətike i Farisa hay ta Saduke hay.

Piyer a ɗa ha Yesu neŋgeye Kəriste
Markus 8.27-30; Luka 9.18-21

13 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ka dala i Sezare Filipi. Tə
ndisl a ɗəma na, a tsətsah ka gawla ŋgay hay, a gwaɗatay: «Ndo hay tə gwaɗ
ka neŋ Wawa i Ndo na, neŋ way?»
14 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Ndo mekeleŋ eye hay tə gwaɗ nəkar na,
Yuhana madzəhuɓe ndo a yam. Ndo siye hay tə gwaɗ nəkar na, Eliya. Ndo
siye hay sa na, tə gwaɗ nəkar Zeremi kəgəbay nəkar nəte mə walaŋ i siye i
ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay.»
15 Yesu a gwaɗatay: «Ada nəkurom ka gwaɗum i kurom, neŋ na, way?»
16 Simoŋ Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Nəkar na, Kəriste, Wawa i
Mbəlom nakə ta sifa aye.»
17 Yesu a gwaɗay: «Məŋgwese ka gər yak Simoŋ wawa i Zonas hərwi maa
ɗaka ha deɗek nakay na, ndo zezeŋ bay. Ane tuk na, maa ɗaka ha na, Bəba
ga mə mbəlom. 18 Neŋ faya na gwaɗakeye: Nəkar na, Piyer, andza məgweɗe
pəlaɗ. Na hayay gər a ndo ga hay na, ka pəlaɗ eye nakay andza pəlaɗ nakə ta
ɗəzliye faya gay aye. Gədaŋ i mədahaŋ ma sliye məgatay wuray kwa tsekweŋ
bay. 19 Na vəlakeye kəle i mahəndəke məgeɗ i Bəy i Mbəlom. Wu nakə ka
kərah ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom. Wu nakə ka təma ka
məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom.»
20 Tsa na, Yesu a gatay me a gawla ŋgay hay lele, a gwaɗatay: «Neŋ na,
Kəriste, kâ tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a ɗa ha məməte ŋgay ta məmbəlaw ŋgay abəra ma mədahaŋ
Markus 8.31-33; Luka 9.22

21 Yesu a dazlay məɗatay ha a gawla ŋgay hay parakka, a gwaɗatay: «Kutoŋ
na diye a Zerozelem ada madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye
tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom
mapala eye ta seŋeye dəretsətseh. Ta kəɗiye ga ada məhəne sulo mamahkar
eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»
22 Piyer a zalay a Yesu kətsah mahəŋgeye, a gay me, a gwaɗay: «Bəy
Maduweŋ, Mbəlom mâ tsəpa kar. Ta deɗek wuray ma gakeye bay.»
23 Ane tuk na, Yesu a mbəɗa me, a gwaɗay a Piyer: «Do abəra ka təv ga! Do
a dəba, nəkar na, Fakalaw. Faya ka ŋgiye fagaya ɓalay. Ka dzala gər andza
Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezeŋ.»

Məpay bəzay a Yesu na, kəkay?
Markus 8.34-9.1; Luka 9.23-27

24 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay sa: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay
na, mâ gər ha wu nakə a say a dərev ŋgay aye. Mâ zla mayako mazləlmbaɗa
eye ada mâ peŋ bəzay.† 25 Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre
ŋgay aye na, ma dziye ha ɗuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre
ŋgay hərwi ga aye na, ma hutiye na ɗuh. 26 Taɗə ndoweye kə huta zlele i
məndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama

† **16:24** Zəba mə Mata 10.38.

eye na, mey? Wu andaya nakə ndo ma sliye mambəɗa ahaya məsəfəre ŋgay na, mey? 27 Neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta gawla i Mbəlom hay ma məzlaɓ i Bəba ga. Na yaw na, na vəleye kwa a way wu i madagər ŋgay andza məsler ŋgay neheye a ge aye. 28 Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye anəke kanaŋ aye na, ta mətiye zuk bay, ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo, na deyeweye andza bəy təday.»

17

Bo i Yesu a mbəɗa
Markus 9.2-13; Luka 9.28-36

1 Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zla Piyer, Yakuba ada Yuhana malamar i Yakuba. A ye tay ha a gər i mahəmba zəbol eye, dəreŋ abəra ta ndo hay. 2 Mə ɗəma na, Yesu a mbəɗa ka ɗəre tay. Dəre ŋgay a dəv andza pat, ada peteked ŋgay hay ta təra herre kuɗekuɗek a dəv dzaydzay. 3 Kwayaŋŋa gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatatay a Musa ta Eliya nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

4 Tsa na, Piyer a gwaɗay a Yesu: «Bəy Maduweŋ, lele na, ndzakwa kanaŋ. Taɗə a saka na, na kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.»

5 Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, pazlay herre a mbəzlaw fataya. Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə ɗəma, a gwaɗ: «Nakay na, wawa ga. Na wuɗa na haladzay. Na ŋgwasa tə neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye.»

6 Gawla i Yesu neheye mahkar aye tə tsəne andza niye na, tə dəɗ dəbuz dəbuz da'ar ka dala. Zluwer a gatay haladzay. 7 Yesu a həndzəɗ naha ka təv tay, a tətal fataya ada a gwaɗatay: «Lətsum! Zluwer mâ gakum bay.» 8 Gawla i Yesu niye hay tə zla gər ka mbələm, ta zəba ɗəre, tə ŋgatay na, a Yesu mahəŋgeye.

9 Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahəmba aye na, Yesu a gwaɗatay: «Wu nakə ka ŋgatumay aye na, kâ tsikumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ Wawa i Ndo na lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.»

10 Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwaɗ na, Eliya ma lahaweye madayaw təday na, hərwi mey?»

11 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Deɗek, Eliya ma deyeweye ma lambaɗiye tay ha wu hay tebiye. 12 Ane tuk na, neŋ faya na tsikakumeye, Eliya na, ɓa ki yaw. Ndo hay ta sər na bay. Ta gay wu nakə a satay aye. Nəteye ta geŋeye dəretsətseh a neŋ Wawa i Ndo andza niye dərmak.» 13 Gawla ŋgay hay tə tsəne i tay na, Yesu a tsikatay ka Yuhana madzəhuɓe ndo a yam.

Yesu a mbəl ha wawa nakə mahorvov a gay aye
Markus 9.14-29; Luka 9.37-43

14 Yesu ta gawla ŋgay tə ndislew ka təv i ndo hay na, ndo wuray a həndzəɗ ka təv i Yesu, a ye naha a dəkway gurmets kame ŋgay. 15 Ada a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, wawa ga a gaka mə bo təbəɗew? Mahorvov a gay, faya ma geye dəretsətseh haladzay. A kalawa ha a ako kəgəbay a yam. 16 Na zlatayaw a gawla yak hay, ane tuk na, tə sla faya məmbəle ha bay.»

17 Yesu a gwaɗ: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ŋgatay hərwi kurom məndze hadzəgay? Ahe! Zlumeŋ ahaya wawa eye kanaŋ!» 18 Tə zlay naha wawa niye.

Yesu a gay me a məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i wawa niye. Kwayaŋŋa wawa niye a mbəl.

19 Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahəteye na, gawla ŋgay hay ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay, tə gwaɗay: «Ada nəmay na, nəmaa sla faya mahəhere məsəfəre nakay təbey na, hərwi mey?»

20 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ haladzay bay aye. Neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha taɗə məpe mədzal gər kurom mâ ge tsekweŋ andza wur i ɓəzaŋ na, ka slumeye məgwaɗay a mahəmba nakay: “Lətse abəra kanaŋ, do kataɗay.” Ma lətsiye, ma diye. Wuray kwa tsekweŋ ma dakumeye me bay. [21 Ada slala i məsəfəre nakay ma ndohwaweye andza niye tsa bay. Ma ndohwaweye na, ma rəzlay a gər tə maɗuwule me ada ta daliyam.]»

Yesu a ɗa ha masulo eye məməte ŋgay ta mələtsew ŋgay abəra ma mədahaŋ
Markus 9.30-32; Luka 9.43-45

22 Pat wuray na, Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahaya gər eye ma Galile. Yesu a gwaɗatay: «Neŋ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay. 23 Ta kəɗiye ga mədahaŋ eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.» Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay.

Məvəle dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom

24 Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a Kafernahum aye na, ndo neheye tə hayaway gər a dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom aye, ta həndzəɗ ka təv i Piyer, ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Miter kurom na, ma vəliye dzaŋgal i gay məvəlay wu a mbəlom təbəɗew?»

25 Piyer a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ma vəliye.»

Tsa na, Piyer a ye a gay. A ye naha kwayaŋŋa Yesu a lah mətsikay me, a gwaɗay: «Simoŋ, ka dzala mə gər yak na, kəkay? Bəy i məndzibəra ma hutiye dzaŋgal tə wu nakə tə ɓar məvəle aye na, mə həlay i way? Mə həlay i ndo i dala eye niye hay tsukuɗu mə həlay i bərakəzaŋ hay ɗaw?»

26 Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Bərakəzaŋ hay.»

Yesu a gwaɗay: «Ndo i dala eye niye hay ta vəliye bay. 27 Ane tuk na, vəlamatay bəna ma ndalateye. Hərwi niye zla wu məgəse kəlef yak, do ka me i dəlov. Ka ye na, kal a ɗəma wu məgəse kəlef. Kəlef nakə a lah faya aye na, gəs na ada kâ həndəkay ha bazlam. Ka hutiye kwar i suloy nəte mə ɗəma, zla ahaya ada kâ vəlamatay dzaŋgal may.»

18

Mata təre bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?
Markus 9.33-37,42; Luka 9.46-48

1 A həlay niye na, gawla i Yesu hay ta həndzəɗ ka təv i Yesu, ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Mata təre bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?»

2 Yesu a tsəne andza niye na, a zalay a wawa, a lətse ha a wuzlah tay, 3 tsa na, a gwaɗatay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sərum ha na, taɗə ka mbəɗum ha mede kurom, ka tərum andza wawa nakay bay na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay. 4 Taɗə ndoweye ka təra ha bo ŋgay wawa eye andza wawa nakay na, ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom. 5 Ada ndoweye ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anaŋ eye hərwi nakə a wuɗa ga aye na, a təma na neŋ. 6 Ndoweye ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neheye tə dzala ha

ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tâ ɓaray maɗiz i kwar a ɗay ada tâ kal ha a huɗ i bəlay.»

Masəpete
Markus 9.43-48; Luka 17.1-2

7 Yesu a gwaɗatay sa: «Ɗəretsətseh ka gər i ndo i məndzibəra neheye faya
ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye. Ta deɗek, wu niye hay na, ma
giye andaya huya. Ane tuk na, ɗəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiye ndo
a mezeleme aye. 8 Taɗə həlay yak kəgəbay sik yak ma diye kar ha a mezeleme
na, ɗəs tay ha ada kuts tay ha dəreŋ tə nəkar. Ŋgama mede a sifa tə həlay yak
nəte kəgəbay tə sik yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma
mbatiye ɗaɗa bay tə həlay yak sulo kəgəbay tə sik yak sulo aye. 9 Taɗə ɗəre
yak ma diye kar ha a mezeleme na, ŋgwaɗ na ada kâ kal ha dəreŋ tə nəkar.
Ŋgama mede a sifa tə ɗəre yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə
ɗaɗa ma mbatiye bay tə ɗəre yak sulo aye.»

Dzeke i təɓaŋ nakə a dze aye

10 Yesu a gwaɗatay sa: «Gum metsehe! Kâ zəbum ka ndo neheye makətsa
eye hay aye andza wu kəriye bay. Neŋ faya na gwaɗakumeye, gawla i
Mbəlom tay hay nəteye andaya pat pat ka təv i Bəba ga mə mbəlom. [11 Hərwi
neŋ Wawa i Ndo na yaw hərwi mətəme tay ha ndo neheye ta dze aye.]»
12 A gwaɗatay sa: «Nəkurom ka dzalum na, kəkay? Taɗə ndo təɓaŋ ŋgay
andaya temerre, ada nəte mə walaŋ i təɓaŋ niye a dze na, ma gəriye ha kuro
kuro tsiɗ gər eye tsiɗ mə mahəmba, ma diye mapəla ahaya nakə a dze aye.
13 Neŋ faya na tsikakumeye: Taɗə kə huta na na, ɗərev ŋgay ma ŋgwasiye
haladzay hərwi təɓaŋ niye nəte aye a ze neheye kuro kuro tsiɗ gər eye tsiɗ
ta dze təbey aye. 14 Andza niye dərmak, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye a
say na, ndəray kway nəte mə walaŋ i ndo neheye makətsa eye mâ dze bay.»

Malamar yak kə gaka mənese na, ka giye na, kəkay?

15 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə malamar yak kə gaka mənese na, do ka təv
ŋgay tsikay faya ahəl nakə nəkurom sulo tə neŋgeye aye. Taɗə ka təma bazlam
yak na, kə təma ha abəra mə mezeleme. 16 Taɗə ka təma bazlam yak bay na,
dum ka təv ŋgay ta ndo nəte kəgəbay ta ndo sulo. Andza niye, maŋgəne ha
sariya na, ta ndo hay sulo kəgəbay ndo hay mahkar.* 17 Ane tuk na, ka təma
bazlam kurom bay na, tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka neŋ. Ka kərah
bazlam i ndo məpe mədzal gər hay ka Kəriste na, gər ha zəba faya andza ndo
nakə a sər Mbəlom bay aye kəgəbay andza ndo matsekele dzaŋgal.
18 «Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, wu neheye tebiye ka kərahum
ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom dərmak. Wu neheye tebiye ka
təmum ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom dərmak.
19 «Neŋ faya na gwaɗakumeye sa: Sərum ha na, taɗə ndo hay sulo ka
məndzibəra ta dzapa ayaw ka wu nakə ta tsətsahiye tə maɗuwule me aye na,
Bəba ga mə mbəlom ma vəlateye wu nakə ta tsətsah aye. 20 Hərwi ndo sulo
kəgəbay mahkar ta haya gər ka maɗuwulay me a Mbəlom ta məzele ga na,
neŋ andaya mə walaŋ tay.»

Dzeke i ndo nakə a kərah məpəsay ha mənese a ndo aye

21 Piyer a həndzəɗ ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ,
taɗə malamar ga kə geŋ mənese na, na pəsay ha sik nday? Madzəga tasəla
ɗaw?»

* **18:16** Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

22 Yesu a gwaɗay: «Na gwaɗakeye madzəga tasəla bay, ane tuk na, sik kuro
kuro tasəla madzəga tasəla.
23 «Hərwi niye, Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo ta bəy wuray a say matsətsehe
gwedere ŋgay ka ndo məge məsler ŋgay hay. 24 A dazlay a məsler na, tə gəsay
naha ndo i məsler ŋgay gwedere ŋgay faya suloy maliyoŋ haladzay a pasla
bo bay. 25 Ndo niye na, wuray ŋgay andaya məheme ha gwedere niye bay.
Bəy niye a gwaɗ ma səkəmiye ha andza beke, neŋgeye, ŋgwas ŋgay, wawa ŋgay
hay tə wu ŋgay tebiye hərwi məheme ha gwedere ŋgay. 26 Ndo məge məsler
ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwaɗay: "Amboh, zleŋ ŋgatay, na
hamakeye suloy tebiye." 27 Tsa na, a gay mə bo a bəy niye, a gəray ha gwedere
niye ada a gər ha a ye ŋgway.
28 «Ndo məge məsler niye a ndohwaw abəra na, tə dzəgər ta mandala ŋgay
nakə tə gawa məsler salamay aye. Gwedere ŋgay andaya ka mandala ŋgay
niye kwar i suloy temerre. A gəs na ndo niye məmbərlew keeŋŋek, a gwaɗay:
"Hemeŋ gwedere ga!" 29 Mandala ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh,
a gwaɗay: "Zleŋ ŋgatay, na hamakeye." 30 Ndo məge məsler niye a kərah. A
gəs mandala ŋgay niye a kal ha a daŋgay. Ma ndziye mə ɗəma hus a pat nakə
kə hamay gwedere ŋgay aye. 31 Siye i ndo məge məsler i bəy niye tə ŋgatay a
wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay. Ti ye mata təkəray a ndo i gay tay.
32 «Ndo i gay tay a tsəne andza niye na, a zalay a ndo məge məsler ŋgay niye.
A yaw na, a gwaɗay: "Nəkar na, ŋgwalak i ndo bay. Na gəraka ha gwedere ga
tebiye hərwi nakə ka geŋ amboh aye. 33 Nəkar dərmak na, mandala yak mâ
gaka mə bo andza nakə nəkar ka geŋ mə bo aye dərmak." 34 A ndalay a ndo
i gay tay haladzay. Tsa na, a slər ndo məge məsler ŋgay niye a daŋgay hərwi
məgay ɗəretsətseh. Ma həbiye hus kə hama gwedere ka bo bəra tebiye.»
35 Yesu a gwaɗatay: «Taɗə kwa way kə pəsay ha mənese a malamar ŋgay
peteh abəra mə ɗərev bay na, Bəba ga mə mbəlom ma giye kurom ha andza
niye dərmak.»

19

Bazlam i Yesu ka gər i mahəhere ŋgwas
Markus 10.1-12

1 Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay niye hay na, a lətse abəra ka dala i Galile, a ye
ka dala i Yahuda a diye neŋgeɗ i magayam i Yurdum. 2 Ndo hay mbərzəzza
haladzay ta zəŋgal na. A mbəl tay ha ndo hay abəra ma ɗəvats tay hay.
3 Farisa hay ta həndzəɗ ka təv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta
tsətsah faya, tə gwaɗay: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəveɗ ka mahəhere
ŋgwas hərwi kwa i wu waray waray ɗaw?*»
4 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ka dzaŋgum wu nakə mawatsa eye
mə Ɗerewel i Mbəlom aye təbəɗew? Ka madazlay na, Mbəlom a ge hasləka
ada ŋgwas, 5 ada a gwaɗ: "Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ŋgay ta may
ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. Ada nəteye ta təriye na, bo nəte.†" 6 Andza niye,
nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nəte.» Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo
zezeŋ mâ ŋgəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»
7 Farisa hay tə gwaɗay: «Musa a gwaɗ hasləka ma ta həhariye na ŋgwas ŋgay
na, mâ watsay ɗerewel i mahəhere a həlay a ŋgwas ŋgay. Ada a tsik andza niye
na, hərwi mey?»

* **19:3** Madazlay i wu hay 1.27; 5.2. † **19:5** Madazlay i wu hay 2.24.

8 Yesu a mbəɗatay fay, a gwaɗatay: «Musa a vəlakum tsəveɗ ka mahəhere
ŋgwas kurom hay na, hərwi dərev kurom makula eye toŋgwa toŋgwa. Ane tuk
na, ka madazlay na, andza niye bay. 9 Neŋ faya na tsikakumeye, kwa way
ka həhar na ŋgwas ze məndzay a gər ka məge madama na, ada kə zla a ɗəma
ŋgwas mekeleŋ eye na, kə ge madama.»
10 Gawla ŋgay hay tə gwaɗay: «Taɗə bazlam i hasləka ta ŋgwas andza niye
na, ŋgama məzle ŋgwas bay.»
11 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ndo hay tebiye ta sliye faya matəme
matətike nakay bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəlateye gədaŋ a siye hay
matəme. 12 Ndo siye hay tə sla faya məzle ŋgwas bay na, hərwi wu mekeleŋ
eye hay wal wal. Ndo siye hay tə wa tay ha andza niye, bo tay a say ŋgwas
bay. Ndo siye hay na, ta daɗak tay ha hərwi ada tâ zla ŋgwas bay. Siye hay ta
zla ŋgwas bay na, hərwi Bəy i Mbəlom. Ndo nakə kə sla faya matəme matətike
nakay aye na, mâ təma.»

Yesu a təma wawa hay
Markus 10.13-16; Luka 18.15-17

13 Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa hay ka təv i Yesu hərwi ada mâ
pa fataya həlay ada mâ ɗuwulay me a Mbəlom hərwi tay. Ane tuk na, gawla
ŋgay hay tə ŋgatatay a ndo hay faya ta həliye naha wawa hay ka təv i Yesu na,
tə gatay me. 14 Yesu a gwaɗatay: «Gərum tay ha wawa hay tâ yaw ka təv ga. Kâ
həharum tay ha bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye
andza wawa neheye.»
15 Yesu a pa həlay ka wawa niye hay hərwi məpe fataya ŋgama. Tsa na, a ye
ŋgway abəra ka təv niye.

Gawla zlele eye
Markus 10.17-31; Luka 18.18-30

16 Ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a tsətsah, a gwaɗay: «Miter, na giye wu
ŋgwalak eye na, mey nakə ada na hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye?»
17 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ka tsətsahiye fagaya wu ka gər i wu
ŋgwalak eye na, hərwi mey? Ndo ŋgwalak eye na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. Taɗə
a saka məhute sifa ka təv i Mbəlom na, rəhay ha gər a bazlam ŋgay mapala
eye.»
18 Ndo niye a tsətsah ka Yesu: «Bazlam mapala eye waray hay?»
Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Kâ kəɗ gər i ndo bay, kâ ge madama bay, kâ
ge məkal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay, 19 rəhatay ha gər a bəba
yak ta may yak. Ada wuɗa ndo i məgeɗ yak dərmak andza ka wuɗa na gər
yak.‡»
20 Gawla niye a gwaɗay a Yesu: «Bazlam neheye mapala eye na rəhay ha gər
tebiye. Maa ləkeŋew məge na, sa mey?»
21 Yesu a gwaɗay: «Kə saka matəre ndo ŋgwalak eye na, do ta səkəm ha wu
yak ada kâ ŋgənatay suloy aye a ndo mətawak eye hay. Ka ge andza niye na,
ka hutiye zlele mə mbəlom. Tsa na, dara peŋ bəzay.»
22 Gawla niye a tsəne andza niye na, a ye ŋgway ta mevel eye hərwi zlele
ŋgay na, haladzay.
23 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Neŋ faya na gwaɗakumeye, sərum
ha, mawura bo eye hərwi ndo i zlele hay mede a Bəy i Mbəlom. 24 Ada neŋ
faya na gwaɗakumeye anaŋ sa: Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i
Mbəlom aye na, ŋgama zləgweme mâ ye ta bəɗ i ləpəre.»

‡ **19:19** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20 ada Levitik 19.18.

25 Gawla ŋgay hay tə tsəne bazlam ŋgay niye hay andza niye na, a gatay
hərɓaɓəkka, tə gwaɗ: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na,
way?»
26 Yesu a zəba fataya, a gwaɗatay: «Ndəray ma sliye mətəme bay, ane tuk
na, Mbələm na, wuray a zay gədaŋ təbey.»
27 Piyer a mbəɗay naha faya, a gwaɗay: «Tsəne! Nəmay anaŋ, nəmaa gər
ha wu hay tebiye hərwi məpaka bəzay na, kəkay? Mata ge bo tə nəmay na,
mey?»
28 Yesu a gwaɗatay: «Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, neŋ Wawa
i Ndo na ndziye ka təv məndze i bəy ta məzlaɓ ma məndzibəra weɗeye.
Nəkurom neheye ka pumeŋ bəzay aye, ka ndzumeye ka təv məndze i bəy
kuro gər eye sulo dərmak hərwi məgatay sariya a gwala i Israyel hay kuro
gər eye sulo. 29 Ada ndo neheye tebiye tə gər ha gay tay, malamar tay hasləka
eye hay ta malamar tay dem eye hay, bəba tay, may tay, wawa tay hay, guvah
tay hay hərwi məzele ga aye na, ta hutiye a ɗəma ma ziye madzəga temerre
ada ta hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. 30 Mə walaŋ i ndo neheye anəke
nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaŋ i ndo
neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

20

Dzeke i ndo nakə a həl ndo məge məsler hay a guvah ŋgay aye

1 «Bəy i Mbələm a ndzəkit bo na, ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay
mekedœ pərik hərwi mapəle ndo məge məsler hay a guvah ŋgay. 2 Tə ge
tsakala i məfəte hwapat na, kwar i suloy nəte.* 3 Ta ɓəre tsiɗ i mekedœ na, a
ye sa. A ye a ndzatay a gər a siye hay faya ta giye məsler bay, nəteye malətsa
eye kəriye. 4 A gwaɗatay: "Nəkurom dərmak dum fətumeŋ guvah ga, na
vəlakumeye wu i madagər kurom lele." 5 Ndo niye hay tə tsəne andza niye na,
ti ye a guvah ŋgay niye. Ndo niye a ye mapəle ndo i məsler hay ta magərhəpat,
ada ta ɓəre mahkar i huwa a ge andza niye sa. 6 Ta ɓəre zləm na, a ye sa. A ye
a huta ndo hay nəteye malətsa eye. A tsətsah fataya, a gwaɗatay: "Nəkurom
mandza eye kanaŋ hwapat ze məge məsler na, hərwi mey?" 7 Ta mbəɗay faya,
tə gwaɗay: "Hərwi ndəray kə həl may a məsler bay." A gwaɗatay: "Nəkurom
dərmak dumara, dum a guvah ga."
8 «Huwa a ge na, ndo i guvah a zalay a ndo mələvay gər a məsler ŋgay, a
gwaɗay: "Zalatay a ndo məge məsler hay, vəlatay wu i madagər tay. Dazlay
ta ndo neheye na həl tay duk aye ada kâ ndəv ha ta ndo neheye na lah məhəle
tay kurre aye." 9 Ndo neheye ta dazlay a məsler ta ɓəre zləm i huwa aye na, ti
ye naha kwa way a təma kwar i suloy nəte. 10 Ndo neheye ta dazlay kurre aye
ti yaw. Tə dzala mə gər tay na, ta təmiye ma ziye i ndo neheye. Ane tuk na, tə
vəlatay kwa way kwar i suloy nəte. 11 Ta təma na, ta guŋguz ka ndo i guvah,
12 tə gwaɗ: "Ndo neheye ti yaw ma dəba may aye, tə ge məsler na, ɓəre nəte
tsa tuk na, ada ka vəlamay wu madagər may andza i tay na, kəkay? Nəmay
na, nəmaa sa ɗəretsətseh mə pat hwapat ada nəmaa səmay naha a merəɓe."
13 Ndo i guvah niye a mbəɗay faya a ndo nəte mə walaŋ tay, a gwaɗay: "Dzam
ga, na gaka mənese bay. Ka gama tsakala i məge məsler pat eye nəte na, kwar
i suloy nəte bəɗaw? 14 Zla wu i madagər, do. A seŋ na vəliye a ndo nakə a yaw
ma dəba yak andza nakə na vəlaka aye dərmak. 15 Neŋ na, tsəveɗ ga andaya
məge wu nakə a seŋ aye ta suloy ga. Kəgəbay nəkar na, sələk eye hərwi nakə

* **20:2** A həlay i Yesu na, kwar i suloy nəte na, a sla məvəle merəɓe i ndo nakə a ge məsler hwapat aye.

neŋ ŋgwalak i ndo aye ɗaw?” 16 Andza niye, ndo i dəba hay ta təriye ndo i me
hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

Yesu a ɗa ha məməte ŋgay ta mələtsew ŋgay abəra ma mədahaŋ sa
Markus 10.32-34; Luka 18.31-34

17 Ahəl nakə Yesu faya ma diye a Zerozelem aye na, a həl gawla ŋgay
hay kuro gər eye sulo təv tay wal. Nəteye faya ta diye ka tsəveɗ na, a
gwaɗatay: 18 «Tsənum, anəke na, faya ka deyekweye a Zerozelem. Mə ɗəma
na, neŋ Wawa i Ndo ta vəlateye ga ha a həlay a bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom
mapala eye. Ta geŋeye sariya i məkəɗe, 19 ada ta vəlateye ga ha a ndo
neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ŋgweseŋeye dəla abəra mə gər, ta ndaɓiye
ga ta mandalaɓa. Ta dariye ga ka mayako mazləlmbaɗa eye. Ma məhəne
mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

Matsətsehe i may i Yakuba ta Yuhana
Markus 10.35-45

20 Ma dəba eye na, ŋgwas i Dzebede a ye ka təv i Yesu ta wawa ŋgay hay. A
ye naha a dəkw gurmets kame i Yesu hərwi matsətsehe faya wu. 21 Yesu a
gwaɗay: «A saka mey?»

A mbəɗay faya a Yesu, a gwaɗay: «Na tsətsah fakaya na, aza ahəl nakə ka
ndza a bəy yak aye na, vəlatay tsəveɗ a wawa ga neheye sulo aye tâ ndza ka
təv yak, nəte ta diye i həlay i mənday ada neŋgeɗ ta diye i həlay i gula yak tey.»

22 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ka sərum wu nakə ka tsətsahumeye aye
bay. Ka slumeye faya məse ɗəretsətseh nakə na siye aye ɗaw?»

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmaa sliye faya.»

23 Yesu a gwaɗatay: «Deɗek, ka sumeye ɗəretsətseh andza neŋ nakə na siye
ɗəretsətseh aye. Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta
diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo
neheye Bəba ga a ləvatay ha bo aye wu tay.»

24 Siye i gawla i Yesu hay kuro, tə tsəne bazlam niye na, tə ge mevel ka gawla
i Yesu neheye sulo ta malamar ŋgay aye. 25 Yesu a zalatay tebiye ka təv ŋgay,
a gwaɗatay: «Nəkurom ka sərum ha na, bəy bagwar eye ka məndzibəra faya
ta ləviye ndo hay ta gədaŋ ada ndo bagwar eye hay ta ɓərəkiye ha gədaŋ tay
ka siye i ndo hay. 26 Ane tuk na, mâ ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Ɗuh
na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, mâ təra ndo
i məsler kurom. 27 Kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na,
mâ təra beke kurom. 28 Andza niye, neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada
ndo hay tâ geŋ məsler bay. Na yaw ɗuh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay
ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo
Markus 10.46-52; Luka 18.35-43

29 Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra ma Zeriko aye na, ndo hay
haladzay tə payaw bəzay. 30 Guluf hay sulo nəteye mandza eye ka tsakay i
tsəveɗ. Tə tsəne Yesu faya ma diye ta tsəveɗ eye niye na, tə pa bo ka mawude,
tə gwaɗ: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbəɗew?»

31 Ndo hay tə gatay me hərwi ada tâ ndza ɗikɗik, ane tuk na, tə zaka ha
mawude haladzay, tə gwaɗ: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə
bo təbəɗew?»

32 Yesu a lətse, a zalatay, a tsətsah fataya: «A sakum nâ ge hərwi kurom na,
mey?»

33 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, a samay na, həndəkamay na ɗəre tey.»
34 Yesu a tsəne andza niye na, tə gay mə bo. A lamay a ɗəre tay, kwayaŋŋa ndo neheye sulo aye tə ŋgatay a ɗəre. Tsa na, tə pay bəzay a Yesu.

21

Yesu a fələkwa a Zerozelem
Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

1 Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mazlambar bəse ta Zerozelem na, tə ndisl a gəma i Betifadze ka Mahəmba i Tetəɗœz. Yesu a slər gawla ŋgay sulo kame, a gwaɗatay: 2 «Dum naha a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zuŋgo ta wawa ŋgay maɓara eye. Pəluma tay ahaya ada kâ yumeŋa tay ahaya. 3 Taɗə ta tsikakum wuray na, mbəɗumatay faya: “A say a Bəy Maduweŋ.” Tsa na, ta gəriye kurom ha.»
4 Wu nakay a ge bo na, andza i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwaɗ:
5 «Gwaɗumatay a ndo neheye ma gəma i Zerozelem aye:
Zəba, bəy yak faya ma diye naha ka təv yak!
Neŋgeye maləɓa eye,
neŋgeye mandza eye ka zuŋgo ada ka zuŋgo wawa eye.*»
6 Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye tə ge andza nakə Yesu a tsikatay aye. 7 Ti ye, tə gəsaw zuŋgo niye ta wawa eye salamay. Ti ye ahaya, tə pa fataya peteked hay ada Yesu a ndza faya. 8 Ndo hay haladzay mbərzəzza ta fətəl peteked tay hay ka tsəved, siye hay tə həɓaw slambah i dərizl i gərɗaf hay ta fətəl ka tsəved. 9 Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba ŋgay aye na, ta wuda, tə gwaɗ: «Zambaɗakway a Wawa i Davit! Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ aye. Zambaɗakway a Mbəlom, neŋgeye nakə mə mbəlom aye!»
10 Ahəl nakə Yesu a ndisl a Zerozelem aye na, a gatay a ndo neheye ma wuzlahgəma aye wadəŋ wadəŋ. Ta tsətsah, tə gwaɗ: «Ndo nakay na, way?»
11 Ndo hay ta mbəɗatay faya: «Yesu, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom, neŋgeye ndo i Nazaret ka dala i Galile.»

Yesu mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
Markus 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22

12 Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a həhar tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye ha wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambəɗe ha suloy, a mbəzl ha təv məndze i ndo masəkəme ha bodobodo hay.† 13 Tsa na, a gwaɗatay: «Mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom na: “Ta zaleye a gay ga na, gay i maɗuwule me. Ane tuk na, nəkurom ka tərum ha lar i məkal hay na, kəkay?‡”»
14 Guluf hay ta ndo matəra eye hay, ti ye ka təv i Yesu a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Yesu a mbəl tay ha. 15 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a masuwayaŋ nakə Yesu a ge aye ta mawude i wawa neheye faya ta wudiye mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom: «Məzlaɓ mâ ndza ka Wawa i

* **21:5** Zəba ma Zakari 9.9. † **21:12** Yahuda hay ti yaw ma gəma mekeleŋ eye mata mbəɗe ha suloy tay. Ma dəba eye, ta sliye masəkəme gənaw hərwi kule ada məvəle dala i dzaŋgal i gay məɗəslay gər a Mbəlom. ‡ **21:13** Zəba ma Ezay 56.7 ada Zeremi 7.11.

Davit» aye na, wu neheye a ndalatay haladzay. 16 Tə gwaɗay a Yesu: «Ka tsəne wu nakə wawa neheye faya ta tsikiye bəɗaw?»

Yesu a mbəɗatay faya: «Ayaw, na tsəne. Nəkurom na, ka dzaŋgum bazlam nakə mawatsa eye mə Ɗerewel aye ɗaɗa təbəɗew? "A saka nakə wawa hay ada ta wawa neheye faya ta siye wah mba aye tâ zambaɗaka.§"»

17 Tsa na, a gər tay ha, a yaw abəra ma wuzlahgəma, a ye a Betani, a həna mə ɗəma.

Gurov mawa eye bay
Markus 11.12-14,20-24

18 Tədœ eye pərik i mekedœ, ahəl nakə faya ma maweye a wuzlahgəma aye na, may a wur faya. 19 A ŋgatay a gurov ka tsakay i tsəveɗ. A ye a bəzay i dərizl i gərɗaf niye. Ane tuk na, a ŋgatay na, a slambah ɗekɗek, mawa eye bay. A gwaɗay a gurov niye: «Ka wiye hohway ɗaɗa sa bay.» Kwayaŋŋa gurov niye a kula.

20 Gawla ŋgay hay tə ŋgatay andza niye, a gatay masuwayaŋ. Tə gwaɗay a Yesu: «Gurov nakay a kula kwayaŋŋa tsa na, kəkay?»

21 Yesu a gwaɗatay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sərum ha na, taɗə ka dzalum ha ka neŋ ada ka gum hay mədzal gər kurom gərəŋ gərəŋ bay na, ka slumeye faya məge wu nakə na gay a gurov nakay aye. Kwa a mahəmba, ka slumeye məgwaɗay: "Lətse abəra kanaŋ, ta kal ha bo a bəlay", ada ma giye bo. 22 Taɗə ka dzalum ha ka neŋ tə ɗərev kurom peteh na, ka hutumeye wu nakə ka tsətsahumeye tə maɗuwule me a Mbəlom aye tebiye.»

Maa vəlay gədaŋ a Yesu na, way?
Markus 11.27-33; Luka 20.1-18

23 Yesu a ye, a fələkwa a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a dazlay a matətikatay. Ahəl nakə faya ma tətikiye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay, ti ye naha ka təv ŋgay. Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ka ge wu neheye na, ta gədaŋ waray? Maa vəlaka gədaŋ aye na, way?»

24 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋ dərmak na tsətsahiye fakuma matsətsehe nəte, taɗə ka mbəɗumeŋew faya na, na ge wu neheye ta gədaŋ waray na, na tsikakumeye. 25 Maa slər ha Yuhana madzəhuɓe ndo a yam na, way? Mbəlom tsukuɗu, ndo hay ɗaw?»

Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Ka mbəɗakweye faya na, kəkay? Taɗə ka gwaɗakway, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwaɗakweye: "Ka dzalum ha bay na, kemey?" 26 Ane tuk na, taɗə ka gwaɗakway, maa sləraw Yuhana na, ndo hay, dzədzarakwa ta ndo hay hərwi ndo hay tebiye ta dzala ha Yuhana neŋgeye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom.» 27 Hərwi niye ta mbəɗay faya a Yesu, tə gwaɗay: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwaɗatay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye ta gədaŋ i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i wawa hay sulo

28 Yesu a gwaɗ sa: «Ka dzalum ka dzeke nakay na, kəkay? Ndoweye andaya wawa ŋgay hay sulo. A gwaɗay a wawa makurre eye: "Wawa ga, do bəgom ta ge məsler ma guvah." 29 Wawa ŋgay a mbəɗay faya, a gwaɗay: "Na diye bay." Məndze tsekweŋ na, a dzala ha ka bazlam ŋgay niye, a ye a guvah. 30 Bəba a ye ka təv i wawa masulo eye a tsikay andza niye sa. Wawa ŋgay a mbəɗay

§ **21:16** Dəmes hay 8.3.

faya, a gwaɗay: “Bəba ga, na diye.” Ane tuk na, ki ye bay. 31 Mə walaŋ i wawa
neheye sulo aye, maa ge wu nakə a say a bəba ŋgay aye na, waray?»

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Wawa makurre eye.»

Yesu a gwaɗatay: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha ndo matsekele
dzaŋgal hay ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta lahakumeye a Bəy i
Mbəlom. 32 Yuhana madzəhuɓe ndo a yam ki yaw kə ɗakum ha tsəveɗ deɗek
eye. Ka dzalum ha faya bay. Ɗuh ndo matsekele dzaŋgal ta ŋgwas neheye tə
gawa madama aye ta dzala ha faya. Kwa ka ŋgatumay bəbay na, ka mbəɗum
ha mədzal gər kurom hərwi mədzele ha faya bay.»

Dzeke i ndo neheye ta səkəm guvah hərwi məfəte aye
Markus 12.1-12; Luka 20.9-19

33 Tsənum dzeke mekeleŋ eye sa: «Ndoweye andaya a dəs guvah. A zəv a
ɗəma dərizl i gərɗaf haladzay. Dərizl i gərɗaf niye hay na, tə wa hohway. A
lawara na ta zleɗ, a ŋgar a ɗəma təgwaɗ* hərwi maɗitse a ɗəma hohway ada a
ɗəzl a ɗəma gay i matsəpe wu bagwar eye. Ma dəba eye a səkəmatay ha a ndo
hay hərwi məve nəte. Tsa na, a ye a gəma mekeleŋ eye dəreŋ.

34 «Həlay i maŋgəle hohway i gərɗaf ŋgay niye hay a sla na, a slər ndo i
məsler ŋgay hay ka təv i ndo neheye ta səkəm guvah ŋgay aye hərwi ada tâ
vəlayaw hohway i gərɗaf ŋgay hay. 35 Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatatay na,
tə gəs makurre eye tə ndaɓa na lele. Tə gəs masulo eye, tə kəɗ na mədahaŋ eye
ada tə kəɗ mamahkar eye tə kwar. 36 Ndo i guvah a slər ndo i məsler mekeleŋ
eye hay, nəteye haladzay ta ze neheye kurre aye. Ane tuk na, ndo niye hay
tə ge tay andza neheye kurre eye. 37 Ka mandəve ŋgay eye na, a slər wawa
ŋgay. A dzala, a gwaɗ: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”
38 Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay a wawa i ndo i guvah na, tə gwaɗ mə
walaŋ tay: “Anaŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw!
Takwa, kəɗakwa na ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” 39 Ti ye tə
gəs wawa niye, ti ye ha dəreŋ ta guvah. Ti ye naha, tə kəɗ na.»

40 Yesu a tsətsah fataya a gwaɗatay: «Ndo i guvah ki yaw na, ma giye tay ha
ndo neheye na, kəkay?»

41 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Ma kədiye ndo məkəɗe ndo niye hay abəra
mə ɗəma, ma sakatay naha bay tebiye. Ma həliye a ɗəma ndo mekeleŋ eye
hay ada ta vəleye hohway i gərɗaf ŋgay hay a həlay nakə kə nah aye.»

42 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Ɗaɗa ka dzaŋgum wu nakə tə watsa a Ɗerewel i
Mbəlom aye təbəɗew? A gwaɗ:

“Kwar nakə ndo maɗəzle gay hay tə kal ha aye na,
matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, neŋgeye ɗuh.
Maa gwaɗ kwar niye matəra kwar nakə lele eye hərwi maɗəzle gay na,
Mbəlom.
Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.†”»

43 Yesu a gwaɗatay sa: «Neŋ faya na tsikakumeye, nəkurom na, ta zliye
fakuma abəra Bəy i Mbəlom ta vəlay ha a ndo mekeleŋ eye hay neheye faya
ta giye wu nakə a say aye. 44 Kwa way kə dəɗ ka kwar niye na, ma toliye.
Ada kwar niye kə dəɗ ka ndoweye na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza
mereɓek.»

45 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə
tsəne dzeke i Yesu niye hay na, tə sər a tsik ka nəteye. 46 Ta pəla tsəveɗ məgəse

---

* **21:33** Təv maɗitse na, tə ŋgar təv andza təgwaɗ hərwi maɗitse hohway. † **21:42** Dəmes hay 118.22-23.

na. Ane tuk na, ta dzədzaratay a ndo hay hərwi ndo hay tə dzala Yesu na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom.

22

Dzeke i magurlom i məzle dahəlay
Luka 14.15-24

1 Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa, a gwaɗatay: 2 «Bəy i Mbəlom a
ndzəkit bo na, anaŋ andza nakay. Bəy a ge magurlom i mabəzləme gər i
dahəlay i wawa ŋgay. 3 A slər gawla ŋgay hay, tâ ye tâ zalatayaw a ndo hay
tâ yaw tâ nda ɗaf i mabəzləme gər i dahəlay. Ane tuk na, ndo neheye tə
zalatay aye na, ta kərah mede. 4 A slər gawla ŋgay mekeleŋ eye hay sa. A
gwaɗatay: “Dum, gwaɗumatay a ndo neheye na zalatay aye na, tâ yaw. Na
da wu mənday anəke, na kəɗ gəsaŋ i sla ga hay ta neheye magəla eye hay lele
aye na kəɗ, wu hay maləva bo eye tsɨy. Dumara a mənde ɗaf i mabəzləme gər
i dahəlay.” 5 Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta pa zləm ka bazlam
tay niye bay. Ti ye ka məge məsler tay hay. Ndo neŋgeɗ a ye a guvah, ndo
mekeleŋ eye a ye masəkəme ha wu ŋgay hay. 6 Ndo siye hay tə gəs tay hay
gawla i ndo niye, tə gatay ɗəretsətseh, tə kəɗ tay ha mədahaŋ eye hay.
7 «Bəy niye a tsəne andza niye na, a ndalay. A slər sidzew hay, ti ye ka
mabəbazl tay ada tə mədzay ako a gəma tay. 8 Tsa na, a gwaɗatay a ndo i
məsler ŋgay hay: “Ɗaf i mabəzləme gər i dahəlay mada eye haladzay, ane tuk
na, ndo neheye na zalatay aye na, ta sla mənde bay. 9 Hərwi niye, dum ka
tsəveɗ bagwar eye hay, zalumatayaw a ndo neheye ka ndzumatay a gər aye,
tâ yaw ka mənde ɗaf.” 10 Ndo i məsler ŋgay hay ti ye. Ti ye naha tə hayay gər
a ndo neheye tə ndzatay a gər aye tebiye, ndo ŋgwalak eye hay ta ndo neheye
ŋgwalak eye bay aye. Gay i magurlom a rah ta ndo hay.
11 «Bəy a fələkwa a gay hərwi mazəbe ka ndo neheye a zalatay aye tuk. A
ye naha a ŋgatay a ndo nəte peteɗeɗ i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay
andaya faya bay. 12 A gwaɗay: “Dzam ga, peteɗeɗ i magurlom i mabəzləme
gər i dahəlay andaya fakaya bay sa na, ka fələkwaw kanaŋ ma kəkay?” Ane
tuk na, ndo niye ka mbəɗay faya bay. 13 Tsa na, bəy a gwaɗatay a ndo i məsler
ŋgay hay: “Dum naha, dzawumay na hələy tə sik, kalum ha abəra a ləvoŋ. Mə
ɗəma na, ta tuwiye tə mahəpəɗe zler eye.*”»
14 Andza niye, Yesu a gwaɗ: «Ndo hay haladzay mazala eye hay, ane tuk na,
ndo neheye tə pala tay ha aye na, nəteye haladzay bay.»

Məvəle dzaŋgal a bəy i Roma
Markus 12.13-17; Luka 20.20-26

15 Farisa hay ti ye, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi
mapəle tsəveɗ ma kəkay nakə ta həliye suwat abəra ka Yesu tə matsətsehe
faya abəra bazlam aye. 16 Ta ndəv ha məhay gər na, tə slər siye i ndo hay mə
walaŋ i gawla tay hay ta siye i ndo i Herod ka təv i Yesu. Ti ye naha, tə gwaɗay:
«Miter, nəmaa sər ha nəkar, ka tsik na, deɗek. Nəkar faya ka tətikateye a ndo
hay deɗek ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ka dzədzaray a wu nakə ndo
hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. 17 Hərwi
niye, tsikamay wu nakə ka dzala faya aye: Bazlam kway mapala eye kə vəl
tsəveɗ məvəle dzaŋgal a bəy i Roma tsukuɗu kə vəl tsəveɗ məvəle bay ɗaw?»
18 Ane tuk na, Yesu a sər tay naha ka mədzal gər tay nakə ŋgwalak eye bay
aye. A gwaɗatay: «A nəkurom ndo i bəbərek hay, ka həlumeye fagaya abəra
suwat na, hərwi mey? 19 Ehey bəzumeŋ ha suloy nakə tə vəlawa dzaŋgal

* **22:13** Zəba mə Mata 8.12.

eye təday.» Tə zlayaw kwar suloy nəte, tə vəlay. 20 Tsa na, Yesu a gwaɗatay:
«Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»
21 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «I bəy i Roma.»
Yesu a gwaɗatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋgway.
Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»
22 Tə tsəne andza niye na, a matay ha hərɓaɓəkka. Tə gər ha Yesu, ti ye wu
tay.

Matsətsehe ka gər i mələtsew i mədahaŋ hay abəra ma bəɗ
Markus 12.18-27; Luka 20.27-40

23 Pat eye niye, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na,
nəteye tə dzala ha tə gwaɗ: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya
sa bay.» Ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: 24 «Miter, Musa a gwaɗ: "Taɗə ndoweye
a mət ze məwe wawa na, malamar ŋgay mâ zla madakway i ŋgwas niye. Ma
zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay.†" 25 Ndo hay andaya
nəteye tasəla ta malamar hay. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A mət
ze məwe wawa hay, malamar ŋgay masulo eye a zla ŋgwas niye. 26 Malamar
ŋgay masulo eye a mət ze məwe wawa dərmak. Malamar tay mamahkar a ge
andza niye, nəteye niye tasəla tebiye tə mət ze məwe wawa. 27 Nəteye tebiye tə
mət na, ŋgwas a mət dərmak. 28 Ada pat nakə mədahaŋ hay ta lətseweye abəra
ma mədahaŋ aye na, ŋgwas niye ma təriye na, i way? Hərwi nəteye tebiye ta
zla ŋgwas niye.»
29 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Faya ka vumay gər a bo kurom hərwi
ka sərum wu nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye bay ada ka sərum
gədaŋ i Mbəlom bay. 30 Andza niye, ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaŋ
aye na, hasləka hay ta ŋgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na,
andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye. 31 Ka bazlam i mələtsew abəra
ma mədahaŋ na, ɗaɗa ka dzaŋgum wu nakə Mbəlom a tsikakum mə Ɗerewel
ŋgay aye təbəɗew? A gwaɗ: 32 "Neŋ na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak,
Mbəlom i Zakob.‡" Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, neŋgeye
Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye.»
33 Ndo neheye tebiye tə tsəne matətike ŋgay niye a tətikatay aye na, a gatay
hərɓaɓəkka.

Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye
Markus 12.28-34; Luka 10.25-28

34 Farisa hay tə tsəne Yesu a sla ka Saduke hay tə bazlam na, tə haya gər.
35 Ndo nəte mə walaŋ tay na, neŋgeye ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom
mapala eye, a ye ka təv i Yesu, a say məhəle faya abəra suwat. A tsətsah
ka Yesu, a gwaɗay: 36 «Miter, mə walaŋ i bazlam i Mbəlom mapala eye hay,
bagwar eye na, waray?»
37 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «"Wuɗa Bəy Maduweŋ Mbəlom yak
tə ɗərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ada tə metsehe yak tebiye.§"
38 Bazlam mapala eye bagwar eye ada nakə ŋgwalak eye a ze siye hay aye na,
anaŋ. 39 Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye andza makurre eye anaŋ:
"Wuɗa ndo i məgeɗyak andza ka wuɗa na gər yak.*" 40 Bazlam i Musa mapala
eye tebiye ada matətike i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom tebiye a dzapa a huɗ
i bazlam neheye mapala eye sulo aye.»

---

† **22:24** Zəba ma Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6. ‡ **22:32** Madayaw abəra ma Ezipt 3.6, 15, 16. § **22:37** Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. * **22:39** Levitik 19.18.

Kəriste ta Davit
Markus 12.35-37; Luka 20.41-44

41 Yesu a tsətsah bazlam ka Farisa neheye mahaya gər aye, a gwaɗatay:
42 «Ka dzalum ka Kəriste na, kəkay? Neŋgeye wawa i way?»
Tə gwaɗay: «Neŋgeye Wawa i Davit.»
43 Yesu a gwaɗatay: «Ada ma kəkay Davit a ma ha bazlam i Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye nakə a tsik ahəl niye, a zalay "Bəy Maduweŋ ga" aye ɗaw? Hərwi
Davit a gwaɗ:
44 "Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗay a Bəy Maduweŋ ga na:
Dara ndza tə həlay i mənday ga
hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo mәne ɗəre hay a huɗi sik yak aye.†"
45 «Taɗə Davit kə zalay a Kəriste "Bəy Maduweŋ" tuk na, ada Kəriste neŋgeye
wawa i Davit na, ma kəkay?»
46 Mə walaŋ i Farisa niye hay ndəray kwa nəte ka mbəɗay ka bazlam
ŋgay niye bay. A dazlay pat eye niye, kwa way a dzədzar matsətsehe faya
matsətsehe neheye kəriye.

23

Yesu a matay ha mənese a bəy i Yahuda hay
Markus 12.38-39; Luka 11.43,46, 20.45-46

1 Ma dəba eye na, Yesu a gwaɗatay a ndo hay mahaya gər eye haladzay
ta gawla ŋgay hay: 2 «Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta
Farisa hay məsler tay na, məɗatay ha bazlam i Musa mapala eye a ndo hay.
3 Rəhumatay ha gər ada gum wu neheye tebiye faya ta tsikakumeye. Ane tuk
na, kâ gum andza nəteye bay, hərwi faya ta giye wu nakə faya ta tsikiye bay.
4 Nəteye faya ta hayeye gər a wu neheye tə mba a zla bo bay, faya ta piye ka
gər i ndo hay. Ane tuk na, bo tay eye kwa məlamay ta wur həlay, ta kərah
madzəne ndo hay.
5 «Məsler tay faya ta giye na, hərwi ada ndo hay tâ zəba fataya, tâ gwaɗ
nəteye ŋgwalak eye hay. Mahoɗok neheye tə mbəkwawa ada tə ɓarawa ka bo
aye na, bagwar aye hay. Ta səkahawa ha me i peteked tay ta zəbol.* 6 Ma təv
nakə ndo hay tə haya gər ka mənde wu mənday aye na, ta wuɗa məndze ka
təv nakə ŋgwalak eye ada mə gay i maɗuwule me, ta ndziye na, ka təv nakə
ndo hay ta ŋgatateye aye. 7 A satay ndo hay tâ tsikatay me mə walaŋ i ndo hay
haladzay ada tâ zalatay "Miter" hay.
8 «Ane tuk na, nəkurom na, ndəray mâ zalakum ndo "Miter" hay təbey.
Hərwi, Miter kurom na, nəte tsa. Nəkurom tebiye na, ta malamar hay. 9 Kâ
zalumay a ndəray ka məndzibəra nakay "Bəba" bay. Hərwi Bəba kurom na,
nəte, neŋgeye mə mbəlom. 10 Kâ pəlum tâ zalakum "bagwar may hay" bay.
Hərwi bagwar kurom na, Kəriste nəte tsa. 11 Ndo nakə bagwar eye mə walaŋ
kurom aye na, mâ təra ndo i məsler kurom. 12 Kwa way kə say matəre bagwar
eye kame i ndo hay na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye ɗuh. Kwa way ka təra
ha gər ŋgay wawa eye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye ɗuh.»

Ɗəretsətseh ka ndo mədzaŋgawa
bazlam i Musa mapala eye ta Farisa hay
Markus 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52, 20.47

† **22:44** Dəmes hay 110.1. * **23:5** Yahuda hay tə mbəkwawa mahoɗok, tə pawa a ɗəma təv mədzeŋge hay mə Ɗerewel i Mbəlom. Tə ɓarawa ka da'ar, ka həlay i gula. Tə mawa ahaya bazlam i Mbəlom mapala a gər na, andza niye.

13 «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa
hay, nəkurom na, ndo i bəbərek hay, ɗəretsətseh ka gər kurom hərwi faya
ka dərəzlumatay na tsəveɗ mede a Bəy i Mbəlom a ndo hay. Bo kurom eye a
sakum mede bay ada ndo neheye a satay mede aye, a sakum məgəre tay ha
tâ ye bay.

[14 «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa
hay, nəkurom na, ndo i bəbərek hay. Ɗəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka
buwumeye wu abəra ka madakway i ŋgwas hay. Ka ɗuwulawum me vəɗvəɗ
hərwi ada ndo hay tâ gwaɗ nəkurom ndo ŋgwalak eye hay. Hərwi niye, ta
gakumeye sariya kurom na, ma ziye siye i ndo hay, ta sakakumeye naha
bay.]

15 «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa
hay, nəkurom na, ndo i bəbərek hay. Ɗəretsətseh ka gər kurom hərwi faya
ka həhalumeye ka dala ada ka bəlay hərwi ada ndo hay tâ pakum bəzay. Ka
hutum ndo nəte na, ka tərumeye ndo nakə ma hutiye sariya i Mbəlom ma
ziye kurom madzəga sulo aye.

16 «A nəkurom neheye ka tərum andza guluf hay faya ka lakumeye tay ha
ndo hay aye, ɗəretsətseh ka gər kurom. Faya ka gwaɗumeye: “Taɗə ndoweye
kə mbaɗa tə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom na, andza kə mbaɗa bay, a tsik
bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, taɗə ndoweye kə mbaɗa ta gura i gay i
məɗəslay ha gər a Mbəlom na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbaɗa ha aye.” 17 A
nəkurom ndo i matərakahaŋ hay, nəkurom guluf eye hay. Wu nakə ŋgwalak
eye ɗuh na, mey? Gura tsukuɗu gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom nakə ma
təriye ha gura tsəɗaŋŋa eye ɗaw? 18 Faya ka gwaɗumeye sa: “Taɗə ndoweye
kə mbaɗa ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, andza kə mbəɗa bay, a tsik bazlam
mətsike tsa. Ane tuk na, kə mbaɗa tə wu nakə tə vəlay a Mbəlom mapa eye
ka təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbəɗa ha
aye.” 19 Nəkurom na, guluf eye hay, ŋgwalak eye ɗuh na, mey? Wu nakə tə
vəlay a Mbəlom aye tsukuɗu, kəgəbay təv məvəlay wu a Mbəlom nakə ma
təriye ha tsəɗaŋŋa wu nakə tə vəlay kəriye a Mbəlom aye ɗaw? 20 Hərwi niye,
ndoweye kə mbaɗa ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, a mbaɗa ta təv məvəlay
wu a Mbəlom ada tə wu neheye faya aye tebiye. 21 Ndoweye kə mbaɗa tə gay
i məɗəslay ha gər a Mbəlom na, a mbaɗa ta gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
ada ta Mbəlom nakə mandza eye mə ɗəma aye. 22 Ndoweye kə mbaɗa ta
magərmbəlom na, a mbəɗa ta təv məndze i Mbəlom ada ta ndo nakə mandza
eye mə ɗəma aye.

23 «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay,
nəkurom na, bəbərek eye hay. Ɗəretsətseh ka gər kurom hərwi ka hayumay
gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka
vəlawumay a Mbəlom. Ada ka gərum ha məge wu ŋgwalak eye mə bazlam i
Mbəlom mapala eye ɗuh na, kəkay? Andza məgweɗe məge wu nakə a ye ka
bo məge aye, məge wu ŋgwalak eye a ndo hay, məpe mədzal gər ka Mbəlom.
Anaŋ wu nakə a ye ka bo məge aye, ze məgər ha siye bay. 24 Nəkurom ka tərum
na, andza guluf neheye faya ta lakiye tay ha ndo hay aye. Faya ka palumeye
madzendzew hay abəra ma yam kurom nakə faya ka sum aye, ane tuk na, ka
gərum ha a ɗəma zləgweme.

25 «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa
hay, nəkurom na, bəbərek eye hay. Ɗəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom
faya ka tsakaɗumeye dəba i gəsiyem ta dəba i səra lele. Ane tuk na, huɗ eye
maraha eye tə wu neheye ka kəlum aye ada tə wu nakə a say a bor i bo kurom

aye. 26 A nəkurom Farisa neheye ka tərum andza guluf hay aye, tsakaɗum na huɗ i gəsiyem kurom təday ada dəba eye bəbay ma zəbiye lele dərmak.

27 «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom bəbərek eye hay. Ɗəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom ka ndzəkitum bo na, tsəvay neheye ta lambaɗ tay ha dəba eye lele, a zəba kuɗekuɗek. Tə le ka ɗəre mazəbe fataya haladzay. Ane tuk na, mə huɗ eye na, maraha eye ta mətasl i mədahaŋ hay ada tə wu neheye maza eye tebiye. 28 Nəkurom na, andza niye dərmak. Ka ɗəre i ndo hay na, ka gwaɗum nəkurom ndo i deɗek hay. Ane tuk na, mə ɗərev kurom na, nəkurom maraha eye ta bəbərek ada ta mənese.

29 «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbərek eye hay. Ɗəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka ɗəzlumeye tsəvay i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay, ada faya ka lambaɗumeye tsəvay i ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom ta deɗek aye. 30 Ada ka gwaɗum: "Taɗə nəmaa ge andaya a həlay i bəba təte may neheye tə kəɗawa ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay aye na, nəmaa dzapiye ta nəteye hərwi məkəɗe tay ha bay." 31 Andza niye, bo kurom eye tə gər kurom ka sərum ha nəkurom wawa i ndo neheye tə kəɗ tay ha ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay aye. 32 Lele, ndəɗikum ka məsler i bəba təte kurom huya!

33 «Nəkurom na, dədœ hay, wawa i palas hay! Ka slumeye mətəme abəra ka sariya i ako nakə ma mbatiye bay aye na, kəkay? 34 Hərwi niye, tsənum lele: Na slərakumeye naha ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay, ndo neheye ta tsah aye, ndo neheye ta tətikakumeye. Ka kəɗumeye tay ha siye hay, ka darumeye tay ha siye ha ka mayako mazləlmbaɗa eye, siye ka ndaɓumeye tay ha ta mandalaɓa mə gay i maɗuwule me kurom hay ada siye ka həharumeye tay ha ka gəma ka gəma. 35 Andza niye, ndo neheye ka kəɗum tay ahəl niye kəriye ta ge mənese bay aye na, mənese eye ma dəɗiye na, ka gər kurom. A dazlay ka Abel ndo məpay naha faya a Mbəlom hus ka Zakari wawa i Baraki nakə ka kəɗum mə walaŋ i təv məvəlay wu a Mbəlom ta təv nakə tsəɗaŋŋa eye. 36 Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, wu neheye tə ge ahəl niye tebiye na, sariya i Mbəlom ma dəɗiye ka ndo neheye anəke aye.»

Yesu a tuwa Zerozelem
Luka 13.34-35

37 Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwaɗ: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kəɗum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum naha aye tə kwar. Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a huɗ i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wuɗum bay! 38 Hərwi niye, gay kurom ma təriye rəgay. 39 Andza niye, neŋ faya na gwaɗakumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeŋeye sa bay hus ahəl nakə ka gwaɗumeye: "Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye!"»

24

Yesu a ɗa ha ta mbəzliye ha gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
Markus 13.1-2; Luka 21.5-6

1 Yesu a ndohwaw abəra mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma diye ŋgway aye na, gawla ŋgay hay ti ye naha ka təv ŋgay hərwi a satay məɗay ha ta dəzl gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ada siye i gay hay na, kəkay. 2 Yesu neŋgeye a gwaɗatay: «Faya ka ŋgatumeye a wu neheye tebiye na gwaɗ

ba? Sərum ha kame na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ŋgeɗ bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

Ŋgoɗgor i mandəve i məndzibəra
Markus 13.3-13; Luka 21.7-19

3 Yesu a ye, a tsal a Mahəmba i Tetəɗœz. Ahəl nakə neŋgeye mandza eye na,
gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay mahəteye, ti ye ta tsətsah faya, tə gwaɗay:
«Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kəɗay? Ada ŋgoɗgor waray nakə ma
ɗiye ha mazlambar ka maweye ada məndzibəra mazlambar ma ndəviye
aye?»
4 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Gum metsehe! Ndəray mâ səpat
kurom bay. 5 Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa
way ma gwaɗiye: “Neŋ na, Kəriste!” Ada ta səpatiye ndo hay haladzay.
6 Ka tsənum ndo hay faya ta giye vəram bəse tə nəkurom kwa neheye dəreŋ
tə nəkurom aye na, kâ dzədzarum bay. Hərwi wu neheye na, kutoŋ ta
ndisleweye. Ane tuk na, mandəve i məndzibəra zuk bay. 7 Slala ŋgeɗ ta giye
vəram ta slala neŋgeɗ, bəy ta bəy ta giye vəram. Mandərzlaŋ ma giye, dala ma
ɓəliye ma gəma hay wal wal. 8 Wu neheye tebiye ta giye bo na, andza məwe
wawa nakə a dazlay a ŋgwas aye.»

Wu nakə ma ndzateye a gər a gawla i Yesu hay aye

9 «Ma dəba eye na, ndo hay ta gəsiye kurom hərwi ada tâ gakum ɗəretsətseh,
ta kəɗiye kurom. Slala i ndo hay tebiye ta nakumeye ɗəre hərwi ga. 10 A həlay
niye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha məpe mədzal gər abəra ka neŋ. Ta
həliye ka bo me ada ta niye a bo ɗəre mə walaŋ tay nəte nəte. 11 Ndo neheye
tə gwaɗ nəteye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye haladzay ta deyeweye. Ta
səpatiye ndo hay haladzay. 12 Mənese ma səkahiye haladzay. Hərwi niye,
mawuɗe bo i ndo hay haladzay ma nəkiɗiye. 13 Ane tuk na, ndoweye kə səmay
naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha. 14 Ta ɗiye ha Labara
Ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom a ndo i məndzibəra hay tebiye hərwi ada ndo
neheye tə sər Mbəlom bay aye tâ tsəne. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem
Markus 13.14-23; Luka 17.23-24,37, 21.20-24

15 Yesu a gwaɗatay: «Ka ŋgatumeye a wuray maga zluwer eye andza
mazəlatoŋgo, ma lətsiye a təv nakə tsəɗaŋŋa eye, andza nakə Daniyel* ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom kə tsik faya. (Ndoweye kə dzaŋga na, mâ tsəne
lele.) 16 Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ŋgatay a wu niye na, tâ hway
a mahəmba hay. 17 Ndo nakə neŋgeye ka gər i gay aye na, mâ mbəzlaw ka
dala hərwi mede məhəlaw wu ŋgay hay abəra mə gay ŋgay bay. 18 Ndo nakə
neŋgeye ma guvah aye na, mâ mbəɗa gər a mətagay ŋgay məzlaw peteked
ŋgay bay. 19 Pat eye niye na, ɗəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ŋgwas
neheye tə bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya ta vəlateye wah a wawa tay
hay aye! 20 Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi mahway nakə ka hwayumeye mâ
ge a həlay i mətasl bay kəgəbay pat i mazəzukw bo bay. 21 Andza niye, a həlay
niye na, ndo hay ta siye ɗəretsətseh haladzay. Kwa ahəl nakə Mbəlom a ge
məndzibəra aye hus anəke na, ɗaɗa ndəray kə sa ɗəretsətseh andza niye bay
ada ɗaɗa ma giye bo andza niye sa bay. 22 Taɗə Mbəlom mâ nəkiɗ ha abəra ka
pat i ɗəretsətseh bay na, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkiɗ
ha hərwi ndo ŋgay neheye a pala aye.

* **24:15** Zəba ma Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

23 «Taɗə ndəray kə gwaɗakum: “Zəbum! Kəriste anaŋ!” kəgəbay “Neŋgeye
atay!” na, kâ təmum bazlam ŋgay bay. 24 Andza niye, ndo masəpete ndo hay
ta deyeweye. Ta gwaɗiye nəteye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay
ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a slərawеye. Nəteye na, ta giye masuwayaŋ
hay ada tə wu neheye ma giye hərɓaɓəkka aye hərwi taɗə ma giye bo na,
masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye. 25 Anaŋ, na tsikakum ka
bo abəra kurre. Pum a zləm lele.
26 «Taɗə ta gwaɗakum: “Kəriste anaŋ mə pesl”, kâ yum bay, kəgəbay ta
gwaɗakum: “Neŋgeye anaŋ maŋgaha bo eye kanaŋ” na, kâ təmum bay. 27 Neŋ
Wawa i Ndo, na deyeweye na, andza mawutseɗe i mbəlom nakə ta ŋgateye
kwa tə waray aye. 28 Andza niye, təv nakə wu maməta eye mə ɗəma aye na,
magoduk hay ta hayiye gər a ɗəma.»

Məmaw i Wawa i Ndo
Markus 13.24-27; Luka 21.25-28

29 «Kwayaŋŋa ɗəretsətseh niye hay ta ye abəra mə ɗəma na, pat ma giye
andaya sa bay ada kiye ma dəviye bay. Wurzla hay dərmak ta kutsaweye
abəra ka magərmbəlom, ada wu neheye gədaŋ eye ka magərmbəlom aye ta
ɓəliye haladzay. 30 Pat eye niye na, ndo hay ta ŋgateye a wu nakə ma ɗiye
ha neŋgeye faya ma deyeweye aye ka magərmbəlom. Ndo i məndzibəra hay
tebiye ta tuwiye ka bo. Ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma
pazlay ta gədaŋ ada ta məzlaɓ eye haladzay. 31 Ta fa tolom bagwar eye na,
ma slərawеye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha
aye abəra ka kokway i məndzibəra tebiye kwa ka waray ka waray.»

Dzeke i gurov
Markus 13.28-31; Luka 21.29-33

32 Yesu a gwaɗatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ŋgatumay a gurov
ka ɗuɗa na, ka sərum ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bəɗaw?
33 Andza niye, ka ŋgatumay a wu neheye tebiye ta ndislew na, sərum ha
neŋ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neŋ ka məgeɗ. 34 Neŋ faya na
gwaɗakumeye: Sərum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye
anəke aye ta mət zuk bay. 35 Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na,
ɗaɗa ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbəlom nəte ŋgweŋ
Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36

36 Yesu a gwaɗatay sa: «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nəte a sər
bay. Ada ma deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa
gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neŋ Wawa ŋgay bəbay, nəmaa sər bay.
Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ŋgweŋ. 37 Wu nakə a ge bo a həlay
i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo
andza niye dərmak.† 38 Hərwi ahəl nakə yam ka dazlay a məpe zuk bay aye
na, ndo hay tə ndayawa wu mənday, tə sawa wu məsay, tə zlawa dahəlay ada
tə vəlawa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fələkwa a kwalalaŋ i yam
aye. 39 Ta sər ka bo bay hus a həlay nakə yam a yaw a həl tay ha tebiye. Ahəl
nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma giye andza niye dərmak.
40 «A həlay niye na, ndo hay sulo ma guvah na, ta zliye nəte, ta gəriye ha
neŋgeɗ. 41 Ŋgwas hay sulo ta ləgəriye na, ta zliye nəte ta gəriye ha neŋgeɗ.
42 Hərwi niye, ndzum na, tsezlezleŋŋe bəna ka sərum pat nakə Bəy Maduweŋ
kurom ma maweye bay.

† **24:37** Madazlay i wu hay 7.17-23.

43 «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mâ sər həlay nakə məkal ma deyeweye
ma kəliye na aye na, ma ndzahəriye bay. Ma ndziye tsezlezleŋŋe, ma gəriye
ha məkal mâ fələkwa a gay ŋgay bay. 44 Hərwi niye, nəkurom dərmak ləvum
bo, hərwi neŋ Wawa i Ndo na maweye ahəl waray na, ka sərumeye bay.»

Ndo i məsler ŋgwalak eye
Luka 12.41-48

45 Yesu a gwaɗatay: «Ndo i məsler ŋgwalak eye ada ma giye məsler tə
metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakə ndo i gay ŋgay a gwaɗay
“Gatay gər a siye i ndo məge məsler ga hay. Vəlatay wu mənday tə həlay eye.”
46 Məŋgwese ka gər i ndo məge məsler niye taɗə ndo i gay ŋgay ki yaw, kə ndzay
a gər neŋgeye faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye. 47 Neŋ faya na
gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndo i gay ŋgay ma gəray ha zlele ŋgay tebiye mâ
ləvay gər.
48 «Ane tuk na, taɗə ndo məge məsler niye ŋgwalak eye bay na, ma gwaɗeye
a gər ŋgay: “Ndo i gay ga faya ma gaweye mahonok, ma deyeweye bəse bay”,
49 ma piye bo məndeɓe siye i ndo neheye faya ta giye məsler dziye. Ma ndiye
wu mənday ada ma siye wu məsay ta ndo məkweye hay. 50 Ndo i gay ŋgay ma
maweye na, ka həlay nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye. 51 Ki
yaw na, ma vəleye ɗəretsətseh haladzay, ma həhariye na ndo i məsler niye.
Ma kaliye ha a təv i ndo i bəbərek hay. Mə ɗəma na, ta tuwiye tə mahəpəɗe
zler eye.‡»

25

Dzeke i merehe i dem hay kuro
Luka 12.35-38, 13.25-28

1 Yesu a gwaɗatay: «A həlay niye na, Bəy i Mbəlom ma ndzəkitiye bo na, tə
merehe i dem hay kuro. Tə həl lalam tay hay, ti ye hərwi mədzəgər tə zal i
dahəlay. 2 Mə walaŋ i merehe i dem neheye kuro aye, zlam na, matərakahaŋ
eye hay, siye hay zlam na, metsehe tay andaya. 3 Merehe i dem neheye zlam
matərakahaŋ aye, tə həl lalam tay na, ta ləva ha bo tə mal bay. 4 Merehe i dem
neheye zlam metsehe tay andaya aye na, tə həl lalam tay ada kwa way a ləva
ha bo tə mal ma dos. 5 Zal i dahəlay ki yaw bəse bay. Merehe i dem niye hay
tebiye məndzehəre a gatay, tə ndzahəra.
6 «Ta magərhəvaɗ na, mawude a tsəne. “Anaŋ zal i dahəlay kə ndzew!
Lətsum ka mbəlom, dum ta dzum gər.” 7 Merehe i dem niye hay ta pəɗeke
abəra ka məndzehəre, ta dazlay məlәve bo ta lalam tay hay. 8 Merehe i dem
neheye matərakahaŋ aye na, ta tsətsah mal ka merehe i dem neheye metsehe
tay andaya aye, tə gwaɗatay: “Mbəɗumamay mal a lalam may hay tsekweŋ
tey hərwi faya ta mbatiye.” 9 Merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye,
ta mbəɗatay faya, tə gwaɗatay: “A’ay, andaya haladzay ma sliye a nəmay ada
a nəkurom bay. Hwayum naha bəse ɗuh ka təv i ndo i tsakala, səkəmumaw.”
10 Ahəl nakə ti ye masəkəmaw mal aye na, zal i dahəlay a ndislew. Merehe
i dem neheye zlam maləva bo aye na, tə fələkwa ka bo tə neŋgeye a gay i
magurlom i məzle dahəlay. A dərəzl a məgeɗ. 11 Məndze zərat na, siye i
merehe i dem niye hay tə maw. Tə maw na, tə gwaɗ: “Bəy Maduweŋ, Bəy
Maduweŋ, həndəkamay abəra ma məgeɗ!” 12 Ane tuk na, zal i dahəlay a
gwaɗatay: “Neŋ faya na gwaɗakumeye ta deɗek, na sər kurom bay.” 13 Hərwi
niye, ndzum tsezlezleŋŋe bəna pat eye kwa həlay eye na, ka sərum bay.»

‡ **24:51** Zəba ma Mata 8.12 ada dzaŋga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

Dzeke i ndo məge məsler hay mahkar
Luka 19.11-27

14 Yesu a gwaɗatay sa: «Ma giye bo andza ndo i gay nakə a say mede a
tsekene aye. A zalatay a ndo i məsler ŋgay hay, a gər ha zlele ŋgay a
hələy tay. 15 A vələy kwa a way ka gədaŋ ŋgay. A vələy a ndo ŋgeɗ kwar i
suloy temerre zlam, a ndo ŋgeɗ temerre sulo, a ndo mamahkar eye temerre
nəte. Tsa na, a ye ŋgway.
16 «Ndo i məsler nakə tə vələy kwar i suloy temerre zlam aye na, a ye a mbəɗa
ha hələy kwayaŋŋa. A huta faya kwar i suloy temerre zlam sa. 17 Ndo nakə
tə vələy kwar i suloy temerre sulo aye na, a ge ha andza niye dərmak. A huta
faya kwar i suloy temerre sulo. 18 Ane tuk na, ndo nakə tə vələy kwar i suloy
temerre nəte aye na, a ye a la bəɗ, a ŋgaha na suloy i ndo i gay ŋgay niye a
ɗəma.
19 «Aza a ndzaw məve tsakway na, ndo i gay i ndo i məsler niye hay a maw.
Tsa na, a say məpesle na suloy ŋgay nakə a vəlatay aye. 20 Ndo nakə a vələy
kwar i suloy temerre zlam aye, a ye ka təv ŋgay, a gwaɗay: “Ndo i gay ga, ka
vəleŋ na, kwar i suloy temerre zlam. Anaŋ na huta faya kwar i suloy temerre
zlam.” 21 Ndo i gay ŋgay a gwaɗay: “Lele haladzay, nəkar na, ndo i ŋgwalak ada
ndo i deɗek. Nəkar ndo i deɗek kwa mə wu neheye tsekweŋ aye, na pakeye
wu haladzay a hələy. Dara ŋgwasama ka bo tə neŋ.” 22 Ndo i məsler nakə a
vələy kwar i suloy temerre sulo aye, a ye naha, a gwaɗay: “Ndo i gay ga, ka
vəleŋ kwar i suloy temerre sulo. Anaŋ na huta faya kwar i suloy temerre
sulo.” 23 Ndo i gay ŋgay a gwaɗay: “Lele, nəkar na, ndo i ŋgwalak ada ndo i
deɗek. Nəkar ndo i deɗek kwa mə wu neheye tsekweŋ aye, na pakeye wu
haladzay a hələy. Dara ŋgwasama ka bo tə neŋ.” 24 Ndo nakə tə vələy kwar i
suloy temerre nəte aye, a ye naha a gwaɗay: “Ndo i gay ga, na sər ha, nəkar
na, ndo makula gər eye. Ka dziye wu nakə ka sləga bay aye, ka hayay gər
a wu nakə ka zəv bay aye. 25 Na dzədzar, hərwi niye na ye na ŋgaha kwar i
suloy yak a bəɗ. Anaŋ suloy yak.” 26 Ndo i gay ŋgay a gwaɗay: “Nəkar na, ndo
i məsler nakə ŋgwalak eye bay aye ada sœ eye. Ka sər na, na dziye wu nakə
na sləga bay aye ada na hayay gər a wu nakə na zəv bay aye ba? 27 Meeneŋ
na, peŋ na suloy a bank. A hələy i məmaw ga na, na hələ ahaya suloy ga ta
magogoy eye faya. 28 Hələm faya abəra kwar i suloy niye temerre nəte aye.
Vəlumay ha faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya gwezem aye. 29 Hərwi
ndo nakə wu ŋgay andaya aye na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu
ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye
na faya abəra. 30 Gəsum na ndo nakay ma giye ŋgama bay aye. Kalum naha
abəra a ləvoŋ. Mə ɗəma na, ta tuwiye tə mahəpəɗe zler eye.*”»

Sariya i mandəve i məndzibəra

31 Yesu a gwaɗatay sa: «Ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma məzlaɓ
ga ta gawla i Mbəlom hay tebiye aye na, na ndziye ka dzaŋga i bəy ga ta
məzlaɓ. 32 Ndo i məndzibəra hay tebiye ta hayiye gər ka təv ga ada na ŋgəniye
ha ka bo abəra ndo hay ta ndo siye hay andza ndo mətsəkure ma ŋgəniye tay
ha təɓaŋ hay ta wak hay. 33 Ka ŋgəna tay ha na, ma piye tay ha təɓaŋ hay a
diye i hələy i mənday ŋgay ada ma piye tay ha wak hay a diye i hələy i gula
ŋgay.
34 «Bəy ma gwaɗateye a ndo neheye tə hələy i mənday ŋgay aye: “Dumara,
nəkurom neheye Mbəlom Bəba ga a pa fakuma ŋgama aye, ka ndzumeye ma

* **25:30** Zəba ma Mata 8.12 ada dzaŋga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

bəy ga nakə Mbəlom a ləvakum ha bo kwa ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye. 35 Hərwi ahəl niye, may a wur fagaya na, ka vəlumeŋ wu mənday, yam a geŋ na, ka vəlumeŋ yam məsay, neŋ mbəlok eye na, ka təmum ga a gay kurom, 36 peteked andaya fagaya bay na, ka pumeŋ ka bo peteked, neŋ dəvats eye na, ka gumeŋ gər, neŋ ma daŋgay na, ka yum ka zəbumeŋew dəre.”

37 «Ndo neheye tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta mbədeye faya, ta gwadeye: “Bəy Maduweŋ, nəmaa ŋgataka may a wur fakaya ada nəmaa vəlaka wu mənday na, kədəy? Yam a gaka ada nəmaa vəlaka yam məsay na, kədəy? 38 Nəmaa ŋgataka nəkar mbəlok eye ada nəmaa təma kar a gay may na, kədəy? Peteked fakaya bay ada nəmaa paka ka bo peteked na, kədəy? 39 Nəmaa ŋgataka nəkar dəvats eye kəgəbay nəkar ma daŋgay ada nəmaa ye mazəbakaw dəre na, kədəy?”

40 «Bəy ma mbədateye faya, ma gwadateye: “Neŋ faya na gwadakumeye, sərum ha, kwa mey ka gumay a ndo wawa eye tsekweŋ mə walaŋ i malamar ga hay na, ka gum niye na, a neŋ.” 41 Ma dəba eye bəy ma gwadateye a ndo neheye tə həlay i gula ŋgay aye: “Dum abəra ka təv ga, nəkurom neheye Mbəlom a vəlakum mezeleme aye! Dum a ako nakə ma mbatiye dadə bay Mbəlom a ləvatay ha bo a Fakalaw ta gawla ŋgay hay aye. 42 Hərwi, ahəl nakə may a wur fagaya na, ka vəlumeŋ wu mənday bay. Yam a geŋ na, ka vəlumeŋ yam bay, 43 Neŋ mbəlok eye na, ka təmum ga a gay kurom bay, peteked andaya fagaya bay na, ka pumeŋ ka bo peteked bay, neŋ dəvats eye ada neŋ ma daŋgay na, ka gumeŋ gər bay.”

44 «Nəteye dərmak ta mbədeye faya, ta gwadeye: “Nəmaa ŋgataka may a wur fakaya, yam a gaka, nəkar mbəlok eye, dəvats eye kəgəbay ma daŋgay nəmaa gaka gər bay na, kədəy?”

45 «Bəy ma mbədateye faya, ma gwadateye: “Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, wu nakə ka slum faya məgay a ndo wawa eye tsekweŋ mə walaŋ i ndo neheye bay na, ka gumeŋ a neŋ bay dərmak.”»

46 Yesu a gwadatay: «Nəteye, ta diye ta hutiye na, dəretsətseh nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Ndo neheye tə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta diye a sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

26

Ta pəla tsəved məgəse na Yesu
Markus 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

1 Ahəl nakə Yesu a ndəv ha matətike aye na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: 2 «Ka sərum ha magurlom i Pak a zəkaw na, məhəne sulo. Neŋ Wawa i Ndo ta gəsiye ga hərwi ada tâ dar ga ka mayako mazləlmbada eye.»

3 A həlay niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə haya gər a gay i Kayif, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. 4 Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, a satay məgəse Yesu ta məkal ada məkədə na. 5 Ane tuk na, tə gwad: «Kâ gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ŋgwas wuray a mbəda mal ka gər i Yesu
Markus 14.3-9; Yuhana 12.1-8

6 Yesu neŋgeye ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simoŋ. Ndoweye niye a ndzawa na, dəvats i madəgwedə a gaway.

7 Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, ŋgwas wuray a ye naha ka təv i Yesu ta dos mə həlay a le haladzay, maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa tsakala

eye haladzay aye. A mbəɗa mal niye ka gər i Yesu. 8 Gawla ŋgay hay tə ŋgatay
na, a yatay a gər bay, tə gwaɗ: «A nas ha mal nakay na, hərwi mey? 9 Ŋgama
meeneŋ mâ səkəm ha na, ma hutiye ha suloy haladzay ada ma pateye suloy
eye a ndo i mətawak hay.»
10 Yesu a səratay naha a gər ka bazlam tay niye, a gwaɗatay: «Ka kwasum-
eye gər a ŋgwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele
haladzay. 11 Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Ane tuk na,
neŋ na, na ndziye tə nəkurom huya bay. 12 Neŋgeye ka mbəɗa mal ka bo ga
hərwi məlәve ha bo i məzle ga a bəɗ. 13 Neŋ faya na gwaɗakumeye, sərum ha:
Kwa a ŋgay ta dĩye ha Labara Ŋgwalak eye nakay ka məndzibəra tebiye na, ta
tsikiye ka ŋgwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər
bay.»

Yudas Iskariyot a pəla tsəveɗ məge ɗaf ka Yesu
Markus 14.10-11; Luka 22.3-6

14 Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo, məzele ŋgay
Yudas Iskariyot, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a
Mbəlom aye. 15 A ye naha, a gwaɗatay: «Taɗə na pəlakum tsəveɗ məgəse Yesu
na, ka vəlumeŋeye mey?» Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom
tə paslay kwar i suloy kuro kuro mahkar*, tə vəlay. 16 A dazlay pat eye niye
Yudas a pəla həlay nakə lele eye hərwi məge ɗaf ka Yesu aye.

Yesu a ləva ha bo tə ɗaf i Pak
Markus 14.12-16; Luka 22.7-14

17 Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəɗe faya
bay aye na, gawla i Yesu hay ti ye ka təv i Yesu, tə gwaɗay: «A saka nəmaa
daka ɗaf i magurlom i Pak na, ka waray?»
18 Yesu a gwaɗatay: «Dum a wuzlahgəma, a gay i ndoweye andaya,
gwaɗumay: “Miter a gwaɗ: Həlay eye i ga kə slaw. Na ndiye ɗaf i Pak ta gawla
ga hay na, mə gay yak.”»
19 Gawla i Yesu hay ti ye tə ge wu nakə Yesu a tsikatay aye. Tə da wu mənday
i Pak mə dəma.

Yesu a ɗa ha gawla ŋgay nəte ma giye faya ɗaf
Markus 14.17-21; Luka 22.21-23; Yuhana 13.21-30

20 Huwa a ge na, Yesu ta gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo ti ye tə ndza, ta
dazlay a mənde wu mənday. 21 A həlay nakə nəteye faya ta ndiye wu mənday
aye na, Yesu a gwaɗatay: «Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndo nəte
mə walaŋ kurom ma giye fagaya ɗaf.»
22 A ndalatay a gawla ŋgay hay tebiye. Tsa na, ta dazlay matsətsehe faya,
nəte ta nəte: «Bəy Maduweŋ, neŋ ɗaw?»
23 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Mata ge fagaya ɗaf na, ndo nakə faya
nəmaa tələkiye həlay a səra salamay aye. 24 Neŋ Wawa i Ndo na mətiye andza
nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, ɗəretsətseh ka gər i ndo nakə
ma giye ɗaf ka neŋ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ŋgama meeneŋ tâ wa na
bay.»
25 Yudas, ndo nakə ma giye ɗaf ka Yesu aye, a tsətsah faya: «Neŋ ɗaw,
Miter?»
Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Andza nakə ka tsik aye.»

* **26:15** Zəba ma Zakari 11.12.

Ɗaf i Bəy Maduweŋ
Markus 14.22-26; Luka 22.15-20; 1 Koriŋte hay 11.23-25

26 Ahəl nakə faya ta ndiye ɗaf aye na, Yesu a zla peŋ, a gay naha sɨsœ a
Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a vəlatay a gawla ŋgay hay,
a gwaɗatay: «Zlum, ndayum. Nakay na, bo ga.»
27 Ma dəba eye a zla gəvet, a gay naha sɨsœ a Mbəlom. Ma dəba eye a vəlatay,
a gwaɗatay: «Sum nəkurom tebiye. 28 Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma
ɓariye dzam ta ndo hay aye. Ta mbəɗiye ha na, hərwi məpəse ha mezeleme i
ndo hay haladzay. 29 Neŋ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa
bay hus a pat nakə ka ta sakweye weɗeye ma bəy i Bəba ga Mbəlom aye.»
30 Ma dəba eye, ta zambaɗay a Mbəlom ta dəmes† na, ti ye tə tsal a Mahəmba
i Tetəɗœz.

Piyer ma gwaɗiye: «Na sər Yesu bay»
Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

31 Ma dəba eye na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Bəgom ta həvaɗ
nakay nəkurom tebiye ka gərumeye ga ha. Hərwi mawatsa eye mə Ɗerewel
i Mbəlom, a gwaɗ: “Na ta kəɗiye na ndo mətsəkure tay, ada təɓaŋ niye hay
mahaya gər eye ta ŋgəniye gər kweye kweye kwa a ŋgay.‡” 32 Ane tuk na, na
mbəlaw abəra ma mədahaŋ na, na həbiye kurom ma Galile.»
33 Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neŋ
na gəriye kar ha ɗaɗa təbey.»
34 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ faya na gwaɗakeye: Sər ha na,
bəgom ta həvaɗ nakay dzagulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwaɗ sik mahkar
ka sər neŋ bay.»
35 Piyer a gwaɗay: «Na sər kar bay na, na tsikiye ɗaɗa bay, kwa taɗə ka
mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tə tsik andza niye
dərmak.

Yesu ma Getsemene
Markus 14.32-42; Luka 22.39-46; Yuhana 18.1

36 Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Getsemene. Mə
ɗəma na, a gwaɗatay: «Ndzum kanaŋ. Na diye, na ɗuwulay naha me a Mbəlom
kataɗay.»
37 Tsa na, ti ye ta Piyer ada ta wawa i Dzebede hay sulo. Tə ndisl a ɗəma na,
mevel i Yesu a dazlay məwure faya ada a dzədzar haladzay. 38 A gwaɗatay:
«Ɗərev ga na, kə rah tə ɗəretsətseh i mədahaŋ. Nəkurom na, ndzum kanaŋ,
ndzakwa na, tsezlezleŋŋe.»
39 A ye abəra ka təv niye izaɗ tsekweŋ, a ye naha a kal ha bo ka dala bərut
da'ar ka dala. A ɗuwulay naha me a Mbəlom, a gwaɗ: «Bəba ga, taɗə ma giye
bo na, zla fagaya abəra ɗəretsətseh nakay na siye tey. Ane tuk na, kâ ge andza
nakə a seŋ a neŋ aye bay, ge andza nakə a saka a nəkar aye.»
40 A maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye na, nəteye mandzahəra
eye. A gwaɗay a Piyer: «Andza niye, ka slum faya məndze tə neŋ tsezlezleŋŋe
tə ɗəre kwa ɓəre nəte bay na, kəkay? 41 Ndzum tə ɗəre tsezlezleŋŋe ada
ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dəɗum a masəpete i Fakalaw bay.
Məsəfəre na, a say məge wu lele eye, ane tuk na, gədaŋ kurom andaya
məsəmay naha a masəpete i Fakalaw bay.»

† **26:30** Tə ge dəmes ka mandəve i mənde ɗaf i Pak na, mə Dəmes hay 113 ka 118. ‡ **26:31** Zakari 13.7.

42 A ye fataya abəra masulo eye sa, a ye naha a ɗuwulay me a Mbəlom. A
gwaɗ: «Bəba, taɗə ka sliye məzle fagaya abəra ɗəretsətseh nakay na siye bay
na, vəleŋ gədaŋ nâ sa andza nakə a saka a nəkar aye.»
43 Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye
mandzahəra eye. Tə mba faya məndze tə ɗəre kwa tsekweŋ bay tebiye. 44 A
gər tay ha, a ye sa. A ɗuwulay me a Mbəlom andza nakə meeneŋ eye. 45 Tsa
na, a maw ka təv i gawla ŋgay hay, a gwaɗatay: «Faya ka ndzahərumeye sa
ada faya ka zəzəkumeye bo ba? Gum metsehe, anəke na, həlay eye kə slaw.
Neŋ Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk. 46 Lətsum,
takwa ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya ɗaf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu
Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.2-11

47 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəslaŋ Yudas neŋgeye
nakə nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye
naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər
tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula
i Yahuda hay.
48 Yudas ndo məgatay ɗaf ka Yesu aye ɓa kə ɗatay ha wu nakə ma giye.
A gwaɗatay: «Ndo nakə na ye na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na,
neŋgeye! Gəsum na.»
49 Yudas a həndzəɗ naha kwayaŋŋa ka təv i Yesu, a gwaɗay: «Zay ɗaw,
Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.
50 Tsa na, Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Dzam ga, wu nakə ka yaw məge
na, ge na.» Tsa na, siye i ndo hay ti ye naha, tə wuya kura ka Yesu, tə gəs na.
51 Ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye nəteye tə Yesu aye, a ŋgwaɗaw maslalam
ŋgay mbəhhat, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a
Mbəlom, a ɗəsay na zləm fats ka dala. 52 Tsa na, Yesu a gwaɗay: «Ma ha
maslalam yak a gay ŋgay eye hərwi ndo neheye ta giye vəram ta maslalam
aye na, ta bəbazliye tay ha ta maslalam dərmak. 53 Neŋ na sliye məzalay a
Bəba ga Mbəlom, mâ slərenew gawla ŋgay hay gwezem haladzay anəke na, ka
sər təbəɗew? 54 Ane tuk na, kə ge andza niye na, wu nakə tə watsa a Ɗerewel i
Mbəlom ma giye bo na, ma kəkay kəla?»
55 Yesu a gwaɗatay a ndo hay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay
ada ta sakwal kurom hay andza ta gəsiye ndo i məkal ɗaw? Pat pat neŋ
mandza eye mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom, na tətikawa, ka gəsum ga
bay! 56 Ane tuk na, wu neheye tebiye tə ge bo aye na, hərwi ada wu nakə ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye tâ ge bo.»
Tsa na, gawla ŋgay hay tə gər ha, ta hway faya abəra.

Yesu kame i bagwar i Yahuda hay
Markus 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.12-14,19-23

57 Ma dəba eye ndo neheye tə gəs Yesu aye na, ti ye ha Yesu a gay i Kayif
bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Mə ɗəma na, ndo mədzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye ta madugula i Yahuda hay, nəteye mahaya gər
eye. 58 Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu aye na, Piyer a pay bəzay ma dəba dəreŋ
hus a dalamətagay i gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A ye naha
a fələkwa a dalamətagay, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye məgeɗ
aye. A say mazəbe faya ta giye ha tə Yesu na, kəkay.
59 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i
Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya
i məkəɗe na. 60 Ndo hay haladzay ti ye naha ta raw faya me. Ane tuk na, ta

huta tsəveɗ məkəɗe na bay. Ka mandəve ŋgay eye na, ndo hay sulo ti ye naha,
tə gwaɗ: 61 «Ndo nakay a gwaɗ: "Na sliye faya mambəzle ha gay i məɗəslay ha
gər a Mbəlom ada ma məhəne mahkar na, na ɗəzliye na weɗeye."»
62 Tə tsəne andza niye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse,
a gwaɗay a Yesu. «Ka mbəɗatay faya a ndo neheye təbəɗew? Tə tsik fakaya
na, mey?» 63 Ane tuk na, Yesu a ndza ŋgway tete. Bagwar i ndo məvəlaway
wu a Mbəlom a gwaɗay: «Neŋ faya na tsətsahiye fakaya tə məzele i Mbəlom
nakə ma ndziye ka tor eye, mbəɗeŋew faya: Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom
ɗaw?»
64 Yesu a gwaɗay faya: «Andza nakə ka tsik aye. Ane tuk na, sərum ha, ma
dazlay anəke, ka ŋgatumeŋeye a neŋ Wawa i Ndo na ndziye tə hələy i mənday
i Mbəlom, neŋgeye nakə gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ŋgatumeŋeye
sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»
65 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay
haladzay. A ŋguraɗa ha peteked ŋgay, a gwaɗ: «Kə tsalay ka gər a Mbəlom! Ka
pəlakweye na, sa mey, na gwaɗ ka tsənum wu nakə a tsik aye. 66 Nəkurom ka
dzalum na, kəkay?»
Ndo hay ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Neŋgeye ndo məge mənese, təɗe
məkəɗe na.»
67 Tsa na, ta tufay slesleɓ ka ɗəre a Yesu, tə fay ta məpeɗe hələy, siye hay tə
fay ka maholom. 68 Tə gwaɗay: «Kəriste, nəkar ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom
ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

Piyer a gwaɗ: «Na sər Yesu bay»
Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

69 Piyer na, neŋgeye mandza eye ma dalamətagay ma bəra. Ŋgwas wuray a
gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye, a həndzəɗ
ka təv i Piyer, a gwaɗay: «Nəkar dərmak na, ndo i Yesu, ndo i Galile.»
70 Ane tuk na, Piyer a ɗay bərakəzaŋ a Yesu kame i ndo niye hay tebiye, a
gwaɗ: «A'ay, na sər wu nakə a saka mətsikeŋ aye bay.»
71 Ma dəba eye Piyer a ye a ndza sləp ka hələy məgeɗ. Ŋgwas wuray a ye ka
təv ŋgay, a gwaɗatay a ndo neheye ka təv niye aye: «Ndo nakay tə ndzawa tə
Yesu ndo i Nazaret!»
72 Piyer a ɗay bərakəzaŋ a Yesu masulo eye. A mbaɗa, a gwaɗ: «A'ay, na
gwaɗum na sər ndo niye bay tiya!»
73 Ma dəba i məndze tsekweŋ na, ndo neheye ka təv niye aye, ta həndzəɗ
ka təv i Piyer, tə gwaɗay: «Ta deɗek, nəkar dərmak na, nəte mə walaŋ i gawla
i Yesu hay. Hərwi mətsike me nakə faya ka tsikiye na, a ɗa ha təv yak nakə ka
yaw abəra mə ɗəma aye.»
74 Tsa na, Piyer a gwaɗ: «Kə ge na raw me na, Mbəlom mâ geŋ ɗəretsətseh.
Na mbaɗa na, ta deɗek na sər na ndo nakay bay.»
Kwayaŋŋa dzagulok a zlaha. 75 Bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər
a Piyer. Yesu a gwaɗay: «Dzagulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwaɗ sik mahkar ka
sər neŋ bay.» Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalamətagay, a tuwa tsɨɗuk tsɨɗuk.

27

Ti ye ha Yesu a gay i Pilat
Markus 15.1; Luka 23.1; Yuhana 18.28-32

1 Pərik i mekedœ na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom
aye ta madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam tebiye hərwi məkəɗe

na Yesu. 2 Tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat ŋgomna i dala i Yahuda,
ndo i Roma. Tə vəlay ha a Pilat.

Yudas a kəɗ bo ŋgay
Məsler hay 1.18-19

3 Yudas, ndo nakə a ge ɗaf ka Yesu aye, a zəba ta gəs na Yesu a sariya na,
a dzala ka wu nakə a ge aye na, ŋgwalak eye bay. A həl kwar i suloy nakə tə
vəlay kuro kuro mahkar aye, a matay naha a bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay. 4 A ye naha a gwaɗatay:
«Na ge mənese, hərwi na ge ɗaf ka ndo nakə kə ge mənese bay aye.»

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Bazlam yak bəna, i may mey tey.»

5 Yudas a kutsatay naha suloy niye mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Tsa
na, a ye a həruwa bo ta ləɓer, a mət.

6 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə həl sulo niye, tə gwaɗ:
«Suloy nakay na, bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəveɗ məpe na a gay
i məɗəslay ha gər a Mbəlom bay. Suloy nakay na, i məkəɗe gər i ndo.»

7 Ma dəba eye, madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay
hərwi suloy niye na, ta səkəm guvah abəra ka ndo məŋgere gərwa. A guvah
eye niye na, ta liye a ɗəma slele hay. 8 Hərwi niye, hus ka bəgom tə zalay
a guvah eye niye na, Guvah i Bambaz. 9 Andza niye, a ɗa ha na, bazlam i
Zeremi ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye. A gwaɗ: «Tə həl kwar
i suloy kuro kuro mahkar, niye na tsakala nakə ndo i Israyel hay tə gwaɗ ta
vəliye hərwi ŋgay aye. 10 Ada ta səkəm ha guvah abəra ka ndo məŋgere gərwa
andza nakə Bəy Maduweŋ Mbəlom a gweɗeŋ ge aye.*»

Yesu kame i Pilat
Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38

11 Yesu neŋgeye kame i Pilat. Pilat a tsətsah faya, a gwaɗay: «Nəkar na, bəy
i Yahuda hay deɗek ɗaw?»

Yesu a gwaɗay faya: «Nəkar ka tsik segey.»

12 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay
tə ɗəs parasay ka Yesu haladzay. Ane tuk na, Yesu ka mbəɗatay faya bay.
13 Pilat a gwaɗay: «Wu neheye faya ta tsikiye fakaya tebiye aye na, ka tsəne
təbəɗew?»

14 Ane tuk na, Yesu ka mbəɗay faya kwa tsekweŋ bay. Niye na, a gay wadəŋ
wadəŋ a Pilat.

Tə gay sariya a Yesu i məkəɗe
Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.3-19.16

15 Magurlom i Pak kə ndzew na, ŋgomna a gərawa ha ndo i daŋgay nəte,
ndo nakə a satay a ndo hay aye. 16 A həlay niye na, ndoweye andaya neŋgeye
seweɗ eye ma daŋgay, tə zalay Barabas. 17 Ndo hay tə haya gər haladzay. Pilat
a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «A sakum nâ gərakum ha na, way? Barabas
tsukuɗu Yesu nakə tə zalay Kəriste aye ɗaw?» 18 Pilat a sər ha tə gəsay naha
Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

19 Ahəl nakə Pilat mandza eye ka təv məge sariya aye na, ŋgwas ŋgay a slər
ndo ka təv ŋgay, a ye naha a gwaɗay: «Kâ gay wuray a ndo nakay bay, hərwi kə
ge mənese bay. Ta həvaɗ nakay, na sa ɗəretsətseh haladzay ma məsine hərwi
ŋgay.»

---

* **27:10** Zəba ma Zakari 11.12-13; Zeremi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

20 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay
tə vəlatay gədaŋ a ndo hay, ta tsətsah ka Pilat mâ gəratay ha Barabas. Yesu
na, mâ kəɗ na. 21 Pilat a gwaɗatay: «Na gərakumeye ha ndo i daŋgay nəte. Mə
walaŋ tay nəte a sakum nâ gərakum ha na, way?»
Ta mbəɗay faya. «Gəramay ha na, Barabas!»
22 Pilat a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ada na geye a Yesu nakə tə zalay
Kəriste aye na, mey?»
Nəteye tebiye tə gwaɗay: «Dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye!»
23 Pilat a gwaɗatay: «Neŋgeye a ge na, mənese waray?»
Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədaŋ, tə gwaɗ: «Dar na ka
mayako mazləlmbaɗa eye!»
24 Pilat a zəba faya ma sliye məge wuray kwa tsekweŋ bay ada ndo hay faya
ta dazleye mawude haladzay na, a təɗyam, a bara həlay kame i ndo niye hay,
a gwaɗatay: «Mənese i məkəɗe ndo nakay na, ka gər ga bay. Mənese eye na,
ka gər kurom.»
25 Ndo hay tebiye ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Ayaw, nəmaa təma. Mənese i
məkəɗe ndo nakay mâ yaw ka gər may ada ka wawa may hay.»
26 Tsa na, Pilat a gəratay ha Barabas. Yesu na, a ndaɓa na ta mandalaɓa, a
vəlatay ha a sidzew hay hərwi ada tâ ye tâ dar na ka mayako mazləlmbaɗa
eye.

Sidzew hay tə ŋgwasa ka Yesu
Markus 15.16-20; Luka 19.2-3

27 Ma dəba eye na, sidzew i Pilat hay ti ye ha Yesu a gay i ŋgomna. Ti ye naha,
tə haya gər a sidzew hay tebiye. 28 Ta tsəkw faya abəra peteked ŋgay hay. Tə
pa faya peteked ndozza eye.† 29 Tə ɗəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər
a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə vəlay sakwal‡ a həlay. Ta dəkway gurmets a
huvo ada tə ŋgwasa faya, tə gwaɗay: «Zay ɗaw, bəy i Yahuda hay?» 30 Ta tuf
faya slesleɓ ada ta buwa faya abəra sakwal nakə mə həlay aye, tə fay ha ka
gər. 31 Ta ndəv ha məŋgwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked ndozza eye
niye, tə ma ha faya peteked ŋgay hay. Ti ye ha hərwi madar na ka mayako
mazləlmbaɗa eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye
Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

32 Ahəl nakə sidzew hay faya ta diye ha Yesu, ta tasiye abəra mə walaŋ gay
aye na, tə dzəgər ta ndo i Siren, məzele ŋgay Simoŋ. Tə gay kutoŋ ka məzle
mayako mazləlmbaɗa eye nakə ta dariye faya Yesu aye. 33 Tə ndisl a təv eye
andaya tə zalay Golgwata, andza məgweɗe: «Təv i mətasl i gər». 34 Tə vəlay
guzom madzapa eye tə wuye ɗuwekeke eye. Yesu a ndzaka na, a say bay.
35 Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye. Tə ge
tsakwal ka peteked ŋgay hərwi məsəre mata hute na, way. Tsa na, ta ŋgəna ha
a bo mə walaŋ tay. 36 Tsa na, tə ndza mə ɗəma hərwi matsəpe na Yesu. 37 Tə
watsa gər i bazlam nakə tə kəɗ na faya Yesu aye, tə gwaɗ: «Nakay na, Yesu bəy
i Yahuda hay.» Ta law na zal ka gər ŋgay. 38 Ta dar ndo i məkal hay sulo ka
tsakay i Yesu, nəte tə həlay i mənday, neŋgeɗ tə həlay i gula.
39 Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə ɓəlawa ha gər tay hay tekəm tekəm
tə mətsaɗay pəleslesle. 40 Tə gwaɗaway: «Hey! Nəkar haɓe a saka mambəzl ha
gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwaɗ ma məhəne mahkar na, ka ɗəzl

† **27:28** Peteked ndozza eye: Peteked nakə sidzew i Roma hay tə pawa ka bo andza peteked i bəy aye.
‡ **27:29** Sakwal niye na, a bəram i sakwal i bəy bagwar eye.

na aye na, təv i wu yak aye na, məŋgay tuk? Nəkar təma ha bo yak eye tey! Kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazləlmbaɗa eye.»
41 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula i Yahuda hay tə ŋgwasa ka Yesu. Tə gwaɗ: 42 «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ŋgay təbəɗew? A gwaɗ neŋgeye bəy i Israyel hay sa na, mâ mbəzlaw abəra ka mayako mazləlmbaɗa eye ada nəmaa dzaliye ha. 43 A dzala ha ka Mbəlom sa na, a gwaɗ neŋgeye Wawa i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a wuɗa na na, mâ təma ha anəke.» 44 Ndo i məkal neheye sulo ta dar tay naha ka tsakay ŋgay aye, tə tsaɗay andza niye dərmak.

Məməte i Yesu
Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

45 A dazlay ta magərhəpat, ləvoŋ a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a ɓəre mahkar i huwa. 46 Ma giye ɓəre mahkar i huwa, Yesu a wuda ta magala kələrra, a gwaɗ: «*Eli, Eli, lama sabaktani?*» Andza məgweɗe: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga ha na, hərwi mey?§»
47 Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwaɗ: «Faya ma zaleye a Eliya!» 48 Kwayaŋŋa ndo nəte mə walaŋ tay niye a hway, a ye naha a zla wuye andaya kofkoffa. A tsəhuɓ ha a wuye guyakaka. A hak ka gwavəkw. Tsa na, a pay naha ka bazlam a Yesu hərwi ada mâ ɗəvətse. 49 Ane tuk na, siye i ndo hay tə gwaɗ: «Ŋgatay, zəbakwa faya təday, Eliya ma deyeweye ma təmiye ha ɗaw?» 50 Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kələrra. Tsa na, a mət.
51 A həlay niye kwayaŋŋa, peteke ɗ nakə a ŋgəna ha gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsaŋŋa kwa abəra mə gəma hus ka dala. Dala a ɓəl, hotokom hay ta ŋgəma wudəgər wudəgər. 52 Tsəvay hay ta həndək, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom haladzay neheye tə mət aye tə mbəlaw. 53 Tə ndohwaw abəra ma tsəvay. Ma dəba i mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ na, ti ye a Zerozelem, gəma tsəɗaŋŋa eye. Mə ɗəma na, ndo hay haladzay ta ŋgatatay.
54 Bagwar i sidzew ta sidzew niye hay faya ta həbiye ka Yesu dziye, tə ŋgatay dala a ɓəl tə wu neheye a ge bo aye tebiye na, zluwer a gatay haladzay, tə gwaɗ: «Ta deɗek, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!» 55 Ŋgwas hay haladzay nəteye malətsa eye dəreŋ faya ta zəbiye naha faya. Tə payaw bəzay a Yesu kwa abəra ma gəma i Galile, tə gaway məsler. 56 Mə walaŋ tay niye hay na, Mari nakə a yaw abəra ma gəma i Magədala aye, Mari maya i Yakuba ta Yusufa ada ta maya i wawa i Dzebede hay.

Tə pa na Yesu a tsəvay
Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

57 Huwa a ge na, ndo wuray zlele eye a yaw. Neŋgeye ndo i gəma i Arimate, məzele ŋgay Yusufa. Neŋgeye dərmak, gawla i Yesu. 58 A ye ka təv i Pilat, a tsətsah faya mədahaŋ i Yesu. Pilat a vəlay tsəveɗ ka məzle mədahaŋ i Yesu. 59 Yusufa a ye a zla na mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləlmbaɗa eye, a zla rəkwat a mbəkwa na. 60 A pa na a tsəvay nakə a la ka geseh weɗeye hərwi ŋgay eye ŋgway aye. Tsa na, a bədəŋgwal beber bagwar eye hərwi madərəzle faya. A dərəzl faya na, a ye ŋgway. 61 Mari i Magədala ta Mari neŋgeɗ nəteye andaya mandza eye ɗəgerger bəse ta tsəvay.

§ **27:46** Dəmes hay 22.2.

Sidzew ha ta tsəpa na tsəvay

62 Tədœ eye andza məgweɗe pat nakə a mbay naha a pat i mələve bo i
mazəzukw bo aye, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta
Farisa hay, ti ye dziye a gay i Pilat. 63 Ti ye naha, tə gwaɗay: «Ŋgalaka, nəmaa
yaw ka təv yak na, hərwi wu nakə ndo i parasay nakay a tsik ahəl niye aye
na, ka mamayaw a gər. A gwaɗ: "Ma dəba i məhəne mahkar na, na lətseweye
abəra ma mədahaŋ." 64 Gwaɗatay a sidzew hay na, tâ tsəpa na tsəvay lele
hus a məhəne mamahkar eye bəna gawla ŋgay hay ta deyeweye ta kəliye na.
Ma dəba eye ta gwaɗateye a ndo hay: "Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ."
Parasay ŋgay ma səkahiye wene wene eye ma ziye nakə kurre aye.»

65 Pilat a gwaɗatay: «Həlum sidzew hay anaŋ dum tay ha ka tsəvay, tâ tsəpa
andza nakə a sakumeye.»

66 Tə həl bo ti ye. Ti ye naha tə ləva bo tə matsəpe tsəvay. Tə slərəɓa na me i
tsəvay, tə gəs na əŋgəts lele. Tsa na, tə pa sidzew hay ka matsəpe na.

28

Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ
Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

1 Ma dəba i pat i mazəzukw bo na, pat i luma i sidzew ta mekedœ, Mari i
Magədala ta Mari neŋgeɗ ti ye mazəbe ka tsəvay. 2 Tə ndisl naha kwayaŋŋa
na, dala a ɓəl haladzay dzekiɓ dzekiɓ hərwi gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə
mbəlom, a yaw a bədəŋgwal beber abəra ka tsəvay, toŋ a ndza faya. 3 Gawla i
Mbəlom niye na, a dəv andza mawutseɗe ada petekeɗ ŋgay a sləɗe haladzay
herre. 4 Zluwer a gatay a sidzew neheye faya ta tsəpiye tsəvay aye. Ta dzədzar
haladzay, ta təra andza nəteye maməta eye hay tsaɗək tsaɗək.

5 Gawla i Mbəlom a gwaɗatay a ŋgwas niye hay: «Kâ dzədzarum bay. Na sər
nəkurom faya ka pəlumeye Yesu, ndo nakə ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa
eye aye. 6 Neŋgeye andaya kanaŋ bay, kə lətsew abəra ma mədahaŋ andza
nakə a tsik aye. Dumara zəbum ka təv nakə tə həna ha faya kwa. 7 Dum bəse
ta gwaɗumatay a gawla ŋgay hay na: "Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ, ma
lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mə ɗəma." Anaŋ wu nakə na tsikakum
aye.»

8 Ŋgwas niye hay ta hway abəra ka tsəvay bəse. Zluwer a gatay, ane tuk na,
ɗərev tay maŋgwasa eye. Ta hway məɗatay ha labara eye a gawla i Yesu hay.
9 Kwayaŋŋa, Yesu a yaw tə dzəgər ta nəteye, a gwaɗatay: «Na tsikakum me!»
Ŋgwas niye hay ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay, ta dəkway gurmets a huvo. Tə
gəs na abəra mə sik ada tə ɗəslay ha gər. 10 Yesu a gwaɗatay: «Kâ dzədzarum
bay. Dum gwaɗumatay a malamar ga hay na, tâ ye a Galile. Ta ŋgeteŋeye mə
ɗəma.»

Wu nakə sidzew hay ta təkər aye

11 Ahəl nakə ŋgwas hay faya ta diye abəra ka tsəvay, nəteye ka tsəveɗ aye na,
siye i sidzew neheye faya ta həbiye ka tsəvay aye ti ye a walaŋ i gay. Ti ye naha
ta təkər wu nakə a ge bo aye tebiye a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a
Mbəlom aye. 12 Bəy hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə haya gər
ta madugula i Yahuda hay. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tə vəlatay
suloy haladzay a sidzew neheye ta tsəpa tsəvay aye. 13 Tə gwaɗatay: «Wu nakə
ka təkərumateye a ndo hay aye na, anaŋ: "Ahəl nakə nəmay mandzahəra eye
ta həvaɗ aye na, gawla i Yesu hay ta yaw, ta kəla na mədahaŋ i Yesu." 14 Taɗə
ŋgomna kə tsəne na, ma gakumeye wuray bay. Nəmaa səriye wu nakə nəmaa
tsikiye.» 15 Sidzew hay tə həl suloy nakə tə vəlatay aye. Ti ye tə ɗəs parasay

andza nakə tə tsikatay aye. Andza niye, bazlam nakay a ɗa zləm a Yahuda hay tebiye hus ka bəgom.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay
Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

16 Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay kuro gər eye nəte ti ye a Galile. Ti ye
naha, tə tsal a mahəmba nakə Yesu a gwaɗatay «Tsalum a ɗəma» aye. 17 Tə
ndisl a ɗəma na, tə ŋgatay a Yesu, tə ɗəslay ha gər. Ane tuk na, siye mə walaŋ
tay ta dzala ha faya ta deɗek eye bay. 18 Yesu a həndzəɗka təv tay, a gwaɗatay:
«Mbəlom kə vəleŋ gədaŋ mə mbəlom ada ka məndzibəra. 19 Hərwi niye, dum
ha bazlam ga ka təv i ndo i gəma hay tebiye, tərum tay ha gawla ga hay.
Dzəhuɓum tay ha a yam ta məzele i Bəba Mbəlom, tə məzele i Wawa ŋgay
ada tə məzele i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. 20 Tətikumatay bazlam neheye na
tsikakumeye. Tâ rəhay ha gər tebiye, tâ dzala ha faya. Ada neŋ, na ndziye
tə nəkurom pat pat hus ka mandəve i məndzibəra.»

Ŋgwalak **i bazlam nakə**
Markus
a watsa aye
Məfələkwe

Markus a dazlay məwetse labara nakay na, a gwaɗ nakay na: «Labara ŋgwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom». A ɗa ha Yesu na, ndo məge məsler, a sla faya məge wu hay. Ka tətikatay a ndo hay, ka həhar fakalaw abəra mə bo i ndo hay, kə pəsatay ha mezeleme a ndo hay. Yesu a gwaɗ neŋgeye Wawa i Ndo, a yaw a vəl ha məsəfəre ŋgay hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra mə mezeleme tay.

Markus a watsa ka məsler i Yesu, i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam, ka gər i madzəhuɓe i Yesu tə masəpete nakə a say a Fakalaw masəpat na aye, a ɗa ha məsler i Yesu ta məmbəle tay ha ndo i ɗəvats hay tə matətike nakə a tətikatay a ndo hay aye. A watsa ka gər i məndze maduk i duk eye ka məndzibəra, ka gər i məməte ŋgay ka mayako mazləlmbaɗa eye, mələtsew ŋgay abəra ma mədahaŋ.

Madazlay i labara 1.1-13
Məsler i Yesu ma Galile 1.14–9.50
Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Zerozelem 10.1-52
Maduk i duk i məhəne i Yesu 11.1–15.47
Mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ 16.1-8
Yesu a bəz ha bo ada mede ŋgay a mbəlom 16.9-20

Yuhana madzəhuɓe ndo a yam
Mata 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

1 Labara ŋgwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye, a dazlay 2 andza nakə mawatsa eye mə ɗerewel i Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye, a gwaɗ:
«Neŋ Mbəlom, na slәriye naha ndo məɗe ha bazlam ga kame yak.
Ma lambaɗakeye na tsəveɗ.
3 Faya ma wudiye mə kəsaf, a gwaɗ:
Lambaɗumay tsəveɗ a Bəy Maduweŋ,
lambaɗumay tsəveɗ hay fehe lele, tâ hədzak bay.*»
4 Andza niye, Yuhana madzəhuɓe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf. A tsikatay me a ndo hay, a gwaɗatay: «Mbəɗum ha mede kurom. Dzəhuɓum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»
5 Ndo neheye ma Zerozelem ada ka dala i Yahuda ti ye tebiye. Tə yawa ka təv i Yuhana. Tə ɗawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay ada Yuhana a dzəhuɓawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.
6 Yuhana niye na, peteke ŋgay maŋgara eye ta məkwets i zləgweme ada a ɓarawa bəzihuɗ ŋgay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum.
7 Anaŋ labara nakə a tsik aye sa, a gwaɗ: «Ndo mekeleŋ eye ma deyeweye kame ga, neŋgeye na, gədaŋ eye a ze ga. Na sliye mahəndzəɗe ka təv ŋgay, məpəlay ha ləɓer i tahərak ŋgay bay tebiye. 8 Neŋ na, na dzəhuɓ kurom ha a yam tsa. Neŋgeye na, ma dzəhuɓiye kurom ha ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye.»

* **1:3** Ezay 40.3.

Madzəhuɓe i Yesu a yam, a say a Fakalaw masəpete Yesu
Mata 3.13-4.11; Luka 3.21-22, 4.1-13

9 Ma məhəne niye na, Yesu a yaw ma Nazaret ka dala i Galile. A ndislew na,
Yuhana a dzəhuɓ na a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye. 10 A hələy
nakə faya ma tsalaweye abəra ma yam aye na, a ŋgatay a magərmbəlom a ta
ka bo bəra ndzaɗəɗəɗa. Tsa na, Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw ka Yesu andza
bodobodo. 11 Ada mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom, a gwaɗ: «Nəkar na,
wawa ga. Na wuɗa kar haladzay. Ɗərev ga faya ma ŋgwasiye tə nəkar.»
12 Kwayaŋŋa Məsəfəre i Mbəlom a zla na a makulkwandah. 13 Yesu a ndza
mə kəsaf məve kuro kuro faɗ. Mə ɗəma na, a say a Fakalaw masəpete na ada
məɗəɗe ha a mezeleme. Mə kəsaf niye na, wu i pesl hay mə ɗəma haladzay.
Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu ma gəma i Kafernahum
Mata 4.18-22; Luka 5.1-11

14 Ma dəba eye na, tə gəs na Yuhana a daŋgay. Tə gəs na Yuhana na, Yesu a
ye a Galile. A ɗa ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom mə ɗəma. 15 A gwaɗ: «Həlay
eye kə ndislew tuk, mbəɗum ha mede kurom. Təmum Labara Ŋgwalak eye i
Mbəlom a ɗərev kurom hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzəɗaw.»
16 Yesu a zəŋgal me i dəlov i Galile. Ahəl nakə faya ta zəŋgaliye me i dəlov niye
aye na, a ŋgatay a ndo məgəse kəlef hay sulo. Niye hay na, Simoŋ ta malamar
ŋgay Aŋdəre, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlov. 17 Tsa na, Yesu a gwaɗatay:
«Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kəlef, ane tuk na, na təriye
kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.» 18 Tə tsəne na, tə gər ha gadaŋ tay hay, tə
pay bəzay a Yesu.
19 Yesu a ye kame tsekweŋ na, a ŋgatay a Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana.
Nəteye na, wawa i Dzebede hay. A ŋgatatay na, nəteye mə kwalalaŋ i yam faya
ta lambaɗiye gadaŋ tay hay. 20 Kwayaŋŋa Yesu a zalatay. Tə tsəne məzele i
Yesu na, tə gər ha bəba tay Dzebede mə kwalalaŋ i yam ta ndo i məsler ŋgay
hay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma ɗəvats tay hay wal wal
Mata 8.14-17; Luka 4.31-44

21 Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye a wuzlahgəma i Kafernahum. Pat i
mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i maɗuwule me. Mə ɗəma na, a tətikatay
a ndo hay. 22 Ndo hay tə tsəne matətike ŋgay nakə a tətikatay aye na, a
gatay hərɓaɓəkka. Hərwi neŋgeye a tətikatay andza i ndo neheye tə dzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye bay. Ane tuk na, i ŋgay a tətikatay na, ta məzlaɓ
eye. Hərwi bazlam niye hay ti yaw na, abəra mə neŋgeye ŋgway.
23 Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo wuray məsəfəre lele
bay eye, paf a ye naha a gay i maɗuwule me niye. Tsa na, a wuda ta magala
kələrra. 24 A gwaɗ: «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka nəmay na, mey?
Ka yaw na, mata dze may ha ɗaw? Nəkar way na, na sər ha lele: Nəkar na,
ndo nakə tsəɗaŋŋa Mbəlom a sləraw aye.»
25 Tsa na, Yesu a gay me, a gwaɗay: «Ndza ɗikɗik. Dara abəra mə bo i ndo
nakay.»
26 Kwayaŋŋa məsəfəre lele bay eye a ɓəl ha ndo niye ta gədaŋ tə mawude
eye kələrra. Tsa na, a yaw abəra mə bo i ndo niye.
27 Ka təv niye na, a gatay a ndo hay daɓək daɓək, hərɓaɓəkka. Tə gwaɗ mə
walaŋ tay: «Eh! Eh! Nakay na, wu wuray? Labara nakay a tsik aye na, ta
məzlaɓ eye. Nakay na, ndo waray, a gatay me a məsəfəre lele bay eye hay ada
tə gəsay me na, ndo waray.»

28 Labara i Yesu a ɗa a zləm kwayaŋŋa ka dala i Galile tebiye.
29 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye abəra mə gay i maɗuwule
me niye, ti ye a gay i Simoŋ ta Aŋdəre. Nəteye ti ye dziye ta Yakuba ada ta
Yuhana. 30 Tə ndisl naha na, mese i Simoŋ mahəna eye mə gay, maraɓaraɓ a
gay. Tsa na, tə gwaɗay a Yesu: «Mese i Simoŋ lele bay.» 31 Yesu a ye ka təv ŋgay
a gay. A ye naha na, a gəs na abəra mə hələy, a lətse ha ka mbəlom. Tsa na,
maraɓaraɓ a ndala faya abəra. A ye, a gatay mbəlok.
32 Ta huwa ma dəba i pat mədəɗe na, ndo hay tə hələw ndo i ɗəvats hay
haladzay ta ndo neheye fakalaw mə bo tay aye. 33 Ndo i gəma niye hay tebiye
tə haya gər ka məgeɗ i gay nakə Yesu mə ɗəma aye. 34 Ndo neheye ɗəvats a
gatay wal wal aye na, Yesu a mbəl tay ha ada a həhar fakalaw abəra ka ndo
hay haladzay dərmak. Ane tuk na, Yesu a ŋgərəz fataya, a gwaɗatay: «Kâ
tsikum me bay.» Hərwi nəteye na, Yesu neŋgeye way na, tə sər na.
35 Pərik, mbəlomɗa i dzagulok məzlehe na, Yesu a lətse, a ndohwaw abəra
mə gay. Tsa na, a ye dəreŋ abəra ma wuzlahgəma. A ye na, a təv nakə ndəray
andaya mə ɗəma bay aye. A ye a ɗəma mata ɗuwule me. 36 Simoŋ ta siye i
gawla ŋgay hay ta pəɗeke abəra ka məndzehəre na, ta ŋgatay a Yesu bay. Tsa
na, ti ye ta pəla na Yesu. 37 Ka təv nakə faya ta pəliye na aye na, ta huta na. Tə
gwaɗay: «Ndo hay haladzay faya ta pəliye kar.»
38 Yesu a gwaɗatay: «Kwa ta pəliye ga bəbay na, takwa a təv mekeleŋ. Ka
deyekweye na, a gəma neheye bəse bəse aye. Na ɗiye ha bazlam i Mbəlom
mə ɗəma dərmak. Na yaw na, hərwiye.»
39 A ndəv ha mətsike me ŋgay niye na, a lətse a ye a həhal ka dala i Galile
tebiye. A ɗawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i maɗuwule me ada a həharawa
fakalaw abəra ka gər mavuwe hay.

Yesu a mbəl ha ndo madəgwaɗa eye
Mata 8.1-14; Luka 5.12-16

40 Pat wuray na, ndo wuray madəgwaɗa eye a ye ka təv i Yesu. A ye naha
na, a dəkw gurmets kame i Yesu. A tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Kə saka na, ka
sliye faya matəre ga ha tsəɗaŋŋa.»
41 Yesu a zəba faya na, a gay mə bo. A nduɗa ha hələy ŋgay, a lamay. Tsa na,
a gwaɗay: «A seŋ na, təra tsəɗaŋŋa!»
42 Tsa na, ɗəvats i madəgweɗe a ye faya abəra. A mbəl suwuɗ suwuɗ lele.
43 Ane tuk na, Yesu a gay me, ada a gwaɗay: 44 «Do, ka diye wu yak na, tsəne
lele hədzakay zləm.» Tsa na, Yesu a gwaɗay: «Tsəne lele: Kâ tsik wu nakay a
ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlay wu a Mbəlom ada
vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi məɗatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra
tsəɗaŋŋa.»
45 Ma dəba eye na, ndo niye a ye. A ye naha ɗuh na, a pa bo ka matəkəratay
wu nakə a təra tə neŋgeye aye a ndo hay. Yesu kə sla faya mabəz ha bo ma
wuzlahgəma sa bay. A ndzawa na, dəreŋ ta wuzlahgəma, ma təv neheye ndo
hay mə ɗəma haladzay bay aye. Ada huya, ndo hay ti yawa ka təv ŋgay kwa
məŋgay, kwa məŋgay.

2

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Mata 9.1-8; Luka 5.17-26

1 A ndza məhəne tsakway na, Yesu a mbəɗa gər a Kafernahum. Ndo hay tə
tsəne Yesu kə maw a Kafernahum, neŋgeye mə gay nakə a ndzawa mə ɗəma

aye na, 2 ndo hay ti ye, tə haya gər haladzay ka təv ŋgay. Tə rah a gay niye ɓərits. Kwa ma bəra, ka me i məgeɗ bəbay, təv andaya bay hərwi ndo hay. Tə haya gər andza niye na, hərwi Yesu a tətikawatay bazlam i Mbəlom.
3 Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, ndo hay faɗ tə zlay naha ndo matəra eye madzawa eye ka sləlah. 4 Ta pəla tsəveɗ mede ha ka təv i Yesu na, ta huta tsəveɗ bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəveɗ. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Gər i gay niye na, fatata. Tə sləl bəɗ. Ta ɗaŋgar ha ta təv nakə Yesu mə ɗəma aye. Tə mbəzla ha ndo matəra eye niye ta ləɓer ka təv i Yesu ta sləlah ŋgay niye dzay.
5 Yesu a zəba ka mədzal gər tay nakə tə dzala ha faya na, a gwaɗay a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»
6 Mə gay niye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya mandza eye dərmak. Tə tsəne andza niye na, tə dzala mə gər tay, tə gwaɗ: 7 «Ndo nakay a tsik me i ŋgay andza niye na, kəkay? Nakay na, a tsalay ka gər a Mbəlom. Bəna way nakə ɗa məpəsay ha mezeleme a ndo aye? Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ŋgweŋ bəna, way?»
8 Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwaɗatay: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey? 9 Maa da me məgwaɗay a ndo matəra eye: “Mezeleme yak kə pəsa” na, waray, kəgəbay “Lətse zla sləlah yak do” na, maa da me mə ɗəma na, waray? 10 A seŋ na, sərum ha neŋ Wawa i Ndo na, gədaŋ ga andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»
Tsa na, a gwaɗay a ndo niye matəra eye: 11 «Faya na gwaɗakeye, lətse, zla sləlah yak, do a mətagay.» 12 Yesu a tsikay andza niye na, kwayaŋŋa a lətse, a zla sləlah ŋgay. A ye kame i ndo niye hay mahaya gər eye duwak duwak lele, a yaw abəra. Ndo niye hay mbərzəzza eye tə ŋgatay na, a gatay hərɓaɓəkka. Ta zambaɗay a Mbəlom tə gwaɗ: «Eh! Eh! Nakay na, gədaŋ i Mbəlom bəna, ka ŋgatakway a wu andza nakay ɗaɗa bay.»

Yesu a zalay Levi
Mata 9.9-13; Luka 5.27-32

13 Ma dəba eye na, Yesu a mbəɗa gər, a ye ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tə yawa naha ka təv ŋgay. A tətikawatay bazlam i Mbəlom. 14 Yesu a ndəv ha matətike, a lətse faya ma diye ka tsəveɗ na, a ndzay a gər a ndo matsekele dzaŋgal ka təv i məsler ŋgay. Ndo niye na, tə zalay Levi. Neŋgeye na, wawa i Alfe. Yesu a gwaɗay: «Dara, peŋ bəzay!» Tsa na, Levi a lətse a pay bəzay.
15 Pat wuray na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə nda wu mənday mə gay i Levi. Ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay tə nda wu mənday dziye tage Yesu. Nəteye tebiye tə pay bəzay a Yesu.
16 Mə ɗəma na, ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay aye ta Farisa hay, nəteye andaya dərmak. Tə ŋgatay a Yesu faya ma ndiye wu mənday ta ndo i mezeleme hay na, tə gwaɗatay a gawla i Yesu hay: «A nda wu mənday ka təv eye nəte ta ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»
17 Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwaɗatay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye ɗəvats eye hay aye. Na yaw məzalatay a ndo neheye tə gwaɗay a gər tay nəteye ŋgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalatay a ndo i mezeleme hay ɗuh.»

Məge daliyam
Mata 9.14-17; Luka 5.33-39

18 Pat wuray na, gawla i Yuhana hay ta Farisa hay, ta ge daliyam andza
nakə tə gawa ma slala tay aye. Ndo hay tə yaw ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay:
«Gawla i Yuhana ta Farisa hay nəteye na, ta ge daliyam. Ada hərwi mey gawla
yak hay tə ge daliyam bay na, kemey?»
19 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi
nəteye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv
tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay na, ta
giye daliyam ɗaw? Ahəl nakə zal i dahəlay andaya mba na, ta sliye faya məge
daliyam bay. 20 Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta gəsiye fataya abəra zal
i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.
21 «Bazlam nakay na, andza peteked guram eye tə wedeye. Ta nasiye ha
peteked wedeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi tadə ta tapa
peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ŋgərdiye ha peteked
guram eye. Tsa na, ma ŋguradiye. Peteked guram eye niye ma səkahiye
maŋguredə haladzay.
22 «Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye
bay na, ka sərum ha təbədew. Hərwi ta mbəɗa a dəma na, guzom niye lelem
eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərmak səktih
ma mbədiye ka dala. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem
i həzlay wedeye dərmak.»

Mələ̀vay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu
Mata 12.1-8; Luka 6.1-5

23 Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma
guvah niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Gawla i Yesu hay tə
həɓ wu niye, tə nda. 24 Farisa hay tə ŋgatatay na, tə gwaɗay a Yesu: «Zəba,
gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat
i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»
25 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ɗaɗa ka dzaŋgum wu nakə Davit a
ge ahəl niye aye təbədew?* May a wur faya ta ndo ŋgay hay. 26 Tsa na, a
ye a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha, a
zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye. A nda. A vəlatay a ndo ŋgay hay
dərmak, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənde na, a
ndo məvəlay wu a Mbəlom ɗekɗek bədaw? Wu nakay a ge bo na, ahəl nakə
Abiyatar neŋgeye bagwar eye i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye.»
27 Yesu a gwaɗatay sa: «Mbəlom a vəl pat i mazəzukw bo na, ada mâ dzəna
ndo zezeŋ bəna, Mbəlom a ge ndo zezeŋ hərwi məpay bəzay bay.» 28 A
gwaɗatay: «Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, neŋ Wawa i Ndo.»

3

Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo
Mata 12.9-14; Luka 6.6-11

1 Pat eye andaya na, Yesu a ye a gay i maɗuwule me. Mə dəma na, ndoweye
andaya həlay ŋgay maməta eye. 2 Ndo mekeleŋ eye hay andaya mə gay i
maɗuwule me niye dərmak. Tə dzala mə gər tay, tə gwaɗ: «Zəbakwa faya lele,
ŋgatay ma mbəliye ha ndo nakay maməta həlay eye pat i mazəzukw bo ɗaw?»
Tə tsik andza niye na, hərwi məhəle faya bəra suwat. 3 Yesu a gwaɗay a ndo
niye həlay ŋgay maməta eye: «Lətse ka niye kame i ndo hay tebiye.»
4 Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo neheye ta zəbiye faya aye. A gwaɗatay:
«Bazlam kway mapala eye a vəl tsəved məge na, mey? A gwaɗ: Gum ŋgwalak

* **2:25** Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7.

pat i mazəzukw bo tsukuɗu, gum na, seweƈ ɗaw? Məmbəle ha ndo tsukuɗu məgər ha mâ mət ɗaw?» Ane tuk na, ta mbəɗay faya bay.
5 Yesu a zəba fataya na, a ndalay haladzay, hərwi ta kula ha mədzele gər tay. Tsa na, a gwaɗay a ndo niye hələy maməta eye: «Nduɗa ha hələy yak.» A nduɗa ha na, hələy ŋgay a mbəl suwuƈ suwuƈ. 6 Tsa na, Farisa hay ti yaw a bəra mə gay i maɗuwule me niye. Tə haya gər ta ndo i Herod hay. Tə haya gər na, hərwi ta hutiye tsəveƈ ka məkəɗe Yesu na, kəkay.

Yesu ta ndo hay haladzay

7 Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra mə gay i maɗuwule me niye dərmak. Ti ye ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tə patay bəzay. Ndoweye neheye na, ti yaw abəra ma Galile, ti yaw abəra ka dala i Yahuda 8 kwa ndo neheye ma Zerozelem aye dərmak. Ti yaw abəra ka dala i Idume ada ta ndo neheye ta diye i magayam i Yurdum aye, ti yaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Tir ta Sidoŋ aye. Ndo neheye ti yaw haladzay ka təv i Yesu aye na, hərwi tə tsəne wu nakə Yesu a gawa aye.
9 Yesu a ŋgatatay a ndo neheye haladzay ti ye naha ka təv ŋgay aye na, a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Ləvum bo ta kwalalaŋ i yam. Na tsaliye a ɗəma, hərwi ada ndo hay tâ dzəgəƈ ga ha bay.»
10 Andza nakə Yesu a mbəlawa tay ha ndo i ɗəvats hay haladzay aye na, ndo i ɗəvats hay tebiye ta hway ka təv ŋgay hərwi matətele faya. 11 Ndo neheye fakalaw mə bo tay aye tə ŋgatay a Yesu na, tə kal ha bo kame i Yesu. Ta wuda, tə gwaƈ: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom.»
12 Ane tuk na, Yesu a gatay me, a gwaɗatay: «Neŋ way na, kâ tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a pala ndo i maslaŋ ŋgay hay
Mata 10.1-4; Luka 6.12-16

13 Tsa na, Yesu a zalatay a ndo neheye a say mə dərev ŋgay aye. Tə tsal a tsaholok. 14 Ma tsaholok niye na, a pala ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gər eye sulo abəra mə walaŋ tay niye. A pala tay ha na, hərwi ada ta ndziye dziye ada ma slәriye tay ha mata ɗa ha labara i Mbəlom. 15 Ma vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay dərmak.
16 Məzele i ndo neheye Yesu a pala tay ha kuro gər eye sulo aye na, anaŋ: Simoŋ nakə Yesu a pa faya məzele Piyer, 17 Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana, nəteye wawa i Dzebede, a pa fataya məzele na, Bowenerges, andza məgweɗe wawa i maləve i Mbəlom, 18 ada Aŋdəre, Filip, Bartelemi, Mata, Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Tade, Simoŋ ndo məge vəram hərwi dala ŋgay, 19 ada Yudas Iskariyot ndo məge ɗaf ka Yesu.

Yesu: Mbəlom kəgəbay Fakalaw
Mata 12.22-32; Luka 11.14-23, 12.10

20 Ma dəba eye na, Yesu a maw a gay nakə a ndzawa mə ɗəma aye. Tsa na, slala i ndo neheye tə yawa naha ka təv ŋgay haladzay aye na, ti ye naha ka təv ŋgay haladzay sa. Hərwi niye, Yesu ta gawla ŋgay hay tə huta hələy i mənde ɗaf kwa tsekweŋ bay tebiye. 21 Ndo ŋgay hay tə tsəne andza niye na, ti ye mata gəsa ahaya Yesu. Hərwi tə gwaƈ: «Neŋgeye na, andza gər mavuwe.»
22 Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, tə gwaɗawa: «Yesu na, Bedzabul mə bo ŋgay.» Siye hay tə gwaɗawa: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, bəy i fakalaw hay.»
23 Yesu a zalatay a ndo niye hay a tsikatay me ta dzeke, a gwaɗatay: «Bəy i Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay na, ma kəkay? 24 Taɗə gəma ka ŋgəna,

faya ta giye magazləga mə walaŋ tay na, gəma niye ma hutiye gədaŋ məndze huya ɗaw? 25 Taɗə ndo hay mə gay tay faya ta giye magazləga mə walaŋ tay na, ndo neheye mə gay niye na, ta hutiye gədaŋ məndze huya ɗaw? 26 Ka dzalum na, bəy i Fakalaw ma həhariye bo ŋgay ɗaw? Ka həhar bo ŋgay na, gədaŋ ŋgay ma ndziye bay, ma dziye.

27 «Ka sərum təbədew ndo ma sliye faya məfələkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, mahəla ahaya wu ŋgay hay tuk.

28 «Sərum ha na, Mbələm ma pəsatay ha mezeleme a ndo hay. Kwa bazlam tay nakə ta tsik lelebay ka Mbələm aye na, Mbələm ma pəsatay ha. 29 Ane tuk na, anaŋ ndo kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədaŋŋa eye na, ɗaɗa ma hutiye məpəse me təbey. Mezeleme ŋgay ma ndziye ka tor eye.»

30 Yesu a tsikatay andza niye na, hərwi tə gwaɗawa: «Neŋgeye na, gər mavuwe.»

May i Yesu ta malamar i Yesu hay
Mata 12.46-50; Luka 8.19-21

31 May i Yesu ta malamar i Yesu hay tə ndisl naha tuk. Tə ndisl naha na, tə lətse ma bəra. Tsa na, tə slər ndo məzalay naha a Yesu. 32 Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay mandza eye. Tə lawara na Yesu a wuzlah. Ndo nakə tə slər naha aye a gwaɗay a Yesu: «Pa zləm təday. May yak ta malamar yak hay faya ta tsətsahiye kar ma bəra.»

33 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «May ga ta malamar ga hay na, way hay?» 34 Tsa na, a zəba ka ndo niye hay, a dzaha gər tuwzik ada a gwaɗ: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anaŋ. 35 Hərwi matəra malamar ga ta may ga na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Mbələm aye.»

4

Dzeke i ndo masləge
Mata 13.1-9; Luka 8.4-8

1 Yesu a ye mata ɗa ha labara i Mbələm ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye sa. Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam ada a ndza a ɗəma. Kwalalaŋ i yam niye na, ka gər i dəlov i Galile niye. Ndo neheye haladzay tə haya gər ka təv ŋgay aye na, nəteye mandza eye ka dala bəse ka pəpəz i dəlov. 2 A tətikawatay wu hay haladzay ta dzeke. Ada matətike ŋgay nakə faya ma tətikateye na, a gwaɗawatay:

3 «Tsənum! Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe ŋgay, a ye ha a pesl mata sləge. 4 A ye naha na, a dazlay a masləge.* Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəveɗ. Diyeŋ hay ti yaw, tə pala na tebiye. 5 Hulfe mekeleŋ eye a dəɗ ka sik i pəlaɗ, təv nakə bətekwew andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekwew andaya ka sik i pəlaɗ niye bay. 6 Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a fəka na hulfe neheye tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəɗ məpe zlələy haladzay bay. 7 Neŋgeɗ a dəɗ a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. 8 Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həɓəts həɓəts lele. Mə walaŋ tay niye na,

* **4:4** Ma gəma niye i tay na, ta sləgawa tə tsəluv təbey. Tə kutsawa ha na, məkutse məkutse.

neheye hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye kuro kuro mahkar, siye hay a ge kuro kuro məkwa, mekeleŋ eye hay a ge temerre.»
9 Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwaɗatay: «Ndo nakə zləm andaya
mətsəne aye na, mâ tsəne lele!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?
Mata 13.10-17; Luka 8.9-10

10 Ahəl nakə Yesu ta ndo neheye tə ndzawa ka təv ŋgay ada ta gawla ŋgay hay
ti ye abəra ka təv i ndo niye hay haladzay aye, ka təv nakə nəteye mahəteye
na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Dzeke niye a say məgweɗe na,
mey?»
11 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəkurom na, Mbəlom kə ɗakum ha
wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye
wu hay na, ta dzeke. 12 Andza niye nəteye na,
"Ta zəbiye faya tə ɗəre tay ada ta ŋgateye bay.
Ta tsəne tə zləm tay ada ta səriye ha andza məgweɗe mey na, ta səriye ha bay.
Bəna ta ta maweye ka təv i Mbəlom
ada Mbəlom ma ta pəsatay ha mezeleme tay.†"»

Yesu a ɗatay ha dzeke i ndo masləge
Mata 13.18-23; Luka 8.11-15

13 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Nəkurom, ka tsənum dzeke nakay a say
məgweɗe mey na, ka tsənum bəɗaw? Ka tsənum dzeke nakay bay na, ada ka
sərumeye siye i dzeke mekeleŋ eye hay na, ma kəkay tuk? 14 A say məgweɗe
na, anaŋ: Ndo masləge a sləga bazlam i Mbəlom. 15 Ndo mekeleŋ eye hay ta
ndzəkit bo andza tsakay i tsəveɗ. Bazlam i Mbəlom a dəɗ ka tsakay i tsəveɗ
eye niye. Ndo neheye tə tsəne aye na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i
Mbəlom niye masləga eye ma nəteye.
16 «Siye hay ta ndzəkit bo sik i pəlaɗ nakə hulfe a kuts faya aye. Nəteye tə
tsəne bazlam i Mbəlom kwayaŋŋa na, ta təma tə məŋgwese. 17 Ane tuk na, ta
gəray tsəveɗ a bazlam i Mbəlom ada mâ pa zləlay a dərev tay bay. Tə dzala
ha faya na, tsekweŋ tsa. Ma dəba eye ɗəretsətseh kəgəbay madzəgur me a
ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka
Mbəlom ta bəse.
18 «Ndo mekeleŋ eye hay ta ndzəkit bo ta hulfe nakə a dəɗ a gay i dak aye.
Tə tsəne bazlam i Mbəlom, 19 ane tuk na, mədzal gər ka wu i məndzibəra, bor
i zlele ada ta bor i wu mekeleŋ eye hay wal wal yuh a ye tay a bo. Wu niye
hay tə ŋgəɗətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərev tay aye. Tsa na, bazlam i
Mbəlom dərmak kə wa hohway mə ɗərev tay bay.
20 «Ndo mekeleŋ eye hay ta ndzəkit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts
faya na, a ndzohw lele. Nəteye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a ɗərev
tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə ɗərev tay lele ada a nah. Neŋgeɗ, makwehe
nəte na, wur eye kuro kuro mahkar, neŋgeɗ sa na, wur eye kuro kuro məkwa
ada siye temerre.»

Dzeke i lalam
Luka 8.16-18

21 Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwaɗatay: «Ndo ma zlaweye lalam ŋgay
ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya gəse ɗaw? Kəgəbay, ma piye na a
dəba i sləlah ɗaw? Ma piye na ɗuh na, ka wu məpe lalam bəɗaw? 22 Ma piye
na ka wu məpe lalam na, hərwi ada ɗəre mâ zəba dzaydzay ada wu neheye

† **4:12** Ezay 6.9-10.

ɗəre a ŋgatay bay aye na, mâ zəba lele. Wu neheye maŋgaha eye ta ta zəbiye mə dzaydzay. 23 Ndo nakə zləm andaya mətsəne aye na, mâ tsəne lele!»

24 Yesu a gwaɗatay sa: «Gumay metsehe a wu nakə ka tsənum aye! Ndoweye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma səkaheye ha mətsəne, hərwi ada mâ tsəne lele. Hərwi Mbəlom ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay wu a ndo hay aye. 25 Hərwi ndo nakə wu ŋgay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wuray ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na.»

Dzeke i hulfe

26 Yesu a gwaɗatay sa: «Anaŋ Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, andza ndo wuray a həl hulfe a ye a sləga na a guvah ŋgay. 27 Ma dəba eye huwa a ge na, ndo niye a ye ŋgway a mətagay. Ta həvaɗ na, a ndzahərawa ada ta həpat na, a pəɗekawa abəra ka məndzehəre, a lətsawa ka mbəlom. Ahəl nakə faya ma giye andza niye na, hulfe nakə masləga aye a ndzohw ada faya ma gəliye. Neŋgeye na, wu nakə a sləga aye faya ma gəliye ma kəkay na, a sər bay. 28 Dala a ndzohwa ahaya wu niye ka gər bo ŋgay. A ndzohw a dazlay na, səmber aye ka me i bəɗ. Tsa na, a ye tə gər. Ma dəba eye na, a pa wur ada a nah lele. 29 A nah tsa na, ndo i guvah a zla bembek ŋgay a ye mata dze na wu ŋgay niye hərwi həlay məpele wu abəra ka dala kə sla.»

Dzeke i wur i ɓəzaŋ
Mata 13.31-32,34; Luka 13.18-19

30 Yesu a gwaɗatay sa: «Ka ndzəkitakway ha Bəy i Mbəlom sa tə mey? Ka dəɗakwatay ha labara nakay a zləm a ndo hay na, ta dzeke waray? 31 Anaŋ Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, andza wur i ɓəzaŋ. Ahəl nakə ta sləgiye mba na, mə walaŋ i wur i wu neheye ka məndzibəra tebiye na, neŋgeye tsekweŋ. 32 Ane tuk na, ta sləga na, ma ndzohwiye. Kə ndzohw na, ma gəliye a ze ala neheye tə sləga ka dədaŋ aye tebiye. A təra andza gərɗaf, ɗiyeŋ hay ta ŋgariye faya gay tay ada mezek eye ma gateye ŋgama.»

33 Andza niye, Yesu a tsikawatay labara ŋgay a ndo hay tebiye na, ta dzeke andza nakay anaŋ eye. A tsikawatay na, wu nakə ndo neheye ta sliye faya mətsəne lele aye. 34 Yesu a tsikawatay wu hay na, ze mətsike ta dzeke bay. A tsikawatay na, ta dzeke. Ane tuk na, ahəl nakə nəteye mahəteye ta gawla ŋgay hay aye na, dzeke eye a say məgweɗe mey na, a ɗawatay ha tebiye.

Yesu a gay me a vavəray
Mata 8.23-27; Luka 8.22-25

35 Pat eye niye huwa a ge na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Lətsakwa! Takwa! Tasakwa a diye i dəlov neŋgeɗ.» 36 Tə lətse, tə gər tay ha ndo hay ka niye. Gawla ŋgay hay tə zla na ta kwalalaŋ i yam nakə neŋgeye mə ɗəma aye. Siye i kwalalaŋ i yam mekeleŋ eye hay andaya bəse ka təv ŋgay sa.

37 Ahəl nakə faya ta diye, ta tasiye a diye i dəlov neŋgeɗ aye na, vavəray bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo ɗaŋgwala wekit wekit ada faya ma viye a kwalalaŋ i yam niye, mazlambar ma rahiye a ɗəma. 38 Yesu na, neŋgeye ŋgway duk ma dəba, mə huɗ i kwalalaŋ niye ada neŋgeye mandzahəra eye. Gər ŋgay mapa eye ka təv gər. Gawla ŋgay hay ta dzədzar haladzay, ta pəɗeke ha abəra ka məndzehəre tə gwaɗay: «Ndo matətike ndo, faya ka mətakweye na, a gaka mə gər təbəɗew?»

39 Tsa na, Yesu a pəɗeke abəra ka məndzehəre. A lətse, a ŋgərəz ka mətasl, a gay me ada a gwaɗay a dəlov niye: «Ndza ɗikɗik!» Kwayaŋŋa mətasl a gər ha məge. Məɓəle i wuray kwa tsekweŋ andaya sa bay.

40 Tsa na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Ka dzədzarum kate na, hərwi
mey? Ka dzalum ga ha zuk bəɗaw?»
41 Kwayaŋŋa ta dzədzar haladzay, tə gwaɗ a bo mə walaŋ tay: «Nakay i ŋgay
ndo waray nakə a gay me a mətasl ta yam na, tə gəsay me aye?»

5

Yesu a mbəl ha gər mavuwe
Mata 8.28-34; Luka 8.26-39

1 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a diye i dəlov niye. Təv eye
niye ti ye a ɗəma aye na, dala i Geraseni hay. Tə ndisl a ɗəma na, tə mbəzlaw
abəra mə kwalalaŋ i yam. 2 Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam na,
kwayaŋŋa ndo wuray a ndohwaw abəra mə walaŋ i tsəvay hay, hərwi mede
ka təv i Yesu. Ndoweye niye na, məsəfəre lele bay eye mə bo.
3 A ndzawa na, mə walaŋ i tsəvay hay. Ndəray kwa nəte a mba faya məgəse
ada mədzewe na bay. Kwa mədzewe tə tsalalaw bəbay na, ndəray a mba faya
bay. 4 Haɓe tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Wu
neheye tə dzawa ha aye na, a ŋgəzlah ndərtsətsətse. Ndəray kwa nəte a mba
faya məgəse na bay. 5 Ta huwa, kwa ta həpat a həhalawa na, mə walaŋ i tsəvay
hay ada mə mahəmba. A həhalawa na, tə mawude eye ada a tawa bo ŋgay tə
kwar tsuraɗ tsuraɗ.
6 Gər mavuwe niye a ŋgatay naha a Yesu dəreŋ na, a hway ka təv ŋgay. A
hway naha na, a dəkway gurmets a huvo. 7 Tsa na, a wuda ta gədaŋ, a gwaɗ:
«Nəkar Yesu Wawa i Mbəlom Fetek, ka wuɗa ka neŋ na, mey? Amboh tə
məzele i Mbəlom, kâ geŋ wuray bay.»
8 A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwaɗaway: «Nəkar fakalaw, dara abəra
mə bo i ndo nakay!»
9 Yesu a tsətsah faya, a gwaɗay: «Məzele yak way?»
Fakalaw a mbəɗay faya a Yesu, a gwaɗay: «Məzele ga Haladzay, hərwi
nəmay haladzay.»
10 Tsa na, a gay amboh a Yesu haladzay hərwi ada Yesu mâ həhar na dəreŋ
abəra ka dala niye bay tey.
11 Azlakwa bay, mə mahəmba wuray ka təv eye niye na, madəras hay
andaya faya ta tsəkuriye tay ha. 12 Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə
gay amboh a Yesu, tə gwaɗay: «Amboh, gər may ha nəmaâ ye a bo i madəras
taɗaheye.» 13 Yesu a vəlatay tsəveɗ. Tsa na, məsəfəre lele bay eye ti yaw abəra
mə bo i ndo niye ti ye tə fələkwa a bo i madəras niye hay. Madəras niye hay
haladzay ta giye gwezem sulo ta hwayaw abəra ma tsaholok niye ti ye tə kuts
a dəlov, tə dze a ɗəma.
14 Ndo mətsəkure madəras neheye tə ŋgatay andza niye na, ta hway, ti ye a
wuzlahgəma mata ɗatay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye
dəreŋ ta wuzlahgəma aye. Tsa na, ndo hay ti yaw mata zəbe naha ka wu nakə
a ge bo aye.
15 Ndo niye hay tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ŋgatay a ndo nakə fakalaw
hay tə ndzawa mə bo ŋgay haladzay aye. Tə ŋgatay na, mandza eye, peteked
ka bo ada neŋgeye lele bəna andza nakə a ndzawa aye bay. Tə ŋgatay andza
niye na, ta dzədzar. 16 Ndo neheye labara i gər mavuwe ta madəras hay a ge
bo ka ɗəre tay aye na, nəteye dərmak ta təkəratay labara eye a ndo neheye
ti ye naha, nəteye ta ŋgatay təbey aye. 17 Tə tsəne na, tə gay amboh a Yesu, tə
gwaɗay: «Amboh, do abəra ma gəma may.»

18 Ahəl nakə Yesu faya ma tsaliye a kwalalaŋ i yam aye na, ndo niye a mbəl
hərwi fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ŋgay na, a gwaɗay a Yesu: «Amboh nâ
paka bəzay tey?»
19 Ane tuk na, Yesu kə vəlay tsəveɗ ka məpay bəzay bay. Yesu a gwaɗay:
«Do! Ta bəzay ha bo a ndo yak hay. Təkəratay ŋgwalak nakə Bəy Maduweŋ
a ge hərwi yak aye.» 20 A tsəne andza niye na, a lətse a ye a dala nakə tə
zalay Dekapol* aye. A ndisl a ɗəma na, a dazlay matəkəratay wu nakə Bəy
Maduweŋ a ge hərwi ŋgay aye. Ndo neheye tebiye tə tsəne labara niye na, a
gatay masuwayaŋ.

Yesu a mbəl ha dem i Dzayrus abəra ma mədahaŋ

Ŋgwas wuray ɗəvats eye məve kuro gər eye sulo
Mata 9.18-26; Luka 8.40-56

21 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə maw tə kwalalaŋ i yam ka
dəlov niye. Tə maw a diye neŋgeɗ. Tə ndisl a ɗəma na, ndo hay haladzay ti ye
ka təv ŋgay. Ndo hay ti ye ka təv ŋgay na, neŋgeye ka me i dəlov niye mba.
22 Bəy i gay i maɗuwule me wuray tə zalay Dzayrus, a ye naha dərmak. A
ŋgatay a Yesu na, a dəkway gurmets a huvo. 23 A gay amboh a Yesu, a gwaɗay:
«Dem ga wuray hala bay faya ma mətiye. Amboh, dara ta peŋ faya həlay ada
mâ mbəl tey.» 24 Yesu a tsəne andza niye na, a həl bo, ti ye salamay.
Ahəl nakə faya ma diye na, ndo hay haladzay gədəbille tə pay bəzay ada
faya ta ŋgədətsiye na kwa tə waray, tə waray. 25 Ŋgwas wuray andaya dərmak.
Ŋgwas eye niye na, ɗəvats eye. Bambaz a mbəɗawayaw abəra mə huɗ. Ɗəvats
eye niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. 26 Ki ye ha a gay i ndo i sidem
hay wal wal haladzay. A sa ɗaretsətseh kəriye bəna, kə huta zay bay. Kə dze
ha suloy ŋgay haladzay ka sidem ada kə gay ŋgama kwa tsekweŋ bay. Ɗuh
ɗəvats niye a zaka faya.
27-28 Ŋgwas niye a tsəne wu nakə ndo hay faya ta tsikiye ka gər i Yesu aye na,
a ye a walaŋ i ndo niye hay Yesu mə ɗəma aye. A dzala mə gər ŋgay, a gwaɗ:
«Na lamay a peteked ŋgay na, na mbəliye segey.» Tsa na, a ye tsəriɗ tsəriɗ mə
walaŋ i ndo niye hay. A ndisl bəse ka təv i Yesu ta dəba na, a lamay a peteked
i Yesu. 29 A ye a lamay nets na, kwayaŋŋa bambaz niye a mbəɗawayaw faya
abəra a tərəts tsandzaŋ. A sər ha mə bo ŋgay na, kə mbəl abəra ma ɗəvats ŋgay
niye.
30 Kwayaŋŋa Yesu a sər ha gədaŋ ki yaw abəra mə bo ŋgay. Tsa na, a mbəɗa
me a diye i ndo neheye faya ta pay naha bəzay ma dəba aye. A tsətsah, a gwaɗ:
«Maa lamay a peteked ga na, way?»
31 Gawla ŋgay hay ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Ka gwaɗiye “Maa lemeŋ
way” na, ka ŋgatay a ndo neheye haladzay faya ta ŋgədətsiye kar təbəɗew?»
32 Ane tuk na, Yesu a zəba ɗare ka təv niye pərwasla hərwi ada mâ ŋgatay
a ndo nakə a lamay a peteked ŋgay aye. 33 Ŋgwas niye a lamay a peteked i
Yesu aye na, a dzədzar slaɓ slaɓ, hərwi a sər ha wu nakə a ge bo tə neŋgeye.
A ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. Tsa na, a ɗay ha wu nakə deɗek aye a
Yesu. 34 Yesu a gwaɗay: «Dem ga, mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak
barbarra. Ka mbəl abəra ma ɗəvats yak nakay na, ka tor eye.»
35 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikeye a ŋgwas niye andza niye na, ndo hay ti
yaw mə gay i Dzayrus. Ti yaw na, ka təv i Dzayrus. Tə gwaɗay: «Dem yak kə
mət, ka wurɗeye me a miter na, sa meriye?»

* **5:20** Dekapol na, gəma nakə dala mə ɗəma kuro aye.

36 Ane tuk na, Yesu na, kə pa gər ka bazlam tay niye bay. Yesu a gwaɗay a
Dzayrus: «Kâ dzədzar bay, dzala ha ka neŋ tsa na, tsɨy.»
37 Tsa na, a lətse, a ye. Ahəl nakə faya ma diye na, a gatay me a ndo hay
ada tâ zəŋgal na bay. A vəlay tsəveɗ mede ka bo dziye na, a Piyer, a Yakuba ta
malamar ŋgay Yuhana. 38 Tə ndisl naha a gay i Dzayrus bəy i gay i maɗuwule
me na, Yesu a zəba ɗəre na, ndo hay faya ta tuwiye taŋgof taŋgof, siye hay faya
ta tuwiye tə mawude eye ndəŋndəŋ. 39 Yesu a ŋgatay andza niye na, a fələkwa
a gay, a ye naha a gwaɗatay a ndo neheye mə gay aye: «Mədzəɗay ta mətuway
nakay na, kemey? Wawa nakay na, kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.»
40 Ndo hay wuyi tə ŋgwasa faya. Tsa na, a həharataya ahaya abəra. Maa
ləkaw ka təv ŋgay mə gay na, bəba ta may i wawa ta gawla ŋgay neheye
mahkar ti ye ka bo dziye. Nəteye, ti ye tə fələkwa a gay nakə wawa mahəna
eye mə ɗəma aye. 41 Tə ndisl naha na, Yesu a gəs dem niye abəra mə hələy ada
a gwaɗay: «*Talita kum!*» (Andza məgweɗe: «Dem, faya na gwaɗakeye, lətse!»)
42 Tsa na, dem niye kwayaŋŋa hurum a lətse. A ye tə sik ŋgay kuteŋ kuteŋ.
Məve i dem niye na, kuro gər eye sulo. Tsa na, ndo niye hay tə ŋgatay a wu
niye a ge bo aye na, a gatay masuwayaŋ. 43 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Wu
nakay na ge aye na, kâ ɗumay ha a ndəray bay.» A gwaɗatay a bəba ta may i
dem niye: «Vəlumay wu mənday ada mâ nda.»

6

Yesu ka dala i Nazaret
Mata 13.53-58; Luka 4.16-30

1 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay, tə lətse abəra ka təv niye, ti ye
a gəma nakə Yesu a gəl mə ɗəma aye. 2 Pat i mazəzukw bo na, a ye a gay i
maɗuwule me. Mə ɗəma na, ndo hay haladzay. A ɗatay ha bazlam i Mbələm.
Tə tsəne bazlam i Mbələm nakə a tsikatay aye na, a gatay hərɓaɓəkka. Tə
gwaɗ: «A hutaw labara nakay na, məŋgay? Maa vəlay ndaraw nakay na,
way? Masuwayaŋ nakay faya ma giye na, a yaw məŋgay? 3 Neŋgeye na, ndo
matsətseɗe mayako bəɗa? Ada neŋgeye na, wawa i Mari bəɗa? Malamar ŋgay
hay na, Yakuba, Zozes, Yuda ada Simoŋ bəɗa? Malamar ŋgay dem aye hay
dərmak nəteye ka təv kway kanaŋ, nəkway dziye bəɗaw?» Hərwi wu neheye
tebiye ndo i Nazaret hay ta kərah məpe mədzal gər ka Yesu.
4 Yesu a gwaɗatay: «Ndo məɗe ha bazlam i Mbələm na, ndo hay ta təma na
ada tə ɗəslay ha gər kwa məŋgay. Ane tuk na, ma gəma ŋgay mə walaŋ i ndo
ŋgay hay ta malamar ŋgay hay na, tə ɗəslay ha gər bay.»
5 Hərwi niye, Yesu kə sla məge masuwayaŋ i wuray kwa tsekweŋ bay
tebiye. Wu nakə a ge aye na, a pa hələy ka ndo wuray hay ɗəvats eye hay
ada tâ mbəl abəra ma ɗəvats. 6 Ka təv eye niye, a gay wadəŋ wadəŋ a Yesu
hərwi nakə ta dzala ha bay aye. Tsa na, a lətse a ye a gəma mekeleŋ eye hay
bəse ta gəma ŋgay niye. A ye na, mata ɗatay ha bazlam i Mbələm a ndo hay.

Yesu a slər gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo
Mata 10.1,5-15; Luka 9.1-6

7 Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo, a
gwaɗatay: «Na sləriye kurom ha a gəma hay wal wal. Ka deyumeye na, sulo
sulo.» Tsa na, a vəlatay gədaŋ ka mahəhere məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay
aye abəra ka ndo hay.
8 A gwaɗatay: «Ka deyumeye na, kâ zlum wuray a hələy bay. Sakwal na, ka
zlumeye kəla. Ane tuk na, kâ zlum wu mənday bay. Kwa ɓəɓoro, kwa suloy

kâ pum a gwezem bay. 9 Tahərak na, pum a sik, ane tuk na, kâ həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo, sulo bay.»

10 Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a dəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə məŋgwese aye. Kâ yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə dəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekeleŋ eye. 11 Tadə ndo i gəma niye ka deyumeye a dəma, ta təma kurom bay ada agəna ta kərah məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma gəma niye. Ahəl nakə ka yumaw kurom, nəkurom ka tsəved mazlambar ka gərumeye ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətekwew i gəma niye abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

12 Yesu a ndəvatay ha me ŋgay niye a tsikatay aye na, tə həl bo ti ye. Tə ndisl a gəma niye hay na, ta dazlay a mədə ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. Tə gwadatay a ndo i gəma niye hay: «Mbədum ha mede kurom» 13 ada ta həhar fakalaw abəra ka ndo hay. Tə fadə mal ka ndo neheye dəvats eye hay aye. Tə mbəl tay ha abəra ma dəvats niye. Ndo neheye tə mbəl tay ha aye na, nəteye haladzay.

Herod ta Yuhana madzəhuɓe ndo a yam
Mata 14.1-12; Luka 3.19-20, 9.7-9

14 Yesu a də a zləm haladzay a gəma hay wal wal tebiye. Kwa bəy nakə tə zalay Herod aye kə tsəne labara i Yesu dərmak.

Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad ka Yesu: «Neŋgeye na, Yuhana madzəhuɓe ndo a yam kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Hərwi niye nakə a huta gədaŋ ka məge masuwayaŋ.»

15 Siye hay na, tə gwad: «Neŋgeye na, Eliya ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye ahəl niye.»

Siye hay tə gwad: «Neŋgeye na, ndo i maslaŋ i Mbəlom nəte mə walaŋ i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye.»

16 Herod a tsəne andza niye na, a gwad: «Ndo niye na, Yuhana nakə ahəl niye na dəs faya abəra gər eye na, kə lətsew abəra ma tsəvay.»

17 Herod a tsik andza niye na, hərwi maa vəl tsəved ka məgəse Yuhana na, bo ŋgay eye. Tə gəs na ada tə pa na a daŋgay. Tə pay səselek a sik. Herod a ge andza niye na, hərwi Yuhana a gay me ka mabuwe Herodiyad ŋgwas i malamar ŋgay nakə tə zalay Filip aye. 18 A gəs Yuhana a pa na a daŋgay na, hərwi Yuhana a gwadəay: «Bazlam i Mbəlom a ge me ka mabuwe ŋgwas i malamar yak.»

19 Yuhana a tsik andza niye na, a ndalay a Herodiyad. A say haɓe məkədə Yuhana. Herodiyad a sla məkədə na Yuhana bay na, hərwi Herod. 20 Hərwi mey na? Herod na, a dzədzaraway a Yuhana. A dzədzaraway na, a sər ha Yuhana na, neŋgeye ndo lele eye, kə ge mənese bay. Herod a ge faya me hərwi ada tâ kəd na bay. A tsəne andza niye na, a dzədzar haladzay. Haɓe duh a pawa zləm ka bazlam i Yuhana na, lele. Aya ane a sla faya matəme bay.

21 Pat eye andaya na, Herodiyad a huta tsəved ka məkədə Yuhana tuk. Pat eye niye na, Herod a ge magurlom i pat i məwe ŋgay. A zalatay a ndo ŋgay neheye bagwar eye ma məsler ka dala ŋgay aye. A zalay a bagwar i sidzew hay ada ta ndo neheye ka dala i Galile məzele tay a də a zləm aye. Ti ye naha tebiye a magurlom niye. 22 Anəke na, dem i Herodiyad niye a ye, a fələkwa ka təv i ndo neheye mahaya gər eye. A ye naha na, a dazlay a məhetse. Məhetse i dem niye a hats eye na, a le ka bəy ta ndo neheye a zalatay a magurlom aye. Bəy a zalay a dem niye a gwadəay: «Nəkar na, tsətsah fagaya wu nakə a saka aye, na vəlakeye.» 23 A mbadəay tsad tsad, a gwadəay: «Kwa mey mey! Ka

tsətsah na, na vəlakeye. Kwa dala, na ɗəsakeye faya abəra, na vəlakeye ha a nəkar ka ləviye.»

24 Tsa na, dem niye a yaw abəra, a ye ka təv i may ŋgay. A gwaɗay a may ŋgay: «May ga, bəy a gweɗeŋ "Tsətsah wu nakə a saka aye, na vəlakeye" na, na tsətsah faya na, mey?»

May ŋgay a gwaɗay: «Tsətsah na, mâ ɗəsaka gər i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam.»

25 Dem niye a ma ta bəse ka təv i bəy. A ye naha a tsətsah wu nakə a say aye tuk. A gwaɗay a bəy: «A seŋ na, vəleŋ gər i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam ka bəgəlam anəke kiyye.»

26 Bəy a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay, hərwi a say məkəɗe na Yuhana bay. Kwa a ndalay bəbay na, a sla makərahay ha bay hərwi ɓa ka mbərəm məmbeɗe kame i ndo neheye mazala eye a magurlom aye. 27 A zalay a sidzew ŋgay nəte, a gwaɗay: «Do bəse! Tâ ɗəsaw gər i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam ada kâ pa ahaya ka bəgəlam.» Sidzew niye a ye. A ye naha na, a fələkwa a gay i daŋgay, a ɗəs gər i Yuhana. 28 Tsa na, a pa ahaya ka bəgəlam. A zla ahaya a vəlay a dem niye. Dem niye a təma, a ye ha a vəlay a may ŋgay dərmak. 29 Gawla i Yuhana hay tə tsəne, ta ɗəs gər abəra ka Yuhana na, ti yaw tə zla ahaya mədahaŋ i Yuhana abəra ma daŋgay, tə pa na a bəɗ.

Tapa i ɗaf zləm tə kələf sulo
Mata 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

30 Yesu kə slər ndo i maslaŋ ŋgay hay mata ɗa ha bazlam i Mbələm. Anəke na, tə maw tuk. Tə maw ka təv i Yesu, ta təkəray wu nakə tə gaw aye ada tə matətike nakə ta tətikatayaw a ndo hay aye.

31 Azlakwa bay ka təv nakə nəteye mə ɗəma aye na, ndo hay haladzay faya ta diye naha ka təv tay ada siye hay haladzay faya ta mbəɗiye gər wu tay. Yesu ta gawla ŋgay hay ta huta hələy i mənde wu mənday kwa tsekweŋ bay tebiye. Yesu a zəba faya andza niye na, a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Takwa kway abəra kanaŋ, takwa a təv nakə ndo hay andaya bay aye ta zəzukwakwa bo mə ɗəma.» 32 Tsa na, tə lətse, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a təv nakə ndəray andaya mə ɗəma bay aye.

33 Ahəl nakə faya ta diye na, ndo hay haladzay ta ŋgatatay faya ta diye. Tə sər ha faya ta diye wu tay. Tsa na, ndo hay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal ta hway tə sik, ka məndisle a təv nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ta diye a ɗəma aye.

34 Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl naha na, Yesu a mbəzlaw abəra ma kwalalaŋ i yam. A zəba ɗəre na, ndo hay mbərzəzza mahaya gər eye. A zəba fataya na, tə gay mə bo haladzay. Hərwi ndo neheye ta ndzəkit bo na, andza təɓaŋ neheye ndo mətsəkure tay andaya bay aye. Tsa na, a dazlay mətsikatay labara hay wal wal haladzay.

35 Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla a Yesu ta həndzəɗ ka təv i Yesu tə gwaɗay: «Anəke huwa kə ge ada təv nakay kəsaf na, kəkay? Ndo neheye tebiye ta ndeyeweye wu mənday na, məŋgay? 36 Ŋgama gwaɗatay tâ ye mata səkəmaw wu mənday ma wuzlahgəma ada mə gay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahgəma aye.»

37 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mənday!»

Gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Nəmaa hutaweye dala masəkəmaw wu mənday a ndo neheye ɗa ta rahiye na, məŋgay?»

38 Yesu a gwaɗatay: «Tapa i makwala nakə andaya fakuma aye na, nday? Ehey! Dum, zəbum ahaya təday!» Tə tsəne andza niye na, ti ye ta zəba ka makwala niye, nəteye tapa nday.

Ta zəbaw faya na, ti yaw tə gwaɗay a Yesu: «Makwala andaya na, tapa zlam tə kəlef sulo.»

39 Ma dəba eye, Yesu a gwaɗatay: «Dum naha gwaɗumatay a ndo hay tâ ndza ka bəruk ka bəruk, ka guzer.» Guzer niye na, beremeffe a ndzohwaw mba. 40 Gawla i Yesu hay tə tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tə ndza ka guzer niye. Ta nar bo na, siye nəteye temerre temerre. Siye hay kuro kuro zlam kuro kuro zlam.

41 Tə ndza na, Yesu a həl tapa i makwala niye zlam tə kəlef niye sulo aye. Tsa na, a zəba ɗəre a mbəlom, a gay naha sɨsœ a Mbəlom. A ndəv ha məgay naha sɨsœ a Mbəlom na, a ŋgəna ha makwala niye. A vəlatay a gawla ŋgay hay, a gwaɗatay: «Vəlumatay a ndo hay.» Tsa na, ti ye ta ŋgənatay a ndo neheye mandza eye tebiye. Yesu a həl kəlef neheye sulo aye, a ŋgənatay ha faya a ndo niye hay mandza eye tebiye sa. 42 Kwa way a nda makwala niye tə kəlef eye ka mərehe.

43 Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay, ti ye naha, tə hayay gər a siye i makwala tə kəlef eye nakə a ləkaw aye. Tə hayay gər na, a rah a gwaŋ kuro gər eye sulo. 44 Ndo neheye tebiye tə nda makwala niye aye na, hasləka hay na, gwezem zlam.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik
Mata 14.22-33; Yuhana 6.15-21

45 Ma dəba eye kwayaŋŋa na, Yesu a gwaɗatay a gawla hay ŋgay: «Tsalum a kwalalaŋ i yam, dum ka gər i dəlov nakay a diye neŋgeɗ. Ka deyumeye na, a diye i gəma i Betesayda. Dum kame! Na ndziye kurom naha a ɗəma.» Tsa na, tə lətse ti ye. Yesu na, a tsikatay me a ndo neheye a ndatay ha wu mənday aye. A gwaɗatay: «Dum kurom a mətagay kurom hay tuk.» 46 Ma dəba eye na, ndo neheye ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok. A ye na, mata ɗuwule me.

47 Həvaɗ a ge na, ahəl nakə gawla i Yesu hay faya ta diye, tə ndisl a wuzlah i dəlov. Yesu na, neŋgeye mahəŋgeye ka dala mba, kə həl bo mede zuk bay. 48 Gawla ŋgay hay faya ta giye ɗəretsətseh hərwi mətasl a ge ta gədaŋ ta diye tay, a say məme ha kwalalaŋ i yam ta dəba. Yesu a ŋgatatay na, nəteye faya ta siye ɗəretsətseh. Mbəlomɗa i dzagulok məzlehe na, Yesu a həl bo a ye ka təv tay tsəpak tsəpak ka gər i yam tə sik. A həndzəɗ bəse ta nəteye na, a say məlahatay kame.

49 Tə ŋgatay a Yesu faya ma diye ka gər i yam tə sik na, tə gwaɗ ma giye na, wu matəre ka ndo. Ta wuda. 50 Nəteye niye tebiye tə ŋgatay na, ta dzədzar haladzay.

Ane tuk na, neŋgeye a tsikatay naha me, a gwaɗatay: «Tete kurom! Kâ dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

51 Tsa na, a həndzəɗ ka təv i kwalalaŋ i yam. A tsal ka təv tay a kwalalaŋ i yam na, mətasl a ndza ɗedîk. Tsa na, a gatay hərɓaɓəkka a gawla ŋgay hay. 52 A gatay hərɓaɓəkka na, hərwi ta sər ha gədaŋ i Yesu zuk bay. Kwa masuwayaŋ nakə Yesu a ge ta wu mənday aye bəbay na, huya ta pa na a mədzele gər tay bay, hərwi ta kula ha gər tay.

Yesu a mbəl tay ha ndo i ɗəvats hay ma Genesaret
Mata 14.34-36

53 Ma dəba eye nakə Yesu ta gawla ŋgay hay tə tas abəra ma dəlov niye aye na, tə ndisl a gəma eye andaya tə zalay Genesaret. Tə ndisl a ɗəma na,

tə ɓar na, kwalalaŋ i yam tay ka pəpəz i dəlov niye. 54 Tə mbəzlaw abəra
ma kwalalaŋ i yam na, ndo neheye ma gəma niye aye tə sər na Yesu. 55 Ta
hway məzalatayaw a ndo hay kwa məŋgay kwa məŋgay, ta hələtay ahaya ndo
i ɗəvats hay a Yesu. Kwa ma gəma waray waray Yesu a yawa na, tə hələway
naha ndo i ɗəvats hay ta sləlah. 56 Kwa Yesu a ye na, a ŋgay, kwa a gəma wawa
eye, kwa a gəma bagwar eye, kwa ndo neheye mandza eye ma dəba i gəma
aye bəbay na, ndo hay tə haya gər ka təv məhay gər. Tə hələwayaw ndo i ɗəvats
hay. Tə gaway amboh a Yesu hərwi ada mâ vəlatay tsəveɗ a ndo i ɗəvats hay
tâ lamay na, a me i peteked ŋgay tsa. Ndo neheye ta lamay aye na, nəteye
tebiye ta mbəl.

7

Farisa hay tə kule tay
Mata 15.1-20

1 Pat wuray na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala
eye, tə yaw ma Zerozelem. Tə yaw tə haya gər ka təv i Yesu. 2 Tə ŋgatay a siye
i gawla i Yesu hay na, tə nda wu mənday andza niye ze məbere hələy. Andza
məgweɗe na, ta bara hələy andza nakə kule i bəba təte tay hay a tsikatay aye
bay.
3 Hərwi mey na, Farisa hay nəteye ta Yahuda hay tebiye na, tə ɗəslaway ha
gər a kule i bəba təte tay hay. Ta bara hələy lele andza nakə mə kule tay bay
na, ta ndiye ɗaf bay. 4 Taɗə ta maw mə luma na, ta bariye hələy təday ada
ta ndiye ɗaf. Sa na, tə ɗəslaway ha gər a siye i kule tay hay wal wal, andza
matsekeɗe gəse, gəzla ta səŋgəle i ɓare.
5 Anəke na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta
tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Gawla yak hay tə ɗəslay ha gər a kule i bəba təte
kway təbey na, kemey? Tə nda ɗaf ze məbere hələy andza i kule i bəba təte
kway hay na, kemey?»
6 Yesu a tsəne andza niye na, a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəkurom na,
ndo i bəbərek hay andza nakə Ezay ndo maslaŋ i Mbəlom a watsa ahəl niye!
A watsa na, Mbəlom a gwaɗ:
“Ndo neheye ta zembeɗeŋ na, tə bazlam ɗekɗek tsa,
ɗərev tay na, dəreŋ tə neŋ.
7 Nəteye faya ta zembeɗeŋeye kəriye,
ane tuk na, kəriye bəna deɗek bay.
Wu nakə faya ta tətikateye a ndo hay aye na,
bazlam mapala eye i ndo hay tsa.*”»
8 Yesu a gwaɗatay sa: «Ka gərum ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi
mədəslay ha gər a kule i ndo hay ɗuh na, kəkay!» 9 A gwaɗatay sa: «Asah! Ka
gərum ha bazlam i Mbəlom mapala eye na, dəreŋ tə nəkurom, hərwi məgay
gər a kule i bəba təte kurom hay lele ɗuh! 10 Musa a gwaɗ: “Rəhay ha gər a
bəba yak ta may yak bəɗaw!†” A gwaɗ sa: “Ndoweye kə tsaɗay a bəba ŋgay ta
may ŋgay na, kutoŋ tâ kəɗ na bəɗaw!‡” 11 Nəkurom na, ka təmum bazlam
nakay bay. Nəkurom faya ka tətikumatay a ndo hay na, kule i *kurban* tə
məgweɗe a bəba kurom ta may kurom na: “Wu nakə na sliye faya məvəlaka
haɓe hərwi madzəne kar aye na, *kurban*” (andza məgweɗe zlele nakə mavəla
eye hərwi Mbəlom aye). 12 Ma dəba eye na, a sakum ndo mâ dzəna bəba ŋgay
ta may ŋgay sa bay. 13 Andza niye, faya ka nasumeye ha bazlam i Mbəlom tə

* **7:7** Ezay 29.13. † **7:10** Madayaw abəra ma Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16.
‡ **7:10** Madayaw abəra ma Ezipt 21.17; Levitik 20.9.

kule nakə faya ka tətikumatay a ndo hay aye. Ada faya ka gumeye wu hay haladzay andza nakay sa.»

14 Ma dəba eye na, Yesu a zalatay a ndo hay. Ti ye naha ka təv ŋgay. Ti ye naha na, a gwaɗatay: «Nəkurom tebiye pum zləm ada tsənum wu nakay. 15 Wu nakə ndo ma ndiye a huɗ aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom bay. Mata nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə ɗərev i ndo aye. 16 [Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ tsəne!]»

17 Yesu a ndəv ha andza niye na, a ye ŋgway a gay. Gawla ŋgay hay ta zəŋgal na a gay. Ti ye naha ta tsətsah tə gwaɗay: «Dzeke nakə meeneŋ ka tsik aye na, mbəɗaw bo na, kəkay?»

18 Yesu a gwaɗatay: «Nəkurom dərmak na, ka sərum bəɗaw? Wu mənday nakə ndo ma ndiye a huɗ eye na, ma nasiye ha ɗərev i ndo zezeŋ bay. 19 Hərwi wu mənday nakə ndo zezeŋ a nda aye na, a ye a ɗərev bay. A ye na, a kutes tsa ada ma deyeweye abəra mə bo.»

Bazlam i Yesu nakay a ɗa ha na, kwa wu mənday waray waray na, ndo ma ndiye.

20 Yesu a gwaɗatay sa na: «Wu nakə ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom aye na, wu nakə a yaw abəra mə ɗərev aye. 21 Hərwi mədzal gər lelebay eye a yaw na, abəra mə ɗərev. Ta diye a mede nakə ŋgwalak eye bay aye, məge məkal, məkəɗe gər i ndo, 22 məge madama, məwe bor ka wu i ndo, məge sewed, məvatay gər a ndo hay, məge zlərwek, məge sələk, maŋgəlay bəzay a ndo hay, məɗəslay ha gər a bo, matəre ha bo andza gər mavuwe. 23 Wu neheye tebiye lelebay aye na, a yaw abəra mə bo i ndo zezeŋ. Wu neheye lelebay aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom.»

Ŋgwas Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Mata 15.12-28

24 Ma dəba eye na, a lətse a ye abəra ka təv niye. A ye ka dala i Tir ada a Sidoŋ. A ye a gay eye andaya mə ɗəma. A ye a ɗəma na, a say haɓe ndəray mâ sər ha neŋgeye ka niye bay. Ane tuk na, neŋgeye na, a sla məŋgehe bo bay.

25-26 Ŋgwas wuray andaya ka dala i Tir eye niye. Neŋgeye na, slala i Yahuda hay təbey. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Fenisi aye. Fenisi na, neŋgeye ka dala i Siri. Ŋgwas eye niye na, dem ŋgay andaya mahorvov a gay. A tsəne labara i Yesu nakə ndo hay faya ta tsikiye na, a ye ka təv i Yesu ta bəse. A ye naha a dəkway gurmets a Yesu, a gwaɗay: «Amboh! Fakalaw faya ma giye ha ɗəretsətseh tə dem ga, həhar faya abəra tey.»

27 Ane tuk na, Yesu a gwaɗay a ŋgwas niye na, «Gər ga ha! Neŋ na, na dzəniye slala ga təday andza nakə ta vəlateye wu mənday a wawa hay aye təday ada tâ rah. Məzle wu mənday i wawa hay məkalatay a wawa i kəra hay na, lele bay.»

28 Ŋgwas a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Andza niye, bəy ga. Kwa neŋ Yahuda hay bay bəbay na, ka sliye faya madzəne ga segey. Hərwi kwa wawa hay faya ta ndiye wu mənday na, nakə a dəɗaw fataya abəra mə bazlam aye na, wawa i kəra hay ta paliye, ta ndiye bəɗaw?»

29 Yesu a tsəne andza niye na, a gwaɗay a ŋgwas: «Bazlam yak nakə ka mbəɗeŋew faya ye na, lele. Do a mətagay, fakalaw ki yaw abəra mə bo i dem yak.»

30 Tsa na, ŋgwas niye a maw a mətagay na, dem ŋgay mahəna eye ka təv məhəne. Fakalaw ki ye faya abəra.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəŋgəzlak eye

31 Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ma gəma i Tir. A həl bo, a ye ta gəma
eye andaya tə zalay Sidoŋ ada ta dala nakə tə zalay Dekapol aye. A yaw tə
ɗəma na, hərwi məmaw ka tsakay i dəlov i Galile.
32 A ndislew a ɗəma na, tə zlay naha ndo wuray mandək aye. Tə gay amboh
a Yesu, tə gwaɗay: «Amboh! Pa həlay ka ndo may nakay ada mâ mbəl abəra
ma ɗəvats ŋgay nakay tey.»
33 Tsa na, Yesu a gay wiyaw a mandək niye mahəŋgeye, ti ye dəreŋ abəra ka
təv i ndo hay. Ti ye naha na, a pay wur həlay a zləm i mandək niye. A pay wur
həlay na, a zləm sulo sulo. A tuf slesleɓ ka wur həlay a lamay ha a ɗərneh i ndo
niye. 34 Tsa na, a zəba ɗəre a mbəlom. A ma ha məsəfəre ŋgək a bəzihuɗ. Tsa
na, a gwaɗay a ndo niye: «*Effata!*» Andza məgweɗe: «Zləm yak mâ həndək!»
35 Kwayaŋŋa zləm i ndo niye a həndək. A tsəne zləm lele tuk. Wu nakə a ɓaray
na ɗərneh a tsik ha me lelebay eye na, a pəla tuk. A tsik me wulaŋaŋa lele tuk.
36 Ma dəba eye na, Yesu a gatay me a ndo niye hay tebiye, a gwaɗatay: «Kâ
ɗum ha wu nakə na ge aye a ndəray bay.» Yesu a gatay me məɗe ha na, nəteye
tə zaka ha məɗe ha wu i Yesu niye a giye ɗuh.
37 Wu nakə Yesu a ge aye na, a gatay masuwayaŋ a ndo hay. Tə gwaɗ: «Wu
nakə Yesu a ge tebiye aye na, lele haladzay. Neŋgeye na, kwa ndo mandək eye
hay, ka həndəkatay na zləm, tə tsəne zləm lele. Kwa ndo neheye tə tsik me bay
aye na, ka lambaɗatay ha ɗərneh tay, tə tsik me lele.»

8

Ndo hay gwezem faɗ Yesu a vəlatay wu mənday
Mata 15.32-39

1 Pat wuray na, ndo hay haladzay tə haya gər ka təv i Yesu sa. Yesu a zəba
fataya na, may a wur fataya. Ada wu mənday andaya fataya bay. Yesu
a zalatay a gawla ŋgay hay, a gwaɗatay: 2 «Ndo neheye na, tə geŋ mə bo
haladzay, hərwi anaŋ məhəne mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday
andaya fataya bay. 3 Na gwaɗatay: "Dum kurom ze mənde wu mənday" na,
may ma kədiye tay ha ka tsəveɗ, ta ndisliye a mətagay tay hay bay. Hərwi ndo
siye hay mə walaŋ tay na, nəteye dəreŋ.»
4 Gawla ŋgay hay ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Anəke mə kəsaf nakay na, ka
hutakweye wu mənday ɗa məvəlatay a ndo neheye na, məŋgay?»
5 Yesu a tsətsah ka gawla ŋgay hay, a gwaɗatay: «Makwala andaya fakuma
na, tapa nday?»
Tsa na, ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Makwala andaya famaya na, tapa
tasəla.»
6 Tsa na, Yesu a gwaɗatay a ndo niye hay tâ ndza ka dala. A ye, a həlaw
makwala neheye tapa tasəla aye. A gay naha sɨsœ a Mbəlom. A gay naha
sɨsœ a Mbəlom na, a ŋgəna ha ɗaf niye, a vəlatay a gawla ŋgay ada tâ vəlatay
a ndo hay tebiye. Gawla ŋgay hay tə vəlatay makwala niye a ndo hay. 7 Kəlef
andaya ka gawla ŋgay hay tsakway sa. Yesu a həl kəlef niye, a gay naha sɨsœ
a Mbəlom. A vəlatay a gawla ŋgay hay. A gwaɗatay: «Ŋgənumatay a ndo hay
dərmak.»
8 Makwala tə kəlef niye na, kwa way a nda ɓəh ɓəh ka mərehe. Gawla i Yesu
hay tə hayay gər a bəmalə nakə a ləkaw aye na, kəteh tasəla. 9 Ndo neheye tə
nda ɗaf aye na, ta giye gwezem faɗ.
Ma dəba eye na, Yesu a gwaɗatay: «Dum kurom tuk!» 10 Tsa na, Yesu a
tsal ŋgway a kwalalaŋ i yam ta gawla ŋgay hay. Ti ye a gəma wuray tə zalay
Daləmanuta.

Farisa hay ta tsətsah masuwayaŋ ka Yesu
Mata 16.1-12

11 Tə ndisl a Daləmanuta na, Farisa hay ti ye naha ka təv tay. Ti ye naha
na, ta dazlay mətsike me ta Yesu, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta
tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Gamay masuwayaŋ nakə ma dîye ha ka yaw abəra
ka təv i Mbəlom aye.»
12 Yesu a tsəne bazlam tay nakə tə tsik aye na, a ma ha məsəfəre ŋgək
a bəzihuɗ, a gwaɗatay: «Nəkurom ndo neheye tə ɗəre ka tsətsahumeye
masuwayaŋ sa na, kemey? Anaŋ na tsikakumeye ta deɗek: Ɗaɗa ndəray ma
gakumeye masuwayaŋ bay!»
13 Tsa na, Yesu a gər tay ha. A tsal ŋgway a kwalalaŋ i yam, a ye a tas abəra
ma dəlov niye a diye neŋgeɗ.
14 Gawla i Yesu hay ta zəba wu tay hay na, ta mətsa ha gər tə masəkəme
makwala. Andaya fataya mə kwalalaŋ i yam na, tapa nəte tsa. 15 Ahəl nakə
faya ta diye na, Yesu a gatay ɗaf, a gwaɗatay: «Gum metsehe! Tsəpum gər
kurom abəra ka gəɗe i Farisa hay tə bəmalə i Herod.»
16 Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ
tay. Tə gwaɗ: «A tsikakway na, hərwi nakə makwala andaya fakwaya bay
aye!»
17 Tsa na, Yesu a səratay naha ka wu nakə faya ta miye ha a bo mə walaŋ
tay aye. A gwaɗatay: «Ka ŋgurumeye bo kurom hərwi makwala nakə andaya
fakuma bay aye na, kemey? Ada ka tsənum zuk bəɗaw? Ka pum a mədzal gər
kurom təbəɗew? Mədzal gər kurom na, madərəzla eye kəla ɗaw?
18 «Ɗəre andaya fakuma ada kâ ŋgatumay a ɗəre bəɗaw? Zləm andaya
fakuma hərwi mətsəne ada kâ tsənum bəɗaw?
«Ada kə makumaw a gər təbəɗew? 19 Na ge tə makwala na, kəkay? Na ŋgəna
ha makwala tapa zlam na, ndo hay gwezem zlam tə nda bəɗaw? Ada nakə a
ləkaw ka hayumay gər na, gwaŋ nday?»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Gwaŋ kuro gər eye sulo.»
20 Yesu a gwaɗatay sa: «Makwala neheye tapa tasəla aye na ŋgənatay a ndo
hay gwezem faɗ aye na, nakə a ləkaw a rah na, kəteh nday?»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Kəteh tasəla.»
21 Yesu a gwaɗatay: «Aya! Ada ka sərum ha sa bəɗaw?»

Yesu a mbəl ha guluf

22 Tsa na, tə ndisl a gəma wuray tə zalay Betesayda. Mə ɗəma na, tə gəsay
naha həlay a ndoweye andaya guluf eye ka təv i Yesu. Tə gay amboh a Yesu.
Tə gwaɗay: «Tətal ka ndo may anaŋ ada mâ ŋgatay a ɗəre tey.»
23 Yesu a gəs ndo niye guluf eye mə həlay, a ye ha abəra ma wuzlahgəma. Ti
ye naha na, Yesu a tuf slesleɓ ka ɗəre i guluf niye. A pa faya həlay, a tsətsah
faya a gwaɗay: «Ka ŋgatay a wu ɗaw?»
24 Guluf niye a zəba ɗəre na, a gwaɗay a Yesu: «Na ŋgatay a ndo hay. Na
ŋgatatay na, andza gərɗaf hay, ane tuk na, faya ta diye.»
25 Tsa na, Yesu a pay həlay ka ɗəre sa. Ɗəre i guluf niye na, a mbəl lele. A
ŋgatay a ɗəre kulir kulir tuk.
26 Yesu a gwaɗay: «Anəke na, do wu yak a mətagay tuk. Kâ ye ta
wuzlahgəma bay kəla.»

Piyer a ɗa ha Yesu neŋgeye Kəriste
Mata 16.13-20; Luka 9.18-21

27 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma gəma niye.
Ti ye a gəma neheye bəse tə mbay naha a gəma i Sezare Filipi aye. Ahəl nakə
nəteye ka tsəveɗ faya ta diye na, Yesu a tsətsah ka gawla ŋgay hay, a gwaɗatay:
«Ndo hay tə gwaɗ fagaya neŋ na, way?»
28 Ta mbəɗay faya tə gwaɗay: «Siye hay tə gwaɗ nəkar na, Yuhana
madzəhuɓe ndo a yam, ndo mekeleŋ eye hay tə gwaɗ nəkar na, Eliya, siye
hay tə gwaɗ nəkar na, nəte mə walaŋ i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay.»
29 Yesu a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ada nəkurom ka gwaɗum i kurom,
neŋ na, way?»
Tsa na, Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Nəkar na, Kəriste.»
30 Tsa na, Yesu a gatay me, a gwaɗatay: «Kâ tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a ɗa ha məməte ŋgay
Mata 16.21-28

31 Tsa na, Yesu a pa bo ka mətsikatay me a zləm. A gwaɗatay: «Neŋ Wawa
i Ndo na, kutoŋ na siye ɗəretsətseh haladzay. Bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala
eye ada siye i madugula hay na, nəteye ta wuɗiye ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta
kəɗiye ga. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra
ma məɗahaŋ.» 32 A ɗatay ha parak parak lele ka həmbər mətsikatay bay.
Tsa na, Piyer a zalay kətsah mahəŋgeye, a gay me. 33 Yesu a mbəɗa me ka
təv i gawla ŋgay siye hay. A zəba naha fataya. A gay me a Piyer, kutik kutik,
a gwaɗay: «Do abəra ka təv ga. Do a dəba, nəkar na, Fakalaw. Ka dzala gər
andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezeŋ.»
34 Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ŋgay hay. A gwaɗatay a nəteye
tebiye: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay na, mâ gər ha wu nakə a say a ɗərev
ŋgay aye. Mâ zla mayako mazləlmbaɗa eye ada mâ peŋ bəzay.* 35 Andza niye,
ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha ɗuh. Ane tuk
na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga ada hərwi Labara Ŋgwalak
eye na, ma təmiye ha ɗuh. 36 Taɗə ndoweye kə huta zlele i məndzibəra tebiye
a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama ŋgay aye na, mey?
37 Wu andaya nakə ndo zezeŋ ma sliye faya məvəle hərwi mambəɗa ahaya
məsəfəre ŋgay aye ɗaw?
38 «Nəkurom ndo neheye anəke aye, nəkurom na, mə walaŋ i ndo neheye
tə sər Mbəlom bay, faya ta giye mezeleme aye. Taɗə ndoweye ka kərah ga ada
kə ɗatay ha bazlam ga a ndo hay bay na, neŋ dərmak na ta kərahiye na. Na
ta kərahiye na na, ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta məzlaɓ i Bəba
Mbəlom ada ta gawla i Mbəlom hay aye.»

9

1 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye
anəke kanaŋ aye, nəteye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ŋgateye tə
ɗəre tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ŋgay ta gədaŋ aye təday.»

Bo i Yesu a mbəɗa
Mata 17.1-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18

2 Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zalay a Piyer, a Yakuba ta Yuhana,
ti ye tə tsal a mahəmba zəbol eye. Ahəl nakə nəteye mə mahəmba niye
mahəteye na, bo i Yesu a mbəɗa ka ɗəre tay. 3 Peteked ŋgay a mbəɗa herre

* **8:34** Məzle mayako mazləlmbaɗa eye na, andza məgweɗe: Məndze maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ŋgay andza Yesu.

kuɗekuɗek. Məsləɗe i peteked niye na, ndəray kwa nəte ka məndzibəra ma sliye məsləɗe ha andza niye na, andaya bay.

4 Kwayaŋŋa gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatatay a Eliya ta Musa nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

5 Tsa na, Piyer a gwaɗay a Yesu: «Miter ga! Lele na, ndzakwa kanaŋ. Nəmaa kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.» 6 Piyer a tsik andza niye na, hərwi a sər wu nakə ma tsikiye bay. Hərwi nəteye neheye mahkar aye na, ta dzədzar haladzay.

7 Pazlay a mbəzlaw mə mbəlom, a dərəzl tay ha. Ma pazlay niye na, bazlam a tsənew abəra mə gəma, a gwaɗ: «Nakay na, wawa ga. Na wuɗa na haladzay. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

8 Tsa na, gawla i Yesu neheye mahkar aye ta zəba ɗəre na, ndəray andaya sa bay. Andaya ka təv niye na, Yesu mahəŋgeye.

9 Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahəmba aye na, Yesu a gwaɗatay: «Wu nakə ka ŋgatumay aye na, kâ təkərumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ, Wawa i Ndo na lətsew abəra ma mədahaŋ aye təday.» 10 Ta təma bazlam nakə Yesu a tsikatay aye. Anəke na, ta tsətsah mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Mələtsew abəra ma mədahaŋ na, andza məgweɗe mey?»

11 Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwaɗ na, Eliya ma lahaweye madayaw təday na, hərwi mey?»

12 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Andza niye, Eliya ma lahaweye madayaw. Ma lambaɗiye tay ha wu hay tebiye təday. Ta watsa ka gər i Wawa i Ndo dərmak. Tə watsa na, tə gwaɗ: "Neŋgeye na, ma siye ɗəretsətseh haladzay ada ta zəbiye faya andza ndo bay" bəɗaw? 13 Na tsikakumeye parakka: Eliya na, ɓa ki yaw tsɨy. Ndo hay ta gay wu nakə a satay aye. Bazlam i Mbəlom kə tsik faya andza niye.»

Yesu a mbəl ha wawa
Mata 17.14-21; Luka 9.37-43

14 Tə ndisl ka təv i siye i gawla ŋgay hay na, tə ndzay naha a gər a ndo hay haladzay tə lawara tay ha a wuzlah. Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye aye ta gawla i Yesu hay faya ta kəɗiye wuway a bo. 15 Ndo hay tə ŋgatay a Yesu faya ta diye naha ka təv tay ta gawla ŋgay neheye mahkar aye na, a gatay hərɓaɓəkka. Tsa na, ta hway ka təv ŋgay mata tsikay me. 16 A gwaɗatay: «Ka kəɗum wuway ta nəteye ka wuye mey?»

17 Tsa na, ndoweye andaya mə walaŋ i ndo niye hay a mbəɗayaw faya, a gwaɗay: «Miter, neŋ na zlakaw wawa ga, hərwi mahorvov a gay. A gay na, a ɓaraway ka bazlam ŋgəts. 18 Mahorvov a gəsawa na. A gəsawa na na, kwa ka waray. A kalawa ha ka dala ɓəra ɓəra. Makukufay a yawaw faya abəra ada a həpəɗawa zler ada a sarawa ha. Na tsətsah ka gawla yak neheye ta həhar faya bəra mahorvov tey na, tə mba faya mahəhere bay.»

19 Yesu a tsikatay parakka a ndo niye hay, a gwaɗatay: «Nəkurom neheye anəke ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye! Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ŋgatay hərwi kurom na, məndze hadzəgay? Ahe! Zlumeŋ ahaya wawa eye kanaŋ.»

20 Ti ye, tə zlayaw wawa niye.

Fakalaw niye mə bo i wawa niye a ŋgatay a Yesu na, a ɓəl ha wawa niye ta gədaŋ. Wawa niye a dəɗ. Tsa na, a tambolom ha ka dala tambolom tambolom. Makukufay a yaw ka bazlam.

21 Yesu a gwaɗay a bəba i wawa niye: «Wu nakay a gay na, kə ndza faya hadzəgay?»

Bəba i wawa niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Wu nakay a dazlay na, neŋgeye wawa eye mba. 22 Fakalaw a kalawa ha a ako ada a yam hərwi ada mâ mət. Taɗə ka sliye faya na, amboh dzəna may tey.»

23 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ka gwaɗ na, "Taɗə ka sliye faya na, dzəna may tey" ba! Ane tuk na, hərwi ndo nakə kə dzala ha ka neŋ aye na, wuray andaya ma giye bo hərwi ŋgay bay na, andaya bay.»

24 Tsa na, bəba i wawa niye a wuda ta magala, a gwaɗ: «Na dzala ha! Səkeheŋ ha mədzele ka nəkar.»

25 Ahəl nakə Yesu ta bəba i wawa niye faya ta tsikiye me aye na, ndo hay ta hway naha haladzay ka təv tay. Yesu ka zəba ndo hay faya ta diye naha na, a ŋgərəz ka fakalaw, a gwaɗ: «Nəkar fakalaw nakay matəra ha ndo mandək eye ada mətsike me bay aye na, faya na gwaɗakeye dara abəra mə bo i wawa nakay. Kâ ma faya mede a bo i wawa nakay ɗaɗa sa bay!»

26 Fakalaw niye a wuda, a ɓəl ha wawa niye ta gədaŋ. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i wawa niye. Wawa niye ma kaleye zləva andza ma mətiye. Ndo hay haladzay ka niye tə gwaɗ: «Wawa nakay na, kə mət.» 27 Yesu a gəs na mə həlay, a lətse ha. Wawa niye a lətse ka mbəlom.

28 Tsa na, Yesu ta gawla ŋgay hay, ti ye abəra ka niye, ti ye a mətagay. Ahəl nakə nəteye mahəteye mətagay na, ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Nəmay, nəmaa mba faya mahəhere fakalaw abəra ka wawa niye təbey na, hərwi mey?»

29 Yesu a mbəɗatay faya: «Ka ɗuwulumay me a Mbəlom bay na, ka slumeye faya mahəhere slala i Fakalaw niye bay.»

Yesu a ɗa ha məməte ta mələtsew ŋgay abəra ma tsəvay
Mata 17.22-23; Luka 9.43-45

30 Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma təv niye. Ti ye a təv mekeleŋ eye ta dala i Galile. Yesu a say na, ndo hay tâ sər ha təv nakə neŋgeye mə ɗəma aye bay. 31 A say ndo hay tâ sər faya bay na, hərwi faya ma tətikateye a gawla ŋgay hay.

A tətikawatay a gawla ŋgay hay na, a gwaɗawatay: «Neŋ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay. Ta kəɗiye ga mədahaŋ eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

32 Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta tsəne me ŋgay niye a say məgweɗe mey na, ta tsəne bay. Ada ta dzədzar matsətsehe faya.

Matəme wawa hay
Mata 18.1-5; Luka 9.46-48

33 Tsa na, tə ndisl a Kafernahum. Ti ye naha, ti ye a gay nakə tə ndzawa mə ɗəma aye. Ahəl nakə nəteye mə gay niye na, Yesu a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Meeneŋ faya ka deyekweye ka tsəveɗ na, ka tsikum mə walaŋ kurom na, ka wuye mey?»

34 Ta mbəɗay faya a Yesu bay. Hərwi ahəl nakə faya ta diye ka tsəveɗ aye na, ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Ndo nakə neŋgeye bagwar eye a ze ndo mə walaŋ kway nakay aye na, way?»

35 Yesu a ndza ka dala. Tsa na, a hayay gər a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo ka təv ŋgay. A gwaɗatay: «Ndo nakə a say matəre bagwar eye ka gər i ndo hay aye na, mâ həna ha gər ɗuh. Sa na, mâ təra ndo məgay məsler a ndo hay tebiye.»

36 Tsa na, Yesu a zla wawa tsekweŋ, a lətse ha a wuzlah tay. A gəs na wawa
niye kurup kurup ka bo lele. 37 Tsa na, a gwaɗatay: «Ndoweye ka təma na
wawa nakay lele andza wawa nakay anaŋ eye hərwi nakə a wuɗa ga aye na,
a təma na, neŋ. Ndoweye ka təma ga na, a təma neŋ mahəgeye bay. A təma
na, ndo nakə a sləra ga ahaya dərmak.»

Ndo nakə kə neŋ ɗəre bay aye na, ndo ga
Luka 9.49-50

38 Ma dəba eye na, Yuhana a gwaɗay a Yesu: «Miter, nəmaa ŋgatay a
ndoweye faya ma həhariye fakalaw abəra mə bo i ndo ta məzele yak. A samay
haɓe məgay me hərwi neŋgeye na, ndo kway bay.»
39 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Kâ gumay me bay. Hərwi ndoweye kə
ge masuwayaŋ tə məzele ga na, ma tsikiye fagaya wu nakə lelebay aye bay.
40 Hərwi ndo nakə kə nakway ɗəre bay aye na, neŋgeye ndo kway.»
41 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndoweye kə vəlakum yam məse hərwi nakə ka
pumeŋ bəzay a neŋ Kəriste aye na, sərum ha ta deɗek, magogoy ŋgay ma
dziye bay.»

Masəpete
Mata 18.6-9; Luka 17.1-2

42 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndoweye ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neheye
tə dzala ha ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tâ ɓaray maɗîz i kwar a ɗay ada
tâ kal ha a huɗ i bəlay. 43 Taɗə həlay yak ma dəɗîye kar ha a mezeleme na, ɗəs
na. Ŋgama huta məsəfəre ka təv i Mbəlom tə həlay yak nəte tə bəmalə nakə ta
kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye ɗaɗa bay tə həlay yak sulo aye. [44 Mə
ɗəma na, mətul neheye tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə ɗaɗa ma
mbatiye bay aye.] 45 Taɗə sik yak ma dəɗîye kar ha a mezeleme na, ɗəs na.
Ŋgama ɗuh na, fələkwa a Bəy i Mbəlom tə sik yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye
kar ha a ako tə sik yak sulo aye. [46 Hərwi mə ɗəma na, mətul neheye tə nda
ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə ɗaɗa ma mbatiye bay aye.] 47 Ada kə
ge taɗə ɗəre yak ma dəɗîye kar ha a mezeleme na, ŋgwaɗ na. Ŋgama ɗuh na,
fələkwa a Bəy i Mbəlom tə ɗəre yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako
nakə ɗaɗa ma mbatiye bay tə ɗəre yak sulo aye. 48 Mə ɗəma na, mətul neheye
tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə ɗaɗa ma mbatiye bay aye.»
49 Yesu a gwaɗatay sa: «Andza ako nakə ndo məvəɗe ma vəɗîye ha wu aye na,
ndo neheye tə dzala ga ha ta siye ɗəretsətseh hərwi mede tay. Sluwal dərmak
andza niye, ta giye ka ala na, ada mâ vəɗ. 50 Sluwal na, wu nakə lele aye.
Ane tuk na, taɗə sluwal a tsəhən bay na, ta giye ha sa kəkay ada mâ tsəhən
na? Wewer andaya matəra ha lele sa bay. Nəkurom dərmak na, tərum andza
sluwal nakə a tsəhən lele aye. Mə walaŋ kurom na, ndzum barbarra.»

10

Yesu a tsik ka mahəhere ŋgwas
Mata 19.1-12; Luka 16.18

1 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma Kafer-
nahum, ti ye ka dala i Yahuda. Tsa na, tə lətse, ti ye tə tas magayam i Yurdum.
Mə ɗəma na, ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay sa. Tsa na, a tsikatay
bazlam i mbəlom andza nakə a tsikawatay aye.
2 Farisa hay ti ye naha ka təv ŋgay. Ti ye naha ka təv ŋgay na, hərwi a satay
məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Bazlam kway mapala
eye kə vəl tsəveɗ a ndo ka mahəhere ŋgwas ŋgay ɗaw?»

3 Yesu a mbəɗatay faya na, tə matsətsehe dərmak. A gwaɗatay: «Bazlam
mapala eye waray nakə Musa a vəlakum a tsik ka mahəhere ŋgwas na?»
4 Tə gwaɗay: «Musa a gwaɗ na, taɗə ndoweye a say mahəhere ŋgwas ŋgay na,
mâ watsay ɗerewel i mahəhere a həlay. Kə watsay na, ada mâ həhar na tuk.
Ndo hay ta səriye ha manaŋ ka həhar na ŋgwas ŋgay na, ka ɗerewel niye.»
5 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Musa a watsakum gər i bazlam mapala eye
nakay andza nakay na, hərwi ɗərev kurom nakə makula eye toŋgwa toŋgwa.
6 Ahəl niye ka madazlay na, andza niye bay. Hərwi mawatsa eye ka madazlay
i məge məndzibəra na: "Mbəlom a ge hasləka ada ŋgwas. 7 Hərwi niye hasləka
ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. 8 Ada nəteye ta
təriye na, bo nəte.*" Andza niye, nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo
nəte.»
9 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo zezeŋ mâ ŋgəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha
aye bay.»
10 Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye wu tay. Ahəl nakə nəteye mə gay ta gawla
ŋgay hay aye na, gawla ŋgay hay ta tsətsah sa, tə gwaɗay: «Bazlam niye ka tsik
eye na, andza məgweɗe mey?»
11 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Taɗə ndoweye ka həhar na ŋgwas
ŋgay ada kə zla a ɗəma ŋgwas mekeleŋ eye na, kə ge madama. Kə gay mənese
a ŋgwas ŋgay kurre eye. 12 Taɗə ŋgwas a wuɗa na zal ŋgay sa bay, a zla zal
mekeleŋ eye dərmak na, kə ge madama.»

Yesu a təma wawa hay
Mata 19.13-15; Luka 18.15-17

13 Ma dəba aye na, ndo hay tə həl naha wawa hay a Yesu hərwi ada mâ pa
fataya həlay ada tâ huta ŋgama. Ane tuk na, gawla ŋgay hay tə gatay me a ndo
niye hay tə həlay naha wawa hay aye. 14 Yesu a ŋgatay andza niye na, a yay a
gər bay. A ndalay. A gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Gərum tay ha wawa hay tâ
yaw ka təv ga! Kâ həharum tay hay bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na,
a slala i ndo neheye andza wawa neheye. 15 Sərum ha na, ndoweye ka təma
Bəy i Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bəy i Mbəlom bay.»
16 Tsa na, a zla wawa niye hay a həlay nəte ta nəte. A pa fataya ŋgama.

Ndo i zlele ta Bəy i Mbəlom
Mata 19.16-30; Luka 18.18-30

17 Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ta diye na, ndoweye a yaw ka təv ŋgay
mahway mahway. A ndisl ka təv ŋgay na, a dəkway gurmets kame ŋgay, a
gwaɗay: «Miter lele eye, na hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, na giye
na, kəkay?»
18 Yesu a gwaɗay: «Ka zeleŋ ndo lele eye na, kemey? Ndo lele eye na,
Mbəlom nəte ŋgweŋ. 19 Ka sər bazlam i Mbəlom mapala eye ɗaw? Bazlam
i Mbəlom mapala eye a gwaɗ na: "Kâ kəɗ gər i ndo bay, kâ ge madama bay,
kâ ge məkal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay, kâ vay gər a ndo bay,
rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak.†"»
20 Ndo niye a gwaɗay: «Miter, gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaweye
na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»
21 Yesu a ndazl na na, a wuɗa na haladzay. Tsa na, a gwaɗay: «A ləkaw
fakaya abəra na, wu nəte. Anəke na, do ta səkəm ha zlele yak hay tebiye ada

---

* **10:8** Madazlay i wu hay 1.27, 2.24. † **10:19** Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20.

kâ ŋgənatay suloy aye a ndo i mətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiye zlele mə mbələm. Tsa na, dara, peŋ bəzay.»
22 Ndo niye a tsəne bazlam niye na, ɗərev a həɓay. A ye ŋgway ta mevel eye,
hərwi zlele ŋgay na, haladzay.
23 Yesu a ŋgatay a ndo niye a ye ŋgway na, a zəba ka gawla ŋgay niye hay tə
lawara na a wuzlah aye. A gwaɗatay: «Kay! Hərwi ndo i zlele na, mede a Bəy
i Mbələm i ŋgay na, mada me eye haladzay.»
24 Gawla ŋgay hay tə tsəne bazlam niye na, a vəlatay madzədzere. Ane tuk
na, Yesu a gwaɗatay sa: «Wawa ga hay! Mede a Bəy i Mbələm na, mada me
eye haladzay! 25 Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbələm aye na,
ŋgama zləgweme mâ ye ta bəɗ i ləpəre.»
26 Tsa na, a gatay wadəŋ wadəŋ a gawla ŋgay hay. Tə gwaɗ mə walaŋ tay:
«Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»
27 Yesu a zəba fataya, a gwaɗatay: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk
na, Mbələm ma sliye mətəme ha ndo. Hərwi neŋgeye na, wuray a zay gədaŋ
təbey.»
28 Tsa na, Piyer a gwaɗay: «Tsəne! Nəmay anaŋ, nəmaa gər ha wu hay
tebiye hərwi məpaka bəzay na, kəkay?»
29 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Sərum ha! Ndoweye kə gər ha gay
ŋgay, malamar ŋgay hasləka eye hay ta malamar ŋgay dem eye hay, may ŋgay,
bəba ŋgay, wawa ŋgay hay, guvah ŋgay hərwi ga ada hərwi Labara Ŋgwalak eye
na, 30 anəke ahəl kway nakay ma hutiye a ɗəma gay hay, malamar hasləka eye
hay, malamar dem eye hay, maya hay, wawa hay, guvah hay na, haladzay a
ze nakə a gər ha aye. Kəla na, ta geye ɗəretsətseh haladzay dərmak. Aza kame
na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. 31 Mə walaŋ i ndo neheye anəke
nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaŋ i ndo
neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

Yesu a ɗa ha məməte ŋgay
Mata 20.17-19; Luka 18.31-34

32 Yesu ta gawla ŋgay hay, tə həl bo, tə lətse hərwi mede a Zerozelem. Anəke
na, nəteye ka tsəveɗ faya ta diye. Kame tay na, Yesu. Gawla ŋgay niye hay
ta dzədzar. Ndo neheye tə patay bəzay faya ta diye ka bo dziye ta dzədzar
haladzay.
Yesu a zalatay a gawla ŋgay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra mə walaŋ
i ndo niye hay kətsah sa. Ka təv niye na, a tsikatay wu nakə ma ta təriye ka
gər ŋgay aye.
33 A gwaɗatay: «Tsənum, anəke na, faya ka deyekweye a Zerozelem. Mə
ɗəma na, neŋ Wawa i Ndo ta vəlateye ga ha a həlay a bagwar i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbələm aye ada a ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbələm
mapala eye. Ta geŋeye sariya i məkəɗe. Ta vəlay ga ha a həlay i ndo neheye tə
sər Mbələm bay aye. 34 Nəteye na, ta ŋgweseŋeye dəla abəra mə gər. Ta tufeŋeye
slesleɓ a ɗəre. Ta ndaɓiye ga ta mandalaɓa. Tsa na, ada ta kəɗiye ga tuk. Aya
ane, ma dəba i məhəne mahkar na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

Ndo bagwar eye ta ndo i məsler
Mata 20.20-28; Luka 22.25-27

35 Ma dəba aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay ta həndzəɗ ka
təv ŋgay, tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ may, a samay na, gamay wu nakə a samay
matsətsehe fakaya aye?»
36 Yesu a gwaɗatay: «A sakum nâ ge hərwi kurom na, wuye mey?»

37 Ta mbəɗay faya tə gwaɗay: «Wu nakə nəmaa tsətsah fakaya aye na, ahəl nakə aza ka ndziye ma bəy yak na, vəlamay tsəveɗ nəmaâ ndza ka təv yak, nəte ta diye i həlay i mənday ada neŋgeɗ ta diye i həlay i gula yak tey.»
38 Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: «Ka sərum wu nakə ka tsətsahumeye aye bay? Ka slumeye məse ɗəretsətseh nakə na siye aye ɗaw? Ka slumeye faya matəme tâ dzəhuɓ kurom ha a ɗəretsətseh nakə ta dzəhuɓiye ga ha a ɗəma aye ŋgway ɗaw?»
39 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmaa sliye faya.»
Yesu a gwaɗatay: «Andza niye deɗek, ɗəretsətseh nakə na ta siye na, ka ta sumeye. Ɗəretsətseh nakə ta dzəhuɓiye ga ha a ɗəma aye na, ta dzəhuɓiye kurom ha a ɗəma. 40 Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheye Mbəlom a ləvatay ha bo aye wu tay.»
41 Siye i gawla ŋgay neheye kuro aye tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. Tə ge mevel ka Yakuba ta Yuhana. 42 Hərwi niye Yesu a zalatay tebiye ka təv ŋgay, a gwaɗatay: «Ka sərum ha na, ndo neheye ta zəba fataya andza bəy bagwar eye ka məndzibəra faya ta ləviye ndo hay ta gədaŋ ada ndo bagwar eye hay ta ɓərəkiye ha gədaŋ tay ka siye i ndo hay. 43 Ane tuk na, mâ ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Ɗuh na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, mâ təra ndo i məsler kurom. 44 Ada taɗə ndo mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na, mâ təra beke i ndo hay tebiye ɗuh. 45 Kwa neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tâ geŋ məsler bay. Na yaw ɗuh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbəl ha ndo guluf eye
Mata 20.29-34; Luka 18.35-43

46 Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a gəma i Zeriko. Ahəl nakə ti yaw abəra ma gəma niye na, ndo hay haladzay tə patayaw bəzay. Faya ta diye na, tə ndzay a gər a guluf wuray faya ma rəkiye wu mandza eye ka tsakay i tsəveɗ. Məzele ŋgay na, Bartime, andza məgweɗe wawa i Time. 47 Guluf niye a tsəne taɗakay faya ma diye na, Yesu ndo i Nazaret na, a wuda, a gwaɗ: «Yesu, Wawa i Davit, nâ gaka mə bo təbəɗew?»
48 Ndo hay haladzay tə gay me, tə gwaɗay: «Ka bəbəl mey? Ndza ɗikɗik!»
Neŋgeye na, a səkah ha mawude sa ɗuh: «Wawa i Davit, nâ gaka mə bo təbəɗew?»
49 Tsa na, Yesu a lətse, a gwaɗatay: «Dum zalumeŋayaw, mâ yaw.»
Ti ye tə zalay a guluf niye, tə gwaɗay: «Ɗərev mâ ye fakaya abəra bay. Lətse! Dara, faya ta zalakeye.»
50 Tsa na, a lətse hurum, a kal ha peteke ɗi mətasl ŋgay əvez ka dala. A ndapa a mbəlom, tsa na, a ye ka təv i Yesu.
51 Yesu a tsətsah faya, a gwaɗay: «A saka nâ ge hərwi yak na, mey?»
Guluf niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Miter, a seŋ na, nâ ŋgatay a ɗəre sa tey.»
52 Tsa na, Yesu a gwaɗay: «Ka pa mədzal gər yak ka neŋ ta deɗek. Do, ka mbəl!»
Tsa na, guluf niye a ŋgatay a ɗəre kwetseh kwetseh lele. A pay bəzay a Yesu.

11

Yesu a ndisl a Zerozelem
Mata 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

1 Anəke na, Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye bəse ta Zerozelem. Nəteye mə
mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetəɗœz aye. Ka mahəmba eye niye na,
gəma i Betifadze ta Betani andaya. Mə ɗəma na, Yesu a slər tay ha gawla ŋgay
hay sulo, a gwaɗatay: 2 «Ɗum a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha
a ɗəma na, ka ndzumeye a gər a zuŋgo wawa eye ɗa məzle ndo maɓara eye.
Ndəray kə ndza faya ɗaɗa zuk bay. Pəlumaw ada kâ yumeŋ ahaya. 3 Ndəray
kə gwaɗakum: “Ka pəlumeye zuŋgo eye məge ha mey?” na, gwaɗumay: “A
say a Bəy Maduweŋ. Ma ta ma ahaya kanaŋ bəse, ma ndziye bay.”»
4 Tsa na, ti ye a gəma niye. Ti ye naha a ɗəma na, tə huta zuŋgo niye wawa
aye maɓara eye ma bəra ka məgeɗ, ka tsakay i tsəveɗ. Tsa na, tə pəla ha zuŋgo
niye. 5 Mə ɗəma na, ndo hay andaya mandza eye. Tə gwaɗatay: «Ka gumeye
ka niye mey? Ka pəlumeye zuŋgo eye məge ha mey?»
6 Tsa na, ta mbəɗatay faya andza nakə Yesu a tsikatay naha aye. Ndo niye
hay tə tsəne andza niye na, tə gər tay ha. Tsa na, ti ye ha zuŋgo niye. 7 Ti ye
ahaya zuŋgo niye a Yesu na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, a ndza ka
zuŋgo niye. 8 Ndo hay haladzay ta fətəl peteked tay hay ka tsəveɗ. Siye hay tə
pa hawal i gərɗaf neheye tə ɗəsaw ma guvah hay aye hərwi məɗəslay ha gər a
Yesu dərmak. 9 Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba ŋgay aye na,
ta wuda, tə gwaɗ: «Zambaɗakway a Mbəlom! Mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya
ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye! 10 Mbəlom mâ pa ŋgama ka bəy i
bəba kway Davit! Zambaɗakway a Mbəlom, neŋgeye nakə mə mbəlom aye!»

Yesu a vəlay mezeleme a gərɗaf i gurov
Mata 21.18-19

11 Tsa na, tə ndisl a Zerozelem. Tə ndisl naha a Zerozelem na, ti ye a gay i
məɗəslay ha gər a Mbəlom. A ndisl naha na, a zəba ka wu nakə ndo hay faya
ta giye mə ɗəma aye. Ma dəba eye na, ti ye ta gawla ŋgay hay a gəma i Betani.
Ti ye a ɗəma na, hərwi mazlambar pat faya ma dədîye.
12 Tədœ eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse abəra ma gəma i Betani, tə ma
a Zerozelem. Ka tsəveɗ faya ta diye na, may a wur ka Yesu. 13 A ŋgatay naha a
dərizl i gərɗaf wuray andza gurov slambah faya haladzay. Tsa na, a ye mata
zəbaw faya. A gwaɗ: «Iŋgedhay na hutiye hohway ŋgay eye na ndiye.» A ye, a
ndisl naha ka təv i dərizl i gərɗaf niye na, kakupkuppa slambah ɗekɗek bəna,
hohway andaya bay. Hərwi kə ndisl ahəl ŋgay məwe bay. 14 Tsa na, Yesu a
gwaɗay a dərizl i gərɗaf niye: «Ndəray mâ nda hohway yak ɗaɗa sa bay!» Tsa
na, gawla ŋgay hay ta tsəne.

Yesu mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
Mata 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22

15 Ma dəba eye na, tə ndisl a Zerozelem sa. Yesu a ye naha na, a ye a
dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay
mahəhere tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye hay wu
hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambəɗe ha suloy, a mbəzl ha təv məndze i
ndo masəkəme ha bodobodo hay. 16 A gatay me a ndo məzle wu i tsakala kwa
waray waray mede ha ta dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. 17 A
ɗatay ha lele, a gwaɗatay: «Mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom na: “Ta zaleye a
gay ga na, gay i maɗuwule me i slala i ndo hay wal wal tebiye.*” Ane tuk na,
nəkurom ka tərum ka lar i məkal hay na, kəkay?†»
18 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo mədzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye, tə tsəne wu nakə Yesu a gawa aye na, ta dzədzar

* **11:17** Ezay 56.7. † **11:17** Zeremi 7.11.

hərwi ndo hay ta wuɗa bazlam i Yesu niye a tsikatay aye. Ta pəla tsəveɗ ka məkəɗe na Yesu.
19 Ta huwa pat pizze na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma Zerozelem.

Məpe mədzal gər ka Yesu tə maɗuwule me
Mata 21.20-22

20 Tədœ eye pərik i mekedœ na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə ma a Zerozelem. Ahəl nakə faya ta diye na, tə ŋgatay a dərizl i gərɗaf niye andza gurov aye. Dərizl i gərɗaf niye na, makula eye hus ta zləlay eye dzay. 21 Piyer a ŋgatay na, bazlam i Yesu nakə a tsikay a dərizl i gərɗaf niye a mayaw a gər. Tsa na, a gwaɗay a Yesu: «Miter, zəba ka dərizl i gərɗaf nakə ka vəlay mezeleme aye na, kə kula.»
22 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Gərumay ha mədzal gər kurom a Mbəlom! 23 Sərum ha lele, ndoweye kə gwaɗay a mahəmba nakay: "Lətse abəra kanaŋ, ta kal ha bo a bəlay", kə ge a tsik ta mədzal gər nəte na, Mbəlom ma təmiye na. Ada mâ sər ha na, ma giye bo andza nakə a tsətsah aye. 24 Hərwi niye faya na tsikakumeye: Taɗə ka ɗuwulum me, ka tsətsahum wu ka Mbəlom na, dzalum ha na, ɓa ka hutum tsɨy. Mbəlom ma vəlakumeye. 25 Agəna nəkurom ta magum eye ta ndo na, ka ta ɗuwulumeye me a Mbəlom na, dum pəsum ha bo təday. Ada Mbəlom Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərmak. [26 Taɗə nəkurom mandza eye huya ta magum eye na, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye ma pəsakumeye ha bay dərmak.]»

Gədaŋ i Yesu
Mata 21.23-27; Luka 20.1-8

27 Ma dəba eye na, tə ma a Zerozelem tuk. Yesu a ye a dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma həhaliye mə ɗəma aye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula siye hay, ti ye ka təv i Yesu. 28 Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ka ge wu neheye na, ta gədaŋ waray? Maa vəlaka gədaŋ eye na, way?»
29 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋ dərmak na tsətsahiye fakuma matsətsehe nəte, taɗə ka mbəɗumeŋew faya na, na ge wu neheye ta gədaŋ waray na, na tsikakumeye. 30 Maa sləraw Yuhana madzəhuɓe ndo a yam na, way? Maa sləraw na, Mbəlom tsukuɗu ndo hay ɗaw? Mbəɗumeŋew faya tey.»
31 Tsa na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Ka mbəɗakweye faya na, kəkay? Taɗə ka gwaɗakwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwaɗakweye: "Ka dzalum ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?" 32 Ada ka mbəɗakweye faya məgweɗe maa sləraw Yuhana na, ndo hay, ka tsikakweye təta bay.» Tə tsik təta bay na, hərwi ndo hay tebiye tə sər ta deɗek Yuhana na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. Ta dzədzar mətsike andza niye hərwi ndo hay. 33 Ta mbəɗay faya a Yesu, tə gwaɗay: «Nəmaa sər bay.»
Yesu a gwaɗatay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye ta gədaŋ i way na, na tsikakumeye bay.»

12

Dzeke i ndo neheye tə həl tay ha a guvah nəteye seweɗ eye hay aye
Mata 21.33-46; Luka 20.9-19

1 Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay me ta dzeke, a gwaɗatay: «Ndoweye a ɗəs guvah. A zəv a ɗəma dərizl i gərɗaf haladzay. Dərizl i gərɗaf niye hay na, tə wa hohway aye. A ndəv ha mazəve na, a lawara na həndits ta zleɗ. Tsa na,

a lambaɗ a ɗəma təgwaɗ hərwi maɗitse a ɗəma hohway i dərizl i gərɗaf niye hay. A ɗəzl a ɗəma təv matsəpe wu. A ndəv ha malembeɗe guvah ŋgay niye na, a həl ndo i məfəte hay ada tâ fətay na. Bo ŋgay aye a ye a tsekene.

2 «Həlay i manŋgəle hohway i dərizl i gərɗaf niye hay kə sla. A slər ndo nəte mə walaŋ i ndo i məsler ŋgay hay hərwi ada tâ vəlayaw faya abəra i ŋgay. 3 Tsa na, ndo i məsler niye a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye tə gəs na. Tə ndaɓa na ada ta həhara ahaya həlay kəriye. 4 Ndo i guvah a ŋgatay andza niye na, a slər ndo neŋgeɗ. A ye naha na, kurah tə wuya faya məkəɗe na. Tə kəɗ na ka gər, tə tsaɗay pəleslesle. 5 Ndo i guvah niye a zla ndo i məsler ŋgay mamahkar eye, a slər na sa. Neŋgeye na, tə kəɗ na mədahaŋ eye. Ndo i guvah niye a slər ndo wal wal sa. Tə ge tay ha andza niye dərmak. Siye hay tə ndaɓa tay ha, siye tə kəɗ tay mədahaŋ eye hay.

6 «Anəke a zəkayaw a ndo i guvah niye na, wawa ŋgay nəte nakə a wuɗa na haladzay aye. A slər na wawa ŋgay niye nəte aye. Hərwi a dzala a gwaɗ: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

7 «Wawa niye a ye. Tə ŋgatay na, tə gwaɗ mə walaŋ tay: “Aya! Anaŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kəɗakwa na, ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” 8 Tsa na, ti ye faya, tə gəs na. Tə kəɗ na. Tə kal ha mədahaŋ eye dəreŋ abəra ma guvah niye.»

9 Tsa na, Yesu a tsətsah fataya a gwaɗatay: «Ndo i guvah ma giye anəke na, kəkay? Ndo i guvah niye ma deyeweye na, ma gəsiye tay ha ndo niye hay, ma kəɗiye tay ha. Ada ma həliye a ɗəma ndo mekeleŋ eye hay. 10 Ka dzaŋgum bazlam nakay mə Ɗerewel i Mbəlom bəɗaw? Mə ɗəma mawatsa eye na, a gwaɗ:

“Kwar nakə ndo maɗəzle gay hay tə kal ha aye na,
maa təra kwar lele eye a ze siye kwar hay na, neŋgeye ɗuh.
11 Maa gwaɗ kwar niye mâ təra kwar nakə lele eye hərwi maɗəzle gay na,
Mbəlom.
Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.*”»

12 Madugula i Yahuda hay tə sər ha a tsik andza niye na, ka nəteye. Tsa na, ta pəla tsəveɗ məgəse na. Ane tuk na, tə gər ha, ti ye wu tay hərwi ta dzədzar ma ta ndalateye a ndo hay.

Məvəlay dzaŋgal a bəy i Roma
Mata 22.15-22; Luka 20.20-26

13 Ma dəba eye na, tə slər Farisa hay ta ndo hay ŋgal mə walaŋ i ndo i Herod. Ti ye ka təv i Yesu hərwi məhəle faya abəra suwat. 14 Ti ye naha tə gwaɗay: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, deɗek. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. Faya ka tətikateye a ndo hay deɗek ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ane tuk na, a samay matsətsehe fakaya: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəveɗ məvəle dzaŋgal a bəy i Roma tsukuɗu kə vəl tsəveɗ məvəle bay? Lele məvəle bay tsukuɗu, lele məvəle ɗaw?»

15 Yesu a sər ha a satay məhəle faya abəra suwat. Tsa na, a gwaɗatay: «A sakum məhəle fagaya abəra suwat na ka mey? Ehe zlumeŋew kwar i suloy təday, a seŋ mazəbe faya.»

16 Tə zlay naha kwar i suloy nəte. Tə vəlay.

A təma kwar i suloy niye a zəba faya. Tsa na, a tsətsah, a gwaɗatay: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

Tə gwaɗay: «I bəy i Roma ada mawatsa eye faya na, məzele ŋgay.»

* **12:11** Dəmes hay 118.22-23.

17 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i
Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»
Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, a gatay hərɓaɓəkka.

Mələtsew abəra ma mədahaŋ
Mata 22.23-33; Luka 20.27-40

18 Ma dəba eye na, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke
hay na, nəteye tə dzala ha tə gwaɗ: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ
andaya sa bay.» 19 Ti ye ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Miter, bazlam nakə
Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anaŋ. A gwaɗ: "Taɗə
ndo a mət a gər ha ŋgwas ŋgay, ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ŋgwas
niye na, malamar i ndo niye a mət aye bəɗaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe
i ndo niye a mət aye mâ dze bay.†" 20 Aya andaya ahəl niye ndo ta malamar
ŋgay hay tasəla. Malamar tay bagwar eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a
mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ŋgay niye a zla aye bay. 21 Məmbager ŋgay a
zla na madakway i ŋgwas niye. Tsa na, a mət ze məwe wawa ta ŋgwas niye.
Malamar tay mamahkar eye a ge ha andza niye dərmak. 22 Nəteye niye tasəla
tə zla ŋgwas niye na, tə mət tebiye. Ndəray nəte mə walaŋ tay ta wa wawa ta
ŋgwas niye bay. Ma dəba eye nəteye niye tebiye tə mət na, ŋgwas a mət dərmak.
23 Pat nakə aza ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ŋgwas niye
ma mətseye na, a way? Hərwi mey na, nəteye niye tasəla aye ta zla na ka
ŋgwas!»

24 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Andza niye bay. Kâ vumay gər a
mədzal gər kurom bay. Ka tsikum andza niye na, hərwi ka sərum wu nakə
mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye bay ada ka sərum gədaŋ i Mbəlom bay.
25 Ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, hasləka hay ta ŋgwas hay
ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye
mə mbəlom aye. 26 Bazlam nakə a tsik ka mələtsew abəra ma mədahaŋ aye
na, ka dzaŋgum ɗaɗa mə ɗerewel i Musa təbəɗew? A ɗa ha na, bazlam nakə
Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye.
Ka təv eye niye na, Mbəlom a gwaɗay a Musa: "Neŋ na, Mbəlom i Abraham,
Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡" 27 Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i mədahaŋ
hay bay, neŋgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Nəkurom
ka dzum tsəveɗ hərwi nakə ka gwaɗum mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya
bay aye.»

Bazlam mapala eye bagwar eye
Mata 22.34-40; Luka 10.25-28

28 Ahəl nakə Yesu ta Saduke hay faya ta tsikiye me aye na, ndo mədzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye andaya dərmak, faya ma piye zləm. A tsik ma
mədzele gər ŋgay, a gwaɗ: «Yawa! Yesu a mbəɗatay faya a Saduke hay na, lele.»
Tsa na, a həndzəɗ ka təv i Yesu. A tsətsah ka Yesu a gwaɗay: «Bazlam i Mbəlom
mapala eye nakə a ze siye hay aye na, waray?»

29 Yesu a gwaɗay: «Bazlam i Mbəlom nakə mapala eye a ze siye hay aye na,
anaŋ: "Nəkurom Israyel hay, pum zləm! Bəy Maduweŋ Mbəlom kway na,
neŋgeye Bəy Maduweŋ nəte ŋgweŋ. 30 Wuɗa Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə
ɗərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, tə metsehe yak tebiye, ada ta gədaŋ
yak peteh.§" 31 Bazlam mapala eye masulo eye anaŋ sa: "Wuɗa ndo i məgeɗ

† **12:19** Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-10. ‡ **12:26** Madayaw abəra ma Ezipt 3.2-4, 6, 15-16. § **12:30** Bazlam mapala eye masulo eye 6.4-5.

yak dərmak andza ka wuɗa na gər yak.*”
Bazlam i Mbələm mapala eye maze
neheye sulo aye na, andaya sa bay.»
32 Tsa na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbələm mapala eye a gwaɗay a Yesu:
«Lele haladzay ŋgalaka! Wu nakə ka tsik aye na, deɗek. Bəy Maduweŋ na,
neŋgeye Mbələm nəte. Ma dəba ŋgay na, Mbələm mekeleŋ eye andaya bay.
33 Kwa way mâ wuɗa Mbələm tə ɗərev ŋgay tebiye, ta ndaraw ŋgay tebiye.
Ada mâ wuɗa ndo i məgeɗ ŋgay dərmak andza a wuɗa na gər ŋgay. Niye na,
a ze məfəkay naha slo i gənaw a Mbələm tə məvəlay naha siye i wu hay wal
wal.»
34 Yesu a ŋgatay ndo niye a mbəɗay faya na, tə metsehe lele. Tsa na, a
gwaɗay a ndo niye: «Nəkar na, bəse tə mede a Bəy i Mbələm.»
Ma dəba eye na, horoy a gatay a ndo hay matsətsehe faya bazlam.

Kəriste na, Wawa i Davit ɗaw?
Mata 22.41-46; Luka 20.41-44

35 Ahəl niye na, Yesu a tətikawatay a ndo hay mə gay i məɗəslay ha gər
a Mbələm. A tsətsah ka ndo hay, a gwaɗatay: «Ndo mədzaŋgawa bazlam i
Mbələm mapala eye tə gwaɗ Kəriste neŋgeye na, Wawa i Davit na, kəkay?
36 Hərwi kwa Davit na, a tsik ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye, a gwaɗ:
“Bəy Maduweŋ Mbələm a gwaɗay a Bəy Maduweŋ ga na:
Dara, ndza tə hələy i mənday ga,
hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo məne ɗəre yak hay a huɗ i sik yak
aye.†”
37 «Davit tə gər ŋgay na, kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, Kəriste ma
təriye wawa ŋgay na, kəkay?»
Bazlam i Yesu niye a tsik eye na, a yatay a gər a ndo niye hay faya ta pay
zləm aye.

Məgay metsehe a masəpete
Mata 23.1-14; Luka 20.45-47

38 Wu nakə faya ma tətikateye aye na, anaŋ. A gwaɗatay: «Həbum gər
kurom abəra ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbələm mapala eye hay. Nəteye
i tay ta wuɗa mahəhele na, ta rəkwat eye. Ka təv məhay gər na, a satay ndo
hay tâ tsikatay me ta məɗəslatay ha gər. 39 Kwa mə gay i maɗuwule me na, ta
pəlawa i tay na, təv məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay ta ŋgatateye lele.
Mə magurlom, ta wuɗa na, təv məndze ŋgwalak eye. 40 Wu nakə tə vəlawatay a
madakway i ŋgwas hay aye na, tə ndayawa na. Tə ɗuwulawa me na, vəɗvəɗ a
ndəv bəse bay hərwi ada ndo hay tâ gwaɗ fataya nəteye ndo ŋgwalak eye hay.
Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbələm ma giye fataya sariya na, ma
ziye ndo siye hay!»

Madakway i ŋgwas mətawak eye
Luka 21.1-4

41 Ma dəba eye na, Yesu a ndza bəse ta təv nakə ndo hay tə pawa a ɗəma
suloy mə gay i məɗəslay ha gər a Mbələm. Ahəl nakə ndo hay faya ta piye suloy
a wu məpe suloy aye na, Yesu faya ma zəbiye ka ndo hay ta piye suloy eye na,
kəkay. Ndo i zlele hay haladzay tə pa a ɗəma suloy haladzay. 42 Madakway
i ŋgwas wuray mətawak eye a ye naha dərmak. A ye naha a pa a ɗəma koɓo
sulo. Koɓo ŋgay niye na, a sla dala nəte bay. 43 Yesu a ŋgatay a madakway i
ŋgwas niye na, a zalatay a gawla ŋgay, a gwaɗatay: «Sərum ha, madakway i
ŋgwas nakay na, maa vəl dala haladzay a ze i ndo hay na, neŋgeye. 44 Hərwi

* **12:31** Levitik 19.18. † **12:36** Dəmes hay 110.1.

ndo mekeleŋ eye hay tə vəl na, abəra ka siye. A gatay mə gər sa bay. Ane tuk na, madakway i ŋgwas nakay mətawak eye na, a vəl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

13

Yesu a ɗa ha ta mbəzliye ha gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
Mata 24.1-2; Luka 21.5-6

1 Ahəl nakə Yesu a yaw abəra ma dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a
Mbəlom aye na, ndo nəte mə walaŋ i gawla hay a gwaɗatay: «Miter! Zəba ka
gay nakay tey. Ma ɗəzliye na, bagwar eye ada kwar neheye ta ɗəzl ha aye na,
bagwar eye hay ada tə le haladzay!»
2 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Zəba gay nakay na, ka ŋgatumeye a kwar
kwa nəte ka gər i kwar ŋgeɗ bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

Ŋgoɗgor i mandəve i məndzibəra
Mata 24.3-14; Luka 21.7-19

3 Ma dəba eye na, Yesu a tsal a mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetəɗœz
aye. A ye naha na, a ndza ɗəgerger tə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A
mahəmba niye ti ye na, tage Piyer, Yakuba, Yuhana, ta Anɟdəre tsa bəna ndo
hay tebiye bay. Mə mahəmba niye na, ta tsətsah faya tə gwaɗay: 4 «Tsikamay,
wu neheye ta ta giye bo na, kədəy? Ada ŋgoɗgor waray nakə nəmaa səriye ha
na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»
5 Tsa na, a dazlay mətsikatay, a gwaɗatay: «Gum metsehe lele! Ndəray mâ
səpat kurom bay. 6 Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa
way ma gwaɗiye: “Neŋ na, Kəriste!” Ada ta səpatiye ndo hay haladzay. 7 Ka
tsənum ndo hay faya ta giye vəram bəse tə nəkurom kwa neheye dəreŋ tə
nəkurom aye na, kâ dzədzarum bay. Wu neheye na, kutoŋ ta ndisleweye.
Ane tuk na, niye na, mandəve i məndzibəra zuk bay. 8 Slala ŋgeɗ ta giye vəram
ta slala neŋgeɗ, bəy ta bəy ta giye vəram. Dala ma ɓəliye ma gəma hay wal wal,
ada mandərzlaŋ ma giye. Wu neheye ta giye bo na, andza məwe wawa nakə
a dazlay a ŋgwas aye.
9 «Ɗəretsətseh neheye ta ndzakum a gər na, gumay metsehe a gər lele.
Hərwi mey na, hərwi ndo hay ta gəsiye kurom, ta diye kurom ha a gay i
sariya. Ta ndaɓiye kurom ta mandalaɓa mə gay i maɗuwule me hay. Ta
diye kurom kame i ndo məlәve dala hay ada kame i bəy hay, hərwi nakə ka
pumeŋ bəzay a neŋ aye. Niye na, ta səriye ha ka pumay bəzay na, a Mbəlom
deɗek. 10 Wu neheye ta giye bo andza niye na, hərwi ada ndo i məndzibəra
hay tebiye tâ tsəne Labara Ŋgwalak eye. 11 Taɗə ta gəs kurom, ta diye kurom
ha kame i ndo məge sariya hay na, kâ dzalum nəmaa ta gwaɗiye kəkay na, kâ
dzədzarum bay. Ta ye kurom ha na, tsikum wu nakə a yakumaw a mədzal
gər aye. Hərwi ma deyeweye na, abəra mə nəkurom bay. Mata ɗakum ha wu
nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. 12 Həlay eye ma slaweye na,
ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tâ kəɗ tay ha, bəba hay ta giye ta
wawa tay hay andza niye dərmak. Wawa hay ta natay ɗəre a bəba tay hay,
ta kədiye tay ha. 13 Ndo hay tebiye ta nakumeye ɗəre hərwi ga. Ane tuk na,
ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem
Mata 24.15-28; Luka 21.20-24

14 Yesu a gwaɗatay sa: «Ka ŋgatumeye a wuray maga zluwer eye andza
mazəlatoŋgo. Wuye niye na, ma ta ndziye ka təv nakə haɓe ma ndziye faya
bay aye. (Ndoweye kə dzaŋga na, mâ tsəne lele.) Ndo neheye ka dala i Yahuda

aye, ta ŋgatay a wu niye na, tâ hway a mahəmba hay. 15 Ndo nakə neŋgeye ka
gər i gay aye na, mâ mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Kə mbəzlaw na,
mâ hway ɗuh. 16 Ada ndo nakə neŋgeye ma guvah aye na, mâ mbəɗa gər a
mətagay ŋgay məzlaw peteked ŋgay bay. 17 Pat eye niye na, ɗəretsətseh wene
wene eye na, ka gər i ŋgwas neheye tə bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya
ta vəlateye wah a wawa tay hay aye! 18 Gumay amboh a Mbəlom, hərwi ada
wu neheye mâ ge bo a həlay i mətasl bay. 19 Hərwi mey na, pat eye niye na,
ɗəretsətseh bagwar eye. Slala i ɗəretsətseh niye ma ta deyeweye na, kə ge bo
ɗaɗa bay kwa ka gər nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye hus anəke. Ada slala
i ɗəretsətseh niye na, ɗaɗa ma ta giye andaya sa bay. 20 Taɗə Mbəlom mâ zla
həlay eye bəna, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkiɗ ha hərwi
ndo ŋgay neheye a pala aye.

21 «Taɗə ndəray kə gwaɗakum: “Zəbum! Kəriste anaŋ!” kəgəbay “Zəbum!
Neŋgeye atay!” na, kâ təmum bazlam ŋgay bay. 22 Andza niye, ndo masəpete
ndo hay ta deyeweye. Ta gwaɗiye nəteye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom,
kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a slərawеye. Nəteye na, ta giye
masuwayaŋ hay ada tə wu neheye ma giye hərɓaɓəkka aye hərwi taɗə ma
giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye. 23 Nəkurom na,
gum metsehe lele! Na tsikakum ka bo abəra kurre.»

Madayaw i Wawa i Ndo
Mata 24.29-35; Luka 21.25-33

24 «Ma dəba i ɗəretsətseh neheye na, pat eye niye na, pat ma giye andaya
sa bay ada kiye ma dəviye bay. 25 Wurzla hay dərmak ta kutsaweye abəra
ka magərmbəlom ada wu neheye gədaŋ eye ka magərmbəlom aye ta ɓəliye
haladzay. 26 Tsa na, ndo hay ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye
ma pazlay ta gədaŋ haladzay ada ta məzlaɓ eye. 27 Kwayaŋŋa ma slərawеye
gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka
kokway i məndzibəra tebiye kwa ka waray ka waray ka təv ŋgay.»

Dzeke i gurov

28 A gwaɗatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ŋgatumay a gurov ka ɗuɗa
na, ka sərum ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bəɗaw? 29 Andza
niye ahəl nakə ka ŋgatumay a wu neheye ta ndislew na, sərum ha neŋ Wawa i
Ndo mazlambar na deyeweye, neŋ ka məgeɗ. 30 Neŋ faya na gwaɗakumeye:
Sərum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət
zuk bay. 31 Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, ɗaɗa ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə məndzibəra ma ndəviye na,
Mbəlom nəte ŋgweŋ
Mata 24.36-44

32 «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nəte a sər bay. Ada ma
deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom
hay mə mbəlom, kwa neŋ wawa ŋgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat
eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ŋgweŋ. 33 Gum metsehe bəna, kâ dzədzarum
bay, hərwi ka sərum ma deyeweye kəɗay na, ka sərum həlay eye bay. 34 Ma
deyeweye na, andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A ye na, a
gəratay ha gay ŋgay a ndo i məsler ŋgay hay ada tâ gay gər a bəɗgay ŋgay lele.
A vəl məsler kwa a way. A ndo matsəpe məged na, a gwaɗay: “Tsəpa na lele,
kâ ndzahəra bay.” 35 Nəkurom dərmak andza niye. Ndzum na, tsezlezleŋŋe,
hərwi ka sərum ndo i gay ma deyeweye ta huwa, agəna ta magərhəvaɗ, agəna
ta mbəlom ɗa, agəna ta mekedœ, ndəray a sər bay. 36 Agəna ma deyeweye

həf na, ma ndzakum a gər nəkurom mandzahəra eye bay. 37 Wu nakə faya na tsikakumeye na, na tsikateye a ndo hay tebiye. Na gwaɗateye: Kâ ndzahərum bay! Ndzum tsezlezleŋŋe!»

14

Ta pəla tsəveɗ məgəse na Yesu
Mata 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

1 A zəkaw məhəne sulo nakə Yahuda hay ta hatsiye magurlom i Pak ada ta mənde wu mənday nakə tə zalay peŋ aye na, gəɗe faya bay. Ahəl niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye faya ta pəliye tsəveɗ ka məgəse Yesu ta məkal hərwi ada tâ kəɗ na. 2 Tə gwaɗ mə walaŋ tay: «Kâ gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ŋgwas wuray a mbəɗa mal ka Yesu
Mata 26.6-13; Yuhana 12.1-8

3 Ahəl niye na, Yesu ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simoŋ. Ndoweye niye a ndzawa na, ɗəvats i madəgweɗe a gaway. Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, ŋgwas wuray a ye a fələkwa ka təv tay dos ŋgay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. A ye naha na, a həɓ ha me i dos niye məɗakw. Tsa na, a mbəɗa mal niye ka gər i Yesu. 4 Ndo neheye ka təv i Yesu aye na, siye hay a ndalatay haladzay. Tə gwaɗ mə walaŋ tay: «Asah! Ŋgwas nakay a nas ha mal nakay na, kemey? 5 Ta səkəm ha na, ta hutiye dala haladzay segey? Ada dala aye na, ta sliye məvəlatay a ndo i mətawak hay bəɗaw!» Tə may ha mənese haladzay a ŋgwas niye.

6 Yesu a gwaɗatay: «Ɗuh bay, gərum ha ŋgwas nakay na, səfek. Ka kwasumeye gər a ŋgwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay. 7 Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Kə sakum məgatay ŋgwalak a mətawak hay na, ka mbumeye faya məgatay kwa kəɗay. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tə nəkurom huya bay. 8 Ŋgwas nakay a geŋ na, wu nakə gədaŋ ŋgay a mba faya məge aye. Neŋgeye na, kə lah mambəɗe ka bo ga mal nakə haɓe ta giye fagaya pat nakə ta piye ga a bəɗ aye. 9 Neŋ faya na gwaɗakumeye, sərum ha: Kwa a ŋgay ta ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye ka məndzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ŋgwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər bay.»

Yudas a ge ɗaf ka Yesu
Mata 26.14-16; Luka 22.3-6

10 Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo aye, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. Məzele ŋgay na, Yudas Iskariyot. A ye hərwi a say məge ɗaf ka Yesu. 11 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə tsəne labara nakə a tsikatay aye na, a yatay a gər haladzay. Tsa na, tə gwaɗay: «Nəmaa vəlakeye dala.» Yudas a maw abəra ka təv tay na, a yaw a pəla wewer ada həlay nakə lele eye hərwi məge ɗaf ka Yesu aye.

Yesu tə ge magurlom i Pak ta gawla ŋgay hay
Mata 26.17-30; Luka 22.7-23; Yuhana 13.21-30; 1 Koriŋte hay 11.23-25

12 Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəɗe faya bay aye na, tə kəɗawa təɓaŋ hərwi məde wu mənday i Pak. Pat eye niye na,

gawla i Yesu hay ta tsətsah, tə gwaɗay a Yesu: «A saka nəmaâ ye mata daka ɗaf i magurlom i Pak na, ka waray?»
13 Yesu a tsəne andza niye na, a slər gawla ŋgay hay sulo ka me, a gwaɗatay:
«Dum a wuzlahgəma! Ka yum naha na, ka ndzumeye a gər a ndo faya ma zliye
yam ta gəzla eye. Ka ŋgatumay na, pumay bəzay. 14 Gay nakə ma fələkwiye a
ɗəma aye na, fələkum dərmak ada kâ tsətsahum ka ndo i gay niye, gwaɗumay:
“Miter a gwaɗaka: Gay nakə nəmaa ndiye mə ɗəma wu mənday i magurlom
i Pak ta gawla ga hay aye na, məŋgay?” 15 Ka tsətsahum andza niye na, ma
ɗakumeye faya ka gay nakə ka gər i gay neŋgeɗaye. Huɗi gay niye na, bagwar
eye. Wu hay mə ɗəma maləva bo eye tsiy. Wu neheye ka gakweye ha məsler
aye tebiye andaya mə ɗəma. Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə
ɗəma.»
16 Gawla ŋgay niye hay sulo aye tə lətse, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha na,
tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənday i Pak
mə ɗəma.
17 Huwa a ge na, Yesu ta gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo, ti ye a gay niye
tuk. 18 Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, Yesu a gwaɗatay: «Neŋ
faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndo nəte mə walaŋ kway nakay ka
ndayakweye wu mənday dziye na, ma giye fagaya ɗaf.»
19 Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay. Tsa na, kwa way a
tsətsah faya, tə gwaɗay: «Neŋ ɗaw? Neŋ ɗaw?»
20 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Ndo nəte mə walaŋ kurom neheye
kuro gər eye sulo aye. Mata ge fagaya ɗaf na, ndo nakə faya ka ndayakweye
wu mənday dziye aye. 21 Neŋ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Ɗerewel i
Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye ɗaf ka
neŋ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ŋgama meeneŋ tâ wa na bay.»
22 Ahəl nakə faya ta ndiye ɗaf aye na, Yesu a zla peŋ, a gay naha sisœ a
Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a vəlatay a gawla ŋgay hay,
a gwaɗatay: «Zlum. Nakay na, bo ga.» 23 A zla gəvet maraha eye tə wu məse, a
gay naha sisœ a Mbəlom. Ma dəba eye a vəlatay tə sa tebiye tay eye. 24 Yesu a
gwaɗatay sa: «Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma ɓariye dzam ta ndo hay
aye. Ta mbəɗiye ha na, hərwi ndo hay haladzay. 25 Neŋ faya na tsikakumeye,
na ta siye wu məse nakay sa bay hus a pat nakə na ta siye weɗeye ma Bəy i
Mbəlom aye.»
26 Ma dəba eye, ta zambaɗay a Mbəlom ta dəmes na, ti ye tə tsal a Mahəmba
i Tetəɗœz.

Yesu a ɗa ha Piyer ma ta gwaɗiye: «Na sər Yesu bay»
Mata 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

27 Ahəl nakə faya ta diye ka tsəveɗ aye na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay
hay: «Nəkurom neheye tebiye ka gərumeye ga ha, ka hwayumeye kurom.
Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na: “Na ta kədiye na ndo mətsəkure tay
ada təɓaŋ hay ta ŋgəniye gər kweye kweye kwa a ŋgay.*”» 28 Yesu a gwaɗatay
sa: «Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahaŋ na, na həbiye kurom ma
Galile.»
29 Piyer neŋgeye na, a gwaɗay: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neŋ na,
na gəriye kar ha bay.»
30 Tsa na, Yesu a mbəɗay faya a Piyer a gwaɗay: «Neŋ faya na gwaɗakeye:
Sər ha na, bəgom ta həvaɗ nakay, dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, ɓa ka
gwaɗ sik mahkar ka sər neŋ bay.»

* **14:27** Zakari 13.7.

31 Piyer a mbəɗay faya sa: «Na sər kar bay na, na tsikiye ɗaɗa bay, kwa taɗə
ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tə tsik andza niye
dərmak.

Nəteye ka Mahəmba i Tetəɗœz
Mata 26.36-46; Luka 22.39-49

32 Tsa na, tə ndisl a təv wuray tə zalay Getsemene. Tə ndisl naha na, Yesu a
gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Ndzum kanaŋ! Neŋ na, na diye na ta ɗuwuliye
me.»
33 Yesu a ye na, nəteye ti ye dziye tage Piyer, Yakuba ada Yuhana. Tə
ndisl naha na, ɗərev a ye abəra ka Yesu, a dzədzar haladzay. 34 A gwaɗatay:
«Ɗərev ga na, kə rah tə ɗəretsətseh i mədahaŋ. Nəkurom na, ndzum kanaŋ
tsezlezleŋŋe!»
35 A ye izaɗ abəra ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A ye naha na,
a kal bo ka dala bərut tə huɗ. A ɗuwulay naha me a Mbəlom a gwaɗ: «Taɗə
ma giye bo na, həlay i ɗəretsətseh nakay mâ ye fagaya abəra vuw tey.» 36 A
gwaɗ: «*Abba*, Bəba ga, nəkar na, wuray a wuraka bo təbey. Zla fagaya abəra
ɗəretsətseh nakay na siye tey. Kwa mey na, andza nakə a saka a nəkar aye
bəna, andza nakə a seŋ a neŋ aye bay.»
37 Ma dəba eye, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A maw a
ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tsa na, a zalay a Piyer a gwaɗay:
«Simoŋ, ka ndzahəra ɗaw? Nəkar na, ka mba faya məndze tə ɗəre kwa ɓəre
nəte təbəɗew? 38 Ndzum tə ɗəre tsezlezleŋŋe ada ɗuwulumay me a Mbəlom
hərwi ada kâ dəɗum a masəpete i Fakalaw bay. Məsəfəre na, a say məge
wu lele eye, ane tuk na, gədaŋ kurom andaya məsəmay naha a masəpete i
Fakalaw bay.»
39 Yesu a ndəv ha na, a ye abəra ka təv tay izaɗ sa. A ye mata ɗuwule me. A
ye naha a tsik na, bazlam ŋgay neheye a tsik kurre aye. 40 Tsa na, a maw ka təv
i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba
faya məndze tə ɗəre kwa tsekweŋ bay tebiye. Ta pəɗeke abəra ka məndzehəre
na, tə sər wu nakə ta tsikiye bay. Yesu a ye mata ɗuwule me sa.
41 A maw mamahkar eye na, a gwaɗatay: «Huya faya ka ndzahərumeye
ɗaw? Nəkurom faya ka zəzəkumeye bo kurom ba? Anəke na, ka ndəv tsiy,
həlay eye kə ndislew tuk! Neŋ Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i
mezeleme hay tuk. 42 Lətsum, takwa, ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma
giye fagaya ɗaf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu
Mata 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12

43 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəslaŋ Yudas neŋgeye
nakə nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye
naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa
slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo
mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula hay. 44 Yudas
ndo məgatay ɗaf ka Yesu aye ɓa kə ɗatay ha wu nakə ma giye. A gwaɗatay:
«Ndo nakə na ye, na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neŋgeye! Gəsum
na. Ka deyumeye ha na, tsəpum na lele.»
45 Yudas a ndisl naha na, a həndzəɗ kwayaŋŋa ka təv i Yesu, a gwaɗay:
«Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok. 46 Ndo niye hay tə ŋgatay
andza niye na, kwayaŋŋa tə gəs na Yesu.
47 Ka təv niye ndo nəte mə walaŋ tay, pəkat a ŋgwaɗaw maslalam ŋgay. Tsa
na, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a ɗəsay

na zləm fats ka dala. 48 Yesu a gwaɗatay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam
kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gəsiye ndo i məkal ɗaw? 49 Pat pat
na ndzawa ka təv kurom. Na tətikawa mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
na, ka gəsum ga bay. Wu neheye a ge bo na, hərwi ada mâ ge bo andza nakə
Derewel i Mbəlom a tsik aye.»
50 Tə gəs na Yesu na, gawla ŋgay hay ta hway kweye kweye tə gər ha. 51 Faya
ta diye ha Yesu na, ndo wuray gawla aye a zəŋgal na Yesu. Ka bo ŋgay na,
gwedere tsa. Ndo neheye faya ta diye ha Yesu aye tə ge andza ta gəsiye na
gawla niye na, 52 a gər ha gwedere ŋgay ŋguɗek, a hway ŋgway bo kəriye.

Yesu kame i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye
Mata 26.57-68; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.13-14,19-24

53 Ti ye ha Yesu na, a gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye. Mə
ɗəma na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tebiye, madugula
hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye nəteye mahaya
gər eye.
54 Piyer neŋgeye na, a zəŋgal naha Yesu dəreŋ ma dəba. A ye naha a fələkwa
a dalamətagay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye. Mə ɗəma na, a
ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye məgeɗ aye. A ye naha a ndza ka ako
ka təv tay niye.
55 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i
Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya
i məkəɗe na. Ane tuk na, ta huta faya mənese bay. 56 Ndo hay haladzay ta raw
faya me. Ane tuk na, maraw me tay niye ki ye tay faya bay. Kwa way a tsik i
ŋgay wal.
57 Siye i ndo mekeleŋ aye hay tə lətse, ta raw me ka Yesu, tə gwaɗ: 58 «Nəmaa
tsəne faya abəra a gwaɗ: “Na mbəzliye ha gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
nakay ndo hay ta dəzl eye ada ma məhəne mahkar na, na dəzliye a ɗəma
mekeleŋ nakə tə hələy i ndo zezeŋ bay aye.”» 59 Kwa tə tsik andza niye bəbay
na, huya bazlam tay niye ki ye tay ka bo bay.
60 Tsa na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse tsəkwaɗkame i ndo
hay. A tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Ka mbəɗatay faya a ndo neheye təbəɗew?
Tə tsik fakaya na, mey?»
61 Ka bazlam tay niye na, Yesu ka mbəɗatay faya bay. Kə tsikatay faya kwa
tsekweŋ bay tebiye.
Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye a tsətsah faya sa: «Nəkar na,
Kəriste Wawa i Mbəlom nakə nəmay faya nəmaa zambaɗeye ɗaw?»
62 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Neŋ na, neŋgeye. Ma dazlay anəke,
ka ŋgatumeŋeye a neŋ Wawa i Ndo na ndziye tə hələy i mənday i Mbəlom,
neŋgeye nakə gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ŋgatumeŋeye sa na,
ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»
63 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay
haladzay. A ŋguraɗa ha peteked ŋgay. Tsa na, a gwaɗ: «Ka pəlakweye na, sa
mey? 64 Ka tsənum wu nakə a tsik aye bəɗaw? A tsalay ka gər a Mbəlom. Niye
na, ka dzalum na, kəkay?» Ndo niye hay tebiye tə gay sariya i məkəɗe na.
65 Kwayaŋŋa siye i ndo mekeleŋ eye hay tə wuya faya kurah. Ta tufay
slesleɓ a dəre. Tə mbuzay na dəre ada tə kəɗna. Tə gwaɗay: «Nəkar ndo məɗe
ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?» Tsa na, tə vəlatay ha
a hələy a ndo matsəpe gay i bəy i ndo məvəlaway a Mbəlom. Nəteye tə gəs na
ada tə fay ka maholom pura pura.

Piyer a gwaɗ: «Na sər Yesu bay»
Mata 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

66 Piyer na, neŋgeye andaya huya ma dalamətagay ka dala. Ŋgwas nakə a
gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye, a ye naha
a ndzay a gər a Piyer. 67 A ŋgatay a Piyer mandza eye ka ako. A zəba faya
ndzuzle, a gwaɗay: «Nəkar dərmak na, ndo i Yesu, ndo i Nazaret na gwaɗ
bəɗa?»
68 Piyer a tsəne na, a gwaɗay a ŋgwas niye: «A'ay! Na sər wu nakə a saka
mətsike aye bay. Na sər bay tebiye.» Tsa na Piyer a ye abəra ma dalamətagay.
A ye a lətse sləp ka hələy i məgeɗ madayaw abəra. [Kwayaŋŋa dzagulok a
zlaha.]
69 Piyer a ye a ndza sləp ka hələy i məgeɗ na, ŋgwas niye kə ŋgatay naha. Tsa
na, a masay ha slala i bazlam ŋgay nakə a tsikay a Piyer kame i ndo neheye
mə dəma aye. «Ndo nakay na, nəte mə walaŋ tay.»
70 Piyer a tsəne na, a gwaɗ: «Na sər ndo niye bay.»
Məndze tsekweŋ na, ndo neheye ka təv eye niye tə gwaɗay sa: «Nəkar na,
mə walaŋ tay, nəkurom dziye. Nəkar na, ndo i Galile!»
71 Piyer a mbaɗa a gwaɗ: «Na sər ndo nakə ka tsikum faya aye bay. Kə ge na
raw me na, Mbəlom mâ geŋ ɗaretsətseh.»
72 Kwayaŋŋa dzagulok a zlaha masulo aye. Tsa na, bazlam i Yesu nakə a
tsik aye a mayaw a gər a Piyer tuk. Yesu a gwaɗay: «Dzagulok ma ta zlahiye sik
sulo na, ɓa ka gwaɗ sik mahkar ka sər neŋ bay.» Piyer a dzala ha ka bazlam i
Yesu nakə a tsikay aye na, a hwayaw abəra. A ye a tuwa tsɨɗuk tsɨɗuk.

15

Yesu kame i Pilat
Mata 27.1-2,11-26; Luka 23.1-5,13-25; Yuhana 18.28-19.16

1 Pərik i mekedœ, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye
ta madugula hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta
madugula hay tebiye, tə haya gər. Tə haya gər na, hərwi mətsike mə walaŋ
tay məge ha Yesu na, kəkay? Ta ndəv ha məhay gər na, tə dzawa na Yesu ada
ti ye ha a gay i Pilat. Ti ye naha na, tə vəlay ha a Pilat.
2 Pilat, neŋgeye na, a tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay
deɗek ɗaw?»
Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Nəkar ka tsik segey.»
3 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə ɗəs parasay
haladzay ka Yesu.
4 Ma dəba eye na, Pilat a tsətsah faya sa, a gwaɗay: «Nəkar na, ka mbəɗa
faya bay na, kəkay? Ka tsəne wu neheye faya ta tsikiye fakaya haladzay aye
təbəɗew!»
5 Ada kwa Yesu ka həndək bazlam ndœ mambəɗay faya sa bay tebiye. Tsa
na, a gay wadəŋ wadəŋ a Pilat.
6 Ka məve, ta giye magurlom nakə tə zalay Pak aye na, Pilat a gərawa ha
ndo i daŋgay nəte. A gər ha na, ndo nakə ta tsətsahawa aye. 7 Azlakwa ahəl
niye na, ndoweye andaya tə zalay Barabas, neŋgeye ma daŋgay. Neŋgeye mə
walaŋ i ndo neheye tə nay ɗəre a bəy i dala i hay aye. Tə gəs tay na, hərwi tə
kəɗ ndo ahəl i magazləga tay niye.
8 Anəke na, ndo hay tebiye ti ye a gay i Pilat. Ti ye naha a ɗəma na, kwa
way a tsətsah ka Pilat wu nakə a təmawatay na andza nakə ta tsətsahawa aye.
9 Tsa na, Pilat a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «A sakum nâ gərakum ha na, bəy

i Yahuda hay ɗaw?» 10 Pilat a sər ha bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu
a Mbəlom aye tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.
11 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, nəteye ɗuh na,
tə vəlatay gədaŋ a ndo hay ada məgwaɗay a Pilat mâ gəratay ha na, Barabas
bəna, Yesu bay.
12 Pilat a gwaɗatay a ndo hay sa: «A sakum nâ ge ha ta ndo nakay ka
zalumay bəy i Yahuda hay aye na, kəkay?»
13 Tsa na, ndo hay ta mbəɗay faya tə mawude, tə gwaɗay: «Dar na ka mayako
mazləlmbaɗa eye!»
14 Pilat a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Neŋgeye a ge na, mənese waray?»
Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədaŋ, tə gwaɗ: «Dar na ka
mayako mazləlmbaɗa eye!»
15 Pilat a say məŋgwasatay ha ɗərev a ndo niye hay. Andza niye a gəratay ha
Barabas. Yesu na, a ndaɓa na ta mandalaɓa, a vəlatay ha a sidzew hay hərwi
ada tâ ye tâ dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye.

Tə gay sariya a Yesu i məkəɗe
Mata 27.27-31; Yuhana 19.2-3

16 Sidzew hay ti ye ha Yesu a huɗ i gay i ŋgomna ada tə zalatay a siye i sidzew
hay tebiye, ti ye dərmak. 17 Mə ɗəma na, ta tsəkw faya abəra peteked ŋgay hay.
Tə zla peteked ndozza eye, tə kalay ka bo. Tə ɗəsaw dak tə slapa na ka bo, tə
pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. 18 Tsa na, ta dazlay mətsikay me. Tə
gwaɗay: «Zay ɗaw? A nəkar bəy i Yahuda hay!» 19 Tə tsikay andza niye na,
ada tə fay ka gər ta sakwal. Ta tufay slesleɓ a ɗəre. Ta dəkway gurmets kame
ŋgay hərwi mətsikay me andza bəy.
20 Ta ndəv ha məŋgwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked nakə tə kalay
ka bo ndozza aye ada tə may ha ka bo peteked ŋgay hay. Tsa na, tə gəs ahaya
abəra hərwi mede ha mata dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye.

Mata 27.33-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

21 Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu mata dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye
na, pəslaŋ ndo wuray məzele ŋgay Simoŋ. Neŋgeye na, ndo i Siren, neŋgeye
bəba i Aləgəzandər ta Rufus. Neŋgeye faya ma diye ta təv niye. Neŋgeye a
maw abəra mə pesl. Sidzew hay tə ŋgatay na, tə gay kutoŋ ka məzle mayako
mazləlmbaɗa eye nakə ta dariye faya Yesu aye.
22 Tsa na, ti ye ha Yesu a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza məgweɗe:
Təv i mətasl i gər. 23 Tə ndisl naha a ɗəma na, a satay a sidzew niye hay məvəlay
guzom madzapa eye tə wuye andaya tə zalay *mir*. Ane tuk na, a say a Yesu
bay, a kərah məse.
24 Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye. Ta dar na
na, tə ge tsakwal ka peteked ŋgay hay. Tə ge andza niye na, məsəre ha mata
zle na, way?
25 Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye na, ta mekedœ ta ɓəre tsiɗ.
26 Tə watsa ka palalam eye andaya gər i bazlam nakə tə kəɗ na faya Yesu aye.
Gər i bazlam nakə tə watsa aye na, anaŋ: «Neŋgeye na, bəy i Yahuda hay.»
27 Pat niye na, ta dar məkal hay sulo ka mayako mazləlmbaɗa eye ka tsakay
i Yesu dərmak. Ta dar tay na, nəte tə hələy i mənday, neŋgeɗ tə hələy i gula.
[28 Anaŋ andza nakay wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye na, a gwaɗ:
«Neŋgeye na, tə pasla na a walaŋ i ndo i seweɗ hay.*»]
29 Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə ɓəlawa ha gər tay hay tekəm tekəm
tə mətsaɗay pəleslesle. Tə gwaɗay: «Hey! Nəkar haɓe a saka mambəzl ha gay

* **15:28** Ezay 53.12.

i məɗəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwaɗ ma məhəne mahkar na, ka ɗəzl na aye na, təv i wu yak aye na, məŋgay tuk? 30 Nəkar təma ha bo yak aye tey! Mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazləlmbaɗa eye!»

31 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay tə ŋgwasa ka Yesu andza niye dərmak. Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ŋgay təbəɗew? 32 Kəriste, Bəy i Israyel hay mâ mbəzlaw abəra ka mayako mazləlmbaɗa eye anəke! Taɗə nəmaa ŋgatay kə mbəzlaw abəra ka mayako mazləlmbaɗa eye na, nəmay nəmaa dzaliye ha ka neŋgeye.»

Ndo neheye ta dar tay ka tsakay i Yesu aye tə tsaɗa na Yesu dərmak.

Məməte i Yesu
Mata 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

33 Magərhəpat a ge na, ləvoŋ a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a ɓəre mahkar i huwa. 34 Ta ɓəre mahkar eye niye na, Yesu a wuda ta magala kələrra, a gwaɗ: «*Eluya, Eluya, lama sabaktani?*» Andza məgweɗe: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga na, hərwi mey?[†]»

35 Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwaɗ: «Pum zləm təday, faya ma zaleye a Eliya!»

36 Tsa na, ndo nəte mə walaŋ tay niye, a hway, a ye a zlaw wuye kofkoffa. A tələka ha a wuye andaya guyakaka, wu niye a rah a ɗəma. Tsa na, a hak na ka gwavəkw zəbol eye, a pay naha ka bazlam a Yesu ada mâ ɗəvətse abəra mə ɗəma wu niye. Ndoweye niye a gwaɗ: «Ŋgatay, zəbakwa faya təday, aza Eliya ma deyeweye mambəzla ahaya ɗaw?»

37 Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kələrra. Tsa na, a mət.

38 A mət na, kwayaŋŋa peteked nakə a ŋgəna ha gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsaŋŋa kwa abəra mə gəma hus ka dala.

39 Bagwar i sidzew i Roma hay, neŋgeye andaya malətsa eye kame i Yesu, Yesu a mət ma kəkay na, a ŋgatay. Tsa na, a gwaɗ: «Ta deɗek, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!»

40 Ŋgwas wuray hay andaya ka təv eye niye dərmak. Nəteye dəreŋ faya ta zəbiye naha faya. Mə walaŋ tay niye andaya na, Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, Salome ada ta Mari may i Yakuba nakə gawla aye, may tay ta Zozes. 41 Nəteye na, ta zəŋgalawa na Yesu ada tə gaway məsler ahəl nakə Yesu, neŋgeye ka dala i Galile aye. Ka təv eye niye na, siye i ŋgwas hay andaya haladzay. Nəteye, tə yaw ka bo dziye tage Yesu abəra ma Zerozelem.

Tə pa na Yesu a tsəvay
Mata 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

42 Huwa ɓa ka mbərəm məge tsiy. Pat eye niye na, pat məlәve bo i Yahuda hay, andza məgweɗe pat məhəne mə gay i pat i mazəzukw bo. 43 Ta huwa eye niye na, ndo wuray tə zalay Yusufa a yaw. Neŋgeye ndo i gəma i Arimate. Yusufa na, neŋgeye nəte mə walaŋ i bagwar i ndo məge sariya dərmak. Neŋgeye dərmak faya ma həbiye Bəy i Mbəlom. A gəs ɗərev ka dzədzar bay, a ye a gay i Pilat mata tsətsahaw mədahaŋ i Yesu. 44 Pilat a tsəne ɓa Yesu kə mət na, a gay wadəŋ wadəŋ. Tsa na, a zalay a bagwar i sidzew niye. A tsətsah faya abəra, a gwaɗay: «Yesu a mət na, kə ndza haladzay ɗaw?» 45 Ma dəba eye bagwar i sidzew niye a mbəɗay faya na, tsa na, a vəlay tsəveɗ a Yusufa ka məzle mədahaŋ i Yesu. 46 Yusufa a ye a səkəmaw rəkwat. A səkəmaw

[†] **15:34** Dəmes hay 22.2.

na, a maw a mbəzla ahaya mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləlmbaɗa eye. Tsa na, a mbəkwa na mədahaŋ a ɗəma. A zla na a ye, a pa na a tsəvay. Tsəvay niye na, tə la ka geseh ka təv nakə sərpalahha aye. A pa na a ɗəma na, a bədəŋgwalaw faya beber bagwar eye ka madərəzl na tsəvay niye.

47 Mari i Magədala ta Mari may i Zozes na, faya ta zəbiye ka təv nakə tə pa na Yesu aye.

16

Yesu a lətsew abəra ma tsəvay
Mata 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

1 Pat i mazəzukw bo a ye abəra mə ɗəma na, Mari i Magədala, Mari may i Yakuba ta Salome, ti ye ta səkəm mal huŋŋa eye, hərwi a satay məwetse ka mədahaŋ i Yesu.

2 Pat i luma i sidzew i mekedœ ŋgwas neheye ti ye ka me tsəvay. Tə husa na, pat faya ma tsaraweye tərɗassa. 3 Ahəl nakə faya ta diye na, ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Mata bədəŋgwalakway na beber abəra ka me i tsəvay na, way?» 4 Tə ndisl naha na, ta zəba ɗare. Ta zəba ɗare na, tə ŋgatay a beber niye bagwar eye ta dərəzl ha ka tsəvay aye na, ɓa mabədəŋgwala eye faya abəra, madzaka eye ka tsakay tsɨy.

5 Ti ye naha na, tə fələkwa a tsəvay niye. Ti ye na tə ŋgatay a ndo gawla aye. Neŋgeye mandza eye ta diye i həlay i mənday. Ndoweye niye na, tə peteked kwedek kwedek eye ka bo. Peteked eye niye faya na, zəbol eye təzl. Ŋgwas niye hay tə ŋgatay andza niye ta dzədzar slaɓ slaɓ.

6 Ane tuk na, a gwaɗatay: «Kâ dzədzarum bay. Faya ka pəlumeye na, Yesu ndo i Nazaret, neŋgeye nakə ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye. Neŋgeye andaya kanaŋ bay, kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ. Ehey! Zəbum, təv nakə tə həna ha faya aye na, anaŋ. 7 Dum anəke ta tsikumatay faya a gawla ŋgay hay ada kâ ɗumay ha a Piyer lele. Gwaɗumatay na, ma lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mə ɗəma andza nakə a tsikakum eye.»

8 Tə tsəne andza niye na, tə ndohwaw abəra na, ta hway dəreŋ abəra ka təv i tsəvay niye. Ta hway na, hərwi zluwer a gatay, faya ta dzədzariye. Ta təkəray a ndəray kwa tsekweŋ bay tebiye hərwi zluwer a gatay.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay
Mata 28.9-10,16-20; Luka 24.36-49; Yuhana 20.11-23; Məsler hay 1.6-8

9 Pat i luma i sidzew pərik i mekedœ na, Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ. A lətsew na, a bəzay ha bo kurre a Mari nakə a yaw abəra ma Magədala aye. Neŋgeye na, ŋgwas nakə Yesu a həhar faya abəra fakalaw hay tasəla aye. 10 A ye a təkəratay a ndo neheye tə ndzawa tage Yesu aye. A ye naha na, faya ta tuwiye hərwi mədahaŋ i Yesu. A təkəratay wu nakə a ge bo tə neŋgeye. 11 Tə tsəne wu nakə a tsikatay aye, a gwaɗatay: «Yesu na, kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ, neŋ na, na ŋgatay bəna mey na!» Ndo neheye ta təma bazlam ŋgay niye a tsikatay aye bay.

12 Ma dəba eye na, Yesu a mbəɗa ha bo ŋgay wal a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay sulo. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye a gəma aye. 13 Ndo niye hay sulo aye tə maw a Zerozelem. Tə maw na, ta təkəray wu nakə tə ŋgatay aye a siye i gawla i Yesu hay. Nəteye ta təmatay na bay ŋgway huya.

14 Ma dəba eye sa na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro gər eye nəte. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye faya ta ndiye ɗaf aye. Tsa na, a gatay me hərwi mədzele gər tay nakə andaya bay aye, ada hərwi ta dzala ha

ka wu nakə ndo neheye tə tsikatay kurre, tə gwaɗatay: «Nəmaa ŋgatay a Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ» aye na, ta dzala ha bay. 15 Tsa na, a gwaɗatay: «Anəke na, dum ka kokway i məndzibəra tebiye. Ɗum ha Labara Ŋgwalak eye a ndo zezeŋ tebiye ka məndzibəra. 16 Ndo nakə kə tsəne ada kə dzala ga ha tə ɗərev nəte ada ta dzəhuɓ ha a yam aye na, ma təmiye. Ndo nakə kə dzala ga ha bay aye na, Mbəlom ma ta giye faya sariya 17 Ta ta səriye ha ndo neheye ta dzala ga ha ta deɗek na, ma kəkay? Nəteye na, ta sliye faya mahəhere fakalaw abəra mə bo i ndo tə məzele ga. Ta tsikiye me tə bazlam i gəma hay wal wal. 18 Kwa taɗə ta gəs dədœ tə həlay, kwa tə sa muwar na, ma gateye wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Ta piye həlay ka ndo i ɗəvats hay na, ta mbəliye.»

Yesu a tsal a Mbəlom
Luka 24.50-53; Məsler hay 1.9-11

19 Yesu Bəy Maduweŋ a tsikatay andza niye na, a tsal ŋgway a mbəlom. A ye na, a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom. 20 Gawla ŋgay hay dərmak ti ye mata ɗa ha bazlam ŋgwalak eye niye Yesu a tsikatay aye kwa a ŋgay. Bəy Maduweŋ a dzənawa tay ha ada a vəlawatay gədaŋ ka məge wu neheye a ge masuwayaŋ aye. Maa ɗa ha tə tsik bazlam i Mbəlom ta gədaŋ i Yesu na, masuwayaŋ nakə tə gawa aye.

Ŋgwalak **i bazlam nakə**
Luka
a watsa aye
Məfələkwe

Luka a ɗa ha Yesu na, neŋgeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom ma slərataya weye a ndo i Israyel hay aye. Ane tuk na, neŋgeye ndo mətəme ha ndo i məndzibəra hay tebiye. Məsəfəre i Mbəlom a zalay a Yesu hərwi ada mâ ɗatay ha labara i məŋgwese a mətawak hay. Labara eye nakay na, labara i mawuɗe bo hərwi ndo i mezeleme hay wal wal tebiye ada labara i məŋgwese. A dazlay na, a tsik ka məmaw i Yesu, ka mede i Yesu a mbəlom.

Ka ndzay a gər a bazlam i Luka mə Mata, ma Markus ada ma Yuhana. Kə ɗa ha ka gər i məwe Yuhana madzəhuɓe ndo a yam ada ka gər i məwe Yesu.

Madazlay 1.1-4
Məwe ta məgəle i Yuhana tə Yesu 1.5–2.52
Bazlam i Yuhana nakə a tsik aye 3.1-20
Madzəhuɓe i Yesu a yam tə masəpete 3.21-43
Məsler ta labara i Yesu ma Galile 4.14–9.50
Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Zerozelem 9.51–19.27
Maduk i duk i məhəne i Yesu ka məndzibəra 19.28–23.56
Mələtsew, mabəz ha bo tə mede i Yesu a mbəlom 24.1-53

1 A nəkar Tiyofil ŋgwalak i ndo, ndo hay haladzay ɓa ta vəl ha gər tay
məwetse labara nakə Yesu a ge mə walaŋ may aye.
2 Tə watsa na, wu nakə nəteye tə tsəne abəra ka ndo neheye tə ɗa ha bazlam
i Mbəlom aye. Nəteye neheye na, ta ŋgatay tə ɗəre tay kwa ka madazlay ŋgay
aye. 3 Aya! Neŋ dərmak a seŋ məwatsaka naha ka gər i bazlam eye nakay,
hərwi na pəla na bəzay i bazlam nakay kwa ka madazlay ŋgay eye. 4 Anəke
na, nəkar dərmak ka sliye faya məsəre ha bazlam nakay ta tətikaka aye na,
deɗek.

Gawla i Mbəlom a yaw a ɗa ha məwe i Yuhana

5 Ahəl nakə Herod neŋgeye bəy ka dala i Yahuda aye na, ndoweye andaya
tə zalay Zakari. Neŋgeye na, gwala i Abiya, ndo məvəlay wu a Mbəlom aye.
Məzele i ŋgwas ŋgay na, Elizabet. Neŋgeye dərmak na, gwala i Aroŋ bagwar i
ndo məvəlaway wu a Mbəlom. 6 Nəteye salamay tay eye kame i Mbəlom na,
ndo lele eye hay. Wu neheye Mbəlom a tsik aye tə bazlam mapala eye na, tə
pay bəzay tə metsehe lele. 7 Ane tuk na, wawa tay andaya bay. Hərwi Elizabet
na, a wa bay. Dəlay eye. Sa na, nəteye guram eye tsɨy.
8-9 Anəke na, həlay i ndo neheye tə zalatay Abiya hay aye kə sla hərwi
məfəkay naha wu a Mbəlom. Andza nakə ndo neheye tə vəlaway naha wu
a Mbəlom tə pawa faya bo aye na, tə ge duk a way. Duk a way nakə tə ge aye
na, a dəɗ ka Zakari. Mata fəkay naha wu ma təv niye tsəɗaŋŋa eye mə gay
i məɗəslay ha gər a Mbəlom na, neŋgeye. Tsa na, a fələkwa a təv niye mata
fəkay naha wu a Mbəlom.
10 Ahəl nakə Zakari faya ma fəkay naha wu a Mbəlom mə gay aye na, ndo
hay haladzay ma bəra faya ta ɗuwuliye me.
11 A həlay niye na, gawla i Mbəlom a yaw a bəzay ha bo a Zakari. A lətse tə
həlay i mənday i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. 12 Zakari a
ŋgatay na, a dzədzar haladzay, zluwer a gay. 13 Ane tuk na, gawla i Mbəlom

niye a gwaɗay: «Zakari, kâ dzədzar bay. Ɓa Mbəlom kə tsəne maɗuwule me yak. Elizabet, ŋgwas yak ma ta wakeye wawa hasləka eye. Ka ta zaleye Yuhana. 14 Ɗərev yak ma ta ŋgwasiye haladzay. Pat i məwe ŋgay na, ndo hay haladzay ta ŋgwasiye hərwi ŋgay. 15 Neŋgeye na, ma ta təriye bagwar eye, ndo məgay məsler a Bəy Maduweŋ. Ɗaɗa ma ta siye guzom bay. Kwa wu nakə makwasa eye na, ma ndzakiye bay. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma ndziye faya kwa mə huɗ i may ŋgay. 16 Ma ta matay ahaya Israyel hay haladzay ka təv i Bəy Maduweŋ tay Mbəlom. 17 Maa lahayaw madayaw kame a Bəy Maduweŋ na, neŋgeye. Ma tsikateye me a ndo hay ta məzlaɓ bagwar eye andza i Eliya hərwi ada bəba hay tâ sər bo ta wawa tay hay. Ma matay ahaya ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye ka təv i Mbəlom. Ma təriye tay ha ndo ŋgwalak eye hay. Ma ta tsətsaliye tay ha ndo neheye nəteye maləva bo eye hərwi Bəy Maduweŋ aye.*»

18 Ane tuk na, Zakari a gwaɗay a gawla i Mbəlom: «Na səriye ha wu nakay ka tsikeŋ aye deɗek na, kəkay? Neŋ na, ɓa guram eye, ŋgwas ga dərmak na, guram eye tuk na, kəkay?»

19 Gawla i Mbəlom a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ Gabəriyel. Neŋ na, ka təv i Mbəlom. A sləra ga ahaya mətsikaka bazlam nakay ada nâ zlakaw Labara Ŋgwalak eye. 20 Ane tuk na, ka dzala ha ka bazlam nakay bay sa na, wu nakay ma giye bo ka səriye mətsike me bay hus a pat nakə ta wiye na wawa niye aye.»

21 Ndo neheye faya ta həbiye Zakari ma bəra aye na, a gatay wadəŋ wadəŋ. Tə gwaɗ: «Zakari kə yaw abəra bay, kwa meeneŋ na, hərwi mey?» 22 Zakari a yaw abəra na, a sla faya mətsike me bay. Tsa na, ndo neheye ma bəra aye tə sər wu ka bəzay ha bo a Zakari mə gay. A tsikatay me na, tə həlay tsa. Neŋgeye huya mandək eye.

23 Həlay i məge məsler i Zakari mə gay i Mbəlom a ndəv na, a ye a mətagay. 24 Ma dəba i kiye tsakway na, wawa a dəɗay a huɗ a Elizabet. Kiye zlam na, a ŋgahawa bo mə gay. A gwaɗ mə ɗərev ŋgay: 25 «Anəke na, Bəy Maduweŋ kə ŋgeteŋ. Kə vəleŋ wawa. Ndo hay ta ŋgwasiye fagaya sa bay.»

Gawla i Mbəlom a ɗa ha məwe i Yesu

26 Kiye a yay a Elizabet məkwa na, Mbəlom a slər gawla ŋgay Gabəriyel a gəma wuray tə zalay Nazaret ka dala i Galile. 27 A slər ha na, a gay i dem eye andaya mədel i ndo wuray tə zalay Yusufa gwala i Bəy Davit. Tə zalay a dem eye niye na, Mari.

28 Gawla i Mbəlom niye a fələkwa a gay i Mari, a ye naha a gwaɗay: «Na tsikaka me Mari, Bəy Maduweŋ kə gaka ŋgwalak.»

29 Mari a tsəne andza niye na, a dzədzar a gwaɗ mə ɗərev ŋgay: «Mətsike me niye na, andza məgweɗe mey?»

30 Gawla i Mbəlom a gwaɗay: «Kâ dzədzar bay Mari, Mbəlom a wuɗa kar. 31 Wawa ma dəɗakeye a huɗ. Ka ta wiye wawa niye na, hasləka eye. Ka ta zaleye Yesu. 32 Neŋgeye na, ma ta təriye bagwar eye. Ta ta zaleye Wawa i Mbəlom Fetek mə gəma. Bəy Maduweŋ Mbəlom ma təriye ha bəy bagwar eye andza bəba təte ŋgay Davit: 33 Neŋgeye ma ta ləviye tay ha Israyel hay ka tor eye. Bəy ŋgay na, ma ndəviye bay.»

34 Mari a gwaɗay a gawla i Mbəlom niye: «Wuye ma ta giye bo na, kəkay? Neŋ na, na sər zal zuk bay tuk na, kəkay!»

---

* **1:17** Zəba ma Malasi 3.23-24.

35 Gawla i Mbəlom a mbəɗay faya: «Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma mbəzlaweye
fakaya. Gədaŋ i Mbəlom Fetek ma ndziye fakaya andza mezek. Yawa! Wawa
niye ka ta wiye na, ta zaleye Tsəɗaŋŋa, Wawa i Mbəlom. 36 Zəba dem i bəba
yak Elizabet kwa neŋgeye guram eye bəbay na, anəke kiye kə yay məkwa.
37 Hərwi wuray a zay gədaŋ a Mbəlom təbey.»
38 Tsa na, Mari a gwaɗay a gawla i Mbəlom: «Neŋ ndo i məsler i Bəy
Maduweŋ. Mâ ge bo andza nakə ka tsik aye.»
Tsa na, gawla i Mbəlom a ye ŋgway.

Mari a ye a gay i Elizabet

39 Ma dəba i məndze tsekweŋ na, Mari a lətse a ye ta bəse a gəma eye andaya
mə mahəmba i Yahuda. 40 A ye na, a gay i Zakari. A ye naha a ndisl na, a
fələkwa a gay. A tsikay me a Elizabet.
41 Elizabet a tsəne mətsike me i Mari na, wawa a hats mə huɗ ŋgay. Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye a mbəzlaw ka Elizabet. 42 Tsa na, Elizabet a wuda, a gwaɗ:
«Nəkar na, Mbəlom kə pa fakaya ŋgama a ze siye i ŋgwas hay tebiye. Ŋgama
mâ ndza ka wawa niye ka wiye. 43 May i Bəy Maduweŋ ga a yaw ka təv ga
na, kəkay! Neŋ təday na, way! 44 Na gwaɗ ka ŋgatay ba! Ahəl nakə ka tsikeŋ
me aye na, wawa a ɓəl tə məŋgwese eye mə huɗ ga. 45 Nəkar na, ɗərev yak
maŋgwasa eye hərwi wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik aye na, ka təma, ma giye
bo!»
46 Tsa na, Mari a gwaɗ:
«Na zambaɗeye a Bəy Maduweŋ tə ɗərev ga peteh.
47 Ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi Mbəlom nakə a təma ga ha aye.
48 Ka zəba fagaya tsekweŋ mə walaŋ i ndo neheye neŋ ndo i məsler ŋgay.
Ndo neheye anəke aye ta ndo neheye ta ta wiye tay ha aye na, ta gweɗeŋeye
“Nəkar na, ɗərev yak maŋgwasa eye.”
49 Hərwi Mbəlom bagwar eye kə ge wu nakə lele aye hərwi ga.
Neŋgeye na, Mbəlom tsəɗaŋŋa eye.
50 Neŋgeye na, ŋgwalak ŋgay ɗaɗa a ndəv təbey.
Ndo neheye ta rəhay ha gər aye na, ŋgwalak ŋgay ma ndziye huya ta nəteye.
51 Ka bəz ha gədaŋ ŋgay,
ka həhar tay ha ndo neheye tə ɗəslay ha gər a bo tay aye.
52 Ka həhar tay ha bəy hay abəra ka təv məndze i bəy tay hay.
Kə vəlatay gədaŋ a ndo i mətawak hay.
53 Ndo neheye may a gatay aye na, kə vəlatay wu mənday.
Ndo i mezeleme hay na, ka həhar tay ha.
54 Ki yaw madzəne tay hay Israyel hay, ndo i məsler ŋgay hay.
Mbəlom na, kə mətsa ha gər ta ŋgwalak ŋgay bay.
55 Kə ge andza nakə a tsikatay a bəba təte kway hay ahəl niye aye.
A tsikay a Abraham ada a gwala i Abraham hay tebiye ka tor eye.»
56 Mari a ndza mə gay i Elizabet kiye mahkar. Tsa na, a ye a mətagay.

Məwe i Yuhana

57 Anəke na, kiye i Elizabet kə sla məwe. A wa wawa hasləka eye. 58 Ndo
ŋgay hay ta ndo i məgeɗ ŋgay hay tə tsəne Mbəlom kə gay ŋgwalak a Elizabet
na, ti ye mata ŋgwese ka bo dziye.
59 Wawa a həna tsamahkar na, ndo hay ti yaw mata ɗəse na wawa niye. A
satay haɓe məpe faya məzele na, Zakari, tə məzele i Bəba ŋgay. 60 Ane tuk na,
may i wawa niye, a gwaɗatay: «A’ay! Ta zaleye na, Yuhana.»
61 Tə gwaɗay: «Məzele andaya andza niye ma gwala yak bay tuk na, kəkay!»

62 Tsa na, ta tsətsah ka bəba ŋgay wulək wulək tə hələy. Tə gwaɗay: «A saka
məpe məzele ka wawa na, way?»
63 Zakari a tsətsah fataya palalam nakə tə watsawa faya aye. Tə zlayaw. Tsa
na, a watsa: «Məzele ŋgay na, Yuhana.» Tsa na, a gatay wadəŋ wadəŋ tebiye
tay eye.
64 Kwayaŋŋa bazlam i Zakari a həndək ka mətsike me. Tsa na, a zambaɗay
a Mbələm.
65 Ndo i məgeɗ hay tebiye ta dzədzar. Ndo i gəma niye hay tebiye hus a
mahəmba i Yahuda tə tsikawa faya. 66 Kwa way a tsəne bazlam niye na, tə
dzalawa faya mə gər tay, tə gwaɗawa: «Wawa nakay ma ta təriye na, mey?»
Ta deɗek, gədaŋ i Bəy Maduweŋ ka gər ŋgay.

Zakari a zambaɗay a Mbələm

67 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a mbəzlaw ka Zakari, bəba i wawa niye. Tsa na,
a ɗa ha, a gwaɗ:
68 «Zambaɗakway a Bəy Maduweŋ kway Mbələm i Israyel hay.
Neŋgeye kə mbəzlaw a walaŋ kway hərwi məmbəle kway hay.
69 Neŋgeye kə slərakwayaw ndo gədaŋ eye hərwi mətəme kway hay.
Neŋgeye na, gwala i Davit ndo i məsler i Mbələm.
70 Bazlam nakay na, Mbələm ɓa kə tsikatay a ndo məɗe ha bazlam ŋgay
tsəɗaŋŋa eye hay ahəl niye.
71 A gwaɗ na, ma ta təmiye kway ha abəra mə hələy i ndo i vəram kway hay,
ada mə hələy i ndo neheye tebiye tə nakway ɗəre aye.
72 Kə gatay ŋgwalak ŋgay a bəba kway hay.
Ma mətsiye ha gər ta dzam nakə a ɓar eye bay.
73 Mbələm ɓa ka mbərəm məmbaɗay a bəba təte kway Abraham.
74 A gwaɗ: Ma ta təmiye kway ha abəra mə hələy i ndo i vəram kway hay na,
hərwi ada kâ slakwa faya məgay məsler tə madzədzar eye sa bay.
75 A ge andza niye na, hərwi ada kâ tərakwa ndo ŋgay hay.
Ka tərakweye na, ndo ŋgay tsəɗaŋŋa eye hay huya ma məndze kway.
76 Nəkar na, wawa ga, ta ta zalakeye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbələm Fetek,
hərwi nəkar na, ka laheye kame a Bəy Maduweŋ, ka lambaɗeye na
tsəveɗ.
77 Ka ta tsikateye a ndo ŋgay hay ma deyeweye mətəme tay ha.
Ma ta pəsatay ha mənese tay hay.
78 Mbələm kway na, ŋgwalak ŋgay a ndəv bay.
Andza niye, dzaydzay ŋgay ma dəvakweye andza pat nakə faya ma
tsaraweye.
79 Tsa na, ma dəvateye dzaydzay a ndo neheye ma mezek i mədahaŋ aye.
Ma lakiye kway ka tsəveɗ i zay.»
80 Yawa! Yuhana a gəl na, metsehe ŋgay a səkah kame kame. A lətse a ye a
kəsaf. A ndza mə ɗəma hus a pat nakə a bəzatay ha bo parakka a Israyel hay
aye.

2

Məwe i Yesu
Mata 1.18-25

1 Ahəl niye tə wa Yuhana madzəhuɓe ndo a yam na, Agustus neŋgeye bəy i
Roma. Anəke na, a gwaɗatay a ndo hay tâ pasla ndo hay ka dala ŋgay tebiye.
2 Nakay na, makurre i məpesle ndo nakə tə pasla ahəl niye Kiriniyus a ləvawa

gəma i Siri ka dala i Roma aye. 3 Kwa way a ye mata wetse məzele ŋgay na,
ma gəma ŋgay.
4 Andza niye, Yusufa neŋgeye ma ndziye ma gəma i Nazaret ka dala i Galile.
A tsəne na, a ye ka dala i Yahuda ma gəma nakə tə zalay Betelehem aye. Gəma
nakə tə wa mə ɗəma bəba təte ŋgay Davit aye. 5 A ye na, ta Mari mədel ŋgay tə
bo sulo eye mata wetse məzele tay.
6 Ahəl nakə nəteye ma Betelehem aye na, hələy i məwe wawa i Mari kə sla.
7 A wa malkwara ŋgay niye na, hasləka eye. A mbuza na a peteked, a həna ha
a təv mənde wu mənday i gənaw hay hərwi ta huta təv mə gay i mbələk hay
bay.

Gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo a ndo mətsəkure gənaw hay

8 Ma gəma niye na, ndo mətsəkure gənaw hay andaya tə hənawa mə pesl, tə
tsəkurawa gənaw tay hay ta həvaɗ. 9 Gawla i Mbəlom a mbəzlaw a bəzatay ha
bo. Təv niye nəteye mə ɗəma aye na, a dəv dzaydzay ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ.
Tsa na, ndo mətsəkure gənaw niye hay ta dzədzar.
10 Ane tuk na, Gawla i Mbəlom niye a gwaɗatay: «Kâ dzədzarum bay!
Na zlakumaw na, Labara Ŋgwalak eye. Ndo hay haladzay ta ŋgwasiye hərwi
bazlam nakay. 11 Bəgom ta həvaɗ nakay ta wakum ndo mətəme kurom ha ma
Betelehem, ma gəma i Davit. Neŋgeye na, Kəriste, Bəy Maduweŋ. 12 Dum ta
zəbumaw faya. Ka ŋgatumeye a wawa eye. Ka sərumeye ha neŋgeye na, hərwi
mambuza eye mə peteked. Ma həniye ma təv mənday wu i gənaw hay.»
13 Kwayaŋŋa, gawla i Mbəlom hay haladzay tə yaw ka təv i gawla i Mbəlom
niye ta zambaɗay a Mbəlom tə gwaɗ:
14 «Ŋgama mâ təra mə mbəlom məgəma, ka gər i ndo hay tebiye.
Zay mâ təra ka məndzibəra mə walaŋ i ndo neheye Mbəlom a wuɗa tay
ha aye.»
15 Tsa na, gawla i Mbəlom hay ti ye wu tay a mbəlom. Ti ye wu tay na,
ndo mətsəkure gənaw hay tə gwaɗ mə walaŋ tay: «Lətsakwa, takwa hus
a Betelehem ta zəbakwaw ka wu nakə a ge bo aye, nakə Bəy Maduweŋ a
ɗakway ha aye.»
16 Ti ye ta bəse a Betelehem. Tə ndisl naha a ɗəma na, tə ŋgatay a Mari ta
Yusufa ada ta wawa ndəriz niye mahəna eye ma təv mənday wu i gənaw hay.*
17 Tə ŋgatay andza niye na, ta təkəratay wu nakə gawla i Mbəlom a tsikatay ka
gər i wawa niye aye. 18 Kwa way a tsəne wu nakə ndo mətsəkure gənaw hay
ta təkər aye na, a gatay hərɓaɓəkka. 19 Mari na, wu neheye tə tsik aye na, a pa
na tebiye a gər a dzalawa faya.
20 Tsa na, ndo mətsəkure gənaw hay tə maw wu tay. Tə ɗəslay ha gər a
Mbəlom ta zambaɗay hərwi wu nakə tə tsəne ada tə ŋgatay aye na, kə ge bo
andza nakə tə tsikatay aye.
21 Məhəne tasəla a ge matsamahkar eye na, hələy i məɗəse wawa kə sla. A
pa faya məzele Yesu. Məzele niye na, məzele nakə gawla i Mbəlom a tsikay a
Mari ahəl niye kə huta huɗ zuk bay aye.

Yusufa ta Mari ti ye ha Yesu a Zerozelem

22 Hələy i məbere bo tay ka ɗəre i Mbəlom kə sla andza bazlam i Mbəlom
mapala eye nakə Musa a watsa aye. Andza niye, Yusufa ta Mari tə zla wawa,
ti ye ha a Zerozelem mata bəzay ha a Bəy Maduweŋ, 23 hərwi mawatsa eye
mə ɗerewel i Musa na: «Malkwara i wawa hasləka eye na, i Mbəlom.†» 24 Ada

* **2:16** Zəba mə Luka 2.7. † **2:23** Madayaw abəra ma Ezipt 13.2, 12.

andza nakə mawatsa eye mə ɗerewel i Musa na, ti ye tə vəlay maydagwar sulo kəgəbay bodobodo sulo a Mbəlom.‡
25 Yawa! Ndoweye andaya ma Zerozelem, məzele ŋgay Simeyoŋ. Neŋgeye
na, ŋgwalak i ndo, ka təma bazlam i Mbəlom lele. Faya ma həbiye ndo
mətəme tay ha Israyel hay. Simeyoŋ na, Məsəfere Tsəɗaŋŋa eye ka neŋgeye.
26 Məsəfere Tsəɗaŋŋa eye ɓa kə tsikay, a gwaɗay: «Ka ta mətiye na, ka ŋgateye
a Kəriste nakə Bəy Maduweŋ ma sləraweye təday.»
27 Anəke na, Simeyoŋ a ye a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ta gədaŋ i
Məsəfere i Mbəlom. Ahəl niye na, bəba i Yesu hay ti ye naha tə fələkwa a gay
ta wawa məge andza nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. 28 Tsa na,
Simeyoŋ a zla wawa niye a həlay, a zambaɗay a Mbəlom, a gwaɗ:
29 «Bəy Maduweŋ ga, anəke na, gər ha ndo i məsler yak mâ ye ŋgway,
mâ mət tə zay, hərwi ka ge wu nakə ka tsik aye.
30 Na ŋgatay tə ɗəre ga a ndo mətəme ha ndo yak nakə ka sləraw aye.
31 Ka ləva ha bo na, hərwi ndo hay tebiye.
32 Ndo nakə ka sləraweye na, neŋgeye na, dzaydzay nakə ma dəvateye a ndo
hay tebiye ka məndzibəra
ada neŋgeye ma vəlateye məzlaɓ a ndo yak hay Israyel hay.»
33 Bəba ta may i Yesu na, a gatay hərɓaɓəkka hərwi bazlam i Simeyoŋ niye
a tsik aye.
34 Tsa na, Simeyoŋ a pa fataya ŋgama i Mbəlom. A gwaɗay a Mari may i
wawa niye: «Wawa nakay na, Israyel hay haladzay ta dəɗiye faya. Andza
niye, ndo hay haladzay ta maweye ka təv i Mbəlom hərwi ŋgay. Ma ta ɗatay
ha məsler i Mbəlom na, neŋgeye. Ane tuk na, ndo hay ta kərahiye na. 35 Wu
nakə maŋgaha eye ma mədzal gər kwa i way i way na, ma bəziye ha parakka.
Nəkar dərmak Mari, ɗəretsətseh ma ta ŋgəniye ha ka bo bəra ɗərev yak andza
maslalam.»
36 Ŋgwas wuray andaya guram eye ketef ketef, məzele ŋgay Anna. Neŋgeye
na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. Dem i Fanuwel gwala i Aser. Ahəl nakə
neŋgeye dem eye na, a ye a zal. A ndza mə zal məve tasəla na, zal ŋgay niye a
mət. 37 Tsa na, ki ye a zal sa bay, a ndza ŋgway madəgway i ŋgwas eye. Məve
ŋgay na, kuro kuro tsamahkar gər eye faɗ. Ma məndze ŋgay na, a gaway
məsler a Mbəlom. A yawa a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ta həvaɗ kwa
ta həpat pat pat. A ɗuwulaway me a Mbəlom. A gawa daliyam. 38 A ye a gay
i məɗəslay ha gər a Mbəlom na, ahəl nakə Simeyoŋ faya ma tsikiye me mba
aye. A ye naha, a gay naha sisœ a Mbəlom. A tsik ka wawa niye a ndo neheye
faya ta həbiye madayaw i ndo mətəme ha ndo nakə ma təmiye ha Zerozelem
aye.
39 Yusufa ta Mari ta ndəv ha məge wu nakə mawatsa eye mə bazlam i
Mbəlom mapala eye na, ta mbəɗa gər a gəma tay a Nazaret ka dala i Galile.
40 Wawa niye faya ma gəliye na, gədaŋ tə metsehe ŋgay a səkah kame kame,
ŋgama i Mbəlom tə neŋgeye.

Yesu ta madugula i Yahuda hay

41 Ka məve na, Yusufa ta Mari ti yawa a magurlom i Pak a Zerozelem.
42 Yesu a ge məve kuro gər eye sulo na, ti ye dziye ta bəba ŋgay hay andza
nakə ti yawa aye.
43 Magurlom a ndəv na, tə maw a mətagay. Yesu na, kə mətsa ma Zerozelem.
Bəba ŋgay hay ta sər faya bay. 44 Nəteye tə dzala mə gər tay na, Yesu neŋgeye

‡ **2:24** Levitik 12.8.

ta ndo neheye ti ye ka bo dziye. Tə ndza hwapat ka mede. Ta huwa na, tə pa
bo ka mapəle na mə walaŋ i gwala tay hay ada mə walaŋ i dzam tay hay. 45 Ta
pəla na na, ta huta na bay. Ta mbəɗa gər a Zerozelem tə mapəle na haladzay.
46 Ma dəba i məhəne mahkar, ti ye naha tə huta na mə gay i məɗəslay ha
gər a Mbəlom. Neŋgeye ma ndziye mə walaŋ i ndo mədzaŋgawa bazlam i
Mbəlom mapala eye, faya ma piye zləm ka bazlam ada faya ma tsətsahiye
fataya bazlam hay. 47 Ndo niye hay tə tsəne wu nakə faya ma tsikiye na,
a gatay hərɓaɓəkka hərwi ndaraw ŋgay ada tə mambəɗe ka bazlam nakə a
mbəɗawatay faya aye.
48 Bəba ŋgay hay tə ŋgatay andza niye na, a gatay hərɓaɓəkka. May ŋgay a
gwaɗay: «Wawa ga, ka gamay andza niye na, hərwi mey? Nəmay ta bəba yak
na, faya nəmaa pəliye kar. Mədzal gər may ka dzədza haladzay.»
49 A gwaɗatay: «Ka pəlumeye ga na, hərwi mey? Neŋ na, na ndziye mə gay
i bəba ga na, ka sərum təbəɗew.»
50 Ane tuk na, ta tsəne wu nakə Yesu a tsikatay aye bay.
51 Tsa na, Yesu a lətse ti ye ta bəba ŋgay hay a Nazaret. Yesu na, a hənawatay
ha gər lele. May ŋgay a pa na bazlam niye a gər ŋgay.
52 Yesu a gəl na, metsehe ŋgay a səkah kame kame. A yay a gər a Mbəlom
haladzay ada ndo hay ta zambaɗaway haladzay.

3

Yuhana madzəhuɓe ndo a yam na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom
Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Yuhana 1.19-28

1 Ahəl niye na, Tiber neŋgeye bəy i Roma. Kə va ma bəy kuro gər eye zlam.
Poŋos Pilat, bəy nakə ka dala i Yahuda aye. Herod neŋgeye a ləva dala i Galile.
Malamar ŋgay Filip na, a ləva dala i Iture ta Trakonitit, Lisaniyas i ŋgay na,
a ləva dala i Abilen. 2 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, Han ta
Kayif. Ahəl niye na, Yuhana wawa i Zakari na, mə makulkwandah. Mbəlom
a tsikayaw me a slər na.
3 Tsa na, Yuhana a dazlay mahəhele gəma neheye tə mbay naha a magayam
i Yurdum aye tebiye. A gwaɗawatay a ndo hay: «Mbəɗum ha mede kurom.
Dzəhuɓum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»
4 Andza niye, nakay na, wu nakə mawatsa eye mə ɗerewel i Ezay ndo məɗe
ha bazlam i Mbəlom aye, a gwaɗ: «Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwaɗ:
“Lambaɗumay tsəveɗ a Bəy Maduweŋ,
lambaɗumay tsəveɗ hay fehe lele, tâ hədzak bay!
5 Loloŋ hay tebiye ta ta rahiye fəɗeɗe!
Mahəmba hay ta tsaholok hay ta ta miye ka dala faɗaɗa!
Tsəveɗ neheye mahədzaka eye hay ta ta lambaɗiye tay hay dandər dandər
lele!
Tsəveɗ neheye tsərsloslo tə kwar aye hay ta ta ləviye fehe lele!
6 Mbəlom ma təmiye tay ha ndo hay kəkay na, ndo hay tebiye ta ŋgateye.*”»
7 Ndo hay haladzay ti yawa naha ka təv i Yuhana hərwi ada mâ dzəhuɓ
tay ha a yam. Yuhana a gwaɗawa tay: «Wawa i palas hay! Maa ɗakum ha
hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə bəse kə ndzew aye na, way? 8 Anəke
na, gum məsler neheye ŋgwalak eye ndo hay ta səriye ha ka mbəɗum ha mede
kurom aye tuk. Ka dzalum mə gər kurom “Nəmay na, wawa i Abraham hay
sa na, ma ta gamay mey bay!” Sərum ha na, Mbəlom ma sliye faya məge tay
ha kwar neheye anaŋ aye wawa i Abraham hay! 9 Ba hadzaya maləva bo

* **3:6** Ezay 40.3-5.

eye məɗəse tay ha dərizl i gərɗaf hay ta zləlay eye dzay tebiye. Dərizl i gərɗaf neheye tebiye tə wa hohway ŋgwalak eye bay aye na, ta ɗəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

10 Ndo hay ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Nəmaa giye na, mey?»

11 A mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ndo nakə məkelkabo ŋgay sulo aye na, mâ vəlay nəte a ndo nakə i ŋgay andaya bay aye. Ndo nakə wu mənday ŋgay andaya na, tâ ŋgəna ta ndo nakə i ŋgay andaya bay aye.»

12 Ndo matsekele dzaŋgal hay ti ye naha hərwi madzəhuɓe bo a yam dərmak. Ta tsətsah ka Yuhana tə gwaɗay: «Miter, nəmaa giye na, mey!»

13 A mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Kâ təmum wu abəra ka ndo mâ ze nakə bəy i dala a gwaɗakum təmum aye bay.»

14 Sidzew hay ta tsətsah andza niye dərmak: «Ada nəmay na, nəmaa giye mey tey?»

A gwaɗatay: «Kâ buwum suloy abəra ka ndo ta gədaŋ bay. Kâ rawum me ka ndo hərwi matəme faya bəra suloy bay. Ɗuh həbum na, madagər kurom nakə ta vəlakumeye ka kiye aye.»

15 Ndo hay ta dazlay mədzele ka wu nakə ma giye bo aye, tə dzalawa mə gər tay tə gwaɗ: «Ma giye Yuhana na, Kəriste.»

16 Yuhana a gwaɗatay a nəteye niye tebiye: «Neŋ na, na dzəhuɓiye kurom ha a yam tsa. Ndo mekeleŋ eye ma deyeweye kame ga, neŋgeye na, gədaŋ eye a ze ga. Na sliye mahəndzəɗe ka təv ŋgay məpəlay ha ləɓer i tahərak ŋgay bay tebiye. Neŋgeye, ma dzəhuɓiye kurom ha ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada ta ako. 17 Wu mahəve daw andaya mə hələy. Ma ŋgəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye ɗaɗa bay aye.»

18 Yuhana a ɗawatay ha Labara Ŋgwalak eye tə məvəlatay gədaŋ tə bazlam hay wal wal.

19 Yuhana kə gay me a Herod hərwi a zla Herodiyad ŋgwas i malamar ŋgay. Ada Yuhana kə gay me ka wu hay wal wal. 20 Herod a səkah ha məge mənese sa. A gəs na Yuhana a daŋgay.

Madzəhuɓe i Yesu a yam
Mata 3.13-17; Markus 1.9-17

21 Ma dəba aye Yuhana a dzəhuɓ tay hay ndo hay tebiye a yam na, a dzəhuɓ ha Yesu a yam dərmak. A hələy nakə faya ma ɗuwuliye me aye na, magərmbəlom a həndək tuwaŋ. 22 Tsa na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa a mbəzlaw faya, ɗəre a ŋgatay andza bodobodo. Tsa na, mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom a gwaɗ: «Nəkar na, wawa ga. Na wuɗa kar haladzay. Ɗərev ga faya ma ŋgwasiye tə nəkar.»

Bəba təte i Yesu hay
Mata 1.1-17

23 Yesu a dazlay a məge məsler na, məve ŋgay ma giye kuro kuro mahkar. Ndo hay tə dzala tə gwaɗ neŋgeye na, wawa i Yusufa. Yusufa wawa i Heli 24 Heli wawa i Matat, Matat wawa i Levi, Levi wawa i Melki, Melki wawa i Zanay, Zanay wawa i Yusufa, 25 Yusufa wawa i Matatiyas, Matatiyas wawa i Amos, Amos wawa i Nahum, Nahum wawa i Esəli, Esəli wawa i Nagay, 26 Nagay wawa i Maat, Maat wawa i Matatiyas, Matatiyas wawa i Semeyin, Semeyin wawa i Zozek, Zozek wawa i Zoda, 27 Zoda wawa i Yohanan, Yohanan wawa i Resa, Resa wawa i Zorobabel, Zorobabel wawa i Salatiyel, Salatiyel wawa i Neri, 28 Neri wawa i Melki, Melki wawa i Addi, Addi wawa i Kozam, Kozam wawa i Elmadam, Elmadam wawa i Er, 29 Er wawa i Zozowe,

Zozowe wawa i Eliyezer, Eliyezer wawa i Zorim, Zorim wawa i Matat, Matat
wawa i Levi, 30 Levi wawa i Simeyoŋ, Simeyoŋ wawa i Yahuda, Yahuda
wawa i Yusufa, Yusufa wawa i Zonam, Zonam wawa i Eliyakim, 31 Eliyakim
wawa i Meliya, Meliya wawa i Mena, Mena wawa i Matata, Matata wawa i
Natan, Natan wawa i Davit, 32 Davit wawa i Zese, Zese wawa i Obed, Obed
wawa i Booz, Booz wawa i Salmoŋ, Salmoŋ wawa i Nasoŋ, 33 Nasoŋ wawa
i Aminadab, Aminadab wawa i Admiŋ, Admiŋ wawa i Arni, Arni wawa
i Hesron, Hesron wawa i Fares, Fares wawa i Yahuda, 34 Yahuda wawa i
Zakob, Zakob wawa i Izak, Izak wawa i Abraham, Abraham wawa i Tara,
Tara wawa i Nakor, 35 Nakor wawa i Serok, Serok wawa i Ragu, Ragu wawa
i Falek, Falek wawa i Eber, Eber wawa i Sala, 36 Sala wawa i Kaynam,
Kaynam wawa i Arfadzad, Arfadzad wawa i Sem, Sem wawa i Nuhu, Nuhu
wawa i Lamek, 37 Lamek wawa i Matosalem, Matosalem wawa i Henok,
Henok wawa i Iyaret, Iyaret wawa i Maleleyel, Maleleyel wawa i Kaynam.
38 Kaynam Wawa i Enos, Enos wawa i Set, Set wawa i Adam, Adam neŋgeye
na, Wawa i Mbəlom.

4

A say a Fakalaw masəpete na Yesu
Mata 4.1-11; Markus 1.12-13

1 Ma dəba eye Məsəfəre Tsədaŋŋa a rahay a bo i Yesu na, a ye abəra ka
təv i magayam i Yurdum niye. Tsa na, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a ye ha a
makulkwandah. 2 Mə dəma na, Yesu kə ndza məhəne kuro kuro faɗ, Fakalaw
a say masəpete na. Ma məndze niye na, Yesu kə nda wu mənday kwa tsekweŋ
bay tebiye. Ka mandəve i məhəne niye hay na, may a wur faya tuk.
3 Tsa na, Fakalaw a yaw ka təv ŋgay, a gwaɗay: «Taɗə kə ge nəkar Wawa i
Mbəlom na, gwaɗay a kwar nakay mâ təraka wu mənday.»
4 Yesu a mbəɗay faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na: “Ndo zezeŋ
ma ndziye na, ta wu mənday ɗekɗek bay.*”»
5 Fakalaw a ye ha ka gər i gəma. Kwayaŋŋa a bəzay ha bəy i məndzibəra
tebiye. 6 A bəzay ha na, a gwaɗay: «Na vəlakeye a nəkar hərwi gədaŋ ta zlele
neheye ma bəy i dala neheye tebiye mavəla eye a neŋ. Na sliye faya məvəle
kwa a way andza nakə a seŋ aye. 7 Taɗə ka dəkweŋ gurmets na, na vəlakeye
ha tebiye a nəkar.»
8 Yesu a mbəɗay faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwaɗ:
“Dəslay ha gər a Bəy Maduweŋ yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a neŋgeye
nəte ŋgweŋ.†”»
9 Fakalaw a ye ha a gəma i Zerozelem, ka gər i gay i məɗəslay ha gər a
Mbəlom. Tə ndisl a ɗəma na, a gwaɗay a Yesu: «Taɗə kə ge nəkar Wawa i
Mbəlom sa na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala. 10 Hərwi mawatsa
eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwaɗ: “Mbəlom ma gwaɗateye a gawla ŋgay
hay na, tâ dzəna kar, tâ tsəpa kar. 11 Tâ kəndawa kar, hərwi ada sik yak mâ
ndzay a kwar bay.‡”»
12 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a
gwaɗ: “Kâ dza ha Bəy Maduweŋ yak Mbəlom bay.§”»
13 Fakalaw a ndəv ha wewer ŋgay tebiye hərwi masəpete Yesu. Ma dəba eye
na, a ye ŋgway abəra ka təv i Yesu hus a pat mekeleŋ eye.

---

* **4:4** Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. † **4:8** Bazlam mapala eye masulo eye 6.13. ‡ **4:11** Dəmes hay 91.11-12. § **4:12** Bazlam mapala eye masulo eye 6.16.

Yesu a ge məsler ma Galile
Mata 4.12-17; Markus 1.14-15

14 Ma dəba eye na, Yesu a mbəɗa gər a Galile. A ye na, neŋgeye maraha eye
ta gədaŋ i Məsəfəre i Mbəlom. Mə ɗəma na, məzele ŋgay a ɗa zləm a gəma hay
tebiye. 15 A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay mə gay i maɗuwule me.
Ndo hay tebiye ta zambaɗaway.

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu
Mata 13.53-58; Markus 6.1-6

16 Ma dəba eye Yesu a lətse, a ye a gəma i Nazaret. Nazaret na, gəma nakə
a gəl mə ɗəma aye. Pat i mazəzukw bo na, a lətse a ye a gay i maɗuwule me
andza nakə a gawa ha aye. Mə ɗəma na, a lətse hərwi mədzeŋge bazlam i
Mbəlom. 17 Tsa na, ti ye naha tə zlayaw ɗerewel i Ezay ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom, tə vəlay. Tsa na, a pəla ha ɗerewel niye. A pəla ha na, a huta təv nakə
mawatsa eye, a gwaɗ:

18 «Məsəfəre i Bəy Maduweŋ ka gər ga.
A zla ga, a sləra ga ahaya na, hərwi məzlatayaw Labara Ŋgwalak eye a ndo
i mətawak hay.
A sləra ga ahaya na, hərwi məɗatay labara i mətəme a ndo i daŋgay hay.
A sləra ga ahaya hərwi mahəndəkatay na ɗəre a guluf hay.
A sləra ga ahaya na, mətəme tay ha, ndo neheye faya ta gateye ɗəretsətseh
aye.
19 Məɗe ha məve nakə Mbəlom ma gateye ŋgwalak ŋgay a ndo hay aye na,
kə ndislew.*»

20 Yesu a ndəv ha mədzeŋge andza niye na, a paɗa na ɗerewel niye. A may
ha a ndo məge məsler i gay i maɗuwule me niye. Tsa na, a ye a ndza ŋgway.
Ndo niye hay tebiye mə gay i maɗuwule me aye na, ta zəba ka Yesu.

21 Tsa na, Yesu a dazlay mətsikatay, a gwaɗatay: «Nəkurom neheye faya
ka pumay zləm a wu nakə faya na tsikakumeye na, wu nakə na dzaŋga mə
Ɗerewel i Mbəlom aye na, ɓa kə ge bo bəgom tsɨy.»

22 Ndo niye hay tebiye tə tsik faya, tə gwaɗ: «Ndo nakay na, lele.» Ada
Bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, bazlam niye ŋgwalak eye a gatay
hərɓaɓəkka. Tə gwaɗ: «Neŋgeye na, wawa i Yusufa na gwaɗ bəɗa?»

23 Yesu a gwaɗatay sa: «Ta deɗek, nəkurom ka tsikumeŋeye bazlam i dzeke
nakay anaŋ aye. Ka gweɗumeŋeye: "Nəkar ndo mətəme ha ndo, təma ha bo
yak aye tey." Nəmaa tsəne wu neheye ka ge ma Kafernahum aye. Anəke na,
ge ma gəma yak andza neheye ka ge ma Kafernahum aye dərmak.»

24 Tsa na, a gwaɗatay sa: «Sərum ha ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom na,
kwa nəte ta təma na ma gəma ŋgay nakə tə wa na mə ɗəma aye bay. 25 Sa
tsa na, sərum ha ahəl i Eliya ndo i maslaŋ i Mbəlom na, madakway i ŋgwas
hay haladzay ma Israyel. Ahəl niye na, yam kə pa bay məve mahkar ta kiye
məkwa. Mandərzlaŋ bagwar eye a ge ka dala niye tebiye. 26 Madakway
i ŋgwas hay andaya ma Israyel, ane tuk na, Mbəlom kə slər Eliya a gay i
madakway i ŋgwas hay kwa nəte bay tebiye. Ane tuk na, Mbəlom a slər Eliya
na, a gay i madakway i ŋgwas wuray a ndzawa ka dala i Səripta ma gəma i
Sidoŋ.† 27 Ahəl i Elize ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom na, ndo madəgwaɗa eye
hay haladzay ka dala i Israyel. Mbəlom kə mbəl tay ha ndo niye madəgwaɗa
eye hay kwa nəte bay, a mbəl ha na, Namaŋ ndo i gəma i Siri.‡»

---

* **4:19** Ezay 61.1-2. † **4:26** 1 Bəy hay 17.8-16. ‡ **4:27** 2 Bəy hay 5.1-14.

28 Ndo niye hay tebiye mə gay i maɗuwule me aye tə tsəne bazlam ŋgay niye
na, a ndalatay haladzay. 29 Tsa na, tə lətse, tə pay həlay a Yesu. Ti ye ahaya
abəra ma wuzlahgəma, ti ye ha a gər i mahəmba i Nazaret. Gəma i Nazaret
ma geye na, ka mahəmba eye niye. Tə tsal ha a ɗəma na, hərwi madzəgəɗa
ahaya a zavay. 30 Ane tuk na, Yesu a ye mə walaŋ tay tsəriɗ tsəriɗ a ye ŋgway.

Yesu a mbəl ha ndo nakə məsəfəre lele bay mə bo aye
Markus 1.21-28

31 Ma dəba eye na, Yesu a lətse a ye a Kafernahum. Kafernahum na,
wuzlahgəma i Galile. Pat i mazəzukw bo na, pat pat a tətikawatay a ndo hay.
32 Ndo hay tə tsəne matətike ŋgay niye na, a gatay hərɓaɓəkka. Hərwi matətike
ŋgay nakə a tətikatay aye ta məzlaɓ eye.

33 Azlakwa bay mə gay i maɗuwule me niye na, ndoweye andaya gər a
vuway. A wuda ta gədaŋ kələrra, a gwaɗ: 34 «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, mey
yak ka nəmay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha ɗaw? Nəkar way na, na
sər ha lele: Nəkar na, ndo nakə tsəɗaŋŋa Mbəlom a sləraw aye!»

35 Tsa na, Yesu a gay me, a gwaɗay: «Ndza dîkdîk! Dara abəra mə bo i ndo
nakay!»

Tsa na, fakalaw a kal ha ndo niye kame i ndo niye hay ɓərra. Tsa na, a
ndohwaw abəra mə bo i ndo niye. Kə gay wuray a ndo niye kwa tsekweŋ
bay. 36 Ka təv niye na, a gatay a ndo hay daɓək daɓək, hərɓaɓəkka. Tə gwaɗ
mə walaŋ tay: «Eh! Eh! Nakay na, bazlam waray! Nakay i ŋgay na, ndo waray
a tsik me ta məzlaɓ eye! A gatay me ta gədaŋ a məsəfəre lele bay eye hay na,
tə gəsay me ada tə ndohwaw abəra mə bo ndo nakay aye!»

37 Labara i Yesu a ɗa a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma ɗəvats tay hay wal wal
Mata 8.14-17; Markus 1.29-34

38 Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra mə gay i maɗuwule me niye. A həl bo
a ye a gay i Simoŋ. A ye naha na, mese i Simoŋ lele bay. Maraɓaraɓ a gay
haladzay. Tsa na, tə gwaɗay a Yesu: «Maraɓaraɓ a gay a mese i Simoŋ, dzəna
na tey!» 39 Yesu a lətse, a ye ka təv ŋgay. A ye naha na, a guɗuk faya. A ŋgərəz
ka maraɓaraɓ niye ta gədaŋ. Tsa na, maraɓaraɓ niye a ndala abəra ka ŋgwas
niye. Kwayaŋŋa a gatay mbəlok.

40 Ma dəba eye pat a dəɗ na, ndo hay tə həlayaw ndo neheye ɗəvats mə bo
tay tebiye a Yesu. Kwa slala i ɗəvats waray waray na, tə həlayaw a Yesu. Yesu a
pa fataya həlay nəte nəte tay eye. A mbəl tay ha abəra ma ɗəvats tay niye hay.
41 A həhar fakalaw hay abəra mə bo i ndo hay haladzay dərmak. Fakalaw
niye hay ta wuda, tə gwaɗay: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom!»

Ane tuk, na, Yesu a ŋgərəz fataya. A gwaɗatay: «Kâ tsikum me bay.» Hərwi
nəteye na, tə sər ha Yesu na, Kəriste.

Yesu a ɗa ha bazlam i Mbəlom mə gay i maɗuwule me
Markus 1.35-39

42 Ɗəre a tsaɗa kwayaŋŋa na, Yesu a lətse a ndohwaw, a yaw abəra mə gay.
A ye dəreŋ abəra ma wuzlahgəma. A ye a təv nakə ndəray andaya mə ɗəma
bay aye. Ndo hay haladzay ta zəba ɗəre na, ta ŋgatay a Yesu bay. Tsa na, ta
pəla na. Tə huta na Yesu na, a satay Yesu mâ ye fataya abəra bay, mâ ndza ta
nəteye huya.

43 Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: «Na diye a gəma mekeleŋ eye hay, na ta
ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom dərmak. Mbəlom a sləra ga ahaya
na, hərwiye.»

44 Tsa na, a lətse, a ye a ɗawa ha bazlam i Mbələm mə gay i maɗuwule me
neheye ka dala i Yahuda aye.

5

Makurre i gawla i Yesu hay
Mata 4.18-22; Markus 1.16-20

1 Pat wuray na, Yesu a ye ka me i dəlov i Genesaret. A ye na, a lətse ka me i
dəlov i Genesaret niye. Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay faya ta lawariye
na hərwi mətsəne bazlam i Mbələm.
2 Yesu a ŋgatay a kwalalaŋ i yam hay sulo ka ɗakal. Ndo məgəse kəlef hay tə
mbəzlaw abəra mə ɗəma, faya ta bariye gadaŋ tay hay. 3 Tsa na, Yesu a ye, a
tsal a kwalalaŋ i yam neŋgeɗ. Kwalalaŋ i yam niye na, i Simoŋ. Tsa na, a gay
amboh a Simoŋ, a gwaɗay: «Amboh, həndzəɗ ga ha tsekweŋ a bəra ka ɗakal.»
Simoŋ a ge ha andza niye. Yesu a ndza a kwalalaŋ i yam niye na, a pa bo ka
matətikatay bazlam i Mbələm a ndo niye hay.
4 A ndəv ha matətikatay a ndo hay na, a gwaɗay a Simoŋ: «Həndzəɗ ha
kwalalaŋ i yam dəreŋ, a təv nakə siɗuk aye, a wuzlah i dəlov. Ka ye ha na,
nəkar ta ndo məpaka bəzay yak hay kalum gadaŋ kurom hay a yam hərwi
məgəse kəlef.»
5 Simoŋ a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ŋgalaka, nəmaa ye gər haladzay ta həvaɗ
hərwi məgəse kəlef ada kwa nəte nəmaa gəs bay. Aya ane nəkar ka tsikeŋ, nâ
ge sa na, na kaliye gadaŋ hay a yam.»
6 Tsa na, tə kal gadaŋ tay niye hay a yam. Tə kal a ɗəma na, kəlef hay ti ye
a gadaŋ tay niye hay haladzay. Gadaŋ tay niye hay a dazlay a maŋgəzlehe
ndərtsətse hərwi kəlef kə rah a ɗəma ka zal naha. 7 Tsa na, tə gatay naha
wiyaw a mandala tay neheye mə kwalalaŋ i yam neŋgeɗ aye hərwi ada tâ
yaw tâ dzəna tay tey. Mandala tay niye hay ti yaw. Tə vaha ahaya gadaŋ
niye hay abəra ma yam. Tə rah ha, kwalalaŋ i yam niye hay sulo aye tə kəlef.
Kwalalaŋ i yam niye hay ta sər masəleme a huɗ i yam hərwi maraha eye hay
haladzay.
8 Simoŋ Piyer a ŋgatay andza niye na, a ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu.
A gwaɗay: «Do wu yak abəra ka təv ga Bəy Maduweŋ, hərwi neŋ na, ndo i
mezeleme!»
9 Simoŋ a dzədzar haladzay. Ndo niye hay nəteye dziye ta dzədzar andza
Simoŋ dərmak. Ta dzədzar na, hərwi kəlef niye tə gəs haladzay aye. 10 Andza
niye, ndo məpay bəzay a Simoŋ, ta dzədzar dərmak. Ndo neheye tə paway
bəzay a Simoŋ aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay.
Ane tuk na, Yesu a gwaɗay a Simoŋ: «Kâ dzədzar bay. Nəkar na, ka ta
hələweye ndo hay ka təv ga.»
11 Tsa na, tə ma tay ahaya kwalalaŋ i yam tay hay ka ɗakal. Tə gər ha wu
tay niye hay tebiye tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo i ɗəvats hay ada a pəsatay ha mezeleme
Mata 8.1-4; Markus 1.40-45

12 Pat wuray na, Yesu a ye a wuzlahgəma wuray. Ahəl nakə neŋgeye mə
ɗəma aye na, paf ndo wuray madəgwaɗa eye a ye naha. A ŋgatay a Yesu na,
a kal ha bo kame ŋgay. Dəbuz daʼar ka dala, a gay amboh a Yesu, a gwaɗay:
«Ŋgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsəɗaŋŋa.»
13 Yesu a tsəne andza niye na, a nduɗa ha hələy ŋgay, a lamay. Tsa na, a
gwaɗay: «A seŋ na, təra tsəɗaŋŋa!» Kwayaŋŋa ɗəvats i madəgweɗe a ndala
abəra ka ndo niye.

14 Yesu a gwaɗay: «Tsəne lele: Kâ tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi məɗatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsəɗaŋŋa.»

15 Kwa andza niye bəbay na, labara i Yesu a ɗa a zləm haladzay. Ndo hay haladzay tə hayawa gər ka təv ŋgay hərwi məpay zləm a bazlam ŋgay. Siye hay ti yawa ka təv ŋgay hərwi ada mâ mbəl tay ha abəra ma ɗəvats tay hay.

16 Ane tuk na, Yesu na, a yawa a təv neheye dəreŋ aye. A yawa a ɗəma mata ɗuwule me.

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Mata 9.1-8; Markus 2.1-12

17 Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay. Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya dərmak. Ti yaw na, ma gəma neheye ka dala i Galile aye tebiye, ma Zerozelem ada abəra ma Yahuda. Yesu a mbəlawa tay ha ndo i ɗəvats hay ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ Mbəlom.

18 Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo hay, tə zlay naha ndo wuray matəra eye madzawa eye ka slələh. Ta pəla tsəveɗ mede ha məpe kame i Yesu. 19 Ane tuk na, ta huta tsəveɗ mede məfələkwa ha a gay bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəveɗ. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Tə sləl bəɗ ɗəgerger tə Yesu. Tə mbəzla ha ndo niye ta slələh eye dzay tə walaŋ i ndo niye hay kame i Yesu. 20 Yesu a ŋgatay a mədzal gər i ndo niye hay na, a gwaɗay a ndo matəra eye niye: «Dzam ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

21 Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Nakay na, ndo waray i ŋgay a tsalay ka gər a Mbəlom aye! Way nakə ɗa məpəsay ha mezeleme a ndo na, way. Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ŋgweŋ bəna, way?»

22 Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwaɗatay: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey? 23 Maa da me məgweɗe: “Mezeleme yak kə pəsa” na, waray, kəgəbay “Lətse, do” na, maa da me mə ɗəma na, waray? 24 A seŋ na, sərum ha neŋ Wawa i Ndo na, gədaŋ ga andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»

Tsa na, a gwaɗay a ndo matəra eye: «Faya na gwaɗakeye, lətse, zla slələh yak do a mətagay!»

25 Kwayaŋŋa ndo niye a lətse hurum kame i ndo niye hay tebiye. A zla slələh ŋgay niye tə zla ahaya. A ye kame i ndo niye hay duwak duwak tə mazambaɗay a Mbəlom. A ye a mətagay.

26 Ndo niye hay mbərzəzza aye tə ŋgatay andza niye na, a gatay hərɓaɓəkka. Ta zambaɗay a Mbəlom. Tə dzədzar haladzay ada tə gwaɗ: «Bəgom na, ka ŋgatakway a wu məge masuwayaŋ eye!»

Yesu a zalay a Levi
Mata 9.9-13; Markus 2.13-17

27 Ma dəba eye na, Yesu a lətse a yaw abəra mə gay niye. Yesu faya ma diye na, a ŋgatay a ndo matsekele dzaŋgal mandza eye ka təv i məsler ŋgay. Ndo niye na, tə zalay Levi. Yesu a gwaɗay: «Dara, peŋ bəzay!» 28 Tsa na, Levi a lətse, a gər ha wu ŋgay hay tebiye, a pay bəzay a Yesu.

29 Ma dəba eye ti ye a gay i Levi. Ti ye naha na, Levi a datay wu mənday. Tə nda wu mənday niye na, nəteye haladzay tə ndo matsekele dzaŋgal ha ada tə siye i ndo hay haladzay.

30 Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a
Yesu faya ma ndiye ɗaf ta ndo i mezeleme hay na, tə tsik faya wu nakə lelebay
aye. Tə gwaɗatay a gawla i Yesu hay: «Ka ndayum wu mənday ada ka sum wu
ka təv manəte eye ta ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay
na, hərwi mey?»
31 Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ndo
neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem
bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye ɗəvats eye hay aye. 32 Na yaw
məzalatay a ndo neheye tə gwaɗay a gər nəteye ŋgwalak eye hay aye bay, ane
tuk na, məzalatay a ndo i mezeleme hay ɗuh, hərwi ada tâ mbəɗa ha mede
tay.»

Wu weɗeye ta wu guram eye
Mata 9.14-17; Markus 2.18-22

33 Ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Gawla i Yuhana ta gawla i Farisa hay tə
gawa daliyam ada ta ɗuwulawa. Ane tuk na, gawla yak hay i tay tə ndayawa
wu mənday ada tə sawa wu məse na, kəkay?»
34 Yesu a mbəɗatay faya: «Ka dzalum na, nəteye na, ta giye daliyam ɗaw?
Ta giye bay hərwi nəteye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə
zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i
məzle dahəlay na, ta giye daliyam bay. 35 Ane tuk na, pat eye ma slaweye na,
ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.»
36 Yesu a tsikatay dzeke nakay sa. A gwaɗatay: «Ɗaɗa ndəray ma ɗəsiye
peteked weɗeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi taɗə ta tapa
peteked weɗeye ka guram eye na, peteked weɗeye ma ŋgərɗiye ha peteked
guram eye niye. Ta nasiye ha peteked weɗeye. Peteked weɗeye ta guram
eye ta diye ka bo bay. 37 Sa na, ndo ma mbəɗiye guzom lelem eye a gwezem
i həzlay guram eye bay na, ka sərum təbəɗew? Hərwi ta mbəɗa a dəma na,
guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay guram eye ma ndohwiye. Guzom
dərmak səktih ma mbəɗiye ka dala ada gwezem ma nasiye. 38 Ane tuk na,
guzom lelem eye ta mbəɗiye na, a gwezem i həzlay weɗeye dərmak. 39 Sərum
ha ndo kə sa guzom makwasa eye na, ma dəba eye na, ma siye lelem eye sa
bay. Hərwi tə gwaɗ: “Guzom makwasa eye na, lele.”»

6

Yesu na, a ləvay gər a pat i mazəzukw bo
Mata 12.1-8; Markus 2.23-28

1 Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma
guvah eye niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Gawla i Yesu hay
tə həɓ wu niye. Ta gugwah na wu niye ada tə nda.
2 Siye i Farisa hay ta ŋgatatay. Tsa na, tə gwaɗatay: «Ka gum wu nakə bazlam
i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»
3 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Ɗaɗa ka dzaŋgum wu nakə Davit a
ge ahəl niye aye təbəɗew?* May a wur faya ta ndo ŋgay hay. 4 Tsa na, a
ye, a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha, a
zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye. A nda. A vəlatay a ndo ŋgay hay
dərmak, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəveɗ ka mənde na, a
ndo məvəlaway wu a Mbəlom ɗekɗek bəɗaw?»
5 Yesu a gwaɗatay sa: «Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Wawa i Ndo.»

* **6:3** 1 Samuyel 21.2-7.

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye
Mata 12.9-14; Markus 3.1-6

6 Pat eye andaya pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i maɗuwule me. A ye
naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay. Mə ɗəma na, ndoweye andaya həlay i
mənday ŋgay maməta eye. 7 Mə gay i maɗuwule me niye na, ndo mədzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay nəteye andaya. Faya ta zəbiye ka
Yesu. Tə dzala mə gər tay, tə gwaɗ: «Zəbakwa faya lele, ŋgatay ma mbəliye ha
ndo nakay maməta həlay eye pat i mazəzukw bo ɗaw?» Tə tsik andza niye
na, hərwi məhəle faya bəra suwat.
8 Ane tuk na, Yesu a sər ha mədzal gər tay. A gwaɗay a ndo niye həlay ŋgay
maməta eye: «Lətse, do, lətse ka niye, kame i ndo hay tebiye.» Ndo niye a lətse
ka niye.
9 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Na tsətsahiye fakuma: Bazlam kway mapala
eye a vəl tsəveɗ məge na, mey? A gwaɗ: Gum ŋgwalak pat i mazəzukw bo
tsukuɗu, gum na, seweɗ ɗaw? Məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo tsukuɗu
məgər ha mâ mət ɗaw?» Ane tuk na, ta mbəɗay faya bay.
10 Yesu a zəba fataya. Tsa na, a gwaɗay a ndo niye həlay maməta eye «Nduɗa
ha həlay yak.»
A nduɗa ha na, həlay ŋgay a mbəl a təra lele suwuɗ suwuɗ.
11 Tsa na, a ndalatay a ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta
Farisa hay. Tə tsik ma walaŋ tay ta hutiye tsəveɗ ka məkəɗe Yesu na, kəkay.

Yesu a pala ndo i maslaŋ ŋgay hay
Mata 10.1-4; Markus 3.13-19

12 Ahəl niye Yesu a ye, a tsal a tsaholok hərwi maɗuwule me. A ndza ma
tsaholok niye huyup ka maɗuwulay naha me a Mbəlom.
13 Ɗəre a tsaɗa na, a zalatay a gawla ŋgay hay ka təv ŋgay. Ti ye naha. Tsa
na, a pala mə walaŋ tay niye ndo kuro gər eye sulo. A zalatay ndo i maslaŋ
hay.
14 Nəteye na: Simoŋ nakə a pa faya məzele Piyer aye, ta malamar ŋgay
Aŋdəre, Yakuba ta Yuhana, Filip ta Bartelemi, 15 Mata ta Tomas, Yakuba
wawa i Alfe, Simoŋ ndo məge vəram hərwi dala ŋgay, 16 Yuda wawa i Yakuba,
Yudas Iskariyot ndo məge ɗaf ka Yesu.

Yesu ta ndo hay haladzay
Mata 4.23-25

17 Yesu ta gawla ŋgay niye hay, tə mbəzlaw abəra ma tsaholok niye. Ti yaw
tə ndza ka təv eye andaya barbara eye fatata. Gawla ŋgay hay ka təv eye niye
haladzay. Ndo hay haladzay mbərzəzza andaya ka təv eye niye dərmak. Ndo
niye hay na, ti yaw abəra kwa ma Zerozelem ka dala i Yahuda ada mə Tir ta
Sidoŋ gəma neheye tə mbay naha a bəlay aye.
18 Ndo niye hay ti yaw ka təv ŋgay na, mata pay zləm a bazlam ŋgay ada
hərwi mâ mbəl tay ha abəra ma ɗəvats tay hay wal wal. Ndo neheye məsəfəre
lele bay eye hay mə bo tay aye na, kə mbəl tay hay. 19 Kwa way a pəla tsəveɗ
məlamay nets tsa hərwi gədaŋ a yaw abəra mə bo ŋgay. Ndo neheye ta lamay
aye na, a mbəl tay ha tebiye.

Ŋgama ta marava
Mata 5.1-12

20 Yesu a zəba ka gawla ŋgay hay na, a gwaɗatay:
«A nəkurom ndo i mətawak hay, ŋgwasum
hərwi Bəy i Mbəlom na, i kurom.
21 A nəkurom neheye may a wur fakuma anəke aye, ŋgwasum

hərwi Mbəlom ma vəlakumeye wu nakə a sakum aye.
A nəkurom neheye faya ka tuwumeye anəke aye, ŋgwasum
hərwi ka ta ŋgwasumeye.
22 Nəkurom neheye ndo hay faya ta gakum eye ɗəretsətseh aye,
kwa ta kal kurom ha,
kwa ta tsaɗakum,
kwa ta tsik fakuma wu nakə lelebay eye hərwi nakə ka dzalum ha Wawa i Ndo aye na,
ŋgwasum.
23 Aza pat nakə wu neheye ta ndzakum a gər aye na,
mbərzlum tə məŋgwese eye
hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom.
Aya ane, sərum ha na, bəba təte tay hay tə gatay a ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay na, andza niye.
24 A nəkurom ndo i zlele hay, ɗəretsətseh ka gər kurom
hərwi ɓa ka hutum magogoy kurom tsɨy.
25 A nəkurom neheye hawa i wu a gakum bay aye wu kurom andaya anəke haladzay aye, ɗəretsətseh ka gər kurom
hərwi may ma ta wuriye fakuma.
A nəkurom neheye faya ka ŋgwasumeye anəke aye, ɗəretsətseh ka gər kurom
hərwi ka ta ndzumeye ta mədzal gər aye ada ka tuwumeye.
26 A nəkurom neheye ndo hay tə gwaɗ fakuma nəkurom ŋgwalak i ndo hay aye, ɗəretsətseh ka gər kurom.
Hərwi bəba təte tay hay tə gwaɗawa ka ndo neheye tə gwaɗ nəteye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye ta səpatawa ndo hay ahəl niye na, andza niye.»

Wuɗum ndo məne ɗəre kurom hay
Mata 5.38-48, 7.12

27 «Ane tuk na, na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka pumeŋeye zləm aye: Wuɗum ndo məne ɗəre kurom hay. Gumatay ŋgwalak a ndo neheye tə nakum ɗəre aye. 28 Pum ŋgama ka ndo neheye faya ta vəlakumeye mezeleme aye. Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ndo neheye faya ta gakumeye ɗəretsətseh aye.

29 «Taɗə ndoweye kə faka ka maholom na, mbəɗay ha maholom i diye neŋgeɗ. Ndoweye ka buwa faka abəra kələmedze yak na, gər ha mâ zla na faya məkelkabo yak i huɗ aye.

30 «Ndo ka tsətsah fakaya wu na, vəlay ada taɗə ndoweye kə zla faka abəra wu yak na, kâ tsətsah faya bay.

31 «Ka gwaɗum ndo hay tâ gakum ŋgwalak na, gumatay ŋgwalak a ndo hay dərmak.

32 «Kâ wuɗum ndo neheye ta wuɗa kurom aye ɗekɗek bay. Taɗə ka wuɗum ndo neheye ta wuɗa kurom aye ɗekɗek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəɓe kurom ɗaw? Kwa ndo i mezeleme hay ta wuɗa ndo neheye ta wuɗa tay ha aye dərmak! 33 Ada taɗə ka gumatay ŋgwalak a ndo neheye faya ta gakumeye ŋgwalak aye ɗekɗek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəɓe kurom ɗaw? Kwa ndo i mezeleme hay na, tə ge andza niye.

34 «Taɗə ka vəlumateye wu a ndo neheye ka sərum ha nəteye ta sliye məmakum ha aye na, ka dzalum na, ka hutumeye merəɓe kurom ɗaw? Kwa ndo i mezeleme hay tə vəlawa wu na, a ndo i mezeleme hay andza nəteye hərwi ada tâ matay ha andza nakə tə vəlatay aye! 35 Ɗuh bay, wuɗum ndo

mәne ɗәre kurom hay! Gumatay ŋgwalak. Ka vәlumatay wu na, kâ gwaɗum tâ makum ha a ɗәma bay. Mbәlom ma ta vәlakumeye a ɗәma magogoy kurom na, haladzay. Nәkurom ka ta tәrumeye wawa i Mbәlom Fetek. Hәrwi neŋgeye na, a wuɗa ndo i hәzay hay ta ndo i seweɗ hay dәrmak. 36 Tәrum ndo mәge ŋgwalak hay andza Bәba kurom Mbәlom, neŋgeye ndo i ŋgwalak.

Kâ gumatay sariya a ndo hay bay
Mata 7.1-5

37 «Kâ gum sariya ka ndo bay. Mbәlom dәrmak ma gakumeye sariya bay. Kâ rawum me ka ndo hay bay. Mbәlom bәbay ma rawiye fakuma me bay. Pәsumatay ha mәnese a ndo hay, Mbәlom dәrmak ma pәsakumeye ha mәnese kurom.

38 «Vәlumatay wu a ndo hay, Mbәlom dәrmak ma vәlakumeye. Mbәlom ma vәlakumeye na, ma rahakumeye ha lele. Ma dzәdzakakumeye ha a gwezem kurom hay na, madzәdzeke madzәdzeke. Mbәlom ma lәvakumeye wu tә wu nakә ka lәvawumatay ha wu a ndo hay aye dәrmak.»

39 Yesu a tsikatay ta dzeke mekeleŋ eye sa, a gwaɗatay: «Guluf ma sliye mәgәsay hәlay a guluf neŋgeɗ ɗaw? Nәteye salamay tay eye ta dәɗiye a bәɗ. 40 Ndo nakә faya ma tәtikiye wu aye na, ma ziye ndo matәtikay wu bay. Ane tuk na, ndo nakә faya ta tәtikay wu kә sәr tsɨy na, ma tәriye andza ndo matәtikay wu.»

41 A gwaɗatay sa: «Nәkar na, ka ŋgatay a tsakwal mә ɗәre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakә mә ɗәre yak aye ka ŋgatay bay na, hәrwi mey? 42 Kәkay, ka sliye mәgweɗe: “Malamar ga, ehey nâ zlaka ahaya tsakwal abәra mә ɗәre yak” na, ɗuh i yak aye mayako gәlawwa ka ŋgatay bay na, kәkay? Nәkar ndo i bәbәrek, lah faya mәzle ahaya mayako abәra mә ɗәre yak tәday ada ka ŋgateye a ɗәre kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abәra mә ɗәre i malamar yak tuk.»

Dәrizl i gәrɗaf ta hohway ŋgay eye hay
Mata 7.16-20, 12.33-35

43 Yesu a gwaɗatay sa: «Sәrum ha na, dәrizl i gәrɗaf lele eye na, ma wiye hohway i dәrizl i gәrɗaf nakә lele bay aye bay, andza niye dәrizl i gәrɗaf lele bay eye ma wiye hohway i gәrɗaf nakә lele eye bay aye. 44 Ka sәrakwa ka bo abәra dәrizl i gәrɗaf hay ta hohway tay hay. Ka slumeye faya maŋgәle hohway i gurov abәra ka wuradak bay ada ka slumeye maŋgәle hohway i tәroz abәra ka dzәgew bay. 45 Sәrum ha na, ndo nakә ŋgwalak eye na, ma giye wu ŋgwalak eye hay hәrwi mә ɗәrev ŋgay na, wu neheye ŋgwalak eye dәrmak. Ndo nakә seweɗ eye na, ma giye wu neheye seweɗ eye hәrwi ɗәrev ŋgay maraha eye tә wu neheye seweɗ eye. Hәrwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakә maraha eye mә ɗәrev ŋgay aye.»

Gay hay sulo
Mata 7.24-27

46 Yesu a gwaɗatay sa: «Ka zalumeŋ a neŋ “Bәy Maduweŋ, Bәy Maduweŋ” na, hәrwi mey? Ada wal faya ka gumeye wu nakә na tsikakum aye bay sa tuk na, kәkay? 47 Tsәnum, na ɗakumeye ha ndo nakә a peŋ bәzay ta ɗeɗik aye. Neŋgeye na, a pay zlәm a bazlam ga lele. Kә pay zlәm na, a ge ha mәsler tә bazlam nakә a tsәne aye. 48 Neŋgeye a ndzәkit bo na, ta ndo nakә a say maɗәzle gay aye. A dazlay na, a la na mәdok i gay sɨɗuk lele. A ndәv ha mәle na, a ɗәzla ahaya mәdok i gay ŋgay niye ma bәɗ tә kwar lele. Tsa na, a ŋgar na gay niye tuk. Yam a pa na, mazaw a yaw ŋgәf ka gay ŋgay niye na, ɗaɗa a mba faya mambәzle ha bay, hәrwi maɗәzla eye lele. 49 Aya ane tuk na, ndo nakә

a tsəne bazlam ga ada kə ge ha məsler bay na aye, neŋgeye dərmak a ndzəkit bo ndo nakə a say məge gay aye. Ane tuk na, a dazlay kwayaŋŋa ze məle na mədok eye. A pa na mədok eye təhas ka dala tsa. A ndəv na, yam a pa. Mazaw i magayam hay ŋgəf ti yaw ka gay niye na, kwayaŋŋa bərem a mbəzl, tsekək yam a həl na gay niye. A mbəzl na, liyeh liyeh kwa tsekweŋ ka ləkaw bay.»

7

Gədaŋ i Yesu a ze mədahaŋ
Mata 8.5-13

1 Yesu a ndəv ha mətsikatay a ndo niye hay ka təv ŋgay aye na, a həl bo a ye a Kafernahum.
2 Ma Kafernahum na, ndo i Roma wuray andaya neŋgeye bagwar i sidzew. Ndo i məsler ŋgay andaya a wuɗa na haladzay. Ndoweye niye na, bo a wur faya haladzay. 3 Bagwar i sidzew niye a tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu na, a slər ndo hay mə walaŋ i madugula i Yahuda hay. A slər tay ha na, hərwi ada tâ zalayaw mâ yaw mâ mbəl ha ndo i məsler ŋgay niye.
4 Ndo niye hay ti ye, tə ndisl ka təv i Yesu na, ta dazlay məgay amboh haladzay. Tə gwaɗay: «Bagwar i sidzew may a gwaɗaka: “Dara mbəleŋ ha ndo i məsler ga tey.” Ka ye, ka dzəna na ndoweye niye na, lele. 5 Neŋgeye na, ndo lele eye. A wuɗa slala kway haladzay. Ada maa dəzlakway gay i maɗuwule me na, neŋgeye.»
6 Yesu a tsəne andza niye na, a lətse, ti ye ka bo dziye. Mazlambar nəteye bəse tə gay i bagwar i sidzew. Bagwar i sidzew niye a sləraw ndo hay ka təv i Yesu. Ti yaw tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, tə gwaɗaka na, kâ ye gər madayaw sa bay. Neŋ na sla ɗa, nəkar kâ ye a gay ga bay. 7 Hərwi niye, neŋ həreŋ na sla mede naha ka təv yak bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye segey. 8 Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərmak. Na gwaɗay a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwaɗay a ndo neŋgeɗ “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwaɗay a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»
9 Yesu a tsəne bazlam i bagwar i sidzew niye na, a yay a gər lele. A mbəɗa me a diye i ndo neheye ta zəŋgal naha aye. A gwaɗatay: «Sərum ha na, ɗaɗa neŋ na huta slala i mədzal gər nakay bay, kwa ma Israyel.»
10 Tsa na, ndo neheye tə sləra tay ahaya aye ta mbəɗa gər a gay i bagwar i sidzew niye. Ti ye naha na, ndo i məsler i sidzew niye kə mbəl tsiy. Neŋgeye zay zay!
11 Ma dəba eye na, Yesu a ye a gəma eye andaya tə zalay Nay. Gawla ŋgay hay tə ndo hay haladzay tə pay bəzay. 12 Ahəl nakə mazlambar ta ndisliye ta fələkwiye a wuzlahgəma niye na, tə dzəgər ta ndo hay faya ta zliye mədahaŋ ta diye ha ka me tsəvay. Maa mət na, wawa i madakway i ŋgwas wuray. Wawa ŋgay na, nəte eye niye. Ndo i gəma niye haladzay tə laka na ŋgwas niye ka ɗa tsəvay.
13 Yesu a ŋgatay na, madakway i ŋgwas niye a gay mə bo, a gwaɗay: «Kâ tuwa sa bay.» 14 Tsa na, a ye a lamay a hubok niye faya ta zliye ha mədahaŋ aye. Ndo məzle mədahaŋ hay tə lətse. Yesu a gwaɗ: «Gawla, faya na gwaɗakeye, lətse!»
15 Mədahaŋ niye a lətse, a ndza. Tsa na, a dazlay a mətsike me. Yesu a zla na a vəlay a may ŋgay.
16 Ndo niye hay tebiye ka təv eye niye ta dzədzar. Nəteye tebiye ta zambaɗay a Mbəlom, tə gwaɗ: «Ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom bagwar eye ki yaw a walaŋ kway! Mbəlom ki yaw madzəne ndo ŋgay hay.»

17 Wu niye Yesu a ge aye a ɗa zləm ka dala i Yahuda tebiye ta dala neheye
a mbay naha aye.

Yesu ta Yuhana
Mata 11.2-19

18 Gawla i Yuhana hay ta təkər wu neheye Yesu a ge aye a Yuhana. Yuhana
a tsəne na, a zal ndo hay mə walaŋ i gawla ŋgay niye hay sulo. 19 Tsa na, a
slər tay ha ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu. A slər tay ha na, tâ ye tâ tsətsah faya,
tâ gwaɗay: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye ɗaw? Kəgəbay nəmaâ
həba ndo mekeleŋ ɗaw?»
20 Gawla i Yuhana niye sulo eye ti ye. Tə ndisl ka təv i Yesu na, tə gwaɗay:
«Yuhana madzəhuɓe ndo a yam a sləramaya ahaya ka təv yak matsətsehe
fakaya, a gwaɗ nəmaâ gwaɗaka: Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye
ɗaw? Kəgəbay nəmaâ həba ndo mekeleŋ ɗaw?»
21 Ahəl eye niye, Yesu faya ma mbəliye tay ha ndo hay haladzay abəra ma
ɗəvats ada tə bo nakə a wurawa fataya aye. A mbəl tay ha gər mavuwe hay, a
həndəkatay na ɗəre a guluf hay.
22 Tsa na, Yesu a mbəɗatay ka bazlam i ndo niye hay Yuhana a slər tay naha
ka təv ŋgay aye tuk, a gwaɗatay: «Gwaɗumay na, guluf hay tə ŋgatay a ɗəre,
ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwaɗa eye ta mbəl suwuɗ suwuɗ,
mandək hay tə tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta
tsəne Labara Ŋgwalak eye.»
23 Yesu a gwaɗatay sa: «Məŋgwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzal gər
abəra ka neŋ bay aye!»
24 Gawla i Yuhana hay ti ye wu tay na, Yesu a dazlay mətsike ka gər i
Yuhana. A tsikatay a ndo hay haladzay, a gwaɗatay: «Ka yum a kəsaf mata
zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasl faya ma ɓəliye ha
aye ɗaw? A'ay andza niye bay. 25 Aya ane kəla ka yum ka zəbumaw na, ka
mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambaɗa bo eye tə peteked lele eye ɗaw?
Tsukuɗu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə pa ka bo peteked lele eye ada
wu tay hay lele eye na, nəteye mandza eye na, mə gay i bəy hay. 26 Ka yum
mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom ɗaw? Ayaw, neŋgeye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na
gwaɗakumeye, neŋgeye a ze ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. 27 Yuhana na,
ndo nakə tə watsa a Ɗerewel aye, Mbəlom a gwaɗ:
"Neŋ na sləriye naha ndo məɗe ha bazlam ga kame yak.

Ma lambaɗakeye na tsəveɗ.*"»

28 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezeŋ hay tebiye ndo
nakə a ze Yuhana aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakə neŋgeye tsekweŋ
makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana.»
29 Ndo hay tebiye tə pa zləm ka bazlam ŋgay, kwa ndo matsekele dzaŋgal
hay. Hərwi tə sər wu nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom deɗek. Ada Yuhana
ka dzəhuɓ tay ha a yam deɗek. 30 Ane tuk na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye ta kal ha wu nakə a say a Mbəlom haɓe məge
hərwi tay aye ada ta kərah Yuhana madzəhuɓe tay hay a yam.
31 Yesu a gwaɗatay sa: «Na ndzəkitiye tay hay ndo neheye bəgom aye na, tə
mey? Na ndzəkitiye tay ha bo na, tə mey? 32 Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye
mandza eye ka pəlaɗ nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye. Siye hay faya ta
wudatay naha a siye hay, tə gwaɗatay: "Nəmaa fakum naha fagam i məhetse,

* **7:27** Malasi 3.1, Madayaw abəra ma Ezipt 23.20.

ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mədahaŋ na, ka tuwum bay.”
33 Andza niye, Yuhana madzəhuɓe ndo a yam, a ndayawa wu mənday bay, a
sawa guzom bay. Nəkurom ka gwaɗum: “Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋgwalak
eye bay aye mə bo ŋgay.” 34 Neŋ Wawa i Ndo na yaw, na nda wu mənday ada
na sa wu məse, ka gwaɗum: “Zəbum ka ndo nakay. A dzala i ŋgay na, ka wu
mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzaŋgal hay
ta ndo i mezeleme hay.” 35 Ane tuk na, wawa i Mbəlom hay tebiye tə sər ha,
metsehe i Mbəlom na, deɗek.»

Mawuɗe bo na, hohway i məpəse mezeleme

36 Farisa wuray a zalay a Yesu mata nde wu mənday mə gay ŋgay. Yesu a ye
a gay i ndo niye. Ti ye naha na, ta dazlay a mənde wu mənday.
37 Ma gəma niye na, ŋgwas wuray andaya mezeleme aye. A tsəne Yesu
andaya mə gay i Farisa niye faya ta ndiye wu mənday na, a ye a gay i ndo
niye. Dos ŋgay mə hələy maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. 38 A ye naha,
a lətse a dəba i Yesu bəse tə sik ŋgay hay. Tsa na, a tuwa ta yam ɗəre. A bara
na sik i Yesu ta yam ɗəre ŋgay niye. Tsa na, a takaɗ na ta məkwets i gər ŋgay.
A gəs na ka bo sik niye ada a mbəɗa faya mal ŋgay niye tuk.
39 Farisa niye a zalay a Yesu ka wu mənday aye a ŋgatay andza niye na, a tsik
ma mədzele gər ŋgay, a gwaɗ: «Ndo nakay na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom
bay! Ŋgwas nakay faya ma tətaliye faya aye na, mezeleme eye. Ada ŋgwas
nakay mezeleme eye na, a sər ha bəɗaw!»
40 Tsa na, Yesu a sər wu nakə Farisa niye a dzala aye. A gwaɗay a Farisa
niye: «Simoŋ, a seŋ mətsikaka wu andaya.»
Simoŋ a mbəɗay faya: «Tsik me, Miter.»
41 Yesu a gwaɗay: «Ndoweye hay andaya sulo. Ndoweye niye hay sulo aye
na, gwedere i ndo fataya. Ndo neŋgeɗ na, ma hamiye kwar i suloy temerre
zlam. I ndo neŋgeɗ ma hamiye suloy kuro kuro zlam. 42 Ane tuk na, ndo
neheye sulo aye na, tə sla məheme gwedere i ndo niye bay. Ndo niye a gəratay
ha gwedere ŋgay a nəteye neheye sulo aye tebiye.» Yesu a təkəray andza niye
na, a gwaɗay: «Mə walaŋ tay neheye sulo aye mata wuɗe ndo niye ka zal na,
way?»
43 Simoŋ a mbəɗay, a gwaɗay: «Na dzala maa wuɗa ndo niye ka zal na, ndo
nakə kwar i suloy faya temerre zlam aye.»
Yesu a gwaɗay faya: «Deɗek, ka mbəɗa faya na, lele.»
44 Tsa na, Yesu a mbəɗa me a diye i ŋgwas. A gwaɗay a Simoŋ: «Simoŋ ka
ŋgatay a ŋgwas nakay ba? Na yaw na, a gay yak ɗuh bəɗaw? Ada nəkar ka
təɗeŋew yam hərwi məbere ha sik ga bay. Aya ane, ŋgwas nakay na, kə bereŋ
na sik ga ta yam ɗəre ŋgay ada ka takaɗ na ta məkwets i gər ŋgay bəɗaw?
45 Nəkar, ka təma ga a gay yak tə məgəse ga ka bo bay. Ane tuk na, neŋgeye
na, kwa i madayaw ga kanaŋ na, faya ma gəsiye ka bo sik ga. 46 Nəkar na,
ka mbəɗeŋ mal ka gər bay. Ane tuk na, neŋgeye na, ka mbəɗeŋ mal ka sik.
47 Hərwi niye sər ha na, mawuɗe bo ŋgay nakə a wuɗa ga haladzay aye. A
ɗa ha na, mezeleme ŋgay neheye a ge haladzay aye na, na pəsay ha tebiye.
Ane tuk na, i ndo nakə tə pəsay ha mezeleme ŋgay tsekweŋ aye na, neŋgeye
dərmak a wuɗa ndo na, tsekweŋ dərmak.»
48 Tsa na, Yesu a gwaɗay a ŋgwas niye: «Ŋgwas, mezeleme yak kə pəsa.»
49 Ndo niye hay faya ta ndiye wu mənday dziye, tə tsik mə walaŋ tay, tə
gwaɗ: «Nakay i ŋgay ndo wuray a dza bo ka məpəsay ha mənese a ndo aye?»

50 Aya ane, Yesu a gwaɗay a ŋgwas niye: «Mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do
wu yak barbarra.»

8

Ndo neheye tə pay bəzay a Yesu aye

1 Ma dəba eye na, Yesu a ye a walaŋ i gay hay ta gəma hay. A ye a həhal mə
ɗəma na, a ɗa ha Labara Ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom mə ɗəma tebiye. Gawla
ŋgay hay kuro gər eye sulo tə paway bəzay. 2 Ŋgwas neheye Yesu a həhar fataya
abəra fakalaw aye ta neheye a mbəl tay ha abəra ma ɗəvats aye ta zəŋgal na
dərmak. Nəteye na: Mari nakə tə zalay Mari Magədala eye, Yesu a həhar faya
abəra Fakalaw hay tasəla aye; 3 Zan ŋgwas i Kuza neŋgeye ndo məgəse dala i
Herod; Suzan; ada ta ŋgwas hay wal wal neheye ta dzənawa Yesu ta gawla
ŋgay hay tə wu tay hay aye.

Dzeke i ndo masləge
Mata 13.1-9; Markus 4.1-9

4 Ndo hay haladzay ti ye naha ma gəma hay wal wal. Yesu a ŋgatay a ndo
niye hay ti ye naha haladzay tə haya gər ka təv ŋgay na, a tsikatay me ta dzeke
a gwaɗatay: 5 «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe ŋgay a ye ha a
pesl mata sləge. A ye naha na, a dazlay a masləge. Ahəl nakə faya ma kutsiye
hulfe ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəveɗ. Hulfe niye na,
ndo hay ta mbərasla na, ɗiyeŋ hay tə pala na tebiye. 6 Siye a dəɗ ka sik i pəlaɗ.
Tə ndzohwaw na, kwayaŋŋa tə kula heryew heryew. Tə kula na, hərwi ta
huta yam ma bəɗ bay. 7 Neŋgeɗ a dəɗ a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na,
dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay
ta ge bo bay ada ta nah bay. 8 Ane tuk na, siye hay tə kuts ka təv lele eye. Tə
ndzohwaw ada tə gəl. Tə gəl na, tə nah lele. Makwehe nəte na, wur eye faya
temerre.»

Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, mâ tsəne
lele!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?
Mata 13.10-17; Markus 4.10-12

9 Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Dzeke nakə ka
tsik aye na, a say məgweɗe mey?»

10 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Nəkurom na, Mbəlom kə ɗakum ha
wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye
wu hay na, ta dzeke. Andza niye:
"Ta sliye mazəbe faya, ane tuk na, ta ŋgateye bay.
Ta sliye faya mətsəne, ane tuk na, andza məgweɗe mey na, ta tsəniye
bay.*"»

Yesu a ɗa ha dzeke i ndo masləge
Mata 13.18-23; Markus 4.13-20

11 Yesu a gwaɗatay sa: «Dzeke nakay a say məgweɗe na, anaŋ: Hulfe na,
bazlam i Mbəlom 12 Ndo siye hay ta ndzəkit bo ta tsakay i tsəveɗ nakə hulfe a
kuts faya aye. Nəteye na, tə tsəne bazlam i Mbəlom. Tsa na, Fakalaw a yaw
a buwa na bazlam i Mbəlom niye tə tsəne aye abəra mə ɗərev tay. A buwa na
na, hərwi ada tâ dzala ha faya bay ada tâ təma bay. 13 Siye hay ta ndzəkit bo ta
təv nakə bətekwew andaya faya haladzay bay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom
ada ta təma tə məŋgwese eye lele. Ane tuk na, ta huta məpe zləlay mə bazlam

* **8:10** Ezay 6.9.

i Mbəlom bay. Ɗəretsətseh tə masəpete i Fakalaw a ndzatay a gər na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom. 14 Hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye na, ta ndzəkit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye. Ane tuk na, bor i məndzibəra, bor i zlele, ta bor i wu mekeleŋ eye hay wal wal a ye tay a bo. Wu niye hay tə ŋgəɗətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə ɗərev tay aye. Bazlam i Mbəlom dərmak kə huta məvəle hohway bay. 15 Hulfe nakə a kuts ka təv lele eye na, ta ndzəkit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye na, tə pa na a ɗərev tay lele. Tə gay metsehe lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə ɗərev tay, tə nah lele.»

Dzeke i lalam
Mata 4.21-25

16 Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwaɗatay: «Ɗaɗa ndo ma zlaweye lalam ŋgay ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya gəse ɗaw? Kəgəbay ma piye na a dəba i sləlah ɗaw? Ɗuh ma piye na na, ka wu məpe lalam hərwi ada ndo neheye ta fələkwiye a gay aye mâ dəvatay dzaydzay. 17 Sərum ha na, wu neheye maŋgaha eye hay aye na, ta zəbiye ŋgəray ŋgəray ta həpat. Ada wu neheye ndo hay tə sər bay aye na, ndo hay ta ta səriye mə dzaydzay.»

18 A gwaɗatay sa: «Gumay metsehe a mətsəne wu nakə ka pawumay zləm aye. Hərwi ndoweye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma səkahiye ha mətsəne ada mâ tsəne lele. Ane tuk na, ndo nakə a say mətsəne bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə a tsəne aye na, ta buwiye na.»

Ndo i Yesu hay
Mata 12.46-50; Markus 3.31-35

19 May i Yesu ta malamar i Yesu hay ta pəla na Yesu. Ta pəla na na, ta huta na Yesu. Ane tuk na, ta ndisl ka təv ŋgay bay hərwi ndo hay haladzay ka tsəveɗ. 20 Tə gwaɗay a Yesu: «May yak ta malamar yak hay, nəteye ma bəra faya ta tsətsahiye kar. A satay məŋgataka.»

21 Ane tuk na, Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «May ga ta malamar ga hay na, ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye.»

Gədaŋ i Yesu na, a ze mətasl
Mata 8.23-27; Markus 4.35-41

22 Pat wuray na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Tsalakwa a kwalalaŋ i yam takwa a diye i dəlov neŋgeɗ.» Tsa na, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye.

23 Ahəl nakə faya ta diye ka gər i yam aye na, Yesu a ndzahəra. A ndzahəra na, kwayaŋŋa mətasl a vəzl ka gər i dəlov niye ta gədaŋ. Tsa na, kwalalaŋ i yam a rah ta yam mazlambar ta kutsiye a yam.

24 Gawla ŋgay hay ta həndzəɗ ka təv ŋgay. Ta wuda ka bo, ta pəɗeke ha Yesu abəra ka məndzehəre. Tə gwaɗay: «Bəy may, Bəy may, ka mətakweye!»

Tsa na, Yesu a pəɗeke, a gay me a mətasl ada a yam. Kwayaŋŋa mətasl a ndza ɗeɗik. Məɓəle i wuray kwa tsekweŋ andaya sa bay.

25 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Ka yum ha mədzal gər kurom aye a ŋgay!»

Ane tuk na, ta dzədzar haladzay. A gatay hərɓaɓəkka. Tə gwaɗ mə walaŋ tay: «Nakay na, ndo wuray? A gatay me a mətasl ta yam na, tə gəsay me aye!»

Gədaŋ i Yesu na, a ze i Fakalaw
Mata 8.28-34; Markus 5.1-20

26 Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a gəma i Geraseni nakə ta diye i dəlov niye tə zalay dəlov i Galile aye. Niye na, bəse kame i dala i Galile.

27 Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam na, ndo wuray a ndzawa ma
wuzlahgəma, a ŋgatay a Yesu na, a yaw ka təv ŋgay. Ndoweye niye na, gər a
vuway. Kə ndza haladzay a pawa ka bo peteked sa bay ada a hənawa mə gay
bay sa tsa. Ane tuk na, a hənawa mə walaŋ i tsəvay hay.
28 A ŋgatay a Yesu na, kwayaŋŋa a wuda ta gədaŋ. A kal ha bo kame i Yesu.
Tsa na, a gwaday: «Nəkar na, Yesu Wawa i Bəy Mbəlom Fetek. Ka wuda ka
neŋ na, mey? Amboh kâ geŋ wuray bay tey.» 29 A tsik andza niye na, hərwi
Yesu a gwadaway a fakalaw: «Dara abəra mə bo i ndo nakay.»
Tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Ane tuk na, a
ŋgəzlahawa ha wu niye hay tə dzawawa na aye ndərtsətsətse ada fakalaw a
yawa ha a təv dəreŋ aye hay abəra mə walaŋ i gay, a kəsaf.
30 Yesu a tsətsah faya, a gwaday: «Məzele yak na, way?»
Fakalaw niye a mbədday faya a gwaday: «Məzele ga na, Haladzay.» A tsikay a
Yesu andza niye na, hərwi nəteye haladzay mə bo i ndo niye. 31 Fakalaw niye
hay tə gay amboh a Yesu hərwi ada mâ kuts tay a bəd nakə kutsik bagwar eye
aye bay. 32 Ka təv eye niye na, madəras hay andaya faya ta pəliye wu mənday
tay hay ma tsaholok wuray. Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh
a Yesu hərwi ada mâ vəlatay tsəved məfələkwe a bo i madəras niye hay. Yesu
a vəlatay tsəved mede a bo i madəras niye hay. 33 Tsa na, fakalaw niye hay ti
yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye, tə fələkwa a bo i madəras hay. Madəras niye
haladzay aye ta hwayaw abəra ka mahəmba niye. Ti yaw tə kuts a dəlov niye
tebiye, tə dze a dəma.
34 Ndo mətsəkure madəras niye hay tə ŋgatay andza niye na, ta hway, ti ye
a wuzlahgəma mata datay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye
dəreŋ ta wuzlahgəma aye hay. 35 Tsa na, ndo hay tə tsəne na, ti yaw mata zəbe
naha ka wu nakə a ge bo aye. Ti yaw tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ŋgatay a
ndo niye fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ŋgay aye mandza eye ka təv i Yesu.
Anəke na, peteked ka bo ada neŋgeye lele, andza nakə a ndzawa aye sa bay.
Tə ŋgatay andza niye na, ta dzədzar. 36 Ndo neheye labara i gər mavuwe a
ge bo ka dəre tay aye nəteye dərmak ta təkəratay labara eye a ndo niye hay
ti ye naha, nəteye ta ŋgatay təbey aye. Gər mavuwe niye a mbəl kəkay na, ta
təkəratay. 37 Tə tsəne na, ndo i dala i Geraseni niye tebiye ta tsətsah ka Yesu
tə gwaday: «Do abəra ka dala may» hərwi ta dzədzar haladzay. Tsa na, Yesu a
tsal a kwalalaŋ i yam hərwi mede abəra ka dala niye.
38 Ndo nakə fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ŋgay aye, a gay amboh a Yesu
ada Yesu mâ vəlay tsəved mâ zəŋgal na. Ane tuk na, Yesu kə vəlay tsəved ka
məpay bəzay bay. A gwaday: 39 «Do a mətagay yak! Təkəratay a ndo hay wu
nakə Mbəlom a ge hərwi yak aye, kwa tsekweŋ ka gər ha faya abəra bay.» Tsa
na, ndo niye a ye a təkər wu nakə Yesu a ge hərwi ŋgay aye ma wuzlah gay
tebiye.

Gədaŋ i Yesu na, a ze dəvats hay ada a ze mədahaŋ
Mata 9.18-26; Markus 5.21-43

40 Yesu a maw ma diye i dəlov a diye neŋged na, ndo hay haladzay faya ta
həbiye na. Ndo niye hay tə ŋgatay a Yesu na, ta təma na lele.
41 Tsa na, ndo wuray tə zalay Dzayrus a ye naha dərmak. Neŋgeye na, bəy i
gay i madəuwule me. A ye naha a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A gay amboh
a Yesu, a gwaday: «Amboh kâ ma a gay ga tey.» 42 A say Yesu mâ ye a gay ŋgay
na, hərwi dem ŋgay andaya nəte məve ŋgay ma giye kuro gər eye sulo. Dem
eye niye na, bo a wur faya ma mətiye.

Ahəl nakə Yesu faya ma diye na, ndo hay haladzay faya ta ŋgəɗətsiye na kwa tə waray kwa tə waray.
43 Ŋgwas wuray andaya dərmak. Ŋgwas eye niye na, ɗəvats eye. Bambaz a mbəɗawayaw abəra mə huɗ. Ɗəvats eye niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. Kə dze ha zlele ŋgay haladzay a gay i ndo i sidem hay. Ane tuk na, ndəray nəte kə sla faya məmbəle ha bay.
44 A ye a walaŋ i ndo niye hay. Tsa na, a həndzəɗ ka təv i Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked i Yesu. Kwayaŋŋa bambaz nakə a mbəɗawayaw faya abəra aye a tərəts. A huta zay.
45 Yesu a tsətsah, a gwaɗ: «Maa lemeŋ, way?» Nəteye tebiye tə sər maa lamay way na, tə sər bay.
Piyer a gwaɗay: «Bəy ga, ka gwaɗiye “Maa lemeŋ way” na, ka ŋgatay tə lawara kar ada faya ta ŋgəɗətsiye kar kwa tə waray kwa tə waray təbəɗew.»
46 Aya ane tuk na, Yesu a gwaɗ: «Ndəray kə lemeŋ, hərwi na sər ha gədaŋ ki yaw abəra mə bo ga.»
47 Ŋgwas niye a sər ta huta na na, a ye ka təv i Yesu tə madzədzere eye. A ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A təkəray, a lamay hərwi mey ada a mbəl kwayaŋŋa na, a təkəray kame i ndo niye hay tebiye.
48 Yesu a gwaɗay: «Dem ga, mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra.»
49 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikeye a ŋgwas niye andza niye na, ta sləraw ndo abəra mə gay i bəy i gay i maɗuwule me niye tə zalay Dzayrus aye. A yaw a gwaɗay: «Dem yak kə mət. Kâ wurɗay me a Miter sa bay.»
50 Ane tuk na, Yesu kə tsəne, a gwaɗay a Dzayrus: «Kâ dzədzar bay, dzala ha ka neŋ tsa na tsɨy, dem yak ma mbəliye.»
51 Tə ndisl naha a gay i Dzayrus na, kə vəlatay tsəveɗ a ndo hay məfələkwe a gay bay. Ti ye na, ta Piyer, Yuhana ta Yakuba ɗekɗek tsa ta bəba ada ta may i wawa. 52 Mə gay i mədahaŋ niye na, ndo hay tebiye taŋgof taŋgof, siye faya ta ndəviye kuɗa hərwi wawa niye a mət aye. Yesu a ye naha na, a gwaɗatay: «Kâ tuwum bay. Dem nakay na, kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.»
53 Ane tuk na, ndo niye hay tə ŋgwasay dəla mə gər, tə sər lele dem niye na, kə mət.
54 Yesu a ye naha na, a gəs na dem niye mə həlay ada a gwaɗay ta gədaŋ: «Wawa, lətse!»
55 Dem niye a mbəl. Kwayaŋŋa a lətse tsəkwaɗ. Yesu a gwaɗatay: «Vəlumay wu mənday.»
56 Tsa na, bəba ta may i wawa a gatay hərɓaɓəkka. Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: «Wu nakay a təra aye na, kâ tsikumay a ndəray bay.»

9

Yesu a slər gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo
Mata 10.5-15; Markus 6.7-13

1 Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo, a hayatay gər. A vəlatay gədaŋ ta məzlaɓ ka mahəhere fakalaw hay abəra ka ndo hay tebiye ada məmbəle tay ha abəra ma ɗəvats tay hay. 2 Ma sləriye tay ha na, mata ɗa ha Bəy i Mbəlom ada məmbəle tay ha ndo hay.
3 A tsikatay me a zləm, a gwaɗatay: «Ka deyumeye na, kâ zlum wuray a həlay bay tebiye. Kwa sakwal, kwa gwezem, kwa wu mənday, kwa suloy ada kwa way mâ zla peteked i məkelkabo sulo bay. 4 Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a ɗəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə məŋgwese

aye. Kâ yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə ɗəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekeleŋ eye. 5 Ada ma gəma nakə ta wuɗa matəme kurom təbey aye na, dum abəra ma gəma tay. Ahəl nakə nəkurom ka tsəveɗ mazlambar ka gərumeye ha tsəveɗ i gəma niye na, tətəkum ha bətekwew i gəma tay abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

6 Yesu a ndəvatay ha bazlam ŋgay niye na, tə həl bo ti ye tuk. Ti ye na, ta həhal ma gəma hay tebiye. Tə ɗa ha Labara Ŋgwalak eye. Tə mbəl tay ha ndo i ɗəvats hay kwa məŋgay məŋgay.

Herod a dzədzar
Mata 14.1-12; Markus 6.14-16

7 Azlakwa bay, Herod neŋgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne wu nakə faya ma giye bo aye na, a vəlay mədzal gər haladzay. Hərwi ndo hay tə gwaɗ: «Yuhana madzəhuɓe ndo a yam kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ.»

8 Siye hay tə gwaɗ: «Ma giye maa yaw na, Eliya.»

Siye hay tə gwaɗ sa: «Neŋgeye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nəte mə walaŋ i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaŋ.»

9 Ane tuk na, Herod a gwaɗ: «Yuhana na, maa ɗəs faya abəra gər na, neŋ. Ada ndo nakay na tsəne ndo hay faya ta tsikiye faya na, way?»

Tsa na, a pəla tsəveɗ məŋgatay a Yesu.

Tapa i ɗaf zlam tə kəlef sulo
Mata 14.13-20; Markus 6.30-44; Yuhana 6.1-14

10 Anəke na, ndo i maslaŋ hay tə maw tuk. Tə maw ka təv i Yesu ta təkəray wu nakə tə gaw aye. Ma dəba aye na, Yesu ta ndo i maslaŋ ŋgay hay ti ye abəra ka təv niye. Ti ye a təv aye andaya bəse ta gəma nakə tə zalay Betesayda aye.

11 Ane tuk na, ndo hay ta sər fataya. Tsa na, tə patay bəzay. Yesu a ŋgatatay na, a təma tay ha. A ɗatay ha Bəy i Mbəlom ada a mbəl tay ha ndo i ɗəvats hay.

12 Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla i Yesu hay ta həndzəɗ ka təv i Yesu. Ti ye naha tə gwaɗay: «Gwaɗatay a ndo neheye na, tâ ye a wuzlahgəma ada a gay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahgəma aye. Tâ ye mata həne mə ɗəma ada mata nde wu mənday bəna, kəkay? Hərwi nəkway anaŋ na, ma təv nakə dəreŋ aye.»

13 Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mənday!»

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Tapa i makwala andaya na, zlam ada kəlef hay sulo tsa. A saka na, nəmaâ ye mata səkəmaw wu mənday hərwi ndo neheye tebiye ɗaw?»

14 Ndo neheye tebiye ka təv i Yesu aye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam.

Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Dum gwaɗumatay a ndo hay tâ ndza ka dala. Tâ ndza bəruk i ndo kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.»

15 Tsa na, gawla ŋgay hay ta təma wu nakə a tsikatay aye. Ti ye tə tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tə ndza bəruk kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.

16 Tsa na, Yesu a həl tapa i makwala zlam tə kəlef niye hay sulo aye. A zəba ɗəre a mbəlom ada a gay naha sisœ a Mbəlom hərwi wu mənday niye. A ŋgəna ha ada a vəlatay a gawla ŋgay hay hərwi ada nəteye dərmak tâ ŋgənatay a ndo hay.

17 Gawla i Yesu hay ta ŋgənatay wu mənday niye a ndo hay. Kwa way a nda wu mənday niye ka mərehe. Tə hayay gər a bəmalə nakə a zəkaw aye na, a rah gwaŋ hay kuro gər eye sulo.

Deɗek eye Yesu na, way?
Mata 16.13-19; Markus 8.27-29

18 Pat wuray na, Yesu faya ma ɗuwuliye me mahəŋgeye. Gawla ŋgay hay ti
ye ka təv ŋgay. Tə ndisl naha na, Yesu a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ndo hay
tə gwaɗ fagaya, neŋ na, way?»
19 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Siye hay tə gwaɗ nəkar na, Yuhana
madzəhuɓe ndo a yam. Ndo mekeleŋ eye hay tə gwaɗ nəkar na, Eliya. Siye
hay tə gwaɗ nəkar na, nəte mə walaŋ i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom niye
hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaŋ.»
20 Yesu a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ada nəkurom ka gwaɗum i kurom,
neŋ na, way?»
Tsa na, Piyer a gwaɗay: «Nəkar na, Kəriste, ndo nakə Mbəlom a sləraw aye.»
21 Tsa na, Yesu a gatay me, a gwaɗatay: «Kâ ɗumay ha a ndəray bay.»
22 A gwaɗatay sa: «Neŋ Wawa i Ndo na, kutoŋ na siye ɗəretsətseh haladzay.
Madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom
aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye na, nəteye ta wuɗiye ga
bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kəɗiye ga. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar
eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

Məpay bəzay a Yesu na, kəkay?
Mata 16.20-28; Markus 8.30–9.1

23 Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ŋgay hay ka təv ŋgay. A gwaɗatay
a nəteye tebiye: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay na, mâ gər ha wu nakə a say
a ɗərev ŋgay aye. Mâ zla mayako mazləlmbaɗa eye ada mâ peŋ bəzay pat pat.
24 Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha
ɗuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma
təmiye ha ɗuh. 25 Taɗə ndoweye kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neŋgeye,
ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama ŋgay aye na, mey?
26 «Taɗə ndoweye ka kərah ga ada kə ɗatay ha bazlam ga a ndo hay bay na,
neŋ dərmak na ta kərahiye na. Na ta kərahiye na na, ahəl nakə neŋ Wawa i
Ndo na deyeweye ta məzlaɓ ga ada ta məzlaɓ i Bəba Mbəlom ada ta gawla i
Mbəlom hay aye.»
27 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye
anəke kanaŋ aye, nəteye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ŋgateye tə
ɗəre tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ŋgay ta gədaŋ aye təday.»

Bo i Yesu a mbəɗa
Mata 17.1-8; Markus 9.2-8

28 Ma dəba i bazlam ŋgay niye a tsik aye a ndza məhəne tsamahkar na, a
zalay a Piyer, a Yuhana, ada a Yakuba, ti ye tə tsal a mahəmba. Ti ye a ɗəma
na, mata ɗuwule me.
29 Ahəl nakə Yesu faya ma ɗuwuliye me aye na, ɗəre ŋgay a mbəɗa. Peteke ŋgay a mbəɗa herre kuɗekuɗek, a sləɗa haladzay. 30 Kwayaŋŋa, ndo hay sulo
ti yaw ka təv ŋgay. Nəteye faya ta tsikiye me. Ndoweye niye hay na, Musa ta
Eliya. 31 Ti yaw na, tə dzaydzay i Mbəlom. Tə tsik ka məsler i Yesu nakə ma ta
ndəviye ha ta mədahaŋ ŋgay ma Zerozelem aye.
32 Ahəl nakə ndo niye hay sulo aye faya ta tsikiye me ta Yesu aye na, Piyer ta
ndo neheye nəteye dziye na, nəteye mandzahəra eye. Ane tuk na, ta pəɗeke
abəra ka məndzehəre. Ta pəɗeke na, tə ŋgatay a dzaydzay i Yesu ada tə ndo
niye hay sulo malətsa eye hay ka təv i Yesu aye.
33 Ka təv nakə ndo niye hay ta diye wu tay abəra ka təv i Yesu aye na, Piyer
a gwaɗay a Yesu: «Bəy ga! Lele na, ndzakwa kanaŋ. Nəmaa kəruwakumeye
madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.» Piyer a tsik
andza niye na, a sər wu nakə ma tsikiye bay.

34 Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, pazlay a mbəzlaw a dərəzl tay
ha dezəgələm. Gawla i Yesu niye hay mahkar eye tə ŋgatay a pazlay niye a
dərəzl tay ha aye na, ta dzədzar haladzay.
35 Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə ɗəma, a gwaɗ: «Nakay
na, wawa ga. Na zla na, neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»
36 Ma dəba i bazlam niye, tə ŋgatay na, a Yesu mahəŋgeye. Gawla i Yesu niye
mahkar aye wu nakə tə ŋgatay aye na, ta təkəray a ndəray zuk bay. Tə ndza
wu tay tete.

Yesu a mbəl ha wawa wuray mahorvov a gay
Mata 17.14-18; Markus 9.14-27

37 Tədœ eye na, Yesu ta gawla ŋgay niye hay mahkar aye, tə mbəzlaw abəra
mə mahəmba. Faya ta mbəzlaweye na, ndo hay haladzay ti yaw mədze gər tə
Yesu.
38 Mə walaŋ i ndo niye haladzay aye na, ndoweye andaya a pa bo ka
mawude. A gwaɗ: «Miter! Amboh zəba ka wawa ga nakay tey! Wawa ga
mekeleŋ eye andaya bay. Neŋgeye nəte ŋgweŋ. 39 Fakalaw a gəsawa na. A
gəsawa na na, ta gədaŋ. A wudawa ka bo ada a kalawa ha ka dala ɓəra ɓəra.
Makukufay a yawaw ka bazlam. A gawa ha ɗəretsətseh haladzay ada a yawa
faya abəra bəse bay. 40 Na gatay amboh a gawla yak hay tâ həhar faya abəra
fakalaw tey na, tə mba faya bay.»
41 Yesu a tsəne andza niye na, a wuda, a gwaɗ: «Nəkurom neheye anəke,
ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na zliye ŋgatay hərwi kurom na, məndze
hadzəgay. Ahe! Do, zla ahaya wawa yak eye kanaŋ!»
42 Tsa na, Bəba i wawa a ye a zla ahaya wawa niye. Ahəl nakə wawa niye
ma ta husiye naha ka təv i Yesu kədiyya na, mahorvov a kal ha ka dala ɓəra.
A tambolom ha ka dala ta gədaŋ.
Kwayaŋŋa Yesu a ŋgərəz ka mahorvov niye. A mbəl ha wawa ada a vəlay ha
a bəba ŋgay. 43 Ndo niye hay tebiye ka təv niye a gatay hərɓaɓəkka. Tə gwaɗ:
«Ta deɗek Mbəlom na, gədaŋ eye.»

Yesu a ɗa ha mədahaŋ ŋgay
Mata 17.22-23; Markus 9.30-32

Nəteye tebiye a gatay hərɓaɓəkka. Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay:
44 «Wu nakə na ɗakumeye ha anəke aye na, pum na a wuzlah i mədzal gər
kurom lele: Neŋ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo
hay.»
45 Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta tsəne bazlam ŋgay niye bay. Mətsəne ŋgay
eye andza məgweɗe kəkay na, maŋgaha eye hərwi ada tâ tsəne bay. Ada
zluwer a gatay matsətsehe ka Yesu ka gər i bazlam eye niye.

Matəme wawa hay
Mata 18.1-5; Markus 9.33-37

46 Gawla i Yesu hay ta dazlay məkəɗe wuway mə walaŋ tay. Tə kəɗ wuway
na, məsər ha bagwar eye mə walaŋ tay na, way? 47 Ane tuk na, Yesu a səratay
naha ka wu nakə tə dzala aye. Tsa na, a zla wawa. A lətse ha ka təv ŋgay. 48 A
gwaɗatay: «Ndoweye ka təma na wawa nakay lele hərwi nakə a wuɗa ga aye
na, a təma na, neŋ. Ndoweye ka təma ga na, a təma na, ndo nakə a sləra ga
ahaya aye. Hərwi ndo nakə wawa eye mə walaŋ kurom aye, maa təra bagwar
eye na, neŋgeye ɗuh.»

Ndo nakə kə neŋ ɗəre bay aye na, ndo ga
Markus 9.38-40

49 Ma dəba eye na, Yuhana a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, nəmaa ŋgatay a
ndoweye faya ma həhariye fakalaw abəra ka ndo ta məzele yak. A samay
haɓe məgay me hərwi neŋgeye na, mə walaŋ kway bay.»
50 Ane tuk na, Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Kâ gumay me bay. Hərwi ndo
nakə kə nakum ɗəre bay aye na, neŋgeye ndo kurom.»

Yesu a ye a Zerozelem

51 Hələy nakə kutoŋ Yesu ma diye abəra ka məndzibəra aye mazlambar kə
ndislew. Tsa na, a həl bo ta deɗek eye mede a Zerozelem. 52 A slər ndo i məsler
ŋgay hay kame. Ti ye naha tə fələkwa a gəma i Samari hərwi mede məlәve ha
bo tə mede i Yesu nakə ma diye a ɗəma aye. 53 Ane tuk na, ndo i gəma niye
hay ta wuɗa mâ ye naha a gəma tay bay. Ta wuɗa bay na, hərwi nakə faya ma
diye ta diye i Zerozelem aye.
54 Yakuba ta Yuhana tə tsəne andza niye na, tə gwaɗay a Yesu: «Bəy
Maduweŋ! A saka na, nəmaâ tsətsahaw ako mə mbəlom mâ mbəzlaw fataya
matəma tay ha abəra mə ɗəma ɗaw?»
55 Yesu a tsəne me tay niye na, a mbəɗa me ka təv tay a gatay me. 56 Tsa na,
ti ye a gəma mekeleŋ eye.

Gawla i Yesu hay tə vəl bo tay peteh ka məpay bəzay a Yesu
Mata 8.19-22

57 Ahəl nakə nəteye ka tsəveɗ faya ta diye na, ndo wuray a yaw ka təv i Yesu,
a gwaɗay: «Kwa a ŋgay ka diye na, na pakeye bəzay.»
58 Yesu a gwaɗay: «Mezerew hay na, bəɗ tay andaya hərwi məhəne mə ɗəma,
ɗiyeŋ hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga
andaya nakə na həniye mə ɗəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»
59 Yesu a gwaɗay a ndo mekeleŋ eye: «Peŋ bəzay.»
Ane tuk na, ndo niye a gwaɗay a Yesu: «Bəy ga! Vəleŋ tsəveɗ nâ ye, nâ la na
bəba ga təday.»
60 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Gər ha mədahaŋ hay tâ la bo tay. Nəkar,
do ta ɗa ha Bəy i Mbəlom.»
61 Ndo mekeleŋ eye a yaw ka təv i Yesu sa a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, neŋ
na, na pakeye bəzay. Aya ane, vəleŋ tsəveɗ nâ ye, nâ tsikatayaw me a ndo i
gay ga hay təday.»
62 Yesu a ɗa ha parakka, a gwaɗay: «Ndoweye faya ma fətiye tə sla hay na,
ma sliye faya mazəbe ɗəre ta dəba bay. Andza niye ndoweye niye na, ma
sliye faya məge məsler i Bəy i Mbəlom bay.»

10

Yesu a slər tay ha gawla ŋgay hay kuro kuro tasəla gər eye sulo

1 Ma dəba eye na, Yesu a pala gawla ŋgay mekeleŋ eye hay kuro kuro tasəla
gər eye sulo hərwi məslәre tay ha. A slər tay ha na, sulo sulo kame ŋgay, a
wuzlahgəma hay tebiye ada a təv neheye bo ŋgay eye a say mede a ɗəma aye
dərmak.
2 A pala tay ha na, a gwaɗatay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka
dala. Ane tuk na, ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay.
Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mâ səkah ha ndo i məsler hay hərwi
məpele wu mənday abəra ka dala.
3 «Dum! Na slәriye kurom ha na, nəkurom ka tərum andza wawa i təɓaŋ
hay a wuzlah i ndo neheye nəteye andza kəra i pesl hay aye. 4 Ka deyumeye

na, kâ həlum suloy a hələy bay, kâ zlum ɓəɓoro bay, kâ həlum tahərak kurom hay a sik bay, kâ lətsum ka tsəveɗ hərwi mətsikay me a ndo bay.
5 «A gay nakə ka deyumeye a ɗəma aye na, lahum məgweɗe: “Zay mâ
ndza ka gay nakay.” 6 Taɗə ndəray ka təma kurom mə gay niye lele na, zay
kurom ma ndziye ka gay niye. Taɗə ka təma zay kurom bay na, mum ha zay
kurom. 7 Ndo nakə ka təma kurom aye na, ndzum mə gay ŋgay. Wu nakə ta
vəlakumeye na, ndayum, ada sum wu məse nakə ta vəlakumeye, hərwi ndo
məge məsler na, kutoŋ ma hutiye merəɓe ŋgay.
8 «Taɗə ka ndislum a wuzlahgəma waray waray ta təma kurom na, ndayum
wu nakə ta vəlakumeye. 9 Mbəlum tay ha ndo i ɗəvats niye hay ma gəma niye
ada kâ gwaɗumatay a ndo i gəma niye hay: “Bəy i Mbəlom ka həndzəɗaw
fakuma.” 10 Ane tuk na, kâ yum kwa a gəma waray, waray, ta təma kurom
bay na, dum kurom abəra ma gəma niye. Dum ka tsəveɗ ada gwaɗumatay
a ndo hay tebiye: 11 “Burhway i gəma kurom nakay a mətsamay ka sik aye
na, nəmaa tətəkwakum na kurom. Ɗuh bay! Sərum ha na, Bəy i Mbəlom ka
həndzəɗaw fakuma.” 12 Sərum ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya i ndo i gəma
niye na, ma ziye i gəma i Sodom.*»

Dəretsətseh ka gəma neheye ta təma Yesu bay aye
Mata 11.20-24

13 Yesu a gwaɗ sa: «A nəkurom ndo i gəma i Koraziŋ hay, tuwum bo kurom,
hərwi ɗəretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay,
tuwum bo kurom hərwi ɗəretsətseh ka gər kurom. Hərwi taɗə masuwayaŋ
neheye na ge mə gay kurom aye nâ ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidoŋ na,
atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taɓay
manasa eye ada ta kutsiye bətekwew maləməts a gər hərwi məɗe ha na, ta
gər ha mezeleme tay. 14 Hərwi niye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a
ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidoŋ.
15 «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na,
Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal ɗaw? A’ay! Nəkurom ɗuh na,
Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv məndze i mədahaŋ hay.»
16 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay sa: «Ndoweye kə pa zləm ka bazlam kurom
ada ka təma na, a təma na, neŋ. Ndoweye ka təma kurom bay na, a təma bay
na, neŋ. Ndoweye ka təma ga bay na, a təma bay na, ndo nakə a sləra ga ahaya
aye.» Ndoweye neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye ti ye.

Gawla i Yesu neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw

17 Anəke na, gawla i Yesu niye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw
tuk. Tə maw na, tə məŋgwese eye mə dərev tay lele. Tə gwaɗay a Yesu: «Bəy
Maduweŋ, kwa fakalaw hay ta rəhamay ha gər tə məzele yak.»
18 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Na ŋgatay a Fakalaw a dəɗaw mə
gəma andza mawutseɗe i Mbəlom. 19 Anaŋ tsənum! Na vəlakum gədaŋ ka
mandəresle tay ha dədœ hay ta hərdəde hay ada ka mandəresle na gədaŋ
i ndo məne ɗəre kurom tebiye. Wuray kwa tsekweŋ ma gakumeye bay.
20 Ane tuk na, kâ ŋgwasum hərwi nakə fakalaw hay ta rəhakum ha gər aye
bay. Ŋgwasum ɗuh na, hərwi məzele kurom hay mawatsa eye mə mbəlom.»

Yesu a ŋgwasa
Mata 11.25-27, 13.16-17

21 Kwayaŋŋa Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a rahay a bo a Yesu. Tsa na, a wuda
tə məŋgwese eye, a gwaɗ: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo məlәve magərmbəlom

* **10:12** Madazlay i wu hay 19.1-29.

ta dala, na gaka sɨsœ hərwi nəkar ka ɗatay ha wu nakə maŋgaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye, ada ka ŋgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mâ ge bo andza niye.»

22 Yesu a gwaɗ sa: «Bəba ga kə vəleŋ wu hay tebiye. Wawa i Mbəlom way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, Bəba Mbəlom nəte ŋgweŋ. Ada Bəba way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ məɗatay ha aye.»

23 Tsa na, Yesu a mbəɗa me ka təv i gawla ŋgay hay, a gwaɗatay a nəteye mahəteye: «Ŋgwasum hərwi wu nakə faya ka ŋgatumay aye! 24 Hərwi sərum ha na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ta bəy hay haladzay a satay haɓe məŋgatay a wu nakə faya ka ŋgatumeye, ane tuk na, ta ŋgatay bay. A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Dzeke i ndo i Samari

25 Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya ka təv eye niye dərmak. A lətse a tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Miter, na giye na mey, nakə ada nâ huta sifa nakə ma ndəviye bay aye? A tsikay andza niye na, hərwi məhəle faya abəra suwat.»

26 Yesu a gwaɗay: «Ka dzaŋga mə ɗerewel i Musa, a gwaɗ na, kəkay?»

27 Ndo niye a mbəɗay faya: «A gwaɗ na: “Wuɗa na Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ta gədaŋ yak peteh, ada tə metsehe yak tebiye.[†]” Ada: “Wuɗa ndo i məgeɗ yak dərmak andza ka wuɗa na gər yak.[‡]”»

28 Yesu a gwaɗay: «Təɗe! Ka mbəɗa faya lele. Ge andza niye ada ka hutiye məsəfəre.»

29 Ane tuk na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a say məgwaɗay a gər ŋgay na, neŋgeye ndo i deɗek. A tsətsah ka Yesu a gwaɗay: «Ada matəra ndo nakə na wudiye andza neŋ aye na, way?»

30 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Ndo wuray a yaw abəra ma Zerozelem ma diye a Zeriko. Məkal hay tə mbəzla faya. Ta buwa faya abəra wu ŋgay hay tebiye. Tə kəɗ na lehhe. Tsa na, ta hway wu tay. Tə gər ha ndo niye maɓərzla eye.

31 «Ndo məvəlay wu a Mbəlom wuray andaya a mbəzlaw ta tsəveɗ eye niye. A ŋgatay a ndo niye na, a ŋgəɗay tsaŋgəhha dəreŋ. A ye ta tsəveɗ mekeleŋ eye.

32 «Andza niye, ndo i Levit wuray a ndisl ka təv eye niye, a ŋgatay a ndo niye na, a ŋgəɗay dəreŋ. A ye ŋgway ta tsəveɗ mekeleŋ eye.

33 «Ane tuk na, ndo i Samari wuray a ye naha. Faya ma diye a mahəhele, a ndisl ka təv niye. A ŋgatay a ndo niye na, a gay mə bo haladzay. 34 A həndzəɗ naha ka təv i ndo niye lele. A pəla ha gwezem ŋgay. A zlaw guzom a baray na abəra ka mbəlak. A mbəɗa faya mal ada a ɓaray faya lele. A ndəv ha na, a zla na ka gər i zuŋgo ŋgay a ye ha a gay i mbəlok hay. A gay gər mə ɗəma lele.

35 «Təɗœ eye ma ta diye ŋgway na, a təlaka həlay a gwezem, a zlaw kwar i suloy sulo. A vəlay a ndo məge məsler mə gay i mbəlok niye hay. A gwaɗay: “Gay gər a ndo nakay lele. Aza na maweye tə fanaŋ na, na makeye ha wu nakə ka dze ha haladzay hərwi ŋgay aye.”»

36 Yesu a gwaɗay sa: «Ka nəkar na, mə walaŋ i ndo neheye mahkar aye, matəra ndo i məgeɗ i ndo nakay məkal hay tə kəɗ na aye na, way?»

---

† **10:27** Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. ‡ **10:27** Levitik 19.18.

37 Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a mbəɗa faya a Yesu
a gwaɗay: «Ndo nakə a gay ŋgwalak aye.»
Yesu a gwaɗay: «Aya! Nəkar dərmak do ge andza niye.»

Wu lele eye nakə ndo ma hutiye aye

38 Yesu ta gawla ŋgay hay tə həl bo, ti ye a gəma mekeleŋ eye. Ahəl nakə
nəteye ka tsəveɗ faya ta diye na, a ye a gəma wuray. Mə ɗəma na, ŋgwas eye
andaya tə zalay Marta a təma na a gay ŋgay.
39 Ŋgwas niye na, malamar ŋgay andaya tə zalay Mari. Neŋgeye na, a ndza
ka təv i Yesu faya ma piye zləm ka matətike i Yesu. 40 Azlakwa bay Marta i
ŋgay na, faya ma giye məsler hay wal wal ma ləver. A yaw ka təv i Yesu. A
yaw na, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, na gaka mə bo təbəɗew? Malamar ga a
gər ga ha mahəgeye ka məge məsler hay wal wal tebiye na, kəkay. Gwaɗay
mâ yaw, mâ dzəna ga.»
41 Bəy Maduweŋ a mbəɗay faya a gwaɗay: «Marta, Marta nəkar na, ka vəlay
ha mədzal gər ada ka hatsay ɗuh a məsler haladzay na, kəkay? 42 Ane tuk na,
wu nəte ka nəkar na, kə mətsa fakaya abəra. Mari ɗuh na, kə zla wu nakə lele
aye. Ɗaɗa ndəray ma sliye məzle faya abəra bay.»

11

Maɗuwulay me a Mbəlom na, kəkay?
Mata 6.9-13, 7.7-11

1 Pat wuray na, Yesu a ɗuwulay me ma təv eye andaya. A ndəv ha
maɗuwule me na, ndo nəte mə walaŋ i gawla ŋgay hay a tsətsah faya, a
gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, tətikamay maɗuwule me a Mbəlom andza i Yuhana
nakə a tətikatay a gawla ŋgay hay ahəl niye.»
2 Yesu a gwaɗatay: «Ka ɗuwulumay me na, ka gwaɗumeye:
Bəba may,
kwa way mâ sər ha, məzele yak na, tsəɗaŋŋa.
Ndo hay tebiye tâ zambaɗaka.
Bəy yak mə gəma mâ ge bo ka təv may dərmak,
3 vəlamay wu mənday nakə ma slameye pat pat aye,
4 Pəsamay ha mənese may,
hərwi nəmay dərmak nəmaa pəsatay ha a ndo neheye tə gamay mənese
aye.
Tsəpa may hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.»
5 Yesu a gwaɗatay sa: «Agəla ndo nəte mə walaŋ kurom dzam ŋgay andaya.
Ane tuk na, a ye ka təv i dzam ŋgay niye ta magərhəvaɗ. A ye naha a tsətsah a
gwaɗay: "Dzam ga amboh vəleŋ tapa i ɗaf mahkar tey. 6 Hərwi ndo nəte mə
walaŋ i dzam ga hay a yaw a mahəhele. A ndislew anəke a gay ga. Ane tuk
na, wuray andaya məvəlay bay." 7 Ndo niye mə gay aye a mbəɗayaw faya, a
gwaɗay: "Gər ga ha, kâ wurɗeŋ me bay! Na dərəzl na məgeɗ ga tsɨy. Neŋ ta
wawa ga hay nəmaa həna tsɨy. Na sliye faya mələtse məvəlaka ɗaf sa bay."»
8 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, kwa taɗə a say mələtse bay bəbay na,
ma lətsiye ma vəleye wu nakə a say aye. Ma vəleye na, hərwi a gay amboh
haladzay bəna hərwi dzam bay.
9 «Neŋ faya na tsikakumeye: Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutum-
eye, fumay a məgeɗ, ta həndəkakumeye abəra ma məgeɗ. 10 Hərwi kwa way
ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiye, ada kwa way kə fay
a məgeɗ na, ta həndəkeye abəra ma məgeɗ.

11 «Way mə walaŋ kurom taɗə wawa ŋgay ka tsətsah faya kəlef na, ma vəleye
dədœ ɗaw? 12 Kəgəbay ka tsətsah faya ɗəsle na, ma vəleye hərdəde ɗaw?
13 Nəkurom neheye sadzək ŋgwalak eye hay bay aye ka sərum məvəle wu
ŋgwalak eye hay a wawa kurom hay ɗuh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom
ma ziye kurom ha ta məvəle Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a ndo neheye ta tsətsah
faya aye bəɗaw!»

Mbəlom kəgəbay Fakalaw
Mata 12.22-30; Markus 3.20-27

14 Pat wuray na, Yesu faya ma həhariye fakalaw abəra mə bo i ndoweye
andaya a təra ha mandək eye. Fakalaw a yaw abəra mə bo i ndo niye na,
ndo niye a tsik me lele. A gatay a ndo niye hay mahaya gər eye hərɓaɓəkka.
15 Ndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ tay niye na, tə gwaɗ: «Maa vəlay gədaŋ ka
mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul bəy i fakalaw hay.» 16 Ndo mekeleŋ eye
hay na, a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Gamay
masuwayaŋ nakə ma ɗiye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

Ŋgama Mbəlom

17 Ane tuk na, Yesu a səratay naha ka mədzal gər tay. A gwaɗatay: «Taɗə
ndo i gəma hay ta ŋgəna, faya ta giye vəram mə walaŋ tay na, gəma niye ma
dziye. Gəma mekeleŋ eye ma dufiye na. Taɗə ndo hay mə gay tay faya ta
giye magazləga mə walaŋ tay na, ndo niye hay mə gay niye ta hutiye gədaŋ
məndze huya bay. 18 Taɗə Fakalaw tə Fakalaw ma giye magazləga ka bo
ŋgay na, ka dzalum na, bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay? Sa na, ka
gwaɗum maa vəleŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. 19 Ka gwaɗum
maa vəleŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam
kurom hay na, maa vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza
niye, dzam kurom hay faya ta ɗiye ha na, deɗek andaya mə nəkurom bay.
20 Maa vəleŋ gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, gədaŋ i Mbəlom. Andza
məgweɗe na, Bəy i Mbəlom ɓa ki yaw tsɨy hus ka təv kurom.»

21 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo gədaŋ eye tə wu həlay ŋgay na, ma tsəpiye gay
ŋgay lele wuray ma tətaliye ka zlele ŋgay kwa tsekweŋ bay. 22 Ane tuk na, taɗə
ndo mekeleŋ eye a ze neŋgeye ta gədaŋ ki yaw na, ma buwiye faya abəra wu
həlay ŋgay niye hay a səmawa ha ka bo aye. Ada ma həliye zlele i ndo niye
ma ŋgənatay ha a ndo hay tebiye.»

23 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo
mənеŋ dəre. Ndo nakə ka dzəna ga bay aye na, neŋgeye ɗuh ndo mənesеŋ ha
məsler.»

Məmaw i məsəfəre nakə lele bay aye
Mata 12.43-45

24 Yesu a gwaɗatay sa: «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma
dzədziye mə kəsaf ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na, ma gwaɗeye
a gər ŋgay: "Na mbəɗiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə ɗəma aye." 25 Ma
mbəɗiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay mafaɗa eye lele ada malambaɗa eye.
26 Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye sewеɗ eye hay wene
wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə ɗəma. Ka
mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye.»

27 Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, ŋgwas wuray mə walaŋ i ndo
niye hay haladzay aye, a wuda a gwaɗ: «Məŋgwese ka gər i ŋgwas nakə a wa
kar aye ada ka sa wah ŋgay aye.»

28 Ane tuk na, Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Məŋgwese ɗuh na, ka gər i ndo
neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye andza nakə a tsik
aye.»

Masuwayaŋ tə dzaydzay
Mata 12.38-42; 5.15, 6.22-23

29 Ka təv nakə ndo hay faya ta səkahiye naha haladzay ka təv i Yesu aye na,
Yesu a pa bo ka mətsike, a gwaɗ: «Ndo neheye anəke aye na, lele eye hay bay.
Ta tsətsahiye nâ gatay masuwayaŋ na, kəkay! Asah! Ma dəba i masuwayaŋ
i Zonas ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a
masuwayaŋ mekeleŋ eye bay. 30 Hərwi Zonas a təra na, masuwayaŋ ka gər i
ndo i gəma i Ninive hay.* Andza niye neŋ Wawa i Ndo na təriye masuwayaŋ
a ndo neheye anəke aye dərmak. 31 Ŋgwas wuray andaya neŋgeye bəy bagwar
eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomoŋ neheye
maraha eye ta metsehe aye.† Ndo andaya kanaŋ a ze ha Salomoŋ. Hərwi
niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay
bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i
ndo neheye mamatay ha mənese. 32 Pat i sariya i Mbəlom na, ndo i gəma i
Ninive hay ta deyeweye. Ta lətsiye kame i ndo neheye anəke aye ta matay ha
mənese. Hərwi ndo i gəma i Ninive hay tə tsəne bazlam i Mbəlom nakə Zonas
a tsikatay aye na, ta gər ha mezeleme. Ndo andaya kanaŋ a ze Zonas bəɗaw?»
33 Yesu a gwaɗatay sa: «Ɗaɗa ndo ma zlaweye lalam ŋgay ma piye faya ako
ma ŋgahiye na kəgəbay ma hurəkwiye faya gəse ɗaw? Ma piye na ɗuh na,
ka wu məpe lalam hərwi ada ndo neheye ta fələkwiye a gay aye mâ dəvatay
dzaydzay.
34 «Ɗəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Taɗə
ɗəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. Ane
tuk na, taɗə ɗəre magulufa eye na, bo yak ma ləvoŋ. 35 Ge metsehe lele bəna,
wu nakə ma vəlakeye dzaydzay aye mâ təra ləvoŋ bay. 36 Taɗə bo yak kətsek
mə dzaydzay, təv kwa tsekweŋ ma ləvoŋ bəna, niye na bo yak tebiye mə
dzaydzay. Niye na, andza lalam nakə dzaydzay ŋgay aye faya ma dəvakeye
dzaydzay aye.»

Yesu a matay ha mənese a Farisa hay
ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye
Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

37 Yesu a ndəv ha mətsike me na, Farisa wuray a zalay ka mənde wu
mənday a gay ŋgay. Ti ye ta dazlay a mənde wu mənday. 38 Farisa niye a zəba
ka Yesu na, a gay wadəŋ wadəŋ. A gay wadəŋ wadəŋ na, hərwi Yesu kə bara
həlay andza i kule tay nakə a tsik aye bay.
39 Bəy Maduweŋ a gwaɗay: «Nəkurom Farisa hay na, ka tsakaɗum na, dəba
i gəsiyem ta dəba i bəgəlam, ane tuk na, nəkurom maraha eye ta mədzele
ka makəle, ka məge seweɗ. 40 Nəkurom na, matərakahaŋ eye hay. Sərum
ha na, Mbəlom nakə a ge dəba i wu hay aye na, maa ge huɗ eye na, neŋgeye
dərmak bəɗaw? 41 Ɗuh na, wu neheye ma gəse ada neheye ka bəgəlam kurom
hay na, vəlumatay a mətawak hay ada wu hay tebiye ma təriye hərwi kurom
tsəɗaŋŋa.
42 «Ane tuk na, nəkurom Farisa hay na, ɗəretsətseh ka gər kurom. Hərwi ka
hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum
nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Azlakwa ɗuh faya ka gərumeye ha deɗek tə

* **11:30** Zonas 1-4. † **11:31** 1 Bəy hay 10.1-13.

mawuɗe bo i Mbəlom eye. Anaŋ gum wu nakə a ye ka bo məge aye, ze məgər ha siye bay.
43 «Nəkurom Farisa hay, ɗəretsətseh ka gər kurom. Hərwi mə gay i maɗuwule me na, ka wuɗum məndze ka təv məndze nakə ŋgwalak aye. Ada ka wuɗum tâ tsikakum me ta məɗəslakum ha gər ka təv məhay gər i ndo hay tebiye.
44 «Nəkurom na, ɗəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka ndzəkitum bo andza tsəvay neheye ndo hay faya ta həhaliye faya tə ŋgatay bay aye!»
45 Ndo nəte mə walaŋ i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay a gwaɗay a Yesu: «Miter, ka tsik andza niye na, ka tsaɗa nəmay dərmak.»
46 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay dərmak, ɗəretsətseh ka gər kurom! Nəkurom na, faya ka pumeye wu mamba eye ka ndo hay. Nəkurom eye kwa ta wur həlay nets ka lamumay madzəne tay ha bay.
47 «Ɗəretsətseh ka gər kurom! Hərwi nəkurom faya ka ɗəzlumeye tsəvay male eye hay. Tsəvay niye hay na, i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye bəba təte kurom hay tə kəɗ tay ha aye. 48 Andza niye, ka bəzum ha na, nəkurom ma məsler i bəba təte kurom niye ahəl niye. Nəteye ta kəɗ tay hay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. Nəkurom i kurom na, faya ka ɗəzlumeye ka tsəvay tay aye hay. 49 Hərwi niye Mbəlom ta ndaraw ŋgay kə tsik ahəl niye, a gwaɗ: “Neŋ Mbəlom na sləratay naha ndo məɗe ha bazlam ga hay ta ndo i maslaŋ ga hay. Na slər tay naha na, ta kəɗiye tay hay siye mə walaŋ tay, ada siye hay ta gateye ɗəretsətseh.” 50 A nəkurom ndo neheye bəgom aye, Mbəlom ma ta tsətsahiye fakuma ndo məɗe ha bazlam ŋgay neheye ka kəɗum tay ha zla anəke bay, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye. 51 Mbəlom ma tsətsahiye na, kwa ka məkəɗe i Abel‡ hus ka Zakari nakə tə kəɗ na mə walaŋ i təv məvəlay wu a Mbəlom tə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom aye.§
52 «Nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, ɗəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka dərəzlumatay na məgeɗ i məsəre wu a ndo hay. Nəkurom eye na, ka deyumeye a ɗəma bay. Ada ndo neheye a satay məfələkwe a ɗəma aye na, faya ka kərahumatay eye tsəveɗ məfələkwe a ɗəma.»
53 Yesu a ndəv ha mətsike me na, a yaw abəra mə gay niye. Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay ta payaw bəzay abəra. Ti yaw na, tə wuya ka Yesu tə bazlam i tereŋgez hay wal wal. Ta tsətsah faya gər i bazlam hay wal wal tebiye. 54 Ta tsətsah faya andza niye na, hərwi ada mâ tsik bazlam nakə ŋgwalak eye bay aye. Ada a satay məhəle faya abəra suwat.

12

Məvəlay ha bo tebiye a Yesu
Mata 10.26-33, 12.32; 10.19-20

1 Ahəl niye na, ndo hay haladzay ta haya gər. Nəteye ta giye gwezem wiye. Faya ta mbərasliye bo ka sik tay hay. Ka təv eye niye na, Yesu a lah mətsikatay me a gawla ŋgay hay təday. A gwaɗatay: «Tsəpum gər kurom abəra ka gəɗe i Farisa hay. Andza məgweɗe bəbərek tay nakə faya ta giye aye. 2 Wu nakə tebiye maŋgaha eye na, ta ɗiye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta məkal aye na, ta ɗiye ha. 3 Hərwi niye wu nakə ka tsikum ma ləvoŋ aye na, ma ta ɗiye a zləm mə dzaydzay. Wu nakə ka tsikumay a zləm a ndo ta suksuk mə gay aye na, ndo hay ta ta tsəniye ka zavay.

‡ **11:51** Madazlay i wu hay 4.8. § **11:51** 2 Labara hay 24.20-22.

4 «Malamar ga hay, neŋ faya na gwaɗakumeye: Kâ dzədzarumay a ndo
neheye ta dziye ha slo i bo aye bay. Nəteye na, ta sliye faya məge wu mekeleŋ
ma ziye nakay bay. 5 Ndo nakə ka dzədzarumeye na, na ɗakumeye ha:
Dzədzarumay na, a Mbəlom. Ma dəba i mədahaŋ na, neŋgeye ɗuh ma kaliye
kurom ha a ako nakə ma mbatiye ɗaɗa bay aye. Ayaw! Sərum ha lele!
Dzədzarumay na, a neŋgeye.
6 «Ka sərum təbəɗew, sisi hay zlam na, ta səkəm ta dala sulo bəɗaw? Mbəlom
na, kwa nəte a mətsa ha gər bay. 7 Nəkurom na, ka zum tay ha ɗiyeŋ hay. Kwa
məkwets i gər kurom na, Mbəlom kə pasla na. Aya ane kâ dzədzarum bay.
8 «Sərum ha na, ndoweye kə ɗa ha kame i do hay kə gwaɗ: “Neŋ gawla i
Yesu” na, neŋ Wawa i Ndo na ta ɗiye ha neŋgeye gawla ga kame i gawla i
Mbəlom hay dərmak. 9 Ane tuk na, taɗə ndoweye kə ɗa ha kame i ndo hay
parakka a sər ga ha bay na, neŋ na tsikiye kame i gawla i Mbəlom hay, na sər
na bay dərmak.
10 «Kwa kə tsik wu nakə lelebay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma
pəseye ha. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na,
ma hutiye məpəse me bay.
11 «Taɗə ta diye kurom ha a gay i maɗuwule me ada kame i ndo mələve dala
hərwi məge sariya na, kâ dzalum “Nəmaa ta giye kəkay” bay, kəgəbay “Nəmaa
ta gwaɗiye mey” bay. 12 Mata ɗakum ha wu nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye.»

Zlele eye hay tə zlele eye bay aye hay
Mata 6.25-34, 6.19-21

13 Tsa na, ndoweye mə walaŋ i ndo niye hay a yaw ka təv i Yesu a gwaɗay:
«Miter, gwaɗay a malamar ga na, nəmaâ ŋgəna zlele nakə bəba may a gəramay
ha aye.»
14 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Dzam ga, maa pa ga məgakum na sariya i
wu kurom hay kəgəbay maŋgənakum ha zlele kurom na, maa pa ga way?»
15 Tsa na, a gwaɗatay a ndo hay tebiye: «Gum metsehe! Həbum gər kurom
abəra ka bor i zlele. Hərwi kwa ndo neŋgeye zlele eye bəbay na, sifa ŋgay mə
zlele ŋgay niye bay.»
16 Yesu a təkəratay dzeke, a gwaɗatay: «Ndoweye andaya zlele eye, wu ŋgay
məpele abəra ka dala na, haladzay. 17 A dzala ada a tsətsahay a gər ŋgay, a
gwaɗ: “Na giye kəkay? Təv andaya hərwi məhayay gər a wu ga hay bay.”
18 «A gwaɗ sa: “Wu nakə na giye na, anaŋ: Na mbəzliye ha de ga hay. Na
ŋgariye a ɗəma bagwar eye hay neheye ta sliye ɗa məhayay gər a ɗəma a wu
mənday ga hay tə siye i wu ga hay aye. 19 Na ge andza niye na, na gwaɗeye
a bo ga: Bo ga! Wu ga na, haladzay. Ma ndziye məve weɗe. Anəke na,
zəzukw bo tuk! Nda wu mənday, sa wu məsay ada ŋgwasa.”
20 «Ane tuk na, Mbəlom a gwaɗay a ndo niye: “Nəkar na, matərakahaŋ eye!
Bəgom ta həvaɗ nakay na, ka mətiye. Ada wu neheye tebiye ka hayay gər aye
na, i way tuk!”»
21 Yesu a gwaɗatay sa: «Andza niye, hərwi ndo nakə a hayay gər a zlele a bo
ŋgay eye ŋgway aye. Ane tuk na, ka ɗəre i Mbəlom na, zlele eye bay.»
22 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Hərwi niye neŋ faya na tsikakumeye:
Kâ dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi peteked bay. 23 Hərwi
məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey. 24 Zəbum
ka maŋgəhak hay təday: Nəteye na, ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər
andaya bay. De tay andaya məpe a ɗəma wu tay hay bay. Kwa ada sewene

tay andaya bay. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum ɗiyeŋ hay bəɗaw?

25 «Way nakə mə walaŋ kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ŋgay ka
məndzibəra ta mədzele gər ŋgay nakə faya ma dzaliye aye na, way? 26 Aya! Ka
wu nakə tsekweŋ aye na, ka slum faya məge ɗuh bay tuk na, ka dzalumeye
ka wu siye na hərwi mey? 27 Ehey zəbum ka guzer neheye mavurza eye
təday! Nəteye na, tə ge məsler i wuray bay, tə ŋgar peteked bay. Faya na
gwaɗakumeye, kwa Salomoŋ nakə zlele eye haladzay aye, ɗaɗa kə pa ka bo
peteked andza məvurze i guzer neheye bay. 28 Andza niye Mbəlom na, faya
ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Təɗœ na, guzer niye
ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha ako. Kə ge andza niye na, nəkurom
ɗuh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bəɗaw? Kwa a
nəkurom neheye mədzal gər tsekweŋ aye bəɗaw!

29 «Ka ndəɗikum gər huya ka mədzele ka wu nakə ka ta ndayumeye tə wu
məse aye bay. 30 Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye.
Nəteye na, ta zəzukway bo a mapəle bay tebiye. Ane tuk na, Bəba kurom mə
mbəlom a sər wu nakə a sakum aye. 31 Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom ada
wu siye hay na, Mbəlom ma vəlakumeye. 32 Nəkurom neheye haladzay bay
aye, kâ dzədzarum bay! Hərwi ki yay a gər a Mbəlom Bəba kurom kə vəlakum
təv məndze ma bəy ŋgay.

33 «Nəkurom ɗuh səkəmum ha wu kurom hay ada vəlumatay suloy eye
a ndo i mətawak hay. Ŋgarum gwezem neheye ta nasiye bay aye. Ada ka
hayumay gər a ɗəma a zlele kurom nakə mə mbəlom aye. Mə ɗəma na, məkal
ma sliye mede faya bay. Kwa mətul ma ndisliye faya bay. 34 Hərwi ɗərev
kurom mandza eye na, ma təv nakə zlele kurom mə ɗəma aye.»

Ndzum tsezlezleŋŋᵉ mahəbe məmaw i Yesu
Mata 24.45-51

35 «Ɓarum na bəzihuɗ kurom hərwi məge məsler. Pum ako ka lalam kurom
hay mâ mbata bay. 36 Tərum na, andza ndo məge məsler neheye ndo i gay a
gəratay ha gay ŋgay, a ye məzle dahəlay aye. Nəteye na, ta həbiye na hus ahəl
nakə ma maweye abəra ma məzle dahəlay aye. Kə maw kə fay a məgeɗ na, ta
həndəkeye na məgeɗ. 37 Məŋgwese ka gər i ndo i məsler niye hay ndo i gay tay
kə ndislew na, ma ndzateye a gər nəteye mandzahəra eye bay. Sərum ha lele!
Ndo i gay niye ma ɓariye bəzihuɗ ŋgay ta wu i məɓere bəzihuɗ. Ma zalateye
a ndo i məsler ŋgay hay. Ma ndziye tay ha ka təv məndzay. Ma vəlateye wu
mənday. 38 Kwa taɗə a maw na, ta magərhəvaɗ kwa kə gaw mahonok ka zay
magərhəvaɗ, ki yaw kə ndislew fataya faya ta həbiye na ta ndzahəra bay na,
məŋgwese ka gər tay.»

39 Yesu a gwaɗatay sa: «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mâ sər həlay nakə
məkal ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma gəriye ha gay ŋgay məkal mâ
yaw mâ slələy na bay. 40 Nəkurom dərmak ləvum bo, hərwi neŋ Wawa i Ndo
na maweye ahəl waray na, ka sərumeye bay.»

41 Tsa na, Piyer a tsətsah faya a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, dzeke nakay ka
ndzəkit ha bo na, hərwi may ɗekɗek tsukuɗu hərwi ndo hay tebiye ɗaw?»

42 Bəy Maduweŋ a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ndo i məsler ŋgwalak eye ada
ma giye məsler tə metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakə ndo i
gay ŋgay a gwaɗay: “Gatay gər a siye i ndo məge məsler ga hay. Vəlatay wu
mənday tə həlay eye.” 43 Məŋgwese ka gər i ndo məge məsler niye taɗə ndo i
gay ŋgay ki yaw, kə ndzay a gər neŋgeye faya ma giye məsler andza nakə tə

tsikay aye. 44 Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndo i gay ŋgay ma
gəray ha zlele ŋgay tebiye mâ ləvay gər.
45 «Ane tuk na, ndo i məsler kə gwaɗay a gər ŋgay: “Maka! Ndo i gay ga ma
maweye bəse bay.” Tsa na, a pa bo ka məndeɓe ndo i məsler hasləka eye siye
hay ta ndo i məsler ŋgwas eye hay. Taɗə a nda wu mənday, a sa wu məsay ada a
kwaya, 46 ndo i gay ŋgay ma maweye na, ka hələy nakə faya ma həbiye bay aye
ada a sər bay aye. Ki yaw na, ma vəleye ɗəretsətseh haladzay, ma həhariye na
ndo i məsler niye. Ma kaliye ha a təv i ndo neheye ta təma bazlam i Mbələm
bay aye.
47 «Taɗə ndo i məsler a sər ha wu nakə ndo i gay ŋgay a say mâ gay aye, ane
tuk na, ndo i məsler kə ləva ha bo bay kəgəbay kə ge andza nakə a say a ndo
i gay ŋgay aye bay na, ta geye ɗəretsətseh haladzay. 48 Aya ane tuk na, ndo i
məsler nakə a sər wu nakə a say a ndo i gay ŋgay mâ gay na bay na, ada kə ge
wu nakə ɗa i məndeɓe na na, ta ndaɓiye na haladzay bay. Ndo nakə tə vəlay
haladzay aye na, ta tsətsahiye faya haladzay dərmak. Ndo nakə tə gəray ha
wu a hələy haladzay aye na, ta tsətsahiye faya haladzay wene wene aye.»

Maŋgəne ta sariya
Mata 10.34-36

49 «Neŋ na yaw na, na zlaw ako məkele ka dala. A seŋ na, mâ vat anəke.
50 Ane tuk na, ta dzəhuɓiye ga ha a ɗəretsətseh təday, a seŋ mə ɗərev ga
na, kə ge bo tsɨy. 51 Ka dzalum na zlaw ka məndzibəra na, zay ɗaw? Na
gwaɗakumeye a’ay! Na zlaw na, maŋgəne. 52 Ma dazleye anəke, ndo hay
zlam mə gay na, ta ŋgəniye ndo mahkar ta kəɗiye bo ta ndo neheye sulo aye.
Ndo hay sulo ta kəɗiye bo ta ndo neheye mahkar aye. 53 Bəba ta wawa ŋgay ta
səriye bo bay, wawa ta bəba ŋgay ta səriye bo bay. Maya tə dem ŋgay ta səriye
bo bay ada dem ta may ŋgay ta səriye bo bay. Maya i zal ta dahəlay i wawa
ŋgay ta səriye bo bay ada dahəlay i wawa ta may i zal ŋgay ta səriye bo bay.»

Məsəre ha ka bo abəra wu
Mata 16.2-3, 5.25-26

54 Yesu a gwaɗawatay a ndo niye hay tebiye dərmak sa: «Nəkurom na, ka
ŋgatumay a pazlay kə lətsew tə məgəma na, ka gwaɗum bəse tsa, yam ma
piye ada yam ma piye deɗek. 55 Taɗə ka ŋgatumay a mətasl ka vəzlaw ta
diye i Salawa na, ka gwaɗum merəɓe ma giye. Ada merəɓe ma giye deɗek.
56 Nəkurom na, ndo məvay gər a ndo hay. Ka sərum maŋgəne tay ha wu i
dala tə wu i magərmbəlom na, tə waray. Ada hələy nakə anəke aye ka sərum
bay na, kəkay?
57 «Hərwi mey, nəkurom na, ka sərum maŋgəne ha ka bo abəra wu nakə lele
bay aye tə wu nakə deɗek aye bay na, ka mey? 58 Taɗə ndo ka wuda fakaya,
faya ka deyumeye kame i ndo məge sariya na, lambaɗum ha bazlam eye ka
tsəveɗ ahəl nakə faya ka deyumeye mba aye. Kə ge andza niye bay na, ndo
niye ki ye kar ha ka təv i ndo məge sariya na, ndo məge sariya ma vəliye kar
ha a hələy i sidzew. Sidzew ma kaliye kar ha a daŋgay. 59 Sər ha na, kwa a
ləkaw fakaya dala nəte ka hama na bay na, ka deyeweye abəra ma daŋgay
bay.»

13

Mambəɗe tsəlok

1 Ahəl niye na, ndo hay ti yaw ka təv i Yesu. Ti ye naha ta təkəray tə gwaɗay:
«Ahəl niye na, Pilat kə kəɗ siye i ndo i Galile hay. A kəɗ tay ha ahəl nakə faya ta

vəlay wu a Mbəlom aye. A dzapa ha bambaz tay tə bambaz i gənaw neheye tə kəɗay a Mbəlom aye.»

2 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Ka dzalum na, Galile neheye ta
bəbazl tay ha aye na, ta ze siye i Galile hay tə mezeleme ɗaw? 3 Neŋ
faya na tsikakumeye, a'ay andza niye bay! Ane tuk na, taɗə ka gərum
ha mezeleme kurom bay na, nəkurom tebiye ka mətumeye andza nəteye
dərmak. 4 Tsukuɗu ndo niye hay kuro gər eye tsamahkar aye gay zəbol eye a
mbəzl fataya ma Silowe ka dala i Zerozelem aye na, ka dzalum na, ta ze tay
ha siye i ndo i dala i Zerozelem tə mezeleme ɗaw? 5 Neŋ faya na tsikakumeye
andza niye bay. Ane tuk na, taɗə ka gərum ha mezeleme kurom bay na,
nəkurom tebiye ka mətumeye andza nəteye.»

6 Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke, a gwaɗatay: «Ndoweye andaya a zəv dərizl
i gərɗaf wuray andza gurov a guvah ŋgay. Pat wuray na, a ye mata ŋgəlaw
hohway i gərɗaf niye. A ye naha na, dərizl i gərɗaf niye kə wa bay. 7 Ndo
i guvah niye a gwaɗay a ndo matsəpay na guvah niye: "Zəba! Kə ge anəke
məve mahkar na yawaw mata pəle naha hohway i dərizl gərɗaf nakay. Ane
tuk na, na huta faya hohway bay. Ma neseŋeye ha təv ma guvah kəriye na,
hərwi mey? Ɗəs na abəra mə dəma!" 8 Ane tuk na, ndo matsəpay na guvah
niye a mbəɗay faya a gwaɗay: "Ndo i gay ga, biyeŋ na, gər ha. Na leye bəɗ ka
tsakay eye tuwwe. Na lay na, na peye bərbur. 9 Na ge ha andza niye na, agəna
ka viye neŋgeɗ na, ma wiye. Kə wa bay na, ka ɗəsiye na tuk."»

Yesu a mbəl ha ndo abəra ma ɗəvats pat i mazəzukw bo

10 Yesu faya ma tətikatay a ndo hay mə gay i maɗuwule me pat i mazəzukw
bo. 11 Ŋgwas wuray andaya ɗəvats eye mə dəma dərmak. Ɗəvats niye kə ndza
faya məve kuro gər eye tsamahkar. Fakalaw a təra ha. A guɗuk ha a mba faya
mələtse dzik bay. 12 Yesu a ŋgatay a ŋgwas niye na, a zalay. Tsa na, a gwaɗay:
«Ka mbəl abəra ma ɗəvats yak.» 13 Yesu a pa faya həlay. A pa faya həlay na,
kwayaŋŋa a lətse dzik lele. Tsa na, ŋgwas niye a zambaɗay a Mbəlom.

14 Ane tuk na, wu nakə Yesu a ge, a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye na,
a ndalay a bəy i gay i maɗuwule me. A tsikatay a ndo hay a gwaɗatay: «Pat
andaya məkwa hərwi məge məsler. Kâ mbəlamay ha ndo na, pat niye hay
bəna, pat i mazəzukw bo bay!»

15 Bəy Maduweŋ a mbəɗay faya a gwaɗay: «Nəkurom tebiye na, ndo neheye
ta məvay gər a ndo aye! Pat i mazəzukw bo na, kwa way a pəla ha sla ŋgay
kəgəbay zuŋgo ŋgay mede ha ka məse yam bəɗaw? 16 Ŋgwas nakay gwala i
Abraham, Fakalaw a dzawa na na, neŋgeye məve kuro gər eye tsamahkar. A
ye ka bo məpəle ha abəra ma mədzewe pat i mazəzukw bo bəɗaw?»

17 Bazlam i Yesu niye a mbəɗatay faya andza niye na, horoy a gatay a ndo
məne ɗəre ŋgay niye hay tebiye. Ane tuk na, ndo hay tebiye na, məsler i Yesu
niye a gawa aye, a ye tay a gər haladzay.

Dzeke i wur i ɓəzaŋ ta gəɗe
Mata 13.31-33; Markus 4.30-32

18 Yesu a gwaɗ: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wuye mey? 19 Bəy i Mbəlom
a ndzəkit bo na, andza wur i ɓəzaŋ nakə ndo a zla a sləga ka dədaŋ aye. A
sləga na na, a ndzohw. A gəl, a təra andza gərɗaf, ɗiyeŋ hay tə ŋgar gay tay
hay ka hawal eye hay.»

20 Yesu a gwaɗatay sa: «Na ndzəkit ha Bəy i Mbəlom sa na, ta wuye mey?
21 Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəɗe nakə ŋgwas a həl tsekweŋ a dzapa ha ta

gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A həlaɓ tay ha ka bo na, gufa niye mahəlaɓa eye a kwasa a həmbot.»

Mede a Bəy i Mbəlom
Mata 7.13-14,21-23

22 Yesu a həl bo ma diye a Zerozelem na, a ye ta wuzlahgəma ada ta gəma hay. Faya ma diye na, a ɗawa ha bazlam i Mbəlom.

23 Ahəl nakə faya ma tsikateye bazlam i Mbəlom aye na, ndoweye a tsətsah faya a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, mata təme na, ndo ma i ŋgal eye ɗaw?»

Yesu a mbəɗa faya a tsikatay a ndo niye hay tebiye, a gwaɗatay: 24 «Gum gədaŋ məfələkwe ta tsəveɗ nakə maŋgəɗətse aye. Faya na gwaɗakumeye ndo hay haladzay ta pəliye tsəveɗ məfələkwe ada ta hutiye tsəveɗ sa bay. 25 Hərwi ndo i gay kə lətse ka dərəzl a məgeɗ na, ka ndzumeye ma bəra. Ka fumeye a məgeɗ ŋgay. Ka gwaɗumeye naha: "Bəy Maduweŋ, həndəkamay na məgeɗ tey."

«Ma mbəɗakumaweye faya, ma gwaɗakumeye: "Ka yumaw məŋgay, na sər kurom ha bay."

26 «Aya! Ka gwaɗumeye: "Ka ndayakwa wu mənday ada ka sakwa wu məsay dziye tə nəkar. Ka tətikamay bazlam i Mbəlom ka təv neheye ma gəma may aye."

27 «Ma gwaɗakumeye sa: "Ka yumaw məŋgay na, na sər kurom ha bay, a nəkurom ndo məge mezeleme hay. Dum abəra ka təv ga!"

28 «Mə ɗəma na, ta tuwiye tə mahəpəɗe zler eye. Ka ŋgatumeye a Abraham, a Izak, a Zakob ta ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ma Bəy i Mbəlom. Nəkurom na, ta dərəzliye fakuma abəra. 29 Ndo hay ta deyeweye abəra mə bəzay, ma məgəma ta deyeweye ma diye i yam ada ta deyeweye ma diye i tsakay. Nəteye tebiye ta diye a Bəy i Mbəlom. Ta ndziye ta ndiye wu mənday mə ɗəma. 30 Ane tuk na, ndo neheye nəteye ndo i dəba hay anəke aye na, ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

Yesu neŋgeye ka tsəveɗ faya ma diye a Zerozelem
Mata 23.37-39

31 Yesu a ndəv ha mətsike me na, kwayaŋŋa Farisa wuray ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay, tə gwaɗay: «Lətse do a bəra kanaŋ! Do a təv mekeleŋ eye bəna, a say a Herod məkəɗe kar.»

32 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Dum gwaɗumay a mezerew niye na, na həhariye fakalaw abəra ka ndo hay ada na mbəliye tay ha ndo hay abəra ma ɗəvats bəgom tə tədœ təday. Ka pat mamahkar eye na, na ndəviye ha məsler ga. 33 Ane tuk na, na ndisliye ha mede ga bəgom, tədœ ada tədœ taɗay təday. Hərwi ta kəɗiye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom ma təv mekeleŋ na, a ye ka bo bay. A ye ka bo ta kəɗiye na ma Zerozelem.»

34 Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwaɗ: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kəɗum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum naha aye tə kwar! Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a huɗ i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wuɗum bay! 35 Andza niye, neŋ faya na gwaɗakumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeŋeye sa bay hus ahəl nakə ka gwaɗumeye: "Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ aye!*"»

* **13:35** Dəmes hay 118.26.

14

Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo sa

1 Pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i bəy i Farisa wuray hay mata
ndayaw wu mənday. Ndo hay niye tebiye mə ɗəma aye faya ta zəzuriye na
Yesu.
2 Ndo wuray andaya ɗəvats eye, bo ŋgay mazlambara eye. Neŋgeye malətse
eye kame i Yesu. 3 Yesu a dazlay a mətsike me, a tsətsah ka ndo mədzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta Farisa hay. A gwaɗatay: «Bazlam kway
mapala eye kə vəl tsəveɗ məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo tsukuɗu kə vəl
bəɗaw?»
4 Ane tuk na, a satay mambəɗay faya bay.
Yesu a gəs ndo niye ɗəvats eye mə həlay. Tsa na, a mbəl ha. A gwaɗay: «Do
wu yak a mətagay.»
5 Tsa na, a gwaɗatay a ndo niye hay: «Taɗə ndo mə walaŋ kurom, wawa ŋgay
kəgəbay sla ŋgay kə dəɗ a bəɗiyem pat i mazəzukw bo na, ma diye kwayaŋŋa
ma zla ahaya abəra mə ɗəma bəɗaw?»
6 Ndo niye hay ta mba faya mambəɗay faya bay.

Məhəne ha gər

7 Yesu a ge ŋgoɗgor ka ndo neheye tə zalatay ka wu mənday aye. A ge fataya
ŋgoɗgor na, hərwi tə lah ka təv məndzay lele eye. Hərwi niye a tsikatay a ndo
niye hay tebiye ta dzeke. 8 A gwaɗatay: «Taɗə ndo kə zalaka a magurlom i
məzle dahəlay na, kâ ye kâ ndza ka təv məndzay lele eye bay. Ka ndza ka təv
məndzay lele eye na, agəna ta zalay a ndo nakə a ze kar aye dərmak. 9 Ada
ndo nakə a zalakum ta ndo niye, ki yaw na, ma gwaɗakeye: “Lətse! Gəray ha
təv məndzay a ndo nakay.” Ka lətsiye, ka diye ka təv məndze nakə duk aye na,
horoy ma gakeye. 10 Ɗuh bay, taɗə ta zalaka na, do ndza ka təv məndzay nakə
lelebay duk ma dəba aye, hərwi ada ahəl nakə ndo nakə a zalaka ki yaw na,
ma gwaɗakeye: “Dzam ga, dara ndza ka təv məndzay lele eye. Andza niye,
nəkar, ka təriye kame i ndo niye mazala eye hay tebiye na, ndo bagwar eye.”
11 Hərwi ndoweye ka səgər ha bo ŋgay na, ta təriye ha wawa eye. Ndoweye kə
həna ha gər, a təra ha bo ŋgay wawa eye na, ta səgəriye ha bagwar eye.»
12 Tsa na, Yesu a gwaɗay a ndo nakə a zalay aye: «Taɗə ka vəliye wu mənday
a ndo hay na, kâ zalatay a dzam yak, a malamar yak hay, a gwala yak hay, a
ndo i zlele hay bay, hərwi nəteye na, ta sliye faya məzalaka. Ta hamakeye
wu mənday nakə ka vəlatay aye. 13 Ane tuk na, taɗə ka vəlateye wu mənday
i magurlom a ndo hay na, zalatay a ndo i mətawak hay, a ndo videl eye hay,
a ndo matəra eye hay, ada a guluf hay. 14 Ka ge andza niye na, ka ta hutiye
məŋgwese pat nakə ndo i ŋgwalak hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.
Nəteye na, wu tay andaya məvəlatay a ɗəma bay. Mata vəlatay a ɗəma na,
Mbəlom.»

Dzeke i ndo mazala eye hay
Mata 22.1-10

15 Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ndo nəte mə walaŋ
tay a gwaɗay a Yesu: «Məŋgwese ka ndo nakə ma ta ndiye wu mənday ma Bəy
i Mbəlom aye.»
16 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Pat wuray na, ndoweye andaya a da wu
mənday haladzay. A da wu mənday niye na, a zalatay a ndo hay haladzay ka
mənde. 17 Həlay i mənde wu mənday a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay mata
zalatayaw a ndo hay. Mâ gwaɗatay tâ yaw anəke hərwi wu mənday maləva
bo eye tsɨy.

18 «Ndo i məsler a həl bo a ye a gwaɗatay dumara. Ane tuk na, kwa way a may ha me. Ndo makurre eye a gwaɗay a ndo i məsler: “Na slay mede naha bay. Na səkəm guvah anəke na zəbaweye faya təday. Pəsa ga ha, mâ ndalaka bay.”
19 «Ndo neŋgeɗ a gwaɗay: “Na səkəm sla hay anəke sulo sulo zləm, na diye na ta dziye tay ha təday. Amboh pəsa ga ha, na slay naha bay. Mâ ndalaka bay.”
20 «Ndo mekeleŋ eye a gwaɗay sa: “Na zla dahəlay anəke hərwi niye na slay naha mede naha bay.”
21 «Ndo i məsler niye a maw a mətagay. A ye ka təv i ndo i gay ŋgay. A təkəray bazlam i ndo niye hay a ndo i gay ŋgay. Ndo i gay ŋgay a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A gwaɗay a ndo i məsler ŋgay: “Do bəse ka təv məhay gər hay, ka tsəveɗ i walaŋ i gay hay. Zalatayaw a ndo i mətawak hay, a ndo videl eye hay, a guluf hay, a ndo matəra eye hay, tâ yaw kanaŋ.”
22 «Ndo i məsler a ye a zalatayaw a slala i ndo niye hay. A maw a gwaɗay a ndo i gay ŋgay: “Ndo i gay ga na ge məsler nakə ka tsikeŋ aye, ane tuk na, təv andaya ndo hay ta rah a ɗəma bay.”
23 «Tsa na, ndo i gay ŋgay a gwaɗay: “Do ka tsəveɗ neheye a ye a gəma wawa eye hay ada ka tsəveɗ neheye a ye ta tsakay i dzal aye. Gatay kutoŋ tâ yaw ada gay ga mâ rah ta ndo hay ɓirtsitse. 24 Neŋ faya na gwaɗakum eye: Ndo neheye tə lah məzalatay kurre ta yaw bay aye na, ndəray kwa nəte mə walaŋ tay ta ndzakiye ɗaf ga bay.”»

Matəre gawla i Yesu ta deɗek eye
Mata 10.37-38, 5.13; Markus 9.50

25 Ndo hay haladzay tə paway bəzay a Yesu. Ahəl nakə faya ta diye ka tsəveɗ aye na, Yesu a mbəɗa me ka təv i ndo niye hay faya ta pay bəzay aye, a gwaɗatay a nəteye niye tebiye: 26 «Ndo nakə a say matəre gawla ga aye na, mâ wuɗa bəba ŋgay, may ŋgay, ŋgwas ŋgay, wawa ŋgay hay, malamar ŋgay hasləka eye hay kwa malamar ŋgay dem eye hay, mâ wuɗa tay ha mâ ze neŋ bay, kwa məgwaɗay a gər ŋgay neŋ eye mâ ze neŋ bay, bəna, ma sliye faya matəre gawla ga bay. 27 Ndoweye kə zla mayako mazləlmbaɗa eye kə peŋ bəzay bay na, ma sliye faya matəre gawla ga bay.
28 «Taɗə ndo mə walaŋ kurom a say məge gay na, ma ndziye ada ma pasliye suloy nakə ma dziye ha ka məge gay, ma zəbiye faya ma sleye ɗa mandəve ha məsler ɗaw. 29 Andza niye taɗə kə dzala faya dze bay. A pa naha mədok eye ɗekɗek tsa, ka ndəv ha maɗəzle bay na, ndo hay ta ŋgatay na, ta ŋgwasiye faya. 30 Ta gwaɗiye: “Ndo nakay a dazlay a maɗəzle gay tuk na, kə mba faya mandəv ha məsler eye bay!”
31 «Andza niye bəy nakə sidzew ŋgay hay gwezem kuro aye na, ma diye mata ge vəram ta bəy nakə sidzew ŋgay hay gwezem kuro kuro sulo aye ɗaw? Ma ta diye madazlay a vəram na, ma ndziye ma dzaliye gər lele təday. Ma tsətsahiye a gər ŋgay: “Anəke na, ta sidzew ga hay gwezem kuro na, na sliye faya məge vəram ta bəy nakə sidzew ŋgay hay gwezem kuro kuro sulo aye ɗaw?” 32 Taɗə ma sliye faya bay na, ma sləriye ndo hay ka təv i bəy niye ahəl nakə neŋgeye dəreŋ mba aye. Ma tsətsahiye naha faya məndze zay.»
33 Yesu a gwaɗatay sa: «Andza niye mə walaŋ kurom dərmak, taɗə ndoweye kə gər ha wu ŋgay tebiye bay na, ma sliye faya matəre gawla ga bay.»
34 Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa, a gwaɗatay: «Ayaw sluwal na, wu nakə lele aye. Ane tuk na, taɗə sluwal a vəɗ sa bay na, ta sliye matəre ha mâ

vəɗ həraɓəɓa sa na, ma kəkay? 35 Ta sliye faya məge ha məsler sa bay. Kwa məkutse a guvah andza bərbur bəbay na, ma giye ŋgama bay. Ta kutsiye ha a bəra. Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, mâ tsəne lele!»

15

Dzeke i təɓaŋ nakə a dze aye
Mata 18.12-14

1 Pat wuray na, ndo matsekele dzaŋgal hay ta siye i ndo i mezeleme hay tebiye ti ye ka təv i Yesu. Nəteye niye tebiye ti ye na, mata pay zləm a bazlam i Yesu. 2 Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a Yesu ta ndo niye hay na, tə may ha mənese a Yesu, tə gwaɗ: «Ndo nakay i ŋgay a təma tay ha ndo i mezeleme hay ada ta ndiye ka bo wu mənday ka təv manəte eye na, kəkay?»

3 Yesu a səratay naha ka wu nakə faya ta tsikiye. A mbəɗatay faya ta dzeke, a gwaɗatay:

4 «Taɗə ndəray mə walaŋ kurom təɓaŋ ŋgay hay andaya temerre ada a dze faya abəra nəte mə walaŋ i təɓaŋ ŋgay niye hay na, ma gəriye ha kuro kuro tsiɗ gər eye tsiɗ eye niye hay, ma diye mapəla ahaya nəte eye niye a dze aye ma huta ahaya təday bəɗaw? 5 Taɗə kə huta na na, ɗərev ŋgay ma ŋgwasiye haladzay. Ma pa ahaya təɓaŋ ŋgay niye ka dzegwem, 6 ma zla ahaya a mətagay. Kə zla ahaya na, ma zalateye a dzam ŋgay hay ta ndo i məgeɗ ŋgay hay ada ma gwaɗateye: “Dumara ŋgwasakwa ka bo dziye hərwi təɓaŋ ga nakə a dze aye na, na huta na.”»

7 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə ndo nəte kə gər ha mezeleme ŋgay na, sərum ha na, məŋgwese ma giye andaya ka təv i Mbəlom mə mbəlom andza niye dərmak, a ze ndo neheye kuro kuro tsiɗ gər eye tsiɗ ta zəba ka bo tay andza mezeleme andaya fataya təbey, a satay məgəre ha mezeleme tay bay aye.»

Dzeke i kwar i suloy nakə a dze aye

8 Yesu a gwaɗatay sa: «Kəgəbay, ŋgwas waray nakə kwar i suloy andaya kuro ada a dze faya abəra nəte na, ma piye ako ka lalam, ma faɗiye na gay ŋgay ada ma pəliye na tə marəzlay a gər eye lele ma hutiye na təday. 9 Kə huta na na, ma zalateye a dzam ŋgay hay ta ndo i məgeɗ ŋgay hay. Ma gwaɗateye: “Dumara, ŋgwasakwa ka bo dziye hərwi na huta na kwar i suloy ga nakə a dze aye.”»

10 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha, taɗə ndo nəte kə gər ha mezeleme ŋgay na, məŋgwese andaya mə walaŋ i gawla i Mbəlom hay.»

Dzeke i bəba nakə a pəsay ha mənese a wawa ŋgay aye

11 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndoweye andaya na, wawa ŋgay hay sulo. 12 Pat wuray na, bo wawa eye nakə a tsətsah ka bəba ŋgay, a gwaɗay: “Bəba ga, zlele yak nakə ka ŋgənamay ha aza ta malamar ga aye na, vəleŋ faya abəra i ga anəke.” Bəba tay a tsəne andza niye na, a ŋgənatay ha zlele ŋgay a wawa ŋgay niye hay sulo aye.

13 «A ndza məhəne tsekweŋ na, wawa niye bo wawa eye a həl zlele nakə bəba ŋgay a vəlay aye, a səkəm ha. Ma dəba eye na, a həl bo a ye ha ka bo ta suloy niye a gəma dəreŋ eye. A ndisl a gəma niye na, a dazlay a məge wu nakə lelebay aye. A nas ha suloy niye tebiye.

14 «Suloy niye a ndəv faya abəra tebiye na, mandərzlaŋ bagwar eye a ge ma gəma eye niye. Wawa niye a huta wu mənday sa bay. 15 Tsa na, a ye mata pəle məsler. A huta məsler niye na, mə gay i ndo wuray ma gəma eye niye. Ndo niye a slər ha a pesl mata tsəkure madəras hay. 16 Ahəl nakə neŋgeye faya ma

tsəkuriye madəras hay aye na, may a wur faya. A say haɓe mənde wu mənday nakə tə vəlawatay a madəras hay aye na, ndəray kə vəlay bay.

17 «Tsa na, a dazlay mədzele ka ɗəretsətseh ŋgay. A dzala ka məndze ŋgay nakə mə gay i bəba ŋgay aye, a gwaɗ: “Mə gay i bəba na, ndo i məsler ŋgay hay faya ta ndiye wu mənday lele ada a ze naha fataya abəra. Ada neŋ tuk na, na mətiye tə may kanaŋ na, kəkay! 18 Ŋgama anəke na, na həliye bo na miye ka təv i bəba ga. Na ye na, na gwaɗeye: Bəba ga, na ge mənese kame i Bəba Mbəlom ada kame yak. 19 Anəke na, na sla tâ zeleŋ wawa yak sa bay. Təra ga ha andza ndo i məsler yak tsa.” 20 A dzala andza niye na, a həl bo a mbəɗa gər a gay i bəba ŋgay.

«Mazlambar ma ndisliye a gay i bəba ŋgay na, bəba ŋgay a ŋgatay naha dəreŋ. A ŋgatay naha na, a gay mə bo haladzay. Tsa na, a hway ka təv ŋgay. A ye naha a gəs na ka bo təmbolok təmbolok tə məŋgwese eye lele. 21 Yawa! Wawa niye a gwaɗay: “Bəba ga, neŋ na, na ge mənese kame i Mbəlom ada kame yak. Neŋ na, na sla tâ zeleŋ wawa yak sa bay.”

22 «Ane tuk na, bəba ŋgay a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay, a gwaɗatay: “A niye bəse! Dum naha, zlumaw rəkwat nakə a le haladzay aye ada kalumay ka bo. Dum naha, zlumaw matsəraɗ, pumay a wur i həlay ada həlumaw tahərak, pumay a sik. 23 Gəsumaw sla niye magəla eye, kəɗum. Ndayakwa ada ka hatsakweye. 24 Hərwi wawa ga nakay na, haɓe na gwaɗ kə mət, anəke na, neŋgeye andaya tə ɗəre. Haɓe kə dze, anəke na, na huta na. Anəke na, ɗərev ga kə ŋgwasa.” Tsa na, ta dazlay a məhetse tuk.

25 «Ahəl nakə faya ta hatsiye aye na, wawa ŋgay bagwar eye mə pesl ma guvah. Həlay i madayaw ŋgay a mətagay a sla na, a həlaw bo abəra ma guvah. A yaw mazlambar bəse tə gay i bəba ŋgay na, a tsəne məhetse ta ganŋgaŋ eye dəɓtsim dəɓtsim. 26 Tsa na, a zalay a ndo nəte mə walaŋ i ndo i məsler i bəba ŋgay hay, a tsətsah faya a gwaɗay: “Maa ge mə gay kway bəgom na, mey?” 27 Ndo i məsler i bəba ŋgay niye a mbəɗay faya a gwaɗay: “Faya ta hatsiye hərwi malamar yak kə maw ma təv eye. Ada bəba yak a kəɗ sla niye magəla eye hərwi kə huta na wawa ŋgay, neŋgeye andaya zayzay lele, wuray kə gay bay.”

28 «Wawa bagwar eye a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A kərah mede a mətagay. Bəba ŋgay a yaw ka təv ŋgay, a gay amboh. A gwaɗay: “Dara a mətagay.” 29 Ane tuk na, wawa ŋgay a mbəɗay faya a gwaɗay: “Tsəne wu nakə na tsikakeye təday. Kwa anəke bay, na gaka məsler na, məve haladzay ada ɗaɗa na kərah bazlam yak ɗaw? Ka vəleŋ wawa i voʼar ada nâ ge ha magurlom ta dzam ga hay tey na, ka vəleŋ ɗaw? 30 Ane tuk na, anaŋ wawa yak nakay a nasaka ha zlele ka ŋgwas hay aye na, anəke a maw na, ka kəɗay sla sa na, kəkay?”

31 «Bəba ŋgay a mbəɗay faya a gwaɗay: “Wawa ga, mâ ndalaka bay. Nəkar mandza eye na, huya ka təv ga ada zlele ga hay tebiye na, i yak bəɗaw? 32 A ye ka bo təɗe məge magurlom tə məŋgwese eye na, lele ŋgway. Hərwi malamar yak nakay na gwaɗ na, kə mət. Anəke na, neŋgeye andaya tə ɗəre. Haɓe kə dze, anəke na, na huta na!”»

16

Mbəlom ta suloy
Mata 6.24, 11.12-13, 5.31-32; Markus 10.11-12

1 Ma dəba eye na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay sa: «Ndoweye andaya
zlele eye, ndo məpesle suloy ŋgay andaya. Ti ye naha tə gwaɗay a ndo i zlele
niye: “Ndo məpaslaka na suloy yak na, faya ma nasakeye ha zlele yak.”
2 «Ndo i zlele niye a tsəne andza niye na, a zalay a ndo məpesle suloy ŋgay
niye a gwaɗay: “Na tsəne ndo hay tə tsik ka nəkar na, mey? Suloy nday na,
pesleŋ na ka ge ha na, wu waray wu waray, hərwi nəkar na, ka sliye faya
matərе ndo i məsler ga sa bay.”
3 «Ndo məpesle suloy niye a tsik mə gər ŋgay, a gwaɗ: “Ndo i gay ga ma
həhariye ga abəra ma məsler ŋgay ada na giye na, kəkay? Ada kwa gədaŋ ga
andaya məfəte sa bay tuk na, kəkay? Na gwaɗ na rəkiye na, horoy ma geŋeye.
4 Ah! Na sər na giye hərwi ada ndo hay ta təmiye ga a gay tay taɗə ta kal ga ha
abəra ma məsler na!”
5 «A ye a zalatay a ndo neheye gwedere i ndo i gay ŋgay andaya fataya aye
nəte ta nəte. Ti ye naha. Tsa na, a gwaɗay a ndo kurre eye: “Gwedere i ndo i
gay ga fakaya na, nday?”
6 «Ndo niye a mbəɗay faya a gwaɗay: “Dos i mal temerre.” Ndo məpesle
suloy niye a gwaɗay: “Derewel i gwedere yak anaŋ. A niye ndza bəse, watsa
a ɗəma na, dos i mal kuro kuro zləm tsa.”
7 «Tsa na, a gwaɗay a ndo neŋgeɗ: “Ada nəkar na, gwedere i ndo i gay ga
fakaya na, nday?” Ndo niye a mbəɗay faya a gwaɗay: “Taɓay i bəle temerre.”
«Ndo məpesle suloy niye a gwaɗay: “Derewel i gwedere yak anaŋ. A niye
ndza bəse, watsa a ɗəma taɓay i bəle kuro kuro tsamahkar tsa.”
8 «Ndo i gay ŋgay a ŋgatay andza niye na, a zambaɗay a ndo məpesle suloy
ŋgay hərwi a ge məsler ta bəbərek. Andza niye, ndo neheye tə sər Mbəlom bay
aye na, tə dzala ka wu nakə ma ta giye bo kame aye. Ta wuɗa bo mə walaŋ
tay. Nəteye bəbərek eye hay ta ze ha ndo i Mbəlom hay.»
9 Yesu a səkah ha me ŋgay niye, a gwaɗatay: «Neŋ faya na gwaɗumeye sa:
Gum ŋgwalak tə zlele i məndzibəra nakay lele. Hərwi taɗə ka ndəv fakuma
abəra na, ka ta hutumeye sifa nakə ma ndəviye bay aye.
10 «Ndo nakə a ge wu wawa eye hay ta tsəveɗ eye na, ma giye wu bagwar eye
hay ta tsəveɗ eye dərmak. Ndo nakə kwa wu wawa eye hay a ge na ta tsəveɗ
eye bay aye na, wu bagwar eye hay dərmak ma giye na ta tsəveɗ eye bay.
11 Ada taɗə ka mbum faya məge məsler ta tsəveɗ eye lele tə zlele i məndzibəra
nakay bay na, mata vəlakum zlele lele eye na, way? 12 Taɗə ka sərum məgay
gər a wu i ndo hay bay na, mata vəlakum wu kurom neheye ka ləvumay gər
aye na, way?
13 «Ndəray ma sliye məge məsler a ndo i gay ŋgay hay sulo bay. Hərwi pat
neŋgeɗ na, ma geye seweɗ a ndo i gay ŋgay neŋgeɗ, ma wuɗiye na neŋgeɗ
lele. Kəgəbay ma gəseye me a ndo neŋgeɗ, a ndo neŋgeɗ na, ma gəseye me
bay tebiye. Nəkurom bəbay ka slumeye faya məge məsler a Mbəlom ada a
suloy sulo sulo bay.»
14 Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu neheye a tsik aye tebiye. Tə ŋgwasa ka
Yesu hərwi nəteye na, ta wuɗa suloy haladzay.
15 Yesu a gwaɗatay a Farisa niye hay: «Nəkurom ka təv ɗare i ndo hay
na, ka gwaɗum nəkurom ndo lele eye hay. Ane tuk na, Mbəlom na, a sər
dərev kurom hay. Hərwi wu nakə ndo hay tə gwaɗ bagwar eye na, ka təv
ɗare i Mbəlom na, lele bay tebiye. 16 Həlay i bazlam i Musa mapala eye tə
ɗerewel i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay kə ndza hus a həlay i Yuhana
madzəhuɓe ndo a yam. Kwa abəra ahəl niye na, tə ɗawa ha Labara Ŋgwalak
eye i Bəy i Mbəlom. Həlay nakay na, kwa way a ge gədaŋ hərwi məfələkwe a

Bəy i Mbəlom. 17 Magərmbəlom ta dala na, ta ndəviye. Ane tuk na, kwa wu
tsekweŋ ma dziye abəra mə bazlam ga mapala eye bay.
18 «Ndoweye ka həhar na ŋgwas ŋgay ada kə zla a ɗəma ŋgwas mekeleŋ eye
na, kə ge madama. Ada ndoweye kə zla ŋgwas nakə zal ŋgay a həhar na aye
na, kə ge madama dərmak.»

Ndo i zlele ta Lazar

19 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndoweye andaya zlele eye. Neŋgeye a pawa
ka bo peteked nakə a le haladzay aye ada masəkəme ŋgay eye na, suloy
haladzay. Neŋgeye mandza eye pat pat ma wiya ada wu mənday ŋgay na,
lele. 20 Ndoweye andaya dərmak məzele ŋgay Lazar. Neŋgeye na, mətawak
eye, wuray ŋgay andaya bay. Bo ŋgay tebiye na, mbəlak eye ɗekɗek. A yaw
ka məgeɗ i ndo i zlele niye. A hənawa mə ɗəma. 21 A say haɓe mənde batatuk i
wu mənday nakə a kutsawa abəra ka təv mənde wu mənday i ndo i zlele niye.
Ane tuk na, kəra hay tə yawa naha ka təv ŋgay mandekeɗe mbəlak ŋgay niye
ɗuh.
22 «Ma dəba eye na, Lazar a mət. Gawla i Mbəlom hay tə zla na ka təv i
Abraham. Ndo niye zlele eye a mət dərmak. Tsa na, tə la na. 23 Ndo niye
zlele eye na, a sawa ɗəretsətseh haladzay ma təv məndze i mədahaŋ hay. A
zəba ɗəre, a ma ha ɗəre a gəma na, a ŋgatay naha a Abraham ta Lazar nəteye
ka təv manəte eye dəreŋ tə neŋgeye. 24 A zalay naha a Abraham, a gwaɗay:
“Bəba ga Abraham, na gaka mə bo təbəɗew? Amboh slər Lazar na, mâ tələka
wur həlay ŋgay a yam ada mâ təkweŋew ka ɗərneh mageŋ zayya tey. Hərwi
neŋ faya na siye ɗəretsətseh haladzay ma ako nakay.”
25 «Ane tuk na, Abraham a gwaɗay naha: “Wawa ga, sər ha na, ka huta
ka məndzibəra na, haladzay. Lazar neŋgeye na, kə sa ɗəretsətseh haladzay.
Anəke na, neŋgeye mandza eye barbarra, ma ndiye i ŋgay tey. Anəke nəkar
na, ka siye ɗəretsətseh dərmak tey. 26 Ada sa tsa na, bəɗ zəbol eye mə walaŋ
kway. Andza niye ndo neheye a satay mede naha a diye kurom aye na, ta
sliye faya mede naha bay. Ada madayaw abəra ka təv kurom a təv may bəbay
na, ma tasiye bo bay.”
27 «Ndo i zlele niye a gwaɗay naha a Abraham: “Amboh, slər Lazar a gay i
bəba ga, 28 malamar ga hay andaya zlam. Mâ ye mâ gatay ɗaf na, tâ yaw a təv
i ɗəretsətseh nakay bay.”
29 «Abraham a mbəɗay faya, a gwaɗay: “Malamar yak hay na, Musa ta ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom hay andaya ta ɗatay ha. Tâ pay zləm a bazlam tay.”
30 «Ndo i zlele niye a gwaɗay a Abraham: “Niye na, ma sliye ɗa bay, bəba ga
Abraham. Ane tuk na, taɗə ndəray a maw abəra ma bəɗ, a ye ka təv tay na, ta
mbəɗiye ha mede tay.”
31 «Abraham a gwaɗay: “Taɗə ta pay zləm a Musa ta ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom hay bay na, kwa ndo mâ lətsew abəra ma mədahaŋ, mâ ye ka təv tay
bəbay na, ta tsəniye bay.”»

17

Mezeleme

Mata 18.6-7,21-22; Markus 9.42

1 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Wu hay andaya haladzay ta səpatiye
tay ha ndo hay ka məge mezeleme. Kutoŋ ma giye bo andza niye. Ane tuk
na, ɗəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiye ndo hay ka məge mezeleme
aye. 2 Ŋgama tâ ɓaray maɗiz i kwar a ɗay ada tâ kal ha a huɗ i bəlay tə bəmalə

nakə ma səpatiye nəte mə walaŋ i wawa neheye tsekweŋ tsekweŋ ka məge mezeleme aye. 3 Anəke na, gum metsehe lele, həbum gər kurom.

«Taɗə malamar yak kə gaka mənese na, tsikay faya ta tsəfetsəfe aye. Ada taɗə kə gər ha mezeleme ŋgay na, pəsay ha mezeleme ŋgay. 4 Taɗə a gaka mənese mə walaŋ i məhəne nəte sik tasəla ada faya ma deyeweye ka təv yak məgwaɗaka: “Na nasaka, amboh pəsa ga ha” na, pəsa ha.»

Məgəle ha mədzal gər
Mata 17.20

5 Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta tsətsah, tə gwaɗay a Yesu: «Bəy Maduweŋ, səkahamay ha mədzal gər ka nəkar tey.»

6 Bəy Maduweŋ a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Taɗə ta deɗek mədzal gər kurom mâ ge andaya tsekweŋ andza wur i ɓəzaŋ na, ka slumeye faya məgwaɗay a dərizl i gərɗaf i kuvoray nakay: “Ŋgwaɗ abəra kanaŋ, do ta zəv bo a bəlay” na, ma gəsakumeye me.»

Ndo məge məsler neheye ta hutiye magogoy bay aye

7 Yesu a gwaɗatay sa: «Way nakə mə walaŋ kurom, ndo i məsler ŋgay faya ma fəteye ma guvah agəna ma tsəkureye na gənaw ŋgay hay, kə maw a mətagay na, ndo i gay ŋgay ma gwaɗeye: “Dara bəse, nda ɗaf” ɗaw? 8 Ane tuk na, ma gwaɗeye ɗuh na: “Do naha, deŋew ɗaf ga. Mbəɗaw ka bo peteke mekeleŋ hərwi məhəleŋew ɗaf ga. Ahəl nakə neŋ faya na ndiye ada na siye wu məse aye na, ma dəba eye nəkar dərmak ka sliye faya mənde wu mənday ada ka siye wu məse.” Ndo i gay ŋgay ma tsikeye andza niye bəɗaw? 9 Ka dzalum na, ma geye sisœ a ndo i məsler ŋgay niye hərwi kə gay na wu nakə a tsikay ge aye ɗaw?

10 «Nəkurom dərmak andza niye, taɗə ka gum məsler nakə Mbəlom a gwaɗakum “gum” aye na, gwaɗum ɗuh na: “Nəmay ndo məge məsler tsa hərwi nəmay, nəmaa ge na, məsler nakə təɗe a ye ka bo nəmaa giye.”»

Yesu a mbəl tay ha ndo madəgwaɗa eye hay kuro

11 Yesu faya ma diye a Zerozelem na, a ye tə kokway nakə a ŋgəna ha dala i Samari ta dala i Galile aye. 12 Mazlambar ma ta ndisliye a gəma wuray na, ndo madəgwaɗa eye hay kuro ta hway naha a satay mədzəgər tage Yesu. Tə lətse dəreŋ. 13 Tsa na, ta wuda ta gədaŋ, tə zalay naha a Yesu, tə gwaɗ: «Yesu, Bəy! Nəmaâ gaka mə bo təbəɗew!»

14 Yesu a ŋgatatay, a gwaɗatay naha: «Dum ta bəzumay ha bo a ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye.» Nəteye faya ta diye mata bəzatay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, tə mbəl suwuɗ suwuɗ.

15 Ndo nəte mə walaŋ tay a zəba ka bo ŋgay na, kə mbəl suwuɗ suwuɗ. A mbəɗa gər ka təv i Yesu pəlasl. A ye tə mazambaɗay naha a Mbəlom ta magala. 16 A ye naha na, a kal ha bo kame i Yesu ta da’ar luz ka dala. A gay sisœ haladzay a Yesu. Ndoweye niye na, ndo i Samari hay.

17 Yesu a gwaɗ: «Na gwaɗ tə mbəl na, kuro tebiye bəɗaw? Neheye tsiɗ eye na, nəteye məŋgay? 18 Ndəray kə dzala mə walaŋ tay madayaw məgay naha sisœ a Mbəlom bay. Ɗuh mayaw na, bərakəzaŋ nakay ɗaw?» 19 Tsa na, Yesu a gwaɗay a bərakəzaŋ niye: «Lətse! Do wu yak, mədzal gər yak nakə ka dzala ha ka neŋ aye kə mbəl kar ha.»

Maa sər pat i mandəve i məndzibəra na, Mbəlom nəte ŋgweŋ
Mata 24.23-28,37-41

20 Pat wuray na, Farisa hay ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Bəy i Mbəlom ma ta deyeweye na, kəɗay?»

Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Bəy i Mbəlom ma deyeweye na, ndo hay
ta ŋgateye bay. 21 Ta gwaɗiye: “Zəbum neŋgeye anaŋ kanaŋ” kəgəbay “Neŋgeye
atay” bay. Hərwi sərum ha Bəy i Mbəlom na, neŋgeye mə walaŋ kurom.»
22 Tsa na, a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Həlay eye ma deyeweye ma
sakumeye məŋgatay a Wawa i Ndo kwa pat eye nəte tsa, ane tuk na, ka
ŋgatumeye bay. 23 Ta gwaɗumeye: “Zəbum atay!” Kəgəbay “Zəbum neŋgeye
anaŋ!” Ane tuk na, kâ yum bay, kâ hwayum faya bay. 24 Pat eye ma
deyeweye neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, andza mawutseɗe i mbəlom
nakə a wutseɗe na, dzaydzay ŋgay eye a dəv kwa abəra mə bəzay i mbəlom
hus a məgəma aye. Na deyeweye na, andza niye. 25 Ane tuk na, na siye
ɗəretsətseh haladzay təday ada ndo neheye anəke aye ta kaliye ga ha.»
26 «Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na
deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmak.* 27 Ahəl niye na, ndo hay
tə ndayawa wu mənday ada tə sawa wu məsay, tə zlawa dahəlay hay ada tə
vəlawa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fələkwa a kwalalaŋ i yam
aye. Yam bagwar eye a rah ka məndzibəra a dze tay ha siye i ndo hay tebiye.
28 «Sa na, ma ta təriye andza a həlay i Lot: Ndo hay tə ndayawa wu mənday
ada tə sawa wu məsay. Ta səkəmawa wu hay ada ta səməkawa ha. Ta zəvawa
dərizl i gərɗaf hay ada ta ɗəzlawa gay tay hay. 29 Ane tuk na, pat nakə Lot
a lətse a yaw abəra ma gəma i Sodom aye na, ako a paw abəra mə mbəlom
andza yam ada tə wuye andaya a təma wafafafa, a dze tay ha ndo i gəma
niye hay tebiye.† 30 Pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta təriye
andza niye dərmak.
31 «Pat eye niye na, ndo nakə ka gər i gay ada wu ŋgay hay mə gay aye na,
mâ mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Andza niye ndo nakə ma guvah
aye na, mâ maw a mətagay bay. 32 Wu nakə a ge bo ta ŋgwas i Lot aye na, mâ
mətsakum gər bay!‡ 33 Ndo nakə ka pəla mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma
ta dziye ha ɗuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga
aye na, ma təmiye ha ɗuh.
34 «Sərum ha pat eye niye ta həvaɗ na, ndo hay sulo mahəna eye ka slələh
na, ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋgeɗ. 35 Ŋgwas hay sulo ta ləgəriye salamay ka
ber, ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋgeɗ. [36 Hasləka hay sulo ma guvah ta fətiye,
ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋgeɗ.]»
37 Gawla ŋgay hay ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Wu niye ma ta giye bo andza
niye na, ka waray Bəy Maduweŋ.»
Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Təv nakə wu maməta eye mə ɗəma aye
na, magoduk hay ta hayiye gər a ɗəma.»

18

Maɗuwulay me a Mbəlom tə marəzlay a gər

1 Ma dəba eye, Yesu a tsikatay dzeke hərwi məɗe tay ha na, tâ ɗuwulay me
a Mbəlom huya tâ ye gər maɗuwule me bay. 2 A gwaɗatay:
«Ndo məge sariya wuray ma gəma eye andaya. Ndoweye niye na,
madzədzere i Mbəlom mə ɗərev ŋgay təbey, ada ndo a gay mə gər bay sa.
3 Madakway i ŋgwas andaya ma gəma eye niye dərmak. Madakway i ŋgwas
niye a yawa ka təv ŋgay pat pat hərwi mâ gay na sariya ŋgay tey. A gwaɗay a
ndo məge sariya niye: “Gamay na sariya ta ndo məne ɗəre ga anaŋ tey.”

* **17:26** Madazlay i wu hay 6.5-12, 7.6-23. † **17:29** Madazlay i wu hay 19.24-25. ‡ **17:32** Madazlay i wu hay 19.26.

4 «Kə ndza haladzay ndo məge sariya a kəma məge sariya i madakway i ŋgwas niye bay. A dzala mə gər ŋgay a gwaɗ: “Ayaw! Neŋ na dzala gər ka Mbəlom bay ada kwa ndo a geŋ mə gər bay, 5 ane tuk na, madakway i ŋgwas nakay faya ma wurɗeŋeye me, ŋgama na geye na sariya ŋgay təday bəna, ma gəriye ha madayaw ka təv ga bay.”»

6 Bəy Maduweŋ a gwaɗatay sa: «Tsənum wu nakə ndo məge sariya niye ŋgwalak eye bay a tsik aye! 7 Ada Mbəlom neŋgeye na, ma dzəniye ndo ŋgay hay bəɗaw? Tadə faya ta tuway naha bo na, ma giye mahonok madzəne tay ɗaw? 8 Sərum ha na, ma dzəniye tay ta bəse. Ane tuk na, aza neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, na hutiye ndo mədzal gər hay ka neŋ ŋgway ɗaw?»

Ndo i Farisa ta ndo matsekele dzaŋgal

9 Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa. Dzeke niye na, hərwi ndo neheye tə dzala tə gwaɗ nəteye ka dəre i Mbəlom na, ŋgwalak eye hay ada nəteye ta zəba ka siye i ndo hay na, andza ndo hay bay. 10 A gwaɗatay:

«Ndoweye hay andaya sulo, ti ye a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom mata ɗuwulay me a Mbəlom. Ndo neŋgeɗ na, ndo Farisa, neŋgeɗ na, ndo matsekele dzaŋgal.

11 «Ti ye naha na, ndo Farisa niye a lətse təv ŋgay wal. A gwaɗ mə dərev ŋgay: “A! A! Mbəlom ga, na gaka naha sisœ hərwi neŋ na, andza siye i ndo hay təbey. Nəteye na, məkal eye hay, ndo ŋgwalak eye hay bay. Tə gawa madama. Neŋ na, na gaka naha sisœ hərwi neŋ andza ndo matsekele dzaŋgal nakay təbey. 12 Mə luma nəte na, na gawa daliyam sik sulo. Wu ga kuro na, na vəlawa nəte.”»

13 «Ndo matsekele dzaŋgal neŋgeye na, a lətse dəreŋ. Kwa kə lətse ha gər mazəbe dəre a mbəlom bay tebiye. Ane tuk na, a gwaɗ: “Mbəlom! Na gaka mə bo tey hərwi neŋ na, ndo i mezeleme.”»

14 Yesu a gwaɗatay: «Sərum ha na, ndo matsekele dzaŋgal nakay a ye a ŋgway a mətagay na, neŋgeye ka təv i Mbəlom na, lele. Ane tuk na, ndo Farisa niye neŋgeye na, andza niye təbey. Hərwi ndo nakə a say tâ gwaɗ neŋgeye bagwar eye na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye ɗuh. Ndo nakə a təra ha bo ŋgay wawa eye kame i ndo hay aye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye ɗuh.»

Yesu a təma wawa hay
Mata 19.13-15; Markus 10.13-16

15 Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa tsekweŋ tsekweŋ eye hay a Yesu hərwi ada mâ pa fataya həlay ada tâ huta ŋgama. Ane tuk na, gawla ŋgay hay tə gatay me a ndo niye hay tə həlay naha wawa hay aye.

16 Yesu a gwaɗatay a wawa hay: «Həndzəɗumaw ka təv ga.» A gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Gərum tay ha wawa hay, tâ yaw ka təv ga! Kâ həharum tay ha bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye. 17 Sərum ha na, ndoweye ka təma Bəy i Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bəy i Mbəlom bay.»

Ndo i zlele ta Bəy i Mbəlom
Mata 19.16-30; Markus 10.17-31

18 Bəy i Yahuda wuray a tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Miter lele eye, na hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, na giye na, kəkay?»

19 Yesu a gwaɗay: «Ka zeleŋ ndo lele eye na kemey? Ndo lele eye na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. 20 Ka sər bazlam i Mbəlom mapala eye ɗaw? Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwaɗ na: Kâ ge madama bay, kâ kəɗ gər i ndo bay, kâ

ge məkal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay, rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak.*»
21 Ndo niye a mbəɗay faya a gwaɗay: «Gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaw aye na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»
22 Yesu a tsəne andza niye na, a gwaɗay: «A zəkaw fakaya abəra wu nəte sa: Anəke na, do ta səkəm ha zlele yak hay tebiye ada kâ ŋgənatay suloy eye a ndo i mətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiye zlele mə mbəlom. Tsa na, dara, peŋ bəzay.»
23 Ane tuk na, ndo niye a tsəne bazlam niye na, a ndalay haladzay hərwi zlele ŋgay na, haladzay.
24 Yesu a zəba faya na, a ndalay, a gwaɗ: «Hərwi ndo i zlele na, mede a Bəy i Mbəlom i ŋgay na, mada me eye haladzay. 25 Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ŋgama zləgweme mâ ye ta bəɗ i ləpəre.»
26 Ndo neheye tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, tə gwaɗ: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»
27 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye mətəme ha ndo.»
28 Tsa na, Piyer a gwaɗay: «Tsəne! Nəmay anaŋ, nəmaa gər ha gay may hərwi məpaka bəzay na, kəkay?»
29 Yesu a gwaɗatay: «Səɾum ha, ndoweye kə gər ha gay ŋgay, ŋgwas ŋgay, malamar ŋgay hasləka eye hay ta malamar ŋgay dem eye hay, bəba ŋgay ta may ŋgay, wawa ŋgay hay hərwi Bəy i Mbəlom na, 30 anəke ahəl kway nakay ma hutiye a ɗəma haladzay ada kame na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

Yesu a ɗa ha məməte ŋgay
Mata 20.17-19; Markus 10.32-34

31 Yesu a zalatay a gawla ŋgay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra mə walaŋ i ndo hay kətsah. Tsa na, a gwaɗatay: «Tsənum! Anəke na, ka tsalakweye a Zerozelem. Mə ɗəma na, wu nakə ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye ka gər i neŋ Wawa i Ndo aye na, ma giye bo tuk. 32 Ta vəlateye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ŋgwasiye fagaya, ta tseɗeŋeye, ta tufeŋeye slesleɓ a ɗəre. 33 Ta ndaɓiye ga ta mandalaɓa ada ta kəɗiye ga. Ane tuk na, ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»
34 Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta tsəne wu nakə a tsik aye bay. A ge fataya bazlam nakə Yesu a tsik aye a say məgweɗe mey na, maŋgaha eye. A tsik na, ka gər i wu waray na, tə sər bay.

Yesu a mbəl ha ndo wuray guluf eye ma gəma i Zeriko
Mata 20.29-34; Markus 10.46-52

35 Mazlambar Yesu ma ndisliye a Zeriko na, guluf wuray andaya mandza eye ka tsakay i tsəveɗ, a rəkawa wu ka ndo hay. 36 A tsəne ndo hay faya ta diye ka tsəveɗ na, a gwaɗatay: «Labara i mey?»
37 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Yesu ndo i Nazaret ma diye tə fa'anaŋ.»
38 Guluf niye a tsəne andza niye na, a wuda ta magala, a gwaɗ: «Yesu, Wawa i Davit, nâ gaka mə bo təbəɗew?»
39 Ndo neheye tə lah naha kame aye na, tə gay me a guluf niye hərwi ada mâ bəbəl wuray bay, mâ ndza ɗikɗîk.

* **18:20** Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Levitik 5.16-20.

Ɗuh a zaka ha mawude haladzay ta magala, a gwaɗ: «Wawa i Davit, nâ gaka mə bo təbəɗew!»
40 Yesu a ndisl naha na, a lətse, a gwaɗatay: «Dum gəsumayaw həlay kanaŋ.» Tsa na, ti ye tə gəsayaw həlay. A ndisl naha ka təv i Yesu na, Yesu a tsətsah faya, a gwaɗay: 41 «A saka nâ ge hərwi yak na, mey?»
Guluf niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Bəy ga, a seŋ na, nâ ŋgatay a ɗəre sa tey.»
42 Tsa na, Yesu a gwaɗay: «Yawa lele, mədzal gər yak nakə ka dzala ga ha aye na, kə mbəl kar ha.»
43 Kwayaŋŋa guluf niye a ŋgatay a ɗəre. A pay bəzay a Yesu. A zambaɗay a Mbəlom. Ndo niye hay haladzay aye tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, nəteye tebiye ta zambaɗay a Mbəlom.

19

Yesu ta Zase

1 Yesu a ndisl a Zeriko na, a ye ta wuzlahgəma i Zeriko niye.
2 Ahəl nakə faya ma diye na, ndoweye andaya tə zalay Zase, neŋgeye andaya dərmak. Neŋgeye na, zlele eye. Neŋgeye bagwar i ndo matsekele dzaŋgal hay. 3 A pəla tsəveɗ məŋgatay a Yesu na, way. Ane tuk na, kə ŋgatay bay hərwi ndo hay haladzay ada neŋgeye na, dakwel eye. 4 A hway ka me, a ye naha a tsal a gərɗaf i kuvoray. A tsal a gərɗaf na, hərwi məŋgatay a Yesu nakə ma diye ta tsəveɗ niye aye.
5 Yesu a ndisl naha a bəzay i gərɗaf i kuvoray niye na, a zla gər ka mbəlom, a zəba ɗəre a gərɗaf niye. A ŋgatay naha a Zase. Tsa na, a gwaɗay naha: «Zase, mbəzlaw bəse. Bəgom na diye na ta ndziye mə gay yak.»
6 Zase a tsəne andza niye na, a mbəzlaw bəse. Tsa na, ti ye ka bo a gay ŋgay. Ti ye naha na, a təma tay ha tə məŋgwese lele.
7 Ndo hay tə ŋgatay andza niye na, a ndalatay. Ta ŋgəlay bəzay a Yesu. Tə gwaɗ: «Ndo nakay a ye mata ndze mə gay i ndo i mezeleme ɗaw!»
8 Zase neŋgeye a lətse kame i Bəy Maduweŋ a gwaɗay: «Tsəne Bəy Maduweŋ ga! Anəke na, na ŋgəniye ha zlele ga wuɗak, na ŋgənatay ha a mətawak hay. Ada taɗə na zla suloy abəra ka ndoweye ka zal na, na may ha ŋgway a ɗəma madzəga faɗ.»
9 Yesu a tsəne andza niye na, a gwaɗay: «Bəgom mətəme ki yaw a gay yak hərwi nəkar na, wawa i Abraham dərmak. 10 Hərwi neŋ Wawa i Ndo na yaw na, mapəle ndo neheye madza eye hay ada mətəme tay ha.»

Dzeke i suloy nakə ndo a ŋgənatay a ndo i məsler ŋgay hay aye
Mata 25.14-30

11 Ndo niye hay faya ta pay zləm a bazlam ŋgay niye hay na, Yesu a tsikatay dzeke sa. A tsik dzeke niye na, mazlambar ma ndisliye a Zerozelem. Ndo hay tə dzala na, tə gwaɗ: «Mazlambar Bəy i Mbəlom ma deyeweye tuk.» 12 Wu nakə Yesu a tsikatay aye na, anaŋ, a gwaɗatay:
«Ndoweye andaya neŋgeye na, gwala i bəy hay. A ye a gəma dəreŋ eye hərwi ada tâ pa ahaya a bəy. Ta pa na a bəy na, ma maweye ma ləviye ndo ŋgay hay. 13 Ma ta həliye bo ma diye na, a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay kuro. Nəteye niye kuro aye ti ye naha. Ti ye naha na, a ŋgənatay kwar i suloy. A vəlatay kwar i suloy nəte nəte tay aye. Kwar i suloy niye nəte na, suloy mə ɗəma haladzay. A gwaɗatay: “Mbəɗum ha həlay hus a pat nakə na maw aye.”

14 «Ane tuk na, ndoweye niye a say bəy aye na, ndo i gəma ŋgay hay ta wuɗa
na bay. Tə slər ndo hay ma dəba ŋgay hərwi tâ ye tâ gwaɗatay na: “A samay
ndo nakay mâ təra bəy may bay.”
15 «Ada ɗuh huya ta pa na a bəy. Tə pa na a bəy na, a maw a gəma ŋgay tuk.
A maw na, a zalatay a ndo i məsler ŋgay niye hay a ŋgənatay kwar i suloy aye
hərwi məsəre ha magogoy nakə tə huta faya aye.
16 «Ndo makurre eye a ye naha, a gwaɗay: “Ndo i gay ga, kwar i suloy nakə
ka vəleŋ aye na, na huta faya kuro.”
17 «Bəy niye a gwaɗay: “Nəkar na, ndo i məsler lele eye deɗek. Anəke na, na
piye kar a bəy, ka ləviye gəma kuro hərwi məsler nakə tsekweŋ aye ka ge na
ta tsəveɗ eye.”
18 «Ndo masulo eye a ye naha a gwaɗay: “Ndo i gay ga, suloy niye ka vəleŋ
eye na, na huta faya zlam.”
19 «Bəy a gwaɗay a ndo niye: “Nəkar na, na piye kar bəy eye, ka ləviye gəma
zlam.”
20 «Ma dəba eye na, ndo neŋgeɗ a ye naha a gwaɗay: “Ndo i gay ga, kwar i
suloy yak nakə ka vəleŋ aye anaŋ. Na ləva faya bo lele na mbuza na a peteke ɗ,
na ŋgaha na lele. 21 Na dzədzaraka haladzay, hərwi nəkar na, ndo makula gər
eye. Wu yak bay na, ka zliye tsa, ka sləga bay na, ka dziye tsa.”
22 «Bəy niye a mbəɗay faya a gwaɗay: “Nəkar na, ndo i məsler nakə ŋgwalak
eye bay aye. Maa gəs kar a sariya na, bazlam yak eye wu yak. Ka sər ha kurre
neŋ na, ndo makula gər eye, ada kwa wu ga bay na, na zliye, na sləga bay na,
na dziye tsa na, 23 ada ka mey, meeneŋ na, peŋ na suloy a gay nakə tə pawa a
ɗəma suloy aye. Atay ka məmaw ga na, na diye na hələweye abəra mə ɗəma
na, na hutiye faya magogoy.”
24 «Tsa na, a gwaɗatay a ndo neheye ka təv aye niye: “A niye zlum faya abəra
kwar i suloy niye. Vəlumay faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya kuro
aye.”
25 «Ndo niye hay ta mbəɗay faya tə gwaɗay: “Bəy may, neŋgeye na, kwar i
suloy ŋgay andaya kuro segey!”
26 «Bəy niye a gwaɗatay: “Sərum ha na, ndo nakə wu ŋgay andaya na,
ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ŋgay andaya bay aye na, kwa
tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra. 27 Ane tuk na,
ndo neheye a satay nâ təra bəy tay bay aye na, dum naha, gəsumatay ahaya
ada kâ kəɗum tay ha ka ɗəre ga kanaŋ.”»

Məfələkwe i Yesu a Zerozelem
Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Yuhana 12.12-19

28 Yesu a ndəv ha mətsike me niye andza niye na, a ye a ndzatay kame a
ndo hay mede a Zerozelem. 29 Mazlambar ta husiye a gəma i Betifadze ta
Betani bəse ta mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetəɗœz aye na, a slər gawla
ŋgay hay kame sulo. 30 A gwaɗatay: «Dum a gəma nakə kame kurom aye. Ka
ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zuŋgo wawa eye maɓara eye ndəray kə
ndza faya ɗaɗa zuk bay. Pəlumaw ada kâ yumeŋ ahaya kanaŋ. 31 Taɗə ndəray
ka tsətsah fakuma: “Ka pəlumeye na zuŋgo eye a ŋgay” na, gwaɗumay: “A say
a Bəy Maduweŋ.”»
32 Ndo i məsler niye hay sulo aye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a
gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. 33 Tsa na, ta dazlay a məpəle zuŋgo niye.
Ahəl nakə nəteye faya ta pəliye zuŋgo niye na, ndo i zuŋgo niye a gwaɗatay:
«Ka pəlumeye na zuŋgo eye hərwi mey?»

34 Ta mbəɗay faya tə gwaɗay: «A say a Bəy Maduweŋ.»
35 Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye ahaya zuŋgo niye a Yesu. Ti ye ahaya na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, tə tsal ha faya Yesu.
36 Faya ta diye na, ndo hay ta fətəl peteked tay hay ka tsəved nakə Yesu faya ma diye tə ɗəma aye. 37 Mazlambar faya ta ndisliye a Zerozelem ta tsəved nakə ma mbəzlaw ta Mahəmba i Tetəɗœz aye na, gawla ŋgay hay tebiye ta dazlay a mazambaɗay a Mbəlom tə məŋgwese eye lele ada tə mawude ta magala ŋgəlakaka hərwi masuwayaŋ nakə tə ŋgatay Yesu a ge aye.
38 Tə gwaɗawa: «Mbəlom mâ pa ŋgama ka Bəy nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye!*»
«Zay mə mbəlom, ada zambaɗakway a Mbəlom, neŋgeye nakə mə mbəlom aye!»
39 Mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye na, Farisa hay andaya. Tə gwaɗay a Yesu: «Miter, gwaɗatay a gawla yak hay tâ gər ha mabəbəle wuray.»
40 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Sərum ha na, kwa nəteye ta ndza ɗikɗik bəbay na, kwar hay ta wudiye!»

Yesu a tuwa ɗəretsətseh i Zerozelem
41 Ahəl nakə Yesu a ndisl neŋgeye bəse tə wuzlahgəma i Zerozelem aye na, a ŋgatay na, a tuwa. 42 A gwaɗ: «A nəkar Zerozelem, taɗə bəgom ka sər wu nakə ma sliye faya məvəlaka zay aye na, haɓe ka təmiye abəra mə ɗəretsətseh. Ane tuk na, anəke na, maŋgaha eye faka abəra, ka sliye faya məŋgatay bay! 43 Pat i ɗəretsətseh hay ta deyeweye fakaya. Ndo məne ɗəre yak hay ta deyeweye tə wu həlay tay ta lawariye kar tuwzik, ta dərəzliye kar. Ta ŋgəɗətsiye kar kwa tə waray tə waray. 44 Ta bəbazliye kurom ta ndo yak hay tebiye. Kwa kwar ka gər i kwar ta gəriye ha bay, ta mbəzliye ha tebiye hele hele. Hərwi mey andza niye na? Hərwi nəkar na, pat nakə Mbəlom ma yaw mata dzəne kar aye na, ka sər ha bay!»

Yesu a tsikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay
Mata 21.12-17; Markus 11.15-19; Yuhana 2.13-22
45 Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere ndo məge tsakala hay abəra ma dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye. A gwaɗatay: 46 «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Gay ga ma ta təriye na, gay i maɗuwule me.†” Ane tuk na, nəkurom ka tərum ha lar i məkal hay na, kəkay?‡»
47 Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay pat pat mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay, ta pəla tsəved ka məkəɗe na Yesu. 48 Ane tuk na, ta gəsiye na ma kəkay na, tə sər bay. Ta huta faya tsəved məgəse na bay. Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay zləm a wu nakə faya ma tətikateye na, tə metsehe eye lele.

20

Gədaŋ i Yesu
Mata 21.23-27; Markus 11.27-33
1 Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay ada faya ma ɗateye ha Labara Ŋgwalak eye ma dalamətagay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma tətikateye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta

* **19:38** Dəmes hay 118.26. † **19:46** Ezay 56.7. ‡ **19:46** Zeremi 7.11.

madugula hay ti ye ka təv i Yesu. 2 Ti ye naha ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Ka ge
wu neheye na, ta gədaŋ waray? Maa vəlaka gədaŋ aye na, way, tsikamay?»
3 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋ dərmak na tsətsahiye fakuma:
4 Maa slәraw Yuhana madzəhuɓe ndo a yam na, way? Maa slәraw na,
Mbəlom tsukuɗu ndo hay ɗaw?»
5 Ane tuk na, tə tsik mə walaŋ tay tə gwaɗ: «Ka mbəɗakweye faya na, kəkay?
Taɗə ka gwaɗakwa, maa slәr ha Mbəlom, Yesu ma gwaɗakweye: “Ka dzalum
ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?” 6 Ada taɗə ka gwaɗakwa
maa slәraw Yuhana na, ndo hay, ndo hay tebiye ta kaliye kway tə kwar, ta
kəɗiye kway. Hərwi tə sər ha ta deɗek Yuhana na, ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom.»
7 Ta mbəɗay faya a Yesu, tə gwaɗay: «Maa slәra ahaya Yuhana ndo
madzəhuɓe ndo a yam way na, nəmaa sər bay.»
8 Yesu a gwaɗatay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye ta gədaŋ i way na, na
tsikakumeye bay.»

Dzeke i ndo wuray a zəv dərizl i gərɗaf a guvah ŋgay
Mata 21.33-46; Markus 12.1-12

9 Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay me a ndo hay ta dzeke, a gwaɗatay:
«Ndoweye andaya a ɗəs guvah. A zəv a ɗəma gərɗaf hay haladzay. Dərizl i
gərɗaf niye hay na, tə wa hohway. A ndəv ha mazəve na, a həl ndo i məfəte hay
ada tâ fətay na. Bo ŋgay aye a ye a tsekene. A ye na, ma ndzaweye haladzay.
10 «Həlay i manŋgəle hohway i gərɗaf niye hay kə sla. A slәr ndo nəte mə
walaŋ i ndo i məsler ŋgay hay hərwi ada tâ vəlayaw faya abəra i ŋgay. Ndo
i məsler ŋgay a həl bo a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah
aye, tə gəs na. Tə ndaɓa na ada ta həhar na həlay kəriye.
11 «Ndo i guvah a ŋgatay andza niye na, a slәr ndo neŋgeɗ sa. Ndo niye a həl
bo a ye. A ye naha na, tə gəs na ada tə ndaɓa na dərmak. Tə tsaɗay pəleslesle,
ta həhar na. Ta vəlay wuray kwa tsekweŋ bay. 12 Ndo i guvah a slәr ndo
mamahkar eye sa. Ndo niye a ye na, tə gay mbəlak. Tsa na, tə kala ahaya
abəra ma guvah niye.
13 «Ndo i guvah niye a gwaɗ: “Na giye anəke na, kəkay? Na slәriye wawa ga
nakay nəte na wuɗa na haladzay aye təday. Agəla neŋgeye na, ta rəhay ha gər,
ta geye wuray bay.”
14 «Ane tuk na, tə ŋgatay a wawa niye na, tə tsik mə walaŋ tay tə gwaɗ: “Aya!
Anaŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Kəɗakwa
na, ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” 15 Tsa na, ti ye faya, tə gəs
na. Tə kəɗ na. Tə kal ha mədahaŋ eye abəra ma guvah niye.»
Tsa na, Yesu a tsətsah fataya a gwaɗatay: «Ndo i guvah ma giye tay ha anəke
na, kəkay? 16 Ndo i guvah niye ma deyeweye ma gəsiye tay ha ndo niye hay,
ma kəɗiye tay ha. Kə kəɗ tay ha na, ma həliye a ɗəma ndo mekeleŋ eye hay.»
Ndo hay tə tsəne wu niye hay a tsik aye na, tə gwaɗ: «Wu niye andza niye
na, ma giye bo bay.»
17 Ane tuk na, Yesu a zəba fataya a gwaɗatay: «Dzeke nakay mə Ɗerewel i
Mbəlom aye a say məgweɗe na, kəkay?
“Kwar nakə ndo maɗəzle gay hay tə kal ha aye na,
matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, neŋgeye ɗuh.*”
18 «Kwa way kə dəɗ ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəɗ ka
ndoweye na, ma ləgəriye na kərdîk kərdîk andza mereɓek.»

* **20:17** Dəmes hay 118.22.

19 Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta bagwar hay i ndo
neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hay ta pəla tsəveɗ kwayaŋŋa ka məgəse
na Yesu hərwi tə sər ha Yesu a tsik dzeke niye na, ka nəteye. Ane tuk a, ta
dzədzaratay a ndo hay.

Məvəle dzaŋgal a bəy i Roma
Mata 22.15-22; Markus 12.13-17

20 Ma dəba eye na, ta dazlay a matsəpe na Yesu. Tə slər ndo ka təv ŋgay.
Ndo niye hay tə slər tay ha aye na, tə ge ha gər tay andza nəteye ndo lele eye
hay kame i Mbəlom. Ndo niye hay na, a satay mapəle mənese abəra ka Yesu
mə bazlam ŋgay neheye ma tsikiye aye. Taɗə ta huta faya abəra mənese na,
ta sliye faya məvəlay a həlay a ndo məvəle dala tuk. Hərwi bəy i Roma na,
neŋgeye gədaŋ eye ada maa ləva dala i Roma na, neŋgeye.
21 Ndo neheye tə slər tay ha aye na, ti ye ka təv i Yesu. Ti ye naha ta tsətsah
faya andza nakay, tə gwaɗay: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, deɗek.
Ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. Ka gwaɗ ada faya ka tətikateye a
ndo hay na, wu neheye deɗek aye. 22 Ane tuk na, a samay matsətsehe fakaya,
bazlam kway mapala eye kə vəl tsəveɗ məvəle dzaŋgal a bəy i Roma tsukuɗu
kə vəl tsəveɗ məvəle bay ɗaw?»
23 Ane tuk na, Yesu a sər ha, a satay məhəle faya abəra suwat. Tsa na, a
gwaɗatay: 24 «Ehey bəzumeŋ ahaya kwar i suloy təday.» Ta bəzay ha kwar
i suloy niye. A gwaɗatay: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i
way?»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «I bəy i Roma.»
25 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i
Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»
26 Ka gər i bazlam niye Yesu a tsikatay kame i ndo hay tebiye na, ta huta
faya abəra mənese bay tebiye. Ɗuh bazlam ŋgay nakə a tsikatay aye na, a
gatay hərɓaɓəkka, a dərəzlatay ka bazlam.

Tə tsik ka gər i mələtsew abəra ma mədahaŋ
Mata 22.23-33; Markus 12.18-27

27 Ma dəba eye na, siye i Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Saduke hay na, ndo
neheye tə gwaɗ: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya sa bay»
aye. 28 Ti ye naha, ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Miter, bazlam nakə Musa a
watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anaŋ. A gwaɗ: "Taɗə ndo a mət
a gər ha ŋgwas ŋgay ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ŋgwas niye na,
malamar i ndo niye a mət aye†" bəɗaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo
niye a mət aye mâ dze bay. 29 Yaw! Andaya ahəl niye ndo ta malamar ŋgay
hay tasəla. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət.
A mət na, ta wa ta dahəlay ŋgay niye a zla aye bay. 30 Məmbager ŋgay a zla
na madakway i ŋgwas niye. A zla na, a mət. 31 Malamar tay mamahkar eye a
zla. A zla na, a mət. Siye hay tebiye tə ge andza niye dərmak. Nəteye neheye
tasəla aye tə zla ŋgwas niye na, tə mət tebiye. Ndəray kwa nəte mə walaŋ tay
ta wa ta ŋgwas niye bay. 32 Ka mandəve ŋgay eye na, ŋgwas niye a mət dərmak.
33 Pat nakə aza mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ŋgwas
niye ma mətseye na, a way? Hərwi nəteye niye tasəla eye ta zla na ka ŋgwas!»
34 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Hasləka ta ŋgwas neheye ka
məndzibəra nakay anaŋ aye na, ta zliye bo. 35 Ane tuk na, ndo neheye
Mbəlom a pala tay ha, nəteye ta ndziye ka məndzibəra nakə weɗeye na, ta

† **20:28** Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6.

lətseweye abəra ma mədahaŋ na, ta zliye bo nakay na, zal kəgəbay, ŋgwas na, ta zliye bo sa bay. 36 Nəteye na, ta mətiye sa bay. Ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom hay. Nəteye wawa i Mbəlom hay, hərwi ta lətsew abəra ma mədahaŋ a məsəfəre.

37 «Mələtsew abəra ma mədahaŋ na, ka sərakwa ha mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma bəɗ na, hərwi bazlam i Musa nakə a tsik ahəl niye aye. A ɗa ha na, bazlam nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. A zalay a Bəy Maduweŋ na, "Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡" 38 A tsik andza niye na, hərwi Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, neŋgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Ta ndziye ma sifa na, hərwi Mbəlom.»

39 Siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə tsəne andza niye na, tə gwaɗ: «Miter, bazlam yak niye ka tsik aye na, təɗe.» 40 Tə tsikay andza niye na, hərwi horoy a gatay matsətsehe faya wu hay.

Yesu a yaw na, ma gwala i way?
Mata 22.41-46; Markus 12.35-37

41 Yesu a gwaɗatay: «Ndo hay tə gwaɗ ka Kəriste na, neŋgeye Wawa i Davit na, kəkay? 42 Ɗuh Davit tə gər ŋgay a gwaɗ ma ɗerewel i Dəmes hay na:
"Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗay a Bəy Maduweŋ ga na:
Dara, ndza tə həlay i mənday ga,
43 hus a pat nakə na piye tay ha ndo məne ɗəre yak hay a huɗ i sik yak aye.§"

44 «Ane tuk na, Davit na, kə zalay a Kəriste "Bəy Maduweŋ" tuk na, ada ndo hay ta gwaɗiye wawa ŋgay na, ma kəkay?»

Sariya ka gər i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay
Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

45 Ahəl nakə ndo hay faya ta pay zləm a bazlam ŋgay nakə faya ma tsikateye na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: 46 «Həbum gər kurom abəra ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay. Nəteye i tay ta wuɗa mahəhele na, ta rəkwat eye. Ka təv məhay gər na, ta wuɗa ndo hay tâ tsikatay me ta mədəslatay ha gər. Mə gay i maɗuwule me na, ta pəlawa i tay na, təv məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay ta ŋgatateye lele. Mə magurlom, ta wuɗa na, təv məndze ŋgwalak eye. 47 Wu nakə tə vəlawatay a madakway i gwas hay aye na, tə ndayawa na. Tə ɗuwulaway me a Mbəlom na, vəɗvəɗ a ndəv bəse bay hərwi ada ndo hay tâ gwaɗ fataya nəteye ndo ŋgwalak eye hay. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbəlom ma giye fataya sariya na, ma ziye i ndo siye hay.»

21

Məvəlay wu a Mbəlom tə ɗərev nəte eye
Mata 12.41-44

1 Ma dəba eye, Yesu a zəba ka bo bəra ɗəre na, a ŋgatay a ndo i zlele hay ta piye suloy a wu məpe suloy mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. 2 Yesu a ŋgatay a madakway i ŋgwas wuray mətawak eye, a ye naha a pa a ɗəma koɓo sulo dərmak.

3 Yesu a gwaɗatay: «Sərum ha madakway i ŋgwas nakay na, kə vəl dala haladzay a ze i ndo hay tebiye. 4 Hərwi ndo mekeleŋ eye hay tə vəl na, abəra

‡ **20:37** Madayaw abəra ma Ezipt 3.6. § **20:43** Dəmes hay 110.1.

ka siye. A gatay mə gər sa bay. Ane tuk na, madakway i ŋgwas nakay mətawak eye na, a vəl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

Yesu a ɗa ha ta mbəzliye gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom
Mata 24.1-2; Markus 13.1-2

5 Ndo mekeleŋ eye hay tə tsik ka gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Tə gwaɗ: «Gay nakay na, a le. Kwar neheye ta ɗəzl ha aye na, tə le. Ada wu neheye tə vəlay a Mbəlom aye, tə le.»

Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: 6 «Wu nakə faya ka zəbumeye faya aye na, pat mekeleŋ eye na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ŋgeɗ bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

Ŋgoɗgor i mandəve i məndzibəra
Mata 24.3-14; Markus 13.3-13

7 Ndo niye hay ka təv eye niye ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Miter, wu neheye ka tsik aye ta giye bo na, kəɗay? Ŋgoɗgor waray nakə nəmaa səriye ha na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»

8 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Gum metsehe lele! Ndəray mâ səpat kurom bay. Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwaɗiye: “Neŋ na, Kəriste, həlay eye kə ndislew!” Ane tuk na, kâ pumatay bəzay bay. 9 Ka tsənum ndo hay faya ta giye vəram ta ndo neheye ta niye ɗəre a bo aye na, kâ dzədzarum bay. Wu neheye na, kutoŋ ta ndisleweye təday. Ane tuk na, niye na, mandəve i məndzibəra zuk bay.»

10 Yesu a gwaɗatay sa: «Slala ŋgeɗ ta giye vəram ta slala neŋgeɗ, bəy ta bəy ta giye vəram. 11 Dala ma ɓəliye, ada mandərzlaŋ ma giye, ɗəvats i magədama haladzay ma gateye a ndo hay ma gəma hay wal wal. Wu neheye a ge masuwayaŋ eye tə wu mekeleŋ eye hay wal wal ma dzədzariye tay ha ndo hay, ta ta deyeweye mə mbəlom.

12 «Ane tuk na, wu niye hay ta deyeweye na, ta gakumeye ɗaretsətseh. Ta gəsiye kurom a gay i maɗuwule me, ta gakumeye sariya ada ta dərəzliye fakuma a gay i daŋgay. Ta gəsiye kurom, ta diye kurom ha kame i bəy hay ada kame i ndo mələve dala hay hərwi ga. 13 Niye na, həlay eye i kurom məhəle mbal i gər ga tuk. 14 Pat eye kə ndislew na, gəsum ɗərev lele. Kâ dzədzarum mə ɗərev kurom anəke na: “Mata mbəɗe famaya abəra me way?” na, kâ dzalum bay. 15 Neŋ eye na ɗakumeye ha bazlam nakə ka tsikumeye ada ndaraw nakə kwa ndo məne ɗəre kurom hay ta sliye faya məɗəɗe kurom ha ta sariya bay aye.

16 «Kwa bəba kurom hay ta may kurom hay ta giye fakuma ɗaf. Malamar kurom hay, wurbəba kurom hay ta dzam kurom hay ta giye fakuma ɗaf. Ta gəsiye kurom ada ta gakumeye sariya i mədahaŋ a siye hay haladzay mə walaŋ kurom. 17 Ndo hay tebiye ta nakumeye ɗəre hərwi ga. 18 Ane tuk na, sərum ha na, məkwets i gər kurom kwa nəte ma dziye bay. 19 Gum gədaŋ lele. Ka ta mbəlumeye ha məsəfəre kurom hay na, andza niye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem
Mata 24.15-21; Markus 13.14-19

20 «Taɗə ka ŋgatumay a vəram kə lətsew, ta lawara Zerozelem na, sərum ha mazlambar ta mbəzliye ha bəse tuk. 21 Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ŋgatay a wu niye na, tâ hway a mahəmba hay. Ndo neheye nəteye ma wuzlah gay i Zerozelem aye na, tâ hwayaw abəra mə ɗəma dəreŋ ada ndo neheye mə gəma aye na, tâ hway a wuzlah gay bay.

22 «Hərwi pat eye niye na, pat nakə Mbəlom ma giye sariya ŋgay aye tuk.
Niye na, andza nakə ndo i maslaŋ hay tə tsik faya mə Ɗerewel i Mbəlom ma ta
giye bo aye. 23 Pat eye niye na, ɗəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ŋgwas
neheye tə bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya ta vəlateye wah a wawa tay
hay aye! Ayaw! Ndo i gəma neheye ta ta siye ɗəretsətseh haladzay hərwi
Mbəlom ma ta gateye ɗəretsətseh. 24 Ndo niye hay tə sər Mbəlom bay aye siye
hay ta kədiye tay ha ta maslalam. Siye hay ta gəsiye tay ha beke eye hay,
ta diye tay ha a gəma hay wal wal. Ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta
deyeweye, ta mbəzliye ha Zerozelem hele hele. Ta ndziye mə ɗəma na, hus
ahəl tay nakə ka ndəv aye.»

Madayaw i Wawa i Ndo
Mata 24.29-31; Markus 13.24-27

25 Yesu a gwaɗatay sa: «Pat eye niye wu niye hay ta dazlay na, ka pat, ka
kiye, ka wurzla hay, wu məge masuwayaŋ wal wal ta bəziye ha bo. Ma ta
giye na, andza mətasl nakə a vəzl haladzay vəvəva a ɓəl ha dəlov i yam wekit
wekit aye. Ndo i məndzibəra hay tebiye ta dzədzariye, ma vəlateye mədzal
gər. 26 Ndo hay haladzay ta ta mətiye tə zluwer i wu niye hay. Andza niye wu
neheye gədaŋ eye ka magərmbəlom aye ta ɓəliye haladzay.

27 «Ma dəba eye na, ndo hay ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye
ma pazlay ta gədaŋ ada ta məzlaɓ eye haladzay. 28 Aza ka ŋgatumay a wu niye
hay ta dazlay məndislew na, ləvum bo lele ada zlum gər kurom ka mbəlom,
hərwi Mbəlom ma ta təmiye kurom ha bəse tuk.»

Dzeke i gurov
Mata 24.32-35; Markus 13.28-31

29 Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwaɗatay: «Zəbum ka gurov ada ka dərizl i
gərɗaf hay tebiye kwa! 30 Ka ŋgatumatay ta gəgar ha ka bo abəra slambah hay
ada ta dazlay a maɗuɗe na, ka sərum ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam
ma piye bəɗaw! 31 Andza niye ka ŋgatumay a wu neheye ta ndislew na, sərum
ha Bəy i Mbəlom neŋgeye bəse tə nəkurom.

32 «Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo
na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay. 33 Magərmbəlom ta dala ta dziye,
bazlam ga na, ɗaɗa ma dziye bay.»

Gumay metsehe a bo kurom

34 «Gumay metsehe a bo kurom. Kâ gərumay ha ɗərev kurom a wu məse
bay, kâ kwayum bay ada kâ vəlumay ha mədzal gər kurom a wu i məndzibəra
bay. Ka gumeye metsehe a bo kurom na, hərwi ada sariya i Mbəlom mâ
ndzakum a gər həf bay. 35 Hərwi pat eye ma deyeweye na, ndo hay tebiye ka
məndzibəra ta səriye ka bo bay. Ma mbəzliye tay ha təɓəts andza ɓalay nakə
a mbəzl wu aye. 36 Ndzum tsezlezleŋŋe, ɗuwulumay me a Mbəlom pat pat.
Ka gum andza niye na, ka hutumeye gədaŋ ka məsəmay naha a wu neheye
tebiye ta ndzakumeye a gər aye. Andza niye ka mbumeye faya mələtse ka təv
ga, neŋ Wawa i Ndo.»

37 Ta həpat na, Yesu a tətikawa tay ha ndo hay ma dalamətagay i gay i
mədəslay ha gər a Mbəlom, ta huwa na, a yawa mata həne ma tsaholok nakə
tə zalay Mahəmba i Tetəɗœz aye. 38 Pərik i mekedœ na, ndo hay ti yawa a gay
i mədəslay ha gər a Mbəlom mata pay zləm a matətike i Yesu.

22

Yudas a ge ɗaf ka Yesu
Mata 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yuhana 11.45-53

1 Magurlom nakə tə zalay magurlom i Pak aye na, mazlambar ta hatsiye.
Ahəl i magurlom tay niye na, tə ndayawa wu mənday tay nakə tə zalay «peŋ»
aye na, gəɗe faya bay. 2 A həlay i magurlom eye niye na, bagwar hay i ndo
neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i
Mbəlom mapala eye aye ta pəla tsəveɗ ka məkəɗe na Yesu. Ane tuk na, ta
dzədzar ta ndo hay.

3 Fakalaw a fələkway a bo a Yudas nakə tə zalay Iskariyot aye. Neŋgeye na,
nəte mə walaŋ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo, aye. 4 Yudas a həl
bo a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada
ka təv i bagwar i sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom
aye. A ye na, hərwi mapəle tsəveɗ ka məge ɗaf ka Yesu. 5 A yatay a gər a ndo
niye hay haladzay, tə gwaɗay: «Nəmaa vəlakeye dala.» 6 Yudas a tsəne andza
niye na, a təma bazlam tay niye. Tsa na, a maw abəra ka təv tay, a ye a pəla
wewer ada həlay nakə lele eye hərwi məge ɗaf ka Yesu ndo hay ta səriye faya
bay aye.

Yesu ta gawla ŋgay hay, tə ge magurlom i Pak
Mata 26.17-25; Markus 14.12-21; Yuhana 13.21-30

7 Yaw! Ahəl nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəɗe faya bay aye na, pat i
məkəɗe təɓaŋ hərwi məde wu mənday i Pak aye kə husaw tuk. 8 Yesu a slər
Piyer ta Yuhana, a gwaɗatay: «Dum ta dumakway wu mənday i magurlom i
Pak nakə ka ndayakweye.»

9 Piyer ta Yuhana ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «A saka nəmaâ daka ɗaf na, ka
waray?»

10 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Tsənum lele! Taɗə faya ka deyumeye,
ka ndislum a wuzlahgəma na, ka ndzumeye a gər a ndo faya ma zliye yam
ta gəzla aye. Pumay bəzay hus a gay nakə ma fələkwiye a ɗəma aye, 11 ada
gwaɗumay a ndo i gay niye: “Miter a tsətsah fakaya, a gwaɗaka: Gay nakə
nəmaa ndiye wu mənday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, məŋgay?”
12 Ka tsətsahum andza niye na, ma ɗakumeye faya ka gay nakə ka gər i gay
neŋgeɗ aye. Huɗ i gay niye na, bagwar eye. Wu hay maləva bo eye mə dəma.
Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

13 Gawla i Yesu niye hay sulo eye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a
gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənday i Pak mə ɗəma.

Wu mənday i Bəy Maduweŋ
Mata 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Koriŋte hay 11.23-25

14 Həlay i mənde wu mənday niye a sla na, Yesu ta ndo i maslaŋ ŋgay hay
ti ye naha, tə ndza hərwi mənde wu mənday. 15 A gwaɗatay: «Na ta giye
dəretsətseh na, a seŋ haladzay mənde wu mənday i magurlom i Pak nakay
tage nəkurom təday. 16 Ayaw! Neŋ faya na tsikakumeye, ɗaɗa na ta ndiye
wu mənday nakay sa bay hus a pat nakə deɗek ŋgay eye ma giye bo ma Bəy i
Mbəlom aye.»

17 Ma dəba eye na, a zla gəvet, a rah ha ta wu məsay. A gay naha sɨsœ a
Mbəlom. Tsa na, a gwaɗ: «Zlum gəvet nakay ada kâ sum wu məsay nakay mə
ɗəma aye. 18 Neŋ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay ka
madazlay anəke hus a pat nakə Bəy i Mbəlom ma deyeweye aye.»

19 Tsa na, a zla peŋ, a gay naha sɨsœ a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha
peŋ niye, a vəlatay a gawla ŋgay hay, a gwaɗatay: «Nakay na, bo ga, mavəla eye
hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.»
20 Ma dəba i mənde wu mənday niye na, a zla gəvet, a gwaɗatay: «Wu məse
nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma ɓariye dzam ta ndo hay aye. Ta
mbəɗiye ha na, hərwi kurom. 21 Ane tuk na, zəbum ndo nakə ma giye fagaya
ɗaf aye na, faya ka ndayakweye wu mənday dziye. 22 Neŋ Wawa i Ndo na
mətiye andza nakə Ɗerewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, ɗəretsətseh ka
gər i ndo nakə ma giye fagaya ɗaf aye.»
23 Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, ta dazlay a matsətsehe ka bo mə
walaŋ tay, tə gwaɗ: «Way nakə mata ge andza niye mə walaŋ kway na, way?»

Bagwar eye na, way?

24 Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay ta dazlay məkəɗe wuway mə walaŋ tay
haladzay, tə gwaɗ: «Way nakə mə walaŋ kway nakay neŋgeye bagwar eye na,
way?»
25 Yesu a gwaɗatay: «Bəy bagwar eye i gəma hay faya ta ləviye bəy hay. Ndo
neheye gədaŋ tay andaya aye na, a satay dzam ta ndo hay. 26 Ane tuk na,
nəkurom na, kâ gum andza nəteye təbey! Ɗuh na, ndo nakə bagwar eye na,
mâ təra andza wawa eye tsekweŋ ada ndo nakə ma ləviye ndo hay aye na,
mâ təra ndo i məsler.
27 «Ayaw! Bagwar eye na, way tuk? Ndo nakə neŋgeye mandza eye ta geye
məsler ka hələy aye tsukuɗu ndo məge məsler ba? Bagwar eye na, ndo nakə
ta geye məsler aye bəɗaw? Andza niye, neŋ nakay anaŋ mə walaŋ kurom
anəke aye, neŋ na, andza ndo i məsler.
28 «Nəkurom na, ka ndzum ka təv ga. Ka zlum ŋgatay ma wuzlah i
ɗəretsətseh nakə tə geŋ aye haladzay. 29 Neŋ bəbay na, na vəlakumeye Bəy
i Mbəlom andza bəba ga Mbəlom nakə a vəleŋ aye. 30 Ka ndayumeye ada ka
sumeye wu məsay tage neŋ ma Bəy ga, ada ka ta ndzumeye ka təv məndze i
bəy hərwi məge sariya ka gwala i Israyel neheye kuro gər eye sulo aye.»

Piyer ma gwaɗiye: «Na sər Yesu bay»
Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Yuhana 13.36-38

31 Yesu a gwaɗay a Simoŋ Piyer: «Simoŋ, Simoŋ tsəne! Fakalaw kə huta
gədaŋ məɓəle kurom ha, ma həviye kurom andza mahəve daw nakə ta
həvawa hərwi maŋgəne tay ha ka bo abəra ta dzəndzar aye. 32 Ane tuk na,
neŋ na ɗuwulay me a Mbəlom hərwi yak. Na ɗuwulay me a Mbəlom na, hərwi
ada mədzal gər yak ka neŋ mâ ge bəle bay. Ka tsətsah məpəse me na, vəlatay
gədaŋ a malamar yak hay.»
33 Piyer a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, neŋ na, maləva bo eye kwa mede a
daŋgay ka deyemeye salamay. Kwa məməte, ka mətameye salamay!»
34 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ka tsik na, deɗek ŋgway ɗaw Piyer.
Tsəne! Na tsikakeye, bəgom nakay dzagulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwaɗ
sik mahkar ka sər neŋ bay.»

Mələve bo ta suloy ada ta maslalam

35 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay sa: «Ahəl niye na slər kurom ha ze dala,
ze gwezem, ze tahərak mə sik na, wuray kə kətsakum ɗaw?»
Ta mbəɗay faya: «Wuray kwa tsekweŋ kə kətsamay bay.»
36 Yesu a gwaɗatay: «Anəke ɗuh na, ndo nakə suloy ŋgay andaya aye na, mâ
həl. Ndo nakə gwezem ŋgay andaya aye na, mâ zla dərmak. Ada ndo nakə
maslalam ŋgay andaya bay aye na, mâ səkəm ha rəkwat ŋgay ada mâ səkəm

maslalam. 37 Hərwi mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: “Neŋgeye
na, ndo hay tə pasla na a walaŋ i ndo i məkəɗe ndo hay.*” Na tsikakumeye:
Wu nakə Ɗerewel i Mbəlom a tsik aye na, ma giye bo tebiye.»
38 Gawla ŋgay hay tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, maslalam hay anaŋ sulo.»
Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Niye na, ɗa kə sla.»

Yesu a ye mata ɗuwulay me a Mbəlom ma tsaholok i tetəɗœz
Mata 26.36-46; Markus 14.32-42

39 Ma dəba aye na, Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a tsal a Mahəmba i
Tetəɗœz andza nakə a gawa ha aye. Gawla ŋgay hay tə pay bəzay. 40 Tə ndisl
naha a ɗəma na, Yesu a gwaɗatay: «Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ
dəɗum a masəpete i Fakalaw bay.»
41 Tsa na, a gər tay ha gawla ŋgay hay. A ye abəra ka təv tay əzaɗ dəreŋ
tsekweŋ tsa. A ye naha a dəkw gurmets ka dala, a ɗuwulay me a Mbəlom, 42 a
gwaɗ: «Bəba, taɗə ka wuɗa na, zla fagaya abəra ɗəretsətseh nakay na siye tey!
Ane tuk na, ge na, andza nakə a saka aye bəna, andza nakə a seŋ a neŋ aye
bay.»
[43 Tsa na, gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bəzay ha bo
hərwi məvəlay gədaŋ. 44 Yesu a dzədzar, mədzal gər ŋgay a mbəɗa haladzay.
A ɗuwulay me a Mbəlom ta gədaŋ sa. Merəɓe nakə faya aye na, a təra andza
bambaz nakə a təkw ka dala təluk təluk aye.]
45 A ndəv ha maɗuwulay me a Mbəlom na, a mbəɗa gər ka təv i gawla ŋgay
hay. A ye naha a ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Madagər a gatay
hərwi ɗərev a ndalatay. 46 A gwaɗatay: «Lətsum, ɗuwulumay me a Mbəlom
hərwi ada kâ dəɗum a masəpete i Fakalaw bay.»

Tə gəs na Yesu
Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Yuhana 18.3-11

47 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, ndo hay haladzay ti ye
naha. Maa ndzatay naha kame na, Yudas neŋgeye nakə nəte mə walaŋ i gawla
i Yesu hay kuro gər eye sulo aye. A ye naha bəse ka təv i Yesu hərwi məgəse
na ka bo təmbolok təmbolok. 48 Ane tuk na, Yesu a gwaɗay: «Yudas, ka giye
ɗaf ka neŋ Wawa i Ndo na, ta məgəse ga ka bo təmbolok təmbolok ɗaw?»
49 Gawla i Yesu hay tə ŋgatay a wu niye hay faya ma giye bo andza niye na, ta
tsətsah faya, tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, nəmaa watsa tay ta maslalam ɗaw?»
50 Tsa na, ndo nəte mə walaŋ tay a fay a ndo i məsler i bagwar i ndo
məvəlaway wu a Mbəlom, a ɗəsay na zləm i həlay i mənday fats ka dala.
51 Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Gərum tay ha, niye na,
ɗa.»
Tsa na, a lamay a zləm i ndo niye, a paha suwuɗ suwuɗ.
52 Tsa na, Yesu a tsikatay a bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom
aye, a bagwar hay i ndo matsəpe gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom hay ada a
madugula i Yahuda niye hay ti ye naha faya mata gəse na aye, a gwaɗatay:
«Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta
gəsiye ndo i məkal ɗaw? 53 Ada pat pat ka ndzawakwa ka bo dziye mə gay i
məɗəslay ha gər a Mbəlom na, ka pəlum tsəveɗ məgəse ga bay. Ane tuk na, i
kurom na, həlay eye kə sla tuk, ada həlay i ndo nakə ma ləvoŋ aye ma bəziye
ha gədaŋ ŋgay.»

Piyer a gwaɗ: «Na sər Yesu bay»
Mata 26.57-58,69-75; Markus 14.53-54,66-72; Yuhana 18.12-18,25-27

* **22:37** Ezay 53.12.

54 Tə gəs na Yesu, ti ye ha a gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom.
Piyer na, a patay naha bəzay ma dəba dəreŋ. 55 Ma dalamətagay i gay niye
na, ta vat ako ma wuzlah eye. Ndo hay nəteye mandza eye ka ako eye niye.
Piyer a ye naha a ndza ka təv tay dərmak.
56 Ŋgwas wuray andaya a gawa məsler mə gay eye niye a ŋgatay a Piyer
mandza eye ka ako. A zəba faya, a ndazl na Piyer lele. Tsa na, a gwaɗ: «Nəkar
dərmak na, ndo i Yesu.»
57 Ane tuk na, Piyer a mbəɗay faya a ŋgwas niye, a gwaɗay: «A'ay! Na sər na
bay!»
58 Məndze tsekweŋ na, ndo mekeleŋ eye a ŋgatay a Piyer, a gwaɗay: «Nəkar
dərmak na, nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay!»
Piyer a gwaɗay a ndo niye: «A'ay! Neŋ na mə walaŋ tay bay.»
59 A ndza ma dəba eye tsekweŋ mazlambar ɓəre nəte na, ndo mekeleŋ eye
a tsik sa, a gwaɗ: «Ta deɗek ndo nakay na, tə ndzawa tə Yesu dərmak! Sa tsa
na, neŋgeye ndo i Galile hay.»
60 Ane tuk na, Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «A saka məgweɗe mey na, na
sər bay.»
Kwayaŋŋa ahəl nakə faya ma tsikiye me mba aye na, dzagulok a zlaha.
61 Bəy Maduweŋ a mbəɗa bo, a ndazl naha Piyer ndzuzle a ɗəre. Tsa na, wu
nakə Yesu a tsikay a Piyer aye na, a mayaw a gər tuk. A gwaɗay na: «Bəgom
dzagulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwaɗ sik mahkar ka sər neŋ bay.» 62 Tsa na,
Piyer a yaw abəra ma dalamətagay, a tuwa tsiɗuk tsiɗuk.

Ndo hay tə ŋgwasa ka Yesu
Mata 26.67-68; Markus 14.65

63 Ndo neheye ta tsəpawa Yesu aye, tə ŋgwasawa ka Yesu ada tə kəɗawa na.
64 Tə mbuzaway na ɗəre ada ta tsətsahawa faya, tə gwaɗaway: «Nəkar na,
Kəriste ba! Tsikamay, maa faka na, way?» 65 Ada tə tsikaway wu siye hay
haladzay hərwi mətsaɗay a Yesu.

Yesu kame i madugula i Yahuda hay
Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Yuhana 18.19-24

66 Ɗəre a tsaɗa na, madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye
hay tə haya gər. Tsa na, ti ye ha Yesu kame i sariya tay.
67 Ti ye naha ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Nəkar na, Kəriste ɗaw? Tsikamay
tey!»
Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Kwa taɗə na tsikakum bəbay na, ka
təmumeye bay, 68 ada taɗə na tsətsah fakuma na, ka mbəɗumeŋeye faya bay.
69 Ane tuk na, sərum ha kwa anəke Wawa i Ndo ma ndziye tə həlay i mənday
i Mbəlom gədaŋ eye.»
70 Tsa na, nəteye niye tebiye tə gwaɗay: «Azlakwa nəkar na, Wawa i Mbəlom
ɗaw?»
Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Bo kurom eye ka gwaɗum neŋ
neŋgeye.»
71 Tə tsəne andza niye na, tə gwaɗ: «Ka pəlakweye na, sa mey. Ɓa bo kway
eye ka tsənakwa wu neheye a tsik tə bazlam ŋgay aye.»

23

Ti ye ha Yesu kame i Pilat ada kame i Herod
Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Yuhana 18.28-38

1 Ma dəba eye na, ndo niye hay tebiye tə lətse, ti ye ha Yesu a gay i Pilat.
2 Tə ndisl naha a ɗəma na, ta dazlay a məɗəse parasay ka Yesu haladzay, tə
gwaɗ: «Nəmaa ndzay a gər a ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha ndo may
hay a pesl. A gwaɗatay na: "Kâ vəlumay dzaŋgal a bəy i Roma bay" ada a gwaɗ
neŋgeye Kəriste, bəy bagwar eye.»
3 Pilat a tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay deɗek ɗaw?»
Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Nəkar ka tsik segey.»
4 Pilat a gwaɗatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye
ada a ndo hay tebiye: «Neŋ na, na huta mənese nakə ma gəsiye na ndo nakay
a sariya aye na, na huta bay.»
5 Ane tuk na, ndo hay tebiye tə gwaɗay ta magala: «Faya ma tsəviye tay ha
ndo hay tə matətike ŋgay nakə a tətikawatay aye. A dazlay məge andza niye
na, ka dala i Galile. A həhal ha ka dala i Yahuda tebiye ada kə ya ahaya kanaŋ
anəke a Zerozelem sa.»
6 Pilat a tsəne bazlam tay niye na, a tsətsah, a gwaɗ: «Ndo nakay na, ndo i
Galile ɗaw?»
7 Tə gwaɗay faya: «Yesu na, ndo i Galile.»
Azlakwa maa ləva Galile na, bəy nakə tə zalay Herod aye. Pat eye niye na,
neŋgeye andaya ma Zerozelem. Tsa na, Pilat a gwaɗatay: «Dum ha Yesu ka təv
i Herod.»
8 Herod a ŋgatay a Yesu na, ɗərev ŋgay a ŋgwasa haladzay. Kə tsəne ndo hay
tə tsikawa ka Yesu ada a say məŋgatay a Yesu na, kwa anəke bay. A say na,
Yesu mâ gay masuwayaŋ ka təv ŋgay.
9 A tsətsah wu hay haladzay ka Yesu. Ane tuk na, Yesu ka mbəɗay faya
wuray kwa tsekweŋ bay.
10 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo mədzaŋgawa
bazlam i Mbəlom mapala eye, ta ye naha dərmak. Tə ɗəs parasay ka Yesu
haladzay ta gədaŋ.
11 Herod ta sidzew ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə tsaɗay a Yesu ada tə
ŋgwasa faya haladzay. Tə pa faya peteked nakə a le haladzay aye. Tsa na, tə
ma ha a gay i Pilat.
12 Kurre na, Herod ta Pilat na, ta wuɗa bo bay, tə nay ɗəre a bo. Pat eye niye
na, ta təra ta dzam eye tuk.
Mata 27.15-26; Markus 15.6-15; Yuhana 18.39-19.16
13 Ma dəba eye na, Pilat a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu
a Mbəlom aye, a bəy i dala hay ta ndo i gəma hay tebiye. 14 A gwaɗatay: «Ka
gəsumeŋew ndo nakay ka gwaɗum na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl
ba! Ada na tsətsah faya bazlam, ane tuk na, na huta faya mənese nakə ma
gəsiye na ta sariya aye bay. Ka ɗəsum faya parasay. 15 Herod Aŋtipas bəbay kə
huta faya mənese bay, hərwi niye kə makwaya ahaya kway. Ndo nakay na,
kə ge wuray kwa tsekweŋ nakə məkəɗe na aye bay. 16 Hərwi niye, na ndaɓiye
na ta mandalaɓa ada na gəriye ha.»
[17 Ka viye ka viye na, Pilat a gərawatay ha ndo abəra ma daŋgay nəte hərwi
magurlom i Pak.]
18 Andza niye ndo hay tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude
ta gədaŋ, nəteye tebiye tə gwaɗ: «Kəɗ na ndo nakay, gəramay ha na, Barabas!»
19 Barabas na, tə gəs na hərwi a kəɗ ndo ahəl nakə tə ge magazləga ma
wuzlahgəma aye.
20 A say a Pilat məgər ha Yesu. A tsikatay a ndo niye hay sa. 21 Ndo niye
hay tebiye ta wuda, tə gwaɗ: «Dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye! Dar na ka
mayako mazləlmbaɗa eye!»

22 Pilat a gwaɗatay mamahkar eye sa: «Neŋgeye a ge na, mənese waray?
Neŋ na, na huta faya mənese nakə məkəɗe na aye na, na huta bay. Hərwi
niye, na ndaɓiye na ta mandalaɓa na, ada na gəriye ha.»
23 Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, ta səkah ha mawude
haladzay ta gədaŋ, tə gwaɗ: «Dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye!» Tsɨy
mawude tay niye a gay zləm a Pilat.
24 Tsa na, a təma andza i ndo hay nakə a satay aye. 25 A gəratay ha Barabas
andza nakə a satay aye. Azlakwa ɗuh Barabas tə gəs na a daŋgay na, hərwi a
kəɗ ndo ahəl nakə tə ge magazləga ta ndo i Roma hay aye.
Yesu na, Pilat a vəlatay ha a ndo hay, a gwaɗatay: «Gumay wu nakə andza a
sakum məgay aye!»

Ti ye ha Yesu mata kəɗe na
Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Yuhana 19.17-27

26 Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu ka təv nakə ta kədîye na mə ɗəma aye na,
tə dza gər ka tsəveɗ ta ndoweye andaya tə zalay Simoŋ a maw abəra mə pesl.
Neŋgeye na, ndo i gəma i Siren. Sidzew hay tə gəs na tə gay kutoŋ ka məzle
mayako niye mazləlmbaɗa eye hərwi ada mâ zla naha ma dəba i Yesu.
27 Ndo hay haladzay tə pay bəzay a Yesu. Ŋgwas hay haladzay faya ta tuwiye
hərwi ŋgay. 28 Yesu a mbəɗa bo ka təv i ŋgwas niye hay faya ta tuwiye, a
gwaɗatay: «A nəkurom ŋgwas i Zerozelem hay, kâ tuwum hərwi ga bay. Ɗuh
na, tuwum hərwi bo kurom ada hərwi wawa kurom hay. 29 Hərwi hələy eye
ma deyeweye, ta gwadîye: "Məŋgwese ka gər i ŋgwas neheye ɗaɗa ta wa bay
aye ada neheye ɗaɗa wawa kə sa wah tay bay aye!" 30 Ndo hay ta gwaɗeye
a mahəmba hay: "Amboh mbəzlaw famaya tey!" Ada ta gwaɗeye a tsaholok
hay: "Amboh ŋgaha may tey!"* 31 Ayaw! Ta gay wu nakay andza nakay a
mayako ŋgədîz eye na, ada mayako makula eye na, ma giye na, kəkay?»
32 Ti ye ha Yesu ka təv nakə ta kədîye na aye na, ta gəs naha ndo wuray hay
sulo tə ge mənese hərwi madar tay ha ka mayako tage Yesu dziye. 33 Tə ndisl
naha ka təv niye tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Sidzew hay ta dar na Yesu
ka mayako mazləlmbaɗa eye na, ka təv eye niye. Ta dar tay ha ndo niye hay
sulo tə ge mənese aye dərmak, nəte tə hələy i mənday, neŋgeɗ tə hələy i gula.
34 Yesu a gwaɗ: «Bəba ga, pəsatay ha mənese tay hərwi wu nakə ta giye na,
tə sər bay.»
Sidzew hay tə ge tsakwal ka peteked ŋgay hərwi məsəre ha peteked
mamətsa eye na, a way. Tsa na, ta ŋgəna ha a bo peteked niye.
35 Ndo hay tebiye nəteye ka təv eye niye faya ta zəbiye ka Yesu. Bagwar i
madugula i Yahuda hay tə ŋgwasa ka Yesu, tə gwaɗ: «Neŋgeye na, kə təma tay
ha siye i ndo hay sa na, mâ təma ha bo ŋgay tey. Taɗə kə ge neŋgeye na, Kəriste,
neŋgeye nakə Mbəlom a zla na aye na, mâ təma ha gər ŋgay tey.»
36 Sidzew hay tə ŋgwasa ka Yesu dərmak, ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay tə vəlay
wuye andaya guyakaka. 37 Tə gwaɗay: «Kə ge nəkar bəy i Yahuda hay na, təma
ha bo yak aye tey!»
38 Ka mayako niye mazləlmbaɗa eye na, ta law naha faya palalam wuray
zal ka gər i Yesu, tə watsa: «Nakay na, bəy i Yahuda hay.»
39 Ndo nəte mə walaŋ i ndo niye sulo tə ge mənese, ta dar tay ka bo dziye
tage Yesu aye a tsaɗay a Yesu. A gwaɗay: «Ka gwaɗ nəkar na, Kəriste sa na,
təma ha gər yak ada kâ təma may ha tey!»
40 Ane tuk na, ndo neŋgeɗ a may ha mənese a gwaɗay: «Ka sər Mbəlom
təbəɗew? Nəkar anəke ta kədîye kar andza neŋgeye dərmak. 41 Ane tuk na,

* **23:30** Oze 10.8.

i may ta kəɗ may na, təɗe bəna, ta kəɗiye may ka wu nakə ka gama lele bay aye. Neŋgeye na, kə ge mənese kwa tsekweŋ bay.»
42 Tsa na, a gwaɗay a Yesu: «Pat nakə ka deyeweye andza bəy bagwar eye na, kâ mətsa ga ha gər bay, dzala fagaya tey.»
43 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ faya na tsikakeye: Sər ha na, bəgom nakay ka ta ndzameye tə nəkar mə mbəlom.»

Məməte i Yesu
Mata 27.45-46; Markus 15.33-41; Yuhana 19.28-30
44 Ma giye mazlambar magərhəpat, ləvoŋ a ge ka dala niye tebiye tekəɗəgəm. A ge na, hus a ɓəre mahkar i huwa. 45 Pat a ndərmaɗa a təv eye. Tsa na, peteked nakə a ŋgəna ha ka bo abəra gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom sulo aye a ŋguraɗa tsaŋŋa ma wuzlah.
46 Yesu a wuda ta magala kələrra, a gwad: «Bəba, na gər ha məsəfəre ga a hələy yak.†»
A tsik andza niye na, a mət tuk.
47 Bagwar i sidzew i Roma hay a ŋgatay a wu niye a ge bo aye na, a zambaɗay a Mbəlom, a gwad: «Ta deɗek ndo nakay na, ndo lele eye.»
48 Ndo neheye haladzay ti ye mata zəbaw faya aye, tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay haladzay, ti ye wu tay a mətagay. 49 Dzam i Yesu hay ta ŋgwas neheye tə payaw bəzay kwa abəra ma Galile aye nəteye malətsa eye dəreŋ faya ta zəbiye ka wu nakə ma giye bo aye.

Tə pa na mədahaŋ i Yesu a tsəvay
Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Yuhana 19.38-42
50 Ndoweye andaya tə zalay Yusufa. Neŋgeye ŋgwalak i ndo. Neŋgeye nəte mə walaŋ i ndo məge sariya hay dərmak. 51 Neŋgeye na, kə ndza ta nəteye ka məge bəbərek tay ada ka məsler tay niye tə ge aye na, kə ndza ta nəteye bay. Neŋgeye na, ndo i gəma i Arimate. Gəma eye niye mə dəma na, Yahuda hay. Neŋgeye faya ma həbiye Bəy i Mbəlom.
52 A ye a gay i Pilat. A ye naha a tsətsah faya tsəved ka məzle mədahaŋ i Yesu. 53 Pilat a vəlay tsəved ka mədahaŋ i Yesu. Tsa na, a ye a mbəzla ahaya mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləlmbaɗa eye. A mbəkwa na mədahaŋ niye ta rəkwat. A zla na a ye ha, a pa na a tsəvay nakə mala eye ka geseh aye. Tsəvay eye niye na, ta pa a dəma mədahaŋ ɗaɗa zuk bay. 54 Pat eye niye na, pat i luma i dezele. Andza məgweɗe pat i mələve bo i pat i mazəzukw bo ada pat i mazəzukw bo ma dazleye.
55 Ŋgwas neheye tə pay naha bəzay a Yesu kwa abəra ma Galile aye, ti ye ka bo dziye ta Yusufa. Ta zəba ka tsəvay ada ta zəba faya Yusufa a pa na mədahaŋ i Yesu na, kəkay. 56 Tsa na, tə maw a mətagay. Tə maw na, tə ləva ha bo tə mal ada tə wurde hərwi mambəɗe ka mədahaŋ i Yesu. Ane tuk na, pat i mazəzukw bo na, ta zəzukw bo. Hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye a ge me məge məsler pat i mazəzukw bo.

24

Yesu a lətsew abəra ma tsəvay
Mata 28.1-10; Markus 16.1-8; Yuhana 20.1-10
1 Pat i luma i sidzew pərik i mekedœ na, ŋgwas niye hay ti ye ka me tsəvay. Tə zla mal tay niye hay tə ləva ha bo aye ka hələy. 2 Tə ndisl naha na, tə ŋgatay a beber nakə ta dərəzl ha ka tsəvay aye mabədəŋgwala eye faya abəra, madzaka

† **23:46** Dəmes hay 31.6.

eye dzakka ka tsakay aye. 3 Tə fələkwa a ɗəma na, ta ŋgatay a mədahaŋ i Bəy
Maduweŋ Yesu bay. 4 Tə sər wu nakə ta dzaliye bay.
Kwayaŋŋa ndo hay sulo ti yaw dzərik kame tay ta bəzatay ha bo. Peteked
tay hay ka bo na, a dəv haladzay. 5 Tə ŋgatay a ndo niye hay sulo aye na, ta
dzədzar haladzay. Ta rəh gər tay hay ka dala rəhe rəhe.
Ndo niye hay sulo aye tə gwaɗatay: «Ka pəlumeye ndo nakə neŋgeye andaya
tə ɗəre mə walaŋ i mədahaŋ hay na, hərwi mey? 6 Neŋgeye andaya kanaŋ
bay, kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Wu nakə a tsikakum ahəl niye neŋgeye
ma Galile mba aye na, mâ makumaw a mədzal gər. 7 A gwaɗ na: “Kutoŋ neŋ
Wawa i Ndo na, tâ vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay. Ta dariye ga
na, ka mayako mazləlmbaɗa eye, ada kə həna sulo ma mamahkar eye na, na
lətseweye abəra ma mədahaŋ.”»
8 Tə tsəne andza niye na, bazlam i Yesu niye a tsikawatay aye a matayaw a
gər tuk.
9 Tsa na, ti ye abəra ka me tsəvay niye. Ti ye ta təkəratay labara niye a gawla
i Yesu niye hay ta zəkaw kuro gər eye nəte aye ada a siye i ndo neheye tə
paway bəzay a Yesu aye dərmak. 10 Mə walaŋ i ŋgwas niye hay na, Mari nakə
a yaw ma gəma i Magədala aye, Zan ta Mari may i Yakuba ada ŋgwas neheye
nəteye ka bo dziye ta təkəratay labara i bazlam aye niye a ndo i maslaŋ i Yesu
hay.
11 Ane tuk na, ndo niye tə tsəne bazlam tay niye hay ta təkəratay aye na, ta
təma bay, ta zəba faya andza bazlam i matərakahaŋ.
12 Ane tuk na, Piyer a lətse a hway ka me tsəvay mata zəbaw. A ndisl naha
ka me tsəvay na, a zəba ɗəre a tsəvay niye zərəɗ. A ŋgatay naha na, a rəkwat
nakə tə mbəkwa ha Yesu aye ɗekɗek. Tsa na, a mbəɗa gər a mətagay. Wu niye
a ge bo aye na, a gay hərɓaɓəkka.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay
Markus 16.12-13

13 Pat eye niye gawla i Yesu hay sulo mə walaŋ tay niye hay, tə həl bo ti ye a
gəma nakə tə zalay Imayus aye. Gəma niye na, dəreŋ tsəfa ta Zerozelem. Taɗə
ka diye tə sik abəra ma Zerozelem na, ka giye ka tsəveɗ ɓəre sulo. 14 Ahəl nakə
faya ta diye na, faya ta tsikiye ka wu nakə a ge bo aye tebiye.
15 Ahəl nakə nəteye faya ta tsikiye me ada faya ta kəɗiye wuway ka gər i wu
nakə a ge bo aye na, Yesu a yaw a həndzəɗ ka təv tay. Ti ye ka tsəveɗ eye nəte.
16 Faya ta ŋgateye a Yesu ane tuk na, tə sər na bay hərwi wuye a gwaɗatay ta
sər na bay.
17 Yesu a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ka tsikum na, ka gər i bazlam i mey?»
Tə tsəne andza niye na, tə lətse. Ɗərev a ndalatay haladzay. 18 Ndo nəte mə
walaŋ tay niye sulo aye na, məzele ŋgay Kəleyopas, a gwaɗay: «Wu nakə a ge
bo ma məhəne neheye ka sər bay na, nəkar mbəlok eye ma Zerozelem kəla
ɗaw?»
19 A mbəɗay faya, a gwaɗay: «Maa ge mey?»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Wu nakə a ge tə Yesu ndo i Nazaret aye na, ka
tsəne təbəɗew? Neŋgeye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. Məsler nakə a
gawa aye tə bazlam nakə a tsikawa kame i Mbəlom ada kame i ndo aye hay
na, ta gədaŋ eye 20 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta
bagwar kway hay tə gəs na. Tə vəlay ha a Pilat, a gay sariya i məkəɗe. Ma
dəba aye na, ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye. 21 Nəmaa dzala haɓe
mə gər may na, nəmaa gwaɗ mata təma tay ha Israyel hay na, neŋgeye. Ane
tuk na, zle ka wu neheye a ge bo aye, kə ge məhəne mahkar bəgom. 22 Sa tsa

na, siye i ŋgwas neheye mə walaŋ may ta vəlamay madzədzere. Kə ma may
ha hərɓaɓəkka. Hərwi ta wula pərek i mekedœ ka me tsəvay, 23 ane tuk na,
ta huta na mədahaŋ i Yesu bay. Ta mbəɗaw gər, tə maw ka təv may na, ta
təkəramay, tə gwaɗ gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo ada gawla i Mbəlom
niye hay tə gwaɗatay na, Yesu andaya tə ɗəre. 24 Nəmaa tsəne andza niye na,
siye i ndo mə walaŋ may hay ti ye ka me tsəvay sa. Ti ye, tə huta na, andza i
ŋgwas niye hay ta təkəramay aye. Ane tuk na, ta ŋgatay a Yesu bay.»
25 Yesu a gwaɗatay: «Nəkurom ndo neheye metsehe andaya fakuma bay
aye. Wu neheye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə ɗa ha kurre na, a
mbakum a mədzal gər kurom təbəɗew? 26 Ka sərum təbəɗew, Kəriste ma diye
a bəy ŋgay na, ma giye ɗəretsətseh haladzay təday.»
27 Tsa na, a ɗatay ha wu nakə tə tsik ka neŋgeye mə Ɗerewel i Mbəlom aye
tebiye. Ma dazlay mə ɗerewel i Musa ada mede ha hus a ɗerewel i ndo məɗe
ha bazlam i Mbəlom hay.
28 Ahəl nakə faya ta diye, tə ndisl bəse ta gəma nakə faya ta diye a ɗəma
aye na, Yesu a ge andza ma zliye tsəveɗ ŋgay. 29 Ane tuk na, ndo niye hay tə
gwaɗay: «Kâ ye a təv eye bay, ndza tə nəmay. Hərwi ɗəre faya ma gəsiye ada
mazlambar həvaɗ segey.» Tsa na, tə fələkwa a gay wuray, a ndza ta nəteye.
30 Yesu a pa bo ka mənde wu mənday ta nəteye. A zla peŋ, a gay naha sisœ
a Mbəlom. Tsa na, a ŋgənatay ha peŋ niye ada a vəlatay. 31 Kwayaŋŋa ɗəre
tay a həndək, tə sər na tuk. Ane tuk na, ta zəba ɗəre na, neŋgeye andaya ka təv
tay sa bay kə gər tay ha. 32 Tə gwaɗ mə walaŋ tay: «Ahəl nakə faya ma ɗakway
ha Ɗerewel i Mbəlom ka tsəveɗ aye na, wuye mə ɗərev may andza ako!»
33 Ndo niye sulo aye tə lətse kwayaŋŋa ta mbəɗa gər a Zerozelem. Tə ndisl
naha a wuzlah gay na, tə ndzay a gər a gawla i Yesu neheye kuro gər eye nəte
aye tə siye i ndo mekeleŋ eye hay nəteye mahaya gər eye.
34 Ndo niye hay tə ŋgatatay a ndo neheye sulo aye na, tə gwaɗatay: «Ta deɗek
Bəy Maduweŋ kway kə lətsew abəra ma mədahaŋ, Simoŋ kə ŋgatay!»
35 Nəteye dərmak ta təkəratay wu nakə a ge bo ta nəteye ka tsəveɗ aye. Tə
gwaɗatay: «Nəmaa ŋgatay a Yesu ada nəmaa sər na na, ahəl nakə a ŋgənamay
peŋ aye.»

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo
Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

36 Ahəl nakə nəteye faya ta tsikiye me mba aye na, Yesu a yaw a walaŋ tay
slekərtik. Tsa na, a gwaɗatay: «Zay mâ ndza fakuma!»
37 Gawla ŋgay niye hay ta dzədzar, zluwer a gatay haladzay. Hərwi tə dzala
ma giye na, manakasla.
38 Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey?
Ada ka dzalum mə gər kurom andza niye na, kemey? 39 Zəbum ka həlay ga tə
sik ga. Na gwaɗ neŋ deɗek ŋgway bəɗaw? Tətalum fagaya ada zəbum fagaya
lele. Hərwi sərum ha manakasla na, slo faya bay ada mətasl mə ɗəma andza
neŋ nakə faya ka zəbumeye fagaya aye bay.»
40 A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka həlay ŋgay hay ada
ka sik ŋgay hay. 41 Məŋgwese a rah a ɗərev i gawla ŋgay niye hay ada a gatay
hərɓaɓəkka. Ada huya ta dzala ha faya zuk bay. Tsa na, Yesu a tsətsah fataya,
a gwaɗatay: «Wu mənday andaya fakuma ɗaw?» 42 Ti ye naha tə zlayaw siye
i kəlef mafəka eye nəte, tə vəlay. 43 Yesu a təma kəlef niye ada a həpəɗ kame
tay.
Tsa na, a gwaɗatay: 44 «Ahəl niye neŋ tə nəkurom mba aye na, na tsikakum,
na gwaɗawakum: Wu nakə tə watsa ka gər ga mə ɗerewel i Musa, mə ɗerewel

i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ada mə ɗerewel i Dəmes hay aye na,
kutoŋ wu niye ma giye bo.»
45 Tsa na, Yesu a həndəkatay ha metsehe hərwi ada tâ sər Ɗerewel i Mbəlom.
46 A gwaɗatay sa: «Wu nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye na, anaŋ:
Kəriste na, ma ta giye ɗəretsətseh, ada məhəne sulo mamahkar eye na, ma
lətseweye abəra ma mədahaŋ. 47 Ada ma sləriye ndo hay ka məɗatay ha
bazlam i Mbəlom a slala i ndo i məndzibəra hay tebiye tâ gər ha mezeleme
hərwi ada Mbəlom mâ pəsatay ha mənese tay hay. Tâ dazlay na, ma
Zerozelem. 48 Maa təra ndo i məhəle mbal i wu nakay ma giye bo tebiye na,
nəkurom. 49 Ada neŋ eye na sləraweye fakuma wu nakə Bəba a gwaɗ ma
vəlakumeye. Nəkurom na, ndzum ma wuzlah gay. Həbum gədaŋ i Mbəlom
nakə ma vəlakumeye mə mbəlom aye.»

Yesu a tsal a mbəlom
Markus 16.19-20; Məsler hay 1.9-11

50 Ma dəba eye na, Yesu a həl gawla ŋgay hay abəra ma gəma niye, a ye tay
ha a təv nakə bəse ta gəma i Betani aye. Mə ɗəma na, a zla həlay ka mbəlom.
Tsa na, a pa fataya ŋgama. 51 Ahəl nakə faya ma piye fataya ŋgama aye na, a
ye fataya abəra, a tsal ka təv i Mbəlom. 52 Nəteye na, tə ɗəslay ha gər ada ta
mbəɗa gər a Zerozelem ta məŋgwese eye haladzay mə ɗərev tay. 53 Ti yawa a
gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom pat pat, ta zambaɗaway a Mbəlom.

Ŋgwalak **i bazlam nak**ə
Yuhana
a watsa aye
Məfələkwe

Ŋgwalak i bazlam nakay Yuhana a watsa na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mandza eye ma Siri kəgəbay ma Azi, ma Turki nakə anəke aye.

Wu nakə mawatsa eye mə ɗəma aye na, wal abəra ka Mata, ka Markus ada ka Luka. A vəlay məzlaɓ haladzay a bazlam neheye matsika eye ta dzeke ada a məsler i Yesu.

Madədo 1 ka 12 faya ma tsikiye ka məsler neheye a ge masuwayaŋ a ge aye.

Madədo 13 ka 21 faya ma ləviye ha bo ada faya ma tsikiye ka hələy nakə Yesu ma diye ka təv i Bəba ŋgay aye.

Labara i məmətе i Yesu aye (madədo 18 ada 19) ta ndzəkit bo tə wu neheye mə Mata, ma Markus, ada mə Luka aye, tə tsik ka wu eye nətе ŋgweŋ.

Pat i Magurlom i Pak na, Yesu a bəzatay ha a gawla ŋgay (madədo 20 ada 21).

Ŋgwalak i bazlam i Yuhana na, kə tsik ka məwe i Yesu bay. Ane tuk na, ka madazlay na, a ɗa ha Yesu Kəriste na, neŋgeye bazlam i Mbəlom, neŋgeye andaya huya ta Mbəlom (1.1-18). Yesu neŋgeye bazlam i Mbəlom, a yaw məndze ta ndo zezeŋ hay.

Bazlam i Mbəlom a təra ndo

1 Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ndo nakə tə zalay
bazlam i Mbəlom aye na, neŋgeye andaya. Neŋgeye na, ta Mbəlom ada
neŋgeye na, Mbəlom. 2 Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na,
neŋgeye andaya ta Mbəlom 3 Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə hələy ŋgay. Wu
kwa nətе nakə Mbəlom a ge ze neŋgeye na, andaya bay. 4 Maa vəl sifa a ndo
hay na, neŋgeye. Sifa niye na, a vəlatay dzaydzay a ndo hay. 5 Dzaydzay niye
ma dəviye ma ləvoŋ ada ləvoŋ kə mbata ha bay.

6 Ahəl niye na, Mbəlom a sləraw ndoweye andaya tə zalay Yuhana. 7 A
yaw na, məɗatay ha dzaydzay eye niye a ndo hay hərwi ada ndo hay tebiye
tâ tsəne bazlam ŋgay ada tâ dzala ha ka bazlam ŋgay. 8 Yuhana neŋgeye na,
dzaydzay niye ma dəvateye a ndo hay aye bay. Neŋgeye a yaw na, mata ɗatay
ha a ndo hay tsa. 9 Dzaydzay niye na, dzaydzay deɗek eye ma deyeweye ka
məndzibəra, ma dəvateye dzaydzay a ndo hay tebiye.

10 Ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, ki yaw ka məndzibəra. Kwa
taɗə Mbəlom a ge məndzibəra tə hələy ŋgay bəbay na, ndo hay ta sər na bay.
11 A yaw na, a təv ŋgay, ane tuk na, ndo ŋgay hay ta təma na bay. 12 Ane tuk
na, ndo mekeleŋ eye hay na, ta təma na ada ta dzala ha. Nəteye na, kə vəlatay
tsəveɗ matəre wawa i Mbəlom hay. 13 Ta təra wawa i Mbəlom hay na, andza
nakə ndo hay faya ta wiye bo ka məndzibəra aye bay ada hərwi nakə a satay
a ndo hay aye bay. Ane tuk na, ta təra wawa i Mbəlom hay na, hərwi Mbəlom
eye ŋgway a vəlatay məsəfəre weɗeye.

14 Neŋgeye nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, ka təra ndo zezeŋ ada ki
yaw kə ndza mə walaŋ kway. Neŋgeye na, a gatay ŋgwalak a ndo hay haladzay.
Ka bəzakway ha deɗek i Mbəlom. Nəmaa ŋgatay a məzlaɓ ŋgay. Maa vəlay
məzlaɓ niye na, Mbəlom Bəba ŋgay. A vəlay na, a wawa ŋgay niye nətе aye.

15 Yuhana faya ma ɗatay ha a ndo hay, a wuda kələrra a gwaɗ: «Ndo nakə
na tsik faya aye na, neŋgeye anaŋ. Ahəl niye na gwaɗ na: “Ndoweye andaya
ma deyeweye ma dəba ga a ze ga, hərwi neŋgeye na, andaya kwa ahəl nakə
ta wa ga zuk bay aye.”»
16 Andza niye nəkway tebiye ka hutakwa ŋgwalak ŋgay, kə pa fakwaya
ŋgama ada ma piye fakwaya ŋgama ŋgay huya. 17 Mbəlom a vəlakway bazlam
ŋgay mapala eye na, tə həlay i Musa. Ane tuk na, ŋgwalak ŋgay ta deɗek ŋgay
a vəlakway na, tə həlay i Yesu Kəriste. 18 Ndəray ɗaɗa kə ŋgatay a Mbəlom
bay. Ane tuk na, wawa ŋgay niye nəte aye mandza eye ka təv i bəba ŋgay aye,
neŋgeye na, Mbəlom. Mbəlom neŋgeye kəkay na, ka bəzakway ha.

Bazlam nakə Yuhana madzəhuɓe ndo a yam a tsik aye
Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Luka 3.1-18

19 Pat wuray na, bagwar i Yahuda neheye ma Zerozelem aye tə slər ndo
məvəlay wu a Mbəlom hay ta Levit hay ka təv i Yuhana mata tsətsehe faya:
«Nəkar təday na, way?»
20 Ti ye ta tsətsah faya na, ka kərah mambəɗatay faya bay. Ane tuk na, a
tsikatay parakka kame i ndo hay tebiye. A gwaɗatay: «Neŋ na, Kəriste bay.»
21 Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ada nəkar na way? Nəkar na, Eliya ndo məɗe
ha bazlam i Mbəlom niye ahəl niye ɗaw?»
Yuhana a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «A’ay.»
Ta tsətsah faya sa, tə gwaɗay: «Nəkar na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom
nakə faya nəmaa həbiye ɗaw?*»
Yuhana a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «A’ay.»
22 Tə gwaɗay: «Ada tebiye nəkar kəla na, way? Ɗamay ha tey hərwi nəmaa
ta tsikateye a ndo neheye tə slərа may ahaya aye. Bo yak eye ka gwaɗ nəkar
na, way?»
23 Yuhana a gwaɗatay: «Neŋ na, ndo nakə Ezay ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom a tsik faya ahəl niye, a gwaɗ ka neŋ na:
“Ndo nakə faya ma wudiye mə kəsaf a gwaɗ:
Lambaɗumay tsəveɗ a Bəy Maduweŋ fehe lele,
mâ hədzak bay.†”»
24 Mə walaŋ i ndo neheye tə slər tay naha ka təv i Yuhana aye na, Farisa
hay andaya mə walaŋ tay. 25 Ti ye naha tə gwaɗay: «Taɗə nəkar na, Kəriste
bay, nəkar Eliya bay, nəkar ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə faya nəmaa
həbiye bay na, ada faya ka dzəhuɓiye tay ha ndo hay a yam na, hərwi mey?»
26 Yuhana a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋ na, na dzəhuɓiye ndo hay na,
a yam tsa, aya ane ndo andaya mə walaŋ kurom ka sərum na bay. 27 Neŋgeye
na, ma deyeweye kame ga. Na sliye mahəndzəɗe ka təv ŋgay məpəlay ha ləɓer
i tahərak ŋgay bay tebiye.»
28 Wu niye a ge bo tebiye na, ma gəma i Betani, ma diye i magayam i
Yurdum ka təv nakə Yuhana a dzəhuɓawa a ɗəma ndo hay a yam aye.

Yesu na, wawa i təɓaŋ i Mbəlom

29 Tədœ eye na, Yuhana a ŋgatay a Yesu faya ma deyeweye ka təv ŋgay.
Tsa na, a gwaɗ: «Wawa i təɓaŋ nakə Mbəlom ma vəliye hərwi məpəsatay
ha mezeleme i ndo hay aye na, atay ma deyeweye. 30 Na gwaɗ: “Ndo ma
deyeweye ma dəba ga, neŋgeye a ze ga, hərwi neŋgeye na, kwa ahəl nakə
ta ge məndzibəra zuk bay aye na, neŋgeye andaya.” Na tsik na, ka neŋgeye.

* **1:21** Bazlam mapala eye masulo eye 18.15. † **1:23** Ezay 40.3.

31 Neŋ kurre na, neŋgeye way na, na sər na bay. Ane tuk na, neŋ na yaw na,
madzəhuɓe tay ha ndo hay a yam tsa, ada məɗatay ha a Israyel hay hərwi ada
tâ sər na.»
32 Yuhana a ɗatay ha, a gwaɗatay sa: «Na ŋgatay a Məsəfəre i Mbəlom faya
ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom andza bodobodo. A yaw a ndza ka gər
ŋgay. 33 Ahəl niye na, neŋgeye way na, na sər ha zuk bay. Ane tuk na, Mbəlom
nakə a sləra ga ahaya madzəhuɓe ndo hay a yam aye na, a gweɗeŋ: “Ka ta
ŋgateye a Məsəfəre ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom ma ndziye ka gər i ndo.
Mata dzəhuɓe tay ha ndo hay ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, neŋgeye.” 34 Ada
neŋ na, na ŋgatay, na ɗa ha. Ta deɗek neŋgeye na, Wawa i Mbəlom.»

Gawla i Yesu kurre eye hay

35 Tədœ eye na, Yuhana ta gawla ŋgay hay sulo ti ye ka təv eye niye sa. 36 A
ŋgatay a Yesu faya ma diye na, a gwaɗ: «Nakay na, wawa i təɓaŋ i Mbəlom nakə
a vəl aye.»
37 Gawla i Yuhana niye hay sulo aye tə tsəne andza niye na, tə pay bəzay a
Yesu. 38 Faya ta diye na, Yesu a zəba ɗəre a dəba, a ŋgatatay faya ta pay bəzay.
A tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ka pəlum mey?»
Tə gwaɗay: «*Rabi*, təv yak nakə ka ndzawa mə ɗəma aye na, ka waray?»
(*Rabi* na, andza məgweɗe «Miter»).
39 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Dumara, takwa, ka ŋgatumeye a təv ga
nakə neŋ na ndzawa mə ɗəma aye.»
Tsa na, ti ye. Ti ye naha tə ŋgatay a təv nakə neŋgeye mandza eye mə ɗəma
aye. Ti ye na, ma giye ɓəre faɗ. Tə ndza ka bo dziye hus a həvaɗ.
40 Ndo nəte mə walaŋ tay niye tə tsəne bazlam i Yuhana niye a tsik aye ada tə
pay bəzay a Yesu aye na, məzele ŋgay Aŋdəre. Neŋgeye malamar i Simoŋ Piyer.
41 Aŋdəre a ndzay a gər kurre na, a malamar ŋgay Simoŋ. A gwaɗay: «Nəmaa
ŋgatay a ndo nakə Mbəlom a pay dzagwa i bəy a gər aye.» Andza məgweɗe,
Kəriste.
42 A laka ha Simoŋ ka təv i Yesu. Tsa na, Yesu a zəba faya, a gwaɗay: «Nəkar
na, Simoŋ, wawa i Yuhana. Ta ta zalakeye na, Sefas.» Andza məgweɗe Piyer‡.

Yesu a zal Filip ta Nataniyel

43 Tədœ eye na, a say a Yesu mede a Galile. Ahəl nakə faya ma diye na,
a ndzay a gər a Filip, a gwaɗay: «Dara, peŋ bəzay!» 44 Filip neŋgeye na, ndo
i gəma i Betesayda, gəma nakə Aŋdəre ta Piyer ti yaw abəra mə ɗəma aye
dərmak.
45 Ma dəba aye na, Filip a ye a ndzay a gər a Nataniyel, a gwaɗay: «Ndo nakə
Musa a watsa faya mə ɗerewel ŋgay ada ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə
watsa faya ahəl niye aye nəmaa ŋgatay. Neŋgeye na, Yesu, ndo i gəma i Nazaret
wawa i Yusufa.»
46 Nataniyel a gwaɗay faya: «Ka dzala na, wu lele eye ma sliye faya
madayaw abəra ma gəma i Nazaret ɗaw?»
Filip a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Dara, ka ŋgateye.»
47 Yesu a ŋgatay a Nataniyel faya ma diye naha ka təv ŋgay na, a tsik ka
Nataniyel, a gwaɗ: «Ndo i Israyel nakə ɗeɗəŋ eye na, anaŋ. Neŋgeye na,
maraw me andaya faya kwa tsekweŋ bay.»
48 Nataniyel a tsətsah faya, a gwaɗay: «Ka sər ga ha na, ma kəkay?»
Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Ahəl nakə Filip kə zalakaw zuk bay aye na,
na ŋgataka, nəkar mə bəzay i gurov.»

‡ **1:42** Piyer: Tə bazlam i Mere na, pəlaɗ.

49 Tsa na, Nataniyel a gwaɗay: «Miter, nəkar na, Wawa i Mbəlom, nəkar Bəy
bagwar eye i Israyel hay!»
50 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Andza niye, ka dzala ha ka neŋ na, hərwi
na gwaɗaka na ŋgataka naha mə bəzay i gurov aye ɗaw? Nəkar na, ka ta
ŋgateye a wu bagwar eye hay ta ziye nakay anaŋ aye!» 51 Yesu a gwaɗay sa:
«Sərum ha na, ka ŋgatumeye a magərmbəlom ma həndəkiye tuwaŋ. Gawla i
Mbəlom hay ta tsaliye ada ta mbəzlaweye ka gər ga, neŋ Wawa i Ndo!»

2

Mabəzləme gər i dahəlay ma gəma i Kana

1 Məhəne sulo ma dəba i mədzəgər i Yesu ta Nataniyel na, mabəzləme gər i
dahəlay a ge bo ma gəma i Kana, ka dala i Galile. May i Yesu andaya mə ɗəma.
2 Ta zalay a Yesu ta gawla ŋgay hay dərmak.
3 Faya magurlom ma giye na, guzom a ndəv fataya abəra. May i Yesu a
gwaɗay a wawa ŋgay Yesu: «Guzom andaya sa bay. Ka ndəv na, kəkay?»
4 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «May ga, wu nakə neŋ na giye na, mata
tsikeŋ na, nəkar ɗaw? Həlay ga kə slaw zuk bay.»
5 May i Yesu a tsəne andza niye na, a ye a gwaɗatay a ndo i məsler hay: «Gum
wu nakə ma tsikakumeye tebiye.»
6 Ka təv eye niye na, gah hay andaya məkwa. Gah niye hay məkwa aye na,
Yahuda hay ta mbəɗawa a ɗəma yam ka məbere wu hay ada tə həlay andza
nakə bazlam tay mapala eye a tsik aye. Gah niye hay na, yam ma diye a ɗəma
ma giye kalawah zlam, zlam.
7 Yesu a gwaɗatay a ndo i məsler hay: «Dum naha təɗumaw yam, rahum ha
a gah neheye tsesləsle tsesləsle.» Ndo i məsler niye hay ti ye tə təɗaw yam. Tə
rah ha a gah niye hay tsesləsle tsesləsle. 8 Yesu a gwaɗatay: «Anəke na, təɗum
yam nakay, zlumay naha a ndo mələ̀vay gər a magurlom, mâ ndzaka na.»
Ndo i məsler hay tə zlay naha yam niye.
9 Ndo mələ̀vay gər a magurlom niye a ndzaka na, yam niye a təra guzom
aye. A ndzaka na, guzom eye a yaw mənŋgay na, a sər bay. Ane tuk na, ndo i
məsler neheye tə təɗ yam aye na, nəteye tə sər ha. Yesu a zalay a zal i dahəlay,
10 a gwaɗay: «Kwa way kə zalatay a ndo hay na, ma və̀lateye guzom nakə a
tsəhən aye təday. Ta sa haladzay na, ma və̀lateye nakə a tsəhən bay aye tuk.
Ane tuk na, nəkar na, ka pa na nakə lele eye wu yak hus anəke na, kəkay!»
11 Nakay na, makurre i masuwayaŋ nakə Yesu a lah məge aye. A ge na,
ma Kana ka dala i Galile. Andza niye Yesu a bəz ha məzlaɓ ŋgay. Hərwi niye
gawla ŋgay hay tə dzala ha ka Yesu.
12 Ma dəba aye na, Yesu a ye a Kafernahum ta may ŋgay, ta malamar ŋgay
hay ada ta gawla ŋgay hay. Tə ndza mə ɗəma məhəne tsakway.

Yesu a həhar ndo hay abəra mə gay məvə̀lay wu a Mbəlom
Mata 21.12-13; Markus 11.15-17; Luka 19.45-46

13 Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye na, mazlambar kə ndzew
bəse. Hərwi niye, Yesu a həl bo a ye a Zerozelem. 14 A ndisl a Zerozelem na,
a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a ɗəma na, a
ndzay a gər a ndo masəkəme ha sla hay, ta təɓaŋ, ta maydagwar hay. A ndzay
naha a gər a ndo mambəɗe suloy hay mandza eye hay ka wu məpe wu tay
hay dərmak.
15 Tsa na, a zla ləɓer, a slapa ha ka bo, a təra ha mandalaɓa. A ye a həhar tay
ha ndo niye hay abəra dəreŋ, tə sla tay hay, ta təɓaŋ tay hay tebiye abəra mə
gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A kwats ha suloy i ndo mambəɗe suloy ka

dala, a pay hələy a wu məpe wu tay niye hay. 16 A gwaɗatay a ndo masəkəme
ha maydagwar hay: «Həlum wu kurom neheye abəra kanaŋ! Kâ tərum ha
gay i Bəba ga, gay i məge tsakala mə ɗəma bay.»
17 Gawla ŋgay hay tə ŋgatay andza niye na, wu nakə mawatsa eye mə
Ɗerewel i Mbəlom aye a matayaw a gər. Tə watsa na, tə gwaɗ: «Gay yak nakay
na, na wuɗa na haladzay. Mədzal gər ga peteh, na pa na a ɗəma.*»
18 Bagwar i Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ka sliye faya məge na,
masuwayaŋ waray nakə ada nəmay nəmaa səriye ha ta vəlaka tsəveɗka məge
wu andza nakay aye?»
19 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Mbəzlum ha gay i məɗəslay ha gər a
Mbəlom nakay. Ma məhəne mahkar na, na lətsiye ha ka mbəlom.»
20 Tə gwaɗay: «Gay nakay nəmaa ndza faya ka maɗəzle na, məve kuro kuro
faɗ gər eye məkwa tuk na, ada nəkar i yak na, ma məhəne mahkar tsa na, ka
ɗəzl na, kəkay?»
21 Ane tuk na, gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye Yesu a tsik faya aye na, a
tsik dzeke ka bo ŋgay. 22 Ahəl nakə Yesu a mət ada a lətsew abəra ma mədahaŋ
aye na, bazlam ŋgay niye a tsik aye a matayaw a gər a gawla ŋgay hay. Pat eye
niye na, tə dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye ada
ka bazlam ŋgay nakə a tsik aye.
23 Ahəl nakə Yesu neŋgeye ma Zerozelem ada neŋgeye mə magurlom i Pak
aye na, kə ge wu neheye a ge masuwayaŋ haladzay aye. Andza niye, ndo hay
haladzay ta ŋgatay a masuwayaŋ niye hay ada ta dzala ha ka Yesu. 24 Ane tuk
na, Yesu na, kə pa mədzal gər ŋgay ka nəteye bay hərwi neŋgeye a sər tay ha
tebiye, 25 ada neŋgeye na, ndo məɗay ha wu nakə mə bo i ndo zezeŋ aye ka
hələy təbey hərwi bo ŋgay eye a sər ha wu nakə mə ɗərev i ndo zezeŋ aye.

3

Yesu ta Nikodem

1 Ndoweye andaya məzele ŋgay Nikodem. Neŋgeye na, bagwar eye mə
walaŋ i ndo neheye tə ləvawa Yahuda hay aye. Neŋgeye na, Farisa hay. 2 Pat
wuray na, a ye ka təv i Yesu ta həvaɗ. A ye naha, a gwaɗay: «Miter, nəmaa
sər ha Mbəlom a sləra kar ahaya na, ka matətikamay wu hay deɗek, hərwi
ndəray ma sliye faya məge masuwayaŋ andza nakə ka ge aye bay taɗə gədaŋ
i Mbəlom andaya faya bay na, ma sliye faya bay.»
3 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Sər ha na, ndoweye kə wa bo weɗeye bay
na, ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay.»
4 Nikodem a tsətsah faya a gwaɗay: «Ndo guram eye tsɨy tuk na, ma wiye
bo weɗeye sa na, kəkay? Ma sliye faya məme a huɗ i may ŋgay ada ta wiye na
masulo eye sa ɗaw?»
5 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Sər ha na, ta dzəhuɓ kar ha a yam ada
ta Məsəfəre i Mbəlom bay na, ka sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay. 6 Ndo
nakə ndo zezeŋ a wa aye na, ndo zezeŋ ŋgway. Ada ndo nakə tə wa na ta
Məsəfəre i Mbəlom aye na, məsəfəre ŋgway. 7 Bazlam nakə na gwaɗaka “wum
bo masulo” aye na, mâ gaka wadəŋ wadəŋ bay. 8 Mətasl a vəzl a təv nakə a
say aye. Ka tsəne mavəzle ŋgay eye, ane tuk na, a yaw məŋgay ada ma diye a
ŋgay na, ka sər bay. Ma giye bo ta ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye
na, andza nakay.»
9 Nikodem a gwaɗay: «Ada tebiye wuye ma giye bo na, kəkay?»

* **2:17** Dəmes hay 69.10.

10 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Nəkar ndo matətikay wu a ndo hay nakə
bagwar eye ma gwala i Israyel aye. Ane tuk na, ka sər wu neheye bay na,
kəkay?» 11 Sər ha na, nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmaa sər aye ada ka
gər i wu nakə nəmaa ŋgatay aye. Ane tuk na, a sakum matəme wu nakə
nəmaa ɗakum ha aye bay. 12 Na tsikakum ka wu nakay ka məndzibəra aye
ka təmum bay. Ada kəkay taɗə na tsikakum ka wu nakə mə mbəlom aye na,
ka təmumeye ɗaw?
13 «Ndəray ɗaɗa kə tsal a mbəlom bay. Ndo nakə neŋ Wawa i Ndo aye nəte
ŋgweŋ. 14 Andza nakə ahəl niye Musa a lətse ha ɓəre nakə tə vəɗ na andza
dədœ ka mayako mə makulkwandah aye na, andza niye neŋ Wawa i Ndo
kutoŋ ta lətsiye ga ha ka mayako dərmak*, 15 hərwi ada kwa way kə dzala ha
ka neŋ Wawa i Ndo na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. 16 Hərwi
Mbəlom a wuɗa məndzibəra na, haladzay. Hərwi niye a sləraw Wawa ŋgay
felik eye hərwi ada kwa way kə dzala ha faya na, ma dziye sa bay. Ane tuk
na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. 17 Mbəlom a sləraw Wawa ŋgay
ka məndzibəra na, hərwi ada mâ ge sariya ka ndo hay bay. A sləra ahaya na,
hərwi ada ndo hay tâ təma ɗuh.
18 «Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, sariya ma ta gəsiye na
bay. Ane tuk na, ndo nakə kə dzala ha bay aye na, ɓa sariya kə gəs na, hərwi
kə dzala ha ka felik i Wawa i Mbəlom bay. 19 Sariya ma ta gəsiye ndo hay ta
tsəveɗ waray na, ma ta gəsiye tay ha na, andza nakay: Dzaydzay ki yaw ka
məndzibəra. Ane tuk na, ndo hay ta wuɗa dzaydzay niye bay. Nəteye ta wuɗa
ɗuh na, ləvoŋ, hərwi tə gawa na, wu neheye lele bay aye hay. 20 Kwa way kə ge
mənese na, a ma nay dəre a dzaydzay. Ma həndzəɗiye ta təv i dzaydzay bay,
hərwi a say wu ŋgay neheye a gawa lele bay aye na, mâ zəba bay, a dzədzar.
21 Ane tuk na, ndo nakə a gawa wu lele eye hay aye na, neŋgeye ma zəbiye mə
dzaydzay hərwi ada ndo hay tâ ŋgatay a wu neheye lele a ge aye, ada tâ sər
ha maa ge məsler mə neŋgeye na, Mbəlom.»

Yesu ta Yuhana madzəhuɓe ndo a yam

22 Ma dəba aye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse ti ye ka dala i Yahuda.
Tə ndza mə dəma ada ta dzəhuɓawa ndo hay a yam. 23 Ahəl niye na, Yuhana
a dzəhuɓawa ndo hay a yam dərmak. A dzəhuɓawa tay ha ndo hay na, ma
gəma i Enon bəse ta gəma i Salim hərwi dəlov andaya haladzay ma təv eye
niye. Ndo hay ti yawa naha ka təv ŋgay ada a dzəhuɓawa tay ha a yam. 24 Ahəl
niye na, ta gəs na Yuhana a daŋgay zuk bay.
25 Pat wuray na, siye i gawla i Yuhana hay ta dazlay a məkəɗe wuway ta ndo
i Yahuda wuray ka məbere wu hay ta məndze tsəɗaŋŋa. 26 Gawla i Yuhana
niye hay ti ye ka təv i Yuhana, ti ye naha tə gwaɗay: «Miter, ndo niye ahəl
niye ka dzum gər ma diye i magayam i Yurdum ka tsik faya aye na, faya ma
dzəhuɓiye tay ha ndo hay a yam ada ndo hay tebiye faya ta diye ka təv ŋgay
tuk na, kəkay?»
27 Yuhana a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Taɗə Mbəlom kə vəlay bay na,
ndəray ma sliye məhute bay tebiye. 28 Bo kurom eye ka slumeye faya məhəle
mbəl ga, na gwaɗakum: “Neŋ na, Kəriste bay. Ane tuk na, Mbəlom a sləra ga
ahaya, nâ lahayaw kame tsa.” 29 Ndo nakə a zla dahəlay aye na, dahəlay niye
na, i ŋgay ŋgway. Ane tuk na, dzam i zal i dahəlay niye na, ma lətsiye sləp ka
tsakay ŋgay ada ma piye zləm ka bazlam ŋgay. Kə tsəne bazlam ŋgay niye faya
ma piye faya zləm aye na, ma ŋgwasiye haladzay. Andza niye məŋgwese niye

* **3:14** Məpesle 21.

anəke na, i ga haladzay dərmak. 30 Neŋgeye na, mâ səkah kame kame, neŋ na, na nəkiɗ.
31 «Ndo nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, neŋgeye ka gər i ndo hay tebiye. Ndo nakə neŋgeye ka məndzibəra aye na, neŋgeye ndo i məndzibəra ŋgway ada ma tsikiye na, ka wu i məndzibəra hay. Ane tuk na, ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye na, neŋgeye ka gər i ndo hay tebiye. 32 Ma tsikiye na, ka wu nakə a ŋgatay ada a tsəne aye. Ane tuk na, wu nakə a tsik aye na, ndəray ma təmiye bay. 33 Ndoweye ka təma bazlam ŋgay nakə a tsik aye na, niye na, faya ma ɗiye ha wu nakə Mbəlom a tsik aye na, deɗek. 34 Ndo nakə Mbəlom a sləraw aye na, faya ma tsikiye na, bazlam i Mbəlom, hərwi Mbəlom kə rah ha ta Məsəfəre ŋgay. 35 Bəba ŋgay a wuɗa na wawa ŋgay ada kə vəlay mələve i bəy ŋgay. 36 Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ndo nakə a kərah mədzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiye sifa niye təbey. Mevel i Mbəlom ma ta ndziye faya.»

4

Yesu ta ŋgwas i Samari wuray

1 Farisa hay tə tsəne, ndo hay tə pay bəzay a Yesu ada a dzəhuɓawa tay ha ndo hay a yam na, haladzay a ze i Yuhana. 2 Azlakwa ta deɗek eye na, Yesu a dzəhuɓawa tay ha ndo hay a yam bay. Maa dzəhuɓawa tay ha ndo hay a yam na, gawla ŋgay hay bəna, bo ŋgay eye bay.
3 Ahəl nakə Yesu a tsəne wu nakə Farisa hay tə tsik faya na, a həl bo abəra ka dala i Yahuda a ye ka dala i Galile. 4 Tsəveɗ mede a Galile na, ta dala i Samari. 5 Ahəl nakə faya ma diye na, a ndisl a təv aye andaya ka dala i Samari tə zalay Sikar. Təv niye na, bəse ta guvah nakə Zakob a vəlay a wawa ŋgay Yusufa ahəl niye aye.* 6 Ada bəɗiyem nakə Zakob a la ahəl niye andaya ka təv aye niye.
Yesu a ndisl ka bəɗiyem niye na, ki ye gər, a ndza ka tsakay i bəɗiyem niye. Məndisle nakə Yesu a ndisl naha ka təv aye niye na, ma giye magərhəpat. 7-8 Ahəl nakə gawla i Yesu hay ti ye mata səkəmaw wu mənday mə walaŋ gay na, ŋgwas i Samari wuray a ye naha mata təɗe yam. A yaw na, Yesu a gwaɗay: «Təɗəŋew yam nâ sa tey.»
9 Ŋgwas i Samari niye a gwaɗay a Yesu: «Na gwaɗ nəkar na, Yahuda hay bəɗa! Ada ka tsətsahiye yam ka neŋ ŋgwas i Samari na, kəkay?» Ŋgwas niye a tsik andza niye na, hərwi Yahuda hay tə dzawa gər a bo ta Samari hay bay.
10 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Taɗə ka sər wu nakə Mbəlom ma vəliye ada ka sər neŋ nakə na tsətsah fakaya yam aye na, nəkar ɗuh ka tsətsahiye fagaya yam nakə ma vəliye sifa aye ada na vəlakeye.»
11 Ŋgwas niye a gwaɗay faya: «Bəy ga, wu mətəɗe yam andaya fakaya bay ada bəɗiyem eye na, siɗuk tuk na, ka hutiye yam nakə ma vəliye sifa a ndo aye na, ma kəkay? 12 Maa lamay bəɗiyem nakay na, bəba təte kway Zakob. Bo ŋgay eye kə sa yam ma bəɗiyem nakay. Wawa ŋgay hay ta gənaw ŋgay hay ta sa yam ma bəɗiyem nakay dərmak. Ada nəkar ka dzala na, ka ze na Zakob ɗaw?»
13 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Kwa way kə sa yam nakay na, yam ma geye sa. 14 Ane tuk na, ndoweye kə sa yam nakə neŋ na vəleye na, ɗaɗa yam ma geye sa bay. Yam nakə na vəleye na, ma təriye andza bəɗiyem nakə a ŋgəz waɗ waɗ aye ada ma vəleye sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

* **4:5** Madazlay i wu hay 33.19.

15 Ŋgwas niye a gwaɗay: «Bəy ga, vəleŋ yam eye niye tey hərwi ada yam mâ geŋ sa bay ada nâ yaw ɗaɗa mətəɗe naha yam kanaŋ sa bay.»
16 Yesu a gwaɗay: «Do, pəla ahaya zal yak ada kâ yumaw kanaŋ.»
17 Ŋgwas niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Zal ga andaya bay.»
Yesu a gwaɗay: «Ka gwaɗ zal yak andaya bay na, ka tsik na, deɗek. 18 Hərwi zal yak hay na, zlam ada ndo nakə anəke nəkurom mandza eye salamay aye na, zal yak bay. Ka tsik na, deɗek.»
19 Tsa na, ŋgwas niye a gwaɗay: «Ah! Bəy ga, na sər ha nəkar na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. 20 Bəba təte may Samari hay tə ɗəslaway ha gər a Mbəlom na, mə gər i gəma nakay. Ane tuk na, nəkurom Yahuda hay na, ka gwaɗum i kurom təv məɗəslay ha gər a Mbəlom na, ma Zerozelem.»
21 Yesu a gwaɗay: «Ŋgwas nakay, dzala ha ka wu nakə na tsikakeye, həlay eye ma deyeweye na, ndo hay ta ɗəslay ha gər a Bəba Mbəlom na, mə gər i gəma nakay ɗekɗek kəgəbay ma Zerozelem ɗekɗek tsa bay. 22 Nəkurom Samari hay ka sərum wu nakə ka ɗəslumay ha gər aye bay. Nəmay Yahuda hay na, nəmaa sər, hərwi Mbəlom a bəzatay ha tsəveɗ i mətəme a ndo hay na, ta Yahuda hay. 23 Ane tuk na, həlay eye ma deyeweye ɓa həlay eye anaŋ tsɨy, Məsəfəre i Mbəlom ma vəliye gədaŋ a ndo neheye a satay məɗəslay ha gər a Bəba Mbəlom ta deɗek eye na, ta ɗəslay ha gər ta deɗek Mbəlom ma pəliye na, slala i ndo niye hay. 24 Mbəlom na, məsəfəre. Hərwi niye ndo neheye ta ɗəslay ha gər aye na, tâ ɗəslay ha gər na, ta deɗek ada ta gədaŋ i məsəfəre.»
25 Ŋgwas niye a gwaɗay: «Na sər ha na, ndo nakə Mbəlom a pay dzagwa i bəy a gər aye ma deyeweye (andza məgweɗe Kəriste). Aza ki yaw na, ma ɗakway ha wu hay tebiye.»
26 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ nakə faya na tsikakeye me anəke, neŋ eye.»
27 Ahəl nakə Yesu ta ŋgwas niye faya ta tsikiye me na, gawla i Yesu hay tə maw tuk. Tə ŋgatay a Yesu faya ta tsikiye me ta ŋgwas niye na, a gatay hərɓaɓəkka. Ane tuk na, ndəray kwa nəte mə walaŋ tay ka tsətsah ka Yesu, kə gwaɗay: «Ka pəla abəra ka ŋgwas eye mey?» kəgəbay «Ka tsikumeye me ta ŋgwas eye na, hərwi mey?» na, ndəray ka tsətsah faya bay.
28 Ŋgwas niye a gər ha kalawah ŋgay ka bəɗiyem, a mbəɗa gər a walaŋ gay. A ye naha a gwaɗatay a ndo hay: 29 «Dumara, zəbum ka ndo wuray anaŋ eye təday, a pesleŋ na wu nakə na gawa ahəl niye aye tebiye. Ma giye na, Kəriste nakə Mbəlom a gwaɗ ma sləraweye aye.»
30 Ndo hay tə tsəne bazlam i ŋgwas niye a tsikatay aye na, ti yaw abəra mə walaŋ gay, ti yaw ka təv i Yesu.
31 Ahəl nakə ŋgwas niye a ye a walaŋ gay aye, gawla i Yesu hay nəteye faya ta geye amboh a Yesu mâ nda wu mənday, tə gwaɗay: «Miter may, nda wu mənday!»
32 Ane tuk na, Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Wu mənday ga andaya nakə na ndiye, nəkurom ka sərum bay.»
33 Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Ma giye na, ndəray kə zlayaw wu mənday kəla ɗaw?»
34 Yesu a gwaɗatay: «Wu mənday ga na, məge wu nakə a say a ndo nakə a sləra ga ahaya aye ada mandəve ha məsler nakə a vəleŋ a gweɗeŋ ge aye. Matəra wu mənday ga na, neŋgeye.» 35 Yesu a gwaɗatay sa: «Dzeke andaya, a gwaɗ: “A ləkaw kiye faɗ na, ta dziye wu mənday abəra ka dala.” Ane tuk na, neŋ ɗuh na gwaɗakumeye: Ehey, zəbum ka guvah hay lele, təday. Wu hay na, ta nah tsɨy. Kə sla mədze. 36 Ndo nakə ma dziye na wu mənday abəra

ka dala aye na, ma hutiye merəɓe ŋgay ada ma hayay gər a wu mənday niye. Wu mənday na, andza məgweɗe ndo neheye ta huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor aye. Andza niye ndo masləge ta ndo mədze wu abəra ka dala na, ta ŋgwasiye salamay. 37 Hərwi dzeke nakə a gwaɗ: “Ndo neŋgeɗ ma sləgiye, ndo neŋgeɗ na, ma dziye na abəra ka dala”, a tsik na, deɗek. 38 Na slər kurom a guvah mata dze na wu mənday nakə ka fətumay bay aye, ka təmumay a hələy a ndo hay tsa.»

39 Ndo i dala i Samari niye hay haladzay tə dzala ha ka Yesu. Tə dzala ha na, hərwi ŋgwas niye a ɗatay ha parakka a gwaɗatay: «A pesleŋ wu nakə na gawa ahəl niye tebiye.»

40 Samari niye hay tə ndisl naha ka təv i Yesu na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Ndza ka təv may tey.» Yesu a təma bazlam tay niye, a ndza ka təv tay məhəne sulo. 41 Yesu a tsikawatay bazlam i Mbələm. Tə tsəne na, ndo siye hay haladzay tə dzala ha ka Yesu sa. 42 Ndo niye hay tə gwaɗay a ŋgwas niye: «Anəke nəmaa dzala ka Yesu na, hərwi wu nakə ka təkəramay aye sa bay. Nəmaa dzala ha na, hərwi nakə nəmaa tsəne wu nakə bo ŋgay eye a tsik aye. Ada nəmaa sər ha neŋgeye na, ndo mətəme ha ndo i məndzibəra hay deɗek.»

Yesu a mbəl ha wawa i ndo məge məsler i bəy bagwar eye

43 Yesu a ndza ka təv niye məhəne sulo na, a həl bo a ye abəra ka təv niye, a ye a Galile. 44 Bo i Yesu eye a tsik, tə gər ŋgay, a gwaɗ: «Ndo məɗe ha bazlam i Mbələm na, ta rəhay ha gər ma gəma ŋgay bay.»

45 Azlakwa ɗuh Yesu a ndisl a Galile na, ndo i dala niye hay ta təma na lele tə məŋgwese eye hərwi nəteye dərmak ta ye a magurlom i Pak niye ma Zerozelem aye ada a hələy i magurlom niye na, ta ŋgatay a wu nakə Yesu a ge aye.

46 Andza niye, Yesu a mbəɗa gər a Kana ka dala i Galile sa, gəma nakə a təra ha yam guzom eye. Ndo məge məsler i bəy bagwar eye wuray andaya, wawa ŋgay ɗəvats eye ma gəma i Kafernahum.

47 A tsəne Yesu kə maw abəra ma Yahuda neŋgeye ka dala i Galile na, a həl bo a ye ka təv i Yesu. A ye naha a gay amboh a Yesu, a gwaɗay: «Amboh tama a Kafernahum, ta mbəleŋ ahaya wawa ga andaya ɗəvats eye faya ma mətiye tey.»

48 Yesu a gwaɗay: «Nəkurom na, taɗə na ge masuwayaŋ eye bay na, ka dzalumeye ha bay na, kəkay?»

49 Ndo məge məsler niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Bəy ga, tama bəse bəna wawa ga ma ta mətiye.»

50 Yesu a gwaɗay: «Mbəɗa gər a mətagay, wawa yak ma mbəliye.»

Ndo niye a dzala ha ka bazlam i Yesu niye a tsikay aye. A ma a mətagay.

51 Ahəl nakə ndo niye faya ma diye a mətagay, neŋgeye ka tsəveɗ mba na, ndo i məsler ŋgay hay ti yaw, tə ŋgəlayaw gər həf ka tsəveɗ tə gwaɗay: «Wawa yak kə mbəl!»

52 A tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Wuye a gay ŋgama na, kəɗay?»

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «A gay ŋgama na, məveneŋ ta ɓəre nəte i huwa.»

53 A sər ha hələy niye na, tits hələy nakə Yesu a gwaɗay: «Wawa yak ma mbəliye» aye. Tsa na, neŋgeye ta ndo i gay ŋgay hay tebiye tə dzala ha ka Yesu.

54 Nakay na, masuwayaŋ masulo eye nakə a ge ma Galile aye. A ge na, ahəl nakə a maw abəra ma Yahuda aye.

5

Yesu a mbəl ha ndo wuray matəra eye ma Zerozelem

1 Ma dəba eye na, magurlom i Yahuda hay andaya ma Zerozelem. Hərwi
niye, Yesu a ye a magurlom i Yahuda niye hay ma Zerozelem aye. 2 Ma
Zerozelem niye na, dəlov wuray andaya bəse ta Məgeɗ i Təɓaŋ hay nakə ti
yawa tay ha tə dəma a walaŋ gay aye. Tə zalay a dəlov eye niye tə bazlam i
Yahuda hay na, Baytidzata. Ka tsakay i dəlov niye na, galak andaya maŋgəna
eye zlam. 3 Ndo i ɗəvats hay haladzay tə hənawa mə dəma: Guluf hay, ndo
matəra eye, ndo neheye sik tay maməta eye hay. [Ta həbawa yam nakə
ma ɓəliye wekit wekit aye. 4 Hərwi həlay eye andaya gawla i Mbəlom a
mbəzlawaw, a ɓəlawa ha. Kə ɓəl ha na, ndo nakə kə lah kurre məkal ha bo
a yam niye gawla i Mbəlom a ɓəl ha aye na, kə mbəl abəra ma ɗəvats ŋgay.
Kwa ɗəvats eye na, kəkay kəkay, ma mbəliye.]
5 Mə walaŋ i ndo i ɗəvats niye hay na, ndoweye andaya kə ndza ma ɗəvats
məve kuro kuro mahkar gər eye tsamahkar. 6 Yesu a ndisl a təv i ndo i ɗəvats
niye hay na, a ŋgatay a ndo niye mahəna eye ada a tsəne na, ndo niye kə ndza
ma ɗəvats məve haladzay. A tsətsah faya, a gwaɗay: «A saka məmbəle ɗaw?»
7 Ndo niye ɗəvats eye a gwaɗay: «Ahəl nakə yam faya ma ɓəliye na, ndəray
andaya məzle ga, məkele ga ha a ɗəma bay. Na gwaɗ na dziye faya bo məkele
ha bo a ɗəma na, ndo mekeleŋ eye a leheŋ a ɗəma.»
8 Yesu a tsəne andza niye na, a gwaɗay: «Lətse, zla təv məhəne yak, do wu
yak!»
9 Kwayaŋŋa ndo niye a mbəl. A zla təv məhəne ŋgay ada a pa bo ka mede.
Azlakwa bay, wu niye a ge bo na, pat i mazəzukw bo. 10 Bəy i Yahuda hay tə
ŋgatay a ndo niye a mbəl eye faya ma zliye təv məhəne na, tə gwaɗay: «Bəgom
na, pat i mazəzukw bo sa na, tsəveɗ andaya məzle hubok pat i mazəzukwe
bay.»
11 A mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ndo nakə a mbəl ga ha aye, a gweɗeŋ: “Zla
təv məhəne yak do wu yak.”»
12 Ndo niye hay ta tsətsah faya: «Ndoweye i ŋgay way nakə ma gwaɗakeye:
“Zla təv məhəne yak ada kâ ye ha” pat i mazəzukw bo na, way?»
13 Ane tuk na, ndo niye a sər ndo nakə a mbəl ha aye bay, hərwi Yesu ki ye
ŋgway abəra ka təv niye, kə gər tay ha ndo niye hay haladzay aye.
14 Ma dəba aye na, Yesu tə dza gər ta ndo nakə a mbəl ha aye mə gay i
məɗəslay ha gər a Mbəlom, a gwaɗay: «Anəke na, ka mbəl tuk. Kâ ge mənese
sa bay. Ka ge mənese na, wu ma ta gakeye ma ziye nakə a gaka aye.»
15 Ma dəba eye ndo niye a ye, a gwaɗatay a bəy i Yahuda hay: «Maa mbəl ga
ha na, Yesu.» 16 Tsa na, bəy i Yahuda niye hay ta dazlay məgay seweɗ a Yesu
hərwi nakə a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye.
17 Ane tuk na, Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Bəba ga faya ma giye
məsler na, pat pat ada neŋ na giye andza niye dərmak.»
18 Bəy i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ta səkah ha mapəle tsəveɗ
məkəɗe na. A satay məkəɗe na Yesu na, hərwi a rəhay ha gər a pat i mazəzukw
bo bay, ɗekɗek bay. Ane tuk na, hərwi nakə a gwaɗ Mbəlom na, bəba ŋgay aye.
Andza məgweɗe a ləva ha gər ŋgay ta Mbəlom.

Bəba Mbəlom kə vəlay gədaŋ a wawa ŋgay tebiye

19 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Sərum ha na, neŋ na sliye faya ka
məge wu tə həlay ga aye tsa bay. Na giye na, wu nakə na ŋgatay Bəba ga a gawa
aye. Wu nakə Bəba ga a gawa aye na, neŋ wawa ŋgay na giye dərmak. 20 Bəba
ga a wuɗa neŋ wawa ŋgay, ada ma ɗeŋeye ha wu nakə a gawa aye tebiye.

Ma ɗeŋeye ha məsler bagwar eye sa a ze wu neheye ada aza ma gakumeye
hərɓaɓəkka.
21 «Andza nakə Bəba Mbəlom a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahaŋ ada
faya ma vəlateye sifa aye na, andza niye neŋ wawa ŋgay na vəliye sifa a ndo
neheye a seŋ aye.
22 «Ada sa na, Bəba ma giye sariya tə həlay ŋgay aye bay. Kə vəleŋ gədaŋ a
həlay ga ka məge sariya. 23 A ge ha andza niye na, hərwi ada ndo hay tebiye tâ
dəsleŋ ha gər andza nakə ndo hay faya ta ɗəslay ha gər a neŋgeye Bəba Mbəlom
aye. Taɗə ndoweye kə ɗəsleŋ ha gər a neŋ wawa ŋgay bay na, kə ɗəslay ha gər
a Bəba ga nakə a sləra ga ahaya bay dərmak.»
24 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, ndoweye kə pay zləm a bazlam ga
neheye na tsik aye ada kə dzala ha ka Mbəlom nakə a sləra ga ahaya aye na,
kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma ta geye sariya bay. Neŋgeye
na, ɓa ki ye abəra ka tsəveɗ i məməte. Ka dazlay a məndze ma sifa nakə ka tor
eye.
25 «Ayaw! Sərum ha na, pat eye ma deyeweye, ɓa ɗuh pat eye anaŋ ki yaw
tsiy, ahəl nakə ndo neheye nəteye andza mədahaŋ hay ta tsəniye wu nakə
Wawa i Mbəlom a tsik aye. Ndo neheye ta pay zləm ada ta dzala ha ka wu
nakə na tsik aye na, ta mbəliye. 26 Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya ma vəliye
sifa a ndo. Andza niye kə vəleŋ gədaŋ a neŋ wawa ŋgay ma vəliye sifa a ndo
dərmak. 27 Ada kə vəleŋ gədaŋ a neŋ wawa ŋgay məge sariya ka ndo hay. A
vəleŋ gədaŋ məge sariya ka ndo hay na, hərwi neŋ Wawa i Ndo.
28 «Mâ gakum masuwayaŋ bay, hərwi pat eye ma deyeweye na, mədahaŋ
neheye ma bəɗ ta tsəniye bədiɗay ga. 29 Ta tsəne na, ta lətseweye abəra ma
mədahaŋ. Ndo neheye ahəl niye tə gawa wu ŋgwalak eye na, ta lətseweye
abəra ma mədahaŋ, ta hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ada ndo neheye
tə gawa wu ŋgwalak eye bay aye na, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ i tay na,
ta gəsiye tay a sariya. 30 Neŋ na, na sliye faya məge wuray ka gər bo ga bay.
Na giye sariya na, andza nakə Mbəlom a tsikeŋ aye ada sariya ga nakə na giye
na, deɗek hərwi na pəla na, wu nakə a yeŋ a gər a neŋ eye bay. Ane tuk na,
na giye na, wu nakə a yay a gər a ndo nakə a sləra ga ahaya aye.»

Ndo neheye ta həliye mbal i Yesu aye

31 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə na ta mbal i gər ga na, ndo hay ta gwaɗiye
deɗek bay.» 32 Ane tuk na, mata həle mbal i gər ga na, ndo mekeleŋ eye ada
na sər ha ndo məhəle mbal ga na, ma həliye, ta deɗek. 33 Ka slə[…]

39 «Ada nəkurom na, faya ka dzaŋgumeye Ɗerewel i Mbəlom pat pat hərwi ka
pum mədzal gər kurom na, ka gwaɗum ka hutumeye mə ɗəma sifa nakə ma
ndəviye bay aye. Bazlam i Mbəlom neheye tə həl mbal na, i gər ga. 40 Azlakwa
ɗuh a sakum madayaw ka təv ga məhute sifa nakə deɗek aye bay na, kəkay?»
41 Yesu a gwaɗatay: «Ka dzalum na, a seŋ ndo hay tâ zembeɗeŋ ɗaw? A'ay!
Neŋ na, mədzal gər ga a ye ka mazembeɗe nakə ndo hay ta zambaɗawatay
a siye i ndo hay aye təbey. 42 Ane tuk na, nəkurom na, andza neŋ təbey. Na
sər ha ta deɗek, ka wuɗum Mbəlom bay. 43 Na yaw na, maa sləra ga ahaya na,
Bəba ga Mbəlom ada ka wuɗum matəme ga bay. Ane tuk na, taɗə ndo mekeleŋ
eye mâ yaw ta gədaŋ ŋgay na, ka təmumeye na. 44 A sakum na, ndo hay tâ
zambaɗakum. Ɗuh Mbəlom nakə deɗek eye na, ka wuɗum mazambaɗay bay.
Ada taɗə nəkurom andza niye deɗek na, ka dzalumeye ha fagaya ma kəkay?
45 «Ane tuk na, kâ dzalum na, na ta makumeye ha mənese kame i Bəba ga
bay. Mata makum ha mənese na, Musa neŋgeye nakə ka pum faya mədzal gər
kurom aye. 46 Taɗə ka dzalum ha ka Musa ta deɗek na, haɓe ka dzalum ha ka
neŋ, hərwi Musa a watsa na, ka neŋ. 47 Taɗə ka dzalum ha ka wu nakə Musa
a watsa aye bay na, ka dzalumeye ka wu nakə faya na tsikiye na, ma kəkay?»

6

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay ta giye gwezem zlam
Mata 14.13-21; Markus 6.30-44; Luka 9.10-17

1 Ma dəba aye na, Yesu a lətse, a ye a tas a diye i dəlov i Galile. Dəlov niye
na, tə zalay dəlov i Tiber dərmak. 2 Ndo hay haladzay tə paway bəzay. Tə
paway bəzay na, hərwi nakə tə ŋgataway a masuwayaŋ neheye a gawa aye.
Masuwayaŋ niye a gawa aye na, a mbəlawa tay ha ndo i ɗəvats hay.
3 Yesu ta gawla ŋgay hay tə tsal a mahəmba, ti ye tə ndza mə ɗəma.
4 Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye na, mazlambar kə ndzew.
5 Yesu a zəba ɗəre na, a ŋgatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ŋgay. Tsa
na, a tsətsah ka Filip, a gwaɗay: «Ka hutakwaweye məsəkəmaw wu mənday
ɗa məvəlatay a ndo neheye tebiye na, məŋgay?»
6 Yesu a tsikay a Filip andza niye na, mazəbe ka mədzal gər i Filip. Hərwi
Yesu na, a sər wu nakə ma giye.
7 Filip a mbəɗay faya a gwaɗay: «Kwa taɗə ka səkəmakwaw wu mənday ta
*dinar** sulo, kwa way ada mâ huta tsekweŋ tsekweŋ bəbay na, ma slateye
bay.»
8 Ndo mekeleŋ eye mə walaŋ i gawla ŋgay hay, məzele ŋgay Aŋdəre
malamar i Simoŋ Piyer, a gwaɗay: 9 «Wawa wuray anaŋ kanaŋ na, tapa i
makwala andaya faya zlam tə kəlef hay sulo. Ane tuk na, hərwi ndo neheye
haladzay aye na, ma sliye mey?»
10 Tsa na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Dum gwaɗumatay a ndo hay
tâ ndza tebiye ka dala.»
Ka təv eye niye na, guzer andaya haladzay beremeffe a ndzohwaw mba.
Gawla ŋgay hay ti ye, tə gwaɗatay a ndo hay, ndzum ka dala. Ndo niye hay
tebiye tə ndza ka dala. Hasləka hay ɗekɗek ta giye gwezem zlam.
11 Ndo niye hay tebiye tə ndza na, Yesu a zla makwala niye, a gay naha sɨsœ
a Mbəlom, a ŋgəna ha. A ŋgəna ha na, a vəlatay a ndo niye hay mandza eye.
A həl kəlef niye hay, a ge ha andza niye sa. Tə nda makwala niye tə kəlef aye
ka mərehe tay.

* **6:7** Dinar: Kwar i suloy temerre sulo, ma hamiye merəɓe i ndo məge məsler pat nəte. Zəba mə Mata 20.2.

12 Tə nda makwala niye tə rah lele na, Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay:
«Hayumay gər a siye nakə a zaw aye kwa tsekweŋ mâ dze bay.»
13 Tsa na, tə hayay gər a makwala nakə a zaw abəra ka ndo neheye tə nda aye.
Tə hayay gər na, a rah a gwaŋ kuro gər eye sulo.
14 Ndo hay tə ŋgatay a masuwayaŋ niye Yesu a ge nakə a bəz ha gədaŋ i
Yesu aye na, tə gwaɗ: «Ndo nakay na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom deɗek.
Neŋgeye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə tə tsik faya ahəl niye tə gwaɗ
ma deyeweye ka məndzibəra aye.»
15 Yesu a sər ha ndo niye hay ta deyeweye ta piye na a bəy ta gədaŋ na, a
mbəɗa gər, a tsal ŋgway a tsaholok niye sa. A tsal na, mahəŋgeye.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik
Mata 14.22-33; Markus 6.45-52

16 Huwa a ge na, gawla i Yesu hay tə mbəzla ka me i dəlov.
17 Ti ye naha na, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ta dazlay mətese a diye neŋgeɗ mede a gəma i
Kafernahum. Ahəl nakə faya ta diye na, həvaɗ kə ge fataya tsɨy, ada Yesu kə
husa ka təv tay zuk bay.
18 Dəlov niye a dazlay məbəle haladzay wekit wekit
hərwi mətasl a ge ta gədaŋ.
19 Ta ye ma giye kilomiter zlam kəgəbay məkwa
na, tə ŋgatay a Yesu faya ma diye naha ka təv i kwalalaŋ yam tay, ka gər i yam
tə sik. Tə ŋgatay na, ta dzədzar haladzay.
20 Ane tuk na, Yesu a gwaɗatay: «Kâ dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»
21 Gawla ŋgay hay a satay məgəsay naha mə hələy a kwalalaŋ i yam.
Kwayaŋŋa kwalalaŋ i yam niye a husa dənuts ka me i dəlov ka dala, ka təv
nakə a satay mede a ɗəma aye.

Wu mənday nakə ma vəliye sifa aye

22 Tədœ eye na, ndo niye hay haladzay eye tə ze naha ma diye i dəlov niye
ta pəla Yesu. Ta sər ha na, kwalalaŋ i yam ka təv eye niye na, nəte. Tə sər ha
na, Yesu kə tsal a kwalalaŋ i yam niye bay. Ane tuk na, gawla ŋgay hay ti ye
na, mahətay eye.
23 Siye i ndo hay ti yaw tə kwalalaŋ i yam tay hay abəra ma
gəma i Tiber, tə ndislew tə ndzay a gər a ndo hay ka me i dəlov niye bəse ta
təv nakə ndo hay tə nda wu mənday mə ɗəma aye, wu mənday nakə Yesu a
zla a gay naha sɨsœ a Mbəlom ada a vəlatay a ndo niye hay aye.
24 Ndo hay ta
zəba ɗəre na, Yesu andaya bay ada gawla ŋgay hay bəbay nəteye andaya ka
təv niye bay na, tə tsal a kwalalaŋ i yam niye hay, ti ye a Kafernahum mata
pəle na Yesu.
25 Ti ye tə huta na Yesu ka me i dəlov niye ta diye neŋgeɗ. Ti ye tə gwaɗay:
«Miter, ka ndislew kanaŋ na, sa kəɗay?»
26 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ayaw! Sərum ha na, ka pəlum ga na,
hərwi nakə ka ndayum wu mənday ka rahum ɓəh ɓəh lele aye bəna, hərwi
nakə ka tsənum masuwayaŋ nakə na giye a say məgweɗe mey na, ka tsənum
bay.
27 Kâ gum məsler hərwi wu mənday nakə ma nasiye aye bay. Ɗuh gum
məsler na, hərwi wu mənday nakə ma nasiye bay ma ndziye huya ada ma
vəliye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Wu mənday niye na, neŋ Wawa i
Ndo na vəlakumeye. Na vəlakumeye na, hərwi Bəba Mbəlom kə vəleŋ gədaŋ
ka məge.»
28 Ta tsətsah faya tə gwaɗay: «Nəmaa giye na, məsler waray nakə ma deyeye
a gər a Mbəlom aye?»
29 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Məsler nakə a yay a gər a Mbəlom ka
gumeye na, dzalum ha ka neŋ ndo nakə a slə́ra ga ahaya aye.»
30 Tə gwaɗay: «Kə ge andza niye na, nəmaa ta dzaliye ha fakaya na,
ka bəzamay ha masuwayaŋ waray? Kəgəbay ka giye na, məsler waray?

31 Hərwi ahəl niye bəba təte kway hay ti yaw abəra mə Ezipt, nəteye mə
makulkwandah na, tə nda wu mənday nakə a yaw mə mbəlom tə zalay *man*
aye†. Andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye na, tə gwaɗ: “Mbəlom kə
vəlatay wu mənday nakə a yaw mə Mbəlom aye, tə nda.‡”»
32 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Sərum ha na, wu mənday nakə ahəl
niye Musa a vəlakum mə makulkwandah aye na, wu mənday nakə a yaw
abəra mə mbəlom aye ta deɗek bay. Ane tuk na, wu mənday nakə bəba ga
Mbəlom ma vəlakumaweye abəra mə mbəlom aye na, nakə ta deɗek aye.
33 Hərwi wu mənday niye Mbəlom ma vəlakumeye na, neŋ ndo nakə na
mbəzlaw abəra mə mbəlom aye, ada wu mənday niye na, ma vəlateye sifa
a ndo i məndzibəra hay.»
34 Tə gwaɗay: «Bəy may, vəlamay wu mənday niye huya tey.»
35 Yesu a tsikatay parakka, a gwaɗatay: «Wu mənday nakə ma vəliye sifa a
ndo hay aye na, neŋ. Ndoweye ki yaw ka təv ga ada kə dzala ha ka neŋ na,
may ma wuriye faya ɗaɗa bay, yam ma geye ɗaɗa sa bay. 36 Ane tuk na, ɓa na
tsikakum ka ŋgatumeŋ ada ka dzalum ga ha wal bay. 37 Ndo neheye Bəba ga
a vəleŋ tay ha aye na, ta deyeweye ka təv ga. Ada ndo nakə ki yaw ka təv ga
aye na, ɗaɗa na kaliye ha bay. 38 Hərwi na mbəzlaw abəra mə mbəlom na, ka
məge wu nakə a yeŋ a gər a neŋ aye bay, ane tuk na, məge məsler nakə a yay a
gər a ndo nakə a sləra ga ahaya aye. 39 Məsler nakə a say a ndo nakə a sləra ga
ahaya aye na, waray? Ndo neheye a vəleŋ tay ha a həlay aye na, kwa nəte na
dziye tay ha bay tebiye. Ane tuk na, na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahaŋ
pat i sariya. 40 Wu nakə a say a Bəba ga na, anaŋ: Ndo neheye ta zəba ka neŋ
wawa ŋgay ada ta dzala ha fagaya aye na, tâ huta sifa nakə ma ndəviye bay
ka tor eye. Pat i sariya na, neŋ na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahaŋ.»
41 Yahuda niye hay ta dazlay məse bazlam ka Yesu, hərwi nakə a gwaɗatay:
«Neŋ na, wu mənday nakə a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye.»
42 Tə gwaɗ: «Na gwaɗ Yesu neŋgeye na, wawa i Yusufa bəɗaw? Ka sərakwa
bəba ŋgay ta may ŋgay lele tuk na, ada ma sliye faya anəke məgweɗe neŋgeye
na, a mbəzlaw abəra mə mbəlom na, kəkay?»
43 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Gərum ha məse fagaya bazlam mə
walaŋ kurom! 44 Taɗə Bəba ga ki ye ahaya ndoweye ka təv ga bay na, ma
sliye faya madayaw ka təv ga bay. Bəba ga nakə a sləra ga ahaya aye ki ye
ahaya ndoweye ka təv ga na, neŋ na ta mbəliye ha abəra ma mədahaŋ pat i
sariya. 45 Ahəl niye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Ɗerewel i
Mbəlom, tə gwaɗ: “Mbəlom neŋgeye ma ta ɗatay ha bazlam ŋgay a ndo hay.§”
Ndoweye kə tsəne bazlam i Mbəlom Bəba ga ada ka tətik na, ma deyeweye ka
təv ga. 46 Azlakwa andza məgweɗe ndəray ɗaɗa kə ŋgatay a Bəba ga bay, maa
ŋgatay na, neŋ ndo nakə na yaw abəra ka təv ŋgay aye nəte ŋgweŋ.
47 «Sərum ha na, ndo nakə kə dzala ha ka neŋ aye na, kə huta sifa nakə ma
ndəviye bay ka tor eye. 48 Neŋ na, wu mənday nakə ma vəliye sifa a ndo hay
aye. 49 Ahəl niye na, bəba təte kurom hay tə nda wu mənday nakə tə zalay
man aye mə makulkwandah*, ada huya tə mət ŋgway. 50 Ane tuk na, ndoweye
kə nda wu mənday nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, ma ta mətiye bay.
51 Neŋ na, wu mənday nakə ma vəliye sifa, a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye.
Ndoweye kə nda wu mənday nakay na, ma mətiye bay, ma ndziye ka tor

† **6:31** Madayaw abəra ma Ezipt 16.13-15, 31. ‡ **6:31** Madayaw abəra ma Ezipt 16.4. § **6:45** Ezay 54.13. * **6:49** Zəba ma Madayaw abəra ma Ezipt 16.

eye. Wu mənday nakə na vəliye na, bo ga. Na vəliye na, hərwi ada ndo i məndzibəra hay tâ huta sifa.»

52 Yahuda hay tə kəɗ faya wuway mə walaŋ tay haladzay hərwi bazlam i Yesu niye a tsik aye. Ta tsətsah tə gwaɗ: «Ndo nakay ma vəlakweye bo ŋgay ada ka ndayakweye na, ma kəkay?»

53 Yesu a gwaɗatay: «Ayaw! Sərum ha na, taɗə ka ndayum bo ga, neŋ Wawa i Ndo, bay ada ka sum bambaz ga bay na, ka hutum sifa bay. 54 Ndoweye kə nda bo ga ada kə sa bambaz ga na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye ada pat i sariya na, na ta mbəliye ha abəra ma mədahaŋ. 55 Hərwi bo ga na, wu mənday nakə deɗek aye ada bambaz ga na, wu məse nakə deɗek aye. 56 Ndoweye ma ndiye bo ga ada ma siye bambaz ga na, ma ndziye huya mə neŋ ada neŋ na ndziye mə neŋgeye. 57 Bəba ga nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ma ndziye huya ada neŋ na ndziye huya na, hərwi neŋgeye. Andza niye ndoweye kə nda bo ga na, neŋgeye dərmak ma ndziye huya hərwi neŋ.

58 «Wu mənday nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye na, anaŋ: Neŋgeye andza nakə bəba təte kurom hay tə nda ahəl niye mə makulkwandah aye təbey. Tə nda wu mənday niye na, huya tə mət ŋgway. Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakay na, ma ndziye ka tor eye.»

59 Yesu a tsik bazlam neheye na, ahəl nakə neŋgeye faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i maɗuwule me ma gəma i Kafernahum aye.

60 Gawla i Yesu niye hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik aye na, siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwaɗ: «Bazlam nakay na, mawura bo eye. Mata mbe faya məpay zləm na, way?»

61 Yesu a səratay naha faya ka wu nakə faya ta tsikiye ka gər ŋgay aye. Hərwi niye a gwaɗatay: «Bazlam ga nakə na tsik aye na, a ndalakum ɗaw? 62 Taɗə ka ŋgatumay a neŋ Wawa i Ndo faya na tsaliye a təv ga nakə na mbəzlaw abəra mə dəma aye na, ada ka gwaɗumeye kəkay? 63 Mata vəle sifa a ndo hay na, Məsəfəre i Mbəlom. Ndo hay na, ta sliye faya məhute sifa niye ta gədaŋ tay bay. Bazlam neheye na tsikakum aye maa vəleŋ na, Məsəfəre i Mbəlom ada bazlam neheye ta vəliye sifa a ndo hay aye. 64 Ane tuk na, siye hay mə walaŋ kurom na, ta dzala ha ka neŋ bay.»

Ayaw! Ɓa kwa ka madazlay na, Yesu a sər ha neheye ta dzaliye ha faya bay aye ada a sər ha ndo nakə ma ta giye faya ɗaf aye.

65 Yesu a gwaɗatay sa: «Hərwi niye na gwaɗakum: Taɗə Bəba ga kə vəlay tsəveɗ bay na, ndəray ma sliye faya madayaw ka təv ga bay.»

66 Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay haladzay tə gər ha ti ye wu tay. Ta pay bəzay sa bay.

67 Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gər eye sulo, a gwaɗatay: «Nəkurom dərmak a sakum mede wu kurom ɗaw?»

68 Simoŋ Piyer a gwaɗay: «Bəy ga, bazlam yak nakə faya ka tsikiye na, ma vəlameye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəmaa pay bəzay na, a way sa way? 69 Nəmay nəmaa dzala kar ha ada nəmaa sər ha nəkar na, ndo nakə tsəɗaŋŋa Mbəlom a sləraw aye.»

70 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Na gwaɗ mapala kurom kuro gər eye sulo na, neŋ bəɗaw? Ada azlakwa ndo nəte mə walaŋ kurom neŋgeye na, Fakalaw.»

71 A tsik andza niye na, ka Yudas wawa i Simoŋ Iskariyot. Hərwi Yudas na, kwa neŋgeye nəte mə walaŋ i ndo i maslaŋ i Yesu hay kuro gər eye sulo bəbay na, ma ta giye ɗaf ka Yesu na, neŋgeye.

7

Magurlom i madzawadzawa

1 Ma dəba aye na, Yesu a həhal ka dala i Galile tebiye a say mede ka dala i
Yuda bay hərwi a satay a bagwar i Yahuda hay məkəɗe na.
2 Ahəl niye na, magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Magurlom i Madza-
wadzawa aye kə ndzew mazlambar. 3 Hərwi niye malamar ŋgay hay tə
gwaɗay: «Do abəra kanaŋ do a dala i Yahuda hərwi ada gawla yak hay nəteye
tâ ŋgatay a məsler nakə ka giye dərmak. 4 Taɗə a say a ndoweye ndo hay tâ sər
na na, ma sliye faya məŋgehe na wu nakə ma giye bay. Faya ka giye məsler
neheye andza nakay sa na, ge wu neheye, ada ndo hay tebiye tâ sər kar ha.»
5 Malamar ŋgay niye hay tə tsikay andza niye na, kwa bo tay eye bəbay ta
dzala ha ka Yesu bay.
6 Yesu a gwaɗatay: «I ga na, həlay eye kə slaw zuk bay. Ane tuk na, i kurom
na, kwa həlay waray waray, lele tsa. 7 Nəkurom na, ndo i məndzibəra hay
ta sliye faya mənakum ɗəre təbey. Ane tuk na, neŋ na, ta neŋeye ɗəre hərwi
na gwaɗawa məsler tay nakə faya ta giye na, lele bay. 8 Nəkurom eye, dum a
magurlom niye. Neŋ na, na diye bay, hərwi ga na, həlay eye kə ndislew zuk
bay.»
9 A tsikatay ka bo abəra bazlam niye andza niye na, a ndza ŋgway ma Galile.
10 Malamar ŋgay hay ti ye a magurlom i madzawadzawa niye na, Yesu a ye
dərmak. A zəŋgal tay naha ma dəba. Ane tuk na, a ndisl naha a ɗəma na, ka
bəz ha bo parakka bay. A ŋgaha bo.
11 Bagwar i Yahuda hay mə magurlom niye, ta pəla na Yesu, ta tsətsah ka
ndo hay, tə gwaɗ: «Neŋgeye i ŋgay tebiye na, məŋgay?»
12 Ndo hay haladzay tə kəɗ faya wuway haladzay. Siye hay tə gwaɗ: «Ndo
nakay na, neŋgeye ndo lele eye.» Siye hay tə gwaɗ: «A'ay! Neŋgeye na, faya
ma səpatiye tay ha ndo hay.» 13 Ane tuk na, ndəray kwa nəte a sla faya
mətsike bazlam niye parakka bay hərwi ndo hay tebiye ta dzədzar ta bagwar
i Yahuda hay.
14 Magurlom niye məzaw ŋgay eye mazlambar ka ndəv na, Yesu a ye a gay
i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay.
15 Bazlam ŋgay niye faya ma tətikateye a ndo hay aye na, a gatay a bagwar i
Yahuda hay hərɓaɓəkka, tə gwaɗ: «Ndo nakay kə dzaŋga bay tuk na, ada a sər
wu haladzay na, kəkay?»
16 Yesu a mbəɗatay faya a gwaɗatay: «Bazlam nakay faya na tsikakumeye
na, a yaw mə neŋ bay. A yaw mə Mbəlom neŋgeye nakə a sləra ga ahaya aye.
17 Ndoweye kə say məge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ma səriye
bazlam ga nakə na tsik aye a yaw abəra mə Mbəlom kəgəbay a yaw ma mədzal
gər ga. 18 Ndo nakə a tsik bazlam nakə a yaw ma mədzal gər ŋgay aye na, a say
ndo hay tâ ɗəslay ha gər. Ane tuk na, ndo nakə faya ma tətikateye a ndo hay
hərwi ada ndo hay tâ ɗəslay ha gər a ndo nakə a sləra ahaya na, neŋgeye ndo
i deɗek. Neŋgeye na, maraw me andaya mə neŋgeye bay. 19 Na gwaɗ maa
vəlakum bazlam i Mbəlom mapala eye na, Musa bəɗaw? Ada ndəray kwa
nəte mə walaŋ kurom ka rəhay ha gər bay. Ada a sakum məkəɗe ga na, hərwi
mey?»
20 Ndo hay ta mbəɗay faya a Yesu, tə gwaɗay: «Nəkar na, fakalaw mə bo yak
kəla ɗaw? Mapəla tsəveɗ məkəɗe kar na, way?»
21 Yesu a gwaɗatay: «Na ge masuwayaŋ nəte pat i mazəzukw bo na, a gakum
hərɓaɓəkka a nəkurom tebiye. 22 Sərum ha, Musa kə tsikakum ɗəsum tay ha

wawa kurom hay. Maa dazlay məge andza niye na, bəba təte kurom hay bəna
Musa bay. Andza niye na, ka ɗəsawum wawa kurom hay pat i mazəzukw bo.
23 Ka ɗəsum wawa pat i mazəzukw bo na, hərwi ada marəhay gər a bazlam
i Mbəlom mapala eye nakə Musa a vəlakum aye. Ada na mbəl ha ndo abəra
ma ɗəvats pat i mazəzukw bo ɗuh na, ka gum fagaya mevel na, hərwi mey?
24 Kâ gum sariya ka ndo tə wu nakə ka ŋgatumay tə ɗəre aye tsa bay. Ɗuh gum
na, ta tsəveɗ deɗek eye.»

25 Siye i ndo i Zerozelem hay, tə gwaɗ: «Ndo nakə ta pəla məkəɗe na aye na,
neŋgeye bəɗaw? 26 Zəbum faya tey: Faya ma tsikiye me parakka mə walaŋ i
ndo hay tebiye, ada ta gwaɗay wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Ma giye na,
bəy kway hay tə sər neŋgeye Kəriste nakə Mbəlom a gwaɗ ma sləraweye kəla
ɗaw? 27 Ane tuk na, ma giye na, andza niye bay bəna Kəriste ma deyeweye
na, a yaw məŋgay na, ndəray ma səriye bay. Ndo nakay a yaw məŋgay na, ka
sərakwa.»

28 Andza niye, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i məɗəslay ha gər
a Mbəlom mba, a tsik me ta magala, a gwaɗ: «Ka sərum ga ha azlakwa ɗaw?
Neŋ na yaw məŋgay na, ka sərum ha. Ane tuk na, na yaw na, ka gər bo ga bay.
Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ndo i deɗek. Nəkurom ka sərum na
bay. 29 Neŋ na, na sər na hərwi na yaw na, abəra ka təv ŋgay ada maa sləra ga
ahaya na, neŋgeye.»

30 Andza niye, ta pəla tsəveɗ məgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kə gəs na
bay hərwi həlay ŋgay aye kə ndisl a ɗəma zuk bay. 31 Ndo hay haladzay tə
dzala ha ka Yesu. Tə gwaɗ: «Ndo nakay ma giye na, Kəriste. Ndo mekeleŋ eye
ma deyeweye ma giye masuwayaŋ ma ziye i ndo nakay ɗaw?»

A satay a Farisa hay məgəse na Yesu

32 Farisa hay tə tsəne wu neheye ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu tə
masəsəkwe aye. Nəteye ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom
hay tə haya gər, tə slər sidzew neheye ta tsəpawa gay i məɗəslay ha gər a
Mbəlom aye hərwi ada tâ ye, tâ gəsaw Yesu.

33 Yesu a ŋgatay andza niye na, a gwaɗ: «Neŋ andaya ka təv kurom ma
məndze tsekweŋ mba. Tsa na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya
aye. 34 Ka ta pəlumeye ga ada ka ta hutumeye ga bay hərwi ka slumeye faya
mede a təv nakə neŋ na diye a ɗəma aye bay.»

35 Tsa na, Yahuda hay ta tsətsah mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Ma diye na, a ŋgay
nakə ada ka slakweye faya məhute na bay aye. Ma diye na, a walaŋ i Yahuda
neheye nəteye mandza eye mə walaŋ i Gərek hay aye kəla ɗaw? Ada ma ta
tətikateye a Gərek hay kəla ɗaw? 36 Bazlam ŋgay niye a gwaɗ: “Ka ta pəlumeye
ga, ada ka ta hutumeye ga bay hərwi ka slumeye faya mede a təv nakə neŋ
na diye a ɗəma aye bay.” A tsik andza niye na, andza məgweɗe mey?»

Yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye

37 Pat i mandəve i magurlom na, pat nakə bagwar aye. Pat eye niye Yesu a
lətse, a tsik me ta magala, a gwaɗ: «Taɗə ndoweye yam a gay na, mâ yaw ka
təv ga mâ sa. 38 Ndoweye kə dzala ha ka neŋ na, “yam nakə ma vəliye sifa aye
ma ŋgəziye waɗ waɗ mə ɗərev ŋgay” andza nakə tə watsa ahəl niye mə Ɗerewel
i Mbəlom.»

39 Yesu a tsik andza niye na ka Məsəfəre i Mbəlom. Ndo neheye ta dzala ha
ka Yesu aye na, ta hutiye Məsəfəre niye. Ahəl nakə Yesu a tsik andza niye na,
Məsəfəre ki yaw zuk bay hərwi Yesu kə tsal a təv nakə Mbəlom ma ɗəslay ha
gər aye zuk bay.

Bazlam ki ye tay ka bo a ndo hay bay

40 Ndo hay tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, siye i ndo hay tə
gwaɗ: «Ta deɗek ndo nakay na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə faya ka
həbakweye aye!»
41 Siye hay tə gwaɗ: «Neŋgeye na, Kəriste!» Ane tuk na, siye hay tə gwaɗ sa:
«Kəriste na, ma deyeweye abəra ka dala i Galile ɗaw? 42 Tə watsa mə Ɗerewel
i Mbəlom na, tə gwaɗ Kəriste ma deyeweye na, abəra ma gwala i Davit ada
ma Betelehem, gəma nakə Davit a ndzawa mə ɗəma aye.*»
43 Andza niye, bazlam a ye tay ka bo a ndo hay bay hərwi Yesu. 44 Ndo siye
hay a satay məgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kwa nəte kə lamay bay.

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

45 Sidzew neheye ta tsəpawa gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom hay, tə maw
ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay.
Anəke tə maw na, ndo neheye ta tsətsah fataya, tə gwaɗatay: «Ka gəsumaw
Yesu bay na, hərwi mey?»
46 Sidzew matsəpe gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye hay ta mbəɗatay
faya, tə gwaɗatay: «Ndəray kə tsik me ɗaɗa andza ndo nakay bay!»
47 Farisa hay tə gwaɗatay: «Nəkurom dərmak ka səpat kurom ɗaw? 48 Ka
ŋgatumay a ndəray mə walaŋ may bəy i Farisa hay ada mə walaŋ i bəy hay i
ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hay kə dzala ha ka ndo niye ɗaw?
49 Ane tuk na, maa dzala ha ka Yesu eye na, ndo kəriye hay, tə sər bazlam i
Musa mapala eye bay. Nəteye na, Mbəlom kə vəlatay mezeleme.»
50 Nikodem neŋgeye nəte mə walaŋ i Farisa niye hay dərmak. Neŋgeye ndo
nakə a ye ka təv i Yesu ahəl niye aye. A gwaɗatay a siye i Farisa niye hay:
51 «Bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəveɗ məgay sariya a ndo andza
niye kəriye tsa bay. Tsənakwa wu nakə ma tsikiye ada wu nakə a ge aye
təday.»
52 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəkar na, ndo i Galile dərmak ɗaw? Dzaŋga
bazlam i Mbəlom lele təday ada ka səriye ha na, ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom kwa nəte ma deyeweye abəra ma Galile bay.»
[53 Kwa way a tsəne andza niye na, a ye ŋgway a mətagay.

8

Ŋgwas nakə a ge madama aye

1 Yesu a tsal a Mahəmba i Tetəɗœz. 2 Ta mekedœ pərik na, a mbəɗawa gər
a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a ndza ka dzaŋga. Ndo hay
haladzay ti ye naha ka təv ŋgay. Tsa na, a dazlay a matətikatay.
3 Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo mədzaŋgawa bazlam
i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə gəsay naha ŋgwas wuray tə tatsa na ka
məge madama. Tə gəs naha, tə lətse ha kame i ndo hay tebiye. 4 Tə gwaɗay
a Yesu: «Miter, ŋgwas nakay tə tatsa na na, neŋgeye faya ma giye madama.
5 Bazlam i Musa mapala eye a gwaɗ na, ka ndzumay a gər a slala i ŋgwas andza
nakay na, kəɗum na tə kwar. Ada nəkar ka gwaɗ faya na, kəkay?»
6 Tə tsikay andza niye na, məhəle faya abəra suwat hərwi ada məhute faya
mənese.
Ane tuk na, Yesu a tsəne andza niye na, a rəh gər ŋgay ka dala. A pa bo ka
məzehe ka dala ta wur həlay. 7 Ndo neheye na, nəteye ta tsətsahiye faya huya.

* **7:42** Zəba ma 2 Samuyel 7.12; Dəmes hay 89.4-5; Zeremi 23.5; Mise 5.1.

Hərwi niye Yesu a lətse, a gwaɗatay: «Mə walaŋ kurom nakay ndo nakə ɗaɗa kə ge mezeleme bay aye mâ lahay ha məkalay kwar təday.»

8 Tsa na, Yesu a rəh gər ka dala sa. A ma ka məzehe ka dala.

9 Tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, tə gəɗ nəte ta nəte. Maa lah mede na, madugula hay.

Yesu ta ŋgwas niye tə ze naha sulo tsɨy. Ŋgwas niye malətse eye huya kame i Yesu. 10 Yesu a lətse, a gwaɗay: «Ŋgwas nakay, ndo neheye tə gəsa kar ahaya na, nəteye məŋgay? Ndəray kə gəs kar ta sariya bay sadzək ɗaw?»

11 Ŋgwas niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «A'ay bəy.»

Yesu a gwaɗay: «Neŋ bəbay na, sariya ga ma gəsiye kar bay. Do wu yak, ane tuk na, kâ ge mezeleme sa bay.»]

Yesu na, dzaydzay nakə ma dəviye ka məndzibəra aye

12 Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay a ndo hay, a gwaɗatay: «Neŋ na, dzaydzay nakə ma dəviye ka məndzibəra aye. Ndoweye kə peŋ bəzay na, ma ndziye ma ləvoŋ sa bay, ma hutiye dzaydzay, dzaydzay nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.»

13 Farisa hay tə gwaɗay: «Nəkar na, bo yak eye ka həl mbal i gər yak eye tsa ɗaw? Bazlam yak nakə ka tsik aye na, deɗek bay.»

14 Yesu a mbədatay faya, a gwaɗatay: «Kwa neŋ eye na həl mbal i gər na, wu nakə na tsik aye na, deɗek. Hərwi na sər təv nakə na yaw abəra mə ɗəma aye ada təv nakə na diye a ɗəma aye. Ane tuk na, nəkurom na, təv ga nakə na yaw abəra mə ɗəma aye ada təv nakə na diye a ɗəma aye na, ka sərum bay. 15 Nəkurom na, faya ka gumateye sariya a ndo hay na, andza i ndo i məndzibəra hay. Neŋ na, na giye sariya a ndəray təbey. 16 Kwa taɗə na giye sariya bəbay na, sariya ga na giye ta tsəveɗ eye. Hərwi na giye sariya na, mahəgeye bay. Nəmaa giye na, ta Bəba ga. Maa sləra ga ahaya na, neŋgeye. 17 Mawatsa eye mə bazlam kurom mapala eye na, a gwaɗ: "Taɗə ndo hay sulo bazlam tay kə ge nəte na, wu niye na, deɗek.*" 18 Andza niye, neŋ na, na tsikiye ka bo ŋgway ada Bəba nakə a sləra ga ahaya ma tsikiye ka neŋ.»

19 Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Bəba yak eye na, məŋgay?»

Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ka sərum ga ha bay ada ka sərum Bəba ga bay. Taɗə ka sərum neŋ na, ka sərumeye Bəba ga.»

20 Yesu a tsik bazlam niye hay na, ahəl nakə faya ma tətikateye bazlam ŋgay a ndo hay mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom aye. Neŋgeye mandza eye ta təv nakə tə pawa a ɗəma wu kəriye a Mbəlom aye. Ndəray kə gəs na bay hərwi həlay ŋgay eye kə sla zuk bay.

21 Yesu a gwaɗatay sa: «Na diye gwa. Na ye na, ka pəlumeye ga. Ane tuk na, ka mətumeye mə mezeleme kurom. Ka slumeye faya mede a təv nakə neŋ na diye a ɗəma aye bay.»

22 Yahuda hay tə gwaɗ mə walaŋ tay: «A gwaɗ ka slakweye mede a təv nakə ma diye a ɗəma aye bay na, ma kədiye bo ŋgay kəla ɗaw?»

23 Yesu a gwaɗatay: «Nəkurom ka wum bo na, ka məndzibəra. Neŋ na yaw na, mə mbəlom. Nəkurom na, ndo i məndzibəra hay. Ane tuk na, neŋ na, ndo i məndzibəra təbey. 24 Hərwi niye na gwaɗakum na: "Ka mətumeye mə mezeleme kurom." Kə ge ka dzalum ha neŋ ndo nakə neŋgeye aye bay na, ta deɗek ka mətumeye mə mezeleme kurom.»

25 Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Nəkar na, way?»

---

* **8:17** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 17.6; 19.15.

Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋ na, ndo nakə na tsikakum kwa ahəl
nakə na dazlay mətsikakum bazlam ga aye. 26 Wu andaya haladzay mətsike
ka gər kurom ada sariya ma gəsiye kurom tə wu niye hay. Ane tuk na, ndo
nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ndo i deɗek ada wu nakə na tsikateye a ndo
hay aye, maa tsikeŋ na, neŋgeye.»
27 Yesu a tsikatay ka Bəba Mbəlom na, nəteye ta tsəne bay. 28 Yesu a
gwaɗatay sa: «Ka lətsum ga ha, ka kəɗum neŋ Wawa i Ndo na, neŋ ndo nakə
neŋgeye aye ka sərumeye ha. Ka sərumeye ha wu nakə na ge aye na, ka gər
bo ga tsa bay. Na tsik na, wu nakə Bəba a tsikeŋ aye ɗekɗek tsa. 29 Ndo nakə a
sləra ga ahaya na, neŋgeye tə neŋ. Kə gər ga ha mahəgeye bay hərwi faya na
giye na, wu nakə a yay a gər aye.»
30 Kwayaŋŋa ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu hərwi bazlam ŋgay niye
a tsik aye.
31 Yesu a gwaɗatay a Yahuda neheye tə dzala ha faya: «Ka pumay bəzay a
bazlam ga na, ka tərumeye gawla ga hay ta deɗek. 32 Andza niye ka sərumeye
deɗek. Ada ma təma kurom ahaya abəra ma beke deɗek.»
33 Tə tsəne andza niye, ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmay na, gwala i
Abraham hay ada ɗaɗa nəmaa təra beke hay bay. Ane tuk na, ka gwaɗ nəmaa
təmaweye abəra ma beke na, kəkay?»
34 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ayaw! Sərum ha na, ndo nakə faya
ma giye mezeleme aye na, neŋgeye ka təra beke i mezeleme. 35 Beke na, ma
ndziye huya mə gay i ndo i gay ŋgay bay. Wawa, neŋgeye na, ma ndziye huya
mə gay i bəba ŋgay. 36 Andza niye, neŋ wawa Mbəlom na təma kurom ahaya
abəra ma beke na, ka tərumeye beke hay sa bay. 37 Na sər ha nəkurom na,
gwala i Abraham hay. Ane tuk na, faya ka pəlumeye tsəveɗ ka məkəɗe ga
hərwi ka kərahum bazlam ga. 38 Neŋ, na tsik na, wu nakə na ŋgatayaw abəra
ka təv i Bəba aye. Nəkurom ka gum na, wu nakə bəba kurom a tsikakum aye.»
39 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Bəba may na, Abraham.»
Yesu a gwaɗatay: «Taɗə nəkurom wawa i Abraham hay na, ka gumeye
andza Abraham bəɗaw? 40 Neŋ, na tsikawakum na, deɗek nakə na tsənew
ka Mbəlom aye. Kwa mâ ge andza niye bəbay na, nəkurom faya ka pəlumeye
tsəveɗ məkəɗe ga. Abraham na, neŋgeye kə ge andza niye təbey. 41 Nəkurom
na, faya ka gumeye wu nakə bəba kurom a gawa aye.»
Tə gwaɗay: «Nəmay na, madazla hay bay. Wawa neheye madazla aye hay
na, nɗəray a sər bəba tay hay bay. Bəba may na, Mbəlom nəte ŋgweŋ.»
42 Yesu a gwaɗatay: «Taɗə Mbəlom Bəba kurom na, ka wuɗumeye ga. Hərwi
neŋ na, na yaw mə Mbəlom ada neŋ kanaŋ na, hərwi ŋgay. Na yaw ka gər bo
ga bay, maa sləra ga ahaya na, neŋgeye. 43 Wu nakə faya na tsikiye ka tsənum
bay na, hərwi mey? Ka tsənum bay na, hərwi ka slum faya matəme bazlam
ga bay.
44 «Bəba kurom na, Fakalaw ada a yakum a gər məge na, wu nakə bəba
kurom a wuɗa aye. Neŋgeye ndo məkəɗe ndo kwa anəke bay. Neŋgeye na, a
say deɗek təbey hərwi deɗek andaya mə neŋgeye bay. Maraw me na, wu ŋgay
hərwi neŋgeye ndo i maraw me. Maraw me waray waray na, a yaw abəra na,
ma neŋgeye.
45 «Ane tuk na, neŋ na, na tsik deɗek. A sakum mədzele ha ka neŋ bay na,
hərwi nakə na tsik deɗek aye. 46 Way nakə mə walaŋ kurom ma gwaɗiye ka
neŋ, na ge mənese na, way? Na tsikakum deɗek na, ka dzalum ha faya bay
na, hərwi mey? 47 Kə ge ndoweye wawa i Mbəlom na, ma pay zləm a bazlam i

Mbəlom. Nəkurom ka pumay zləm a bazlam ga bay na, hərwi nakə nəkurom wawa i Mbəlom hay bay aye.»

Yesu tə Abraham

48 Bagwar i Yahuda hay tə gwaɗay a Yesu: «Nəmaa gwaɗ nəkar ndo i Samari ada fakalaw mə bo yak na, nəmaa tsik na, deɗek.»

49 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Fakalaw andaya mə bo ga bay. Neŋ faya na ɗəslay ha gər a Bəba ga. Nəkurom na, ka wuɗum məɗəsleŋ ha gər bay. 50 Neŋ na, na ɗəslay gər a bo ga bay. Ɗuh ndo nakə a say məɗəsleŋ ha gər aye na, andaya. Mata ge sariya eye na, neŋgeye. 51 Ayaw! Sərum ha na, taɗə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam ga na, ma mətiye ɗaɗa bay.»

52 Yahuda hay tə gwaɗay: «Anəke nəmaa sər ha tuk. Fakalaw andaya mə bo yak. Abraham kə mət, ada ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ta mət tuk na, ada nəkar ka gwaɗ ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam yak na, ma mətiye ɗaɗa bay na, kəkay? 53 Nəkar na, ka ze bəba may Abraham ɗaw? Neŋgeye na, kə mət ada ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ta mət dərmak. Nəkar na, way?»

54 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Taɗə neŋ na ɗəslay ha gər a bo ga na, ma geŋeye ŋgama bay. Maa ɗəsleŋ ha gər na, Bəba ga. Neŋgeye na, ndo nakə ka gwaɗum Mbəlom kurom aye. 55 Ane tuk na, ka sərum na bay. Neŋ na, na sər na. Taɗə na gwaɗawa na sər na bay na, neŋ ndo i maraw me andza nəkurom. Ane tuk na, na sər na ada neŋ faya na rəhay ha gər a bazlam ŋgay. 56 Mbəlom kə tsikay a bəba təte kurom Abraham ma ŋgateye a pat i madayaw ga ada Abraham na, ɗərev ŋgay kə ŋgwasa. Abraham a ŋgatay a pat eye na, məŋgwese kə rah a ɗərev ŋgay.»

57 Yahuda hay tə gwaɗay: «Nəkar məve kə husa məve kuro kuro zlam zuk bay tuk na, ka ŋgatayaw a Abraham aye na, məŋgay?»

58 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ayaw! Sərum ha na, kwa ahəl nakə ta wa na Abraham zuk bay aye na, neŋ andaya.»

59 Tə tsəne andza niye na, tə pala kwar, a satay məkele na Yesu. Ane tuk na, Yesu a ŋgaha bo, ada a gəɗaw abəra mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom.

9

Yesu a mbəl ha ndo wuray guluf eye

1 Pat wuray Yesu faya ma diye ka tsəveɗ na, a ŋgatay a ndo wuray guluf eye. Tə wa na na, guluf eye. 2 Gawla i Yesu hay tə ŋgatay a guluf niye na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwaɗay: «Miter, tə wa na ndo nakay guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay ŋgway tsukuɗu hərwi mezeleme i bəba ŋgay hay ɗaw?»

3 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Tə wa na guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay bay, ada hərwi mezeleme i bəba hay ŋgay wal bay. Neŋgeye guluf eye na, hərwi ada ndo hay tâ ŋgatay a gədaŋ i Mbəlom nakə ma giye bo tə neŋgeye aye. 4 Anəke pat andaya mba na, kutoŋ ka gakweye məsler i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Mazlambar həvaɗ ma giye. Həvaɗ kə ge na, ndəray ma sliye faya məge məsler sa bay. 5 Ahəl nakə neŋ andaya ka məndzibəra mba aye na, neŋ na, dzaydzay nakə ma dəviye ka məndzibəra aye.»

6 Yesu a ndəv ha mətsike me na, a tuf slesleɓ ka dala, a həlaɓ bətekwew tsekweŋ ta slesleɓ ŋgay niye. Tsa na, a ndaɗ, a faɗay ka ɗəre i guluf niye. 7 A gwaɗay: «Do ta bara ɗəre a dəlov nakə tə zalay Silowe aye.» Silowe na, andza məgweɗe «Masləra eye».

Guluf niye a ye. A ye naha a bara ɗəre ŋgay. A maw na, a ŋgatay a ɗəre tuk.

8 Ndo i məgeɗ ŋgay hay ta ndo neheye tə ŋgataway ka tsəveɗ faya ma rəkiye
na, tə gwaɗ: «Nakay na, ndo niye a ndzawa ka tsəveɗ a rəkawa aye bəɗaw?»
9 Ndo siye hay tə gwaɗ: «Deɗek, neŋgeye.»
Ndo mekeleŋ eye hay tə gwaɗ: «A'ay! Neŋgeye bay. Ane tuk na, a ndzəkit
bo neŋgeye.»
Ndo niye a gwaɗatay: «Neŋ eye deɗek ŋgway.»
10 Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ɗəre yak a həndək na, ma kəkay?»
11 A mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ndo nakə tə zalay Yesu aye a həlaɓ
bətekwew tsekweŋ, a feɗeŋ ka ɗəre ada a gweɗeŋ: "Do a dəlov i Silowe ta
bara ɗəre mə ɗəma." Tsa na, na həl bo na ye. Na ye naha, na bara ɗəre ga na,
ɗəre ga a həndək, na ŋgatay a ɗəre!»
12 Ta tsətsah faya sa, tə gwaɗay: «Ndoweye niye anəke neŋgeye məŋgay?»
A mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋgeye ka waray na, na sər bay.»
13 Ma dəba aye na, ti ye ha ndo niye ɗəre ŋgay a həndək aye ka təv i Farisa
hay. 14 Azlakwa Yesu a həlaɓ bətekwew ada a həndəkay na ɗəre a guluf niye
na, pat i mazəzukw bo i Yahuda hay. 15 Hərwi niye Farisa hay, nəteye dərmak
ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ɗəre yak a həndək sadzək na, ma kəkay?»
Ndo niye a gwaɗatay: «Yesu a feɗeŋ bətekwew ka ɗəre ada na bara ɗəre. Tsa
na, na ŋgatay a ɗəre tuk.»
16 Siye hay mə walaŋ i Farisa hay, tə gwaɗ: «Ndo niye a ge wu niye na, a yaw
abəra ka təv i Mbəlom bay. Bazlam kway mapala eye a gwaɗ nakə a ge məsler
pat i mazəzukw bo aye. Ka rəhay ha gər təbey.»
Ane tuk na, ndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ tay tə gwaɗ: «Ndo i mezeleme
ma sliye faya məge slala i masuwayaŋ nakay na, ma kəkay?»
Mə walaŋ tay niye na, bazlam a ye tay ka bo bay, nəteye mawuna eye.
17 Farisa niye hay ta tsətsah ka ndo niye ɗəre ŋgay a həndək aye sa, tə
gwaɗay: «Ada nəkar ka gwaɗ ka ndo niye a həndəkaka ha ɗəre aye, neŋgeye
na, way?»
A mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋgeye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom.»
18 Ndo niye a ndzawa ahəl niye guluf eye ada anəke ɗəre ŋgay ka həndək
na, bagwar i Yahuda hay ta dzala ha deɗek bay. Hərwi niye tə zalay a bəba
ŋgay ta may ŋgay hərwi matsətsehe fataya. 19 Ta tsətsah fataya, tə gwaɗatay:
«Nakay na, wawa kurom deɗek ɗaw? Ka gwaɗum ka wum na guluf eye na,
deɗek ɗaw? Ada anəke a ŋgatay a ɗəre na, ma kəkay?»
20 Bəba ta may i ndo niye ta mbəɗatay faya, tə gwaɗatay: «Nəmaa sər ha
ta deɗek neŋgeye na, wawa may ada nəmaa wa na guluf eye. 21 Ane tuk na,
wu nakə a təra tə neŋgeye ada anəke a ŋgatay a ɗəre tuk aye na, nəmaa sər
bay. Ndo nakə a həndəkay na ɗəre aye na, nəmaa sər wal bay. Tsətsahum ka
bo ŋgay eye. Neŋgeye na, wawa eye sa bay, ma sliye faya mambəɗakum ka
bazlam nakə ka tsətsahumeye faya aye.»
22 Tə tsik andza niye na, hərwi ta dzədzar ta bagwar i Yahuda hay. Hərwi ɓa
bagwar i Yahuda hay ta ɓar bazlam nəte. Ndo nakə kə gwaɗ Yesu na, neŋgeye
Kəriste na, tâ həhara ahaya abəra mə gay i maɗuwule me tay. 23 Hərwi niye ta
mbəɗay faya bay. Ane tuk na, tə gwaɗ: «Neŋgeye wawa eye sa bay, tsətsahum
ka bo ŋgay eye.»
24 Farisa hay tə zalay a ndo niye ɗəre ŋgay a həndək aye masulo eye sa, tə
gwaɗay: «Tsikamay deɗek kame i Mbəlom, hərwi nəmaa sər ha ndo niye na,
ndo i mezeleme.»

25 A mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Neŋgeye ndo i mezeleme, na sər bay, ndo i
mezeleme bay na sər bay. Ane tuk na, wu nakə na sər aye na, haɓe na ndzawa
na, guluf eye, anəke na, na ŋgatay a ɗəre.»
26 Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ka ŋgatay a ɗəre na, a ge ka nəkar na, kəkay?
A həndəkaka ha ɗəre yak na, kəkay?»
27 A mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ɓa na təkərakum tsiy, ka wuɗum məpay
zləm bay. A sakum mətsəne sa na, hərwi mey? A sakum matəre gawla ŋgay
hay dərmak kəla ɗaw?»
28 Tə tsəne andza niye na, tə tsaɗay pəleslesle. Tə gwaɗay: «Gawla i ndo niye
na, nəkar! Nəmay na gawla i Musa hay. 29 Nəmaa sər Mbəlom a tsikay me
ahəl niye na, a Musa. Ane tuk na, ndo niye ɗuh a yaw məŋgay na, nəmaa sər
na bay.»
30 Ndo niye a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Wu nakə na tsəne aye na, a geŋ
hərɓaɓəkka! Ndo nakə a həndəkeŋ na ɗəre aye ka gwaɗum ka sərum təv ŋgay
nakə a yaw abəra mə ɗəma aye bay na, kəkay! 31 Ka sərakwa ha Mbəlom na,
ma pay zləm a bazlam i ndo i mezeleme hay bay. Ane tuk na, faya ma pay
zləm kwa a way ka rəhay ha gər ada faya ma giye wu nakə a say aye. 32 Ɗaɗa
ndəray kə tsəne ta həndəkay na ɗəre a ndo nakə tə wa na guluf eye bay. 33 Taɗə
ndo nakay a yaw na, abəra ka təv i Mbəlom bay na, ma sliye faya məge wuray
bay.»
34 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəkar kwa ahəl nakə tə wa kar aye na, nəkar
mə mezeleme. A saka matətikamay dərmak ɗaw?»
Tsa na, ta həhar na abəra mə gay i maɗuwule me.
35 Yesu a tsəne ta həhar na ndo niye a həndəkay na ɗəre aye abəra mə gay
i maɗuwule me na, a pa bo ka mapəle na. A huta na ndo niye na, a gwaɗay:
«Ka dzala ha neŋ Wawa i Ndo ɗaw?»
36 Ndo niye a mbəɗay faya a Yesu, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ ga, Wawa i
Ndo nakə a seŋ na dzaliye ha faya aye na, way. Ɗeŋ ha tey.»
37 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Nəkar ka ŋgatay. Neŋgeye nakə faya ma
tsikakeye me anəke aye.»
38 Ndo niye a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, na dzala kar ha.» Tsa na, a dəkway
gurmets a huvo a Yesu.
39 Yesu a gwaɗ: «Na yaw ka məndzibəra na, hərwi maŋgəne tay ha ndo
neheye faya ta pay bəzay a Mbəlom abəra ta ndo neheye tə pay bəzay a
Mbəlom bay aye. Ada ndo neheye tə ŋgatay a ɗəre bay aye na, ta ŋgateye a
ɗəre, ndo neheye tə ŋgatay aye na, ta təriye guluf eye hay.»
40 Farisa niye hay ka təv ŋgay aye tə tsəne na, ta tsətsah faya, tə gwaɗay:
«Nəkar ka gwaɗ nəmay na, guluf eye hay dərmak ɗaw?»
41 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Taɗə nəkurom guluf eye hay na, haɓe
ka gumeye mezeleme bay. Aya ane ka gwaɗum ɗuh na, nəkurom guluf eye
hay bay sa na, hərwi niye ka ndzumeye huya mə mezeleme.»

10

Ndo mətsəkure təɓaŋ lele eye

1 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, ndoweye kə fələkwa a gay i təɓaŋ
ta məgeɗ bay, a fələkwa ta təv mekeleŋ eye wal na, neŋgeye məkal ada ndo
mabuwe tay ha təɓaŋ hay. 2 Ane tuk na, ndo nakə ma fələkwiye ta məgeɗ aye
na, neŋgeye ndo mətsəkure təɓaŋ hay.
3 «Ndo matsəpe məgeɗ i gay i təɓaŋ hay ka həndək na məgeɗ a ndo mətsəkure
təɓaŋ hay na, ma fələkwiye a ɗəma. Kə fələkwa a ɗəma na, ma zaliye a təɓaŋ

ŋgay hay ta məzele. Ta tsəne məzele tay na, ma pəla tay ahaya abəra. 4 Kə pəla
tay ahaya abəra tebiye na, ma ndzateye kame. Kə ndzatay kame na, ta pay
bəzay hərwi tə sər bədîɗay ŋgay. 5 Ane tuk na, ndo nakə tə sər na bay aye na,
ta pay bəzay bay. Ta pay bəzay bay na, hərwi tə sər bədîɗay ŋgay bay.»
6 Yesu a tsikatay bazlam niye ta dzeke. Ane tuk na, wu nakə Yesu a say
mətsike aye na, ta tsəne bay.
7 Hərwi niye Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, məgeɗ i gay i təɓaŋ hay
na, neŋ. 8 Ndo neheye tə leheŋew madayaw aye nəteye na, məkal hay, ndo
mabuwe ndo hay. Təɓaŋ hay ta piye zləm ka bazlam tay bay. 9 Neŋ na, məgeɗ.
Ndoweye kə fələkwa tə neŋ na, na ta təmiye ha. Neŋgeye na, ma sliye faya
məfələkwe a gay ada ma deyeweye abəra andza nakə a say aye. Ma ndziye
na, barbarra, ma hutiye wu mənday. 10 Məkal ma deyeweye i ŋgay na, hərwi
makələ təɓaŋ hay, məkəɗe tay ha ada hərwi mənese tay ɗekɗek tsa. Neŋ na
yaw na, hərwi ada ndo hay tâ huta sifa. Sifa niye ta hutiye na, ma ndəviye
bay ka tor eye.
11 «Neŋ na, ndo mətsəkure təɓaŋ hay ta lele eye. Ndo mətsəkure təɓaŋ ta
lele eye na, neŋgeye maləva bo eye məvəle məsəfəre ŋgay hərwi təɓaŋ ŋgay
hay. 12 Ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, neŋgeye ndo mətsəkure wu
ta lele eye bay. Kə ŋgatay a kəra i pesl faya ma deyeweye ka təɓaŋ hay na, ma
huye ma gəriye tay ha təɓaŋ hay. Kəra i pesl niye ma həhariye tay ha təɓaŋ
niye hay ma gəsiye tay ha, siye hay ta hwiye kweye kweye a təv eye. A ge
andza niye na, hərwi təɓaŋ niye na, i ŋgay bay. 13 Andza niye, ndo nakə a ge
məsler hərwi suloy aye na, ma gateye gər a təɓaŋ hay lele bay.
14 «Neŋ na, ndo mətsəkure təɓaŋ hay ta lele eye. Na sər tay ha təɓaŋ ga hay,
nəteye dərmak tə sər ga ha. 15 Andza nakə Bəba ga a sər ga ha andza neŋ na
sər Bəba ga aye. Ada na vəliye məsəfəre ga hərwi təɓaŋ ga hay. 16 Təɓaŋ ga
mekeleŋ eye hay nəteye andaya ma zləget nakay bay, nəteye ma təv eye. Ane
tuk na, kutoŋ na hayateye gər ka təv ga dərmak. Ta tsəniye na, bədîɗay ga. Ta
dzapiye ka təv ma nəte eye, ndo mətsəkure tay ha na, nəte dərmak.
17 «Bəba ga a wuɗa ga. A wuɗa ga na, hərwi nakə neŋ na vəliye ha məsəfəre
ga aye. Ada na sər ha na hutiye na məsəfəre ga sa. 18 Ndəray ma sliye faya
məzle fagaya abəra məsəfəre ga ta gədaŋ bay. Mata vəle ha na, neŋ eye.
Neŋ na, gədaŋ andaya məvəle ha məsəfəre ga ada gədaŋ andaya məhute na.
Nakay na, wu nakə bəba ga a gweɗeŋ ge aye.»
19 Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik andza niye na, ta
ŋgəna. 20 Ndo siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwaɗ: «Ma giye na, fakalaw
mə bo ŋgay! Ka pakweye zləm a bazlam i gər mavuwe na, hərwi mey?»
21 Ndo mekeleŋ eye hay tə gwaɗ: «Ndo nakə fakalaw mə bo ŋgay aye na, ma
tsikiye me andza niye bay. Ada fakalaw na, ma sliye faya mahəndəkay na
ɗəre a guluf ɗaw?»

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

22 Ahəl niye na, Yahuda hay tə pa magurlom i gay i məɗəslay ha gər
a Mbəlom nakə tə ma ha ka mbəlom ma Zerozelem aye sa. Tə hatsawa
magurlom niye na, ka məve. Tə hatsawa na, ahəl i mətasl. Anəke na,
həlay i məhetse magurlom niye kə sla tuk. 23 Pat wuray na, Yesu andaya
mə magurlom niye dərmak faya ma həhaliye. Faya ma həhaliye na, mə
mazambal i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay mazambal i
Salomoŋ aye.

24 Bagwar i Yahuda hay tə lawara na Yesu, tə gwaɗay: «Taɗə nəkar Kəriste
na, tsikamay parakka. Nəmaa həbiye nakə ada ka tsikameye na, hus kəɗay?»
25 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ɓa na tsikakum tsɨy, ane tuk na, ka
dzalum ha bay. Məsler nakə faya na giye na, na ge na, ta gədaŋ i Bəba ga. Mata
bəzakum ha neŋ way na, məsler nakə faya na giye. 26 Ane tuk na, nəkurom
ka dzalum ha bay, hərwi nəkurom na, ndo ga hay bay.
27 «Ndo ga hay na, ta pay zləm a bazlam ga andza təɓaŋ neheye ta pay zləm
a ndo mətsəkure tay ha aye. Na sər tay ha ada nəteye ta peŋeye bəzay dərmak.
28 Na vəlateye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəteye na, ɗaɗa ta mətiye bay
ada ndəray ma sliye faya mabuwe tay ha abəra mə həlay ga bay. 29 Bəba ga
a vəleŋ tay ha a həlay ga, neŋgeye na, bagwar eye a ze wu hay tebiye. Ada
ndəray ma sliye faya mabuwe wuray abəra mə həlay i Bəba ga bay. 30 Bəba tə
neŋ na, nəmay nəte.»
31 Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam ŋgay niye na, tə həl kwar a həlay,
a satay məkəɗe na tə kwar sa. 32 Yesu a gwaɗatay: «Na ge wu lele eye hay
haladzay ta gədaŋ i Bəba ga ada ka ŋgatumay tə ɗəre kurom. Mə walaŋ i wu
neheye na ge aye, a sakum məkele ga tə kwar faya aye na, wu waray?»
33 Bagwar i Yahuda niye hay ta mbəɗay faya tə gwaɗay: «Nəmaa kəɗiye kar
tə kwar ɗuh na, hərwi məsler lele eye nakə ka giye aye bay. Nəmaa kəɗiye kar
tə kwar na, hərwi ka tsalay ka gər a Mbəlom. Nəkar na, ndo zezeŋ tuk na, ka
gwaɗ nəkar Mbəlom na, ma kəkay?»
34 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Mawatsa eye mə ɗerewel kurom na,
Mbəlom a gwaɗ: "Nəkurom mbəlom hay.*" 35 Ka sərakwa ha na, wu nakə
mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye na, ma ndziye andza niye huya. Ndo
neheye a tsikatay bazlam aye taɗə Mbəlom a zalatay mbəlom hay aye na,
36 neŋ nakə Mbəlom a zla ga ada a slə̀ra ga ahaya ka məndzibəra aye na, na ze
tay ha bəɗaw? Neŋ na gwaɗ neŋ Wawa i Mbəlom. Nəkurom ka gwaɗum faya
na tsaleye ka gər a Mbəlom, na tsalay ka gər na, ma kəkay? 37 Taɗə faya na giye
məsler i Bəba ga bay na, ka dzalum ha ka bazlam ga nakə na tsikakumeye
bay. 38 Ane tuk na, taɗə faya na giye məsler ŋgay na, kwa ka təmum bazlam
ga bay bəbay na, dzalum ha ka neŋ hərwi məsler nakə faya na giye aye hərwi
ada ka sərumeye ha parakka neŋ ta Bəba ga na, nəmay nəte.»
39 Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, kwayaŋŋa ta pəla tsəveɗ məgəse na sa.
Ane tuk na, kə təma fataya abəra.
40 Ma dəba aye na, Yesu a həl bo, a ma a diye i magayam i Yurdum,
magayam nakə Yuhana madzəhuɓe ndo a yam a dzəhuɓawa ndo hay a ɗəma
aye. Yesu a ndza ŋgway mə ɗəma. 41 Ndo hay ti ye naha ka təv ŋgay haladzay.
Ti ye naha na, tə gwaɗawa: «Yuhana kə ge masuwayaŋ kwa nəte bay. Ane tuk
na, wu nakə a tsik tebiye ka ndo nakay aye na, deɗek.» 42 Ndo hay haladzay
tə dzala ha ka Yesu.

11

Lazar a mət

1-2 Ndoweye andaya tə zalay Lazar. A ndzawa na, ma gəma i Betani.
Malamar ŋgay hay Marta ta Mari tə ndzawa ma gəma eye niye. Mari na, ŋgwas
nakə ma ta mbəɗiye mal ka sik i Yesu ada ma ta takaɗiye na ta məkwets i gər
ŋgay aye. Pat wuray na, Lazar a dəɗ a dəvats.

* **10:34** Dəmes hay 82.6.

3 Hərwi niye malamar ŋgay niye hay sulo eye tə slər ndo ka Yesu. Ndo niye
a ye a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, dzam yak nakə ka wuɗa na haladzay aye na,
ɗəvats a gay.»
4 Yesu a tsəne andza niye na, a gwaɗ: «Lazar ma mətiye ta ɗəvats niye bay.
Ɗəvats niye a gay na, hərwi ada ndo hay tâ ŋgatay a məzlaɓ i Mbəlom ada ta
zembeɗeŋeye a neŋ Wawa i Mbəlom dərmak.»
5 Yesu na, a wuɗa Marta ta malamar ŋgay Mari ada a wuɗa Lazar. 6 Yesu
a tsəne Lazar neŋgeye ɗəvats eye na, ki ye bəse bay. A ndza ma təv ŋgay niye
neŋgeye mə ɗəma aye məhəne sulo.
7 Ma dəba i məhəne niye sulo eye na, a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Takwa
abəra kanaŋ, makwa ka dala i Yahuda.»
8 Gawla ŋgay hay ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Eh! Miter may, kə ndza
haladzay bay nakə ndo niye hay mə ɗəma aye a satay məkəɗe kar tə kwar
tuk na, ada ka makweye a ɗəma sa na, kəkay?»
9 Yesu a gwaɗatay: «A dazlay ka mekedœ hus a huwa na, pat a dəv
dzaydzay bəɗaw? Taɗə ndoweye ma həhaliye ta həpat na, ma ndəfiye sik
bay hərwi dzaydzay i məndzibəra faya ma dəviye ka təv ŋgay. 10 Ane tuk na,
taɗə ndoweye ma həhaliye ta həvaɗ na, ma ndəfiye sik hərwi ləvoŋ zəŋzəŋ,
dzaydzay andaya ka təv ŋgay bay.»
11 Yesu a tsikatay bazlam niye hay na, ma dəba aye a gwaɗatay sa: «Dzam
kway Lazar na, kə ndzahəra. Ane tuk na, na diye na ta pəɗekiye abəra ka
məndzehəre.»
12 Gawla ŋgay hay ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, kə ge neŋgeye
məndzehəre eye na, ma mbəliye.»
13 Yesu neŋgeye a say məgweɗe ɗuh na, Lazar kə mət. Ane tuk na, nəteye tə
dzala na, tə gwaɗ Yesu a tsik ka məndzehəre nakə deɗek aye.
14 Andza niye Yesu a tsikatay parakka, a gwaɗatay: «Lazar kə mət bay. 15 Ane
tuk na, ɗəvats a gəs Lazar na, neŋ andaya ka təv ŋgay bay. Na ye bay na, hərwi
kurom. A ge bo andza niye na, hərwi ada nəkurom kâ dzalum ha ka neŋ.
Hərwi niye ɗərev ga maŋgwasa eye. Lətsakwa, takwa ta zəbakwaw faya.»
16 Tomas ndo nakə tə zalay Mawsa aye, a gwaɗatay a siye i gawla i Yesu hay:
«Takwa, mətakwa ka bo ta Bəy Maduweŋ kway.»
17 Yesu ta gawla ŋgay hay tə husa a gəma niye na, ɓa Lazar kə ge məhəne faɗ
ma tsəvay. 18 Gəma i Betani na, bəse ta Zerozelem. Ka diye abəra ma Betani
a Zerozelem na, a sla kilomiter mahkar bay. 19 Yahuda hay haladzay ta ye
naha mata gatayaw azekw a Marta ta Mari i mədahaŋ i malamar tay Lazar.
20 Marta a tsəne Yesu kə ndzew, neŋgeye bəse ka tsəveɗ faya ma deyeweye
na, a lətse, a ye mata dzəgər tə Yesu. Mari neŋgeye na, mandza eye mətagay.
21 Marta a ye naha tə dzəgər tə Yesu na, a gwaɗay a Yesu: «Bəy Maduweŋ ga,
taɗə ka ge andaya kanaŋ na, haɓe malamar ga ma mətiye bay. 22 Na sər ha
kwa anəke bəbay na, wu nakə ka tsətsah aye na, Mbəlom ma vəlakeye.»
23 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Malamar yak ma lətseweye abəra ma
mədahaŋ.»
24 Marta a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na sər, ahəl nakə aza məndzibəra ma
ndəviye, ndo hay tebiye ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, neŋgeye
dərmak ma lətseweye abəra ma mədahaŋ.»
25 Yesu a gwaɗay: «Neŋ na, ndo mətəme ha ndo abəra ma mədahaŋ ada ndo
məvəle sifa a ndo hay. Ndoweye kə dzala ha ka neŋ na, kwa kə mət bəbay na,
ma hutiye a ɗəma sifa nakə ma ndəviye bay aye. 26 Ndo kə dzala ha ka neŋ

na, məsəfəre ŋgay ma dziye bay. Ma ndziye ka tor eye. Ka dzala ha bəɗaw Marta?»
27 Marta a gwaɗay faya: «Ayaw Bəy Maduweŋ, na dzala nəkar na, Kəriste. Nəkar na, Wawa i Mbəlom niye tə gwaɗ ma deyeweye ka məndzibəra aye.»

Yesu a tuwa

28 Marta a tsik ka bo abəra andza niye na, a mbəɗa gər a mətagay mata zalayaw a malamar ŋgay Mari. A ye naha a tsikay me ta suksuk eye, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ ki yaw, faya ma zalakeye. A gwaɗaka dara.» 29 Mari a tsəne andza niye na, kwayaŋŋa a lətse, a ye bəse ka təv i Yesu.
30 Azlakwa Yesu na, kə husa a gəma niye zuk bay. Neŋgeye huya ka təv nakə tə dzəgər ta Marta aye.
31 Ndo neheye ti ye naha a gay i Mari mata gatay azekw aye, tə ŋgatay a Mari a lətse, a yaw abəra na, tə payaw bəzay. Tə gwaɗ ma giye na, ma diye ka tsəvay mata tuwe.
32 Mari a ye na, ka təv i Yesu. A husa ka təv nakə Yesu mə ɗəma aye. A ŋgatay a Yesu na, a dəkw gurmets kame ŋgay, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, taɗə ka ge andaya kanaŋ na, haɓe malamar ga ma mətiye bay.»
33 Yesu a zəba ka Mari na, faya ma tuwiye ada ndo neheye ti ye naha dziye faya ta tuwiye dərmak. Tsa na, ɗərev a ndalay haladzay, a mbəɗay ha mədzal gər.
34 A tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ka lum na na, ka waray?»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, dara nəmaa ɗakeye faya.»
35 Yesu a tuwa.
36 Ndo niye hay tə gwaɗ: «Zəbum faya tey, a wuɗa Lazar haladzay!»
37 Ane tuk na, ndo siye hay mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Ka həndəkay ha ɗəre a guluf, Lazar mâ mət bay na, a sla faya məge təbəɗew?»

Yesu a mbəl ha Lazar abəra ma mədahaŋ

38 Ɗərev a ndalay a Yesu sa. A ye ka tsəvay. Tsəvay niye na, andza lar. Tə pa na mədahaŋ i Lazar na, a lar niye. Ta dərəzl me i tsəvay niye na, ta beber bagwar eye. 39 Yesu a gwaɗatay: «Həndəkum faya abəra beber nakay.»
Marta malamar i mədahaŋ niye a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, kə ge ma tsəvay məhəne faɗ tuk na, anəke na, ma ziye bəɗaw?»
40 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na tsikaka bəɗaw? Ka dzala ha ka neŋ na, ka ŋgateye a məzlaɓ i Mbəlom.»
41 Ta həndək faya abəra beber niye. Ta həndək faya abəra na, Yesu a zəba ɗəre a mbəlom. A gwaɗ: «Bəba ga na gaka naha sɨsœ haladzay hərwi wu nakə na tsətsah naha fakaya na, ka tsəneŋ na. 42 Na sər ha wu nakə na tsətsahiye naha fakaya aye na, ka tsəneŋeye na huya. Na tsik wene wene aye na, hərwi ndo neheye kanaŋ ka təv ga aye, tâ dzala ha maa slə̀ra ga ahaya na, nəkar.»
43 A tsikay naha a Mbəlom andza niye na, a zalay a Lazar ta magala, a gwaɗ: «Ndohwaw abəra.»
44 Tsa na, Lazar a ndohwaw abəra. A ndohway na, tə peteked niye tə pa na ka bo a tsəvay aye tebiye. Hə̀lay tə sik ŋgay hay mambəkwa eye ada gər ŋgay mambəkwa eye dərmak.
Yesu a gwaɗatay: «Pəlum faya abəra peteked niye ada kâ gərum ha mâ ye ŋgway.»

Bagwar i Yahuda hay ta pəla tsəved ka məkəɗe na Yesu
Mata 26.1-5; Markus 14.1-2; Luka 22.1-2

45 Ndo neheye ta ye mata gayaw azekw a Mari ada ta ŋgatay a masuwayaŋ niye Yesu a ge aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. 46 Ane tuk na,

ndo siye hay ti ye ka təv i Farisa hay. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə Yesu a ge aye.

47 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom hay ta Farisa hay tə hayay gər a bagwar i Yahuda hay tebiye. Tə haya gər na, tə gwaɗ: «Ndo nakay na, faya ma giye masuwayaŋ hay haladzay huya. Ka gakweye ha na, kəkay? 48 Taɗə ka gərakwa ha andza niye na, ndo hay tebiye ta dzaliye ha faya. Ndo hay tebiye ta pay bəzay na, ndo i Roma hay ta deyeweye ta mbəzliye ha gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ada ta bəbazliye tay ha ndo kway hay.»

49 Ndoweye andaya mə walaŋ tay, məzele ŋgay Kayif. Bəy i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ka viye aye niye na, neŋgeye. A gwaɗatay: «Ka sərum wuray kwa tsekweŋ bay. 50 Ŋgama ndo nəte mâ mət hərwi ndo hay tebiye tə bəmalə nakə ndo kway hay tebiye ta dziye aye.»

51 Wu nakə a tsik aye na, a yaw abəra ma mədzal gər ŋgay bay. Ka viye eye niye na, neŋgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Hərwi niye Mbəlom a vəlay gədaŋ mətsike ka wu nakə ma giye bo kame aye, Yesu ma mətiye hərwi Yahuda hay tebiye. 52 Ane tuk na, ma mətiye na, hərwi Yahuda hay ɗekɗek bay. Ma mətiye hərwi ndo i Mbəlom neheye kweye kweye ka məndzibəra tebiye dərmak aye, hərwi ada mâ həla tay ahaya tebiye tâ ndza ka təv eye nəte.

53 Hərwi bazlam i Kayif niye a tsik aye na, pat eye niye ta dazlay mapəle tsəveɗ ka məkəɗe na Yesu. 54 Hərwi niye Yesu a həhalawa na, a bəzawa ha bo parakka mə walaŋ i Yahuda hay sa bay. Ane tuk na, a ye ŋgway dəreŋ a gəma wuray tə zalay Efrayim. Gəma niye na, bəse tə kəsaf. Tə ndza mə ɗəma ta gawla ŋgay hay.

55 Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye mazlambar kə ndzew. Ndo hay haladzay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal, ti ye a Zerozelem. Ti ye na, magurlom niye kə sla zuk bay. Ti ye hərwi ada tâ bara bo andza i kule tay nakə a tsik aye. 56 Ahəl nakə nəteye mə ɗəma aye na, ta pəla Yesu. Ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay ma gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye, tə gwaɗ: «Ma deyeweye a magurlom bəɗaw? Ka dzalum na, kəkay?»

57 Tə tsik andza niye na, hərwi bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə gwaɗ: «Ndoweye kə sər təv i Yesu nakə neŋgeye mə ɗəma aye na, mâ ɗatay ha hərwi ada ta diye faya ta gəsiye na.»

12

Mari a mbəɗa mal ka sik i Yesu
Mata 26.6-13; Markus 14.3-9

1 Məhetse i magurlom i Pak a zəkaw məhəne məkwa na, Yesu a mbəɗa gər, a ye a gəma i Betani. Betani na, gəma nakə Lazar mandza eye mə ɗəma aye. Lazar na, ndo nakə Yesu a mbəl ha abəra ma mədahaŋ aye. 2 Yesu a husa naha a Betani na, tə day wu mənday. Marta na, neŋgeye faya ma vəleye wu mənday a Yesu. Lazar na, neŋgeye mə walaŋ i ndo neheye tə nda wu mənday dziye tə Yesu aye.

3 Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, Mari a zla dos maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. Mal niye na, tə ge ta dərizl i gərɗaf aye andaya tə zalay *nardi*. A zla mal niye, a mbəɗa ka sik i Yesu. A takaɗ na mal niye ta məkwets i gər ŋgay. Məze i mal niye huŋŋa eye a rah a gay niye nəteye mə ɗəma aye.

4 Yudas Iskariyot na, neŋgeye nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay, neŋgeye ma ta giye ɗaf ka Yesu. A ŋgatay a mal niye Mari a mbəɗa ka sik i Yesu aye na, a

gwaɗ: 5 «Ass! Ta səkəm ha mal niye bay na, hərwi mey? Haɓe ta səkəm ha na,
ka hutakweye ha suloy haladzay segey? Ada dala eye na, ta sliye məvəlatay
a mətawak hay bəɗaw!» 6 A tsik andza niye na, hərwi neŋgeye məkal. Maa
gəsa ha dala na, neŋgeye. Ane tuk na, a həlawa faya abəra ka dala aye niye. A
dzala andza niye na, ka mətawak hay ɗekɗek bay.
7 Yesu a gwaɗay: «Gər ha ŋgwas nakay na, səfek. A ge andza niye na, hərwi
neŋgeye a ge fagaya na, wu nakə ta zliye ga ha a bəɗ aye. 8 Ndo i mətawak
hay na, nəteye ka təv kurom huya. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tə nəkurom
huya bay.»

A satay a bagwar i Yahuda hay məkəɗe Lazar

9 Yahuda hay haladzay tə tsəne Yesu neŋgeye ma Betani na, tə həl bo ti ye. Ti
ye na, ka təv i Yesu ɗekɗek bay. Ti ye na, a satay məŋgatay a Lazar nakə Yesu
a mbəl abəra ma mədahaŋ aye. 10 Hərwi niye bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom aye tə haya gər hərwi a satay məkəɗe na Lazar dərmak.
11 A satay məkəɗe na Lazar na, hərwi ndo hay haladzay tə patay bəzay sa bay,
tə dzala ha ka Yesu hərwi ŋgay.

Yesu a ye a Zerozelem
Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Luka 19.28-40

12 Tədœ eye na, ndo neheye haladzay ti ye naha a magurlom i Pak aye na,
tə tsəne Yesu faya ma diye naha a Zerozelem dərmak. 13 Ti ye tə ɗəsaw hawal
i gərɗaf wuray a ndzəkit bo təɓah məgəse ha mə həlay. Ti ye mata dzəgər tə
Yesu ka tsəveɗ. Ahəl nakə faya ta diye na, ta wuda, tə gwaɗ: «Zambaɗakway
a Mbəlom! Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i
Bəy Maduweŋ aye! Mbəlom mâ pa ŋgama ka Bəy i Israyel hay!»
14 Yesu a ŋgatay a zuŋgo wuray na, a ndza faya andza nakə mawatsa eye mə
Ɗerewel i Mbəlom, Mbəlom a gwaɗ:
15 «Nəkar gəma i Zerozelem, kâ dzədzar bay!
Zəba, bəy yak faya ma diye naha
mandza eye ka zuŋgo wawa eye.*»
16 Ahəl niye na, gawla i Yesu hay tə sər bazlam niye a tsik ka Yesu na, tə sər
zuk bay. Ahəl nakə Mbəlom a bəz ha məzlaɓ i Yesu, a matayaw a gər aye na,
bazlam i Mbəlom kə tsik faya andza niye deɗek ada ndo hay tə ge andza niye
dərmak.
17 Ahəl nakə Yesu a zalay naha a Lazar a tsəvay, a mbəl ha abəra ma
mədahaŋ aye na, ndo hay andaya haladzay ka təv eye niye. Ndo niye hay
ta təkər wu nakə tə ŋgatay Yesu a ge aye a ndo hay. 18 Hərwi niye ndo hay
haladzay ti ye mata dzəgər tə Yesu. Ndo niye hay tə tsəne Yesu na, kə ge
masuwayaŋ niye.
19 Farisa hay tə ŋgatay andza niye na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Zəbum
kwa, wu nakə faya ka gakweye tebiye na, ma gakweye ŋgama bay! Ndo hay
tebiye ta pay bəzay.»

Gərek wuray hay ta pəla Yesu

20 Ahəl nakə ndo hay ti ye a magurlom i Pak mata ɗəslay ha gər a Mbəlom
aye na, Gərek hay andaya mə walaŋ tay. 21 Gərek niye hay ti ye ka təv i Filip.
Filip neŋgeye ndo i gəma i Betesayda ka dala i Galile. Ti ye naha tə gwaɗay a
Filip: «Ŋgalaka, a samay məŋgatay a Yesu tey.»
22 Filip a tsəne na, a ye a tsikay a Aŋdəre. Tsa na, ti ye tə tsikay a Yesu. 23 Yesu
a gwaɗatay: «Həlay eye kə sla anəke tuk, Mbəlom ma ɗatay ha məzlaɓ ga i neŋ

* **12:15** Zakari 9.9.

Wawa i Ndo, a ndo hay.» 24 Yesu a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, ta sləga hulfe
i wu nəte a bəɗ bay na, ma ndziye andza niye ma səkahiye bay. Taɗə ta sləga
na, ma ndzohwiye. Nakay a ndzohwaw abəra aye na, ma gəliye ada ma giye
wur haladzay. 25 Ndoweye ka wuɗa sifa ŋgay na, ma dziye ha ɗuh. Ndoweye
ka kərah məgay gər a sifa ŋgay hərwi ga na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye
bay aye. 26 Taɗə kə say a ndoweye məgeŋ məsler na, mâ peŋ bəzay. Andza
niye ndo i məsler ga na, ma ndziye ka təv nakə neŋ na ndziye mə ɗəma aye
dərmak. Ndo nakə ma geŋeye məsler aye na, Bəba ga ma ɗəslay ha gər.»

Yesu a ɗa ha məməte ŋgay

27 Yesu a gwaɗatay sa: «Anəke na, ɗərev ki ye fagaya abəra. Ada na gwaɗiye
na, kəkay? Na gwaɗeye a Bəba: “Bəba ga, zla fagaya abəra ɗəretsətseh nakay
tey” na, na tsikiye ɗaw? A’ay! Na tsikiye andza niye bay, hərwi na yaw ka
məndzibəra na, hərwi ada nâ sa ɗəretsətseh nakay. 28 Na gwaɗiye ɗuh na,
Bəba, ge wu nakə ndo hay ta səriye na na, nəkar bagwar eye.»

A tsik andza niye na, mətsike me a tsənew abəra mə mbələm, a gwaɗ: «Ɓa
na mbərəm məɗa ha məzlaɓ ga nakə ndo hay ta ɗəsleŋeye ha gər aye ada na
ɗatay ha məzlaɓ ga sa.»

29 Ndo neheye nəteye haladzay ka təv eye niye, tə tsəne mətsike me niye a
tsənew mə mbələm aye, tə gwaɗ: «Maa ləv na, maləve i mbələm.»

Siye hay tə gwaɗ: «Maa tsikayaw me na, gawla i Mbələm!»

30 Ane tuk na, Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Mətsike me nakay a
tsənew mə mbələm aye na, hərwi kurom bəna hərwi ga bay. 31 Nakay na,
hələy nakə Mbələm ma gateye sariya a ndo hay aye tuk. Anəke na, Mbələm
ma həhariye na bəy i məndzibəra nakay. 32 Neŋ na, ta gəsiye ga, ta dariye ga
ka mayako mazləlmbaɗa eye, ta lətsiye ga ha ka bo ka mbələm. Ta lətse ga ha
na, na zalateye a ndo hay tebiye tâ yaw ka təv ga.» 33 Yesu a tsik andza niye
na, ka məməte ŋgay. Ma ta mətiye kəkay na, a ɗa ha neŋgeye.

34 Ndo hay tə gwaɗay: «Mə ɗerewel i Mbələm na, tə watsa, tə gwaɗ: “Kəriste
na, ma ndziye na, huya.” Ada ka gwaɗiye Wawa i Ndo na, ta ta dariye na ka
mayako na, ma kəkay? Wawa i Ndo na, way?»

35 Yesu a gwaɗatay: «Anəke na, dzaydzay andaya mə walaŋ kurom. Ane
tuk na, ma ndziye na, tsekweŋ tsa. Ahəl nakə dzaydzay andaya mba aye na,
dum kame hərwi ada ləvoŋ mâ ndzakum a gər həf bay. Hərwi ndo nakə faya
ma diye ma ləvoŋ aye na, a sər təv nakə ma diye a ɗəma aye bay. 36 Ahəl nakə
dzaydzay niye faya ma dəviye na, dzalum ha faya hərwi ada kâ tərum ndo i
dzaydzay hay.»

Yesu a tsik bazlam niye andza niye na, a ye a ŋgaha bo abəra ka nəteye.

Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu bay

37 Kwa taɗə kə ge masuwayaŋ haladzay ka ɗəre tay bəbay na, Yahuda hay
haladzay ta dzala ha faya bay. 38 Wu nakay a ge andza niye na, hərwi ada wu
nakə Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbələm a tsik ahəl niye mâ ge bo. A gwaɗ:
«Bəy Maduweŋ, maa təma bazlam yak nakə nəmaa ɗa ha aye na, way?
Bəy Maduweŋ, ka bəzay ha gədaŋ yak na, a way?†»

39 Hərwi niye ndo hay tə dzala ha ka Yesu bay na, hərwi mey? Ezay a gwaɗ:
40 «Mbələm ka təra tay ha guluf eye hay,
ka dərəzlatay ka metsehe tay.
A satay məŋgatay tə ɗəre bay,
a satay məsəre tə metsehe tay bay.
Taɗə a satay mambəɗe ha mede tay na,

† **12:38** Ezay 53.1.

na təmiye tay ha dərmak.‡»
41 Ezay a tsik wu niye na, hərwi neŋgeye kə ŋgatay a məzlaɓ i Yesu ada a
tsikawa faya.§
42 Kwa Ezay kə tsik andza niye bəbay na, bagwar i Yahuda hay haladzay ta
dzala ha ka Yesu. Ane tuk na, tə dzala ha ka Yesu na, ta məkal. Ta ɗa ha bay
hərwi ta dzədzaray a Farisa hay. Ta dzədzar na, hərwi ta həhariye tay abəra
mə gay i maɗuwule me tay. 43 A satay na, ndo tâ zambaɗatay, ɗuh Mbəlom
mâ zambaɗatay bay.

Wu nakə Yesu a tsik aye na, ma gəsiye ndo hay a sariya

44 Ma dəba eye na, Yesu a wuda kələrra, a gwaɗ:
«Ndoweye kə dzala ha ka neŋ na, ta deɗek a dzala ha ka neŋ bay. Ane tuk
na, a dzala ha na, ka ndo nakə a sləra ga ahaya aye. 45 Ndoweye kə ŋgeteŋ na,
a ŋgatay a ndo nakə a sləra ga ahaya aye. 46 Neŋ na, na yaw ka məndzibəra
andza dzaydzay nakə a dəv aye, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋ na,
ma ndziye ma ləvoŋ sa bay.
47 «Taɗə ndoweye kə tsəne bazlam nakay ada kə pay bəzay bay na, mata gay
sariya na, neŋ bay. Hərwi neŋ na yaw ka məndzibəra na, mata gatay sariya
a ndo hay bay, ane tuk na, hərwi mətəme tay ha. 48 Taɗə ndoweye ka təma ga
bay ada ka kərah bazlam ga na, sariya ma ta gəsiye na. Sariya ma ta gəsiye
na pat nakə məndzibəra ma ndəviye na, hərwi a kərah bazlam ga.
49 «Andza niye, bazlam nakay na tsik aye na, na tsik ta mədzal gər ga bay.
Ane tuk na, maa gweɗeŋ tsik nakay na, Bəba ga nakə a sləra ga ahaya aye.
50 Ada na sər wu nakə a gweɗeŋ aye na, ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay a
ndo hay. Andza niye wu nakə na tsikiye aye na, na tsik na, andza nakə Bəba
ga a gweɗeŋ tsik aye.»

13

Yesu a bara sik i gawla ŋgay hay

1 Həlay i magurlom i Pak mazlambar kə husaw a ɗəma. Yawa! Yesu a sər
həlay ŋgay nakə ma diye abəra ka məndzibəra aye kə sla. Ma miye ŋgway ka
təv i Bəba ŋgay. Yesu a wuɗa ndo ŋgay neheye ka məndzibəra aye huya. Anəke
Yesu ka bəzatay ha na, a wuɗa tay ha tə ɗərev ŋgay peteh.
2 Pat eye niye ta huwa na, Yesu ta gawla ŋgay faya ta ndiye ɗaf. Ɓa Fakalaw
ka mbərəm məvəlay bazlam a Yudas wawa i Simoŋ Iskariyot hərwi ada mâ
ge ɗaf ka Yesu.
3 Yesu a sər ha Bəba ŋgay kə vəlay gədaŋ ka mələve wu hay tebiye. Yesu a
sər ha neŋgeye a yaw abəra ka təv i Mbəlom ada ma miye na, ka təv i Mbəlom.
4 Hərwi niye Yesu a gər ha mənde wu mənday, a lətse. A tsəkw ka bo abəra
peteked. A ye naha a zla peteked i matekeɗe yam abəra ka bo, a ɓar ha bəzay
i huɗ. 5 Ma dəba aye na, a mbəɗa yam a gandayah. Tsa na, a dazlay məbere tay
na sik a gawla ŋgay hay. A ndəv ha məbere tay na sik na, a pəla haya peteked
matekeɗe yam niye abəra mə bəzay i huɗ, a takaɗ yam abəra ka sik.
6 A ndisl ka təv i Simoŋ Piyer na, Simoŋ Piyer a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ,
mata bereŋ na sik ɗuh na, nəkar ɗaw?»
7 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Wu nakə faya na giye anəke aye na, ka
səriye bay, ane tuk na, ka səriye mba.»
8 Piyer a gwaɗay: «A'ay! Ka ta bereŋeye na sik ɗaɗa bay.»

‡ **12:40** Ezay 6.9-10. § **12:41** Ezay 6.1.

Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Taɗə na baraka na sik bay na, ka dzapam-
eye nəte tə nəkar sa bay.»
9 Simoŋ Piyer a tsəne andza niye na, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, kâ bereŋ
na sik ɗekɗek tsa bay. Bereŋ na hələy ga hay ta gər ga dərmak.»
10 Yesu a gwaɗay: «Ndo nakə kə bara na bo ŋgay aye na, ndəluɓ andaya ka
bo ŋgay bay. Ma bariye bo sa bay. Ma bariye na, sik ɗekɗek tsa. Nəkurom,
ndəluɓ andaya fakuma bay, nəkurom tsəɗaŋŋa. Ane tuk na, ndo nəte na,
ndəluɓ faya.»
11 Yesu a sər ndo nakə ma ta giye faya ɗaf aye. Hərwi niye a gwaɗ nəteye
tebiye mabara eye hay bay.
12 A ndəv ha məbaratay na sik na, a zla peteke ɗ ŋgay a ma ha ka bo. A ye, a
ma ka təv mənde ɗaf tay niye, a ndza. Tsa na, a gwaɗatay: «Ka sərum wu nakə
na gakum aye ɗaw? 13 Nəkurom faya ka zalumeŋeye “ndo mədzeŋge ndo”
ada “Bəy Maduweŋ”. Ka tsikum andza niye na, lele deɗek. Neŋ na, andza
niye deɗek. 14 Neŋ ɗuh ndo mədzeŋge ndo ada Bəy Maduweŋ, na barakum na
sik, nəkurom dərmak kutoŋ barum sik kurom hay a bo nəte nəte mə walaŋ
kurom. 15 Na bəzakum ha wu nakə ka gumeye hərwi ada nəkurom dərmak
kâ gum a bo mə walaŋ kurom andza nakə neŋ na ge aye. 16 Ayaw! Sərum ha
na, ndo i məsler ma ziye ha ndo i gay ŋgay bay, ada ndo i məsler na, ma ziye
ha ndo nakə a slər na aye bay. 17 Anəke na, ka sərumeye ha tuk. Taɗə ka gum
ha məsler tə wu neheye na, ka hutumeye məŋgwese.
18 «Na tsik na, ka nəkurom tebiye kurom aye bay. Neŋ na, na sər ndo neheye
na pala tay aye. Ane tuk na, bazlam nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye
na, ma giye bo andza nakə tə watsa aye. Mawatsa eye na, a gwaɗ: “Ndo nakə
nəmaa nda ɗaf salamay aye na, ka təra ndo məne ɗəre ga.*” 19 Na tsikakum
ka bo abəra anəke na, hərwi ada wu nakay aza kə husaw na, ka dzalumeye
ha neŋ na, neŋ.
20 «Neŋ faya na tsikakumeye parakka: Sərum ha, ndoweye ka təma ndo
nakə neŋ na slər ha aye na, a təma na, neŋ dərmak. Ada ndo nakə ka təma ga
aye na, a təma na, ndo nakə a slə́ra ga ahaya aye.»

Ndo məge ɗaf ka Yesu
Mata 26.20-25; Markus 14.17-21; Luka 22.21-23

21 Ma dəba i bazlam niye Yesu a tsik aye na, dərev ŋgay a ye faya abəra. A
tsikatay parakka, a gwaɗatay: «Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndo
nəte mə walaŋ kurom ma giye fagaya ɗaf.»
22 Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo ɗəre mə walaŋ
tay tebiye. Ane tuk na, Yesu a tsik ka way na, tə sər kwa tsekweŋ bay
tebiye. 23 Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay, ndo nakə Yesu a wuɗa na
haladzay aye, neŋgeye mandza eye ka təv i Yesu. 24 Simoŋ Piyer a gay naha
mbətsekw tə ɗəre hərwi ada mâ tsətsah ka Yesu, a tsik andza niye na, ka way.
25 Mandərkwasla i Yesu niye a həndzəɗ naha gər ka təv i Yesu, a tsətsah faya,
a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, ka tsik na, ka way?»
26 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na ɗəsiye peŋ ada na giye faya ala. Ndo
nakə na vəlay aye na, mata ge fagaya ɗaf na, neŋgeye.» Tsa na, Yesu a ɗəs peŋ,
a ge faya ala, a vəlay a Yudas wawa i Simoŋ Iskariyot.
27 Yudas a təma peŋ niye na, kwayaŋŋa Fakalaw a yay a mədzal gər. Yesu a
gwaɗay: «Wu nakə ka giye na, ge na anəke bəse!»

* **13:18** Dəmes hay 41.10.

28 Ndo neheye nəteye mandza eye tage Yesu aye, Yesu a tsik andza niye
hərwi mey na, ndəray kwa nəte mə walaŋ tay niye a sər bay. 29 Yudas na,
neŋgeye ndo məgəse suloy. Hərwi niye siye i gawla i Yesu hay tə dzala na,
Yesu a gwaɗay mâ ye mata səkəmakwayaw wu mənday hərwi magurlom i
Pak. Kəgəbay a gwaɗay mâ ye mâ vəlatay wu a mətawak hay.
30 Ahəl nakə Yudas a təma peŋ niye na, kwayaŋŋa a yaw abəra. Niye na, ta
həvaɗ.

Bazlam mapala eye weɗeye

31 Ma dəba eye Yudas a yaw abəra na, Yesu a gwaɗ: «Anəke na, məzlaɓ ga i
Wawa i Ndo ma bəziye parakka ada ndo hay ta ŋgateye a məzlaɓ i Mbəlom
hərwi ga dərmak. 32 Na bəzatay ha məzlaɓ i Mbəlom a ndo hay, Mbəlom
dərmak ma bəzatay ha məzlaɓ i wawa ŋgay a ndo hay tə wu nakə faya ma
giye aye. Ma giye mahonok mabəzatay ha bay. 33 Wawa ga hay, na ndziye
tə nəkurom haladzay sa bay. Na ye fakuma abəra na, ka pəlumeye ga. Ane
tuk na, wu nakə na tsikatay a bagwar i Yahuda hay aye na, na tsikakumeye
anəke. "Təv nakə neŋ na diye a ɗəma aye na, ka slumeye faya mede a ɗəma
bay." 34 Na tsikakumeye bazlam mapala eye weɗeye. Bazlam mapala eye
weɗeye na, waray? Wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Andza neŋ nakə
na wuɗa kurom aye na, kutoŋ wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom dərmak.
35 Taɗə ka wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom na, ndo hay tebiye ta səriye
ha nəkurom gawla ga hay.»

Piyer ma gwaɗiye: «Na sər Yesu bay»
Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Luka 22.31-34

36 Simoŋ Piyer a tsətsah faya, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, ka diye na, a ŋgay?»
Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Anəke na, ka sliye faya məpeŋ bəzay a təv
nakə na diye a ɗəma aye bay. Ane tuk na, həlay eye ma slaweye aza ka peŋeye
bəzay.»
37 Piyer a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, na sliye faya məpaka bəzay anəke bay
na, hərwi mey? Neŋ maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ga hərwi yak.»
38 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Nəkar maləva bo məvəle ha məsəfəre yak
hərwi ga ta deɗek ŋgway ɗaw? Na tsikakeye parakka, sər ha na, dzagulok ma
ta zlahiye na, ɓa ka gwaɗ sik mahkar ka sər neŋ bay.»

14

Yesu na, tsəveɗ i ndo hay mede a Mbəlom

1 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Ɗərev mâ ye fakuma abəra bay.
Dzalum ha ka Mbəlom ada dzalum ha ka neŋ dərmak. 2 Gay hay andaya
haladzay mə gay i Bəba ga. Taɗə təv andaya bay na, haɓe na gwaɗakumeye
bəɗaw? Na diye na ta lambaɗakumeye təv nakə ka ta ndzumeye mə ɗəma
aye. 3 Na ye, na lambaɗakumaw təv na, na maweye mata həle kurom ka təv
ga, hərwi ada nəkurom dərmak ka ndzumeye ma təv nakə neŋ mə ɗəma aye.
4 Nəkurom na, ka sərum tsəveɗ nakə a ye a təv nakə na diye a ɗəma aye.»
5 Tomas a gwaɗay: «Bəy ga, təv nakə ka diye a ɗəma aye na, nəmaa sər bay.
Nəmaa sliye faya məsəre tsəveɗ niye na, ma kəkay?»
6 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ na, tsəveɗ, deɗek ada sifa. Ndoweye
ki yaw ta təv ga bay na, ma sliye faya mede ka təv i Bəba ga bay. 7 Taɗə ka
sərum neŋ na, ka sərumeye Bəba ga dərmak. Kwa anəke ka sərum na ka
ŋgatumay.»
8 Filip a gwaɗay: «Bəy ga, ɗamay ka Bəba yak tsa na, tsɨy ɗa may.»

9 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na ndza ka təv kurom na, haladzay ada
ka sər ga ha bay ŋgway huya ɗaw Filip? Ndoweye kə ŋgeteŋ a neŋ na, a ŋgatay
na, a Bəba ga. Ada ka gwaɗ: "Ɗamay ka Bəba yak" na, hərwi mey? 10 Neŋ ta
Bəba ga, nəmay mandza eye nəte na, ka dzala ha təbəɗew? Bazlam neheye
na tsikawakum a nəkurom tebiye na, ti yaw abəra mə neŋ ɗekɗek bay. Na
tsik na, i Bəba ga nakə nəmay mandza eye nəte aye. Maa ge məsler mə neŋ
na, neŋgeye. 11 Taɗə na gwaɗakum: "Neŋ ta Bəba, Bəba ga tə neŋ, nəmay nəte"
na, dzalum ha faya. Dzalum ha ka məsler neheye na gawa aye kwa.

12 «Ayaw! Neŋ faya na gwaɗakumeye: Sərum ha na, ndoweye kə dzala ha ka
neŋ na, ma giye məsler neheye neŋ faya na giye dərmak. Ma ta giye na, ma
ziye neheye anəke aye, hərwi neŋ na, na diye ka təv i Bəba ga. 13 Ka tsətsahum
kwa mey ta məzele ga na, na gakumeye na tebiye, hərwi ada neŋ Wawa i
Mbəlom nâ bəz ha məzlaɓ i Bəba. 14 Ka tsətsahum kwa mey ta məzele ga na,
na vəlakumeye.»

Yesu a gwaɗ ma slərawеye Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye

15 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə ka wuɗum ga na, ka rəhumeye ha gər a
bazlam ga mapala eye. 16 Neŋ, na geye amboh a Bəba ga mâ slərakumaw
ndo mekeleŋ mâ dzəna kurom hərwi ada mâ ndza huya ka təv kurom. 17 Ma
slərakumaweye na, Məsəfəre nakə ma ɗakumeye ha deɗek aye. Məndzibəra
na, ma sliye faya məhute təbey hərwi kə ŋgatay bay, ma səriye na bay sa.
Nəkurom na, ka sərumeye hərwi ma ndziye na, ka təv kurom ada ma ndziye
huya mə nəkurom. 18 Hərwi niye, na gəriye kurom ha mahəkuromeye andza
wur mətawak hay bay. Na maweye ka təv kurom. 19 Ma məndze tsekweŋ na,
ndo i məndzibəra hay ta ŋgeteŋeye sa bay. Nəkurom na, ka ta ŋgatumeŋeye
hərwi neŋ na ndziye ta sifa ga huya ada nəkurom dərmak ka ndzumeye ma
sifa huya. 20 Pat eye niye na, ka sərumeye neŋ madzapa eye ta Bəba ga,
nəkurom madzapa eye tə neŋ ada neŋ madzapa eye tə nəkurom.

21 «Ndoweye kə pa na bazlam ga mapala eye a gər, ada ka rəhay ha gər na,
neŋgeye na, a wuɗa ga. Bəba ga ma wuɗiye na ndo nakə a wuɗa ga aye, neŋ
dərmak na wuɗiye na ada na bəzay ha bo ga.»

22 Gawla i Yesu andaya məzele ŋgay Yuda. Neŋgeye na, Yudas Iskariyot bay.
A gwaɗay a Yesu: «Bəy ga, ka bəziye ha bo a nəmay ɗekɗek, ka bəziye ha bo a
ndo i məndzibəra hay bay na, ma giye bo ma kəkay?»

23 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ndoweye ka wuɗa ga na, ma rəheye ha
gər a bazlam ga. Bəba ga ma wuɗiye na. Nəmaa deyeweye ka təv ŋgay. Neŋ ta
Bəba nəmaa ndziye mə gay ŋgay. 24 Ndo nakə a wuɗa ga bay aye na, ma rəheye
ha gər a bazlam ga bay. Kâ mətsum ha gər tə wu nakə na tsik aye bay. Wu
nakə ka tsənum na tsik aye na, a yaw mə neŋ bay. A yaw na, ka təv i Bəba ga
neŋgeye nakə a sləra ga ahaya aye. 25 Na tsikakum ka bo abəra bazlam nakay
anəke na, hərwi neŋ andaya ka təv kurom mba. 26 Mazlambar Bəba ga ma
slərawеye Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a bərəm ga, ma dzəniye kurom. Neŋgeye
na, ma tətikakumeye wu hay tebiye ada bazlam ga neheye na tsikawakum
aye na, mâ makum ahaya a gər tebiye.

27 «Anəke na diye gwa na, na vəlakumeye məndze zay a ɗərev kurom.
Məndze nakə ɗərev kurom ma ndziye zay aye na, na vəlakumeye andza i
məndzibəra bay. Ɗərev mâ ye fakuma abəra bay. Kâ dzədzarum bay. 28 Ɓa ka
tsənum, na gwaɗakum: Na diye gwa. Ane tuk na, na maweye ka təv kurom.
Taɗə ka wuɗum ga na, ka ŋgwasumeye hərwi na diye na, ka təv i Bəba ga. Bəba
ga, neŋgeye na, bagwar eye a ze ga.

29 «Wu neheye ta ndislew zuk bay. Na tsikakum ka bo abəra anəke na,
hərwi ada aza ta ndislew na, kâ dzalum ha ka wu neheye na tsikakum aye.
30 Na ta tsikakumeye wuray andaya haladzay sa bay. Na tsikakumeye wuray
haladzay sa bay na, hərwi mey? Hərwi bəy i ndo i məndzibəra hay faya
ma deyeweye. Ane tuk na, gədaŋ ŋgay andaya kwa tsekweŋ mələve ga bay.
31 Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay tâ sər ha na, na wuɗa Bəba ga ada neŋ
faya na giye andza nakə Bəba a gweɗeŋ ge aye.
«Anəke na, lətsum takwa abəra kanaŋ!»

15

Yesu na, dərizl i gərɗaf

1 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay sa: «Neŋ na, andza dərizl i gərɗaf deɗek
eye. Bəba ga na, a təra andza ndo i guvah. 2 Hawal neheye tə wa bay aye
na, ma dəsiye tay ha. Hawal neheye tə wa aye na, ma kəkaliye fataya abəra
hərwi ada tâ wa hohway haladzay. 3 Wu neheye na tətikakum aye na, ka təra
kurom ha tsədaŋŋa, andza dərizl i gərɗaf nakə ta kəkal na aye. 4 Ndzum na,
madzapa eye ka neŋ andza neŋ nakə madzapa eye tə nəkurom aye. Hawal
kə ge neŋgeye ka dərizl ŋgay eye bay na, ma sliye faya məwe ka gər bo ŋgay
bay, mâ ndza ka dərizl ŋgay. Andza niye, nəkurom ka dzapum tə neŋ bay na,
ka mbumeye faya məge wuray lele eye bay.»
5 Yesu a gwaɗatay sa: Neŋ na, andza dərizl i gərɗaf, nəkurom hawal eye
hay. Ndoweye kə dzapa tə neŋ ada na dzapa ta neŋgeye na, ma wiye hohway
haladzay andza dərizl i gərɗaf. Hərwi ze neŋ na, ka slumeye məge wuray
lele eye bay. 6 Ndoweye kə dzapa tə neŋ bay na, Mbəlom ma kərahiye na. Ma
təriye andza hawal i dərizl i gərɗaf nakə tə dəs faya abəra aye. Ta kaliye ha
ada ma kuliye. Kə kula na, ta hayay gər ada ta dziye a ako, ma təmiye.
7 «Taɗə ka ndzum nəkurom madzapa eye ka neŋ ada ka pum na bazlam
ga a dərev na, tsətsahum wu nakə a sakum aye, ka hutumeye. 8 Taɗə faya ka
gumeye ŋgwalak huya na, faya ka bəzumatay ha a ndo hay, nəkurom gawla
ga hay. Kə ge andza niye na, ndo hay ta zambaɗeye a Bəba ga.
9 «Na wuɗa kurom andza nakə Bəba a wuɗa ga aye. Ndzum huya madzapa
eye ka neŋ ada ka sərumeye ha na, na wuɗa kurom. 10 Taɗə ka rəhumay ha
gər a bazlam ga mapala eye na, ka ndzumeye nəkurom madzapa eye ka neŋ
ada ka sərumeye ha na wuɗa kurom huya, andza neŋ nakə na rəhay ha gər a
bazlam i Bəba ga mapala eye ada neŋ madzapa eye tə neŋgeye ada na sər ha
a wuɗa ga huya. 11 Na tsikakum wu neheye na, hərwi ada dərev kurom mâ
ŋgwasa andza neŋ nakə dərev ga maŋgwasa eye dərmak. Andza niye məŋgwese
ma rahiye a dərev kurom lele.
12 «Bazlam ga nakə na tsikakumeye na, waray? Bazlam nakə na tsikakum-
eye na, wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom andza neŋ nakə na wuɗa
kurom aye. 13 Ndoweye kə dze ha məsəfəre ŋgay hərwi dzam ŋgay hay na,
mawuɗe bo maze niye na, andaya sa bay. 14 Taɗə ka gum wu nakə na gwaɗum
gum aye na, nəkurom dzam ga hay. 15 Na zalakumeye ndo i məsler ga hay sa
bay hərwi ndo i məsler na, a sər wu nakə ndo i gay ŋgay ma giye bay. Ɗuh
na zalakumeye dzam ga hay hərwi na ɗakum ha wu nakə Bəba a ɗeŋ ha aye
tebiye. 16 Nəkurom ka zlum ga bay. Ɗuh maa pala kurom na, neŋ hərwi ada
kâ pumeŋ bəzay. Na slər kurom ha dərmak, kâ yum mata ge wu nakə lele
eye ada wu niye lele eye ma ndziye huya. Andza niye, ka tsətsahum wu hay
tebiye ta məzele ga na, Bəba ga ma vəlakumeye. 17 Wu nakə na tsikakumeye
anəke aye na, wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom.»

Ndo i məndzibəra hay ta nateye ɗəre a gawla i Yesu hay

18 Yesu a gwaɗatay sa: «Taɗə ndo i məndzibəra ta nakum ɗəre na, sərum ha ɓa kurre tə nay ɗəre na, a neŋ. 19 Taɗə nəkurom ndo i məndzibəra hay na, ta wuɗiye kurom hərwi nəkurom ndo tay hay. Ane tuk na, ka təra andza niye bay. Na pala kurom abəra mə walaŋ tay. Nəkurom ka tərum ndo tay hay sa bay. Tə nakum ɗəre na, hərwi nakə nəkurom ndo tay hay sa bay aye.

20 «Kâ mətsum ha gər tə bazlam nakə na tsikakum aye bay. Na gwaɗ ndo i məsler na, a ze ndo i gay ŋgay bay. A seŋ məgwaɗakum na, taɗə ta geŋ ɗəretsətseh na, ta gakumeye ɗəretsətseh a nəkurom dərmak. Ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam ga aye na, ta dzaliye i kurom dərmak. 21 Ɗəretsətseh nakə ta gakumeye na, hərwi nakə nəkurom gawla ga hay aye. Tə ge andza niye na, hərwi tə sər ndo nakə a sləra ga ahaya aye bay.

22 «Taɗə na yaw na tsikatay bazlam i Mbəlom bay na, sariya ma gəsiye tay ha hərwi mezeleme tay bay. Ane tuk na, anəke na yaw, na tsikatay. Anəke ta sliye faya mətsike “nəmaa sər mezeleme bay” na, ta sliye faya bay. 23 Ndoweye kə neŋ ɗəre na, a nay ɗəre a Bəba ga dərmak. 24 Taɗə ɓa na mbərəm məge məsler neheye ndəray ɗaɗa kə ge bay aye na, haɓe Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ŋgay bay. Azlakwa anəke na, ta ŋgatay a məsler ga hay ada faya ta namay ɗəre ta bəba ga. 25 Ane tuk na, a ge andza niye na, hərwi ada mâ təra andza nakə ndo tay hay ta watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye. Tə watsa, tə gwaɗ: “Tə neŋ ɗəre na, kəriye bəna na ge mənese bay.*”»

26 Yesu a gwaɗatay sa: «Ndo nakə ma deyeweye madzəne kurom aye na, ma deyeweye. Ma deyeweye na, mə həlay i Bəba ga. Na ye ka təv i Bəba ga na, na slə[…]

16

1 «Na tsikakum wu neheye ka bo abəra anəke na, hərwi ada kâ gərum ha mədzele ka neŋ bay. 2 Ta ta həhara kurom ahaya abəra mə gay i maɗuwule me. Həlay eye ma deyeweye, ndo hay ta kəɗiye kurom, ada ta dzaliye mə gər tay na: “Nəmaa ge na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye.” 3 Ta giye andza niye na, hərwi nəteye tə sər Bəba ga bay ada tə sər neŋ bay. 4 Na tsikakum ka bo abəra anəke na, hərwi ada ahəl nakə faya ta gakumeye andza niye na, bazlam nakə na tsikakum aye mâ makumaw a gər.»

Məsler nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa ma giye

Yesu a gwaɗatay sa: «Na tsikakum kurre bay na, hərwi neŋ ka təv kurom mba. 5 Anəke na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Ndəray kwa nəte mə walaŋ kurom ma tsətsahiye təv ga nakə na diye a ɗəma aye bay. 6 Ane tuk na, ma ndalakumeye haladzay hərwi nakə na gwaɗakum na, na diye gwa aye. 7 Ayaw! Sərum ha lele, na ye fakuma abəra ɗuh i kurom na, lele. Andza niye taɗə na ye gwa bay na, ndo nakə ma deyeweye mata dzəne kurom aye na, ma deyeweye sa bay. Ane tuk na, na ye na, na sləra ahaya.

8 «Ki yaw na, ma bəzatay ha a ndo i məndzibəra hay na, nəteye faya ta giye mezeleme, ma bəzatay ha tsəveɗ nakə deɗek aye, ada ma bəzatay ha sariya i Mbəlom nakə ma ta giye. 9 Mezeleme nakə ma bəzatay ha aye, a ɗa ha na, nəteye ta dzala ga ha bay. 10 Ta səriye ha tsəveɗ nakə deɗek eye na, tsəveɗ məpeŋ bəzay a neŋ hərwi na miye ka təv i Bəba ga. Ka ta ŋgatumeŋeye sa bay.

* **15:25** Dəmes hay 35.19; 69.5.

11 A bəzatay ha sariya na, hərwi ɓa Mbəlom kə gəs bəy i məndzibəra nakay a
sariya.»
12 Yesu a gwaɗatay sa: «Wu neheye na tsikakum zuk bay aye na, andaya
haladzay. Ane tuk na, na tsikakum anəke na, ka slumeye faya mətsəne
bay. 13 Məsəfəre niye ma ɗatay ha tsəveɗ i deɗek a ndo hay. Ki yaw na, ma
ɗakumeye ha tsəveɗ niye deɗek eye tebiye. Ma ta tsikiye na, ka gər bo ŋgay
bay. Ane tuk na, ma ta tsikiye na, wu nakə a tsənew ka Mbəlom aye. Ma
ɗakumeye ha wu nakə ma giye bo kame aye. 14 Ndo hay ta ɗəsleŋeye ha
gər hərwi ŋgay. Hərwi wu neheye ma ɗakumeye ha aye na, ti yaw abəra mə
neŋ. 15 Wu neheye mə həlay i Bəba ga tebiye na, i ga dərmak. Hərwi niye na
gwaɗakum na, wu nakə Məsəfəre ma ta ɗakumeye ha aye na, ma deyeweye
abəra na, mə neŋ.»

Gawla i Yesu hay ta ŋgwasiye haladzay

16 Yesu a gwaɗatay: «Məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay. Ada
məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa.»
17 Siye hay mə walaŋ i gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə gwaɗ
mə walaŋ tay: «A say məgweɗe na, kəkay? A gwaɗ: “Məndze tsekweŋ na,
ka ŋgatumeŋeye sa bay ada məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa.” Ada a
gwaɗakway sa na: “Ka ŋgatumeŋeye sa bay, hərwi na miye ka təv i Bəba” na,
hərwi mey? 18 “Məndze tsekweŋ” niye a tsik aye na, andza məgweɗe mey?
Ka sərakwa wu nakə a say mətsike aye bay.»
19 Yesu a sər ha a satay a gawla ŋgay hay matsətsehe faya bazlam. A
gwaɗatay: «Ka tsikum mə walaŋ kurom na, ka bazlam nakə na gwaɗ “məndze
tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay ada məndze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye
sa” ɗaw?
20 «Ayaw! Sərum ha na, ka ta tuwumeye, ka wudumeye ka bo haladzay.
Ndo i məndzibəra hay na, ta ŋgwasiye. Ɗərev ma ndalakumeye haladzay, ane
tuk na, ɗəretsətseh kurom ma təriye məŋgwese. 21 Ma giye na, andza məwe
wawa nakə a dazlay a ŋgwas aye. Ahəl nakə wawa a dazlay a ŋgwas aye na,
ɗərev a ndalay hərwi ɗəretsətseh. Ane tuk na, kə wa na wawa tsiy na, ma
mətsiye ha gər tə ɗəretsətseh. Ma ŋgwasiye hərwi wawa nakə a wa, a yaw ka
məndzibəra aye. 22 Andza niye nəkurom mə ɗəretsətseh anəke dərmak. Ane
tuk na, na ta ŋgatakumeye, ka ta ŋgwasumeye haladzay, ndəray ma sliye faya
mabuwe fakuma abəra məŋgwese niye bay.
23 «Pat eye niye na, ka ta tsətsahumeye fagaya sa bay. Sərum ha na, kwa
mey ka tsətsahum ta məzele ga na, Bəba ma vəlakumeye. 24 Hus anəke
ka tsətsahum wuray ta məzele ga zuk bay. Tsətsahum, ka hutumeye ada
məŋgwese ma rahiye a ɗərev kurom lele.»

Yesu a ŋgwasa ka məndzibəra

25 Yesu a gwaɗatay: «Na tsikakum wu neheye tebiye na, ta dzeke. Həlay
eye ma deyeweye, na tsikakumeye ta dzeke sa bay. Ane tuk na, na ta
tsikakumeye ka gər i Bəba ga parakka. 26 Pat eye niye na, ka tsətsahumeye wu
hay ka Bəba ga ta məzele ga. Agəla ka gwaɗumeye na, na ta tsətsahiye faya
wu hərwi kurom. A’ay! Bo kurom eye ka tsətsahumeye tə bazlam kurom.
27 Bəba, bo ŋgay eye a wuɗa kurom. A wuɗa kurom na, hərwi nəkurom ka
wuɗum ga ada ka dzalum ha neŋ na yaw na, abəra ka təv i Mbəlom. 28 Na
yaw na, ma təv i Bəba ga ada na yaw ka məndzibəra. Anəke na, na gəriye ha
məndzibəra, na miye ka təv i Bəba ga.»

29 Gawla ŋgay hay tə gwaɗay: «Yawa! Anəke faya ka tsik me na, parakka tuk.
Ka tsik ta dzeke sa bay. 30 Anəke nəmaa sər ha, ka sər wu hay tebiye. Ndo ma
ta tsətsahiye fakaya bazlam na, ɓa ka sər tsɨy. Hərwi niye nəmaa dzala kar
ha, nəmaa sər ka yaw na, abəra ka təv i Mbəlom deɗek.»
31 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ka dzalum ha na, anəke ɗaw?
32 Pat eye ma deyeweye, ɓa ka mbərəm madayaw tsɨy. Pat eye niye na,
ka ŋgənumeye gər kweye kweye kwa way ma miye a mətagay ŋgay. Ka
gərumeye ga ha mahəgeye. A'ay! Ta deɗek na, neŋ mahəgeye bay. Bəba ga,
neŋgeye tə neŋ.
33 «Na tsikakum wu neheye kurre ada nəkurom neheye madzapa eye tə neŋ
aye na, hərwi ada kâ ndzum zay. Ka məndzibəra na, ka gumeye ɗəretsətseh.
Ane tuk na, ɗərev mâ ye fakuma abəra bay, hərwi neŋ na, na ŋgwasa ka
məndzibəra.»

17

Yesu a ɗuwulay me a Mbəlom hərwi gawla ŋgay hay

1 Yesu a tsikatay ka bo abəra bazlam niye na, a zəba ɗəre a mbəlom, a gwaɗ:
«Bəba ga, i ga na, həlay eye kə husaw tuk. Bəzatay ha məzlaɓ ga a ndo hay ada
neŋ wawa yak nâ bəzatay ha məzlaɓ yak dərmak. 2 Nəkar na, ka vəleŋ gədaŋ
ka gər i ndo hay tebiye hərwi ada nâ vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye a
ndo neheye ka vəleŋ tay naha a həlay aye. 3 Sifa niye ma ndəviye bay aye na,
andza məgweɗe ta sər kar ha, nəkar na, Mbəlom deɗek eye nəte ŋgweŋ, ada
ta sər neŋ Yesu Kəriste nakə ka sləratayaw aye.
4 «Ahəl nakə neŋ ka məndzibəra aye na, na ɗa ha məzlaɓ yak a ndo hay,
hərwi na ndəv ha məsler nakə ka sləra ga ahaya faya məge aye. 5 Anəke na,
Bəba ga, vəleŋ məzlaɓ ka ɗəre yak andza məzlaɓ ga ahəl nakə nəmay salamay,
məndzibəra andaya zuk bay aye.
6 «Ndo neheye ka pala tay ha abəra ka məndzibəra aye ada ka vəleŋ tay ha
a həlay ga aye, tə sər kar ha na, hərwi ga. Nəteye tebiye na, i yak hay ada
ka vəleŋ tay ha a həlay ga. Nəteye faya ta rəhay ha gər a bazlam yak. 7 Tə
sər ha wu neheye ka vəleŋ tebiye aye na, a yaw mə nəkar. 8 Bəna na tsikatay
bazlam nakə ka gweɗeŋ tsikatay aye. Ta təma lele. Ta sər ha ta deɗek na yaw
na, abəra ma nəkar. Ada ta dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.
9 «Na ɗuwulakeye naha me hərwi tay, bəna hərwi ndo i məndzibəra hay bay.
Na ɗuwulakeye naha me na, hərwi ndo neheye ka vəleŋ tay ha aye. Nəteye
na, ndo yak hay. 10 Ndo ga hay na, ndo yak hay dərmak, ada ndo yak hay na,
ndo ga hay. Nəteye ta ɗatay ha məzlaɓ ga a ndo hay. 11 Anəke na, na miye
naha ka təv yak. Na gəriye ha məndzibəra, nəteye ta ndziye ka məndzibəra.
Bəba ga, nəkar nakə tsəɗaŋŋa eye, tsəpa tay ha ta gədaŋ yak nakə ka vəleŋ
aye. Tsəpa tay ha hərwi ada tâ təra madzapa eye nəteye andza nəkar tə neŋ,
nəmay madzapa eye nəte. 12 Ahəl nakə nəmaa ndzawa huya dziye na, neŋ na
tsəpawa tay ha. Na tsəpawa tay ha ta gədaŋ yak nakə ka vəleŋ aye. Na tsəpa
tay lele, ndəray kwa nəte kə dze bay. Maa dze na, ndo nakə tə watsa faya mə
Dərewel i Mbəlom tə gwaɗ ma ta dziye a ako nakə ma mbatiye bay aye.
13 «Anəke na, na diye naha ka təv yak. Na tsik andza niye na, ahəl nakə
neŋ ka məndzibəra mba aye hərwi ada məŋgwese ga mâ rah a ɗərev tay.
14 Na tsikatay bazlam yak nakə ka gweɗeŋ tsikatay aye. Ane tuk na, ndo i
məndzibəra hay faya ta natay ɗəre hərwi nəteye na, ndo tay hay bay andza
neŋ nakə neŋ ndo tay bay aye. 15 Na ɗuwulakeye naha me na, hərwi nakə kâ
həl tay naha abəra ka məndzibəra aye bay. Ɗuh na ɗuwulakeye naha me na,

tsəpa tay ha hərwi ada Fakalaw mâ gatay wuray bay. 16 Hərwi nəteye na, ndo
i məndzibəra hay bay andza neŋ nakə ndo i məndzibəra bay aye.
17 «Bəzatay ha deɗek hərwi ada tâ təra kətsek tebiye i yak hay. Hərwi
bazlam yak na, deɗek. 18 Andza nəkar nakə ka sləra ga ahaya ka məndzibəra
aye na, neŋ kanaŋ dərmak faya na sləriye tay ka məndzibəra ka məge məsler.
19 Na vəlaka ha bo ga tebiye hərwi tay hərwi ada nəteye tebiye tâ təra ndo yak
hay.
20 «Na ɗuwulakeye naha me na, hərwi nəteye ɗekɗek tsa bay. Na
ɗuwulakeye naha me hərwi ndo neheye ta piye zləm ka bazlam tay ada aza ta
dzaliye ha ka neŋ. 21 Na ɗuwulakeye naha me hərwi ada nəteye tebiye tâ təra
nəte. Bəba, tâ ndza madzapa eye tə nəmay andza nəkar nakə madzapa eye tə
neŋ aye ada neŋ madzapa eye tə nəkar aye. Tâ təra na, nəte madzapa eye tə
nəmay hərwi ada ndo i məndzibəra hay tâ dzala ha maa sləra ga ahaya na,
nəkar. 22 Na vəlatay məzlaɓ nakə ka vəleŋ aye hərwi ada tâ təra nəte andza
nəkar tə neŋ, nəmay nəte. 23 Neŋ madzapa eye ta nəteye andza nəkar nakə
madzapa eye tə neŋ aye hərwi ada tâ təra nəte, ada ndo i məndzibəra hay tâ
sər na, nəkar ka sləra ga ahaya ada ka wuɗa tay ha andza nakə ka wuɗa neŋ
aye.
24 «Bəba, a seŋ na, ndo neheye ka vəleŋ tay ha a həlay aye na, ta ndziye ma
təv nakə na ta ndziye mə ɗəma aye dərmak hərwi ada tâ ŋgatay a məzlaɓ ga.
Ka wuɗa ga na, kwa ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye ada hərwi
niye ka vəleŋ məzlaɓ aye.
25 «Bəba ga nəkar na, ndo i deɗek. Ndo i məndzibəra hay tə sər kar ha bay.
Ane tuk na, neŋ na sər kar ha ada ndo neheye mə həlay ga aye tə sər maa sləra
ga ahaya na, nəkar. 26 Tə sər kar ha na, hərwi ga ada ta səriye kar ha hərwi ga
dərmak hərwi ada tâ wuɗa siye i ndo mekeleŋ eye hay andza nakə ka wuɗa
ga aye ada neŋ dərmak nâ ndza mə ɗərev tay.»

18

Tə gəs na Yesu
Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Luka 22.47-53

1 Yesu a ndəv ha maɗuwulay naha me a Mbəlom na, a həl bo ta gawla hay, ti
ye a diye i magayam wuray tə zalay Sedroŋ. Ka təv aye niye na, dədaŋ andaya
ta zəv a ɗəma gərɗaf hay. Tsa na, ti ye a ɗəma ta gawla ŋgay hay. 2 Yudas ndo
nakə a ge ɗaf ka Yesu aye a sər təv eye niye. A sər na, hərwi Yesu ta gawla ŋgay
hay ti yawa a ɗəma.
3 Yudas a ye a dədaŋ niye ta sidzew i Roma hay, tə siye i sidzew neheye ta
tsəpawa gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Maa slər tay naha na, bagwar hay i
ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada ta Farisa hay. Ti ye na, tə wu i
həlay hay, ta lalam tay hay ada siye ta dəv ako. Maa həl tay naha na, Yudas.
4 Azlakwa bay Yesu na, ɓa kə sər wu nakə ma ta giye bo tə neŋgeye.
Mazlambar faya ta ndisliye naha ka təv tay na, Yesu a həndzəɗ naha ka təv
tay. A tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ka pəlum way?»
5 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmaa pəla Yesu ndo i Nazaret.»
Yesu a gwaɗatay: «Yesu na, neŋ eye.»
Yudas ndo nakə a gatay ɗaf ka Yesu aye malətsa eye ka təv i sidzew niye
hay.
6 Tə tsəne i Yesu nakə a gwaɗatay: «Yesu na, neŋ eye» ta ma ta dəba, tə dəɗ
ka dala tolololo.
7 Yesu a tsətsah fataya sa, a gwaɗatay: «Ka pəlum way?»

Tə gwaɗ: «Yesu ndo i Nazaret.»
8 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Ɓa na gwaɗakum Yesu na, neŋ tsɨy.
Taɗə ka pəlum neŋ na, gərum tay ha siye i ndo hay, tâ ye wu tay.»
9 Andza niye, wu nakə Yesu a tsik aye na, ma giye bo andza nakə a tsik aye.
A gwaɗ: «Bəba, ndo neheye ka vəleŋ tay ha a həlay aye na, kwa nəte kə dze
fagaya abəra bay.»
10 Simoŋ Piyer na, maslalam andaya faya. A ŋgwaɗaw maslalam ŋgay niye
a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A ɗəsay na
zləm i həlay i mənday fats ka dala. Ndo i məsler niye tə zalay na, Malkus.
11 Ane tuk na, Yesu a gwaɗay a Piyer: «Ma ha maslalam yak a gay ŋgay eye.
Ɗəretsətseh nakə Bəba a vəleŋ aye na, na siye bəɗaw?»
12 Sidzew niye hay ta bəy tay ada ta ndo neheye ta tsəpawa gay i məɗəslay
ha gər a Mbəlom aye, tə gəs na Yesu. Tsa na, tə dzawa na.

Sidzew hay ti ye ha Yesu a gay i Han

13 Tə lah mede ha Yesu na, a gay i Han təday. Han na, neŋgeye mese i Kayif.
Anəke ka viye niye na, Kayif neŋgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom.
14 Kayif na, ndo nakə a gwaɗatay a bagwar i Yahuda hay: «Tə bəmalə nakə
ndo hay tebiye ta dziye na, ŋgama ndo nəte mâ mət.»

Piyer a ɗay bərakəzaŋ a Yesu
Mata 26.69-70; Markus 14.66-68; Luka 22.55-57

15 Simoŋ Piyer ta gawla i Yesu neŋgeɗ nəte ta zəŋgal na Yesu. Bagwar i ndo
məvəlaway wu a Mbəlom a sər na gawla i Yesu niye neŋgeɗ eye. Hərwi niye
neŋgeye na, ti ye a dalamətagay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tə
Yesu salamay. 16 Ane tuk na, Piyer neŋgeye na, a ndza ma bəra, sləp ka həlay
i məgeɗ i dalamətagay niye. Gawla i Yesu niye bagwar i ndo məvəlaway wu
a Mbəlom a sər na aye na, a maw. A yaw ka təv i dem nakə faya ma tsəpiye
məgeɗ aye a tsikay me a dem niye hərwi ada mâ vəlay tsəveɗ a Piyer. Piyer a
fələkwa a dalamətagay tuk.
17 Ahəl nakə faya ta diye na, ŋgwas nakə a gawa məsler mə gay i ndo
məvəlaway wu a Mbəlom aye, a gwaɗay a Piyer: «Nəkar na, gawla i ndo nakay
dərmak ba?»
Piyer a mbəɗay faya a gwaɗay: «A'ay neŋ na, gawla ŋgay bay!»
18 Mətasl a ge haladzay. Hərwi niye ndo i məsler hay ta ndo neheye ta
tsəpawa gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ta vat ako. Nəteye mandza eye faya.
Piyer neŋgeye mandza eye ka ako niye dərmak ta nəteye dziye.

Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu
Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Luka 22.66-71

19 Ma dəba aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu
ka gər i gawla ŋgay hay ada ka matətike ŋgay nakə a tətikawa aye.
20 Yesu a mbəɗay faya a gwaɗay: «Na tsikawatay bazlam parakka kame i
ndo hay tebiye. Na tətikawatay a ndo hay na, mə gay i maɗuwule me ada mə
gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ma təv nakə Yahuda hay tə hayawa gər a ɗəma
aye. Na tsik wuray ɗaɗa ta məkal bay. 21 Ada ka tsətsahiye fagaya bazlam na,
hərwi mey? Wu nakə na tsikawa aye na, tsətsah ka ndo neheye tə tsəne aye.
Nəteye na, tə sər wu nakə na tsik aye.»
22 Yesu a tsik andza niye na, kwayaŋŋa ndo nəte mə walaŋ i ndo matsəpe
gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom a fay a Yesu. A gwaɗay: «Ta mbəɗaway ka
bazlam a bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, andza niye ɗaw?»

23 Yesu a gwaɗay a ndo niye: «Kə ge na tsik wu nakə lele bay aye na, ɗa ha
wu nakə na tsik lele bay aye. Taɗə na tsik lele na, ka kəɗ ga hərwi mey?»
24 Tsa na, Han a slər ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo məvəlaway wu a
Mbəlom. Ti ye ha Yesu na, madzawa eye huya.

Piyer a ɗay bərakəzaŋ a Yesu sa
Mata 26.71-75; Markus 14.69-72; Luka 22.58-62

25 Ahəl nakə ti ye ha Yesu a gay i Kayif aye na, Piyer neŋgeye ma
dalamətagay, mandza eye ka ako. Ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Nəkar na,
gawla i ndo nakay dərmak bəɗaw?»
Piyer a ɗay bərakəzaŋ a Yesu, a gwaɗ: «A'ay, neŋ gawla ŋgay bay!»
26 Ndo mə walaŋ i ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom
andaya ka təv eye niye. Ndoweye niye na, gwala i ndo nakə Piyer a ɗəs faya
abəra zləm ahəl nakə tə gəs na Yesu aye. A gwaɗay: «Nəkar na, gawla ŋgay. Na
ŋgataka nəkurom tə Yesu ma dədaŋ bəɗaw?»
27 Ane tuk na, Piyer a ɗay bərakəzaŋ a Yesu sa, a gwaɗay: «A'ay, neŋ bay!»
Piyer a ndəv ha mətsike andza niye na, kwayaŋŋa dzagulok a zlaha.

Yesu kame i Pilat
Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Luka 23.1-5

28 Ɓəre a tsaɗa pərik i mekedœ na, tə ma ahaya Yesu abəra mə gay i Kayif.
Ti ye ha a gay i Pilat ndo i sik i bəy i Roma hay. Ane tuk na, bəy i Yahuda hay ta
fələkwa a gay i Pilat bay. Ti ye a ɗəma bay na, hərwi a satay məndze tsəɗaŋŋa
ada ta sliye faya mənde wu mənday i Pak.
29 Hərwi niye Pilat ndo i sik i bəy i Roma hay, a yaw abəra mə gay. A yaw ka
təv tay, a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ka gəsum ahaya ndo nakay na, a gakum
mey?»
30 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Taɗə kə ge mənese bay na, nəmaa gəsaka
ahaya ɗaw?»
31 Hərwi niye Pilat a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Kə ge andza niye na, bo
kurom eye dum ha ta gumay sariya andza nakə bazlam kurom mapala eye
a tsikakum aye.»
Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmay na, tsəveɗ may andaya məge sariya i
məkəɗe ndo bay.»
32 Andza nakay bazlam nakə Yesu a tsik ahəl niye a ge bo aye. Ɓa kə ɗa ha
məməte ŋgay nakə ma ta mətiye.
33 Pilat a mbəɗa gər a gay. A ye naha a zalayaw a Yesu, a tsətsah faya, a
gwaɗay: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay deɗek ɗaw?»
34 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ka tsik andza niye na, bo yak eye ka dzala
tsukuɗu, siye i ndo hay tə tsikaka ɗaw?»
35 Pilat a gwaɗay: «Ka tsikeŋ andza niye na, neŋ Yahuda hay təɗew? Maa
gəsa kar ahaya na, ndo yak hay ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a
Mbəlom aye bəna neŋ təɗew? Tə gəsa kar ahaya na, ka ge na, mey?»
36 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Bəy ga na, ka məndzibəra nakay bay.
Taɗə bəy ga ka məndzibəra nakay na, ndo i məsler ga hay ta giye vəram hərwi
ada ndəray mâ gəs ga məvəlay ga ha a bəy i Yahuda hay bay. Ane tuk na, bəy
ga na, ka məndzibəra nakay bay.»
37 Pilat a gwaɗay: «Azlakwa nəkar na, bəy ɗaw?»
Yesu a gwaɗay: «Maa tsik na, nəkar. Neŋ bəy deɗek. Tə wa ga, na yaw ka
məndzibəra na, ka məɗe ha deɗek. Ndo neheye tə sər deɗek aye na, ta təmiye
bazlam ga.»
38 Pilat a gwaɗay a Yesu: «Deɗek na, wuye mey?»

Tə gay sariya a Yesu i məkəɗe
Mata 27.15-31; Markus 15.6-20; Luka 23.13-25

Pilat a tsik bazlam ŋgay niye na, a yaw abəra mə gay sa. A ye ka təv i bəy i Yahuda niye hay ma bəra aye. A gwaɗatay: «Neŋ na, na huta faya abəra mənese bay. 39 Ane tuk na, a say a kule kurom, nâ gərakum ha ndo i daŋgay nəte hərwi magurlom i Pak. A sakum nâ gərakum ha na, bəy i Yahuda hay ɗaw?»

40 Tə tsəne andza niye na, ta wuda ta magala, tə gwaɗ: «Gəramay ha na, Barabas bəna neŋgeye bay!»

Azlakwa Barabas na, ndo i galak ɗuh.

19

1 Pilat a vəlatay tsəveɗ a sidzew hay tâ gəs na Yesu ada tâ ndaɓa na ta mandalaɓa. 2 Sidzew hay tə ɗəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə kalay ka bo peteke ndozza eye. 3 Tsa na, ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay, tə gwaɗay: «Zay ɗaw, bəy i Yahuda hay!» Tə fay ka maholom.

4 Pilat a yaw abəra mə gay sa, a gwaɗatay a ndo hay: «Tsənum təday! Na gəsakuma ahaya Yesu abəra. Sərum ha neŋ na, na huta faya abəra mənese bay.»

5 Tə gəsa ahaya Yesu abəra tuk. Dzagwa i dak mə gər ada peteke ka bo ndozza. Pilat a gwaɗatay: «Ndo nakay na, anaŋ!»

6 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo matsəpe gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom hay tə ŋgatay a Yesu na, tə pa bo ka mawude ta magala. Tə gwaɗ: «Dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye! Dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye!»

Ane tuk na, Pilat a gwaɗatay: «Bo kurom eye gəsum na ada kâ yum kâ darum na ka mayako mazləlmbaɗa eye. Neŋ na, na huta faya mənese bay.»

7 Bəy i Yahuda hay ta mbəɗay naha faya, tə gwaɗay: «Nəmay na, bazlam may mapala eye andaya, ada andza bazlam may mapala eye a tsik na, kutoŋ məkəɗe na, hərwi a gwaɗ: "Neŋ na, Wawa i Mbəlom."»

8 Pilat a tsəne bazlam tay neheye faya ta tsikiye na, a dzədzar haladzay. 9 A fələkwa a gay sa, a ye naha a tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Ka yaw na, məŋgay?»

Ane tuk na, Yesu ka mbəɗay faya bay.

10 Andza niye Pilat a gwaɗay: «A saka mətsikeŋ me a neŋ bəɗaw? Neŋ na, gədaŋ ga andaya məgər kar ha ada gədaŋ ga andaya madere kar ka mayako mazləlmbaɗa eye na, ka sər təbəɗew?»

11 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Kə ge Mbəlom kə vəlaka ga ha a həlay bay na, ka sliye faya məgeŋ wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Hərwi niye ndo məgəsa ga ahaya məvəlaka ga ha a həlay na, mənese ŋgay a ze i yak.»

12 Ka təv eye niye kwayaŋŋa na, Pilat a pəla tsəveɗ məgər ha Yesu. Ane tuk na, bəy i Yahuda hay ta wuda ta magala, tə gwaɗ: «Ka gər ha ndo nakay na, nəkar dzam i bəy i Roma sa bay. Ndoweye kə gwaɗ neŋgeye bəy na, neŋgeye ndo məne ɗəre i bəy i Roma.»

13 Pilat a tsəne bazlam tay niye hay na, a ye ahaya Yesu abəra. A ye ka təv nakə dala eye maɗəzla eye tə beleler aye. Tə bazlam i Yahuda hay na, Gabata. A ndza ka təv niye hərwi məge sariya. 14 Pat niye na, pat i luma i dezele, mazlambar magərhəpat. Ada həlay i magurlom i Pak.

Pilat a gwaɗatay a Yahuda hay: «Bəy kurom anaŋ.»

15 Ane tuk na, tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwaɗay: «Kəɗ! Kəɗ! Dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye!»

Pilat a gwaɗatay: «Nâ dar na bəy kurom ka mayako mazləlmbaɗa eye ɗaw?»

Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta mbəɗay faya: «Bəy may na, bəy i Roma nəte ŋgweŋ.»

16 Andza niye, Pilat a vəlatay ha Yesu a həlay a sidzew hay hərwi ada tâ ye tâ dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye
Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Luka 23.26-43

Sidzew hay ti ye ha Yesu mata kəɗe na. 17 Yesu a zla mayako mazləlmbaɗa eye niye ta ta dariye na faya aye, a ye ahaya abəra ma wuzlah gay. A ye ha a təv nakə tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Golgwata. 18 Mə ɗəma na, sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye. Ta dar naha ndo hay sulo ka mayako mazləlmbaɗa eye ka tsakay i Yesu, nəte tə həlay i mənday, neŋgeɗ tə həlay i gula, Yesu ma wuzlah.

19 Pilat a watsa bazlam ŋgay nakə tə kəɗ na faya ka palalam. A law zal ka gər i Yesu. A watsa na, a gwaɗ: «Yesu ndo i Nazaret, bəy i Yahuda hay.»

20 Yahuda hay haladzay tə dzaŋgawa bazlam niye mawatsa eye, hərwi təv nakə ta dar faya Yesu aye na, bəse ta wuzlah gay. Ada wu niye tə watsa aye na, tə bazlam i gəma hay wal wal mahkar: Tə bazlam i Yahuda hay, i Roma hay ada ta Gərek hay.

21 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə dzaŋga bazlam niye na, ti ye ka təv i Pilat, tə gwaɗay: «Ka watsa faya “Bəy i Yahuda hay” meriye. Watsa faya na: “Ndo nakay a gwaɗ: Neŋ na, bəy i Yahuda hay.”»

22 Pilat a gwaɗatay: «Wu nakə neŋ na watsa aye na, ma ndziye andza niye.»

23 Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye na, tə zla peteked ŋgay aye. Ta ŋgəna ha faɗ, kwa way a zla nəte. Tə zla məkelkabo ŋgay nakə maŋgara eye andza niye məmbele andaya faya bay aye sa. 24 Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Peteked nakay na, kâ ŋguraɗakwa ha bay. Ane tuk na, gakwa faya tsakwal hərwi məsəre ha mata zle na, way.»

Andza niye, wu nakay a ge bo aye na, andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye, tə gwaɗ:

«Ta ŋgəna ha peteked ga mə walaŋ tay
ada tə ge faya tsakwal ka məkelkabo ga.*»

Wu nakə sidzew hay tə ge aye na, anaŋ.

25 Bəse ta təv i mayako niye mazləlmbaɗa eye ta dar faya Yesu aye na, may i Yesu ta malamar i may ŋgay, Mari ŋgwas i Kəlopas ada ta Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, nəteye malətsa eye ka təv eye niye.

26 Yesu a ŋgatay a may ŋgay ta gawla ŋgay nakə a wuɗa na haladzay aye. A gwaɗay a may ŋgay: «May ga, wawa yak anaŋ.» 27 Ma dəba aye a gwaɗay a gawla ŋgay niye a wuɗa na haladzay aye: «May yak anaŋ.» Pat eye niye gawla i Yesu niye a wuɗa na haladzay aye a zla na Mari a gay ŋgay.

Məməte i Yesu
Mata 27.45-56; Markus 15.33-41; Luka 23.44-49

28 Ma dəba eye na, Yesu a sər ha wu nakə Mbəlom a sləra ahaya faya məge aye na, ka ndəv tebiye tuk. Yesu a gwaɗ: «Yam a geŋ.» A tsik andza niye hərwi ada wu nakə tə dzaŋgawa mə Ɗerewel i Mbəlom aye mâ ge bo.†

---

* **19:24** Dəmes hay 22.19. † **19:28** Dəmes hay 22.16, 69.22.

29 Gəzla wuray andaya maraha eye tə wuye andaya guyakaka. Sidzew niye
hay tə zla wuye kofkoffa, tə tələka a wu niye. Tsa na, ta hak na a mayako. Tə
pay naha ka bazlam a Yesu.
30 Yesu a ɗəvətse wu niye na, a gwaɗ: «Wu tebiye ka ndəv!»
Gər ŋgay a kal gəzuk. Tsa na, a mət.

Sidzew nəte a gay naha suwal a Yesu a dzəham

31 Tə kəɗ na Yesu na, pat i məhəne mə gay i mazəzukw bo. Pat i mazəzukw
bo eye niye na, a ze ha siye hay, hərwi magurlom andaya pat eye niye. Hərwi
niye a satay a bəy i Yahuda hay mədahaŋ mâ ndza ka mayako mazləlmbaɗa
eye pat i mazəzukw bo bay. Ti ye ta tsətsah ka Pilat mâ vəlatay tsəveɗ ka
məhəɓe sik i ndo niye hay ada məzla ahaya abəra ka mayako.
32 Tsa na, sidzew hay ti yaw ka təv i ndo neheye ta dar ka mayako
mazləlmbaɗa eye tage Yesu aye. Tə həɓay ha sik a ndo makurre eye. Tsa na, tə
həɓay ha a ndo neŋgeɗ. 33 Tə ndisl ka təv i Yesu na, ta zəba faya na, kə mət tsɨy.
Neŋgeye na, ta həɓay ha sik ŋgay hay təbey. 34 Ane tuk na, ndo nəte mə walaŋ
i sidzew hay a ye naha a təz na dzəham i Yesu ta suwal. Kwayaŋŋa bambaz
ta yam ta mbəɗaw.
35 Neŋ nakə na watsa na bazlam neheye na, na ŋgatay tə ɗəre ga ada wu
nakə na watsa aye na, deɗek eye. Na ŋgatay tə ɗəre ga, na sər ha na tsik na,
deɗek. Na watsa na, hərwi ada nəkurom dərmak kâ dzalum ha faya.
36 Wu neheye a ge bo na, hərwi ada wu nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i
Mbələm aye mâ ge bo, a gwaɗ: «Mətasl ŋgay hay na, kwa nəte ta həɓiye ha
bay.‡» 37 Tə watsa mə Ɗerewel i Mbələm sa, tə gwaɗ: «Ta ta zəbiye na, ka ndo
nakə ta təzay na aye.§»

Yusufa ta Nikodem tə pa Yesu a bəɗ
Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Luka 23.50-56

38 Ndoweye andaya tə zalay Yusufa, neŋgeye ndo i gəma i Arimate. Neŋgeye
gawla i Yesu, ane tuk na, ta məkal, hərwi a dzədzar ta bəy i Yahuda hay. A ye a
tsətsah tsəveɗ məzle mədahaŋ i Yesu ka Pilat. A ye a tsətsah na, Pilat a gwaɗay
faya ayaw. Yusufa a maw, a zla na mədahaŋ i Yesu.
39 Nikodem ndo nakə a ye ka təv i Yesu ta həvaɗ aye, a ye naha dərmak.
Neŋgeye a zla naha mal madzapa eye a ze huŋŋa. Wuye niye hay tebiye ma
giye kilo kuro kuro mahkar.
40 Yusufa ta Nikodem nəteye salamay tə zla mədahaŋ i Yesu. Tə mbəkwa ta
rəkwat ada ta wats faya mal niye hay huŋŋa eye andza nakə Yahuda hay tə
gawa ahəl nakə tə lawa mədahaŋ hay aye.
41 Ma təv niye ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye na, guvah
andaya. Ma guvah niye na, tsəvay weɗeye mala eye mə ɗəma. Ta pa a ɗəma
mədahaŋ ɗaɗa zuk bay. 42 Pat eye niye na, pat i məlәve bo i pat i mazəzukw
bo i Yahuda hay ada tsəvay niye na, bəse. Hərwi niye Yusufa ta Nikodem tə
zla Yesu tə pa na a tsəvay.

20

Tsəvay kəriye
Mata 28.1-8; Markus 16.1-8; Luka 24.1-12

1 Pərik i mekedœ pat i luma i sidzew na, Mari i Magədala a ye ka me tsəvay.
A ye na, həvaɗ mə ɗəma mba, ɗəre a zəba bay. Ta dərəzl ka tsəvay niye na, tə
beber bagwar eye. Mari a ye naha na, beber madərəzla eye ka tsəvay sa bay,

‡ **19:36** Madayaw abəra ma Ezipt 12.46, Məpesle 9.12. § **19:37** Zakari 12.10.

ta həndək faya abəra. 2 Mari a ŋgatay andza niye na, a hway ka təv i Simoŋ
Piyer ta gawla nakə Yesu a wuɗa na haladzay aye. A ye naha a gwaɗatay:
«Bəy Maduweŋ andaya ma tsəvay sa bay, ta zla na. Ada nəmaa sər təv nakə tə
pa na a ɗəma aye bay.»
3 Tsa na, Piyer ta gawla i Yesu niye neŋgeɗ eye tə lətse, ti ye ka tsəvay niye.
4 Nəteye salamay ta hway ka me tsəvay. Ane tuk na, gawla i Yesu niye neŋgeɗ
eye a hway bəse a ze Piyer. Neŋgeye a lah məndisle ka tsəvay. 5 A ndisl ka
tsəvay na, a zəba ɗəre a ɗəma zərəɗ. A ŋgatay na, a peteke ɗ neheye tə mbəkwa
na Yesu aye mə ɗəma. Ane tuk na, kə fələkwa a ɗəma bay.
6 Simoŋ Piyer na, a ndisl naha ma dəba. A ye naha a fələkwa a tsəvay, a
zəba ka peteke ɗ neheye tə mbəkwa na Yesu aye na, mə ɗəma. 7 Piyer a zəba ka
peteke ɗ nakə ta nduɗay ha gər a Yesu aye dərmak. Peteke ɗ niye na, madzapa
eye tə siye hay bay. Mapaɗa eye, təv ŋgay wal.
8 Tsa na, gawla i Yesu neŋgeɗ eye, ndo nakə a lah naha kurre, a fələkwa a
tsəvay dərmak. A zəba faya andza niye na, a dzala ha. 9 Gawla i Yesu hay
na, wu nakə mə Ɗerewel i Mbəlom a tsik, a gwaɗ Yesu na, kutoŋ ma lətseweye
abəra ma mədahaŋ aye na, ta sər zuk bay.
10 Tsa na, gawla i Yesu niye sulo eye ta mbəɗa gər a mətagay.

Yesu a bəzay ha bo a Mari i Magədala
Mata 28.9-10; Markus 16.9-11

11 Mari neŋgeye na, malətse eye ma bəra bəse ka təv i tsəvay faya ma tuwiye.
Faya ma tuwiye na, a rəh ha gər a tsəvay, a zəba ɗəre a ɗəma. 12 A ŋgatay naha
a gawla i Mbəlom hay sulo tə peteke ɗ ka bo kuɗekuɗek. Nəteye mandza eye
ka təv nakə tə pa faya mədahaŋ i Yesu aye. Neŋgeɗ ta diye i gər ada neŋgeɗ ta
diye i sik. 13 Gawla i Mbəlom niye hay sulo aye ta tsətsah ka Mari, tə gwaɗay:
«Ŋgwas niye, ka tuwa mey?»
Mari a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Na tuwa na, hərwi ta zla na Bəy
Maduweŋ ga ada na sər təv nakə tə pa na a ɗəma aye bay.»
14 Mari a ndəv ha mətsike andza niye na, a mbəɗa bo, a ŋgatay a Yesu
malətse eye ka təv niye. Mari a sər ha neŋgeye bay.
15 Yesu a tsətsah faya, a gwaɗay: «Ŋgwas ka tuwa mey? Ka pəla way?»
Mari a dzala mə gər ŋgay na, ma giye na, ndo i guvah. Hərwi niye a gwaɗay:
«Sadzək bay, kə ge maa zla na nəkar na, ɗeŋ ha təv nakə ka pa na a ɗəma aye.
Na diye na ta zla ahaya.»
16 Yesu a gwaɗay: «Mari!»
Mari a mbəɗa me ka təv ŋgay, a gwaɗay tə bazlam i Yahuda hay: «*Raboni!*»
Andza məgweɗe: «Miter ga!»
17 Yesu a gwaɗay: «Kâ lemeŋ bay, hərwi na tsal ka təv i Bəba ga zuk bay. Ane
tuk na, do gwaɗatay a malamar ga hay na, na tsaliye ka təv i Bəba ga, neŋgeye
Bəba kurom dərmak, Mbəlom ga, neŋgeye Mbəlom kurom dərmak.»
18 Tsa na, Mari i Magədala a ye ka təv i gawla i Yesu hay. A ye a gwaɗatay:
«Na ŋgatay a Bəy Maduweŋ kway!» A təkəratay wu nakə Yesu a tsikay aye.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay
Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Luka 24.36-49

19 Ta huwa eye niye pat i luma i sidzew, gawla i Yesu hay nəteye mahaya
gər eye mə gay. Ta dərəzl ka bo a gay lele hərwi ta dzədzar ta bəy i Yahuda
hay.
Tsa na, Yesu a ye naha slekərtik a wuzlah tay. A gwaɗatay: «Zay mâ ndza
fakuma!»

20 A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka hələy ŋgay hay ada
ka dzəham ŋgay aye. Gawla ŋgay hay tə ŋgatay andza niye na, dərev tay a
ŋgwasa haladzay hərwi tə ŋgatay a Bəy Maduweŋ.
21 Yesu a gwaɗatay sa: «Zay mâ ndza fakuma! Andza nakə Bəba a sləra ga
ahaya aye na, neŋ na sləriye kurom dərmak.»
22 Ma dəba i bazlam ŋgay niye na, a vəzl fataya, a gwaɗatay: «Təmum
Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye! 23 Ndo neheye ka pəsumatay ha mezeleme tay hay
aye na, Mbələm ma pəsateye ha mezeleme tay hay. Ndo neheye ta kərah
məpəse ha mezeleme aye na, Mbələm ma kərahiye məpəsatay ha mezeleme
tay dərmak.»

Yesu a bəzay ha bo a Tomas

24 Tomas nakə tə zalay Mawsa neŋgeye nəte mə walaŋ i gawla i Yesu.
Azlakwa bay ahəl nakə Yesu a ye a bəzatay ha bo a gawla ŋgay aye na, neŋgeye
andaya bay. 25 Siye i gawla i Yesu hay tə gwaɗay: «Nəmaa ŋgatay a Bəy
Maduweŋ.»
Ane tuk na, Tomas a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Na ŋgatay a vavay i
mbəlak i poŋte ka hələy ŋgay bay, na pa wur hələy ga a bəɗ i poŋte bay ada
na pa wur hələy ga a bəɗ i suwal nakə ka dzəham ŋgay aye bay na, na dzaliye
ha faya bay.»
26 A ndza ma dəba eye luma nəte na, gawla i Yesu hay tə haya gər sa. Pat
eye niye na, Tomas andaya ta nəteye tuk. Ta dərəzl na məgeɗ lele. Yesu a ye
naha a lətse a wuzlah tay, a gwaɗ: «Zay mâ ndza fakuma!»
27 Tsa na, a gwaɗay a Tomas: «Tələkaw wur hələy kanaŋ ada zəba ka hələy
ga hay. Zlaw hələy yak ada tələkaw a dzəham ga. Gər ha mədzele gər sulo
sulo, dzala ha ka neŋ nəte ŋgweŋ.»
28 Tomas a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ta deɗek, nəkar na, Bəy Maduweŋ ga
ada Mbələm ga.»
29 Yesu a gwaɗay: «Ka dzala ha ka neŋ na, hərwi nakə ka ŋgeteŋ aye.
Məŋgwese ka ndo neheye tə dzala ha ka neŋ ze məŋgeteŋ aye.»
30 Yesu a ge masuwayaŋ siye hay haladzay kame i gawla ŋgay hay. Ane tuk
na, na watsa tay ha a ɗerewel nakay bay. 31 Na watsa wu neheye na, hərwi
ada kâ dzalum ha Yesu neŋgeye na, Kəriste, neŋgeye Wawa i Mbələm, ada ka
hutumeye sifa ma neŋgeye hərwi ka pum mədzal gər ka neŋgeye.

21

Yesu ka me i dəlov i Tiber

1 Ma dəba aye na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay sa. A bəzatay ha
bo na, ka me i dəlov i Tiber*. A bəzatay bo na, kəkay?
2 Pat eye niye siye i gawla i Yesu hay nəteye ka təv manəte eye. Nəteye na,
Simoŋ Piyer, Tomas nakə tə zalay Mawsa aye, Nataniyel ndo i gəma i Kana ka
dala i Galile, wawa i Dzebede hay ada tə siye i gawla i Yesu hay sulo.
3 Simoŋ Piyer a gwaɗatay: «Na diye na ta gəsiye kəlef.»
Siye hay tə gwaɗay: «Nəmay dərmak nəmaa diye, takwa dziye.»
Tsa na, tə həl bo ti ye, tə tsal a kwalalaŋ i yam. Ta dazlay a məgəse kəlef.
Ane tuk na, ta həvaɗ eye niye na, ta gəs kəlef kwa nəte bay tebiye.
4 Ɗəre a dazlay a mətseɗe na, Yesu a ye naha a lətse ka me i dəlov niye. Ane
tuk na, gawla ŋgay hay ta sər ha Yesu bay. 5 Tsa na, Yesu a gwaɗatay: «Ka
gəsum kəlef ɗaw, wawa ga hay?»

* **21:1** Tiber: Məzele mekeleŋ eye i dəlov i Galile.

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «A'ay!»
6 Yesu a gwaɗatay: «Kalum gadaŋ ta diye i hələy i mənday kurom təday, ka gəsumaweye.»
Tə kal gadaŋ a yam na, tə gəs kəlef haladzay. Tə mba faya məvahaw gadaŋ abəra ma yam bay.
7 Tsa na, gawla i Yesu nakə Yesu a wuɗa na haladzay aye a gwaɗay a Piyer: «Nakay na, Bəy Maduweŋ!»
Simoŋ Piyer a tsəne andza niye: «Nakay na, Bəy Maduweŋ» na, a zla peteked ŋgay a kal ka bo hərwi ɓa ka tsoloka ka bo abəra. Tsa na, a kal ha bo a yam.
8 Gawla i Yesu siye hay tə maw ta kwalalaŋ i yam ta məvaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kəlef aye. Nəteye haɓe na, dəreŋ tə ɗakal bay. Ta ze ka bo abəra na, dal tsa.
9 Tə ndislew, tə mbəzlaw ka dala na, tə ŋgatay a ako ka təv eye niye kəlef faya ada peŋ andaya dərmak.
10 Yesu a gwaɗatay: «Həlumaw abəra ka kəlef kurom niye hay ka gəsumaw aye, fəkakwa.»
11 Simoŋ Piyer a tsal a kwalalaŋ i yam. A ye naha, a vaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kəlef bagwar eye hay. Kəlef neheye na, nəteye temerre tə kuro kuro zlam gər eye mahkar. Gadaŋ niye kwa tsekweŋ ka ŋgəzlah bay, ada azlakwa kəlef mə ɗəma maraha eye haladzay.
12 Yesu a gwaɗatay a gawla ŋgay hay: «Dumara ndayakwa!» Ndo kwa nəte mə walaŋ tay ka tsətsah faya, kə gwaɗay: «Nəkar way?» na, ka tsətsah bay. Hərwi tə sər ha neŋgeye na, Bəy Maduweŋ.
13 Yesu a həndzəɗ naha ka təv tay, a zla a vəlatay a gawla ŋgay hay. A zla kəlef dərmak a vəlatay.
14 Kwa ahəl nakə Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ aye, a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay aye na, nakay na, mamahkar eye.

Yesu ta Piyer

15 Ma dəba i mənde ɗaf na, Yesu a gwaɗay a Simoŋ Piyer: «Simoŋ wawa i Yuhana, ka wuɗa ga a ze i ndo neheye ɗaw?»
Simoŋ Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ayaw Bəy Maduweŋ! Ka sər ha na wuɗa kar segey.»
Yesu a gwaɗay: «Gatay gər a wawa i təɓaŋ ga hay lele.»
16 Yesu a tsətsah faya masulo eye sa, a gwaɗay: «Simoŋ wawa i Yuhana, ka wuɗa ga ɗaw?»
Simoŋ Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ayaw Bəy Maduweŋ, ka sər ha na wuɗa kar segey.»
Yesu a gwaɗay: «Gatay gər a təɓaŋ ga hay.»
17 Tsa na, a tsətsah mamahkar eye sa: «Simoŋ wawa i Yuhana ka wuɗa ga ɗaw?»
Yesu a masay ha a Piyer mamahkar eye: «Ka wuɗa ga ɗaw?» aye na, a ndalay. A mbəɗay faya, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, nəkar na, ka sər wu tebiye. Ka sər ha na wuɗa kar!»
Yesu a gwaɗay: «Gatay gər a təɓaŋ ga hay.
18 Neŋ faya na gwaɗakeye: Sər ha na, ahəl niye nəkar gawla eye na, ka ɓarawa bəzihuɗ tə hələy yak eye ada ka yawa na, a təv nakə a saka aye. Ahəl nakə ka ge guram aye na, ka gəsiye na hələy ka mbəlom, ada ndo mekeleŋ eye ma ɓarakeye na bəzihuɗ ada ma diye kar ha a təv nakə a saka bay aye.»
19 Yesu a tsik bazlam neheye na, a ɗay ha məməte nakə Piyer ma ta mətiye na, kəkay. Məməte ŋgay niye na, ma bəziye ha məzlaɓ i Mbəlom.
Tsa na, Yesu a gwaɗay a Piyer: «Peŋ bəzay.»

Yesu ta gawla ŋgay nakə a wuɗa na aye

20 Piyer a mbəɗa bo a zəba ɗəre a dəba na, a ŋgatay a gawla i Yesu nakə Yesu
a wuɗa na haladzay aye. Ahəl niye, ahəl nakə faya ta ndiye ɗaf aye, maa
həndzəɗ ka təv i Yesu ada maa tsətsah: «Bəy Maduweŋ mata ge fakaya ɗaf
way?» na, neŋgeye.
21 Piyer a ŋgatay na, a tsətsah ka Yesu, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, mata gay
a neŋgeye mey?»
22 Yesu a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Taɗə a seŋ mâ ndza ka bəra hus ahəl nakə
na maweye na, me yak faya mey tey? Nəkar na, peŋ bəzay!»
23 Labara nakay a dəɗatay a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na,
gawla i Yesu niye Yesu a tsik faya andza niye na, ma mətiye bay. Azlakwa
Yesu kə gwaɗay a Piyer ma mətiye bay na, kə tsikay bay. Ane tuk na, a gwaɗay
na: «Taɗə a seŋ mâ ndza ka bəra hus ahəl nakə na maweye na, me yak faya
mey tey?»
24 Wu neheye tebiye Yesu a ge aye na, maa ɗa ha ada maa watsa na, gawla
i Yesu niye Yesu a wuɗa na haladzay aye. Ada nəmaa sər ha na, wu neheye a
ɗa ha aye na, deɗek.
25 Siye i wu neheye Yesu a ge na, nəteye haladzay. Taɗə ta watsa tebiye ka
ɗerewel nəte ta nəte na, ɗerewel niye hay təv ma slateye ka məndzibəra bay.

Ɗerewel i məsler i ndo i maslaŋ hay

Məfələkwe

Ka Luka na, Ɗerewel i məsler i ndo i maslaŋ hay a tsik na, huya ka Labara Ŋgwalak eye. Faya ma tsikiye Yesu a slər tay ha ndo i maslaŋ hay kəkay, tə ɗa ha bazlam ŋgay kwa a ŋgay. Tə ɗa ha təday na, ma Zerozelem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye, ada a dala neheye tə lawara na bəlay nakə tə zalay Mediterane aye. Ta ge na məsler nakə Yesu a vəlatay aye (Luka 24.47-48; Ɗerewel i ndo i maslaŋ hay 1.8).

Ka madazlay i ɗerewel nakay na, Yesu a tsal ka təv i Mbəlom (1.9). Anəke na, neŋgeye andaya ka təv tay sa bay, ane tuk na, a slərəw Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a ndo i maslaŋ hay (Məsler hay 2). Məsəfəre niye a vəlatay tsəveɗ məɗe ha wu neheye bagwar eye Mbəlom faya ma giye, ada Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye faya ma həlaweye ndo weɗeye hay ka məpe mədzal gər ka Yesu.

Hus ka madədo 12 na, Piyer ndo i maslaŋ i Yesu neŋgeye ndo nakə ɗerewel nakay a tsik faya haladzay aye.

Gawla i Yesu hay tə hutawa ɗəretsətseh ta təv i bagwar i Yahuda hay andza Yesu (Madədo 3 hus ka 8).

Tə ɗa ha Labara Ŋgwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye (Madədo 8 hus ka 12).

A dazlay ka madədo 13 na, Pol ndo i maslaŋ i Yesu a zəvay naha faya a Piyer. Yesu Kəriste a zalay a Pol (madədo 9). Madədo 13 hus ka 28 faya ma tsikiye ka mahəhele i Pol nakə a ɗawa ha Labara Ŋgwalak eye aye.

1 A nəkar Tiyofil, mə ɗerewel ga nakə kurre na watsaka naha aye na, məsler
i Yesu nakə a ge, tə matətike nakə a tətik tay ha ndo hay aye tebiye, na pasla
a ɗəma, kwa ka madazlay i məsler ŋgay, 2 hus ka mede ŋgay a mbəlom. Ahəl
nakə ki ye ŋgway a mbəlom zuk bay aye na, kə ɗatay ha wu hay ta gədaŋ i
Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a ndo neheye a pala tay andza ndo i maslaŋ hay aye.

Yesu a gwaɗ ma slərəweye Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye

3 Ma dəba i məməte ŋgay na, kə lətsa abəra ma mədahaŋ ka bəzatay ha bo
a ndo i maslaŋ ŋgay hay lele, a ɗatay ha na, neŋgeye andaya. Kə ndza ka təv
i gawla ŋgay hay məhəne kuro kuro faɗ. Ma məhəne niye kuro kuro faɗ eye
na, a tsikawatay bazlam i Bəy i Mbəlom nakə ma ta ləviye.
4 Pat eye andaya Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ŋgay hay na,
a gwaɗatay: «Kâ yum abəra ma Zerozelem zuk bay. Həbum wu nakə na
gwaɗakum Bəba Mbəlom a gwaɗ ma vəlakumeye. 5 Yuhana neŋgeye a
dzəhuɓawa tay ha ndo hay na, a yam. Ane tuk na, nəkurom na, ma məndze
aza mba tsekweŋ na, nəkurom ta dzəhuɓiye kurom ha a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye.»

Yesu a tsal a mbəlom

6 Ndo neheye ka təv i Yesu aye, ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Bəy Maduweŋ,
ka ta matay ha bəy a ndo i Israyel hay na, pat eye niye ɗaw?»
7 Yesu a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Pat eye kəɗay na, mata səre na,
nəkurom bay. Mata tsike na, Bəba ga, neŋgeye nəte ŋgweŋ gədaŋ ŋgay andaya
məge. 8 Ane tuk na, ka ta hutumeye gədaŋ ahəl nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye
ma mbəzlaweye fakuma aye. Ka ta tərumeye ndo məɗe ha labara ga ma
Zerozelem, ka dala i Yahuda, ka dala i Samari ada ka kokway i məndzibəra
tebiye.»

9 Ma dəba i bazlam ŋgay niye hay na, a tsal ha a mbəlom. Ahəl nakə gawla
ŋgay hay faya ta zəbiye faya na, pazlay a ŋgaha na abəra ka ɗəre tay.
10 Yesu faya ma tsaliye na, nəteye faya ta zəbiye naha faya huya. Tsa
na, ndo hay sulo tə peteked kweɗek kweɗek eye hay ti yaw ka təv tay,
11 tə gwaɗatay: «A nəkurom Galile hay, faya ka mətsumeye mazəbe ɗəre a
magərmbəlom na, hərwi mey? Yesu na, ki ye fakuma abəra a mbəlom. Ma ta
maweye na, andza nakə ka ŋgatumay, a ye fakuma abəra aye.»

Bəruk i ndo i maslaŋ hay

12 Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə tsəne andza niye na, tə mbəzlaw abəra ma
tsaholok niye tə zalay Mahəmba i Tetədœz aye, ta mbəɗa gər a Zerozelem.
Tsaholok niye na, bəse ta wuzlah gay. Mede abəra ma Zerozelem a ɗəma na,
ma sliye ɓəre nəte bay. 13 Ahəl nakə tə ndisl a Zerozelem aye na, ti ye naha tə
tsal a gay nakə ka gər i gay neŋgeɗ aye. Tə ndzawa pat pat na, mə ɗəma. Məzele
i ndo neheye tə ndzawa mə gay niye na, Piyer, Yuhana, Yakuba ta Aŋdəre,
Filip ta Tomas, Bartelemi tə Mata, Yuda wawa i Alfe, Simoŋ ndo məge vəram
hərwi dala ŋgay* ada Yahuda wawa i Yakuba. 14 Nəteye tebiye tə hayawa gər
pat pat, ta ŋgwas hay, ta Mari may i Yesu ada ta malamar i Yesu. Tə hayawa
gər hərwi maɗuwulay naha me a Mbəlom.

Tə pa Matiyas a bəram i Yudas

15 Pat wuray na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom tə haya gər. Nəteye
tebiye ta giye na, temerre tə kuro kuro sulo. Piyer a lətse a wuzlah tay,
a gwaɗatay: 16 «Malamar ga hay, wu nakə Məsəfere Tsəɗaŋŋa eye a tsik mə
Derewel i Mbəlom aye na, kə ge bo. A tsik tə bazlam i Davit. A tsik kurre ka
Yudas nakə a təra ndo məɗatay tsəveɗ a ndo neheye tə gəs Yesu aye. 17 Yudas
na, neŋgeye nəte mə walaŋ may, kə huta məsler andza nəmay.»
18 Suloy nakə tə vəlay hərwi məkəɗe gər i ndo aye na, Yudas a səkəm ha
guvah. Mə ɗəma na, a dəɗ tə huɗ. Huɗ ŋgay a nduzl, dende ŋgay hay ti yaw
a bəra tebiye. 19 Ndo i gəma i Zerozelem hay tə tsəne labara niye na, tə zalay
a guvah niye tə me i gəma tay guvah i Hakeldama, andza məgweɗe: Guvah i
Bambaz.
20 Piyer a gwaɗatay sa: «Azlakwa mawatsa eye mə ɗerewel i Dəmes hay na,
a gwaɗ:
“Gay ŋgay mâ təra na, rəgay,
ndəray mâ ndza mə gay ŋgay bay.†”
«Mawatsa eye sa na, a gwaɗ:
“Ndo mekeleŋ eye
mâ zla məsler ŋgay.‡”
21 «Anəke na, a ye ka bo nakə ka zlakweye ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye
ta zəŋgalawa kway ahəl nakə Bəy Maduweŋ tə nəkway ka həhalawakwa ka
gəma ka gəma aye. 22 Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuɓe ndo a yam a dzəhuɓ
Yesu a yam aye hus ahəl ŋgay nakə a ye abəra mə walaŋ kway a tsal a mbəlom
aye na, nəteye tə nəkway. Ndoweye niye ka zlakweye na, ma ndziye tə
nəkway. Ma ɗiye ha labara i mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ.»
23 Mə walaŋ i ndo niye hay na, tə pala ndo hay sulo. Ndo niye hay sulo eye
na, neŋgeɗ məzele ŋgay Yusufa nakə tə zalay Barsabas aye. Tə pa faya məzele
mamahkar eye sa, tə zalay Zustus. Ada ndo neŋgeɗ tə zalay Matiyas. 24 Tsa
na, ndo niye hay mahaya gər eye ta ɗuwulay me a Mbəlom, tə gwaɗ: «Bəy

* **1:13** A həlay i Yesu na, Yahuda hay tə gəsawatay me a Roma hay bay, a satay məlәve gər tay. Roma ma ləva dala tay bay. † **1:20** Dəmes hay 69.26. ‡ **1:20** Dəmes hay 109.8.

Maduweŋ, nəkar nakə ka sər ɗarev i ndo zezeŋ aye na, ɗamay ha way nakə mə walaŋ i ndo neheye sulo ka zla, 25 hərwi məge məsler yak aye, a bəram i Yudas nakə a gər ha, a ye a təv nakə a say a neŋgeye aye.»
26 Ta ndəv ha maɗuwule me na, tə ge tsakwal. Tsakwal a zla Matiyas, Matiyas a təra makuro gər eye sulo i ndo i maslaŋ hay.

2

Məsəfəre i Mbəlom a yaw

1 Magurlom i Peŋtekot* a slaw na, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye ka təv manəte eye. 2 Ahəl nakə nəteye mahaya gər eye na, kwayaŋŋa maləve i wuye a tsənew ma magərmbəlom. Maləve i wuye niye na, andza mətasl bagwar eye. A ye fataya, mavəzle ŋgay eye a rah a gay nakə nəteye mandza eye mə ɗəma aye. 3 Kwayaŋŋa tə ŋgatay andza ɗərneh i ako a yaw, a ŋgəna bo, ti ye tə ndza ka gər i ndo niye hay nəte nəte tebiye. 4 Nəteye tebiye tə rah ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada ta dazlay a mətsike me tə me hay wal wal. Kwa way a tsik andza nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a gwaɗay tsik aye.
5 Azlakwa pat eye niye na, Yahuda neheye tə paway bəzay a Mbəlom ta tsəveɗ eye, nəteye andaya. Ti yaw ma gəma neheye wal wal ka məndzibəra aye mata ndze naha məhəne tsekweŋ ma Zerozelem. 6 Tə tsəne maləve i wu niye na, tə haya gər tebiye. Nəteye niye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ. Ti ye naha na, tə ŋgatay a ndo niye hay mə gay aye. Kwa way a tsəne mətsike me i ndo məpe mədzal gər niye hay faya a tsik me tə me ŋgay ŋgway. 7 Nəteye neheye ti ye naha tebiye aye faya ta zəbiye fataya, ada a gatay hərɓaɓəkka. Tə gwaɗ: «Ndo neheye faya ta tsikiye me aye nəteye tebiye na, Galile hay bəɗaw? 8 Ada kwa way kway eye ka tsənakwa nəteye faya ta tsikiye me tə me kway na, ma kəkay? 9 Mə walaŋ kway na, siye hay ti yaw ma dala i Partiya, ma Madiya ada ma Elam. Siye hay ti yaw ma dala i Mizapotami, ma Yahuda ta Kapados ada ma dala i Poŋtus, ma dala i Azi, 10 ma dala i Firigiya, ma dala i Pamfeli, ma dala i Ezipt, ta dala Libiya nakə bəse ta gəma i Siren aye. Siye hay ti yaw ma Roma, 11 ma dala i Kəret ta Arabi. Mə walaŋ tay niye hay na, siye hay tə wa tay nəteye Yahuda hay, siye hay madurloŋ hay ta təra Yahuda hay matəre. Ada azlakwa ka tsənakwa nəteye faya ta ɗiye tə bazlam i gəma kway hay wu neheye bagwar eye Mbəlom a ge aye.»
12 Nəteye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ, tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Wu nakay na, andza məgweɗe mey?»
13 Siye hay tə ŋgwasa ka ndo məpe gər niye hay ka Yesu aye, tə gwaɗ: «Ndo neheye na, ta kwaya.»

Piyer a tsik me

14 Piyer a tsəne bazlam niye na, a lətse. Tə lətse tə siye i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay kuro gər eye nəte aye tebiye. Piyer a lətse na, a tsik ta magala, a gwaɗatay a ndo niye hay: «Nəkurom Yahuda hay ada tə nəkurom neheye tebiye mandza eye ma Zerozelem aye, pumay zləm a bazlam ga neheye na tsikakumeye ada tsənum wu nakə a ge bo aye lele təday. 15 Andza nakə ka dzalum aye na, ndo neheye ta kwaya bay. Hərwi anəke na, mekedœ mba zlezle ta kwaya tsa ɗaw? 16 Ane tuk na, wu nakə Zowel ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mə Ɗerewel i Mbəlom aye na, ma giye bo anəke tuk.
17 “Mbəlom a gwaɗ:

---

* **2:1** Peŋtekot na, tə me i Gərek. Magurlom i gər i ndzuhosl. Tə ge magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər ka Yesu magurlom i məhute Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye.

Mata dayaw ka mandəve i məndzibəra na, wuye mey?
Na vəlateye Məsəfəre ga a ndo hay tebiye.
Wawa kurom hasləka eye hay tə dem kurom hay ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.
Na ta bəzatay ha wu weɗeye a gawla kurom hay.
Məsine ma ta gateye a bagwar kurom hay, na tsikiye me ma nəteye.
18 Ayaw! Pat eye niye na,
na slərətayaweye Məsəfəre ga
a ndo i məsler ga hay,
ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.
19 Na ta giye masuwayaŋ mə mbəlom,
ada wu neheye ta gateye hərɓaɓəkka a ndo hay aye ka məndzibəra.
Ndo hay ta ŋgateye a bambaz, ta ŋgateye a ako ta geŋgis eye tərɗœleŋŋa.
20 Pat ma ta dəviye sa bay
ada kiye ma təriye ndozza andza bambaz.
Pat eye niye na, pat bagwar eye, pat mədəslay ha gər.
Wu neheye kə ge bo tebiye na,
Bəy Maduweŋ ma deyeweye tuk.
21 Kwa way ka ɗuwulay me a Bəy Maduweŋ mâ təma ha na,
Bəy Maduweŋ ma təmiye ha.†”
22 «A nəkurom Israyel hay, pumay zləm a wu nakə na tsikakumeye: Yesu ndo i Nazaret na, ndo nakə Mbəlom a ɗakum ha gədaŋ ŋgay tə neŋgeye. Kə ge masuwayaŋ hay wal wal mə walaŋ kurom, kə ɗakum ha neŋgeye way na, ka sərum. 23 Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəlakum ha a həlay na, andza nakə a say aye. Wu nakə ka gum ta neŋgeye na, ɓa Mbəlom a sər kurre. Nəkurom ka vəlumay ha a ndo neheye lele bay aye hay hərwi ada tâ dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye, ada kə mət. 24 Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra na mədahaŋ. Kə mbəla ahaya abəra mə dəretsətseh i mədahaŋ. A ndza ma mədahaŋ huya bay na, hərwi mədahaŋ a sla faya bay. 25 Hərwi Davit kə tsik faya ahəl niye, a gwaɗ:
“Na ŋgataway a Bəy Maduweŋ ga huya kame ga.
Neŋgeye ka tsakay ga
hərwi ada nâ dzədzar bay.
26 Hərwi niye ɗərev ga kə rah ta məŋgwese,
ada bazlam ga faya ma giye dəmes ta məŋgwese.
Bo ga ma zəzukwiye bo lele, na dzaliye wuray sa bay.
27 Bəy Maduweŋ, ka gəriye ga ha ma təv məndze i mədahaŋ hay bay.
Ka gəriye ha neŋ ndo məpe mədzal gər ka nəkar nâ ze ma tsəvay bay.
28 Ka ɗeŋ ha tsəveɗ nakə na zəŋgaliye, ma diye ga ha a sifa aye,
Ka təra ga ha ndo maŋgwasa eye hərwi nəkar tə neŋ.‡”»
29 Piyer a gwaɗatay sa: «Malamar ga hay, ka bəba təte kway Davit na, na sliye faya mətsikakum parakka lele. Neŋgeye na, kə mət. Ta la na ada ka sərakwa ha tsəvay ŋgay andaya bəgom ma təv kway. 30 Ane tuk na, ahəl niye na, neŋgeye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. A sər ha ɓa Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaɗay: “Aza ma dəba yak na, na ta vəliye bəy yak a ndo nəte mə walaŋ i wawa yak hay.§”
31 «Neŋgeye na, ɓa kə sər ha kurre Kəriste na, ma lətseweye abəra ma mədahaŋ.
“Mbəlom ma gəriye ha ma təv məndze i mədahaŋ hay bay,

† **2:21** Zowel 3.1-5. ‡ **2:28** Dəmes hay 16.8-11. § **2:30** Dəmes hay 132.11.

ada bo ŋgay ma ziye ma tsəvay bay.*”»
32 Piyer a gwaɗatay sa: «Yesu nakə na tsik faya aye na, Mbəlom kə lətse
ahaya abəra ma mədahaŋ. Nəmay tebiye nəmaa həliye na mbal ŋgay. 33 Ma
dəba eye na, Mbəlom kə zla na Yesu, a pa na tə həlay i mənday ŋgay. Mbəlom
kə vəlay Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə Mbəlom a tsik kurre a gwaɗ ma ta vəleye
aye. Neŋgeye dərmak kə vəlamayaw wu nakə anəke ka ŋgatumay ada ka
tsənum aye. 34 Davit na, neŋgeye kə tsal a mbəlom təbey, ane tuk na, a gwaɗ:
“Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗay a Bəy Maduweŋ ga na:
Dara, ndza tə həlay i mənday ga,
35 hus a pat nakə neŋ, na piye ndo məne ɗəre yak hay a huɗ i sik yak hay
andza wu məpe faya sik aye təday.†”»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta səkah

36 «Nəkurom Israyel hay tebiye sərum ha ta deɗek, Yesu nakə ka darum na
ka mayako mazləlmbaɗa eye na, Mbəlom a təra ha Bəy Maduweŋ ada ndo
mətəme ha ndo hay na, neŋgeye.»
37 Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam niye na, ɗərev a ye fataya abəra. Ta
tsətsah ka Piyer ada ka siye i ndo i maslaŋ hay, tə gwaɗ: «Malamar hay, anəke
nəmaa giye na, kəkay?»
38 Piyer a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Gərum ha mezeleme kurom ada
tâ dzəhuɓ kurom ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste hərwi ada Yesu ma
pəsakumeye ha mezeleme kurom hay. Ka gum andza niye na, Mbəlom ma
vəlakumeye Məsəfəre ŋgay Tsəɗaŋŋa eye. 39 Hərwi Mbəlom kə tsik kurre, a
gwaɗ: Ma vəlakumeye a nəkurom ada a wawa kurom hay. A gwaɗ ma vəliye
a ndo neheye nəteye mandza eye dəreŋ aye dərmak. Ayaw! Bəy Maduweŋ
kway Mbəlom ma vəliye Məsəfəre ŋgay a ndo neheye ma zalateye hərwi ada
tâ pay bəzay aye.»
40 Piyer a tsikatay bazlam mekeleŋ eye hay haladzay hərwi məmatay naha
ɗərev ada tâ dzala ha. A gwaɗatay: «Dumara abəra mə walaŋ i ndo neheye
sewɛɗ eye hay. Gərumay ha bo kurom a Mbəlom mâ təma kurom ha.»
41 Ndo hay haladzay mə walaŋ i ndo niye hay ta təma bazlam i Piyer. Tsa
na, ta dzəhuɓ tay ha a yam. Pat eye niye na, ndo hay ta giye gwezem mahkar
tə pa mədzal gər ka Yesu, ta səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Məndze i ndo məpe mədzal gər ka Yesu

42 Nəteye niye tebiye tə paway zləm a matətike i ndo i maslaŋ i Yesu neheye
ta tətikawatay aye tə metsehe lele. Tə ndzawa ka təv manəte eye, tə ndayawa
wu mənday ka təv manəte eye ada ta ɗuwulaway me a Mbəlom ka təv manəte
eye. 43 Kwa way a ndzawa na, tə madzədzere eye hərwi Mbəlom a gawa
masuwayaŋ wal wal tə həlay i ndo i maslaŋ i Yesu hay. 44 Ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu tebiye, nəteye madzapa eye nəte, wu tay hay tebiye ta
ŋgənawa ha a bo mə walaŋ tay. 45 Ta səkəmawa ha wu tay hay ada ta ŋgənawa
ha a bo suloy eye kwa a way ɗa ka məge wu ŋgay nakə a say aye. 46 Tə hayawa
gər pat pat a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa tsekweŋ ta tərətsawa ha
bay. Tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye mə gay tay hay. Tə ndayawa
wu mənday niye na, ta məŋgwese eye, maguŋguze kwa tsekweŋ andaya bay.
47 Ta zambaɗaway a Mbəlom ada nəteye niye hay tebiye tə yatay a gər a ndo
hay. Andza niye, Bəy Maduweŋ a təmawa tay ha ndo hay pat pat, a səkah tay
ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndo neheye faya ma təmiye tay ha
aye.

---

* **2:31** Dəmes hay 16.10. † **2:35** Dəmes hay 110.1.

3

Piyer ta Yuhana tə mbəl ha ndo matəra eye

1 Pat wuray Piyer ta Yuhana ti ye a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom mata ɗuwulay me a Mbəlom. Ti ye ta ɓəre mahkar i huwa. Ndo hay ti yawa ta ɗuwulaway naha me a Mbəlom na, ta ɓəre mahkar eye niye. 2 Ndoweye andaya bəse ta məgeɗ i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye. Məgeɗ nakə tə zalay məgeɗ nakə a le aye. Ndoweye niye na, matəra eye kwa abəra ka məwe ŋgay. Tə zlawa naha, tə hənawa ha bəse ta məgeɗ niye pat pat. A tsətsahawa dala ka ndo neheye ti yawa naha a gay i məvəlay wu a Mbəlom aye. 3 Pat eye niye na, a ŋgatay a Piyer ta Yuhana ta diye, ta fələkwiye a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a tsətsah fataya dala.

4 Piyer ta Yuhana ta ndazl na lele. Tsa na, Piyer a gwaɗay: «Zəba famaya lele.» 5 Tsa na, ndo niye a zəba fataya, a zəzur tay ha tə metsehe lele. Neŋgeye a dzala na, ta vəleŋeye wu. 6 Piyer a gwaɗay: «Dala andaya fagaya bay tebiye, ane tuk na, na vəlakeye na, wu nakə andaya fagaya aye. Neŋ faya na gwaɗakeye ta gədaŋ i Yesu Kəriste i Nazaret lətse, do!»

7 Tsa na, Piyer a gəs na abəra mə hələy i mənday hərwi madzəne na ka mələtse ha ka mbəlom. Kwayaŋŋa sik ŋgay hay tə mandərkukwasl ŋgay hay tə huta gədaŋ. 8 A ndapa a mbəlom tə sik ŋgay hay lele. Tsa na, a pa bo ka mede. A ye, tə fələkwa ka bo dziye ta ndo i maslaŋ i Yesu niye hay a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Ndo niye na, a ye lele ta mandepe a mbəlom tsaɗaw tsaɗaw ada tə mazambaɗay a Mbəlom.

9 Ndo hay tebiye tə ŋgatay faya ma diye kuteŋ kuteŋ lele ada faya ma zambaɗeye a Mbəlom. 10 Tə sər ha, neŋgeye ndo nakə a rəkawa bəse ta məgeɗ nakə a le haladzay i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom aye na, nəteye niye tebiye ta dzədzar ada a gatay hərɓaɓəkka hərwi wu nakə a ge bo ta ndo niye aye.

11 Piyer ta Yuhana nəteye mə mazambal i gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay Mazambal i Salomoŋ aye. Ndo nakə a mbəl abəra mə matəre aye na, a wuɗa məgəre tay ha sa bay. Ndo hay haladzay ti ye naha mahway mahway hərwi nəteye tebiye a gatay hərɓaɓəkka. 12 Piyer a ŋgatay a ndo neheye ti ye naha haladzay aye na, a gwaɗatay andza nakay: «Nəkurom ndo i Israyel hay, ndo nakay a mbəl na, a gakum hərɓaɓəkka na, hərwi mey? Nəkurom faya ka zəbumeye famaya andza niye na, hərwi mey? Nəkurom faya ka dzalumeye mə gər kurom na, maa mbəl ha ndo nakay na, Piyer ta Yuhana hərwi bo tay eye gədaŋ eye. Tə mbəl ha na, nəteye tə pay bəzay a Mbəlom lele. Ane tuk na, a'ay andza niye bay. 13 Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak ada Mbəlom i Zakob nakə nəteye neheye ta ɗuwulay me aye, a bəz ha məzlaɓ i ndo i məsler ŋgay Yesu. Nəkurom eye, ka vəlumay ha a hələy i Roma hay hərwi ada tâ kəɗ na ada ka kalum ha kame i Pilat. Pilat na, haɓe a say məgəre ha. 14 Nəkurom ka kalum ha ndo nakə ɗaɗa neŋgeye kə ge mənese bay. Neŋgeye ndo deɗek eye. A yakum a gər ɗuh matsətsehe tâ gərakum ha na, ndo məkəɗe ndo. 15 Andza niye, ka kəɗum na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay. Nəkway tebiye ka sərakwa ha. 16 Ndo nakay anaŋ ka ŋgatumay, ka sərum ha aye na, maa vəlay gədaŋ na, məzele i Yesu hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər may ka Yesu aye. Ayaw! Ndo nakay a mbəl lele ka ŋgatumay tə dəre kurom aye na, hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər ka Yesu aye.

17 «Malamar ga hay, ahəl nakə nəkurom ta bəy kurom hay ka kalum ha Yesu aye na, neŋ na sər ha wu nakə ka gum aye na, ka sərum bay. 18 Ane tuk na, Mbəlom a ge na, wu nakə a tsik ahəl niye tə bazlam i ndo məɗe ha bazlam

ŋgay aye. A gwaɗ: Kəriste na, ma ta giye ɗəretsətseh. 19 Anəke na, mbəɗum
ha mede kurom, mbəɗumaw me ka təv i Mbəlom hərwi ada mâ mbatakum
ha mənese kurom hay. 20 Ka gum andza niye na, Bəy Maduweŋ Mbəlom ma
vəlakumeye zay ada ma ta slərakumaweye Yesu ndo mətəme ha ndo nakə a
zla na kurre hərwi kurom aye. 21 Anəke na, kutoŋ Yesu Kəriste ma ndziye
mə mbəlom təmaɗ hus a pat nakə Mbəlom ka təra ha wu hay tebiye andza
nakə a ɗa ha ahəl niye tə bazlam i ndo məɗe ha bazlam ŋgay hay aye. 22 Musa,
neŋgeye a gwaɗatay a bəba təte kway hay: “Bəy Maduweŋ kurom Mbəlom
ma ta slərakumaweye ndo məɗe ha bazlam ŋgay andza neŋ na gwaɗ bəɗaw?
Neŋgeye na, slala kurom. Ka ta pumay zləm a wu nakə ma ta tsikakumeye
tebiye. 23 Ndoweye kə pay zləm a bazlam i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom niye
bay na, ma ndziye mə walaŋ i ndo i Mbəlom hay bay. Ta kəɗiye na mədahaŋ
eye.*”
24 «Siye i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay dərmak ta tsik andza i Musa.
Ta tsik ka wu nakə ma giye bo ahəl kway nakay anaŋ aye. Kwa Samuyel ada
kwa siye i ndo maslaŋ i Mbəlom neheye ti yaw ma dəba ŋgay aye. 25 Malamar
ga hay, Mbəlom a tsik wu neheye tə bazlam i ndo məɗe ha bazlam ŋgay hay
na, a nəkurom. Andza niye dərmak, ahəl nakə Mbəlom a ɓar dzam ta bəba
təte kurom hay aye na, a gwaɗay a Abraham: “Na ta piye ŋgama ka ndo i
məndzibəra hay tebiye tə həlay i wawa i huɗ yak hay. Dzam nakə Mbəlom
a ɓar aye na, i kurom.†” 26 Andza niye, Mbəlom a slərəw ndo i məsler ŋgay
na, hərwi kurom təday. A slərəw na, hərwi məpe fakuma ŋgama, ada mətsoya
kurom ahaya abəra ka tsəveɗ i mənese.»

4

Piyer ta Yuhana kame i bagwar i Yahuda hay

1 Ahəl nakə Piyer ta Yuhana, nəteye faya ta tsikateye me a ndo hay mba aye
na, ndo məvəlay wu a Mbəlom hay, bəy i ndo matsəpe gay i məɗəslay ha gər a
Mbəlom ada ta Saduke hay ti ye naha ka təv tay. 2 Ti ye naha na, tə ge ɗərev
haladzay ka Piyer ta Yuhana hərwi nəteye faya ta tətikiye tay ha ndo hay,
tə gwaɗatay: «Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ ada mələtsew i Yesu niye a
lətsew aye na, ndo hay ta sliye faya mələtsew abəra ma mədahaŋ.» 3 Ndo niye
hay tə gəs tay ha Piyer ta Yuhana, ta dərəzl fataya a daŋgay. Ta dərəzl fataya
na, ta gatay sariya zuk bay, hərwi həvaɗ kə ge tsiy. 4 Mə walaŋ i ndo neheye
tə tsəne matətike i Piyer ta Yuhana aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka
Yesu. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta səkah, ndo hay tebiye ma giye gwezem
zlam.
5 Tədœ eye i mekedœ na, bəy i Yahuda hay, madugula i Yahuda hay ta ndo
mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə haya gər a Zerozelem. 6 Mə
walaŋ tay niye hay tə haya gər aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom
nakə tə zalay Han aye andaya, Kayif, Yuhana, Aləgəzandər ada tə siye i ndo
neheye ma bəɗgay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tebiye nəteye
andaya. 7 Tə həlataya ahaya ndo i maslaŋ i Yesu niye hay sulo eye kame
tay. Tsa na, ta tsətsah fataya, tə gwaɗatay: «Ka mbəlum ha ndo nakay na, ma
kəkay? Ka hutumaw gədaŋ eye na, məŋgay? Ada ka mbəlum ha na, ta məzele
i way?»
8 Ta tsətsah fataya andza niye na, kwayaŋŋa Piyer a rah ta Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye, a gwaɗatay: «Nəkurom bəy məlәve ndo hay ta madugula hay,

* **3:23** Madayaw abəra ma Ezipt 18.15, 18-19. † **3:25** Madazlay i wu hay 22.18; 26.4.

9 ka tsətsahumeye famaya bazlam bəgom na, hərwi nakə nəmaa gay ŋgwalak
a ndo matəra eye, a mbəl ma kəkay ka tsətsahum famaya andza niye na gwaɗ
ba? 10 Ayaw lele! Kə ge andza niye na, nəkurom sərum ha, nəkurom tebiye
tə siye i ndo i Israyel hay, sərum ha na, ndo nakə a lətse kame kurom neŋgeye
zay lele aye na, ta məzele i Yesu Kəriste nakə a yaw abəra na Nazaret aye.
Neŋgeye ndo nakə ka darum na ka mayako mazləlmbaɗa eye ada Mbəlom a
lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye na, neŋgeye. 11 Ɗerewel i Mbəlom a tsik
faya, a gwaɗ:
“Kwar nakə nəkurom ndo maɗəzle gay hay ka kalum ha aye na,
ka təra kwar nakə ma vəleye gədaŋ a gay aye ɗuh.*”
12 «Ka mbakweye faya mətəme na, tə neŋgeye nəte ŋgweŋ. Hərwi ka
məndzibəra tebiye Mbəlom kə vəl ndo mekeleŋ eye nakə ma təmiye kway ha
aye na, andaya bay.»
13 Ndo niye hay tə haya gər aye na, a gatay wadəŋ wadəŋ. Hərwi ta zəba ka
Piyer ta Yuhana na, ta dzədzar bay, tə tsik me parakka. A gatay wadəŋ wadəŋ
wene wene eye na, hərwi nəteye ta tətik wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Tə
sər ha nəteye na, ndo məpay bəzay a Yesu tsa. 14 Ane tuk na, nəteye faya ta
ŋgateye a ndo nakə a mbəl aye dərmak, neŋgeye malətsa eye ka təv tay. Tə sər
wu nakə ta mbəɗatay faya a Piyer ta Yuhana aye bay. 15 Tsa na, tə gwaɗatay:
«Ɗum abəra mə gay.» Piyer ta Yuhana ti yaw wu tay abəra mə ɗəma na, nəteye
tə mətsa mə gay tə ma ha ka bo bazlam. 16 Tə gwaɗ a bo mə walaŋ tay: «Ndo
neheye ka gakweye tay ha na, kəkay? Ndo i Zerozelem hay tebiye tə sər ha
masuwayaŋ nakə tə ŋgatay aye parakka, maa ge na, Piyer ta Yuhana. Ka
slakweye faya məmbeɗe bay. 17 Ane tuk na, gakwatay me ada pakwa fataya
zluwer na, tâ tətikatay bazlam nakay a ndo hay tə məzele i Yesu Kəriste bay
hərwi ada siye i ndo hay tâ tsəne labara i masuwayaŋ nakə tə ge aye bay.»
18 Ti ye tə zalatayaw. Piyer ta Yuhana ta mbəɗa naha gər ka təv tay. Ti ye
naha na, tə gatay me, tə gwaɗatay: «Kâ tsikumatay kəgəbay kâ tətikumatay a
ndo hay tə məzele i Yesu sa bay.»
19 Ane tuk na, Piyer ta Yuhana ta mbəɗatay faya, tə gwaɗatay: «Nəkurom
na, dzalum ha wu nakə deɗek eye kame i Mbəlom aye təday. Lele marəhay
ha gər na, a nəkurom tsukuɗu a Mbəlom ɗaw? 20 Nəmaa sliye faya məgər
ha matətike wu nakə nəmaa ŋgatay ada nəmaa tsəne aye bay. Nəmaa tsikiye
huya.»
21 Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne andza niye na, tə pa fataya zluwer
haladzay sa. Tsa na, tə gər tay hay, ti ye wu tay. Tə gər tay ha na, ta huta fataya
mənese nakə ɗa məgatay ɗəretsətseh aye bay, hərwi siye i ndo hay nəteye
tebiye faya ta zambaɗeye a Mbəlom hərwi wu nakə Piyer ta Yuhana tə ge aye.
22 Ndo niye tə mbəl ha ta masuwayaŋ aye na, məve ŋgay ma ziye məve kuro
kuro faɗ.

Maɗuwule me i ndo məpe mədzal gər hay

23 Tə gər tay ha Piyer ta Yuhana. Tə gər tay ha na, ta mbəɗa gər, ti ye ka təv
i ndo məpe mədzal hay ka Yesu. Ti ye naha na, ta təkəratay wu nakə bagwar
hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay i Yahuda
hay tə tsik aye. 24 Tə tsəne bazlam niye na, kwayaŋŋa nəteye tebiye tə dzapa
nəte, tə pa bo ka maɗuwulay me a Mbəlom. Tə gwaday naha a Mbəlom: «Bəy
Maduweŋ, maa ge magərmbəlom ta dala, ta bəlay ada tə wu neheye mə ɗəma
tebiye aye na, nəkar. 25 Maa tsik me tə bazlam i bəba təte may Davit ndo i

* **4:11** Dəmes hay 118.22. Kwar eye niye na, Yesu.

məsler i yak na, nəkar. Neŋgeye a tsik ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye, a gwaɗ:
“Ndo hay tebiye tə ge mevel na, kemey?
Tə ma ha ka bo bazlam na, hərwi mey?
26 Bagwar i bəy i dala i məndzibəra hay ta ləva bo məge vəram.
Bəy hay ta haya gər məge vəram ta Bəy Maduweŋ Mbəlom
ada ta ndo nakə a pay dzagwa i bəy a gər aye.†”
27 «Andza niye deɗek, ta haya gər ma gəma nakay. Herod tə Poŋos Pilat ta gəma hay ada ndo i Israyel hay ta haya gər məge vəram ka Yesu ndo i məsler yak tsəɗaŋŋa eye. Neŋgeye nakə ka pay dzagwa i bəy a gər aye. 28 Wu nakə tə ge andza nakay aye na, andza i yak nakə ka tsik kurre a saka məge ta gədaŋ yak aye. 29 Anəke na, Bəy Maduweŋ may, dzəna may abəra ka təv i sewɛɗ tay neheye tə gamay aye tey. Vəlamay gədaŋ yak ada nəmaâ ɗa ha bazlam yak ta deɗek. 30 Vəlamay gədaŋ hərwi ada nəmaâ mbəl tay ha ndo hay, hərwi ada nəmaâ ge masuwayaŋ hay wal wal ta məzele i Yesu, ndo i məsler yak tsəɗaŋŋa eye.»
31 Ta ndəv ha maɗuwulay me a Mbəlom na, təv nakə nəteye mahaya gər eye mə ɗəma aye a ɓəl haladzay dzekiɓ dzekiɓ. Nəteye niye tebiye, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a rahatay a bo. Kwayaŋŋa tə pa bo ka məɗe ha bazlam i Mbəlom ze madzədzere.

Məndze nəte i ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom

32 Ndo neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, nəteye tebiye tə ndzawa na, nəte, ta wuɗa bo lele ada mədzal gər tay nəte. Ndəray kwa nəte mə walaŋ tay mətsike nakay na, wu ga na, andaya bay. Mə walaŋ tay wu tay hay tebiye ta ŋgənawa ha a bo mə walaŋ tay. 33 Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə ɗawa ha bazlam i mələtsew i Bəy Maduweŋ Yesu abəra ma mədahaŋ ta gədaŋ haladzay. Tə gwaɗawa: «Nəmaa ŋgatay kə lətsew abəra ma mədahaŋ.» Ada Mbəlom a pa ŋgama haladzay ka ndo məpe mədzal gər hay. 34 Ndəray mə walaŋ tay kwa tsekweŋ wu a kətsay bay. Ndo neheye guvah tay hay kəgəbay gay tay andaya na, ta səkəmawa ha. Suloy i wu nakə ta səkəm ha aye na, ti yawa ahaya 35 ada tə vəlawatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ma dəba eye na, ta ŋgənawa ha suloy eye kwa a way ɗa andza nakə a say aye.
36 Andza niye ndoweye andaya tə zalay Yusufa. Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə pa faya məzele na, Barnabas, andza məgweɗe: Ndo nakə ma gwaɗiye tete a siye i ndo hay aye. Neŋgeye slala ŋgay na, Levit hay. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Sipəre aye. 37 Neŋgeye a ye, a səkəm ha guvah ŋgay. Tsa na, a zla ahaya suloy eye, a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

5

Maraw me i Ananiyas ta Safira

1 Ane tuk na, ndoweye andaya tə zalay Ananiyas. Tə zalay a ŋgwas ŋgay Safira. Pat wuray na, ta səkəm ha guvah tay tə gwaɗ ayaw mə walaŋ tay. 2 Ananiyas a həl faya abəra ka suloy i guvah niye, a ye ha siye a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Suloy nakə a həl faya abəra aye na, ŋgwas ŋgay a sər faya lele. 3 A ye naha na, Piyer a gwaɗay: «Ananiyas, ka gəray ha ɗərev yak a Fakalaw na, hərwi mey? Ka gər ha siye i suloy i guvah yak a mətagay, ka zlaw tsekweŋ, ka raway me a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, hərwi mey? 4 Ahəl nakə ka səkəm zuk bay aye na, guvah yak wu yak bəna i ndəray ɗaw? Ada suloy i

† **4:26** Dəmes hay 2.1-2.

guvah nakə ka səkəm ha aye na, i yak bəɗaw? Ka dzala mə gər yak məge wu andza nakay na, ma kəkay? Ka raway me na, a Mbəlom bəna, a ndo hay bay.»

5 Ananiyas a tsəne bazlam niye hay na, a dəɗ abəra ka mbəlom. Kwayaŋŋa a mət tsaɗək tsaɗək. Ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, nəteye tebiye ta dzədzar haladzay. 6 A mət na, gawla hay ti yaw tə mbəkwa na mədahaŋ. Tsa na, tə zla na, ti ye tə la na.

7 Mazlambar ma giye ɓəre mahkar na, ŋgwas i Ananiyas a yaw a fələkwa a gay. A yaw na, kə sər ka wu nakə a ge bo aye bay. 8 A fələkwa naha a gay na, Piyer a tsətsah faya, a gwaɗay: «Tsikeŋ, suloy i guvah kurom nakə ka səkəmum ha ta zal yak aye na, andza nakay ɗaw?»

Ŋgwas niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ayaw! Nəmaa səkəm ha na, suloy eye andza nakay.»

9 Piyer a gwaɗay: «Ka mum ha ka bo bazlam mə walaŋ kurom hərwi madzəgur me ka Məsəfəre i Bəy Maduweŋ na, kəkay? Tsəne, ndo neheye tə la zal yak aye, nəteye andaya malətsa eye ka məgeɗ tsiy ada ta deyeweye ta zliye kar dərmak.»

10 Piyer a tsikay andza niye na, kwayaŋŋa a dəɗ ka sik i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay. Tsa na, a mət. Gawla hay ti yaw, tə fələkwa naha a gay. Ti ye naha na, kə mət. Tə zla na, ti ye ha tə la na ka tsakay i zal ŋgay. 11 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tebiye ada tə siye i ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, ta dzədzar haladzay.

Ndo i maslaŋ hay tə gawa masuwayaŋ wal wal haladzay

12 Ndo i maslaŋ hay tə gawa masuwayaŋ wal wal haladzay mə walaŋ i ndo hay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə hayawa gər a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, mə Mazambal i Salomoŋ. 13 Ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu təbey aye na, zluwer a gatay mede ka təv tay. Ane tuk na, ndo hay tebiye tə dəslatay ha gər. 14 Ndo hay haladzay faya ta səkahiye, hasləka hay ta ŋgwas hay tə dzala ha ka Bəy Maduweŋ. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay. 15 Hərwi masuwayaŋ neheye ndo i maslaŋ hay tə ge aye na, ndo hay tə hələwa naha ndo i dəvats hay. Tə hələwa tay naha ka sləlah kəgəbay ka hubok. Tə pawa tay ha ka tsakay i tsəveɗ hərwi ada ahəl nakə Piyer ma diye tə ɗəma aye na, kwa kəkay mezek ŋgay kə husa ka ndo nəte mə walaŋ tay ma mbəliye. 16 Ndo hay haladzay ti yawaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Zerozelem aye. Tə hələwa naha ndo i dəvats ta ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye. Ndo i maslaŋ hay tə mbəl tay ha tebiye.

Tə gəs tay ha ndo i maslaŋ hay

17 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə paway bəzay aye, andza məgweɗe ta Saduke hay, tə tsəne ndo i maslaŋ hay faya ta giye masuwayaŋ haladzay na, a ndalatay, dərev tay a rah ta sələk. Tə ma ha ka bo bazlam, tə gwaɗ: «Gəsakwa tay ha!» 18 Tsa na, ti ye tə gəs tay ha. Ti ye tə pa tay a daŋgay. 19 Ane tuk na, ta həvaɗ ahəl nakə ndo i maslaŋ hay nəteye ma daŋgay aye na, gawla i Mbəlom a ye, a həndəkatay na məgeɗ i gay i daŋgay niye. A hələtay ahaya ndo i maslaŋ niye hay abəra mə ɗəma, a gwaɗatay: 20 «Dum ta ɗumatay ha labara i sifa weɗeye a ndo hay ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

21 Ndo i maslaŋ hay ta təma bazlam i gawla i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Pərik i mekedœ na, tə həl bo ti ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ti ye naha tə pa bo ka matətikatay a ndo hay.

Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye nəteye dziye, tə zalatay a madugula i Yahuda hay, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tsa na, tə slər ndo hay ka ndo i maslaŋ hay a gay i daŋgay, tâ ye tâ hələtay ahaya. 22 Ane tuk na, ndo neheye ti ye, tə husa a ɗəma na, ta huta tay ha mə gay i daŋgay bay. Tə maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye, tə matay ha labara eye. 23 Tə gwaɗatay: «Nəmaa ye naha, nəmaa ndzay a gər a gay i daŋgay na, madərəzla eye lele ada ndo matsəpe məgeɗ hay nəteye andaya faya ta tsəpiye. Ane tuk na, nəmaa həndək na məgeɗ na, nəmaa huta ndəray kwa nəte bay!»

24 Tə tsəne labara niye andza niye na, bəy i ndo matsəpe gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Ta tsətsahay a gər tay, tə gwaɗ: «Matəra ta ndo i məsler niye hay na, wuye mey?»

25 Ahəl nakə nəteye faya ta dzaliye andza niye na, ndoweye a yaw ka təv tay, a gwaɗatay: «Tsənum! Ndo neheye ka pum tay a daŋgay aye na, nəteye faya ta tətikateye a ndo hay mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom!»

26 Tə tsəne andza niye na, kwayaŋŋa bəy i ndo matsəpe gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ŋgay hay, ti ye mata ma tay ahaya ndo i maslaŋ niye hay. Ane tuk na, ti ye tə ma tay ahaya na, ta gatay dəretsətseh bay hərwi ta dzədzar ta ndo hay, ta ta kaliye tay ha tə kwar.

Ndo i maslaŋ hay kame i sariya

27 Ti ye tə hələtay ahaya na, ti ye tay ha kame i madugula i Yahuda hay. Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a pa bo ka matsətsehe fataya abəra bazlam. 28 A gwaɗatay: «Nəmaa gakum me ka matətikatay a ndo hay ta məzele i Yesu bəɗaw? Ada ka gum na, mey? Nəkurom na, tsəkam matətikatay a ndo hay ma wuzlahgəma i Zerozelem tebiye na, kəkay? Ada a sakum məgweɗe maa kəɗ na ndo niye na, nəmay ɗaw?»

29 Piyer tə siye i ndo i maslaŋ hay ta mbəɗatay faya, tə gwaɗatay: «Marəhay ha gər na, a Mbəlom bəna a ndo hay bay. 30 Ka darum na Yesu ka mayako mazləlmbaɗa eye hərwi ada mâ mət. Ane tuk na, Mbəlom i bəba təte kway hay kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ. 31 Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ ta gədaŋ ŋgay. Kə pa na a bəy, neŋgeye ndo mətəme ha ndo hərwi ada Israyel hay tâ mbəɗa ha mede tay. Ta huta, Mbəlom ma pəsatay ha mezeleme tay hay. 32 Nəmay na, ndo məhəle mbal i wu neheye a ge bo aye, nəmay ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə Mbəlom a vəlatay a ndo neheye ta rəhay ha gər aye.»

33 Tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. A satay məɗəke tay ha ndo i maslaŋ hay. 34 Ane tuk na, Farisa wuray andaya məzele ŋgay Gamaliyel. Neŋgeye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ndo hay tebiye ta təmawa bazlam ŋgay. A lətse mə walaŋ i ndo niye hay mahaya gər eye, a gwaɗatay: «Ndo neheye tâ ye abəra kanaŋ tsekweŋ təday.»

35 Ndo i maslaŋ hay ti yaw abəra mə ɗəma na, a gwaɗatay: «Israyel hay, gum metsehe hərwi wu nakə a sakum məgatay a ndo neheye. 36 Ndo niye məzele ŋgay Tiyodas aye na, mâ makumaw a gər. A yaw ahəl niye a gwaɗ neŋgeye na, bagwar i ndo. Ndo hay ta giye temerre faɗ ta pay bəzay. Ane tuk na, ta kəɗ na. Ndo neheye tə pay bəzay aye ta ŋgəna gər tebiye. Kwa ndəray ka ləkaw bay.

37 «Ma dəba ŋgay na, ndoweye andaya dərmak, məzele ŋgay Yudas. Neŋgeye ndo i Galile. Neŋgeye a ndohwaw ahəl i məpesle ndo, kə zalatay a ndo hay haladzay ka məpay bəzay. Neŋgeye dərmak ta kəɗ na ada ndo neheye tə pay

bəzay aye ta ŋgəna gər tebiye kweye kweye. 38 Neŋ faya na tsikakumeye anəke, kâ mətsum ka ndo neheye bay, gərum tay ha tâ ye wu tay. Hərwi kə ge mədzal gər tay, ta məsler tay, ti yaw ma ndo hay na, ta ndziye bay. Ta dziye. 39 Ane tuk na, kə ge məsler tay a yaw abəra mə həlay i Mbəlom na, ka slumeye faya məmbete ha bay. Gum metsehe lele, faya ka gumeye vəram na, ka Mbəlom ɗuh!»

40 Ndo niye hay mahaya gər eye ta təma bazlam i Gamaliyel. Tə zalatay a ndo i maslaŋ hay sa. Ti ye naha, tə ndaɓa tay ha. Tə gwaɗatay: «Ɗaɗa kâ tsikumay me a ndəray tə məzele i Yesu sa bay.» Tsa na, tə gər tay ha.

41 Ndo i maslaŋ i Yesu niye hay ti yaw abəra mə walaŋ i məhay gər tay niye tə məŋgwese hərwi ɗəretsətseh nakə tə gatay hərwi məzele i Yesu aye. 42 Ɗuh ta tətikawa ada tə ɗawa ha mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ada mə gay tay hay pat pat tə gərawa ha bay, Yesu na, Kəriste.

6

Tə pala ndo hay tasəla hərwi madzəne ndo i maslaŋ i Yesu hay

1 Ahəl niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu faya ta səkahiye haladzay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər neheye tə tsik me i Gərek aye na, tə ge ɗərev ka ndo məpe mədzal gər neheye nəteye tə tsik bazlam i Yahuda hay aye. Tə ge ɗərev na, hərwi ahəl nakə ta ŋgənawatay wu mənday a madakway i ŋgwas hay aye na, tə vəlawatay a madakway i ŋgwas tay hay təbey.

2 Ndo i maslaŋ neheye kuro gər eye sulo aye, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwaɗatay: «Nəmaa gəriye ha məɗe ha bazlam i Mbəlom hərwi məmətse maŋgəne wu mənday bay. 3 Hərwi niye malamar hay, pəlum ndo hay tasəla mə walaŋ kurom. Ka pəlumeye na, ndo i ŋgwalak hay, ndo neheye nəteye maraha eye ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada tə sər gər lele aye. Nəmaa vəliye məsler i maŋgəne wu mənday na, a həlay tay. 4 Nəmay, nəmaa ɗuwulay me a Mbəlom ada ta məɗe ha bazlam ŋgay a ndo hay.»

5 Bazlam tay niye a yatay a gər a ndo hay tebiye. Tsa na, tə pala ndo hay tasəla. Ndo makurre eye na, Etiyen, ndo nakə ta mədzal gər lele ada maraha eye ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye, Filip, Pərakor, Nikanor, Timoŋ, Parmenas ada Nikolas ndo i gəma i Aŋtiyos neŋgeye a gawa kule, ane tuk na, ahəl niye na, ka dazlay a məpay bəzay a kule i Yahuda hay. 6 Tsa na, ti ye tay ha ka təv i ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə pa fataya həlay ada ta ɗuwulay me a Mbəlom.

7 Bazlam i Mbəlom a ɗa a zləm haladzay. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay ma Zerozelem ada ndo məvəlay wu a Mbəlom hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

Tə gəs na Etiyen

8 Etiyen na, ndo nakə nəte mə walaŋ i ndo neheye tə pala tay tasəla aye. Neŋgeye na, Mbəlom kə pa faya ŋgama haladzay. Ka tsəveɗ i Mbəlom na, neŋgeye gədaŋ eye haladzay. A gawa masuwayaŋ hay mə walaŋ i ndo hay. 9 Siye i Yahuda hay nəteye andaya, tə haya gər a gay i maɗuwule me nakə tə zalay gay i maɗuwule me i beke neheye tə gər tay ha aye. Ti yaw ma gəma i Siren ada ma gəma i Aləgəzandəri, ti yaw ma dala i Silisi ada ma dala i Azi. Nəteye niye tebiye ta təma bazlam i Etiyen bay, faya ta kəɗiye wuway ta neŋgeye. 10 Ane tuk na, ndo niye hay tə mba ka Etiyen tə bazlam bay, hərwi maa vəlay ndaraw ka mətsike me na, Məsəfəre i Mbəlom.

11 Tə vəlatay wu a ndo hay, hərwi ada ndo niye hay tâ raw me tâ gwaɗ na:
«Nəmaa tsəne faya abəra bazlam, faya ma tsaleye ka gər a Musa ada faya ma
tsaleye ka gər a Mbəlom.»
12 Tə suta faya ndo hay, madugula hay ada ta ndo mədzaŋgawa bazlam i
Mbəlom mapala eye ka Etiyen. Tsa na, tə wuya kurah ka Etiyen, tə gəs na. Ti
ye ha kame i madugula i Yahuda hay. 13 Tə həl naha ndo məɗəse faya parasay
hay, tə gwaɗ: «Ndo nakay na, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka gay i məɗəslay
ha gər a Mbəlom ada ka bazlam i Musa mapala eye. 14 Nəmaa tsəne faya abəra
a gwaɗ: Yesu ndo i Nazaret ma deyeweye, ma mbəzliye ha gay i məɗəslay ha
gər a Mbəlom ada ma mbəɗiye ha kule kway nakə Musa a vəlakway aye.»
15 Ndo niye hay tebiye nəteye mandza eye mə gay i məhay gər aye, tə ma
ha ɗəre ka Etiyen. Ta zəba faya, tə ŋgatay na, da'ar ŋgay a dəv andza i gawla i
Mbəlom.

7

Bazlam i Etiyen

1 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Etiyen, a gwaɗay: «Wu
nakə tə tsik fakaya na, deɗek ɗaw?»
2 Etiyen a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Malamar ga hay ta bəba ga hay, tsənum
wu nakə na tsikakumeye təday. Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye ta məzlaɓ
aye a bəzay ha bo a bəba təte kway Abraham ka dala i Mizapotami kurre ahəl
nakə ki ye a Haraŋ zuk bay aye, 3 ada a gwaɗay: "Lətse abəra ma gəma yak
ada gər ha ndo yak hay, do a gəma nakə na ɗakeye faya aye.*"
4 «Yaw! Abraham a tsəne bazlam i Mbəlom na, a lətse abəra ma Kaladeyen
hay, a ye mata ndze ma Haraŋ. Ma dəba eye bəba ŋgay a mət na, Mbəlom a zla
na abəra ma Haraŋ, a ye ha a gəma nakay anaŋ nəkway mandza eye mə ɗəma
aye. 5 Mə ɗəma na, Mbəlom kə vəlay guvah i məda ŋgay kwa tsekweŋ bay, kwa
dala tsekweŋ bəbay na, kə dəsay bay. Ɓa Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaɗay:
"Gəma nakay na, na ta vəlakeye ha tebiye. Aza nəkar andaya sa bay na, wawa
i huɗ yak hay ta ndziye mə ɗəma, ma təriye i tay." Ahəl niye Mbəlom a tsikay
a Abraham na, wawa ŋgay andaya kwa nəte zuk bay. 6 Wu nakə Mbəlom a
tsikay aye na, a gwaɗay: "Wawa i huɗ yak hay ta diye, ta ndziye ma gəma i
ndo hay. Mə ɗəma na, ta təriye tay beke eye hay. Ta gateye ɗəretsətseh. Ta
ndziye məve temerre faɗ mə ɗəretsətseh. 7 Ane tuk na, na ta giye sariya ka
ndo i gəma niye hay tə gatay ɗəretsətseh aye. Ma dəba eye na, ta diye abəra
ma gəma nakay, ta diye ta ɗəsleŋ ha gər ma təv nakə ta ndziye mə ɗəma aye.†"
8 Mbəlom a ɓar dzam ta Abraham, a ɗay ha na, ta məɗəse bo. Ma dəba eye,
Abraham a wa Izak, a ge məhəne tsamahkar na, a ɗəs na. Izak a wa Zakob,
Izak a ɗəs na. Zakob dərmak a wa wawa hay kuro gər eye sulo. Nəteye neheye
ta təra bəba təte kway hay na, Zakob a ɗəs tay ha dərmak.
9 «Bəba təte kway hay tə nay ɗəre a malamar tay nakə nəte mə walaŋ tay tə
zalay Yusufa aye. Tə gəs na ta səkəm ha beke eye a gəma i Ezipt. Ane tuk na,
Mbəlom ka tsəpa na. 10 Mbəlom kə təma ahaya Yusufa abəra mə ɗəretsətseh
hay tebiye. A vəlay metsehe ta ŋgwalak i bo ka ɗəre i bəy nakə a ləva Ezipt
tebiye, tə zalay Farawoŋ aye. Neŋgeye a pa na bəy eye ka dala i Ezipt ada a
ləvay gər a ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye.
11 «Ma dəba eye na, mandərzlaŋ a ge ka dala i Ezipt tebiye ada ka dala i
Kanan. Mandərzlaŋ niye a ge na, mandərzlaŋ bagwar eye. Ndo hay ta sa

* **7:3** Madazlay i wu hay 12.1. † **7:7** Zəba mə Madazlay i wu hay 15.13-14 ada mə Madayaw abəra ma Ezipt 3.12.

ɗəretsətseh haladzay. Bəba təte kway hay tə huta wu mənday kwa tsekweŋ bay tebiye. 12 Zakob a tsəne wu mənday andaya ma Ezipt na, a slər wawa ŋgay niye hay ta təra bəba təte kway aye. A slər tay ha makurre eye. 13 Ta mbəɗa gər masulo eye na, Yusufa a ɗatay ha bo ada Farawoŋ bəy bagwar eye a sər ha nəteye na, gwala i Yusufa hay. 14 Tsa na, Yusufa a slər ndo hay ka bəba ŋgay Zakob ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Nəteye tebiye na, kuro kuro tasəla gər eye zləm. 15 Zakob tə həl bo, ti ye a Ezipt ta ndo i gay ŋgay hay. Zakob a mət mə ɗəma ada bəba təte kway hay dərmak tə mət mə ɗəma. 16 Mədahaŋ tay na, tə həlawa a gəma nakə tə zalay Sisem aye. Tə pawa a tsəvay nakə Abraham a səkəm abəra ka wawa i Hamor ma gəma i Sisem ta suloy aye.

17 «Wu nakə Mbəlom a tsikay kurre a Abraham aye na, mazlambar həlay eye kə ndislew. Gwala kway hay tə wa bo. Ta səkah məwe bo haladzay ma Ezipt. 18 Bəy nakə a sər Yusufa aye na, andaya sa bay. Tə pa na bəy weɗeye nakə faya ma ləviye dala i Ezipt aye. Neŋgeye na, a sər Yusufa bay. 19 Bəy niye bagwar eye a vatay gər a bəba təte kway hay. A gawatay ɗəretsətseh haladzay ada a gawatay kutoŋ ka məkwetse wawa tay a pesl ada tâ mət. 20 Həlay niye na, tə wa na Musa. Musa a le haladzay ada a yay a gər a Mbəlom. Tə wa na na, tə gəl na kiye mahkar mə gay i bəba ŋgay. 21 Ma dəba eye na, tə gər ha. Dem i Farawoŋ a ndzay a gər, a zla na. A ye ha a gəl na andza wawa ŋgay. 22 Andza niye, Musa a gəl bo na, a zla metsehe ta ndaraw i Ezipt hay. A təra ndo ta məzlaɓ eye hərwi bazlam ŋgay neheye a tsikawa aye ta məsler neheye a gawa aye.

23 «Musa a ge məve kuro kuro faɗ na, a say mede mata dzəne tay ha gwala ŋgay Israyel hay. 24 A ye na, a ŋgatay a ndo i Ezipt faya ma geye ɗəretsətseh a ndo nəte mə walaŋ i Israyel hay. Tsa na, a ye naha a dzəna na ndo niye faya ta geye ɗəretsətseh aye. A kəɗ na ndo i Ezipt niye mədahaŋ eye. 25 Musa a dzala na, Israyel malamar ŋgay hay tə sər ha Mbəlom ma ta təmiye tay ha abəra mə ɗəretsətseh tə həlay ŋgay. Ane tuk na, tə sər bay. 26 Tədœ eye Musa a ndzatay a gər a Israyel hay sulo faya ta kəɗiye bo. A say a Musa manŋgəne tay ha ada tâ ndza zay mə walaŋ tay. A gwaɗay: “Dzam ga, nəkurom ta malamar tuk na, ada ka gumeye ɗəretsətseh a bo kurom ta məkəɗe bo na, hərwi mey?” 27 Ane tuk na, ndo nakə faya ma geye ɗəretsətseh a malamar ŋgay aye na, a pay həlay a Musa, a gwaɗay: “Maa pa kar bəy ada ndo məge may sariya na, way? 28 A saka məkəɗe ga andza nakə ka kəɗ ndo i Ezipt məveneŋ aye sa ɗaw?” 29 Musa a tsəne andza niye na, a hway, a ye ŋgway ka dala i Madiyan. Mə ɗəma na, a zla ŋgwas. Tə wa wawa hasləka eye hay sulo.

30 «Ma dəba i məve kuro kuro faɗ na, Musa neŋgeye huya ma gəma niye mə makulkwandah aye. Pat wuray na, neŋgeye bəse ta mahəmba i Sinay. Gawla i Mbəlom a yaw, a bəzay ha bo. Musa a ŋgatay na, ma ako ka gay i dak nakə faya ma təmiye aye. 31 Musa a ŋgatay andza niye na, a gay hərɓaɓəkka. Ane tuk na, ahəl nakə neŋgeye faya ma həndzəɗiye naha faya bəse mazəbe faya na, a tsəne mətsike me i Bəy Maduweŋ, a gwaɗayaw: 32 “Neŋ Mbəlom i bəba təte yak hay, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, ada Mbəlom i Zakob.” Musa a tsəne andza niye na, a dzədzar, zluwer a gay. Tsa na, a say mazəbe ɗəre ka ako niye sa bay. 33 Mbəlom a gwaɗayaw sa: “Musa, tsok na tahərak abəra mə sik, hərwi təv nakay nəkar mə ɗəma aye na, təv tsəɗaŋŋa eye. 34 Faya ta gateye ɗəretsətseh a ndo ga hay ma Ezipt kəkay na, na ŋgatay. Na tsəne mətuwe tay ada na yaw na, mata mbəle tay ha. Na sləriye kar ha, do anəke a Ezipt.‡”

‡ **7:34** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.14–3.10.

35 «Musa neŋgeye nakə Israyel hay tə kal ha, tə gwaɗay: “Maa pa kar bəy ada
ndo məge may sariya na, way?” aye. Ane tuk na, Mbəlom a slər ka təv tay
hərwi ada mâ təra bəy tay ada ndo mətəme tay ha abəra mə ɗaretsətseh na,
neŋgeye. Mata slərе na ka məsler niye na, gawla i Mbəlom nakə a bəzay ha
bo ma ako ka gay i dak aye. 36 Maa ndzatay kame a Israyel hay məndohwaw
abəra ma Ezipt na, neŋgeye. Kə ge masuwayaŋ hay wal wal mə ɗəma. Kə ge
kame i Bəlay Ndozza eye ada mə makulkwandah dərmak hus a məve kuro
kuro faɗ.
37 «Maa gwaɗatay a Israyel hay: “Mbəlom ma ta slərakumaweye ndo məɗe
ha bazlam ŋgay andza neŋ. Ma zliye na, abəra ma gwala kurom§” na, Musa.
38 Sa na, ahəl nakə Israyel hay nəteye mahaya gər eye mə makulkwandah aye
na, maa lətse mə walaŋ i bəba təte kway ta gawla nakə a tsikawatayaw me
mə mahəmba i Sinay aye na, Musa. Gawla i Mbəlom ma tsikataweye bazlam
nakə ma vəliye sifa aye ada neŋgeye ma makweye ha.
39 «Ane tuk na, bəba təte kway hay ta kərah matəme bazlam ŋgay. Ta
kal na a pesl. A satay mambəɗe gər ka dala i Ezipt. 40 Tə gwaɗay a Aroŋ:
“Lambaɗamay mbəlom hay hərwi məzle kame kway. Hərwi ka sərakwa wu
nakə a ndzay a gər a Musa, ndo məhəlakway ahaya abəra mə Ezipt na, ka
sərakwa bay.*” 41 Tsa na, ta lambaɗ kule andza sla wawa eye andza mbəlom
tay. Tə vəlay wu a kule tay niye. Tə ge magurlom tə məŋgwese eye lele hərwi
wu nakə bo tay eye ta lambaɗ aye. 42 Ane tuk na, Mbəlom a mbəɗatay dəba.
Ma dəba eye tə ɗəslay ha gər a wurzla hay. Mbəlom a vəlay tsəveɗ andza nakə
mawatsa eye mə ɗerewel i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay, Mbəlom a
gwaɗ:
“A nəkurom Israyel hay,
wu neheye hay ka vəlawum wal wal
ada ta gənaw hay
məve kuro kuro faɗ aye na, a neŋ bəɗaw?
43 Ka zlum madzawadzawa i gay i mbəlom kurom Molok,
ka zlum mandzəkit bo i wurzla i mbəlom kurom Refam.
Kule kurom neheye ka gum aye na,
hərwi məɗəslay ha gər.
Hərwi niye na həliye kurom abəra ma gəma nakay,
na diye kurom ha dəreŋ abəra ta gəma i Babilon.†”»
44 Etiyen a gwaɗatay sa: «Ahəl niye bəba təte kway hay nəteye mə makulk-
wandah na, madzawadzawa i məɗəslay ha gər a Mbəlom andaya fataya
hərwi ada tâ sər ha Mbəlom andaya ta nəteye. Gay niye mapa eye na, andza
nakə Mbəlom a tsikay a Musa aye. Mbəlom a gwaɗay a Musa tâ ge na gay niye
na, andza nakə a ŋgatay aye. 45 Ma dəba eye na, bəba təte kway hay ta vəlatay
ha madzawadzawa i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye a wawa i huɗ tay hay.
Ndo məndzatay kame a wawa i huɗ tay niye hay na, Zozowe. Ti ye a gəma
niye na, ta zla na gay i madzawadzawa niye. Mbəlom ka həhar tay ha ndo i
gəma niye abəra kame tay. Ta sla fataya. Andza niye gay i madzawadzawa a
ndza ma gəma niye hus a həlay i bəy Davit. 46 Davit na, a yay a gər a Mbəlom
haladzay. A tsətsah tsəveɗ ka Mbəlom ka maɗəzlay gay nakə wawa i huɗ i
Zakob hay ta sliye faya məɗəslay ha gər a Mbəlom mə ɗəma aye. 47 Maa ɗəzlay
gay na, Salomoŋ.

§ **7:37** Bazlam mapala eye masulo eye 18.15. * **7:40** Madayaw abəra ma Ezipt 32.1, 23. † **7:43** Amos 5.25-27. Molok, tə zalay Molek ma Dzam Guram, mbəlom i Kanan hay. Tə dzala, məvəlay a mbəlom tay niye na, ndo zezeŋ. Refam mbəlom zlezle eye i Babilon hay.

48 «Ane tuk na, Mbəlom Fetek ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta ɗəzl aye
bay. Andza nakə mawatsa eye mə ɗerewel i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom
aye na, Mbəlom a gwaɗ:
49 “Təv məndze i bəy ga na, mbəlom,
ada məndzibəra na, təv sik ga.
Gay nakə ka ɗəzlumeŋeye na, slala i gay waray?
Təv nakə ma sliye məndze mə ɗəma aye na, waray?
50 Maa ge wu neheye tebiye na, neŋ bəɗaw?‡”»
51 Etiyen a gwaɗatay sa: «A nəkurom neheye seweɗ eye hay. Ka dərəzlum
na ɗərev kurom ta zləm kurom hay a məzele i Mbəlom nakə faya ma
zalakumeye. A sakum mahəndəkay na ɗərev kurom a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye bay. Nəkurom na, andza bəba təte kurom hay. 52 Ndo məɗe ha bazlam
i Mbəlom waray nakə bəba təte kurom hay ta gay ɗəretsətseh bay aye? Kwa
məkəɗe ta kəɗ tay ha ndo neheye tə ɗa ha madayaw i ndo nakə neŋgeye ndo i
deɗek nəte ŋgweŋ aye. Ndo nakə anəke ka gum faya ɗaf ada ka kəɗum na aye
na, neŋgeye. 53 Mbəlom kə vəlakum bazlam ŋgay mapala eye tə həlay i gawla
ŋgay hay§, ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay.»

Tə kəɗ na Etiyen

54 Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne bazlam i Etiyen niye na, a ndalatay
haladzay, ta həpəɗ zler ka Etiyen kəraw kəraw. 55 Ane tuk na, Etiyen na, a
rah ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Tsa na, a zəba ɗəre a mbəlom. A ŋgatay naha
a dzaydzay i Mbəlom ada a ŋgatay naha a Yesu malətsa eye tə həlay i mənday
i Mbəlom. 56 A gwaɗatay a ndo niye hay: «Tsənum! Neŋ faya na ŋgateye
a mbəlom mahəndəka eye ada Wawa i Ndo neŋgeye malətsa eye tə həlay i
mənday i Mbəlom.»
57 Tə tsəne andza niye na, nəteye tebiye ta wuda haladzay ada ta dərəzl na
zləm tay hay. Nəteye tebiye ka manəte eye tə mbəzla ka Etiyen məgəse. 58 Tə
gəs na, tə vaha na abəra mə wuzlah gay. Ti ye naha, tə pa bo ka məkele na tə
kwar hərwi məkəɗe na. Ndo məhəle mbal hay ta tsok na peteke ɗ tay hay, tə
gər ha ka təv i gawla eye andaya tə zalay Sol.
59 Ahəl nakə nəteye faya ta kaliye Etiyen tə kwar aye na, Etiyen neŋgeye
faya ma ɗuwuleye me a Mbəlom. Mə maɗuwule me niye faya ma ɗuwuliye
na, a gwaɗ: «Bəy Maduweŋ ga Yesu, zla na məsəfəre ga.» 60 Tsa na, a dəkw
gurmets, a wuda ta magala, a gwaɗ: «Bəy Maduweŋ ga, mezeleme nakay tə
ge aye na, kâ matay ha mənese bay.» A tsik andza niye na, ma dəba eye a mət.

8

1 Məkəɗe Etiyen nakə tə kəɗ aye na, a yay a gər a Sol.
Pat eye niye na, kwayaŋŋa ta dazlay a məgatay ɗəretsətseh a ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma Zerozelem aye. Ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu ta ŋgəna gər, ta hway tebiye. Ta hway a gəma i Yahuda ada
siye hay a Samari. Maa ze naha na, ndo i maslaŋ hay. 2 Siye neheye tə pa
mədzal gər tay deɗek ka Yesu aye, ti ye tə zla na mədahaŋ i Etiyen, tə la na.
Tə tuwa na haladzay. 3 Sol na, a zaka ha mabəbezle tay ha ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu. A yawa ka gay ka gay, a gəsawa ndo məpe mədzal gər hay ka
Yesu, hasləka hay kwa ŋgwas. A pawa tay ha a gay i daŋgay.

Filip a ɗa ha labara weɗeye ma Samari

---

‡ **7:50** Ezay 66.1-2. § **7:53** Andza nakə kule i Yahuda a tsik aye na, Mbəlom a ɗay ha bazlam mapala eye a Musa tə həlay i gawla ŋgay hay.

4 Ndo neheye ta hway, ta ŋgəna gər aye na, ta həhal ka gəma ka gəma. Tə ɗawa ha bazlam i Mbəlom. 5 Filip neŋgeye na, a ye a wuzlah i dala i Samari.
A ye naha, a ɗa ha Yesu ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. 6 Ndo
i gəma niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Filip ada tə ŋgatay a masuwayaŋ
neheye a ge aye na, tə pay zləm a bazlam ŋgay ta səkeffe eye lele. 7 Fakalaw
hay tə yawaw abəra mə bo i ndo i ɗəvats hay. Tə yawaw abəra mə bo tay na,
ta wudawa ka bo haladzay. Ndo neheye vərezl i bo tay maməta eye hay ta
ndo neheye ta dzəgəɗasla sik tay matəra eye hay aye, ta mbəl. 8 Andza niye
məŋgwese bagwar eye a ge ma gəma niye.

9 Ahəl niye na, ndoweye andaya ka dala i Samari eye niye. Ndoweye niye
na, tə zalay Simoŋ. Neŋgeye na, a gawa maharam zla anəke bay ada maharam
ŋgay nakə a gawa aye na, a gawatay a ndo i gəma niye hay hərɓaɓəkka. Ma
mədzal gər ŋgay na, a gwaɗ neŋgeye ŋgwalak i ndo. 10 Ndo hay tebiye, gawla
hay ta bagwar hay, tə pa zləm na, ka neŋgeye. Tə gwaɗ: «Ndo nakay na, gədaŋ
i Mbəlom bagwar eye nakə tə zalay Gədaŋ Bagwar eye.»

11 Tə pawa zləm ka wu ŋgay nakə a gawa aye na, lele. Hərwi maharam ŋgay
nakə a gawatay masuwayaŋ a ndo hay aye na, kə ndza haladzay.

12 Ane tuk na, Filip a ye naha mata ɗa ha Labara Ŋgwalak eye ka Bəy i
Mbəlom ada ka Yesu Kəriste na, tə dzala ha ka Yesu. Hasləka hay, ŋgwas
hay, Filip a dzəhuɓ tay ha a yam. 13 Simoŋ neŋgeye dərmak a dzala ha ka
Yesu, ta dzəhuɓ ha a yam. Neŋgeye na, a ndzawa ka təv i Filip. A ŋgataway a
masuwayaŋ tə wu hay wal wal neheye Filip a gawa aye na, a gay hərɓaɓəkka.

14 Ndo i maslaŋ neheye nəteye ma Zerozelem aye tə tsəne ndo i gəma i
Samari hay ta pa mədzal gər tay ka bazlam i Mbəlom na, tə sləratay naha
Piyer ta Yuhana. 15 Tə həl bo, ti ye. Tə ndisl naha a ɗəma na, ta ɗuwulay me a
Mbəlom hərwi ada ndo i gəma i Samari niye hay tə pa gər ka bazlam i Mbəlom
aye tâ huta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. 16 Ahəl nakə ta dzəhuɓ tay ha a yam aye
na, ta dzəhuɓ tay ha tə məzele i Yesu Bəy Maduweŋ. Ndo kwa nəte mə walaŋ
tay Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye kə mbəzlaw faya zuk bay. 17 Hərwi niye, Piyer ta
Yuhana tə pa fataya həlay, ta ɗuwulay me a Mbəlom. Tsa na, tə huta Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye.

18 Simoŋ a ŋgatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə huta Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye hərwi nakə ndo i maslaŋ hay tə pa fataya həlay aye na, a vəlatay
suloy a Piyer ta Yuhana. 19 A gwaɗatay: «Vəlumeŋ gədaŋ eye dərmak hərwi
ada ndo neheye na piye fataya həlay aye na, tâ huta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye.»

20 Ane tuk na, Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Dze ta suloy yak tebiye,
hərwi nəkar ka dzala mə gər yak masəkəme gədaŋ i Mbəlom na, ta suloy!
21 Ka məsler nakay nəmay faya nəmaa giye na, ka sliye faya mədzepe tə
nəmay bay hərwi ɗərev yak tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom bay. 22 Ɗa ha mezeleme
yak, ɗuwulay me a Bəy Maduweŋ ada agəna ma pəsakeye ha mədzal gər yak
neheye lele bay eye. 23 Na zəba faya na, ɗərev yak maraha eye ta bor i bo ada
mezeleme kə pa kar a daŋgay.»

24 Simoŋ a tsəne bazlam niye hay na, a gwaɗatay a Piyer ta Yuhana: «Bo
kurom eye, ɗuwulumay me a Bəy Maduweŋ hərwi ga hərwi ada wu nakay
ka tsikum aye mâ təra tə neŋ bay tey.»

25 Ma dəba eye na, Piyer ta Yuhana tə ɗa ha Yesu ada tə ɗa ha bazlam ŋgay a
ndo hay. Tsa na, tə həl bo, ta mbəɗa gər a Zerozelem. Nəteye ka tsəveɗ faya ta
diye na, tə ɗa ha Labara Ŋgwalak eye ma gəma hay wal wal ka dala i Samari.

Filip ta ndo i Etiyopi wuray

26 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwaɗay a Filip: «Do, ka diye na, ka
zəŋgaliye tsəveɗ nakə a ye ta diye i tsakay aye, ta tsəveɗ nakə a yaw abəra ma
Zerozelem a ye a gəma i Gaza aye. Tsəveɗ eye niye na, a ye tə kəsaf.» 27 Filip
a tsəne na, kwayaŋŋa a həl bo, a ye. A husa ka tsəveɗ, faya ma diye na, a
ŋgatay a ndo wuray, neŋgeye bagwar i ndo məge məsler i Bəy i Etiyopi Kandəs.
Məsler ŋgay na, mələvay gər a suloy i bəy. Bəy i Etiyopi niye na, ŋgwas eye. A
ye a Zerozelem mata ɗəslay ha gər a Mbəlom. 28 Anəke na, faya ma maweye
abəra ma Zerozelem, ma diye a mətagay. Neŋgeye mandza eye mə muta i
pəles ŋgay faya ma diye ha. Neŋgeye faya ma dzaŋgiye ɗerewel i Ezay ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom.
29 Filip a ŋgatay a ndo niye na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a gwaɗay: «Hway bəse
ka tsakay i muta i pəles taɗay faya ma diye aye.»
30 Filip a tsəne andza niye na, a hway, a ye a həndzəɗ naha faya. Nəteye
faya ta diye na, a tsəne ndo i Etiyopi niye faya ma dzaŋgiye ɗerewel i Ezay
ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom. Filip a tsətsah faya, a gwaɗay: «Wu nakə faya
ka dzaŋgiye na, ka tsəne ŋgway ɗaw?»
31 Ndo niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Kə ge ndəray kə ɗeŋ ha bay na, na
sliye faya mətsəne na, ma kəkay?» Tsa na, a gwaɗay a Filip: «Tsalaw a muta i
pəles ada ndza ka tsakay ga.» 32 Ndo niye faya ma dzaŋgiye mə ɗerewel niye
na, wuye mey? Təv nakə faya ma dzaŋgiye mə ɗəma aye na, a gwaɗ:
«Neŋgeye a təra andza təɓaŋ nakə tə gəs,
ta diye ha ka təv nakə tə kəɗawa wu mə ɗəma aye.
Neŋgeye a təra andza təɓaŋ nakə ta ɗəsiye faya abəra məkwets na,
a tuwa bay aye.
Ka həndək abəra ka bazlam bay tebiye.
33 Tə pasla na a walaŋ i ndo hay na, kəriye
ada ta gay sariya i deɗek bay.
Mata tsike me ka wawa ŋgay hay na, way?
Ndəray kwa nəte andaya bay!
Neŋgeye ta dze ha məsəfəre ŋgay abəra ka məndzibəra.*»
34 Ndo məge məsler niye a tsətsah ka Filip a gwaɗay: «Amboh, tsikeŋ tey, ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom a tsik niye na, ka way? A tsik na, ka bo ŋgay eye
ŋgway tsukuɗu ka ndo mekeleŋ ɗaw?»
35 Yawa! Filip a dazlay a məɗay ha ka təv nakə a dzaŋga aye. A ɗay ha
Labara Ŋgwalak eye i Yesu. 36 Ahəl nakə nəteye faya ta diye aye na, tə ndisl
a təv eye andaya yam mə ɗəma. Ndo məge məsler niye a gwaɗay a Filip: «Yam
anaŋ, anəke mata geŋ ŋgatay abəra ka madzəhuɓe bo a yam na, mey sa mey?»
[37 Filip a gwaɗay: «Taɗə ka pa mədzal gər yak ka Yesu na, ka sliye faya
madzəhuɓe bo a yam.»
Ndo niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na pa mədzal gər ka Yesu Kəriste.
Neŋgeye na, Wawa i Mbəlom.»]
38 Tsa na, a lətse ha muta i pəles ŋgay niye, tə mbəzlaw abəra mə ɗəma ta
Filip. Filip ta neŋgeye salamay tə mbəzla a yam, Filip a dzəhuɓ ha a yam.
39 Tə tsalaw abəra ma yam na, Məsəfəre i Bəy Maduweŋ a zla na Filip. Ndo
məge məsler niye kə ŋgatay a Filip sa bay. Ane tuk na, neŋgeye a ye ŋgway tə
məŋgwese eye. 40 Filip a zəba ɗəre na, neŋgeye ma gəma i Azot. Tsa na, ahəl bo
ma diye a Sezare. Faya ma diye na, a ɗa ha Labara Ŋgwalak eye ka gəma, ka
gəma hus a həlay nakə a ndisl ka dala i Sezare aye.

* **8:33** Ezay 53.7-8.

9

Bəy Maduweŋ a zalay a Sol

1 Ahəl niye na, Sol neŋgeye a dzala huya ka məzlatay zay a ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu huya hərwi məkəɗe tay ha. A ye ka təv i bagwar i ndo
məvəlaway wu a Mbəlom. 2 A ye naha a tsətsah faya ɗerewel nakə ma diye ha
ka təv i bagwar i gay i maɗuwule me neheye ma Damas aye hərwi ada taɗə
ndo hay andaya faya ta pay bəzay a tsəveɗ i Bəy Maduweŋ, hasləka hay kwa
ŋgwas hay na, ma gəsiye tay ha ada ma diye tay ha a Zerozelem.

3 Tə watsay ɗerewel niye tə vəlay na, a həl bo a ye a Damas.

Pol faya ma ndisliye bəse ta Damas na, dzaydzay a mbəzlaw abəra mə
mbəlom, a dəv ka təv ŋgay niye. A lawara na a wuzlah. 4 A dəɗ ka dala. Tsa
na, a tsəne mətsike me, a gwaɗay: «Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye ɗəretsətseh
andza niye na, hərwi mey?»

5 Sol a mbəɗay faya, a gwaɗay faya: «Nəkar eye na, way, Bəy Maduweŋ?»

Mətsike me niye a mbəɗayaw faya, a gwaɗay: «Neŋ na, Yesu nakə faya ka
geye ɗəretsətseh aye. 6 Ane tuk na, lətse do a walaŋ gay. Ka ye a ɗəma na, ta
tsikakeye wu nakə ka giye.»

7 Ndo neheye ti ye naha ka bo dziye tə Sol aye, tə lətse ka təv niye. Kwa
mətsike me, ta sla faya mətsike bay tebiye. Mətsike me nakə a tsənew mə
mbəlom aye na, tə tsəne. Ane tuk na, nəteye ta ŋgatay a ndəray bay. 8 Sol a
lətse abəra ka dala. A həndək abəra ka ɗəre na, a ŋgatay a ɗəre bay tebiye. Tə
gəsay həlay, ti ye ha a Damas. 9 A ye naha a ɗəma na, məhəne mahkar neŋgeye
mandza eye guluf eye, a ŋgatay a ɗəre kwa tsekweŋ bay. Məhəne mahkar eye
niye na, kə nda wu mənday bay ada kə sa yam bay.

10 Ndo məpe mədzal gər wuray ka Yesu andaya ma Damas, məzele ŋgay
Ananiyas. Bəy Maduweŋ a zalay ma məsine, a gwaɗay: «Ananiyas, Ananiyas!»

Ananiyas a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ anaŋ!»

11 Bəy Maduweŋ a gwaɗay: «Do anəke ka tsəveɗ nakə tə zalay "Mahədzaka
eye bay" aye ada kâ ye a gay i Yudas. Ka ye naha na, tsətsah ndo i gəma i
Tarsis wuray, tə zalay Sol. Neŋgeye faya ma ɗuwuleye me a Mbəlom, 12 ada a
ŋgatay a Ananiyas ma məsine faya ma diye naha ka təv ŋgay ada ma piye faya
həlay hərwi ada mâ ŋgatay a ɗəre.»

13 Ananiyas a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, ndo niye na, ndo
haladzay ta təkəreŋ ɗəretsətseh nakə faya ma gateye a ndo yak hay ma
Zerozelem aye tebiye. 14 Ada a yaw kanaŋ na, bagwar hay i ndo neheye
tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta vəlay tsəveɗ ka məgəse ndo neheye faya ta
pakeye bəzay kanaŋ aye tebiye dərmak. A yaw na, hərwi niye.»

15 Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwaɗay: «Do, hərwi na zla na ndo niye hərwi
məge məsler ga. Neŋgeye na, ma dïye ha məzele ga a siye i gəma hay ada a bəy
tay hay. Ada ma ta ɗateye ha a ndo i Israyel hay dərmak. 16 Bo ga eye na ta
ɗateye ha wu nakə ma giye ɗəretsətseh hərwi ga aye tebiye.»

17 Ananiyas a tsəne andza niye na, a həl bo a ye. A ye naha a fələkwa a gay
nakə Sol mə ɗəma aye. A ye naha a pa həlay ka Sol, a gwaɗay: «Sol malamar
ga, maa sləra ga ahaya ka təv yak na, Bəy Maduweŋ Yesu. Maa bəzaka ha bo
ka tsəveɗ nakə faya ka diye ahaya aye na, neŋgeye. A sləra ga ahaya hərwi
ada kâ ŋgatay a ɗəre andza nakə kurre aye ada kâ rah ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye.»

18 Kwayaŋŋa wuye hay tə kutsayaw abəra ka ɗəre i Sol andza dəba i kəlef,
a ŋgatay a ɗəre tuk. Tsa na a lətse, a ye ta dzəhuɓ ha a yam. 19 Ma dəba eye, a
nda wu mənday ada gədaŋ ŋgay a maw tuk.
Sol a ndza məhəne tsakway ta ndo məpay bəzay a Yesu neheye ma Damas
aye. 20 Kwayaŋŋa a dazlay a məɗe ha bazlam i Mbəlom mə gay i maɗuwule
me hay. A ɗa ha parakka Yesu na, Wawa i Mbəlom. 21 Ndo neheye tebiye
tə tsəne bazlam ŋgay niye na, a gatay hərɓaɓəkka. Ta tsətsah, tə gwaɗ: «Maa
gatay ɗəretsətseh haladzay a ndo məpay bəzay a Yesu hay ma Zerozelem na,
ndo nakay bəɗaw? Ada a yaw kanaŋ na, hərwi məgəse tay ha ada mede tay
naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ba?»
22 Sol neŋgeye ɗuh gədaŋ ŋgay a səkah ka məɗe ha bazlam i Mbəlom pat pat.
A ɗatay ha a Yahuda neheye ma gəma i Damas aye parakka Yesu na, Kəriste.
Nəteye niye tə sər wu nakə ta tsikeye faya aye sa bay.
23 Ma dəba i məhəne tsakway na, Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam ka təv
manəte eye hərwi məkəɗe na Sol. 24 Ane tuk na, Sol a sər tay naha ka wu tay
nakə a satay məge aye. Ta tsəpawa na məgeɗ i walaŋ i gay ta həpat kwa ta
həvaɗ hərwi ada taɗə ta gəs na na, ta kəɗiye na. 25 Sol ta gawla ŋgay hay ti
ye ta həvaɗ ka bəɗ i mavavar i zleɗ i walaŋ gay niye. Tə zla na Sol tə pa na a
kəteh. Tə mbəzla ahaya tə mavavar niye dəreŋ tə walaŋ gay.

Sol ma Zerozelem

26 Sol a ye a Zerozelem. A ndisl naha a ɗəma na, a say mədzepe ta ndo məpe
mədzal gər ka Yesu hay. Ane tuk na, ndo hay tebiye ta dzədzaray, hərwi tə
dzala na, tə gwaɗ neŋgeye ka təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta deɗek bay.
27 Ane tuk na, Barnabas, neŋgeye a zla na, a ye ha ka təv i ndo i maslaŋ i Yesu
hay. Ti ye naha na, a təkəratay kəkay nakə Sol a ŋgatay a Bəy Maduweŋ ka
tsəveɗ i mede a Damas ada kəkay nakə Bəy Maduweŋ a tsikay me aye, ada Sol
a ɗa ha bazlam i Yesu kwa ka dzədzar bay ma Damas na, kə tsikatay dərmak.
28 Pat eye niye kwayaŋŋa Sol a ndza ka təv tay. A yawa ta nəteye a
Zerozelem ada tə mawa ka bo dziye, a ɗawa ha bazlam i Bəy Maduweŋ
parakka lele. 29 A tsikawatay bazlam i Yesu a Yahuda neheye tə tsik me i
Gərek aye dərmak. Tə kəɗawa wuway haladzay. Ane tuk na, ta pəla tsəveɗ
a satay məkəɗe na. 30 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təra malamar hay,
tə tsəne na, tə zla na Sol abəra ka təv niye. Ti ye ha a gəma i Sezare. Ma dəba
eye na, ti ye ha a gəma i Tarsis.
31 Yawa! Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Yahuda, ma Galile,
ada ma Samari, nəteye tebiye mandza eye zay zay lele. Nəteye faya ta hutiye
gədaŋ pat pat. Ta rəhay ha gər a Bəy Maduweŋ lele. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a
vəlawatay gədaŋ, a səkahawa tay ha haladzay.

Piyer a mbəl ha Ene

32 A həlay niye na, Piyer a yawa a gəma hay tebiye. Pat wuray na, a ye a
gəma i Lida. 33 Mə ɗəma na, ndoweye andaya tə zalay Ene, neŋgeye matəra
eye. Məve tsamahkar neŋgeye mahəna eye. Ahəl nakə Piyer a ye naha aye
na, a ŋgatay. 34 Piyer a gwaɗay: «Ene! Yesu Kəriste ma mbəliye kar ha, lətse,
zla sləlah yak.» Kwayaŋŋa Ene a lətse. 35 Ndo i gəma i Lida hay ta ndo neheye
ka barrbar i Saron aye tebiye tə ŋgatay andza niye na, ta mbəɗa ha mədzal gər
tay. Tə pa mədzal gər tay ka Bəy Maduweŋ.

Piyer a mbəl ahaya Tabita abəra ma mədahaŋ

36 Ŋgwas məpe mədzal gər ka Yesu andaya məzele ŋgay Tabita. Tə zalay tə
bazlam i Gərek na, Dorkas. Andza məgweɗe: Mawene. A ndzawa i ŋgay na,

ma gəma i Zope. Neŋgeye a gawa ŋgwalak a ndo hay huya ada a dzənawa tay
ha mətawak hay. 37 A hələy niye na, a dəɗa dəvats ada a mət. A mət na, tə bara
na. Tsa na, tə tsal ha a gay nakə ka gər i gay niye aye.
38 Gəma i Lida na, bəse ta gəma i Zope. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye
ma Zope aye tə tsəne Piyer neŋgeye ma Lida na, tə slər ndo hay sulo ka təv i
Piyer, mâ yaw. Tə gwaɗay naha: «Nəmaa gaka naha amboh, dara bəse təday.»
Ndo neheye sulo aye ti ye ka təv i Piyer. 39 Piyer a tsəne bazlam tay niye na,
kwayaŋŋa a hələw bo, ti yaw ta ndo niye hay.
Piyer a husaw na, tə laka ha a gay nakə ka gər i gay neŋgeɗ mədahaŋ mə
ɗəma aye. Madakway i ŋgwas hay tə ŋgatay na, ta həndzəɗ naha ka təv ŋgay ta
mətuwe eye. Ta bəzay ha petekeɗ neheye Tabita a ŋgarawa ahəl nakə neŋgeye
andaya tə ɗəre mba aye. 40 Tsa na, Piyer a həhar tay ahaya ndo hay tebiye
abəra. A dəkw gurmets, a ɗuwulay naha me a Mbələm. A mbəɗa me ka təv
i mədahaŋ. A gwaɗ: «Tabita lətse!» Tabita a həndək abəra ka ɗəre. A ŋgatay a
Piyer na, a lətse, a ndza. 41 Piyer a gəs na abəra mə hələy, a dzəna na mələtse
ha ka mbələm. Tsa na, a zalatay a madakway i ŋgwas niye hay ta siye i ndo
məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ta ma naha ka təv ŋgay a gay. Ti ye naha
na, a gwaɗatay: «Anaŋ ndo kurom kə mbəl.»
42 Masuwayaŋ nakə a ge bo aye na, a ɗa a zləm ma gəma i Zope tebiye. Ndo
hay haladzay tə dzala ha ka Bəy Maduweŋ. 43 Piyer a ndza haladzay ma Zope.
A ndza na, mə gay i ndo wuray a lambaɗawa mbal, məzele ŋgay Simoŋ.

10

Gawla i Mbələm a bəzay ha bo a Korney

1 Ndo wuray ma gəma i Sezare, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, bagwar
i sidzew i Roma hay. Sidzew niye hay na, tə zalatay Sidzew i Itali hay. 2 Ndo
niye na, a paway bəzay a Mbələm ada a rəhaway naha gər a Mbələm ta ndo i
gay ŋgay hay tebiye. A dzənawa tay ha Yahuda neheye mətawak eye hay aye
ada a ɗuwulaway me a Mbələm pat pat.
3 Pat wuray ta huwa ma giye ɓəre mahkar na, məsine a gay. Ane tuk na,
neŋgeye tə dəre. A ŋgatay a gawla i Mbələm parakka lele faya ma diye naha a
gay ka təv ŋgay. A ye naha a zalay, a gwaɗay: «Korney!»
4 Korney a zəba ka gawla i Mbələm niye tə madzədzere eye, a gwaɗay: «Ka
yaw na, labara i mey Bəy Maduweŋ ga?»
Gawla i Mbələm a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Mbələm kə tsəne maɗuwule
me yak hay. Wu nakə ka vəlay a mətawak hay aye na, a yay a gər haladzay.
Neŋgeye faya ma dzaliye ka nəkar, ma mətsiye kar ha gər bay. 5 Anəke na,
slər ndo hay a gəma i Zope, tâ ye tâ zalayaw a ndoweye andaya məzele ŋgay
Simoŋ nakə tə zalay Piyer aye. 6 Neŋgeye mə gay i ndoweye andaya məzele
ŋgay Simoŋ, a lambaɗawa mbal. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.»
7 Gawla i Mbələm niye a tsikay ka bo abəra na, a ye ŋgway. Korney a zalatay
a ndo i məsler ŋgay hay sulo ada a zalay a sidzew nəte mə walaŋ i sidzew
neheye tə gaway məsler aye. Sidzew eye niye na, ndo məpay naha faya a
Mbələm. 8 A ye naha a təkəratay wu nakə a ge bo tebiye aye. Tsa na, a slər tay
ha a Zope.

Piyer a ŋgatay a wuye andza ma məsine

9 Yaw! Ndo niye hay tə həl bo, ti ye. Tədœ eye na, nəteye huya ka tsəveɗ
faya ta diye. Magərhəpat na, nəteye faya mazlambar ta ndisliye a Zope. Ta
magərhəpat eye niye Piyer neŋgeye dərmak a tsal ka gər i gay wuray fatata

mata ɗuwulay me a Mbəlom. 10 Tsa na, may a wur faya, a say mənde wu
mənday. Ahəl nakə faya ta deye wu mənday aye na, wuye a gay andza məsine.
11 A ŋgatay a mbəlom mahəndəka eye ada wuye faya ma mbəzlaweye abəra
mə ɗəma. Wuye niye na, andza peteked mafətəla eye, bagwar eye, magəsa
eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye ka dala. 12 Mə ɗəma na,
wu hay haladzay. Wu i pesl hay, gənaw hay, wu neheye tə va tə hud aye, ada
tə ɗiyeŋ hay.

13 Piyer a tsəne mətsike me, a gwaɗay: «Lətse Piyer, kəd wu neheye ada kâ
həpəd!»

14 Ane tuk na, wu niye hay na, Yahuda hay tə ge faya me mənde. Hərwi
niye Piyer a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ah! A'ay Bəy Maduweŋ ga, wu nakə tə
ge faya me, ka təra tsəɗaŋŋa bay aye na, na nda ɗaɗa bay. A seŋ bay.»

15 Mətsike me niye a tsikayaw sa, a gwaɗay: «Wu nakə Mbəlom a gwad
tsəɗaŋŋa eye na, kâ zəba faya andza mandzaɗak bay.»

16 A ma ahaya bazlam niye sik mahkar. Ma dəba eye na, kwayaŋŋa wu niye
a ma ŋgway a mbəlom.

17 Piyer a tsətsahay a gər ŋgay, a gwad: «Wu nakay na ŋgatay aye na, a say
məgweɗe mey?»

Azlakwa ahəl nakə Piyer faya ma dzaliye andza niye na, ndo neheye
Korney a slər tay naha aye ɓa ta tsətsah gay i Simoŋ ada nəteye anəke ka
məged i məfələkwe. 18 Tə zal ta gədaŋ, ta tsətsah hərwi məsəre ha ta deɗek
Simoŋ ndo nakə tə zalay Piyer aye neŋgeye andaya kanaŋ ɗaw.

19 Ane tuk na, Piyer neŋgeye faya ma dzaliye ka wu nakə a ŋgatay aye. Ahəl
nakə neŋgeye faya ma dzaliye aye na, Məsəfere i Mbəlom a gwaɗay: «Piyer,
tsəne! Ndo hay anaŋ mahkar faya ta pəliye kar. 20 Lətse, mbəzla ka təv tay.
Do ta nəteye. Kâ dzala faya gər sulo sulo bay, hərwi maa sləratəya ahaya na,
neŋ.»

21 Piyer a tsəne andza niye na, a mbəzlaw ka təv i ndo niye hay. A gwaɗatay:
«Neŋ na, ndo nakə faya ka pəlumeye aye. Ka yumaw na, hərwi mey?»

22 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmaa yaw, maa sləramaya ahaya na, bəy
i sidzew, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, ndo məɗəslay ha gər a Mbəlom.
Neŋgeye ndo i deɗek ada Yahuda hay tebiye tə gwad faya neŋgeye na, lele.
Gawla i Mbəlom a gwaɗay: "Slər ndo hay ka təv i Piyer hərwi ada mâ yaw a
gay yak. Ki yaw na, pay zləm a wu nakə ma tsikiye aye."» 23 Tsa na, Piyer a
ye tay ha a gay, a vəlatay təv məhəne hərwi həvad kə ge.

Tədœ eye na, tə həl bo ti ye ka bo dziye. Siye i ndo neheye ta təra ta malamar
hay ma məpe mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha. 24 Tədœ taɗay eye na, tə
ndisl a gəma i Sezare. Korney neŋgeye na, kə haya tay gər a ndo ŋgay hay, ta
dzam ŋgay, nəteye faya ta həbiye. 25 Ahəl nakə tə ndisl, Piyer faya ta fələkwiye
a gay i Korney aye na, Korney a yaw ka təv tay. A guɗuk ka dala kame i Piyer
ta məɗəslay ha gər. 26 Ane tuk na, Piyer a lətse ha ka mbəlom, a gwaɗay: «Lətse,
hərwi neŋ na, ndo zezeŋ andza nəkar dərmak.»

27 Tsa na, ti ye ka bo a gay ta Korney nəteye faya ta tsikiye me. Ti ye naha
na, ndo hay mahaya gər eye haladzay. 28 A gwaɗatay: «Sərum ha na, i may
Yahuda hay mede a gay i slala mekeleŋ eye hay wal kəgəbay məndze ka təv
manəte aye na, lele bay a wesl. Ane tuk na, Mbəlom kə ɗeŋ ha mazəbe ka ndo
neŋgeye tsəɗaŋŋa təbey kəgəbay mede a gay ŋgay lele bay na, kə ɗeŋ ha andza
niye bay. 29 Hərwi niye, ahəl nakə ka zalumeŋ aye na, na kərah madayaw bay.
Na yaw bəse. A seŋ məsəre ha, ka zalumeŋew na, hərwi mey?»

30 Korney a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ nakə na zalaka naha aye, anəke
kə ge məhəne mahkar ta ɓəre mahkar andza nakay, faya na ɗuwuleye me
a Mbəlom kanaŋ mə gay ga. Neŋ faya na ɗuwuliye me na, kwayaŋŋa ndo
tə peteked eye ka bo herre a yaw kame ga. 31 Tsa na, a gweɗeŋ: “Korney,
Mbəlom kə tsəne maɗuwule me yak ada kə mətsa ha gər tə madzəne yak nakə
ka dzənawa tay ha mətawak hay aye bay. 32 A gweɗeŋ slər ndo hay a gəma i
Zope mata zalayaw a Simoŋ nakə tə zalay Piyer aye. Neŋgeye mandza eye mə
gay i ndo wuray a lambaɗawa mbal, məzele ŋgay Simoŋ. Gay ŋgay na, ka me
i dəlov.” 33 Hərwi niye, na slər naha fakaya ndo hay kwayaŋŋa ada kâ yaw.
Sisœ yak, ka təma ka yaw bəse. Anəke nəkway tebiye kanaŋ kame i Mbəlom
hərwi məpay zləm a bazlam i Bəy Maduweŋ nakə a vəlaka, a gwaɗaka tsik
aye.»

Piyer a ɗa ha bazlam i Mbəlom

34 Piyer a dazlay a mətsike me, a gwaɗay: «Anəke na, na sər tuk. Ndo
hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte, ka ŋgəna tay ha ka bo bəra bay. 35 Ndo
zezeŋ tebiye, kwa neŋgeye na, ndo i gəma wuray wuray ka rəhay ha gər a
Mbəlom ada kə ge wu nakə deɗek aye na, neŋgeye ka təv i Mbəlom na, lele.
36 Ka sərum ha Mbəlom a sləraw bazlam ŋgay na, a Israyel hay ada tâ huta
zay i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. Neŋgeye na, Bəy Maduweŋ i ndo hay
tebiye. 37 Bazlam nakay a dazlay ma Galile ahəl nakə Yuhana madzəhuɓe
ndo a yam a dzəhuɓawa tay ha ndo hay a yam aye. A gwaɗawatay a ndo hay:
“Dzəhuɓum bo a yam.” Wu nakə a ge bo ma dəba eye, ma Yahuda ada ma təv
mekeleŋ eye tebiye na, ka sərum. 38 Ka sərum ha labara i Yesu ndo i Nazaret.
Mbəlom ka dzərif ha faya gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Ada sa na, Yesu ka
həhal gəma ha, kə ge ŋgwalak ada kə mbəl tay ha ndo neheye Fakalaw a dzawa
tay ha aye. A ge andza niye na, hərwi Mbəlom andaya tə neŋgeye.

39 «Nəmay na, nəmaa təra ndo məhəle mbal i wu neheye a ge aye tebiye
ma gəma i Yahuda ada ka dala i Zerozelem aye. Ta kəɗ na, ka mayako
mazləlmbaɗa eye. 40 Ane tuk na, a ge məhəne sulo, mamahkar eye na,
Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma bəɗ. Kə vəlay tsəveɗ mâ bəzamay ha bo a
nəmay ndo i maslaŋ ŋgay hay, 41 bəna ka bəzatay ha bo a ndo neheye tebiye
ta ŋgatay aye bay. Ane tuk na, a bəz ha bo na, a nəmay neheye Mbəlom a pala
may kurre andza ndo məhəle mbal ŋgay hay aye. Ma dəba eye nakə Mbəlom
a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye na, nəmaa nda wu mənday ada nəmaa
sa wu məse ta neŋgeye ka təv manəte eye. 42 Neŋgeye a gwaɗamay: “Dum
ɗumatay ha bazlam ga a ndo hay ada ɗumatay ha neŋ na, ndo nakə Mbəlom
a pa na hərwi məgatay sariya a ndo neheye nəteye andaya tə dəre ada a ndo
neheye ta mət aye hay.” 43 Ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom tebiye ta tsik faya.
Tadə ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay
hay hərwi wu nakə Yesu a ge aye.»

Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye mavəla eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye

44 Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye
a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye faya ta pay zləm a bazlam ŋgay aye tebiye.
45 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, neheye nəteye Yahuda hay ti yaw tage
Piyer aye a gatay wadəŋ wadəŋ hərwi nakə tə ŋgatay a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye
a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye. 46 Hərwi niye tə tsəne
nəteye faya ta tsikiye me tə bazlam neheye nəteye tə tsəne bay aye ada faya
ta zambaɗeye a Mbəlom bagwar eye.

Tsa na, Piyer a gwaɗ: 47 «Mata sle faya məge me ka madzəhuɓe tay ha ndo
neheye anəke tə huta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye andza nəkway na, wuye mey?»
48 Tsa na, a gwaɗatay: «Dzəhuɓum tay ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste.» Ndo
niye hay ta tsətsah faya mâ ndza ka təv tay məhəne tsakway tey.

11

Piyer a ɗatay ha wu nakə a ge bo aye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem

1 Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta malamar tay neheye ma Yuda aye tə tsəne na,
ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ta təma bazlam i Mbələm dərmak.
2 Piyer a maw a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nəteye
neheye Yahuda hay aye tə gay me a Piyer. 3 Tə gwaɗay: «Ka ye ka təv i ndo
neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ada ka nda wu mənday ta nəteye na,
hərwi mey?»

4 Piyer a tsəne andza niye na, a təkəratay wu nakə a ge bo aye ka madazlay
hus ka mandəve aye. A gwaɗatay: 5 «Kurre eye na, neŋ ma gəma i Zope. Ahəl
nakə neŋ faya na ɗuwuliye me aye na, wuye a geŋ andza məsine. Na ŋgatay
a wuye faya ma mbəzlaweye ta təv ga. Wu niye na, andza peteked mafətəla
eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv faɗ, faya ma mbəzlaweye
abəra mə mbələm. A yaw na, bəse ta təv ga. 6 Na zəba ɗəre a ɗəma ada na
ŋgatay a wu i pesl hay, a gənaw hay, wu neheye tə va tə huɗ aye, ada ɗiyeŋ
hay.

7 «Tsa na, na tsəne mətsike me, a gweɗeŋ: “Lətse Piyer, kəɗ wu neheye ada
kâ həpəɗ!”

8 «Na mbəɗay faya, na gwaɗay: “Ah! A’ay Bəy Maduweŋ, ɗaɗa na həpəɗ wu
nakə tə ge faya me aye kəgəbay wu nakə tsəɗaŋŋa bay aye na, na həpəɗ ɗaɗa
bay.”

9 «Na tsəne mətsike me sa, a gweɗeŋ: “Wu nakə Mbələm a gwaɗ tsəɗaŋŋa aye
na, kâ zəba faya andza mandzaɗak bay.” 10 A meseŋ ha bazlam sik mahkar.
Tsa na, wu niye a ma a mbəlom tebiye.

11 «Azlakwa bay ndo hay mahkar ti ye naha kwayaŋŋa a həlay niye a gay
nakə nəmay mə ɗəma aye. Tə slərataya ahaya abəra ma Sezare. 12 Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye a gweɗeŋ: “Ka ge mahonok bay, do bəse.” Malamar neheye
məkwa na hələtaya ahaya kanaŋ aye na, tə laka ga ahaya a Sezare ada nəmaa
ye a gay i Korney ta nəteye tebiye. 13 Tsa na, a təkəramay kəkay nakə a ŋgatay
a gawla i Mbələm aye. Gawla i Mbələm a gwaɗay: “Slər ndo a Zope, tâ ye tâ
zalayaw a Simoŋ nakə tə pa faya məzele Piyer aye. 14 Ki yaw na, ma tsikakeye
bazlam i mətəme ada a ndo yak hay tebiye.”

15 «Na dazlay a mətsike me na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a mbəzlaw fataya
andza nakə a mbəzlaw fakwaya ahəl niye aye. 16 Wu nakə Bəy Maduweŋ
a tsik ahəl niye na, a meŋaw a gər: “Yuhana a dzəhuɓ tay ha ndo hay na, a
yam ɗekɗek tsa. Ane tuk na, nəkurom na, ta dzəhuɓiye kurom a Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye.” 17 Ta deɗek, Mbələm kə vəlatay Məsəfəre ŋgay, andza nakə a
vəlakway ahəl nakə ka dzalakwa ha ka Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye. Neŋ
ɗa məgay me a Mbələm na, neŋ way?»

18 Tə tsəne bazlam niye na, ta may ha maŋgok a Piyer sa bay. Ta zambaɗay
a Mbələm, tə gwaɗ: «Mbələm kə vəlatay tsəveɗ a ndo neheye nəteye Yahuda
hay təbey aye mambəɗe ha mede tay ada tâ huta sifa nakə deɗek aye.»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Aŋtiyos

19 Ahəl nakə tə kəɗ Etiyen aye na, ta dazlay məgatay ɗəretsətseh a ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye, ta dazlay mahway a gəma mekeleŋ eye hay.
Siye hay mə walaŋ tay, ti ye a Fenisi, a Sipəre, siye hay a gəma i Aŋtiyos. Ane
tuk na, nəteye niye hay tə ɗawatay ha bazlam i Mbəlom a Yahuda hay ɗekɗek.
20 Siye i ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i Sipəre ta Siren aye ti ye a
Aŋtiyos. Ti ye tə ɗatay ha labara i Bəy Maduweŋ Yesu a ndo neheye nəteye
Yahuda hay bay aye dərmak. 21 Gədaŋ i Bəy Maduweŋ andaya fataya. Hərwi
niye ndo hay haladzay ta dzala ha ka Bəy Maduweŋ.
22 Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tə tsəne labara
i malamar neheye ma Aŋtiyos aye na, tə slər Barnabas ka təv tay. 23 Barnabas
a həl bo, a ye a ɗəma, a ye naha a ŋgatay ma kəkay nakə Mbəlom a pa ŋgama ka
ndo məpe mədzal gər aye na, a yay a gər haladzay. Tsa na, a vəlatay gədaŋ a
nəteye niye hay tebiye ta ndza huya ka tsəveɗ i Bəy Maduweŋ. 24 Andza niye,
Barnabas na, ndo lele eye. Neŋgeye maraha eye ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada
kə pa mədzal gər peteh ka Yesu. Ndo hay haladzay ta səkah, tə pa mədzal gər
ka Bəy Maduweŋ.
25 Ma dəba eye na, Barnabas a həl bo a ye a gəma i Tarsis mata pəlaw Sol.
26 A ndisl naha a ɗəma na, a huta Sol. Ti yaw ka bo salamay a Aŋtiyos. Nəteye
salamay tə ndza ma Aŋtiyos məve nəte ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.
Ta tətik tay ha ndo hay haladzay ka məpe mədzal gər ka Yesu. Tə lah məzele
a ndo məpay bəzay a Yesu hay ndo i Kəriste hay na, ma Aŋtiyos.
27 Pat wuray na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə həl bo abəra ma
Zerozelem, ti ye a Aŋtiyos. 28 Ndo nəte mə walaŋ tay məzele ŋgay Agabus,
a ɗa ha ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye, a gwaɗ: «Mandərzlaŋ ma giye
ka məndzibəra tebiye.» Slala i mandərzlaŋ niye na, kə ge ahəl nakə Kəlod
neŋgeye bəy i Roma aye. 29 A tsik andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu, tə gwaɗ: «Kwa way mâ vəl wu nakə ma sliye faya məvəle aye hərwi
məsləre tay naha madzəne a malamar neheye ma Yahuda aye.» 30 Tsa na,
ta tsakal wu, tə sləratay naha a madugula neheye ma Yahuda aye tə həlay i
Barnabas tə Sol.

12

Tə kəɗ na Yakuba ada tə gəs Piyer

1 A həlay niye na, bəy nakə tə zalay Herod aye a pa bo ka məgatay
ɗəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. 2 A kəɗ na Yakuba malamar
i Yuhana ta maslalam. 3 A zəba faya ka məkəɗe Yakuba nakə a kəɗ na aye,
a yay a gər a Yahuda hay. A gəs na Piyer a həlay i magurlom nakə tə zalay
magurlom i peŋ nakə tə kwasa ha bay aye. 4 Herod a gəs na Piyer na, a pa
na a daŋgay. A həl sidzew hay faɗ faɗ madzəga faɗ matsəpe na. A dzala mə
gər ŋgay na, aza mâ gəsa ahaya kame i ndo hay ma dəba i magurlom ada ma
geye sariya. 5 Sidzew hay faya ta tsəpiye na Piyer ma daŋgay. Ane tuk na, ndo
məpe mədzal gər hay ka Mbəlom nəteye faya ta ɗuwuleye me a Mbəlom pat
pat hərwi Piyer.

Gawla i Mbəlom a təma ahaya Piyer abəra ma daŋgay

6 Ta həvaɗ eye niye ɗəre ma ta tsaɗiye na, Herod ma ta geye sariya a Piyer
kame i ndo hay. Piyer mandzahəra eye ma wuzlah i sidzew hay sulo. Neŋgeye
madzawa eye tə tsalalaw hay sulo ada sidzew mekeleŋ eye hay sulo faya ta
tsəpiye məgeɗ i gay i daŋgay niye. 7 Kwayaŋŋa gawla i Mbəlom a yaw a gay
nakə Piyer mə ɗəma aye, wuye a dəv dzaydzay mə gay niye. Gawla i Mbəlom
a lamay a Piyer, a daŋgwazla ha, a pəɗeke ha. A gwaɗay: «Lətse bəse!» Tsa

na, tsalalaw hay ta ŋgəzlah ndəruts ndəruts abəra mə həlay. 8 Tsa na, gawla i
Mbəlom a gwaɗay: «Pa wu i bəzay i huɗ yak ada ɓar tahərak yak a sik.» Piyer
a ge andza nakə gawla i Mbəlom a tsikay aye. Gawla i Mbəlom a gwaɗay sa:
«Pa ka bo məkelkabo yak ada dara peŋ bəzay.»
9 Piyer a zəŋgal ahaya gawla i Mbəlom, ti yaw abəra mə gay i daŋgay. Kə
dzala ha wu nakə gawla i Mbəlom faya ma giye deɗek na, kə dzala ha bay. A
dzala ha mə gər ŋgay na, məsine a gay. 10 Tə tawaɗaw abəra ka sidzew neheye
ka məgeɗ makurre aye, tə ndislew ka masulo eye. Tsa na, tə ndislew ka məgeɗ
i ɓəre nakə madayaw a walaŋ gay aye. Tə ndisl naha faya na, məgeɗ niye a
həndək bo mahəŋgeye bətaŋ kame tay. Tsa na, tə ndohwaw abəra. Ti ye ka
tsəveɗ na, kwayaŋŋa gawla i Mbəlom a gər ha Piyer.
11 Wu nakə a ge bo aye na, Piyer a sər tuk. Tsa na, a gwaɗ: «Anəke na, na sər
ta deɗek Mbəlom kə sləraw gawla ŋgay ka təv ga, kə təma ga ahaya abəra mə
həlay i bəy Herod ada mə ɗaretsətseh i Yahuda neheye tə dzala məgeŋ aye.»
12 Ahəl nakə Piyer a sər ha wu nakə a ge bo aye lele tuk na, a ye a gay i
Mari maya i Yuhana nakə tə zalay Markus aye. Mə ɗəma na, ndo hay mahaya
gər eye haladzay, nəteye faya ta ɗuwuleye me a Mbəlom. 13 Tsa na, Piyer a
ye naha a fay a məgeɗ. Ndo i məsler dem eye, məzele ŋgay Rodi a tsəne, a
həndzəɗ naha ka məgeɗ hərwi mahəndəke abəra ma məgeɗ. 14 A tsəne mətsike
me i Piyer na, a sər ha bədĭɗay ŋgay. Ɗərev ŋgay a ŋgwasa haladzay. Ka həndək
abəra mə gay sa bay. Ɗuh a hway mata ɗatay ha a ndo hay, Piyer ma bəra.
15 Tə gwaɗay: «Gər a vuwaka ɗaw?»
Ane tuk na, a gwaɗatay sa: «Ta deɗek Piyer ma bəra, maraw me bay.»
Tə gwaɗ: «Agəla ma giye na, gawla i Mbəlom nakə a həbawa na aye.»
16 Piyer na, neŋgeye faya ma feye a məgeɗ huya. Ta həndək abəra ma məgeɗ
na, tə ŋgatay a Piyer. Tsa na, a gatay hərɓaɓəkka. 17 A gatay kət kət tə həlay,
tâ bəbəl wuray bay, tâ ndza ɗikdĭk. Tsa na, a təkəratay ma kəkay nakə Bəy
Maduweŋ a laka ahaya abəra mə gay i daŋgay aye. A gwaɗatay sa: «Ɗumay ha
a Yakuba* ada a siye i malamar hay.» Tsa na, a yaw abəra mə gay, a ye a təv
eye.
18 Ɗəre a tsaɗa na, sidzew hay ta ŋgatay a Piyer bay. Wadəŋ wadəŋ a ge
mə walaŋ tay haladzay. Ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Piyer a təra
mey?»
19 Herod a tsəne Piyer kə təmaw abəra ma daŋgay na, a gwaɗatay a ndo hay:
«Dum ta pəlum ahaya.» Ndo hay ti ye ta pəla na, ta huta na bay. A zalatay a
ndo matsəpe niye hay, a tsətsah fataya abəra, a gwaɗatay a ndo hay: «Kəɗum
tay ha sidzew neheye abəra mə ɗəma.»
Ma dəba eye na, Herod a lətse abəra ma Yahuda, a ye a Sezare. A ndza mə
ɗəma tsakway.

Məməte i Herod

20 Ndo i wuzlahgəma i Tir ta Sidoŋ tə ndza ta dala i Herod. Tə huta wu
mənday tay na, mə ɗəma. Ahəl niye na, wu a ndalay a Herod ka ndo i gəma i
Tir ta Sidoŋ. Ndo hay tə ma ha ka bo bazlam. Tsa na, ti yaw ka təv i ndoweye
andaya məzele ŋgay Bəlastus, neŋgeye ndo i sik i bəy. Tə slər na ka təv i Herod,
mâ ye mâ gwaɗay: «Ɓarakwa məndze zay mə walaŋ kway.»
21 Herod a tsəne bazlam tay niye na, a patay pat hərwi məma ha ka bo
bazlam mə walaŋ tay lele. Məpesle həlay tay kə ndisl a ɗəma tuk. Pat eye
niye na, Herod a pa ka bo peteɗeɗ i məlәve bəy ŋgay. A ndza ka təv məndze i

* **12:17** Kanaŋ a tsik na, ka bəy i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.

bəy ŋgay, kame i ndo hay tebiye. A tsikatay bazlam neheye a ləva ha bo aye.
22 Tsa na, ndo hay ta wuda haladzay, tə gwaɗ: «Maa tsik me na, mbəlom bəna
ndo zezeŋ bay!» 23 Herod a tsəne andza niye na, a ɗəslay ha gər a bo, kə ɗəslay
ha gər a Mbəlom bay. Kwayaŋŋa gawla i Mbəlom a yaw a fay a Herod, səŋ hay
tə way a huɗ. Tsa na, a mət.
24 Azlakwa ɗuh, bazlam i Mbəlom a ɗa a zləm kame kame haladzay.
25 Barnabas tə Sol ta ndəv ha məsləre tay nakə tə slər tay ha a Zerozelem aye
na, ta mbəɗa gər a Aŋtiyos. Tə zla ahaya Yuhana nakə tə zalay Markus aye ka
həlay.

13

Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a zla Barnabas tə Sol

1 Ahəl niye mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma gəma i
Aŋtiyos aye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ta ndo matətikawatay
bazlam i Mbəlom a ndo hay andaya. Ndo i maslaŋ eye niye hay na, Barnabas,
Simeyoŋ nakə tə zalay Zeŋzeŋ eye aye, Lukiyus ndo i Siren, Manayeŋ ndo
nakə ta həhalawa ta Herod bəy i Galile ahəl nakə nəteye wawa eye hay mba
aye, ada Sol. Herod a ləvawa na, gəma i Galile. 2 Pat wuray nəteye faya
ta ɗəsleye ha gər a Bəy Maduweŋ ada faya ta giye daliyam na, Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye a gwaɗatay: «Pum tay ha Barnabas tə Sol təv tay wal hərwi məge
məsler ga nakə na zalatay faya aye.» 3 Ta ndəv ha daliyam tə maɗuwule me
na, tə pa həlay ka Barnabas tə Sol. Tsa na, tə gər tay ha, ti ye mata ge məsler i
Mbəlom tuk.

Barnabas tə Sol mə Sipəre

4 Andza nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a slər tay ha Barnabas tə Sol aye na, tə
həl bo ti ye a gəma i Selosi. Mə ɗəma na, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye ha a
gəma i Sipəre gəma nakə ma wuzlah i dəlov aye. 5 Tə ndisl a gəma wuray tə
zalay Salamin na, tə pa bo ka məɗe ha bazlam i Mbəlom mə gay i maɗuwule
me i Yahuda hay. Nəteye dziye ta Yuhana Markus, a dzənawa tay ha.
6 Tə tas abəra ma gəma niye ma wuzlah i yam aye na, tə husa a gəma i Pafos.
Mə ɗəma na, tə ndzay a gər a maharam wuray tə zalay Bar-Yesu. Ndoweye
niye na, neŋgeye ndo i Yahuda, ndo nakə a gwaɗ neŋgeye ndo məɗe ha bazlam
i Mbəlom aye. 7 A ndzawa na, ka təv i bəy i gəma niye ma wuzlah i dəlov nakə
tə zalay Sipəre aye. Bəy niye tə zalay na, Sergiyos Polus. Neŋgeye na, a tsah
lele, a sər wu. Barnabas tə Sol tə ndisl naha na, a zalatay hərwi a say tâ tsikay
bazlam i Mbəlom.
8 Ane tuk na, Bar-Yesu maharam nakə tə zalay Elenas dərmak aye, a ye a
gaw maləveɗ ka təv i bəy. A say bəy mâ təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu bay.
9 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a yaw a rah a bo i Sol nakə tə zalay Pol aye dərmak. A
ndazl na maharam niye. 10 Tsa na, a gwaɗay: «Nəkar ndo nakə bəbərek mə bo
yak haladzay aye ada nəkar seweɗ eye haladzay. Nəkar na, wawa i Fakalaw.
Wu nakə lele aye na, ka nay ɗəre tebiye. Nəkar na, a saka matəra ha bazlam i
Bəy Maduweŋ maraw me na, hərwi mey? 11 Tsəne, anəke! Bəy Maduweŋ ma
giye fakaya mevel. Ma təriye kar ha guluf eye, ka ndziye tsakway ka ŋgateye
a pat sa bay.»
Tsa na, kwayaŋŋa Elanas a ge guluf deɗek tətərgam həvaɗ. A ŋgatay a ɗəre
bay. A mbəɗa bo tewelewele mapəle ndo məgəsay həlay.
12 Bəy niye a ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a dzala ha ka Yesu hərwi
matətike i Pol nakə a tətik ka Bəy Maduweŋ aye kə gay hərɓaɓəkka.

Barnabas tə Pol ma Aŋtiyos i Pizidi

13 Pol ta ndo ŋgay hay, tə həl bo abəra ma Pafos. Tə tsal a kwalalaŋ i yam,
ti ye a gəma i Perge ka dala i Pamfeli. Mə ɗəma na, Yuhana Markus a gər tay
ha, a mbəɗa gər a Zerozelem. 14 Barnabas tə Pol na, ti ye kame kame. Ti ye
abəra mə Perge, ti ye a Aŋtiyos ka dala i Pizidi ta tsəveɗ. Pat i mazəzukw bo
na, ti ye a gay i maɗuwule me. Ti ye naha tə ndza ka dala. 15 Ti ye naha na,
faya ta dzaŋgateye mə ɗerewel i Musa ada mə ɗerewel i ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom hay. Ma dəba eye ta ndəv ha mədzeŋge na, bəy hay i gay i maɗuwule
me niye tə gwaɗatay: «Malamar ga hay, taɗə bazlam kurom andaya mətsikatay
a ndo hay hərwi məvəlatay gədaŋ na, ka slumeye faya mətsike me anəke tuk.»
16 Pol a lətse, a zla həlay ka mbəlom, a gatay həlay kət kət, andza məgweɗe:
«Ndzum ɗikɗik.» A gwaɗatay: «Nəkurom ndo i Israyel hay ada ta nəkurom siye
i ndo neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye dərmak. Pumay zləm a bazlam
nakə na tsikakumeye.
17 «Mbəlom kway nəkway ndo i Israyel hay kə pala bəba təte kway hay ahəl
niye. Ahəl nakə nəteye tə ndzawa ma gəma i Ezipt aye na, Mbəlom ka səkah
tay ha haladzay. Ma dəba eye na, kə həlatay ahaya ta gədaŋ i həlay ŋgay.
18 Mbəlom kə gatay gər ma kəsaf məve kuro kuro faɗ. 19 Ma dəba eye na, ka
bəbazl tay ha gəma hay tasəla abəra ka dala i Kanan. A vəlatay dala niye a ndo
ŋgay Israyel hay andza i tay wu tay. 20 Wu niye tebiye kə ndza ma giye məve
kuro kuro faɗ gər eye zlam. Ma dəba eye na, kə pa tay ndo məge sariya hay
a bəba təte kway hay. A ge andza niye na, hus a həlay nakə Samuyel neŋgeye
ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye.
21 «Ma dəba eye na, ta tsətsah bəy ka Mbəlom. Mbəlom a vəlatay Sayul,
wawa i Kis, ma ləver i Bendzameŋ. Sayul a ndza ma bəy məve kuro kuro
faɗ.
22 «Tsa na, Mbəlom a kal ha Sayul, a patay Davit andza bəy. Mbəlom a gwaɗ:
“Na sər ha Davit wawa i Zese, neŋgeye na, a yeŋ a gər. Ma giye na, wu nakə a
seŋ aye tebiye.”»
23 Pol a gwaɗatay sa: «Ndo nəte mə walaŋ i gwala i Davit hay Mbəlom a pa
na ndo mətəme tay ha Israyel hay na, Yesu. Ba kə tsik kurre, a gwaɗ ma vəliye.
24 Ahəl nakə Yesu ki yaw zuk bay aye na, Yuhana madzəhuɓe ndo a yam kə
ɗa ha bazlam i Mbəlom. Kə zalatay a ndo i Israyel hay tebiye tâ mbəɗa ha
mede tay ada tâ dzəhuɓ bo a yam. 25 A ndisl a həlay nakə Yuhana madzəhuɓe
ndo a yam ma ndəviye ha məsler ŋgay aye na, a gwaɗawa: “Ka dzalum mə
gər kurom, neŋ na, way? Neŋ na, ndo nakə nəkurom faya ka həbumeye bay.
Ane tuk na, tsənum: Neŋgeye na, ma deyeweye kame ga. Neŋ na sla ɗa kwa
məpəlay ha ləɓer i tahərak ŋgay bay.”
26 «A nəkurom malamar ga hay, nəkurom wawa i Abraham hay ada a
nəkurom siye neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye, Mbəlom a sləraw
labara nakay na, a nəkway, kəkay nakə a təma kway ha aye. 27 Andza niye,
ndo i Zerozelem hay ta bəy tay hay, Yesu neŋgeye way na, ta sər ha bay.
Bazlam i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom neheye tə dzaŋgawa pat i mazəzukw
bo aye na, ta tsəne bay. Ahəl nakə tə kəɗ Yesu aye na, bazlam i ndo i məɗe
ha bazlam i Mbəlom hay kə ge bo tuk. 28 Kwa taɗə ta huta faya abəra mənese
nakə ɗa məkəɗe aye bay bəbay na, ta tsətsah ka Pilat mâ kəɗ na ka mayako
mazləlmbaɗa eye. 29 Tə ge wu nakə Ɗerewel i Mbəlom a ɗa ha ka gər ŋgay
aye. Ma dəba na, ti ye tə mbəzla ahaya mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako
mazləlmbaɗa eye. Ti ye ha, tə pa na a tsəvay. 30 Ane tuk na, Mbəlom kə mbəla
ahaya abəra ma mədahaŋ. 31 Ma məhəne haladzay, ka bəzatay ha bo a ndo
neheye ti yaw ka bo ma Galile, ti ye ka bo a Zerozelem aye. Anəke nəteye niye

ta həhal ka bo dziye na, nəteye ta təra ndo məhəle mbal ŋgay hay kame i ndo i Israyel hay.
32 «Nəmay eye, nəmaa yakum ahaya Labara Ŋgwalak eye. Wu nakə Mbəlom a tsik kurre a gwaɗ ma vəlateye a bəba təte kway hay aye na, 33 kə ge na hərwi kway. A ge na, a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ. Mawatsa eye mə Ɗerewel i Dəmes hay 2, a gwaɗ:
“Nəkar wawa ga.
Bəgom neŋ na təra Bəba yak.*”
34 «Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ. A ɗa ha kurre, a gwaɗ ma ziye ma tsəvay bay. Kə tsik andza nakay, a gwaɗ:
“Na ta vəlakumeye wu nakə tsəɗaŋŋa eye ada deɗek eye andza nakə na tsikay a Davit, na gwaɗay na vəlakeye aye.†”
35 «Hərwi niye, kə tsik ma Dəmes hay sa, a gwaɗ:
“Nəkar Mbəlom na, ka gəriye ha ndo i məsler yak mâ ze ma tsəvay bay.‡”
36 «Davit a həlay i məndze ŋgay na, kə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma dəba eye Davit a mət. Ta la na ka təv i bəba təte ŋgay hay ada kə ze ma tsəvay. 37 Ane tuk na, ndo nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye na, kə ze ma tsəvay təbey.
38 «Malamar hay, sərum na, nəmay faya nəmaa ɗakumeye ha Mbəlom a pəsatay ha mezeleme i ndo hay na, hərwi Yesu. 39 Ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəseye ha mənese ŋgay tebiye. Bazlam i Musa mapala eye, neŋgeye na, gədaŋ ŋgay andaya məpəsakum ha mənese bay.
40 «Gum metsehe, wu nakə ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye na, mâ ndzakum a gər bay. Tə watsa na, tə gwaɗ:
41 “A həlay kurom nakay, na giye məsler nakə ka dzalumeye ha faya bay kwa taɗə ndəray mâ təkərakum aye.
Zəbum, nəkurom neheye ka zəbum ka bazlam ga andza wu lele aye bay aye, mâ gakum hərɓaɓəkka, dum mətum.§”»
42 Pol ta Barnabas ta ndəv ha bazlam tay na, ti yaw abəra mə gay i maɗuwule me. Ti yaw abəra na, ta tsətsah fataya, tə gwaɗatay: «Mumaw pat i mazəzukw bo mekeleŋ eye sa ada ka tsikumameye ka gər i labara nakay sa.» 43 Ahəl nakə ndo hay faya ta ŋgəniye gər aye na, Yahuda hay haladzay ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule i Yahuda hay aye, tə patay bəzay a Pol ta Barnabas. Pol ta Barnabas tə vəlatay gədaŋ hərwi ada tâ gər ha ŋgwalak i Mbəlom sa bay.
44 Pat i mazəzukw bo mekeleŋ eye a slaw na, həlay a vay a ndo i gəma niye hay tebiye tə haya gər hərwi mətsəne bazlam i Bəy Maduweŋ. 45 Siye i Yahuda hay tə ŋgatay a ndo neheye hay haladzay tə haya gər aye na, a ndalatay haladzay. Tə ge fataya sələk. Ta dazlay mətsike wu nakə lele bay aye ka Pol ada tə tsaɗay pəleslesle.
46 Pol ta Barnabas tə tsik me tə zluwer eye bay tebiye, tə gwaɗatay: «Haɓe nəmaa ɗakumeye ha bazlam i Mbəlom na, a nəkurom təday. Ane tuk na, ka dzalum na, lele bay nakə kâ hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye. Anəke na, nəmaa diye wu may, nəmaa ta ɗateye ha a ndo neheye Yahuda hay bay aye.
47 Bəy Maduweŋ a gwaɗamay na, kəkay? A gwaɗ:
“Nəkar na, na pa kar andza dzaydzay ma dəvateye a ndo i məndzibəra hay tebiye,
hərwi ada kâ ye ka təv neheye dəreŋ eye ka tsikatay a ndo hay,

* **13:33** Dəmes hay 2.7. † **13:34** Ezay 55.3. ‡ **13:35** Dəmes hay 16.10. § **13:41** Habakuk 1.5.

neŋ Bəy Maduweŋ na mbəliye* tay ha na, kəkay?"»
48 Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə tsəne bazlam niye na, ɗərev
tay a ŋgwasa haladzay, a yatay a gər. Ta dazlay a mazambaɗay a bazlam i Bəy
Maduweŋ. Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha hərwi məhute sifa nakə ma
ndəviye bay aye na, nəteye tebiye tə dzala ha ka Mbəlom.
49 Andza niye, bazlam i Mbəlom a ŋgəna gər ka gəma niye tebiye. 50 Ane
tuk na, Yahuda hay tə patay me a ŋgwas zlele eye neheye tə ɗəslaway ha
gər a Mbəlom aye ta ndo neheye bagwar eye, tə gatay ɗəretsətseh a Pol ta
Barnabas. Ta həhar tay ha abəra ka dala niye. 51 Pol ta Barnabas ta tətəkw ha
burhway i gəma tay abəra ka sik tay.† Ti ye a gəma wuray tə zalay Ikoniyom.
52 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə zaw ma Aŋtiyos aye na, ɗərev
tay a rah ta məŋgwese ada ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye.

14

Pol ta Barnabas ma Ikoniyom

1 Pol ta Barnabas tə husa a Ikoniyom na, ti ye tə fələkwa a gay i maɗuwule
me i Yahuda hay andza nakə ma Aŋtiyos aye dərmak. Ta tətikatay bazlam i
Yesu a ndo hay. Yahuda hay haladzay ta ndo neheye Yahuda hay bay aye tə
dzala ha ka Yesu. 2 Ane tuk na, Yahuda neheye ta təma bazlam i Yesu bay
aye na, tə patay me a ndo neheye Yahuda hay bay aye hərwi ada tâ dzala wu
nakə lele bay aye ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. 3 Ɗuh Pol ta Barnabas
tə ndza ma Ikoniyom haladzay. Tə tsikatay me tə zluwer eye bay ka gər i Bəy
Maduweŋ. Tə ɗawa ha ŋgwalak ŋgay ada bəy Maduweŋ na, a vəlawatay gədaŋ
ka məge masuwayaŋ hay hərwi məɗe ha bazlam tay nakə faya ta tsikiye na,
deɗek. 4 Ndo i gəma niye hay ta ŋgəna sulo. Ndo siye hay nəteye ta diye i
Yahuda hay, siye hay ta diye i ndo i maslaŋ i Yesu hay.
5 Tsa na, Yahuda siye hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə ləva
bo hərwi məge ɗəretsətseh a Pol ta Barnabas ada məkəɗe tay ha abəra mə
ɗəma tə kwar. 6 Pol ta Barnabas tə sər, ta kəɗiye tay ha na, ta hway. Tə zla
tsəveɗ nakə a ye a gəma i Listəre ada a ye a gəma i Derbe. Gəma neheye sulo
aye na, ka dala i Likawni salamay. 7 Tə ɗawa ha Labara Ŋgwalak eye ka dala
eye niye.

Pol ta Barnabas mə Listəre

8 Ma gəma i Listəre na, ndoweye andaya matəra eye mə sik. Neŋgeye matəra
eye kwa ka məwe ŋgay. Kə lətse, ki ye ɗaɗa tə sik ŋgay bay. 9 Pat wuray na,
neŋgeye faya ma pay zləm a bazlam i Pol, Pol a zəba faya. Kwayaŋŋa Pol a sər
neŋgeye na, tsəveɗ andaya məmbəle ha hərwi kə pa mədzal gər ka Yesu. 10 Pol
a tsikay me ta magala, a gwaɗay: «Lətse tə sik yak dzək lele.» Tsa na, a lətse
tsəkwaɗ, a mbərəzla tə sik ŋgay. A pa bo ka mede duwak duwak.
11 Ndo hay tə ŋgatay a wu nakə Pol a ge aye na, ta wuda tə bazlam i gəma tay
Likawni, tə gwaɗ: «Mbəlom hay ta təra andza ndo zezeŋ, ta mbəzlaw ka təv
kway.» 12 Tə pa məzele ka Barnabas «Zeus», mbəlom tay ada ka Pol «Hermes»*
hərwi neŋgeye na, ndo i maslaŋ. 13 Gay i məvəlay wu a mbəlom nakə Zeus aye
bəse ka tsəveɗ məfələkwe a gəma niye. Tsa na, ndo məvəlay wu a Zeus tay
niye a ye a gəsaw sla bagwar eye hay, a pa fataya məvurze i wu neheye lele

* **13:47** Ezay 49.6. † **13:51** Matətəkw ha burhway abəra ka sik andza məgweɗe Pol ta Barnabas ta giye wuray hərwi ndo i wuzlahgəma nakay sa bay. Wu i wuzlahgəma niye ma mətsa fataya bay kwa burhway nakə ka sik aye. * **14:12** Mə kule i Gərek hay na, Zeus neŋgeye bəy i mbəlom tay hay ada Hermes na, ndo i maslaŋ.

haladzay aye. A gəsa tay ahaya ka məgeɗ i gay i məvəlay wu a mbəlom tay niye. A say na, ndo hay tâ vəlatay a Pol ta Barnabas andza wu nakə tə vəlawa kəriye a mbəlom tay aye. 14 Ane tuk na, Pol ta Barnabas tə tsəne na, a ndalatay haladzay. Ta ŋguraɗa ha petekeɗ tay, ti ye a walaŋ i ndo niye hay, ta wuda, tə gwaɗatay: 15 «Ndo neheye, ka gum wu nakay na, hərwi mey? Nəmay na, ndo zezeŋ hay andza nəkurom dərmak. Nəmaa yaw na, nəmaa zlakumaw Labara Ŋgwalak eye ada məɗakum ha na, gərum ha kule kurom neheye ŋgama andaya mə ɗəma bay aye. Ada mbəɗumaw me ka təv i Mbəlom ma ndziye ka tor eye. Neŋgeye nakə a ge magərmbəlom, dala, dəlov ada tə wu neheye mə ɗəma aye tebiye. 16 Ahəl niye na, kə gər tay ha ndo hay tâ pay bəzay a wu tay neheye faya ta paway bəzay aye. 17 Ane tuk na, kə ɗatay ha a ndo hay na, neŋgeye andaya ta nəteye. A ɗatay ha na, ta ŋgwalak ŋgay nakə faya ma gateye aye. A pakumaw yam ada kə palakumaw wu mənday abəra ma guvah tə həlay eye. Ka hutum wu mənday ada a ŋgwasakum ha ɗərev kurom.» 18 Kwa Pol ta Barnabas tə tsikatay andza niye bəbay na, ta təma bay. A satay məkəɗe tay sla niye huya.

19 A həlay niye na, Yahuda hay ti yaw abəra ma Aŋtiyos i Pizidi, siye hay ti yaw ma Ikoniyom, tə ndislew a gəma i Listəre. Tsa na, tə patay me a ndo hay. Tə kal na Pol tə kwar hərwi məɗəke na. Tə vaha na dəreŋ abəra mə walaŋ gay. Tə dzala na, tə gwaɗ ma giye kə mət. 20 Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə haya faya gər, tə lawara na a wuzlah. Pol a lətse, a mbəɗa gər a walaŋ gay. Tədœ eye na, a həl bo, ti ye ta Barnabas a gəma i Derbe.

Pol ta Barnabas tə ma a Aŋtiyos

21 Pol ta Barnabas tə ndisl naha a ɗəma na, tə ɗa ha Labara Ŋgwalak eye mə walaŋ i gəma i Derbe. Ndo hay haladzay tə pa mədzal gər ka Yesu. Ma dəba eye na, ta mbəɗa gər a Listəre, ti ye abəra ma Listəre, ti ye a Ikoniyom. Ti ye abəra ma Ikoniyom, ti ye a Aŋtiyos i Pizidi. 22 A gəma nakə ta ndisl a ɗəma aye na, tə vəlawatay gədaŋ a dərev a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka mədzele ha huya ka Yesu. Tə gwaɗawatay: «Ka deyekweye a Bəy i Mbəlom na, kutoŋ ka sakweye ɗəretsətseh haladzay.» 23 Tə pala ndo hay mə walaŋ tay, ta təra tay ha madugula hay. Tsa na, tə ndza, tə ge daliyam, ta ɗuwulay me a Mbəlom hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Tə pa tay ha a həlay i Bəy Maduweŋ nakə tə dzala ha faya aye. Tsa na, ti ye wu tay.

24 Ti ye, tə tas abəra ma gəma i Pizidi, tə ndisl a gəma i Pamfeli. 25 Ti ye naha tə ɗa ha bazlam i Mbəlom ma Perge. Tsa na, ti ye a gəma i Ataliya. 26 Tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a Aŋtiyos. Aŋtiyos na, gəma nakə tə pa tay a həlay i Mbəlom mə ɗəma aye hərwi ada mâ vəlatay ŋgwalak ka məge məsler ŋgay. Anəke tə ge na, məsler eye niye tuk.

27 Tə ndisl naha a Aŋtiyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge hərwi tay aye tebiye, ada ma kəkay nakə a həndəkatay tsəveɗ a ndo neheye Yahuda hay bay aye ka məpe mədzal gər ka Yesu aye dərmak. 28 Pol ta Barnabas tə ndza haladzay ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Aŋtiyos.

15

Məkəɗe wuway ka məɗəse bo

1 Ma dəba eye na, ndo hay ti yaw abəra ma Yahuda a Aŋtiyos. Ti yaw na, ta dazlay a matətikatay a malamar hay. Tə gwaɗatay: «Ka ɗəsum bo andza i bazlam i Musa mapala eye nakə a tsik aye bay na, ka slumeye faya mətəme bay.» 2 Pol ta Barnabas, tə gwaɗatay: «Ka tsikum andza niye na, ka rawum

me.» Bazlam niye a zlatayaw məkəɗe wuway haladzay ta nəteye. Tə ma ha
ka bo bazlam mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Anəke na, slərakwa Pol ta Barnabas ada
ta siye i ndo i Aŋtiyos hay a Zerozelem hərwi mətsikaw ka wu nakay ta ndo i
maslaŋ hay ada ta madugula hay.»
3 Tsa na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəna tay ha
hərwi mede tay. Tə həl bo, ti ye. Tə tas abəra ma gəma i Fenisi, tə tas a bəra
ma Samari. Nəteye faya ta diye na, ta təkəratay a ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu ma kəkay nakə ndo neheye Yahuda hay bay ta təma bazlam i Bəy
Maduweŋ aye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə tsəne labara niye na,
ɗərev tay a ŋgwasa, a yatay a gər haladzay.
4 Tə ndisl a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu, ndo i maslaŋ hay
ta madugula hay ta təma tay lele. Tsa na, ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge
ta nəteye aye. 5 Ane tuk na, siye i ndo neheye ta təra nəteye ma bəruk i Farisa
hay ta təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu aye na, tə zla bazlam, tə gwaɗ: «Kutoŋ
ndo neheye Yahuda hay bay aye, ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye
na, tâ ɗəs bo ada tâ rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.»
6 Ndo i maslaŋ hay ta madugula hay tə haya gər hərwi mazəbe ka bazlam
eye niye. 7 Tə kəɗ wuway ka bazlam eye niye haladzay. Piyer a lətse, a
gwaɗatay: «Malamar ga hay, ka sərum ha Mbəlom a zla ga na, hərwi ada nâ
ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye, hərwi ada tâ
tsəne. Ta tsəne na, ta dzaliye ha ka Yesu bəɗaw? 8 Mbəlom nakə a sər ɗərev
i ndo zezeŋ aye kə ɗatay ha na, ka təma tay ha. Na gwaɗ kə vəlatay Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye andza nakə a vəlakway ahəl niye aye bəɗaw? 9 Ka ŋgəna ha ka
bo abəra nəteye tə nəkway bay. A təra ha ɗərev tay tsəɗaŋŋa na, hərwi nakə tə
dzala ha aye. 10 Anəke a sakum məgatay kutoŋ a ndo məpe mədzal gər neheye
tə pa mədzal gər ka Yesu marəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye na,
hərwi mey? Kwa bəba təte kway, kwa bo kway eye ka slakwa faya marəhay
gər a bazlam i Musa mapala bay tuk na, kəkay? Kâ dzum ha Mbəlom bay.
11 Dzalakwa ha ɗuh na, Bəy Maduweŋ a təma kway ha na, ta ŋgwalak ŋgay
andza nakə a təma tay nəteye.»
12 Ndo hay tebiye tə ndza ɗikɗik. Tsa na, Barnabas tə Pol ta təkəratay
masuwayaŋ ta wu neheye Mbəlom a ge ta nəteye mə walaŋ i ndo neheye
Yahuda hay bay aye.
13 Ta ndəv ha mətsike me na, Yakuba a zla bazlam, a gwaɗatay: «Malamar
gay hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday. 14 Piyer ka təkər ma kəkay
nakə Mbəlom a gatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə bəruk
kway a dazlay mba aye na, ɓa tsɨy a say a Mbəlom məpele siye i ndo hay hərwi
ada tâ təra ndo ŋgay hay. 15 Bazlam i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom neheye
tə tsik aye na, a ye ka bo tə wu nakə a ge bo aye:
16 “Aza kame na, gay i Davit ma mbəzliye.
Ane tuk na, aza kame, na ta ɗəzliye na.
Kwa kə nas bəbay na, na lambaɗiye na.
17 Hərwi ada siye i ndo hay tebiye tâ pəla ga,
ada ndo i gəma hay tebiye dərmak.
Nakay na, wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik aye.*
18 A ɗa ha wu neheye na, kurre.”»
19 Hərwi niye, Yakuba a gwaɗatay sa: «Na dzala na, kâ kwasakwatay gər a
ndo neheye Yahuda hay bay aye ta təma Mbəlom aye bay. 20 Watsakwatay
naha hərwi məgweɗe tay na, kâ həpəɗum slo nakə ndo hay tə kəɗay a kule

* **15:17** Amos 9.11-12.

aye bay. Hərwi slo niye na, tsəɗaŋŋa bay. Tâ ge mezeleme bay. Wu nakə ta mburoɗ mamburoɗe aye na, tâ həpəɗ slo eye bay, kâ ndayum bambaz bay.† 21 Hərwi bazlam i Musa mapala eye na, zla anəke bay, ndo hay faya ta ɗiye ha mə walaŋ i gay ada mə gay i maɗuwule me i Yahuda hay pat i mazəzukw bo pat pat.»

Ɗerewel i məvəle gədaŋ

22 Ndo i maslaŋ hay ta madugula hay ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə ma ha ka bo bazlam, tə gwaɗ: «Palakwa ndo hay mə walaŋ tay ada kâ slərakwa tay ha a Aŋtiyos tə Pol ada ta Barnabas.» Tsa na, tə zla Yuda nakə tə zalay Barsabas aye ada ta Silas. Ndo neheye sulo aye nəteye bagwar eye hay mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. 23 Tə watsa ɗerewel, tə vəlatay a həlay. Tə watsa ɗerewel eye niye na, tə gwaɗ:

«Nəmay ndo i maslaŋ hay ta madugula hay, nəmay na, malamar kurom hay. Nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ma slala mekeleŋ eye hay ma Aŋtiyos ada ma gəma i Siri ta Silisi.

24 «Nəmaa tsəne ndo siye hay mə walaŋ may ta ye naha ka təv kurom, ta kwasakum ha mədzal gər tə bazlam hay ada bazlam tay niye na, a gakum hiyem hiyem. Kwa tsekweŋ nəmaa vəlatay naha tsəveɗ bay. 25 Hərwi niye, nəmaa dzapa ha mədzal gər may ka təv manəte eye, nəmaa pala ndo hay ada məsləre tay naha. Ta lakiye naha dzam kurom hay, Pol ta Barnabas. 26 Nəteye neheye ta səkəm ha məsəfəre tay hərwi məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye. 27 Nəmaa sləriye naha Yuda ta Silas, bo tay eye ta tsikakumeye wu nakə nəmaa watsa a ɗerewel nakay aye.

28 «Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ta nəmay, nəmaa ma ha ka bo bazlam na, nəmaa gwaɗ: Nəmaa piye fakuma wu mamba eye bay. A samay na, pumay bəzay a wu neheye ɗekɗek tsa. 29 Kâ həpədum slo neheye ta təzay a kule aye bay, kâ ndayum bambaz bay, kâ həpəɗum slo i wu neheye ta mburoɗ mamburoɗe aye bay, kâ gum mezeleme bay‡. Ka gum wu neheye bay na, niye na, ka gum lele.

«Nəmay malamar kurom hay, nəmaa tsikakum naha me.»

30 Tə vəlatay ɗerewel niye a ndo neheye tə slər tay ha aye. Ti ye, tə ndisl a Aŋtiyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay. Tsa na, tə vəlatay ɗerewel niye. 31 Tə dzaŋga na ɗerewel niye na, a vəlatay gədaŋ haladzay, ɗərev tay a ŋgwasa. 32 Yuda ta Silas, nəteye neheye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay aye, tə pa bo ka mətsike bazlam i məvəlatay gədaŋ a malamar hay məndze haladzay. Tə vəlatay gədaŋ məndze huya ka məpe mədzal gər ka Yesu.

33 Tə ndza ma Aŋtiyos məndze tsakway na, tə ləva bo mede wu tay, malamar hay tə tsikatay me, tə gwaɗatay: «Dum tə zay hərwi ada tâ maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye.» [34 Ane tuk na Silas na, a gwaɗ ma ndziye mə ɗəma.]

35 Pol ta Barnabas tə ndza ma Aŋtiyos. Nəteye ta siye i ndo hay haladzay ta tətikawatay a ndo hay ada tə ɗawa ha Labara Ŋgwalak eye i Bəy Maduweŋ a ndo hay.

Pol ta Barnabas ta ŋgəna gər

36 Ma dəba eye na, Pol a gwaɗay a Barnabas: «Anəke na, mbəɗama gər ta zəbamatay ɗare a malamar hay ma gəma neheye ka ɗama ha bazlam i Bəy Maduweŋ mə ɗəma aye hərwi məsəre nəteye andaya zay bəbay ɗaw?»

† **15:20** Zəba ma Levitik 18.6-18 ada 17.10-16. ‡ **15:29** Zəba mə Məsler hay 15.20 ada zəba wu nakə tə watsa ka gər i bazlam eye nakay aye.

37 Barnabas a gwaɗay faya ayaw a Pol, ada a say məzle Yuhana-Markus ka
həlay.
38 Ane tuk na, a say a Pol Barnabas mâ zla Yuhana-Markus bay, hərwi kə
gər tay ha ahəl niye ma Pamfeli. Mə mahəhele tay neheye faya ta həhaliye
na, kə ge məsler ta nəteye sa bay. 39 Tə kəɗ wuway haladzay. Tsa na, Pol ta
Barnabas ta ŋgəna gər. Barnabas a zla Markus, tə həl bo ti ye a Sipəre. 40 Pol
na, neŋgeye a zla Silas. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ɗuwulay me a
Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ gatay ŋgwalak huya. Tsa na, Pol ta Silas tə həl
bo, ti ye. 41 Ti ye, tə tas ta Siri ada ta Silisi. Tə vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu.

16

Timote a laka ha Pol ta Silas

1 Pol ta Silas tə ndisl a Derbe ada a Listəre. Mə ɗəma na, ndoweye andaya kə
pa mədzal gər ka Yesu, məzele ŋgay Timote. May ŋgay na, dem i Yahuda hay,
ka təra ndo məpay bəzay a Kəriste. Ane tuk na, zal ŋgay, bəba i Timote na,
Gərek hay. 2 Timote na, malamar neheye ma Listəre aye ada ma Ikoniyom
aye na, tə tsikawa faya wu lele eye haladzay. 3 A say a Pol məzle na ta diye ka
bo dziye. A zla na, a ɗəs na hərwi Yahuda neheye hay ma gəma niye hay aye.
Ndo haladzay tə sər ha bəba i Timote na, Gərek hay. 4 Ahəl nakə ta diye na,
ti ye ka gəma ka gəma. Tə ɗatay ha bazlam neheye ndo i maslaŋ i Yesu hay
ta madugula hay ma Zerozelem tə tsik aye. Ta tsətsah fataya, tə gwaɗatay:
«Rəhumay ha gər lele.» 5 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta huta gədaŋ ada
ndo hay ta səkah pat pat tə dzala ha ka Yesu.

Ndo i Masedowan

6 Ma dəba eye na, a satay mede mata ɗa ha bazlam i Mbəlom ka dala i Azi.
Ane tuk na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a gwaɗatay: «Kâ yum bay.» Tsa na, tə tas
abəra ma gəma i Firigiya ada Galat. 7 Ahəl nakə tə ndisl a gəma i Mizi aye
na, tə dzala mə gər tay mede a Bitini. Ane tuk na, Məsəfəre i Yesu kə vəlatay
tsəveɗ mede a ɗəma bay. 8 Tsa na, tə tas abəra ma Mizi ada ti ye a wuzlahgəma
i Tərowas.
9 Ta həvaɗ na, məsine a gay a Pol. A ŋgatay a ndo i Masedowan, malətsa
eye. Ndo i Masedowan niye a gay amboh, a gwaɗay: «Tasaw a Masedowan,
ta məmay bo tey!» 10 Ma dəba i məsine niye na, kwayaŋŋa nəmaa pəla tsəveɗ
mede a Masedowan. Hərwi nəmaa sər ta deɗek Mbəlom a zalamay mata ɗa
ha Labara Ŋgwalak eye a ndo i gəma niye hay.

Lidiya a pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ

11 Tsa na, nəmaa həl bo abəra ma Tərowas, nəmaa ye kwayaŋŋa a
Samotəras ta wuzlah i yam. Tədœ eye na, nəmaa həndzəɗ a Neyapoli.
12 Abəra mə ɗəma na, nəmaa həl bo nəmaa ye a gəma i Filip, wuzlahgəma
nakə a ze siye hay ka dala i Masedowan aye. Maa ndzawa ma gəma eye
niye na, Roma hay. Nəmaa ndza məhəne haladzay mə walaŋ gay niye.
13 Pat i mazəzukw bo na, nəmaa yaw abəra mə walaŋ gay, nəmaa ye ka me
i magayam. Nəmaa dzala na, nəmaa hutiye təv maɗuwulay me a Mbəlom i
Yahuda hay. Ŋgwas wuray hay andaya mahaya gər eye ka təv niye. Nəmaa
ndisl naha a ɗəma na, nəmaa ndza ka dala hərwi mətsikatay me.
14 Mə walaŋ i ŋgwas niye hay na, ŋgwas eye andaya tə zalay Lidiya. A yaw
abəra ma gəma i Tiyatir. A səkəmawa peteɗek lele eye hay, ndozza mə luma.
Neŋgeye na, a ɗəslaway ha gər a Mbəlom. Bəy Maduweŋ a həndəkay ha ɗərev
hərwi ada mâ pay zləm a bazlam i Pol. Tsa na, a dzala ha. 15 Pol a dzəhuɓ

ha a yam ta ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye. Lidiya a gwaɗatay: «Taɗə ka dzalum, nəmaa dzala ha ka Bəy Maduweŋ ta deɗek na, dumara ta ndzum mə gay ga.» A gatay kutoŋ, ta təma məndze mə gay ŋgay.

Tə gəs Pol ta Silas a daŋgay

16 Pat wuray nəmay faya nəmaa diye a təv i maɗuwule me na, dem wuray a yaw mata dzəgər ta nəmay. Məsəfəre nakə lele bay eye mə bo ŋgay, a tsikawa wu nakə ma deyeweye kame aye. Ndo neheye a gawatay məsler aye na, tə hutawa suloy haladzay tə wu ŋgay nakə a tsikawa aye.
17 A dazlay məpamay bəzay a Pol ta nəmay. A gwaɗawa: «Ndo neheye na, ndo i məsler i Mbəlom nakə bagwar eye mə gər eye. Nəteye na, faya ta ɗakumeye ha tsəveɗ nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye.» 18 A pamay bəzay ma giye məhəne haladzay.
Ka mandəve eye na, a ndalay a Pol. A mbəɗa bo ta təv i dem niye, a ŋgərəz ka məsəfəre niye lele bay eye, a gwaɗay: «Ta məzele i Yesu Kəriste, dara abəra mə bo i dem nakay bəse.» Kwayaŋŋa məsəfəre niye a yaw abəra mə bo i dem niye.
19 Ndo i gay ŋgay niye hay tə ŋgatay, məsəfəre niye tə hutawa ha suloy andaya sa bay na, tə gəs tay ha Pol ta Silas, ti ye tay ha kame i bəy i dala hay. 20 Ti ye tay ha kame i sariya. Ti ye naha, tə gwaɗatay: «Ndo neheye na, nəteye faya ta zlamayaweye mawesewes a gəma. Nəteye na, Yahuda hay, 21 ada nəteye faya ta tətikiye kule tay nakə nəkway Roma hay tə vəlakway faya tsəveɗ məpay bəzay bay aye.»
22 Ndo hay tebiye ta mbəɗa fataya me tə bazlam. Bagwar tay hay ta buwa petekeɗ abəra ka Pol ta Silas, tə gwaɗatay: «Ndaɓum tay ha ta mandalaɓa.» 23 Tə ndaɓa tay ha leɗeɗe. Ma dəba eye na, tə gəs tay ha, ti ye tay ha a daŋgay. Tə gwaɗay a ndo matsəpe gay i daŋgay: «Tsəpa tay ha lele.» 24 Ndo matsəpe gay i daŋgay a tsəne andza niye na, kwayaŋŋa a ye a pa tay ha a huɗ i gay i daŋgay. A tələkatay ha sik tay hay a səselek hay.
25 Magərhəvaɗ a ge na, Pol ta Silas tə ɗuwulawa me ada tə gawa dəmes hərwi mazambaɗay a Mbəlom. Siye i ndo neheye ma daŋgay aye nəteye faya ta piye fataya zləm. 26 Ahəl nakə nəteye faya ta giye dəmes aye na, kwayaŋŋa dala a ɓəl. A ɓəl ha gay i daŋgay niye hus ka mədok eye. Məgeɗ i gay i daŋgay ta həndək tebiye ada tsalalaw i ndo neheye ma daŋgay aye ta ŋgəzlah abəra mə sik tebiye.
27 Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a pəɗeke abəra ka məndzehəre. A ŋgatay a məgeɗ i gay i daŋgay hay mahəndəka eye hay tebiye na, a zla maslalam ŋgay a say məkəɗe bo ŋgay abəra mə ɗəma, hərwi a dzala a gwaɗ ma giye na, ndo neheye mə gay i daŋgay aye ta hway. 28 Pol a ŋgatay na, a wuda ta gədaŋ ŋgay peteh, a gwaɗay: «Kâ kəɗ bo yak bay. Nəmay andaya tebiye kanaŋ, ndəray ka hway bay.»
29 A tsəne bazlam i Pol niye na, a tsətsah ako. Tsa na, a ye ha a huɗ i gay i daŋgay tə madzədzere eye haladzay, zluwer a gay. A ye naha, a kal ha bo kame i Pol ta Silas. 30 Tsa na, a hələtay ahaya abəra mə gay i daŋgay, a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «A nəkurom, na ta təmiye na, na giye kəkay?»
31 Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Dzala ha ka Bəy Maduweŋ Yesu ada ka təmiye ta ndo i gay yak hay tebiye.» 32 Tə tsikay bazlam i Bəy Maduweŋ ada a ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye. 33 Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a həl Pol ta Silas ta həvaɗ eye niye, a ye a baratay na mbəlak i məndeɓe tay nakə tə ndaɓa tay ha aye. Pol ta Silas ta dzəhuɓ ha ndo niye a yam ta ndo

i gay ŋgay hay tebiye. 34 Ma dəba eye a həl Pol ta Silas a gay ŋgay. A vəlatay
wu mənday, tə nda. Ndo niye ta ndo i gay ŋgay hay tebiye, ɗərev tay a rah ta
məŋgwese hərwi nakə tə dzala ha ka Mbəlom aye.
35 Ɗəre a tsaɗa na, bagwar i Roma hay tə slər ndo hay ka təv i ndo matsəpe
gay i daŋgay, ta gwaɗay na, mâ gər tay ha Pol ta Silas abəra ma daŋgay. 36 Ndo
matsəpe gay i daŋgay niye, a ye a tsikay a Pol, a gwaɗay: «Bagwar i Roma hay
ta sləraw ndo hay, tə gweɗeŋ na, nâ gər kurom ha. Anəke na, ka slumeye
madayaw abəra ada dum kurom tə zay.»
37 Ane tuk na, Pol a gwaɗatay a ndo neheye tə slər tay naha aye: «Ta ndaɓa
may kame i ndo hay tebiye, ta gamay sariya bay. Ada nəmay na, Roma hay
dərmak tuk na, ta gəriye may ta məkal na, kəkay? Andza niye na, nəmaa
wuɗa bay. Bo tay eye tâ yaw tâ gər may ha.»
38 Ndo neheye tə slər tay naha aye, ta mbəɗa gər ka təv i bagwar i Roma hay.
Ti ye, ta təkəratay wu nakə Pol a tsik aye. Tə tsəne Pol ta Silas nəteye Roma
hay na, ta dzədzar haladzay. 39 Tsa na, ti ye tə gatay amboh. Tə həlatay ahaya
abəra mə gay i daŋgay, tə gwaɗatay: «Amboh, dum kurom abəra ma walaŋ i
gay.» 40 Pol ta Silas ti yaw abəra ma daŋgay na, ti ye a gay i Lidiya. Ti ye naha,
tə ndzatay a gər a malamar hay. Tə vəlatay gədaŋ. Tsa na, ti ye wu tay.

17

Pol ta Silas ma Tesalonik

1 Ma dəba eye na, Pol ta Silas ti ye ta gəma i Amfipolis ada ta gəma i Apoloni.
Tə ndisl a gəma i Tesalonik. Mə ɗəma na, gay i maɗuwule me i Yahuda hay
andaya. 2 Pol a ye a ɗəma andza nakə a gawa aye. Pol a yawa, a mba ha ka bo
pat i mazəzukw bo sik mahkar. Tə kəɗawa wuway ka Ɗerewel i Mbəlom ta ndo
neheye mə ɗəma aye. 3 A ɗawa tay ha, a gwaɗawatay: «Kəriste na, kutoŋ ma
siye ɗəretsətseh, ta kəɗiye na. Ma lətseweye abəra ma mədahaŋ. Yesu nakə
neŋ faya na ɗakumeye ha anəke aye na, Kəriste.» 4 Tə tsəne bazlam niye na,
siye mə walaŋ i Yahuda hay ta təma bazlam i Pol ta Silas. Tə patay bəzay.
Siye i Gərek hay haladzay neheye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye ta ŋgwas
neheye tə ɗa a zləm aye, nəteye haladzay ta təma bazlam niye dərmak.
5 Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ta təma təbey aye na, tə ge sələk ka Pol ta
Silas. Ti ye ta pəlaw ndo neheye tə sər wuray bay nəteye faya ta həhaliye ka
tsəveɗ kəriye, tə hayatay gər. Tə ma ha ka bo bazlam ka gər i Pol ta Silas. Ta
ŋgəna ha bazlam niye a wuzlahgəma tebiye. Tsa na, ndo hay ti ye tə lawara
na gay i Zason. Ta pəla Pol ta Silas hərwi məhəla tay ahaya kame i ndo hay.
6 Ta pəla tay na, ta huta tay ha bay. Tsa na, tə gəsatay ahaya Zason ta malamar
neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. Tə həlatay ahaya kame i ndo i sariya
hay. Tə ndislew ka təv tay na, ta wuda, tə gwaɗ: «Ndo neheye na, nəteye faya
ta kwasatay gər a ndo hay tebiye ka məndzibəra, ada anəke na, ta ndislew
kanaŋ na, kəkay! 7 Zason a təma tay ha ada ndo neheye tebiye faya ta tsikiye
na, wu nakə wal tə bazlam i bəy i Roma aye a gay ŋgay. Nəteye tə gwaɗ: Bəy
bagwar eye andaya mekeleŋ eye, tə zalay Yesu.» 8 Siye i ndo hay ta ndo məge
sariya hay tə tsəne bazlam niye hay na, a ndalatay haladzay. 9 Zason tə siye i
ndo hay tə hamatay a ndo i sariya hay təday ada tə gər tay ha.

Pol ta Silas ma Bere

10 Həvaɗ a ge na, malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay
ha Pol ta Silas a gəma i Bere. Tə ndisl a ɗəma na, ti ye a gay i maɗuwule me
i Yahuda hay. 11 Ndo i gəma i Bere hay na, nəteye ŋgwalak i ndo hay abəra ka
Yahuda neheye ma gəma i Tesalonik aye. Ta təma bazlam i Mbəlom tə ɗərev

tay peteh. Tə dzaŋgawa Ɗerewel i Mbəlom pat pat hərwi məsəre ha wu nakə Pol a tsik aye na, deɗek ɗaw? 12 Ndo hay haladzay mə walaŋ tay tə dzala ha ka Yesu ada mə walaŋ i Gərek hay ta ŋgwas neheye məzele tay a ɗa a zləm haladzay aye nəteye haladzay tə dzala ha ka Yesu dərmak.

13 Ane tuk na, Yahuda neheye ma Tesalonik aye tə tsəne Pol faya ma ɗiye ha bazlam i Mbəlom ma Bere na, tə həl bo, ti ye mata kwasatay gər a ndo hay ka Pol. 14 Malamar neheye nəteye mapa mədzal gər eye ka Yesu aye ta zəba faya andza niye na, kwayaŋŋa, ti ye ha Pol ta diye i dəlov. Silas ta Timote na, tə ndza ma Bere. 15 Ndo neheye tə laka ha Pol aye, tə tsal a kwalalaŋ i yam. Ti ye a gəma i Aten. Tsa na, Pol a gwaɗatay: «Ka mbəɗum gər a Bere na, gwaɗumatay a Silas ta Timote na, tâ yaw, tâ ndza ga ahaya a kanaŋ bəse.» Tsa na, ndo neheye ta mbəɗa gər a Bere.

Pol ta Silas ma Aten

16 Ahəl nakə Pol faya ma həbiye Silas ta Timote aye na, a zəba ka gəma i Aten na, a ndalay haladzay hərwi maraha eye tə kule hay. 17 Tə kəɗawa wuway mə gay i maɗuwule me ta Yahuda hay ada ta ndo neheye Yahuda hay bay, nəteye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye. Ada ka təv məhay gər nakə tə hayawa gər a ɗəma aye na, tə kəɗawa wuway pat pat ta ndo neheye ta diye ta təv eye niye aye.

18 Ndoweye hay andaya tə pawa bəzay a matətike i Epikuriyeŋ hay ta Sətosiyeŋ hay. Pat wuray tə tsik me tə Pol. Siye hay mə walaŋ tay, tə gwaɗ: «Ndo nakay faya ma bəbəliye wu andza nakay na, mbəɗaw bo na, kəkay?» Siye hay tə tsəne Pol faya ma ɗiye ha labara i Yesu ada mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ na, tə gwaɗ: «Ma giye faya ma ɗiye ha na, mbəlom i bərakəzaŋ hay kəla ɗaw?» 19 Ma dəba eye na, ti ye ha kame i madugula hay ka təv nakə tə zalay Ayəropaz aye. Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ɗamay ha matətike nakay weɗeye nəkar faya ka tsikiye tey. 20 Nəkar faya ka tsikameye wu neheye ɗaɗa nəmaa tsəne bay aye. A say məgweɗe kəkay na, a samay nəmaâ sər tey.» 21 Ndo i Aten hay ta madurloŋ hay tə dzawa ha həlay i məndze tay tebiye ka məpay zləm a wu neheye weɗeye tsa ada ka matəkəre wu weɗeye hay.

22 Pol a lətse kame i ndo niye hay, a gwaɗatay: «Nəkurom Aten hay, na zəba faya nəkurom na, a sakum məpay bəzay a mbəlom hay wal wal haladzay. 23 Hərwi na həhal ma wuzlahgəma kurom na, na ŋgatay a təv neheye ka tawalawum kule kurom hay mə ɗəma aye. Na ŋgatay a təv eye andaya nəte tə watsa faya: “Təv nakay na, hərwi mbəlom nakə ndo hay tə sər bay aye.” Ayaw! Mbəlom nakə nəkurom faya ka ɗəslumay ha gər ka sərum bay aye na, neŋ na yaw anaŋ mata ɗakum ha.

24 «Maa ge məndzibəra tə wu neheye mə ɗəma aye na, neŋgeye. Neŋgeye bəy i magərmbəlom ta dala. Neŋgeye na, ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta ɗəzl aye bay. 25 Ada neŋgeye na, a say ndo zezeŋ mâ rəzlay a gər məvəlay wuray bay. Hərwi maa vəl sifa, məsəfəre ada tə siye i wu hay tebiye a ndo hay na, neŋgeye.

26 «Ta ndo nəte na, a ge slala hay tebiye hərwi ada tâ ndza ka məndzibəra tebiye. Ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ɓa kə pa na kokway i həlay i təv məndze tay, kə pa na kokway i gəma neheye ta ndziye mə ɗəma aye. 27 A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ pəla na. A say tâ bəzay naha həlay ada ta hutiye na. Ta deɗek Mbəlom na, neŋgeye dəreŋ ta nəkway bay. 28 Andza ndoweye andaya a gwaɗ:

“Maa vəlakway sifa na, neŋgeye.

Nəkway kanaŋ, wu nakə faya ka gakweye na, hərwi ŋgay.”
«Siye i ndo məvəɗe bazlam kurom hay ɓa ta tsik:
“Ayaw, nəmay wawa ŋgay hay.”
29 «Taɗə nəkway tebiye wawa i Mbəlom hay na, kâ dzalakwa mə gər kway,
Mbəlom na, a ndzəkit bo i kule i gura, i ɓəre kəgəbay i kwar bay. Wu neheye
ndo zezeŋ a lambaɗ tə metsehe ŋgay hərwi matəre ha kule hay. Ane tuk na,
wu neheye na, Mbəlom bay. 30 Mbəlom na, kə pa mezeleme niye hay ahəl niye
ka məda bay hərwi ahəl niye ndo hay tə sər wuray bay. Ane tuk na, anəke na,
neŋgeye faya ma zalateye kwa məŋgay tâ yaw, tâ mbəɗa ha mede tay. 31 Ɓa
Mbəlom ka mbərəm məpe pat i sariya nakə ma giye. Sariya nakə ma giye na,
sariya i deɗek. Ndo nakə ma gateye sariya a ndo hay aye na, Yesu. A ɗa ha
na, ahəl nakə a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye.»
32 Tə tsəne bazlam i Pol nakə a tsik ma mələtsew abəra ma mədahaŋ aye na,
siye hay tə ŋgwasa faya ada siye hay tə gwaɗay: «A samay na, ka tsikameye
wu nakay nəmaa piye faya zləm pat mekeleŋ eye sa.» 33 Tsa na, Pol a yaw
abəra mə walaŋ tay, a ye ŋgway. 34 Siye i ndo mekeleŋ eye hay ta dzala ha ka
bazlam i Pol, tə pay bəzay. Mə walaŋ tay niye na, Dənis ndo məgawa sariya
ka təv i məge sariya tay nakə tə zalay Ayəropaz aye, ŋgwas eye andaya tə zalay
Damaris ada siye i ndo mekeleŋ eye hay sa.

18

Pol ma gəma i Koriŋte

1 Ma dəba eye na, Pol a lətse abəra ma gəma i Aten, a ye a gəma i Koriŋte.
2 A ye naha a ɗəma na, a ndzay a gər a Yahuda wuray məzele ŋgay Akelas.
Neŋgeye tə wa na ka dala i Poŋtus. A yaw abəra ma gəma i Itali ta ŋgwas ŋgay
Pərisil hərwi Kəlod bəy i Roma a gwaɗ: «Yahuda hay tebiye tâ lətse, tâ ye abəra
ka dala i Roma.» Pol a ye ka təv tay mata tsikatay me. 3 Pol na, a ŋgarawa
peteked i məge ha madzawadzawa. Məsler i Akelas ta ŋgwas ŋgay na, məŋgere
peteked eye niye dərmak. Hərwi niye Pol a ndza mə gay tay, tə ge məsler
dziye. 4 Pat i mazəzukw bo na, Pol a yawa a gay i maɗuwule me i Yahuda hay.
A tsikawatay a Yahuda hay kwa a Gərek hay dərmak tâ dzala ha ka Yesu.
5 Ane tuk na, ahəl nakə Silas ta Timote ti yaw abəra ka dala i Masedowan
aye na, Pol kə ge məsler i wuray sa bay. A ɗawa ha bazlam i Mbəlom ɗekɗek
tsa. A ɗawatay ha a Yahuda hay Yesu na, Kəriste. 6 Ane tuk na, Yahuda hay ta
təma bazlam ŋgay bay. Tə tsaɗay pəleslesle. Tsa na, Pol a yaw abəra mə walaŋ
tay. A bəzlum ha burhway i gəma tay abəra ka peteked ŋgay, a gwaɗatay: «Taɗə
ka dzum na, mənese ga sa bay. Mənese eye ka gər kurom. Anəke kwayaŋŋa
na diye na ta ɗatay ha bazlam i Yesu a ndo neheye Yahuda hay bay aye.»
7 A lətse, a ye abəra ma təv niye. A ye a gay i ndo wuray tə zalay Titus Zustus.
Neŋgeye na, a dəslaway ha gər a Mbəlom ada gay ŋgay na, ka tsakay i gay i
maɗuwule me i Yahuda hay. 8 Kərispus na, neŋgeye bəy i gay i maɗuwule
me niye. A dzala ha ka Bəy Maduweŋ ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Koriŋte
hay haladzay, neheye tə pawa zləm ka bazlam i Pol aye tə dzala ha ka Yesu
dərmak. Pol a dzəhuɓ tay ha a yam.
9 Pat wuray ta həvaɗ na, Bəy Maduweŋ a tsikay me a Pol ma məsine, a
gwaɗay: «Pol kâ dzədzar bay, ɗa ha bazlam ga huya, kâ ndza tete bay. 10 Neŋ
andaya tə nəkar, ndəray ma sliye faya məgaka wuray kwa tsekweŋ bay, hərwi
ma gəma nakay na, ndo ga hay haladzay mə ɗəma.» 11 Tsa na, Pol a ndza
ma Koriŋte məve nəte ta məzaw. A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay
tebiye.

12 A hələy wuray Gayoŋ neŋgeye a ləva dala i Akay eye na, Yahuda hay tə
haya gər ka Pol. Tə gəs na ti ye ha kame i Sariya. 13 Tə gwaɗay a bəy niye:
«Ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl tə matətikatay məɗəslay
ha gər a Mbələm ta tsəveɗ weɗeye wal. Wu nakə faya ma tsikateye na, a ye
ka bo tə bazlam mapala eye bay.»
14 A say haɓe a Pol mətsike me, Gayoŋ a mbəɗatay naha faya a Yahuda hay,
a gwaɗatay: «Taɗə ndo nakay kə tsik wuray ka bəy i dala kəgəbay a ge mənese
nakə ka zal naha aye na, nəkurom Yahuda hay na sliye faya məzle hələy eye
mətsənakum na. 15 Ane tuk na, ka kəɗum wuway na, ka wu hay, ka məzele
hay kəriye ada ka bazlam kurom mapala eye hay. Wu neheye a zəbakum
naha ɗəre aye na, a nəkurom eye kurom bəna, neŋ na giye sariya i wu neheye
andza nakay aye bay. A seŋ bay, bazlam ga mə ɗəma bay.» 16 Tsa na, a həhar
tay ahaya abəra ma təv məge sariya. 17 Ti yaw abəra na, tə gəs Sosten bəy i gay
i maɗuwule me, tə ndaɓa na kame i sariya. Ane tuk na, a gay mə gər kəset a
Gayoŋ bay.

Pol a ma a Aŋtiyos

18 Pol a ndza məhəne haladzay ma Koriŋte. Ma dəba eye, a lətse abəra ma
Koriŋte, a gər ha malamar hay. A ye a gəma i Seŋkəre ta Pərisil ada ta Akelas.
Mə ɗəma na, Pol a həz na gər hərwi ɓa kə gwaɗ kurre: «Na vəl ha bo ka məge
məsler i Mbələm.» Tsa na, tə lətse abəra ma Seŋkəre, tə tsal a kwalalaŋ i yam
ti ye ta Akelas ada ta Pərisil a Aŋtiyos ka dala i Siri.
19 Tə ndisl a Efez na, Pol a gər ha Pərisil ta Akelas. Neŋgeye a ye a gay i
maɗuwule me mata kəɗe wuway ta Yahuda hay. 20 Mə ɗəma na, Yahuda hay
ta tsətsah faya, tə gwaɗay: «Ndza ka təv may məhəne haladzay.» Pol a wuɗa
məndze bay.
21 A lətse, a gər tay ha, a gwaɗatay: «Taɗə kə say a Mbələm na, na maweye
ka təv kurom mba.» A tsal a kwalalaŋ i yam ma Efez a ye a Sezare.
22 A lətsew abəra ma Sezare na, a ye a Zerozelem təday. A ye a tsikatayaw
me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tsa na, a ye a Aŋtiyos. 23 A ndza mə
ɗəma məhəne tsakway. A mbəɗa gər ta dəba, a ye a tas ta Galat ada ta Firigiya.
A vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mə ɗəma.

Apolos a ɗa ha bazlam i Mbələm ma Efez

24 A hələy niye na, Yahuda wuray andaya məzele ŋgay Apolos, tə wa na
ka dala i Aləgəzandəri. Neŋgeye kə ndislew a Efez. Ndoweye niye na, a sər
matətike wu a ndo hay lele. A sər Ɗerewel i Mbələm lele. 25 Neŋgeye ka tətik
bazlam i Yesu. A ɗawatay ha a ndo hay ada a tətikawatay na, ta tsətsuɓ tsətsuɓ
eye lele. A ɗawa ha na, wu nakə a tsik ka Yesu ta deɗek aye. Ane tuk na, a sər
na, madzəhuɓe nakə Yuhana a dzəhuɓawa ha ndo hay a yam aye tsa. 26 A
dazlay a mətsike me parakka mə gay i maɗuwule me i Yahuda hay, zluwer a
gay bay. Pərisil tə zal ŋgay Akelas tə tsəne bazlam ŋgay niye na, tə zla na ka
təv tay. Tə ɗay ha tsəveɗ i Mbələm peteh.
27 Ma dəba eye na, a say a Apolos mede a gəma i Akay.* Ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu tə vəlay gədaŋ ada tə watsay ɗerewel a hələy hərwi ada ndo
məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye tâ təma na lele. Tə watsa
a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye hərwi məgwaɗatay
naha: «Apolos ki ye naha na, təmum na lele.» Tsa na, Apolos a ye a Akay.
A ye naha na, a dzəna tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ŋgwalak
i Mbələm. 28 Hərwi niye, a dzaŋgawatay Ɗerewel i Mbələm a Yahuda hay, a

* **18:27** Məsler hay 18.12.

ɗawatay ha parakka Yesu na, Kəriste. Andza niye a dərəzlawatay ka bazlam i Yahuda kame i ndo hay tebiye.

19

Pol ma Efez

1 Ahəl nakə Apolos ma Korinŋte aye na, Pol a ye a Efez. A ye ta mahəmba i dala i Galat. A ye naha na, a ndzatay a gər a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. 2 A ye naha a tsətsah fataya, a gwaɗatay: «Ahəl nakə ka dzalum ha ka Yesu aye na, ka hutum Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ɗaw?»

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmaa tsəne ɗaɗa ndəray kə tsikamay ka Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye bay.»

3 Pol a tsətsah, a gwaɗatay: «Ka hutum na, madzəhuɓe waray?»

Ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Madzəhuɓe nakə Yuhana a ɗatay ha a ndo hay aye.»

4 Pol a gwaɗatay sa: «Yuhana a dzəhuɓawa na, ndo neheye a satay mambəɗe ha mede tay aye. A gwaɗatay a Israyel hay na: "Dzalum ha ka ndo nakə ma deyeweye kame ga aye", andza məgweɗe, Yesu.»

5 Tə tsəne bazlam ŋgay na, Pol a dzəhuɓ tay ha yam ta məzele i Bəy Maduweŋ Yesu. 6 Pol a pa fataya həlay. Kwayaŋŋa kwa way a huta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Tsa na, tə pa bo ka mətsike me tə bazlam i gəma hay wal wal, tə ɗa ha bazlam i Mbəlom. 7 Ndoweye neheye na, ta giye kuro gər eye sulo.

8 Ahəl nakə Pol neŋgeye ma Efez aye na, a yawa a gay i maɗuwule me i Yahuda hay. Kiye mahkar na, a tsikawa me mə ɗəma, zluwer a gay bay. A tsikawatay a ndo hay ka gər i Bəy i Mbəlom. A say na, ndo neheye faya ta pay zləm aye tâ təma bazlam ŋgay. 9 Ane tuk na, siye i Yahuda hay haladzay ta kula ha ɗərev tay. Ta təma bazlam i Pol bay. Tə tsik wu nakə lele bay aye ka tsəveɗ i məpay bəzay a Bəy Maduweŋ kame i ndo niye hay tebiye. Tsa na, Pol a gər tay ha, a həl ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a lekwal i ndoweye andaya tə zalay Tiranus. Nəteye niye tebiye, tə kəɗawa wuway ta ndo hay pat pat. 10 Niye na, kə ndza məve sulo. Ndo neheye nəteye mandza eye ka dala i Azi niye, Yahuda hay ada Gərek hay tə tsəne bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu.

Wawa i Seva hay

11 Mbəlom a gawa masuwayaŋ neheye a gatay hərɓaɓəkka a ndo hay aye tə həlay i Pol. 12 Tə zlawatay naha a ndo i ɗəvats peteked neheye ta lamay a bo i Pol aye. Tə lamawatay ha a ndo i ɗəvats hay. Ndo i ɗəvats hay tə mbəlawa ada ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye, ti yawa abəra mə bo tay.

13 Siye i Yahuda hay andaya ta həhalawa ka gəma ka gəma hərwi mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay. Nəteye dərmak tə dze ha mahəhere fakalaw tə məzele i Bəy Maduweŋ Yesu. Tə gwaɗawatay a məsəfəre neheye lele bay aye: «Ndohumaw abəra mə bo i ndo nakay tə məzele i Yesu nakə Pol faya ma dîye ha bazlam ŋgay aye.» 14 Tə gawa wu niye na, nəteye tasəla. Nəteye wawa i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, tə zalay Seva.

15 Pat wuray tə tsikay a məsəfəre nakə lele bay eye andza niye, a gwaɗatay: «Neŋ na, na sər Yesu, ada Pol neŋgeye way na, na sər. Nəkurom na, məhey tey?» 16 Tsa na, ndo niye fakalaw mə bo ŋgay aye a mbəzla fataya dədavdav ta gədaŋ. A ze tay ha ta gədaŋ, a gatay mbəlak ada a buwa fataya abəra peteked tay hay. Ta hway bo kəriye.

17 Yahuda hay ta Gərek neheye ma gəma i Efez aye tebiye tə tsəne wu nakə a ge bo aye na, ta dzədzar haladzay. Tə ɗəslay ha gər a məzele i Bəy Maduweŋ

Yesu haladzay. 18 Ndo hay haladzay ta təra ndo məpe mədzal gər hay. Ti
yawa, tə ɗawa ha mənese tay neheye tə gawa aye kame i ndo hay tebiye.
19 Ndo hay haladzay, nəteye neheye tə gawa maharam aye tə həlaw ɗerewel
i maharam tay, tə fəka tay ha kame i ndo hay tebiye. Tə pasla na andza
ta səkəm ha na, suloy eye ma giye kwar i suloy gwezem kuro kuro zlam.
20 Andza niye bazlam i Bəy Maduweŋ a ye kame kame, a səkah ta gədaŋ.

Magazləga ma Efez

21 Ma dəba i wu neheye a ge bo aye na, Pol a dzala mə gər ŋgay mede a
Zerozelem. Ma diye ta Masedowan ada ta dala i Akay.* A gwaɗ: «Na ye a
Zerozelem na, na diye a Roma dərmak.» 22 Tsa na, a slər ndo madzəne ŋgay
hay, Timote ta Erast a Masedowan. Ane tuk na, bo ŋgay eye a ndza ka dala i
Azi tsakway sa.

23 A həlay niye na, magazləga a lətse haladzay ma gəma i Efez hərwi bazlam
i Yesu Bəy Maduweŋ. 24 Ndoweye andaya a lambaɗawa wu hay ka suloy.
Məzele ŋgay na, Demetəriyos. Wu neheye a lambaɗawa aye na, wawa i gay
hay tsekweŋ tsekweŋ neheye a ndzəkit bo gay bagwar eye nakə ndo hay ta
ɗuwulaway me a mbəlom tay nakə a ndzəkit bo ŋgwas, tə zalay Artemis aye.
Andza niye neŋgeye ta ndo i məsler ŋgay hay tə hutawa ha suloy haladzay. 25 A
ye, a hayatay gər a ndo i məsler ŋgay hay ta ndo neheye tə gawa slala i məsler
niye aye, a gwaɗatay: «Ɗzam ga hay sərum ha, ka hutakweye zlele haladzay
na, hərwi məsler nakay. 26 Ane tuk na, nəkurom faya ka ŋgatumeye ada faya
ka tsənumeye wu nakə faya ma giye bo aye. Pol faya ma tsikateye a ndo hay
na, kule neheye nəkway faya ka ŋgarakweye aye nəteye mbəlom hay bay. Ndo
hay haladzay ta təma bazlam ŋgay. Kanaŋ ma gəma i Efez ɗekɗek bay, ka dala
i Azi tebiye. 27 Taɗə kə ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay
eye ka məsler kway. Ada ta tsikiye na, ka məsler kway ɗekɗek bay. Ta tsikiye
wu nakə lele bay aye ka gay i maɗuwule me i bagwar i mbəlom kway Artemis.
Kwa neŋgeye na, ndo hay ta zəbiye faya bagwar eye sa bay. Azlakwa ndo hay
tebiye ka dala i Azi ada ka məndzibəra tə dəslay ha gər na, a neŋgeye ɗuh.»

28 Ndo hay tebiye tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay. Ta wuda,
tə gwaɗ: «Bagwar eye na, Artemis mbəlom i Efez hay.» 29 Gəma a ndza na,
huɓuya, huɓuya. Ndo hay tə gəs Gayus ta Aristark. Nəteye neheye sulo aye
na, Masedowan hay, tə lakawa ha Pol. Ti ye tay ha a təv i həbaɗ tay nakə tə
gawa mə ɗəma aye. 30 A say a Pol mede a təv i ndo niye hay. Ane tuk na, ndo
məpe mədzal gər hay ka Yesu tə gay me, ta vəlay tsəveɗ mede bay. 31 Siye i ndo
neheye nəteye ma məsler bagwar eye ka dala i Azi ta təra dzam i Pol aye, tə
slər ndo ka təv i Pol, tə gwaɗ mâ ye a təv i həbaɗ tay niye bay.

32 Nəteye niye hay tebiye mahaya gər eye na, nəteye mə wadəŋ wadəŋ
hərwi siye hay faya ta wudiye wu mekeleŋ, siye hay ta wuda hərwi wu
neŋgeɗ. Siye haladzay mə walaŋ tay niye tə haya gər hərwi mey na, tə sər
bay. 33 Ndo Yahuda wuray andaya ka təv eye niye. Məzele ŋgay Aləgəzandər.
Siye i Yahuda hay ti ye ha Aləgəzandər kame. Ta təkəray bazlam eye niye. Tsa
na, a zla həlay ka mbəlom, a say mətsike me ada məɗatay ha. 34 Ane tuk na,
ndo niye hay ta zəba faya neŋgeye ndo i Yahuda na, ta wuda tebiye tay eye,
tə gwaɗ: «Bagwar eye na, Artemis i Efez hay.» Tə ndza faya ka mətsike andza
niye ɓəre sulo.

35 Ka mandəve ŋgay eye na, ndo mələve gəma niye kə sla faya məgwaɗatay
tâ ndza tete. Ndo niye hay tebiye tə ndza tete. Tsa na, a gwaɗatay: «A

* **19:21** Məsler hay 18.12.

nəkurom Efez hay, Efez na, gəma i mbəlom bagwar eye Artemis, maa sər bay na, way? Ada kwa way ma ɗəslay ha gər a mandzəkit bo ŋgay nakə a kalaw mə mbəlom aye. 36 Kwa way na, a sər. Nəkurom ndzum dîkɗîk. Kâ gum wu neheye lele bay aye bay. 37 Ndo neheye ka gəsumatay ahaya kanaŋ aye na, tə gaw məkal mə gay i mbəlom kway bay ada ta tsaɗay a mbəlom kway wal bay tuk na, kəkay? 38 Taɗə Demetəriyos ta ndo i məsler ŋgay hay bazlam tay andaya mətsike ka ndo na, tâ ge ta tsəveɗ eye. Ndo məge sariya hay andaya, tâ ye tâ wuda ka təv tay. 39 Taɗə wu mekeleŋ eye hay andaya a sakum bəbay na, bagwar neheye anəke kanaŋ aye tâ ŋgənakum ha bazlam eye. 40 Ka gakwa metsehe bay na, Roma hay ta makway ha mənese, ta gwaɗakweye “Ka dazlumay na, a vəram.” Ka hutakweye gər i bazlam kwa tsekweŋ məɗatay ha nəmay haya gər hərwi wu nakay na, ka slakweye faya mətsikatay bay.» Tsa na, a gwaɗatay a ndo hay: «Ŋgənum gər.» Ndo hay ta ŋgəna gər, ti ye wu tay tuk.

20

Pol ma Masedowan ada ma Akay

1 Haya haya i bazlam niye hay a ndəv na, Pol a hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A vəlatay gədaŋ tə məmatay naha ɗərev. A gwaɗatay na: «Ndze gwa.» Tsa na, a ye ŋgway ka dala i Masedowan. 2 A həhal ma gəma niye, a vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ta məmatay naha ɗərev. Ma dəba eye, a ye a gəma i Gərek. 3 Mə ɗəma na, a ndza kiye mahkar. Haɓe a say a Pol mede a gəma i Siri. Ane tuk na, a tsəne a satay a Yahuda hay məkəɗe na. Hərwi niye a ma ŋgway ta Masedowan. 4 Ndo neheye tə laka ha aye na, Sopater wawa i Pirrus, neŋgeye ndo i gəma i Bere, Aristark ta Sekondus, nəteye ndo i gəma i Tesalonik hay, Gayus neŋgeye a yaw abəra ma Derbe, Timote ada Tisik ta Tərofime nəteye ka dala i Azi. 5 Nəteye neheye na, tə lahamay kame, ti ye a Tərowas mata həbe may mə ɗəma. 6 Ma dəba i magurlom i Pak, nəmay nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam, nəmaa ye abəra ma Filipi. Nəmaa ge məhəne zləm ka tsəveɗ na, nəmaa ndisl a gəma i Tərowas tuk. Nəmaa ndza mə ɗəma luma nəte.

Awtis a lətsew abəra ma mədahaŋ

7 Pat i luma i maŋgəzla ta huwa na, nəmaa haya gər hərwi mənde ɗaf i matəkəre məməte i Yesu.* Tədœ eye na, Pol ma gəriye tay ha, ma diye ŋgway. Hərwi niye, a tsikatay bazlam i Mbəlom hus a magərhəvaɗ. 8 Nəmay mahaya gər eye na, ka gər i gay neŋgeɗ. Gay nakə nəmay mə ɗəma aye na, lalam hay haladzay mavata eye. 9 Mə gay eye niye na, wawa eye andaya gawla eye, məzele ŋgay Awtis. Neŋgeye mandza eye ka mavavar faya ma piye zləm ka bazlam i Pol niye a tərəts ha bay, faya ma tsikiye huya aye. Tsa na, məndzehəre a gəs na, a ɓərəzl a məndzehəre. A sər ka bo sa bay, səkwat a dəɗaw abəra mə gay ka gər i gay mamahkar eye ka dala. Ndo hay tə mbəzlaw tə lətse ha ka mbəlom na, kə mət tsɨy. 10 Pol a mbəzlaw, a ye ka təv ŋgay. A guɗuk naha faya, a zla na a həlay, a gwaɗatay: «Ɗərev mâ ye fakuma abəra bay, kə mət bay.» 11 Tsa na, Pol a tsal a gay niye sa. A ye naha a zla makwala, a ŋgəna ha. Tsa na, tə nda. A ma ka mətsike me haladzay sa hus a mekedœ, a ye ŋgway. 12 Ndo hay tə laka ahaya gawla nakə meeneŋ aye a mətagay. Ndo hay tebiye ɗərev tay a ŋgwasa.

* **20:7** Məsler hay 2.42.

13 Nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam hərwi məhəle may a Asos. Pol neŋgeye, a say mede tə sik. Nəmay, nəmaa gwaɗ na, nəmaa zliye na ka me
i dəlov mə ɗəma. 14 A ndzamay naha a gər ma Asos na, a tsal a kwalalaŋ i
yam, nəmaa zla na ka me i dəlov. Nəmaa ye a gəma i Metilen. 15 Tədœ eye
na, nəmaa ndisl a Siyo. Tədœ taɗay eye na, nəmaa ndisl a Samos. Tədœ
taɗakay eye na, nəmaa ndisl a gəma i Melet. 16 Niye andza məgweɗe na, a
say a Pol məndze ma Efez bay hərwi ma ta mətsiye ka dala i Azi, ma ndisliye
a Zerozelem bəse bay. Taɗə ma giye bo na, a say məndisle a Zerozelem pat i
Peŋtekot.†

Pol a tsikatay me a ndo i Efez hay

17 Ahəl nakə nəmaa ndisl a Melet aye na, Pol a slər ndo ka madugula neheye
tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Efez aye ada tâ yaw
ka təv ŋgay. Ndo niye a ye, a zalatayaw. 18 Ndo niye hay tə həlaw bo, tə ndislew
ka təv ŋgay na, a gwaɗatay: «Kwa i mede naha ga a gay kurom ka dala i Azi na,
ka sərum ha məndze ga mə walaŋ kurom. 19 Na gay məsler a Bəy Maduweŋ
tə marəhay ha gər, tə mədzal gər eye ada na sa ɗəretsətseh haladzay hərwi
Yahuda hay a satay məkəɗe ga. 20 Ka sərum ha, wu nakə ma gakumeye ŋgama
aye na, na ŋgaha na bay. Na ɗakum ha tebiye. Na tətikakum kame i ndo hay
ada mə gay kurom hay. 21 Na tsikatay a Yahuda hay ada a ndo neheye Yahuda
hay bay aye, tâ gər ha mezeleme tay, tâ yaw ka təv i Mbələm. Tâ yaw, tâ pa
mədzal gər tay ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

22 «Anəke na, na diye a Zerozelem. Maa geŋ kutoŋ mede a ɗəma na,
Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada na sər wu nakə ma ta ndzeŋeye a gər mə ɗəma
aye bay. 23 Wu nakə na sər aye na, gəma nakə na ye a ɗəma aye na,
Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye faya ma ɗeŋeye ha. A gweɗeŋ: “Məgəse kar a daŋgay
tə dəretsətseh faya ma həbiye kar.” 24 Ane i ga na, na ndziye ma bəra mba,
a’ay ɗuh na mətiye na, wuray andaya a yeŋ a gər ka zal bay. Wu nakə a seŋ
aye na, na ndəviye ha məsler i bəy Maduweŋ Yesu nakə a vəleŋ aye hus ka
mandəve ŋgay eye. Məsler nakə a vəleŋ aye na, məɗe ha Labara Ŋgwalak eye
i ŋgama i Mbələm.

25 «Məndze ga nakə na ndza mə walaŋ kurom aye, na tsikawakum na,
labara i Bəy i Mbələm. Na sər ha anəke na, ka ta ŋgatumeŋeye ɗaɗa sa bay.
26 Hərwi niye, na tiye mbal abəra ka gər kurom. Taɗə ndəray nəte kə dze abəra
mə walaŋ kurom na, mənese ga sa bay. 27 Hərwi na ɗakum ha wu nakə a
say a Mbələm məge aye tebiye. Na ŋgaha fakuma abəra wuray kwa tsekweŋ
bay tebiye. 28 Tsəpum gər kurom, ada wene wene eye na, tsəpum ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu neheye Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a gwaɗakum tsəpum
aye. Gumatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Wawa i Mbələm,
bo ŋgay eye a mət na, hərwi ada tâ təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.
29 Hərwi, na sər ha, na ye gwa na, ndo hay ta deyeweye a walaŋ kurom.
Nəteye ta ndzəkit bo na, andza kəra i pesl hay, ta gəriye ha ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu bay. 30 Ada kwa mə walaŋ kurom ndo hay ta dazleye a maraw
me hərwi masəpete tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məpatay
bəzay. 31 Gum metsehe lele, sərum ha na, məve mahkar, ta həvaɗ ta həpat
neŋ faya na ɗay ha metsehe kwa a way nəte ta nəte ta mətuwe eye.

32 «Anəke na, na gəriye ha a hələy i Mbələm. Neŋgeye ma gakumeye ŋgwalak
andza nakə a tsik aye. Neŋgeye na, ma səkahakumeye ha mədzele ka Yesu
kame kame ta gədaŋ ŋgay ada ma vəlakumeye wu neheye a ləva ha bo ma

† **20:16** Məsler hay 2.1.

ta vəlateye a ndo neheye ta təra i ŋgay hay aye. 33 Neŋ na, ɗaɗa na tsətsah
suloy, gura kəgəbay petekeɗ ka ndəray bay. 34 Bo kurom eye ka sərum ha,
na ge məsler na, tə hələy ga eye hərwi məhute wu mənday may a neŋ ta ndo
neheye tə lakawa ga ha aye. 35 Na ɗakum ha na, ada kâ gum məsler nakə ma
dzəniye ndo i mətawak hay aye. Bazlam i Bəy Maduweŋ kway Yesu nakə a
tsik aye na, mâ makumaw a gər. A gwaɗ: “Ka vəlay wu a ndo na, ka hutiye
məŋgwese a ze ndo nakə a təma aye.”»
36 Pol a ndəv ha bazlam niye na, a dəkw gurmets, a ɗuwulay naha me a
Mbələm ta nəteye tebiye. 37 Ta ndəv ha maɗuwule me na, nəteye tebiye tə pa
bo ka mətuwe haladzay. Ti ye naha, tə gəs na ka bo təmbolok təmbolok, tə
tsikay me ta mətuwe eye, tə gwaɗay: «Do tə zay.» 38 Wu nakə a ndalatay wene
wene aye na, Pol a gwaɗatay: «Ɗaɗa ka ta ŋgatumeŋeye sa bay» aye. Tsa na, tə
laka ha Pol hus ka təv i kwalalaŋ i yam.

21

Pol ma diye a Zerozelem

1 Nəmaa ŋgəna gər na, nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam. Nəmaa ye
kwayaŋŋa a gəma i Kos. Tədœ eye na, nəmaa ndisl a Rodes. Nəmaa lətse
abəra ma Rodes, nəmaa ye a Patara. 2 Nəmaa ye naha a ɗəma na, nəmaa huta
kwalalaŋ i yam nakə ma diye a gəma i Fenisi aye. Tsa na, nəmaa tsal a ɗəma,
nəmaa ye ha. 3 Ahəl nakə nəmay ma wuzlah i dəlov aye na, nəmaa ŋgatay a
gəma i Sipəre tə hələy i gula. Nəmaa ye a gəma i Siri. Nəmaa ndisl a gəma i
Tir. Mə ɗəma na, tə mbəzla ahaya wu hay abəra mə kwalalaŋ i yam. 4 Nəmaa
ndzatay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mə ɗəma. Nəmaa ndza ka
bo dziye luma nəte. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a ɗatay ha wu nakə ma ta ndzay
a gər a Pol aye. Tsa na, tə gwaɗay: «Pol, kâ ye a Zerozelem bay.»
5 Ane tuk na, məhəne tasəla ka ndəv tsiy, nəmaa həl bo, nəmaa ye. Tə laka
may ha tebiye tay eye, ŋgwas tay hay, ta wawa hay hus ka me i bəlay dəreŋ
tə walaŋ gay. Nəmaa ndisl ka me i bəlay na, nəmaa dəkw gurmets, nəmaa
ɗuwulay me a Mbələm. 6 Tsa na, nəmaa tsik me a bo nəte nəte. Nəmay nəmaa
tsal a kwalalaŋ i yam, nəteye na, ta mbəɗa gər a mətagay tay hay.
7 Nəmaa ye abəra mə Tir tə kwalalaŋ i yam, nəmaa ye a Pətolmayis. Mə
ɗəma na, nəmaa tsikatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəmaa
ndza mə ɗəma məhəne nəte ta nəteye. 8 Tədœ eye na, nəmaa həl bo, nəmaa
ye ada nəmaa ndisl a Sezare. Mə ɗəma na, nəmaa ye a gay i Filip. Neŋgeye
ndo mətətikawa bazlam i Mbələm. Neŋgeye na, nəte mə walaŋ i ndo neheye
tasəla tə pala tay ha ahəl niye ma Zerozelem aye.* 9 Dem ŋgay hay andaya faɗ,
ta ye a zal zuk bay. Tə ɗawa ha bazlam i Mbələm a ndo hay. 10 Nəmaa ndza
məhəne haladzay na, ndo məɗe ha bazlam i Mbələm wuray tə zalay Agabus a
yaw abəra ma Yahuda, a ye naha ka təv may. 11 Tsa na, a zla wu məɓere bəzay
i huɗ i Pol. A dzawa ha sik tə hələy ŋgay. Tsa na, a gwaɗ: «Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye a gwaɗ na, kəkay? A gwaɗ na: “Ndo nakə na zla wu i bəzay i huɗ ŋgay aye
na, bəy i Yahuda hay ta dzawiye na andza nakay ma Zerozelem. Ta dzawa
na na, ta vəlateye ha a hələy a ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»
12 Bo may eye ta malamar neheye ma Sezare aye nəmaa tsəne bazlam niye
na, nəmaa gay amboh a Pol. Nəmaa gwaɗay: «Kâ ye a Zerozelem bay.»
13 Ane tuk na, a mbəɗamay faya, a gwaɗamay: «Ka tuwumeye ada faya
ka dəɗumeŋeye ha ɗərev na, hərwi mey? Neŋ na, neŋ maləva bo eye tâ gəs

* **21:8** Məsler hay 6.5 ada 8.5-40.

ga a daŋgay kə ge ɗuh bay tâ kəɗ ga, nâ mət hərwi Bəy Maduweŋ Yesu ma Zerozelem.»
14 Nəmaa zəba faya na, ma gəsiye bazlam may bay. Nəmaa rəzlay a gər
mətsikay sa bay. Nəmaa gwaɗ: «Bəy Maduweŋ mâ ge wu nakə a say aye.»
15 Nəmaa ndza məhəne tsakway ma Sezare na, nəmaa həl bo, nəmaa ye a
Zerozelem tuk. 16 Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə lakamay ha.
Nəmaa ye a gay i ndoweye andaya məzele ŋgay Mənasaŋ. Neŋgeye ndo i gəma
i Sipəre, a pa mədzal gər ka Yesu na, kurre. Nəmaa ndziye na, mə gay ŋgay.

Pol ta Yakuba

17 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təma may tə məŋgwese eye lele.
18 Tədœ eye na, Pol ta nəmay, nəmaa ye a gay i Yakuba. Mə ɗəma na,
madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye
tə haya gər tebiye. 19 Pol a tsikatay me ada a təkəratay wu nakə Mbəlom a ge
tə neŋgeye ma məsler ŋgay nakə a ge mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay
aye tebiye.
20 Tə tsəne andza niye na, ta zambaɗay a Mbəlom. Tsa na, tə gwaɗay a
Pol: «Pol, malamar, zəba Yahuda hay haladzay ma pasliye bo bay, ta dzala
ha ka Yesu, nəteye huya faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye nakə
Mbəlom a vəlay a Musa aye. 21 Azlakwa bay, ta tsəne nəkar na, ka tətikateye
a Yahuda neheye tebiye nəteye mandza eye mə walaŋ i bərakəzaŋ hay ta gər
ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. Ka gwaɗateye: “Kâ
ɗəsum tay ha wawa kurom hay bay ada kâ pumay bəzay a kule i Yahuda hay
bay sa.” 22 Ada məge kəkay? Ta səriye ha ta deɗek nəkar andaya ka ndislew
kanaŋ. 23 Ge wu nakə nəmaa tsikaka anəke aye. Ndo hay anaŋ faɗ, ta vəl ha
bo tay hərwi məsler i Mbəlom. 24 Həlay tay mede hərwi məbere bo tsəɗaŋŋa
ada mahəze gər andza nakə tə gawa aye mazlambar kə sla. Dum ka bo dziye a
gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom hərwi məbere bo yak dərmak. Səkəmumatay
wu hay a həlay. Ka ge andza niye na, wu nakə ndo hay ta təkər ka nəkar
aye na, andza deɗek andaya mə bazlam tay niye ta təkər aye bay. Ada ta
gwaɗiye nəkar dərmak faya ka rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.
25 Ndo neheye Yahuda hay bay aye ada ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka
Yesu aye na, ɓa nəmaa watsa tay naha bəɗaw? Nəmaa watsa tay naha, nəmaa
gwaɗatay: “Tâ həpəɗ slo nakə tə kəɗay a kule aye bay. Tâ nda bambaz bay kwa
gənaw nakə a mət məməte aye tâ həpəɗ slo eye bay. Tâ tsəpa bo tay abəra ka
mezeleme.[†]”»
26 Tədœ eye na, Pol a ye ta ndo neheye faɗ aye, ti ye mata bere bo tsəɗaŋŋa.
Tsa na, Pol a ye a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom, a gwaɗay a ndo məvəlay
wu a Mbəlom: «Məhəne tasəla ka ndəv abəra mə ɗəma na, məbere bo kway
ma ndəviye, nəmaa maweye hərwi ada kwa way mâ vəlay wu a Mbəlom.»

Tə gəs na Pol

27 Məhəne niye tasəla eye ma ta ndəviye kəɗayya na, Yahuda neheye ti yaw
abəra ka dala i Azi aye tə ŋgatay a Pol mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Tə
patay me a ndo hay ada tâ ye tâ gəs na. Ti ye faya tə gəs na. 28 Ta wuda, tə gwaɗ:
«Israyel hay, hwayumaw! Ndo nakə a tsikawa wu nakə lele bay ka Israyel hay,
ka bazlam i Musa mapala eye ada ka gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom aye na,
neŋgeye anaŋ. Anəke na, neŋgeye faya ma zakiye ha wene wene eye na, kə
həlaw ndo neheye Yahuda hay bay aye a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Kə
nas ha təv nakə tsəɗaŋŋa eye.» 29 Tə tsik andza niye na, tə ŋgatay a Tərofime

[†] **21:25** Məsler hay 15.20.

ndo i Efez tə Pol mə walaŋ gay. Tə dzala mə gər tay ma giye Pol kə zla ahaya a gay i mədəslay ha gər a Mbələm.

30 Ndo hay tebiye mə walaŋ gay tə tsəne labara niye. Ndo hay ta hwayaw kwa məŋgay məŋgay. Tə gəs na Pol, tə vaha na abəra dəreŋ tə gay i mədəslay ha gər a Mbələm. Tsa na, kwayaŋŋa ta dərəzl na məgeɗ. 31 Ahəl nakə ta pəla tsəveɗ a satay məkəɗe na Pol aye na, bagwar i bəy i sidzew i Roma a tsəne ndo hay tebiye ma Zerozelem mə wadəŋ wadəŋ. 32 Kwayaŋŋa, a ye ta bagwar i sidzew ada sidzew siye hay ta hway ka təv i ndo niye hay. Ndo hay tə ŋgatay a bagwar i bəy i sidzew ta sidzew siye hay na, tə gər ha məkəɗe Pol.

33 Bagwar i bəy i sidzew niye a həndzəɗ naha ka təv i Pol, a gəs na. Tsa na, a gwaɗatay: «Dzawum na lele tə tsalalaw sulo.» Tsa na, a tsətsah ka ndo hay, a gwaɗatay: «Ndo nakay neŋgeye na, way? A ge na, mey?» 34 Ane tuk na, ndo niye hay tebiye faya ta wudiye ta gədaŋ. Siye hay ta wuda, tə tsik wal, ada siye hay ta wuda, tə tsik wu mekeleŋ. Bagwar i bəy i sidzew niye a sla faya mətsəne wuray deɗek eye bay, hərwi faya ta wudiye haladzay. Tsa na, a gwaɗatay a sidzew hay: «Dum ha Pol a təv kway nakə ka ndzawakwa mə ɗəma aye.» Tsa na, ti ye ha Pol a ɗəma.

35 Ahəl nakə faya ta diye na, Pol a ndisl ka təv nakə maga madədo aye na, sidzew hay tə zla na hərwi ndo hay faya ta ŋgədətsiye na ka zal. 36 Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay bəzay tə mawude eye, tə gwaɗ: «Kəɗum na!»

Pol a tsikatay me a ndo hay

37 Ahəl nakə faya ta fələkwiye ha Pol a gay tay niye na, Pol a gwaɗay a bagwar i bəy i sidzew niye tə bazlam i Gərek: «Ka vəleŋeye tsəveɗ ka mətsikaka wu ga andaya təɗew?»

Bagwar i bəy i sidzew niye a tsətsah faya, a gwaɗay: «Nəkar na, ka sər bazlam i Gərek ɗaw? 38 Na gwaɗ nəkar ndo i Ezipt wuray patakay a zlaw mawesewes a huɗgay aye ada a həlaw ndo hay gwezem faɗ tə wu həlay a patay ha a kəsaf hərwi mabəbazl tay ha ndo hay aye bəɗaw?»

39 Pol a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Neŋ ta deɗek wawa i gəma niye lele eye. Amboh vəleŋ tsəveɗ ka mətsike me, na tsikateye me a ndo hay.»

40 Bagwar i bəy i sidzew niye a vəlay tsəveɗ ka mətsike me. Pol a lətse ka dakakal i gay, a gatay tə həlay kət kət ada ndo hay tebiye tâ ndza tete. Tsa na, ndo hay tebiye tə ndza tete. Pol a dazlay mətsikatay me tə bazlam i Yahuda hay.

22

1 «Malamar ga hay ta bəba ga hay, bazlam ga nakə anəke na tsikakumeye, na mbəɗiye ha ka bo abəra me aye na, tsənum təday.»

2 Ndo niye hay tə tsəne Pol faya ma tsikateye me tə bazlam i Yahuda hay na, ta səkah ha məndze tete sa.

Tsa na, Pol a gwaɗatay: 3 «Neŋ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Na gəl na, kanaŋ ma Zerozelem. Ndo nakə a dzeŋgeŋ aye na, Gamaliyel. Maa tətikeŋ məpay bəzay a bazlam mapala eye i bəba təte kway hay kəkay na, neŋgeye. Na vəlay ha bo peteh a Mbələm andza nəkurom neheye anaŋ bəgom aye. 4 Na gatay ɗəretsətseh a ndo neheye tə pay bəzay a Bəy Maduweŋ Yesu aye hus ka məkəɗe tay ha mədahaŋ eye. Na gəs tay ha haladzay. Kwa ŋgwas hay, na ye tay ha a daŋgay. 5 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbələm ta madugula hay ta sliye faya məhəle mbal ga, na tsik na, deɗek. Ta watsa ɗerewel hay, ta vəleŋ a həlay hərwi mede ha ka təv i malamar neheye nəteye Yahuda hay ma gəma i Damas aye. Ada na ye a ɗəma

na, mata gəse ndo neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye hərwi ada nâ hələtay ahaya kanaŋ a Zerozelem məgatay ɗəretsətseh.
6 «Ahəl nakə neŋ faya na diye, neŋ bəse na ndisliye a Damas aye na,
mazlambar magərhəpat. Kwayaŋŋa dzaydzay bagwar eye a mbəzlaw abəra
mə mbələm. A lawara ga a wuzlah tuwzik, a dəv dzaydzay haladzay. 7 Tsa
na, na dəɗ ka dala. Na tsəne mətsike me, a ləvaw mə mbələm, a gweɗeŋew:
“Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye ɗəretsətseh andza niye na, hərwi mey?”
8 «Na tsətsah: “Nəkar way, Bəy Maduweŋ?”
«Mətsike me niye a mbəɗeŋew faya, a gwaɗ: “Neŋ na, Yesu ndo i Nazaret
nakə faya ka geye ɗəretsətseh aye.” 9 Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye ta
ŋgatay a dzaydzay niye, ane tuk na, ta tsəne mətsike me i ndo nakə a tsikeŋew
me aye bay.
10 «Na tsətsah naha faya, na gwaɗay: “Na giye na, kəkay, Bəy Maduweŋ?”
«Bəy Maduweŋ a gweɗeŋew faya: “Lətse, do a Damas. Ka ndisl naha a
ɗəma na, ta tsikakeye wu nakə Mbələm ma gwaɗakeye ge aye.” 11 Na lətse
ka mbələm na, na ŋgatay a ɗəre bay, hərwi dzaydzay nakə a dəv haladzay aye
ka gulufeŋ ha ɗəre. Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye, tə gəseŋ hələy, ti ye
ga ha a Damas.
12 «Ma Damas na, ndoweye andaya məzele ŋgay Ananiyas. Neŋgeye ndo
məpay naha faya a Mbələm lele ada a rəhay ha gər a bazlam kway mapala
eye lele. Yahuda neheye ma Damas aye ta rəhay ha gər lele. 13 A ye naha ka
təv ga, a gweɗeŋ: “Sol malamar ga, ɗəre yak mâ həndək!” A tsik andza niye
na, kwayaŋŋa ɗəre ga a həndək. Na ŋgatay a bo ŋgay eye tuk. 14 A gweɗeŋ sa:
“Mbələm i bəba təte kway hay kə zla kar kurre hərwi ada kâ sər wu nakə a say
ka giye aye ada kâ ŋgatay a ndo nakə mənese andaya faya təbey aye ada kâ
tsəne mətsike me i ŋgay eye ŋgway andza nakə anəke kə ge bo tsɨy aye. 15 Anəke
nəkar ka təra na, ndo məhəle mbal ŋgay. Mbələm kə slər kar ha məɗatay ha a
ndo hay wu nakə ka tsəne aye tə wu nakə ka ŋgatay aye. 16 Anəke ka həba na,
sa mey? Lətse ka mbələm ta dzəhuɓ kar ha a yam ada tsətsah faya mâ dzəna
kar hərwi ada Mbələm mâ bara fakaya abəra mezeleme.”
17 «Ma dəba eye na, na mbəɗa gər a Zerozelem. Na yawa a gay i məɗəslay
ha gər a Mbələm, na ɗuwulaway me a Mbələm. Pat wuray na, na ye a gay i
məɗəslay ha gər a Mbələm. Neŋ faya na ɗuwuleye me na, məsine a geŋ. 18 Ma
məsine ga niye na, na ŋgatay a Bəy Maduweŋ, a gweɗeŋ: “Lətse, do abəra ma
Zerozelem hərwi ndo neheye na, ta tsəniye bazlam yak nakə ka neŋ aye bay.”
19 «Na mbəɗay faya a Bəy Maduweŋ, na gwaɗay: “Deɗek Bəy Maduweŋ, tə
sər ha lele na yawa a gay i maɗuwule me hərwi məgəse tay ha ndo neheye tə
dzala ha ka nəkar aye a daŋgay ada məndeɓe tay ha. 20 Ahəl nakə tə kəɗ na
Etiyen, ndo məɗe ha bazlam yak aye na, neŋ andaya dərmak, a yeŋ a gər. Na
həba ka peteked i ndo neheye tə kəɗ na Etiyen aye.”
21 «Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gweɗeŋ: “Do, na sləriye kar ha a gəma dəreŋ
eye hay, ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

Pol kame i bagwar i sidzew i Roma

22 Ndo niye hay tə pay zləm a bazlam i Pol nakə faya ma tsikateye hus a
ndisl ka bazlam nakə a gwaɗ «Na sləriye kar ka təv i ndo neheye Yahuda hay
bay» aye. Tsa na, ta wuda ta magala, tə gwaɗ: «Dzum ha ndo nakay abəra mə
ɗəma! Kəɗum na abəra mə ɗəma mədahaŋ eye! Neŋgeye na, a ye ka bo ma
ndziye ka bəra bay.»
23 Ta wuda haladzay, ta kal ha peteked tay a magərmbələm. Tə həl
bətekwew məkutse a magərmbələm dadukdukwe. 24 Bəy i sidzew a zəba faya

andza niye na, a gwaɗatay a sidzew hay: «Gəsum na, ada kâ yum ha a gay.» Tə gəs Pol, tə fələkwa ha a gay. Ti ye naha na, a satay məndeɓe na Pol hərwi məgay kutoŋ ka mətsike me, mâ ɗatay ha Yahuda hay ta wuda na, hərwi mey?
25 Tə dzawa Pol mata ndeɓe tuk na, Pol a gwaɗay a bagwar i sidzew niye: «Nəkar na, tsəveɗyak andaya məndeɓe ndo i Roma nakə ta gay sariya zuk bay aye ta mandalaɓa ɗaw?»
26 Bagwar i sidzew a tsəne bazlam i Pol na, a ye ka təv i bəy bagwar eye i sidzew hay, a ye a ɗay ha bazlam i Pol nakə a tsik aye. A gwaɗay: «Ka giye tebiye na, kəkay? Ndo nakay na, ndo i Roma.»
27 Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye a ye ka təv i Pol. A ye naha a tsətsah faya, a gwaɗay: «Tsikeŋ ta deɗek, nəkar na, ndo i Roma ɗaw?»
Pol a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Ayaw! Neŋ ndo i Roma.»
28 Bəy i bagwar i sidzew niye a gwaɗ: «Neŋ na təra ndo i Roma na, na vəl suloy haladzay.»
Pol a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ tə wa ga na, ndo i Roma ŋgway bəna na səkəm ta suloy andza nəkar bay.»
29 Kwayaŋŋa ndo neheye maləva bo eye ta ndaɓiye Pol məgay kutoŋ ka mətsike me aye, ta həndzəɗ faya abəra. Bo i bagwar i bəy i sidzew eye a sər ha Pol neŋgeye ndo, a pay tsalalaw a ndo i Roma na, a dzədzar haladzay.

Pol kame i madugula i Yahuda hay

30 Bagwar i bəy i sidzew niye a say məsəre ha Yahuda hay tə may ha mənese hərwi mey. Hərwi niye, tədœ eye na, a pəla ahaya tsalalaw abəra mə həlay a Pol. Tsa na, a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tebiye. A hayatay gər. Tsa na, tə zla ahaya Pol, a lətse ha kame tay.

23

1 Pol a ndazl tay ha bagwar i Yahuda hay. Tsa na, a gwaɗatay: «Malamar ga hay, neŋ na sər ha məndze ga ka tsəveɗi Mbəlom na, lele. Mədzal gər ga mapa eye na, ka neŋgeye.»
2 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom məzele ŋgay Ananiyas, a tsəne na, a gwaɗatay a ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye: «Fumay ka bazlam.»
3 Pol a gwaɗay: «Mbəlom ma fakeye na, a nəkar. Ka ndza kanaŋ məgeŋ sariya na, andza nakə bazlam mapala eye a tsikaka aye. Ane tuk na, nəkar eye ɗuh faya ka nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi ka vəlateye tsəveɗ a ndo hay tâ kəɗ ga.»
4 Ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye, tə gwaɗay a Pol: «Ka tsaɗay a bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, kəkay!»
5 Pol a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Malamar ga hay, na sər ha neŋgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. Hərwi mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: "Ɗaɗa ka tsikiye wuray manasa eye ka bəy i gəma yak bay.*"»
6 Pol a sər ha, ndo neheye mahaya gər aye na, siye hay Saduke hay, siye hay Farisa hay. Hərwi niye a wuda kələrra kame tay, a gwaɗatay: «Malamar ga hay, neŋ na, ndo Farisa ada gwala ga hay na, Farisa hay. Ka gumeŋeye sariya anəke na, hərwi nakə na dzala ha ta deɗek mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.»
7 Pol a ndəv ha bazlam ŋgay niye na, kwayaŋŋa Saduke hay ta Farisa hay tə pa bo ka məma ha ka bo maŋgok mə walaŋ tay. Ma məhay gər tay niye na, mədzal gər tay a ŋgəna. 8 Saduke hay nəteye tə gwaɗ na, mədahaŋ hay

* **23:5** Madayaw abəra ma Ezipt 22.27.

ta lətseweye abəra ma mədahaŋ sa bay, gawla i Mbəlom hay andaya bay ada kwa məsəfəre andaya bay. Farisa hay i tay na, ta pa faya mədzal gər tay. Tə gwaɗ wu neheye tebiye andaya.

9 Ta səkah ha mawude haladzay sa. Tsa na, siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye ma bəruk i Farisa hay dərmak, hərəm tə lətse, tə gwaɗ: «Nəmay na, nəmaa huta mənese kwa tsekweŋ ka ndo nakay təbey. Ma giye maa tsikay me na, agəna gawla i Mbəlom kəgəbay məsəfəre.»

10 Ta səkah hay məbetse me huwwa mə walaŋ tay sa. Bagwar i Bəy i sidzew a zəba faya na, ta kədîye na Pol, a vəlay madzədzere haladzay. Tsa na, a gatay wiyaw a sidzew hay, a gwaɗatay: «Dum, gəsum ahaya Pol abəra ma wuzlah tay ada kâ yum ha a gay nakə a ndzawa mə ɗəma aye.»

11 Ta həvaɗ eye niye na, Bəy Maduweŋ a yaw a bəzay ha bo a Pol, a gwaɗay: «Ɗərev mâ ye fakaya abəra bay, tete yak. Ka həl mbal ga ma Zerozelem. A seŋ kâ həl mbal ga ma Roma dərmak.»

A satay a Yahuda hay məkəɗe Pol

12 Tədœ eye na, siye i Yahuda hay tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam. Tə mbaɗa, tə gwaɗ: «Nəmaa kəɗ na Pol bay na, nəmaa ndiye ɗaf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoŋ nəmaa kədîye na təday.» 13 Ndo neheye tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam aye na, ta ziye kuro kuro faɗ. 14 Tə həl bo, ti ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay. Ti ye naha, tə gwaɗay: «Nəmay na, nəmaa mbaɗaka kame i ndo hay. Nəmaa ndiye ɗaf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoŋ nəmaa kədîye na Pol təday ada nəmaa ndiye ɗaf, nəmaa siye yam. 15 Nəkurom ta bagwar i ndo mələve dala kway na, dum tsətsahum ka bagwar i bəy i sidzew, mâ zlakuma ahaya Pol a bəra. Gwaɗumay na, a samay mazəbe ada mətsəne bazlam nakə a tsikawa aye lele. Nəmay na, nəmaa ləviye bo lele, ta zla ahaya, ma ta ndisleweye kanaŋ na, nəmaa kəɗ na.»

16 Ane tuk na, bazlam niye faya ta tsikiye na, wawa i malamar i Pol kə tsəne. A ye a gay i bagwar i bəy i sidzew nakə tə pa a ɗəma Pol aye. A ye naha, a ɗay ha a Pol.

17 Pol a tsəne andza niye na, a zalay a bəy i sidzew, a gwaɗay: «Laka ha wawa nakay ka təv i bagwar i bəy i sidzew hərwi bazlam ŋgay andaya a say məɗay ha.»

18 Bəy i sidzew ti ye ta wawa niye. A laka ha ka təv i bagwar i bəy i sidzew. A ye naha a gwaɗay: «Nəmaa yaw ka təv yak na, Pol i daŋgay a zeleŋ. Na ye ka təv ŋgay na, a gweɗeŋ nâ lakaka ahaya wawa nakay hərwi wu andaya a say məɗaka ha.»

19 Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a gəs na wawa niye abəra mə həlay. A ye ha kətsah abəra ka təv i ndo hay. A tsətsah faya, a gwaɗay: «Ka gweɗeŋ na, kəkay?»

20 Wawa niye a gwaɗay: «Yahuda hay ta haya gər, tə ma ha ka bo bazlam, tə gwaɗ ta deyeweye, ta tsətsahiye naha fakaya Pol. Ka zlatay naha tədœ kame i məhay gər i bagwar i ndo mələve dala tay andza agəna ta zəbiye ka bazlam ŋgay nakə a tsikawa aye. 21 Ane tuk na, ta yaw, ta tsətsah na, kâ təma tay na bay. Hərwi ndo hay mə walaŋ tay, ta ziye kuro kuro faɗ ta pay bo a goɓo. Nəteye na, ta mbəɗa tsiy. Tə gwaɗ ta ndiye ɗaf bay, ta siye yam bay. Kutoŋ ta kədîye na Pol təday. Anəke na, nəteye mahaya gər eye tsiy, ta həba na, bazlam yak nəte ŋgweŋ.»

22 Bagwar i bəy i sidzew niye hay, a gwaɗay: «Kâ təkəray bazlam nakay a ndəray sa bay.» Tsa na, a gwaɗay: «Do wu yak.»

Tə slər ha Pol ka təv i Felikus

23 Ma dəba eye na, bagwar i bəy i sidzew niye a zalatay a bəy i sidzew hay
sulo, a gwaɗatay: «Hayumay gər a sidzew hay temerre sulo, ndo makukure
pəles hay kuro kuro tasəla ada hasləka hay temerre sulo, ta həl suwal tay a
həlay. Nəkurom tebiye ləvum bo lele ka mede a Sezare. Ka həlumeye bo ta
ɓəre tsiɗ i həvaɗ. 24 Ləvum ha bo tə pəles neheye ka zlumeye ha Pol aye. Ka
deyumeye na, mâ ndisl ka təv i Felikus ndo mələve dala i Sezare na, wuray
kwa tsekweŋ mâ gay bay.»

25 Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a watsatay ɗerewel a həlay, a gwaɗ:

26 «Neŋ Kəlod Lisiyas, na tsikaka naha me a nəkar Felikus.

27 «Ndo nakay na sləraka naha na, Yahuda hay tə gəs na a satay məkəɗe na.
Neŋ na tsəne neŋgeye ndo i Roma na, na zla na bazlam eye ka gər ga nəmay ta
sidzew ga hay. Nəmaa təma ha, nəmaa gəs na nəmaa ye ha a gay may. 28 Hərwi
məsəre ha wu nakə ta kəɗiye na faya aye na, na zla, na ye ha kame i məhay
gər i ndo mələve dala tay hay. 29 Na ye ha, na pay zləm a bazlam tay eye na, tə
tsik ka bazlam tay mapala eye. Gər i bazlam eye nakə ɗa məgweɗe kə nas ada
məkəɗe na faya aye kəgəbay məgəse na a daŋgay aye na, andaya bay. 30 Ma
dəba eye na, tə gweɗeŋ Yahuda hay ta haya gər, ta ma ha ka bo bazlam. Hərwi
niye, na ge mahonok bay, na sləraka naha bəse. Na gwaɗatay a ndo neheye
tə may ha mənese aye na, tâ ye naha tâ wuda ka təv yak.»

31 Sidzew hay tə ge andza nakə tə tsikatay aye. Tə zla Pol, ti ye ha ta həvaɗ
hus a gəma i Aŋtipatəris. 32 Tədœ eye na, sidzew neheye tə laka tay tə sik aye,
tə gər tay ha. Ta mbəɗa gər a dəba, tə ma a təv nakə tə ndzawa mə ɗəma aye.
Ndo makukure tə pəles ti ye ha Pol. 33 Tə husa a Sezare na, ndo makukure
pəles hay tə vəlay ɗerewel nakə tə vəlatay naha a həlay a Felikus ada tə vəlay
ha Pol a həlay.

34 Bəy a təma ɗerewel niye a dzaŋga. Tsa na, a tsətsah ka Pol, a gwaɗay:
«Nəkar na, ndo i dala waray?»

Pol a ɗay ha, a gwaɗay: «Neŋ ndo i dala i Silisi.»

35 Bəy a tsəne andza niye na, a gwaɗay: «Na gakeye na sariya yak na, ndo
neheye tə maka ha mənese aye tâ yaw təday.» Tsa na, a gwaɗatay a sidzew
hay: «Dum ha Pol a gay nakə bəy Herod, bəy bagwar eye a ŋgar ahəl niye aye.»

24

Pol kame i Felikus

1 Ma dəba i məhəne zlam na, Ananiyas bagwar i ndo məvəlaway wu a
Mbəlom ta siye i madugula i Yahuda hay ada ndoweye andaya tə zalay
Tertulus, ndo məsəre gər i bazlam i sariya i bəy i Roma, ti ye a Sezare. Ti ye
ka təv i bəy niye tə zalay Felikus aye, ta wuda ka Pol. 2 Bəy a slər ndo ka Pol. Ti
ye, tə zalay naha. Pol a yaw na, Tertulus a dazlay məŋgay naha bazlam a gər a
Pol. A gwaɗay a bəy: «Bəy bagwar eye, zay andaya məndze haladzay ka dala
kway na, hərwi yak. Mələve i bəy yak nakə faya ka ləviye na, tə metsehe lele.
Ka lambaɗ tay ha wu hay lele hərwi madzəne dala kway. 3 Hərwi wu neheye
tebiye nəmaa huta aye na, nəmaa gaka sisœ kwa ahəl waray ada kwa kəɗay.
Nəmaa gaka sisœ haladzay.

4 «A seŋ məmətse kar ha haladzay bay. Ane tuk na, amboh hərwi ŋgwalak
yak, pamay zləm ka bazlam may məndze tsekweŋ tey. 5 Nəmaa sər ha, ndo
nakay na, ndo mənese ha dala kway. Neŋgeye na, bəy i ndo neheye faya ta
pay bəzay a parasay i ndo neheye tə zalatay Nazaret hay aye. Neŋgeye faya

makwasatay ha gər a Yahuda hay tebiye ka məndzibəra.* 6 Ka pəla tsəveɗ
ka mənese ha gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Hərwi niye, nəmaa gəs na.
[A samay məgay sariya andza bazlam may mapala eye, 7 ane tuk na, Lisiyas
bəy i sidzew a buwa famaya abəra ta gədaŋ a ŋgaha na. 8 Tsa na, Lisiyas a
gwaɗamay: “Dum ta wudum faya ka təv i bəy Felikus.” Nəmaa yaw ka təv
yak na, hərwi mawude faya.] Taɗə ka tsətsah faya bazlam na, nəkar tə gər
yak ka səriye wu nakə nəmaa wuda ha faya aye na, deɗek.»
9 Yahuda hay dərmak tə gwaɗ: «Bazlam niye na, deɗek andza niye. Wu
neheye tə tsik ka Pol aye na, nəte.»
10 Ta ndəv ha bazlam tay na, bəy a vəlay tsəveɗ a Pol ka mətsike me. A gay
naha a Pol wiyaw tə həlay. Tsa na, Pol a dazlay a mətsike me, a gwaɗ: «Na sər
ha, nəkar na, ndo məge sariya ka dala kway kə ndza məve haladzay. Hərwi
niye ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi na huta tsəveɗ məge sariya kame yak.
11 Bəy, nəkar tə gər yak ka sliye faya matsətsehe məndze ga ka ndo hay. Kə ge
anəke na, ma ziye məhəne kuro gər eye sulo bay nakə na yaw a Zerozelem
mata ɗəslay naha gər a Mbəlom aye. 12 Ahəl nakə na ye a ɗəma aye na, nəmaa
ge mahəmba kwa ta ndo hay bay ada kwa na pay me a ndo hay mə gay i
məɗəslay ha gər a Mbəlom bay. Ada kwa mə gay i maɗuwule me, kwa ma
wuzlahgəma na pay me a ndo hay bay. 13 Ndo neheye anəke nəteye faya ta
ndərɓakiye na, wuray kəriye. Ta sla faya mətsike wu nakə ta dəɗiye ga ha ta
sariya aye bay. 14 Neŋ na, na ɗakeye ha wu nakə na sər aye. Ta deɗek, na
pay bəzay a tsəveɗ nakə nəteye tə gwaɗ lele bay aye. Ane tuk na, neŋ faya na
gay məsler na, a Mbəlom i bəba təte may hay. Ada na dzala ha ka wu nakə
mawatsa eye mə ɗerewel i Musa ada nakə mawatsa eye mə ɗerewel i ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom hay aye. 15 Hərwi na sər ha ta deɗek andza nəteye
neheye tə sər ta deɗek ndo neheye mənese andaya fataya bay aye ta ndo i
mezeleme hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ. 16 Hərwi niye, neŋ na vəliye
ha bo ga məndze tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom ada kame i ndo hay pat pat.
17 «Na ndza mə slele məve haladzay, na ye a Zerozelem bay. Na ye a
Zerozelem na, na zla madzəne a ndo ga hay ada hərwi məvəlay wu a Mbəlom.
18 Tə ndzeŋ a gər mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom na, na ndəv ha məsler
i məbere bo tsəɗaŋŋa tsɨy. Ndo hay andaya bay ada magazləga andaya bay.
19 Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ka dala i Azi aye, nəteye andaya. Haɓe
taɗə ta huta fagaya mənese na, mata dayaw mawude fagaya ka təv yak na,
nəteye. 20 Kəgəbay mənese nakə na ge tə gəs ga faya, ti ye ga ha kame i bagwar
i Yahuda hay aye na, ta tsikaka. 21 Ma giye na, hərwi nakə na gwaɗ ta magala
kame tay: “Ka gəsuma ga ahaya kame kurom bəgom na, hərwi nakə neŋ na
dzala ha ta deɗek mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.”»
22 Bəy Felikus na, a sər ha tsəveɗ i məpay bəzay a Yesu lele. Hərwi niye, ka
ndəv ha sariya bay, a gwaɗatay: «Lisiyas bəy i sidzew ki yaw na, na ndəviye
ha sariya aye.» 23 A gwaɗay a bagwar i sidzew: «Pa na Pol a daŋgay, kâ gay
ɗəretsətseh bay, gəray tsəveɗ a dzam ŋgay hay tâ zəbay ɗəre.»
24 A ndza məhəne tsekweŋ na, Felikus ta ŋgwas ŋgay Duruzel tə ndisl naha.
Ŋgwas ŋgay na, dem i Yahuda hay. A slər ndo ka Pol, mâ zalayaw ada mâ
yaw ka təv tay. Ki yaw, ka təkəratay ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste, ta
pay zləm. 25 Tsa na, a dazlay mətsikatay ka məndze nakə ta ndziye mənese
andaya fataya bay, ka məgay metsehe a bo ada ka sariya nakə Mbəlom ma
gateye a ndo hay aye. Felikus a tsəne andza niye na, zluwer a gay. Tsa na, a
gwaɗay a Pol: «Anəke na, do wu yak, aza na huta həlay eye na, na zalakeye

* **24:5** Mata 2.23.

sa.» 26 Felikus a dzala mə gər ŋgay agəna Pol ma vəleye suloy. Hərwi niye a
zalaway a Pol mətsike me.
27 Tə ndza ka bo məve sulo na, ta mbəɗa ha Felikus ta Porsiyos Festus.
Felikus na, neŋgeye a say mayatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye a gər ha
Pol ma daŋgay.

25

Pol kame i bəy Festus

1 Ahəl nakə tə pa na Festus a bəy, a dazlay a məsler, a ge məhəne mahkar na,
a həl bo abəra ma gəma i Sezare, a ye a Zerozelem. 2 A ndisl a Zerozelem na,
bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar i Yahuda
hay ti ye ka təv ŋgay hərwi mawude ka Pol. Ta tsətsah faya, tə gwaɗay:
3 «Amboh, zlamay ahaya Pol a Zerozelem ka məge sariya may kanaŋ.» Tə
tsikay andza niye na, ɓa ta nda faya me ada a satay mata kəɗe na ka tsəveɗ.
4 Ane tuk na, Festus a mbəɗatay faya, a gwaɗatay: «Pol na, neŋgeye ma
daŋgay mə gay ma Sezare. Anəke na, na giye mahonok bay, na ndziye məhəne
tsekweŋ na, na mbəɗiye gər a mətagay.» 5 A gwaɗatay sa: «Kə sakum na, bəy
kurom hay tâ peŋ bəzay a Sezare. Taɗə ndo nakay kə ge wu nakə lele bay aye
na, tâ ye naha, tâ ge faya sariya.»
6 Festus a ndza ma Zerozelem na, məhəne tsamahkar hus a məhəne kuro
tsa. Tsa na, a mbəɗa gər a Sezare. Bəy i Yahuda hay tə pay bəzay. Tədœ eye
na, a ye a təv məge sariya. A gwaɗatay: «Dum, zlumeŋew Pol.»
7 Pol a ye ka təv məge sariya na, kwayaŋŋa Yahuda neheye ti yaw ma
Zerozelem aye tə lawara na. Ta raw faya me ka mənese neheye a say a zləm
mətsəne bay aye wal wal haladzay, ane tuk na, tə sla faya mətsike deɗek ŋgay
eye bay. 8 Ta ndəv ha mətsike bazlam tay niye hay na, Pol a ge ka bo abəra me,
a gwaɗatay: «Na ge mənese kwa tsekweŋ bay tebiye, kwa ka bazlam mapala
eye i Yahuda hay, kwa ka gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom, kwa ka bəy i Roma
eye, na ge mənese bay.»
9 Festus a say neŋgeye mâ yatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye, a tsətsah ka
Pol, a gwaɗay: «Ka deyekweye a Zerozelem na ta gakeye sariya yak mə ɗəma
na, a saka ɗaw?»
10 Pol a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Neŋ kame i sariya i bəy i Roma, tâ ŋgəneŋ
ha sariya ga na, kanaŋ. Kwa nəkar tə gər yak ka sər lele, na gatay mənese
a Yahuda hay bay. 11 Taɗə na ge mənese nakə ɗa məkəɗe ga faya aye na, na
may ha me a məməte wal bay. Ane tuk na, taɗə maraw me i ndo neheye ta
raw fagaya me andaya mə ɗəma bay na, ndəray ma sliye faya məvəlatay ga
ha bay. Mata ge sariya ga na, bəy i Roma!»
12 Festus a tsəne bazlam ŋgay niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay
ta ndo ŋgay hay. Ma dəba eye, Festus a gwaɗay: «Ka gwaɗ mata gaka sariya
yak na, bəy i Roma ba! Ka diye ka təv ŋgay deɗek.»
13 Ma dəba eye andza tsekweŋ na, bəy bagwar eye nakə tə zalay Agəripa
aye neŋgeye ta malamar ŋgay ŋgwas eye, tə zalay Berenis, ti ye a Sezare mata
zəbayaw ɗəre a Festus. 14 Tə ndza mə ɗəma məhəne haladzay. Hərwi niye
Festus a huta həlay eye məɗay ha labara i Pol a bəy bagwar eye. A gwaɗay:
«Ndo wuray andaya kanaŋ Felikus a gər ha a daŋgay, na yaw na ndzay a gər.
15 Na ye a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom
aye ta madugula i Yahuda hay ti ye naha ka təv ga, ta wuda faya, tə gweɗeŋ:
“Gəs na ta sariya.” 16 Ane tuk na, na mbəɗay faya, na gwaɗatay: “Ɗaɗa Roma
hay ta kəɗiye ndo ze mədzatay ha gər a ndo neheye ta wuda faya aye bay.

Tə dzatay ha gər ta ndo neheye ta raw faya me aye ada neŋgeye dərmak taɗə deɗek, deɗek bay na, ma tiye mbal i gər ŋgay.” 17 Tsa na, nəmaa yaw ka bo dziye. Nəmaa yaw na, na mətsa ka wuray bay. Tədœ eye na, na ye ka təv məge sariya. Tsa na, na slər ndo hay, na gwaɗatay: “Zalumay naha a Pol mâ yaw.” 18 Pol a yaw na, ndo neheye ta wuda faya aye ti ye naha. Ndo neheye ta wuda faya aye na, tə tsik faya wuray andza nakə na dzala aye bay. 19 Wu nakə na tsəne aye, tə kəɗ wuway na, ka kule tay nakə tə paway bəzay aye. Ada sa na, ka ndo nakə tə zalay Yesu a mət aye na, Pol a gwaɗawa kə lətsew abəra ma mədahaŋ aye. 20 Neŋ na, a geŋ wadəŋ wadəŋ, na sər məge kəkay bay. Hərwi niye, na gwaɗay a Pol: “A saka na, takwa mata ge sariya i bazlam nakay ma Zerozelem kəla ɗaw?” 21 Ane tuk na, Pol a wuɗa andza niye bay. A gwaɗ: “Mata ŋgəneŋ ha sariya ga na, bəy i Roma.” Aya ane, na gwaɗatay a sidzew hay: “Pum na a gay i daŋgay, tsəpum na hus a pat nakə na sləriye ha ka təv i bəy i Roma aye.”»

22 Agəripa a tsəne andza niye na, a gwaɗay a Festus: «Neŋ dərmak a seŋ mətsəne bazlam i ndo niye tə zləm ga.»

Festus a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Tədœ na, ka tsəniye bazlam ŋgay.»

23 Tədœ eye na, Agəripa ta malamar ŋgay Berenis ti ye naha ta ndo neheye tə patay naha bəzay aye. Bəy i sidzew hay, ndo neheye bagwar eye ma gəma niye aye tə patay naha bəzay. Ti ye naha tə fələkwa a gay i məge sariya. Ti ye naha na, Festus a gwaɗatay a ndo ŋgay hay: «Dum, zalumayaw a Pol, mâ yaw.» Ndo niye hay ti ye, tə zalayaw a Pol. Pol a yaw ka təv tay. 24 Tsa na, Festus a gwaɗ: «A nəkar Agəripa, bəy bagwar eye ada a nəkurom neheye tebiye kanaŋ aye. Ndo nakə Yahuda neheye ma Zerozelem aye ta Yahuda neheye kanaŋ aye ta wuda faya ka təv ga. Ta wuda faya, tə gwaɗ neŋgeye na, mâ ndza sa bay, məkəɗe na. 25 Neŋ na, na huta faya mənese nakə ɗa məkəɗe na aye bay. Ane tuk na, bo ŋgay eye tə gər ŋgay a gwaɗ: “Bəy i Roma mâ ŋgəneŋ ha sariya ga.” Hərwi niye, na dzala na, na sləriye naha. 26 Neŋ na, gər i bazlam eye nakə ɗa na watsay naha a bəy i Roma na, na sər bay. Hərwi niye na slər naha kame kurom tebiye ada wene wene eye kame yak Agəripa bəy bagwar eye. Tsətsah faya gər i bazlam eye. Ka tsətsah na, agəna neŋ dərmak na hutiye gər i bazlam nakə na tsikiye aye hərwi ada nâ huta wu nakə na watsay naha a bəy i Roma aye. 27 Na zəba faya məslære ha ndo i daŋgay ka təv i bəy i Roma ze məsəre mənese ŋgay eye na, lele bay.»

26

Pol kame i Agəripa

1 Agəripa a gwaɗay a Pol: «Anəke na, na vəlaka tsəveɗ ka mətsike me abəra ka bo yak.»

Tsa na, Pol a zla həlay a mbəlom, andza məgweɗe a say ma tsikiye me. A dazlay a mətsike me abəra ka bo ŋgay. A gwaɗay a bəy Agəripa: 2 «A nəkar bəy Agəripa, ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay, hərwi na huta tsəveɗ mətsike me abəra ka bo ga bəgom kame yak hərwi bazlam neheye tebiye Yahuda hay tə ŋgeŋ naha a gər aye. 3 Ɗərev ga a ŋgwasa wene wene eye na, hərwi nəkar ka sər məndze i Yahuda hay ada ta məkəɗe wuway nakə tə kəɗawa ka kule tay nakə tə paway bəzay tebiye aye na, ka sər. Neŋ faya na gakeye amboh, bazlam ga nakə na tsikiye na, pay zləm tey.

4 «Yahuda hay tebiye tə sər məndze ga lele, kwa abəra ma wawa. Məndze ga mə walaŋ i gwala ga hay ma Tarsis ada ma Zerozelem, na ndza mə walaŋ tay ahəl niye kəkay na, tə sər. 5 Nəteye tə sər ga ha zla anəke bay, ta sliye faya məte

mbal i gər ga. Taɗə a satay na, ta sliye faya mətsike deɗek. Na pay bəzay a kule
i Farisa nakə mawura bo aye. 6 Ada anəke faya ta genŋeye sariya na, hərwi nakə
na pa mədzal gər ga ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwaɗ ma vəlateye
a bəba təte hay həlay ŋgwalak eye. 7 Slala may hay kuro gər eye sulo ta pa
mədzal gər tay ka wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye aye na, ta məgay məsler
a Mbəlom tsekerkerre həvaɗ ta həpat tebiye. Bəy Agəripa, Yahuda hay ta raw
fagaya me na, hərwi nakə na pa faya mədzal gər aye dərmak. 8 Nəkurom
Yahuda hay, Mbəlom ma ta təmiye tay ha ndo hay abəra ma mədahaŋ na,
a sakum mədzele ha faya bay na, hərwi mey?

9 «Neŋ tə gər ga, na dzala məge vəram ka bazlam i Yesu ndo i Nazaret andza
nəkurom neheye ka dzalum aye dərmak. 10 Wu neheye tebiye na ge na, ma
Zerozelem. Na huta gədaŋ na, abəra ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom aye. Na gəs ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye
haladzay a daŋgay. Ahəl nakə tə gawatay sariya i məkəɗe tay ha aye na, na
gwaɗawa faya yawa dərmak. 11 Na yawa a gay i maɗuwule me hay wal
wal, na gawatay dəretsətseh ada a sewen məgatay kutoŋ ada tâ gər ha məpe
mədzal gər ka Yesu. A ndeleŋ fataya turtur haladzay. Na pəlawa tay ha, kwa
ma gəma neheye dəreŋ aye. Na yawa fataya mata gatay dəretsətseh.

12 «Andza niye, na həl bo na ye a Damas ta gədaŋ ada ta məsler nakə bagwar
hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə slər ga ha aye. 13 Bəy
bagwar eye, ma giye magərhəpat, neŋ faya na diye a Damas nakə na ŋgatay a
dzaydzay faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom aye. A dəv na, a ze madəve
i pat. Dzaydzay niye a lawara may ta ndo ga neheye faya ta lakiye ga ha aye.
14 Nəmay tebiye nəmaa dəɗ ka dala. Tsa na, na tsəne mətsike me, a tsik tə
bazlam i Yahuda hay. A gwaɗ: “Sol, Sol, nəkar faya ka genŋeye dəretsətseh
andza niye na, hərwi mey? Nəkar faya ka giye gədaŋ kurtsətsa andza sla nakə
faya ma giye gədaŋ ka sakwal i ndo nakə faya ma kədiye na aye.”

15 «Na mbəɗay faya, na gwaɗay: “Nəkar eye na, way, Bəy Maduweŋ?”

«Tsa na, Bəy Maduweŋ a gweɗeŋ: “Neŋ na, Yesu nakə faya ka geye
dəretsətseh aye. 16 Ane tuk na, lətse. Lətse dzək tə sik yak lele. Na bəzaka ha bo
na, hərwi matəre kar ha ndo i məsler ga ada ka diye ha wu neheye ka ŋgatay
aye ada neheye ka ta ŋgateye aye. 17 Na tsəpiye kar abəra ka Yahuda hay
ada ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na sləriye kar ha ka təv i ndo neheye
Yahuda hay bay aye. 18 Ka diye ka həndəkatay na dəre tay hay hərwi ada tâ
yaw abəra ma ləvoŋ, tâ ye a dzaydzay, tâ təmaw abəra ma gədaŋ i Fakalaw,
tâ maw ka təv i Mbəlom hərwi tâ təma məpəse ha mənese tay ada ta hutiye
təv məndze ka təv i Mbəlom andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka neŋ
aye.”

19 «Hərwi niye, Agəripa bəy bagwar eye, na kərah wu nakə na ŋgatay a yaw
mə mbəlom aye bay. 20 Na ɗa ha bazlam i Bəy Maduweŋ ma Damas təday, ma
dəba eye ma Zerozelem, ka dala i Yahuda tebiye, ada a ndo neheye Yahuda
hay bay aye. Na tsikatay, tâ gər ha mezeleme, tâ yaw ka təv i Mbəlom, tâ ge
məsler nakə ma diye ha ta deɗek ta gər ha mezeleme tay aye. 21 Anaŋ, hərwi
niye Yahuda hay tə gəs ga mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada a satay
məkəɗe ga. 22 Na gay sɨsœ a Mbəlom ka matsəpe ga, hus ka bəgom neŋ andaya
faya na diye ha bazlam ŋgay kame i ndo makətsa eye hay kwa kame i ndo
bagwar eye hay. Wu neheye Musa ta ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom siye hay
tə ɗa ha parakka, ka wu nakə ma giye bo aye, neŋ na gər ha faya abəra kwa
tsekweŋ bay. 23 Tə ɗa ha, tə gwaɗ: “Kəriste ma ta siye dəretsətseh, ma mətiye
ada neŋgeye ma təriye makurre i ndo mələtsew abəra ma mədahaŋ. Ma ɗatay

ha dzaydzay i bazlam ŋgay a Israyel hay ada a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.”»

24 Pol faya ma tsikiye andza niye na, Festus a tsik ta magala, a gwaɗay: «Gər a vuwaka ɗaw Pol? Məsəre wu yak nakə ka sər haladzay aye ka sər ha mətsike me ta tsəveɗ eye sa bay ɗaw?»

25 Pol a gwaɗay: «Gər a vuweŋ bay ŋgalaka Festus. Na tsik ɗuh na, bazlam neheye deɗek aye ada bazlam neheye a tsəne bo aye. 26 Wu neheye na, bəy bagwar eye kə tsəne ada na tsikeye parakka, hərwi na sər ha ta deɗek wu nakə neŋgeye a sər bay aye ada kə tsəne bay aye na, andaya bay. Hərwi wu neheye tebiye a ge bo aye na, ta məkal bay. 27 Nəkar, Agəripa bəy bagwar eye, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə ɗa ha bazlam i Mbəlom aye na, ka dzala ha ka bazlam tay niye tə ɗa ha aye bəɗaw? Na sər ha, ka dzala ha.»

28 Agəripa a gwaɗay a Pol: «Ka dzala na, na təriye ndo məpe mədzal gər ka Yesu hərwi bazlam nakay anəke aye tsa ɗaw?»

29 Pol a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Anəke bəse, kwa aza bay. Faya na ɗuwulay me a Mbəlom hərwi yak ada ta ndo neheye bəgom faya ta peŋeye zləm tebiye aye kâ tərum andza neŋ. Ane tuk na, a seŋ na, tâ dzawa kurom a daŋgay andza neŋ bay tey.»

30 Bəy Agəripa, Festus, Berenis ada ta ndo neheye mandza eye ka təv tay aye tebiye tə lətse. 31 Ahəl nakə nəteye faya ta deyeweye wu tay aye na, tə gwaɗ nəte nəte mə walaŋ tay: «Ndo nakay na, kə ge wuray nakə ɗa məkəɗe na kəgəbay məgəse na a daŋgay aye bay.»

32 Tsa na, Agəripa a gwaɗay a Festus: «Ndo nakay taɗə ɓa ka tsətsah a say bəy i Roma mâ ŋgənay ha sariya bəna, haɓe na, məgər ha.»

27

Tə slər ha Pol a Roma

1 Ma dəba eye na, bəy a pamay pat mede ka dala i Itali ta kwalalaŋ i yam. Ahəl nakə pat eye a ndisl a ɗəma aye na, tə vəlay ha Pol ta ndo i daŋgay siye hay a həlay i bəy i sidzew wuray ada mâ ye tay ha a Roma. Məzele i bəy i sidzew niye na, Zuliyus. Neŋgeye nəte mə walaŋ i sidzew neheye ta tsəpawa bəy i Roma aye dərmak. 2 Nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma gəma i Adramite aye. Slələh i yam faya ma diye ta wuzlahgəma i Azi neheye ka me i bəlay aye. Tsa na, nəmaa ye tuk. Nəmay ka bo dziye ta ndoweye andaya tə zalay Aristark, ndo i gəma i Tesalonik ka dala i Masedowan.

3 Tədœ eye na, nəmaa ndisl a gəma i Sidoŋ. Nəmaa ndisl naha na, bəy i sidzew niye tə zalay Zuliyus, neŋgeye a gay gər a Pol lele. A vəlay tsəveɗ a Pol mâ ye, mâ zəbatay ɗəre a dzam ŋgay hay ada tâ vəlay wu hay, tâ gay gər lele. 4 Nəmaa həl bo abəra ka təv niye na, tə kwalalaŋ i yam sa. Nəmaa ye tə həlay i gula i Sipəre. Haɓe nəmaa ye tə həlay i mənday, aya ane mətasl a vəlamay tsəveɗ bay. 5 Nəmaa tas ta dəlov nakə bəse ta gəma i Silisi ada ta gəma i Pamfeli aye ada nəmaa ndisl a gəma i Mira ka dala i Lisiya. 6 Nəmaa ndisl naha a ɗəma na, bəy i sidzew niye a huta kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma Aləgəzandəri aye. Ma diye ka dala i Itali. Nəmaa mbəzlaw abəra ma neŋgeɗ, nəmaa tsal a ɗəma. Tsa na, nəmaa ye kwayaŋŋa.

7 Nəmaa ndza ka tsəveɗ məhəne haladzay. Nəmaa ye tsəfetsəfe, nəmaa ndisl a wuzlahgəma i Kinidus na, ta gər eye. Nəmaa sla faya mede ɗeɗer sa bay, mətasl a ma may ha a diye i həlay i gula. Nəmaa ye tə həlay i gula i Kəret nəmaa ndisle bəse ta gəma i Salmone. Kəret na, malawara eye ta yam. 8 Mede kame na, mawura bo eye haladzay. Tsa na, nəmaa ndisl a təv eye andaya tə

zalay Təv Ŋgwalak Eye Hay neheye ndo hay tə lətsawa ha a ɗəma kwalalaŋ i yam hay aye, bəse ta wuzlahgəma i Lase.

9 Nəmaa ndza ka tsəveɗ haladzay. Ahəl i mede may nakə faya nəmaa diye na, pat i daliyam i Yahuda hay ka mbərəm mede abəra mə ɗəma. Hərwi kə ndisl ka kiye niye andza niye na, ndəray ma diye tə kwalalaŋ i yam sa bay. Ta ɓariye kwalalaŋ i yam tay hay ka ɗakal hərwi mətasl nakə a gawa haladzay yam a tsalawa ka bo ɗaŋgwala aye. Ta həbiye ka təv eye niye haladzay bəna ta dəɗiye a yam. Ane tuk na, Pol a zəba ka ndo niye hay a satay mələtse bay, ta diye kame na, a gatay ɗaf. 10 A gwaɗatay: «Dzam ga hay, na zəba faya na, mede kway nakay faya ka deyekweye tə kwalalaŋ i yam aye na, mədze andaya mə ɗəma. Kwalalaŋ i yam tə wu neheye mə ɗəma tebiye aye na, ta nasiye. Ada nəkway dərmak na, agəna ka təmakweye bay, ka dzakweye.»

11 Ahəl nakə tə həl bo, ndo məɓəle kwalalaŋ i yam ta ndo i kwalalaŋ i yam, tə gwaɗ: «Takwa ha ka bo kame.» Bəy i sidzew niye a tsəne bazlam i Pol nakə a tsik aye na, kwa ka təma bay. A təma na, i ndo neheye tə gwaɗ «Takwa ha ka bo» aye. 12 Ada sa na, təv niye məndze mə ɗəma a həlay i mətasl na, lele bay, hərwi mətasl a gawa haladzay. Hərwi niye matsəla ndo hay tebiye na, a satay mede kame. A satay taɗə ma giye bo na, ta ndisliye a Fenikis təv məpe bo i kwalalaŋ i yam nakə ma Kəret aye. Bəlay andaya na, ta diye i məgəma ɗekɗek tsa. Ta ndziye mə ɗəma təmaɗ.

Mətasl bagwar eye

13 Mətasl a dazlay a mavəzle farfar. Mətasl nakə a yaw ma diye i Salawa aye. Tə dzala mə gər tay na, ta sliye faya məndisle a təv nakə ta ndisliye a ɗəma aye. Tə lətse ha ɓəre eye andaya mə kwalalaŋ i yam. Ti ye bəse ta tsakay i gəma i Kəret. 14 Ane tuk na, kwayaŋŋa mətsal bagwar eye a vəzl haladzay. Mətasl niye tə zalay na, mətasl nakə a yaw ma bəzay i gəma aye. 15 A zla na kwalalaŋ i yam. Tə dza bo ka məmay ahaya gər a kwalalaŋ i yam a diye i mətasl nakə a yaw aye na, tə sla faya bay. Nəmaa gər ha, mətasl mâ ye may ha. 16 Nəmaa ye ta diye i Salawa i gəma wuray tə zalay Koda ma wuzlah i yam. Nəmaa zəzukw bo tsekweŋ abəra ka mətasl. Andza niye, nəmaa ɓar na, kwalalaŋ nakə wawa eye ta gər eye, merəɓe gwetsek hərwi mâ dze bay. 17 Tə zla ahaya kwalalaŋ i yam niye tsekweŋ eye tə pa na ka gər i kwalalaŋ i yam bagwar eye. Tsa na, ləɓer andaya maləva bo eye, ta ndeweɗ ka kwalalaŋ i yam bagwar eye. Ta dzədzar haladzay hərwi hewiyeŋ andaya bəse ka tsakay i Libiya, kwalalaŋ i yam ma ta ndəfiye faya sik. Ka ndəf faya sik na, ma dziye a yam. Hərwi niye tə kal ha təŋgel wuray maɓara eye ka kwalalaŋ i yam hərwi ada kwalalaŋ i yam mâ ŋgərzla faya.

18 Huya, mətasl niye na, kə gər ha mavəzle bay, faya ma ɓəliye may ha ta gədaŋ haladzay. Tədœ eye na, tə pa bo ka məkutse tay ha wu hay abəra mə kwalalaŋ i yam a bəlay. 19 Tədœ eye sa na, tə kuts ha ləɓer, peteked nakə faya ma diye ha kwalalaŋ i yam. Tə kuts ahaya tə həlay tay eye. 20 Məhəne haladzay nəmaa ŋgatay a pat bay, a wurzla bay. Mətasl faya ma vəzliye ta gədaŋ huya. Nəmaa təmiye na, nəmaa pa faya mədzal gər may sa bay.

21 Ta nda wu mənday bay məhəne haladzay. Pol a lətse kame tay, a gwaɗatay: «Dzam ga hay, ka tsənumeŋ na bazlam ga, ada ka yakwaw abəra ma Kəret bay na, ka sakweye ɗəretsətseh bay, wu kway hay ta dziye bay. 22 Ane tuk na, anəke na, faya na gwaɗakumeye ɗərev mâ ye fakuma abəra bay. Ndəray kwa nəte ma mətiye bay. Kwalalaŋ i yam kway na, ma dziye. 23 Ta həvaɗ nakay, gawla i Mbəlom ga nakə faya na geye məsler aye, ki yaw ka təv ga. 24 A gweɗeŋ: “Pol, kâ dzədzar bay! Bəy i Roma ma gakeye sariya yak. Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye faya ka deyumeye ka bo dziye

hərwi yak.” 25 Dzam ga hay, ɗərev mâ ye fakuma abəra bay. Na sər ha ta
deɗek wu nakə Mbəlom a tsikeŋ aye na, ma giye bo. 26 Ka təmakweye na, a
dala eye andaya malawara eye ta yam.»
27 Məhəne kuro gər eye faɗ, mətasl niye faya ma diye may ha huya ka gər
i bəlay i Mediterane. Ta magərhəvaɗ na, ndo məɓəle kwalalaŋ i yam, tə sər
ha nəteye faya ta həndzədîye bəse ta dala. 28 Tə kal ɓəre maɓara eye ka ləɓer
a yam mələve ha zəbol i yam. Ta zəba faya na, zəbol ŋgay eye miter 40. Ti
ye kame tsekweŋ sa na, ta dazlay a mələve. Ta zəba faya kwetsetsik yam
niye na, miter 30. 29 Ta dzədzar haladzay, tə gwaɗ kwalalaŋ i yam ka ndəf
sik ka hotokom na, ka dzakweye. Hərwi niye tə həl ləɓer hay faɗ, tə ɓar ka
təŋgel hay faɗ, tə kal tay ha ta dəba. Tsa na, ta ɗuwulay me a mbəlom tay
hay hərwi ada ɗəre mâ tsaɗa. 30 Ndo məɓəle kwalalaŋ hay a satay mətəmaw
abəra mə kwalalaŋ i yam. Ta pəla tsəveɗ ka məzla ha kwalalaŋ niye wawa
eye a yam ada tə gwaɗ na, ta pəliye ha təŋgel hay, ane tuk ta raw me ka
məhute gər i bazlam hərwi məzlaw abəra mə kwalalaŋ ada mətəme. 31 Pol
a gwaɗay a bagwar i sidzew i Roma ta sidzew hay: «Taɗə ndo neheye ta ndza
ma kwalalaŋ i yam bay na, ka slumeye faya mətəme bay.»
32 Tsa na, sidzew hay ta tərəts ha ləɓer neheye tə ɓar ha kwalalaŋ i yam nakə
wawa aye, tə gər ha a ye ka gər i yam.
33 Mazlambar ɗəre ma tsaɗiye na, Pol a zalatay a ndo hay tebiye ka mənde
wu mənday, a gwaɗatay: «Bəgom, kə ge məhəne kuro gər eye faɗ, faya ka
həbumeye ze mənde wu mənday. 34 Neŋ faya na gwaɗakumeye, ndayum
wu mənday hərwi kwa way a say mətəme. Andza niye, ndəray kwa nəte mə
walaŋ kurom ma dziye bay, kwa məkwets i gər ŋgay ma dziye bay.»
35 Ma dəba i bazlam niye hay na, Pol a zla wu mənday, a gay naha sɨsœ a
Mbəlom kame i ndo hay tebiye. Tsa na, a ŋgənatay wu mənday* niye a dazlay
a mənde wu mənday. 36 Nəteye tebiye tə ma ha a bo ɗərev, tə nda wu mənday.
37 Nəmay tebiye mə kwalalaŋ i yam na, temerre sulo tə kuro kuro tasəla gər
eye məkwa. 38 Ahəl nakə kwa way a nda wu mənday ka mərehe aye na, tə
kuts ha siye i wu mənday a yam hərwi kwalalaŋ mâ mba ka gər i yam sa bay.

Kwalalaŋ i yam a həɓ

39 Dəre a tsaɗa na, ndo madzərweɗe kwalalaŋ i yam ta sər ha nəteye ka
waray bay. Ane tuk na, tə ŋgatay a təv laloŋ eye ta hewiyeŋ eye. Tə gwaɗ:
«Taɗə ma giye bo na, takwa ha a ɗəma, kwalalaŋ i yam mâ gərzla a ɗəma.»
40 Tə pəla ha ləɓer neheye tə ɓar ka ɓəre mə huɗ i yam aye. Tə gər ha ɓəre niye
a yam. Ti ye naha tə pəla ləɓer neheye mazəva eye ka mayako nakə a may bo
a kwalalaŋ i yam ka məɗay ha tsəveɗ aye. Tə ɓar peteked ka mbəlom kame
ŋgay eye ada mətasl mâ təhay lele. Ahəl nakə faya ta diye na, mətasl a təhatay
ta gədaŋ, a ye tay ha ka hewiyeŋ niye. 41 Ane tuk na, tə ndisl na, kwalalaŋ i
yam a husa dənuts ka hewiyeŋ. Kwalalaŋ i yam a sla faya məɓəle sa bay. Me
ŋgay eye a ye mbəzək a hewiyeŋ, a sla faya madayaw abəra mə ɗəma sa bay.
Tsa na, yam nakə a tsal ka bo aye, a ɓəl haladzay a həɓ ha dəba i kwalalaŋ
niye.
42 A satay haɓe a sidzew hay məkəɗe ndo i daŋgay hay hərwi ada ndəray
mâ təma ha bo tə mahuzluve bay. 43 Ane tuk na, a say a bəy i sidzew i Roma
mətəme ha Pol. A gatay me a sidzew hay ka məge wu nakə tə dzala aye. A
gwaɗatay a ndo neheye tə sər mahuzluve aye, tâ lah mambəzle a yam ada
tâ tas ka dala. 44 A gwaɗatay a siye hay, tâ gəs hələy ka mayako kəgəbay ka

* **27:35** Məsler hay 2.42.

wu neheye a həɓaw abəra ka kwalalaŋ i yam aye, tâ patay bəzay. Kwa way a təmaw abəra ma bəlay na, andza nakay.

28

Pol ka dala nakə tə zalay Malta

1 Nəmaa təmaw abəra ma yam niye na, nəmaa tsal ka ɗakal na, nəmaa tsəne
məzele i dala niye malawara eye ta yam. Tə zalay Malta. 2 Ndo neheye mə
ɗəma aye ta təma may lele. Ma dəba eye na, yam a pa, mətasl a ge tsiyiɓeɓe
haladzay. Tsa na, tə vat ako əŋgəh. Tə gwaɗamay: «Dumara, ndzum ka ako.»
3 Pol a ye, a həlaw mayako, a pa ka ako. Azlakwa ma mayako niye na, palas
mə ɗəma. Ako a vəɗay na, a mbərzlaw abəra ma ako tsakwalak ka həlay i Pol,
a naz na. 4 Ndo i dala niye hay tə ŋgatay a palas niye maɓala eye ka həlay i Pol
aye na, tə gwaɗ mə walaŋ tay: «Ndo nakay na, ta deɗek ndo məkəɗe ndo hay.
Kə təmaw abəra ma bəlay, ane tuk na, ma təmiye abəra ka sariya i Mbəlom
bay.»
5 Pol a gwatsaka ha palas niye abəra ka həlay a ako. Kwa tsekweŋ wuray kə
wur faya bay tebiye. 6 Ndo hay tə dzala na, həlay i Pol ma ɗəsliye kəgəbay ma
dəɗiye abəra ka mbəlom, ma mətiye. Ta həba məndze haladzay na, wuray a
gay a Pol bay. Tsa na, ta mbəɗa ha mədzal gər tay, tə gwaɗ: «Ndo nakay na,
mbəlom!»
7 Bagwar tay eye andaya ka dala eye niye, məzele ŋgay Publiyus. Gay ŋgay
ta guvah ŋgay andaya bəse ta təv nakə nəmay mə ɗəma aye. Ndo niye a təma
may tə məŋgwese eye a gay ŋgay. Nəmaa həna mə gay ŋgay məhəne mahkar.
8 Bəba i Publiyus andaya, neŋgeye ŋgwalak eye bay, maraɓaraɓ ada zay a lohay.
Pol a ye ka təv ŋgay, a pay həlay ka gər ada a ɗuwulay me a Mbəlom. Tsa na,
a mbəl. 9 Ndo i dəvats neheye ka dala niye tə tsəne na, ti ye ka təv i Pol. Pol
a mbəl tay ha. 10 Ndo hay tebiye ta bəzamay ha ta deɗek ta rəhamay ha gər.
Ahəl nakə nəmaa diye may aye na, tə vəlamay wu neheye ta gamay ŋgama ka
tsəveɗ aye.

Pol a ndisl a Roma

11 Nəmaa ndza mə ɗəma kiye mahkar na, nəmaa həl bo, nəmaa ye tə
kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ka dala i Aləgəzandəri aye. Məzele i
kwalalaŋ i yam niye na, Diyoskur. Kwalalaŋ i yam nakay kə ndza kiye ha-
ladzay hərwi həlay niye həlay nakə ŋgwalak eye bay mətasl a gawa haladzay
aye. 12 Nəmaa ndisl a gəma i Sirakus na, nəmaa ndza mə dəma məhəne
mahkar. 13 Nəmaa lətse abəra mə dəma, nəmaa ye ta tsakay i dəlov, nəmaa
ye a gəma i Regiyo. Tədœ eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ndisl a gəma i Pozoles.
Nəmaa ndza ka tsəveɗ na, məhəne sulo tsa, mətasl a təhamay. 14 Ma gəma
niye na, nəmaa ndzay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə zalamay,
nəmaâ ndza mə gay tay luma nəte. Ada nəmaa ye a Roma na, andza nakay.
15 Malamar neheye ma Roma aye tə tsəne faya nəmaa diye naha na, ti yaw
mədze gər tə nəmay. Ti ye hus a luma i Appiyus ada a təv nakə tə zalay Gay i
Mbəlok Mahkar aye. Pol a ŋgatatay na, a gay sɨsœ a Mbəlom ada ɗərev a may
naha.
16 Nəmaa ndisl naha a Roma na, tə vəlay tsəveɗ a Pol mâ ndza mə gay ŋgay
wal tə sidzew nakə ma tsəpiye na aye.

Pol a ɗa ha bazlam i Mbəlom

17 Ma dəba i məhəne mahkar na, Pol a zalatay a madugula i Yahuda neheye
ma Roma aye tâ ye ka təv ŋgay. Ti ye, tə haya gər ka təv ŋgay na, a gwaɗatay:
«Malamar ga hay, tə gəs ga ma Zerozelem, tə vəlatay ga ha a həlay a Roma hay.

Tə gəs ga na, na tsik wuray nakə ŋgwalak eye bay aye ka slala kway kəgəbay
ka bazlam i bəba təte kway hay mapala eye, na tsik faya wuray bay. 18 Ndo
neheye ti ye ga ha ka təv tay aye ta tsətsah fagaya bazlam na, a satay haɓe
məgər ga ha. Hərwi ta huta fagaya mənese nakə ɗa məkəɗe ga faya aye bay.
19 Ane tuk na, a satay a bəy i Yahuda hay bay. Hərwi niye, na gwaɗ kutoŋ
na diye ka təv i bəy i Roma. Neŋgeye ma geŋeye na sariya ga. Wal a seŋ
məme tay ha mənese a gwala ga hay bay. 20 Hərwi niye na zalakum na, a
seŋ məŋgatakum ada mətsike me tə nəkurom. Ka sərum ha neŋ madzawa eye
tə tsalalaw na, hərwi wu nakə Israyel hay tə pa faya mədzal gər aye.»
21 Madugula i Yahuda hay ta mbəɗay faya, tə gwaɗay: «Nəmaa huta ɗerewel
nakə a yaw ma Yahuda a tsik ka nəkar aye bay. Ndəray nəte mə walaŋ i
malamar kway hay ki yaw, kə tsikamay labara i wuray kəgəbay wu nakə
ŋgwalak eye bay aye ka nəkar bay. 22 Ane tuk na, a samay na, bo yak eye
ɗamay ha wu nakə ka dzala aye. Andza niye, nəmaa sər ha ndo hay kwa
məŋgay andaya faya ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka ndo i Yesu
neheye.»
23 Madugula i Yahuda hay tə pay pat nakə ta dziye gər tə Pol aye, pat eye
niye ta maweye a gay ŋgay. Pat eye a slaw na, ndo hay haladzay ti ye a gay
ŋgay. Pol a ndza hway ka məɗatay ha Bəy i Mbəlom ta gədaŋ ada a pəla tsəveɗ
tâ təma bazlam nakə ma tsikateye ka gər i Yesu aye mə ɗerewel i Musa ada
mə ɗerewel i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay. 24 Siye i ndo hay na, ta təma
bazlam i Pol nakə a tsik aye, ane tuk na, ndo mekeleŋ eye ta kərah mədzal ha.
25 Ta kəɗ wuway haladzay mə walaŋ tay. A həlay nakə ta diye na, Pol a tsikatay
bazlam nəte tsa, a gwaɗatay: «Wu nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a tsikatay a
bəba təte kurom hay tə bazlam i Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye na,
deɗek. 26 Mbəlom a gwaɗ:
“Do zəbaw ka ndo neheye ada gwaɗatay:
Ka tsənumeye lele,
ane tuk na, ka sərumeye bay.
Ka zəbumeye faya lele,
ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.
27 Ndo neheye ta kula ha gər, a satay mətsəne bay.
Ta dərəzl na zləm,
ta dərəzl na ɗəre tay.
A satay məŋgatay tə ɗəre tay bay,
a satay mətsəne tə zləm tay bay,
a satay məsəre tə gər tay bay.
A satay məmaw ka təv ga bay.
Hərwi niye, na mbəliye tay ha bay.*”»
28 Pol a gwaɗatay sa: «Sərum ha na, Mbəlom a slərəw Labara Ŋgwalak eye i
mətəme ha ndo neheye Yahuda hay bay aye. Nəteye na, ta tsəniye na bazlam
ŋgay.»
[29 Ma dəba i bazlam neheye na, Yahuda hay ti ye wu tay. Ahəl nakə faya
ta diye na, faya ta kəɗiye wuway mə walaŋ tay.]
30 Pol a ndza məve sulo mə gay nakə a vəlawa faya suloy aye. A təmawa tay
ha ndo neheye ti yawa ka təv ŋgay aye tebiye. 31 A ɗa ha labara i Bəy i Mbəlom
ada a ɗa ha bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a ndo hay. A tsikatay ta gədaŋ
tə tsəɓtsəɓ eye, ndəray kə gay faya me bay.

* **28:27** Ezay 6.9-10.

Ɗerewel nakə Pol a watsatay naha a Roma hay aye

Məfələkwe

Ahəl nakə Pol a watsatay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Roma aye na, a ndəv ha mamahkar i mahəhele ŋgay. A say mede hus a Roma, təv nakə ki ye a ɗəma zuk bay aye. A say mede dəreŋ a məgəma hus a Espayoŋ hərwi məɗe ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu (15.22-24). A watsa ɗerewel ŋgay hərwi mələve ha bo tə mede ŋgay a Roma ada ta məɗe ha matətike ŋgay a ndo məpe mədzal gər neheye ma wuzlahgəma aye.

Ɗerewel nakay na, gər i bazlam hay tebiye matsətsala eye ta labara i Pol nakə ma ɗiye ha aye. Gər a gər i bazlam eye na, anaŋ: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbələm aye na, Mbələm ma təriye ha ŋgwalak eye ka ɗəre ŋgay, ada ma hutiye sifa» (1.17).

Pol a səkah ha labara nakay ta tsəveɗ wal wal mahkar:

Madədo 1 ka 8 faya ma tsikiye ka mədzepe mə walaŋ i marəhay ha gər a bazlam mapala eye ada məpe mədzal gər ka Mbələm nakə Yesu Kəriste a təra tsəveɗ eye mawura bo eye bay.

Madədo 9 ka 11 a tsik ka mədzepe mə walaŋ i Israyel hay slala nakə Mbələm a zla aye, ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 12 ka 15 faya ma tsikiye ka pendzeŋ i məndze mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste.

Ɗerewel nakay a ndəv ta mətsike me haladzay (madədo 16).

1 Maa watsa ɗerewel nakay na, neŋ Pol, ndo məge məsler i Yesu Kəriste. Mbələm a zeleŋ, a təra ga ha ndo i maslaŋ ŋgay, a zla ga, a pa ga wal hərwi ada nâ ɗa ha labara ŋgay ŋgwalak eye a ndo hay.

2 Labara nakay ŋgwalak eye na, ɓa Mbələm kə tsik ahəl niye kurre tə bazlam i ndo məɗe ha bazlam ŋgay hay, a gwaɗ ma slərakwaweye ada ta watsa faya mə Ɗerewel i Mbələm. 3 Labara nakay ŋgwalak eye a tsik na, ka wawa ŋgay, ahəl nakə a təra ndo zezeŋ, tə wa na ma gwala i Davit aye. 4 Ahəl nakə a lətsew abəra ma mədahaŋ aye na, Mbələm a ɗa ha neŋgeye wawa ŋgay ta gədaŋ, neŋgeye Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway ada a rah ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye tebiye. 5 Mbələm a pa ga ndo i maslaŋ ŋgay na, tə hələy i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, ta ŋgwalak ŋgay hərwi ada nâ ye, nâ ɗa ha bazlam ŋgay a ndo i gəma hay wal wal tebiye hərwi ada tâ təra ndo ŋgay hay ada tâ rəhay ha gər. Andza niye, tâ ɗəslay ha gər a məzele i Yesu Kəriste.

6 Nəkurom ndo i Roma hay, nəkurom mə walaŋ i ndo neheye dərmak, hərwi Mbələm kə zalakum hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu Kəriste. 7 Na watsa naha ɗerewel nakay na, a nəkurom neheye ma Roma aye tebiye. Mbələm a wuɗa kurom haladzay. A zalakum na, hərwi ada kâ tərum ndo ŋgay hay.

Mbələm Bəba kway ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

A say a Pol mede a Roma

8 Makurre eye na, neŋ faya na gay naha sɨsœ a Mbələm ga hərwi kurom tebiye. Maa vəleŋ tsəveɗ məgay naha sɨsœ na, Yesu Kəriste hərwi məpe mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye na, kə ɗa a zləm ka

məndzibəra tebiye. 9 Huya ahəl nakə faya na ɗuwulaway naha me a Mbəlom aye na, na ɗuwulaway naha me hərwi kurom. Wu nakə na tsik aye na, Mbəlom a sər ha na tsik deɗek, neŋgeye nakə faya na giye məsler ŋgay tə ɗərev ga peteh, faya na ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye ka wawa ŋgay aye.

10 Faya na ɗuwulay naha me huya mâ vəleŋ tsəveɗ anəke ta gədaŋ ŋgay hərwi ada nâ ye naha a gay kurom tuk. 11 Hərwi a seŋ haladzay məŋgatakum. A seŋ məɗakum ha wu nakə Məsəfəre a vəleŋ aye hərwi ada kâ hutum gədaŋ ka tsəveɗ i Mbəlom. 12 Kəgəbay nəkway tebiye ka vəlakweye a bo gədaŋ nəte nəte mə walaŋ kway. Ka vəlumeŋeye gədaŋ hərwi ka pum mədzal gər ka Kəriste ada na vəlakumeye gədaŋ hərwi na pa mədzal gər ka Yesu dərmak.

13 Malamar ga hay, sərum ha na, madzəga haladzay na dzala mede naha a gay kurom. Ane tuk na, hus anəke na huta tsəveɗ bay. A seŋ na diye naha madzəne kurom mede kame kame ada kâ gəlum andza faya na giye ta ndo neheye ma gəma siye hay aye. 14 Mbəlom kə vəleŋ məsler. Andza niye, kutoŋ na ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye kwa a way tebiye. Na ɗateye ha a ndo neheye ma wuzlahgəma aye ada a ndo neheye ma wuzlahgəma bay aye, na ɗateye ha a ndo neheye tə sər wu aye ada a ndo neheye tə sər wu bay aye. 15 Hərwi niye a yeŋ a gər mede naha məɗe ha Labara Ŋgwalak eye a nəkurom Roma hay tebiye dərmak.

16 Hərwi neŋ faya na ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye ta məŋgwese lele. Labara nakay na, gədaŋ i Mbəlom mə ɗəma mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye. A vəl tsəveɗ i mətəme na, hərwi Yahuda hay təday ada hərwi slala mekeleŋ eye hay dərmak. 17 Labara nakay ŋgwalak eye a ɗakway ha na, ma kəkay nakə Mbəlom a təra ha ndo hay ŋgwalak eye ka ɗəre ŋgay aye. Ndo hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste ɗekɗek tsa, tsəveɗ mekeleŋ eye andaya bay. Andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye, tə gwaɗ: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ŋgwalak eye ka ɗəre ŋgay, ada ma hutiye sifa.*»

Kwa way mezeleme eye

18 Andza niye, Mbəlom faya ma ɗa ahaya abəra mə mbəlom, neŋgeye ta mevel eye ka ndo neheye tebiye faya ta giye mezeleme ada tə ɗəslay ha gər bay aye. Ma gateye sariya hərwi wu tay neheye lele bay faya ta giye aye, ma dərəzlatay na tsəveɗ a ndo hay ka məsəre deɗek. 19 Sariya ma gəsiye tay ha hərwi tsəveɗ nakə ta sliye faya məsəre Mbəlom aye na, parakka maŋgaha eye bay, bo i Mbəlom eye kə ɗatay ha. Ane tuk na, ta pay bəzay a tsəveɗ eye nakay bay. 20 Ndəray kə ŋgatay a Mbəlom kwa nəte bay. Ane tuk na, kwa a həlay nakə a ge məndzibəra aye hus anəke na, wu neheye a ge tebiye faya ta ɗateye ha a ndo hay Mbəlom neŋgeye na, kəkay. Ta ŋgatay a wu neheye na, a sər bo parakka gədaŋ ŋgay ma ndəviye ɗaɗa bay ada Mbəlom na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. Ta sliye faya məgweɗe «Nəmaa sər bay» na, ta sliye faya mətsike bay.

21 Kwa taɗə tə sər Mbəlom andaya bəbay na, tə ɗəslay ha gər bay ada tə gay siscœ andza nakə haɓe ta ɗəslay ha gər ada ta geye siscœ aye na, ta ge andza niye bay. Faya ta dzaliye ɗuh na, ka wu nakə kəriye, nəteye mandza eye ma ləvoŋ, tə sər wu lele eye hay sa bay. 22 Tə dzala mə gər tay na, ta tsah. Ɗuh gər a vuwatay na, tə sər bay. 23 Mbəlom nakə ta məzlaɓ eye ada ma mətiye ɗaɗa bay aye na, tə rəhay ha gər bay, tə gər ha. Ɗuh ta rəhay ha gər na, a kule hay, a wu neheye tə ŋgar andza ndo zezeŋ aye kwa taɗə ndo hay ta mətiye. Siye hay

* **1:17** Habakuk 2.4.

andza ɗiyeŋ hay, siye hay andza wu i pesl hay, mekeleŋ eye hay sa andza wu neheye tə va tə huɗ aye.

24 Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tâ ge wu neheye lele bay aye andza nakə a yatay a gər məge haladzay aye. Andza niye faya ta giye wu neheye a ge horoy aye nəte nəte mə walaŋ tay. 25 Ta gər ha Mbəlom nakə deɗek eye, tə pay bəzay a maraw me. I tay na, faya ta ɗəslay ha gər a Mbəlom nakə a ge wu hay tebiye aye bay, faya ta ɗəslay ha gər a wu neheye neŋgeye a ge aye ada ta geye məsler. Haɓe ta ɗəslay ha gər ɗuh na, a Mbəlom, neŋgeye nakə haɓe ta zambaɗeye huya aye. Mâ ge bo andza niye.

26 Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tâ ge wu neheye a ge horoy andza nakə a yatay a gər məge haladzay aye. Ŋgwas hay ta gər ha məndze ta hasləka hay, tə hənawa tə siye i ŋgwas hay. Niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. 27 Hasləka hay dərmak faya ta giye andza niye, tə gər ha ŋgwas hay, a yatay a gər haladzay məhəne ta hasləka siye hay. Hasləka hay ta hasləka hay faya ta giye wu neheye a ge horoy aye. Faya ta vahiye ka bo tay ɗəretsətseh ɗa ka mənese tay nakə faya ta giye.

28 Ndo neheye ta kərah Mbəlom aye na, a satay məsəre na bay. Andza niye, Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tâ dzala andza nakə a ye ka bo aye sa bay. Ta dzala swa. Andza niye ta giye wu neheye haɓe məge bay aye. 29 Nəteye maraha eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye, tə gawa ɗəre ka wu i ndo hay, ta dzəgurawa me ka ndo hay, tə gawa ɗəre a ndo hay, tə kəɗawa ndo hay, tə gawa magazləga mə walaŋ tay, tə vawatay gər a ndo hay ta bəbərek, tə gawa seweɗ a ndo hay, ta ŋgəlawatay bəzay a siye i ndo hay. 30 Nəteye tə tsikawa wu neheye ŋgwalak eye bay aye ka ndo hay, nəteye tə naway ɗəre a Mbəlom, tə tsaɗawatay a siye i ndo hay, tə ɗəslaway ha gər a bo, tə gawa zlapay. Nəteye pat pat tə dzalawa tsəveɗ weɗeye hay ka məge mezeleme, ta rəhawatay ha gər a bəba tay ta may tay hay bay. 31 Wu nakə ŋgwalak eye na, tə sər sa bay, ɗərneh mə bazlam tay sulo, tə sər mawuɗe ndo hay bay, ta sakateye naha a ndo hay bay. 32 Ɗuh nəteye na, tə sər bazlam i Mbəlom mapala eye. Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwaɗ: Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye ŋgwalak eye bay aye huya na, ta vahaweye ka bo mədahaŋ ka gər tay. Kwa andza niye bəbay na, huya faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye. Sa tsa na, faya ta giye wu nakə a ze neheye aye. Nəteye faya ta zambaɗateye a ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay andza nəteye aye. Faya ta vəlateye gədaŋ ka məge huya!

2

Mbəlom ma giye sariya ŋgay ta tsəveɗ eye

1 Ndo nakə a gwaɗ nəkar ndo məmay ha mənese a ndo hay aye, nəkar eye na, way? Sər ha nəkar eye ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay. Taɗə faya ka matay ha mənese a ndo hay na, bo yak eye faya ka may ha mənese a gər yak, hərwi wu neheye ŋgwalak eye bay faya ta giye na, nəkar faya ka giye andza nəteye. 2 Nəkway ka sərakwa ha Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye ada sariya ŋgay na, ta deɗek. 3 Nəkar nakə faya ka matay ha mənese a ndo hay hərwi wu neheye ŋgwalak eye bay faya ta giye ada bo yak eye faya ka giye andza nəteye na, ka gwaɗ na, ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom wal ɗaw? 4 Mbəlom neŋgeye ŋgwalak eye, faya ma zliye ŋgatay, a sər mahəbe. Faya ka ŋgwaseye dəla mə gər

a Mbəlom tsukuɗu? A səmay naha a mezeleme yak na, hərwi məvəlaka tsəveɗ ka məgəre ha mezeleme yak na, ka sər təbəɗew?

5 Nəkar na, faya ka kuliye ha gər yak, ka kərah mambəɗe ha ɗərev yak. Andza niye bo yak eye tə gər yak faya ka vahaweye ka bo sariya i Mbəlom. Sariya ma gəsiye kar pat nakə Mbəlom ma ɗiye ha, kə ge mevel ka ndo hay ada ma gateye sariya a ndo hay tebiye ta lele eye. 6 «Kwa a way ma vəleye wu i merəɓe ŋgay.*» 7 Zəba, ndo neheye faya ta pəliye məge ŋgwalak aye na, a satay Mbəlom mâ zambaɗatay, a satay Mbəlom mâ tsik fataya wu ŋgwalak eye, a satay Mbəlom mâ vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, a nəteye. 8 Ane tuk na, siye i ndo hay na, ta rəhay gər a Mbəlom bay, a satay məpay bəzay a tsəveɗ deɗek eye bay, tə pay bəzay ɗuh na, a wu nakə ŋgwalak eye bay aye. Nəteye na, Mbəlom ma giye fataya mevel, ma gateye ɗəretsətseh. 9 Ndo neheye tebiye tə gawa mənese aye na, ta siye ɗəretsətseh, Mbəlom ma gateye ɗəretsətseh haladzay. Ma lahiye məgatay ɗəretsətseh na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak. 10 Ane tuk na, ndo neheye tebiye faya ta giye ŋgwalak eye na, Mbəlom ma vəlateye məzlaɓ, ma tsikiye fataya wu ŋgwalak eye, ma vəlateye zay. Ma vəlateye a ndo neheye tebiye, ane tuk na, ma lahiye ha na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak. 11 Andza niye Mbəlom na, a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

12 Ndo neheye Yahuda hay bay aye, nəteye neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay aye, faya ta giye mənese kəriye tsa. Ta mətiye kəriye andza niye tsa dərmak ze bazlam i Musa mapala eye. Yahuda hay, nəteye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye. Ndo neheye faya ta nasiye ha bazlam i Musa mapala eye na, Mbəlom ma gateye sariya tə bazlam i Musa mapala eye. 13 Mbəlom ma təriye ha ndo hay ŋgwalak eye hay kame ŋgay na, hərwi nakə faya ta pay zləm a bazlam i Musa ɗekɗek aye tsa bay. Ane tuk na, ma təriye tay ha ŋgwalak eye hay kame ŋgay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. 14 Hərwi ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Azlakwa bay, siye hay tə gawa tə gər tay wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye. Faya ta giye andza niye kwa taɗay tə sər bazlam i Musa mapala eye bay bəbay na, faya ta ɗiye ha, tə sər məge wu ŋgwalak eye hay. 15 Ahəl nakə faya ta giye andza niye na, faya ta ɗiye ha na, Mbəlom kə watsa ada kə patay na bazlam i Musa mapala eye a ɗərev tay hərwi ta giye wu waray na, ta sər ha. Mədzal gər tay faya ta ɗiye ha andza niye dərmak. Pat mekeleŋ eye hay na, tə sərawa ta ge wu ŋgwalak eye. A həlay mekeleŋ eye na, tə sər ta ge mənese. 16 Wu neheye na tsik faya kanaŋ aye na, ta zəbiye parakka pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay tə həlay i Yesu Kəriste. Ma giye sariya a ndo hay hərwi wu neheye maŋgaha eye mə ɗərev tay aye. Wu nakə na tsik kanaŋ aye na, Labara Ŋgwalak eye nakə faya na ɗiye ha aye.

Yahuda hay ta rəhay gər a bazlam mapala eye bay

17 Nəkurom Yahuda hay, ka sərum nəkurom Yahuda hay, ka dzalum na, kwa mey faya ma diye lele hərwi nakə ka sərum bazlam i Musa mapala eye, faya ka gumeye zlapay, tə məgweɗe ka sərum Mbəlom. 18 Ka sərum wu nakə a say a Mbəlom ndo hay tâ ge aye, bazlam i Musa mapala eye kə ɗakum ha wu nakə ŋgwalak eye ta wu nakə ŋgwalak eye bay aye. 19 Ka dzalum na, ɗəre andaya fakuma ba! Faya ka ɗumateye ha tsəveɗ a guluf hay. Ka dzalum na,

* **2:6** Zəba mə Dəmes hay 62.13; Dzeke hay 24.12.

nəkurom ka tərum andza dzaydzay hərwi ndo neheye nəteye ma ləvoŋ aye hərwi ada tâ ŋgatay a ɗəre. 20 Nəkurom ka dzalum na, ka ɗumatay ha wu a ndo neheye tə sər wuray bay bəɗaw? Ka dzalum sa na, faya ka tətikumateye a ndo neheye ta gəl ka tsəveɗ i Mbəlom zuk bay aye. Ka dzalum andza niye na, hərwi nakə ka sərum bazlam i Mbəlom mapala eye ba? Ka gwaɗum na, bazlam mapala eye kə ɗakum ha deɗek hərwi ada kâ sərum.

21 Faya ka tətikumateye wu hay a ndo hay, bo kurom eye ka tətikumay a gər kurom bay na, hərwi mey? Faya ka tsikumateye a ndo hay «Kâ kəlum bay», bo kurom eye faya ka kəlumeye na, sa kəkay? 22 Nəkurom faya ka gumateye me a ndo hay ka məge madama, bo kurom eye faya ka gumeye! Faya ka gwaɗumateye a ndo hay «Kâ gum kule bay». Ada faya ka kəlumeye wu neheye ndo hay tə vəlay a kule aye na, ma kəkay? 23 Faya ka zlapumeye haladzay hərwi nakə ka sərum bazlam i Mbəlom mapala eye aye, ane tuk na, faya ka nasumeye ha bazlam i Mbəlom mapala eye ada ndo hay ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka Mbəlom hərwi kurom sa na, ma kəkay? 24 Andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom, a gwaɗ: «Ndo neheye Yahuda hay bay aye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom hərwi kurom Yahuda hay.†»

25 Nəkway Yahuda hay faya ka ɗəsakweye bo hərwi məɗe ha na, nəkway ndo i Mbəlom hay. Faya na gwaɗiye: Taɗə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele na, məɗəse bo nakə faya ka ɗəsumeye na, ma dzəniye kurom. Ane tuk na, taɗə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay na, məɗəse bo nakə faya ka ɗəsumeye na, andza faya ka ɗəsumeye bay, ma dzəniye kurom sa bay. 26 Taɗə ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye tə ɗəs bo təbey, faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, nəteye ka ɗəre i Mbəlom na, andza nəteye maɗəsa bo eye. 27 Nəkurom Yahuda hay, ta vəlakum bazlam mapala eye a həlay. Ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay ada ka gum məɗəse bo. Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, kwa taɗə nəteye maɗəsa bo eye bay bəbay, ta pay bəzay a bazlam mapala eye na, ta gəsiye kurom a sariya.

28 Yahuda nakə deɗek eye na, way? Ndo nakə a ɗa ha neŋgeye Yahuda hay tə slo i bo ɗekɗek aye ɗaw? A'ay! Məɗəse bo deɗek eye na, wuye mey tuk? Məɗəse bo nakə ndo hay ta ŋgateye tə ɗəre aye ɗekɗek tsa bay. 29 Ɗuh Yahuda deɗek eye na, ndo nakə Mbəlom ka mbəɗay ha ɗərev ŋgay aye. Məɗəse bo deɗek eye na, nakə Məsəfəre i Mbəlom faya ma giye mə ɗərev i ndo aye, bəna məsler i bazlam mapala eye andaya mə ɗəma bay. Slala i ndo nakay, maa zambaɗay na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

3

1 Kə ge andza niye na, ndo nakə Yahuda aye na, a ze ndo nakə Yahuda bay aye na, tə mey? Taɗə ndoweye kə ɗəs bo na, ŋgama eye mə ɗəma na, mey? 2 Faya na gwaɗakumeye: «Ma giye ŋgama haladzay ta tsəveɗ mekeleŋ eye hay wal wal.» Mbəlom a vəl bazlam ŋgay na, a Yahuda hay təday.

3 Ane tuk na, taɗə siye i Yahuda hay ta kula ha gər tay na, niye na, ma sliye məgay me a Mbəlom ka məge wu nakə a tsik aye ɗaw? 4 A'ay, andza niye bay tebiye, kwa taɗə ndo hay tebiye maraw me eye hay na, Mbəlom ma giye wu nakə a tsik aye huya. Andza nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye, tə gwaɗ: «Nəkar Mbəlom, ka tsik me na, ndo hay tebiye tə sər ha ka tsik na, deɗek. Taɗə ta maka ha mənese na, ndəray ma sliye məgəse kar a sariya bay.*»

† **2:24** Ezay 52.5. * **3:4** Dəmes hay 51.6.

5 Agəla siye hay ta gwaɗiye, mənese nakə faya ka gakweye ma dzəniye tay
ha ndo hay ka məsəre ha Mbəlom na, neŋgeye a ge mənese bay. Wu nakə ka
mbəɗakwateye faya na, wuye mey? Kə ge andza niye na, ka gwaɗakweye
Mbəlom faya ma giye mənese bəna faya ma sakweye ɗəretsətseh bəɗaw? Wu
nakə na tsik aye na, na tsik bazlam i ndo hay. 6 A'ay, andza niye bay, Mbəlom
neŋgeye ŋgwalak eye. Taɗə neŋgeye ŋgwalak eye bay na, ma giye sariya a ndo i
məndzibəra hay na, ma kəkay?
7 Agəla siye hay ta gwaɗiye sa: «Taɗə maraw me ga hay faya ta dzəniye ndo
hay ka məsəre Mbəlom neŋgeye a tsik deɗek na, ta zambaɗeye hərwiye. Kə ge
andza niye na, nəkway ndo məge mezeleme hay Mbəlom ma gəsiye kway a
sariya na, hərwi mey?» 8 Siye hay faya ta gwaɗiye: «Gakwa mənese hərwi ada
tâ ŋgatay parakka Mbəlom na, ŋgwalak eye, ma giye wuray ɗaw?» Siye hay
faya ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye fagaya, tə gwaɗ neŋ eye na tsik
andza niye. Nəteye ɗa nakə Mbəlom mâ gəs tay ha a sariya aye.

Ndo hay tebiye mezeleme eye hay

9 Andza niye, nəkway Yahuda hay na, ka zakwa tay ha siye i ndo hay ɗaw?
A'ay, kwa tsekweŋ bay. Ɓa na tsik tsɨy, Yahuda hay ta siye i ndo hay tebiye
mezeleme faya ma ləviye kway. 10 Andza nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom
aye na, tə gwaɗ:

«Ndəray nakə neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na, andaya bay, kwa
nəte.
11 Ndəray nakə a sər deɗek aye na, andaya bay,
ndəray nakə faya ma pəliye Mbəlom aye na, andaya bay.
12 Nəteye tebiye ta mbəɗay dəba a tsəveɗ i Mbəlom, ta dze tebiye,
ndəray nakə faya ma giye ŋgwalak aye na, andaya bay, kwa nəte.†
13 Wu nakə ma ndahwaweye abəra mə bazlam tay aye na, ŋgwalak eye bay
andza wu nakə a zaw ma tsəvay nakə ta həndək faya abəra aye.
Ta ɗərneh tay na, faya ta vateye ha gər a ndo hay.‡
Ka təbəlem tay na, muwar i dədœ.§
14 Faya ta vəlateye mezeleme a ndo hay huya,
ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay huya.*
15 Tə sik tay hay na,
ta hwiye ha ka məkəɗe ndo hay.
16 Tsəveɗ tay nakə ta ye tə ɗəma aye na, ta nasiye ha wu hay tebiye,
ada ta sateye ɗəretsətseh a ndo hay.
17 Tsəveɗ i zay na, tə sər bay.†
18 Ta dzədzaray a Mbəlom bay tebiye.‡»

19 Na gwaɗ ka sərakwa ha wu neheye tebiye bazlam i Mbəlom mapala eye
faya ma tsikiye aye na, a tsik ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər aye. Andza
niye, ndəray ma sliye mambəɗe me abəra ka bo bay. Kwa way kə ge mənese
kame i Mbəlom. 20 Hərwi niye ka ɗare i Mbəlom na, ndəray nakə ŋgwalak eye
hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye andaya bay. Bazlam i Mbəlom mapala
eye faya ma ɗiye ha mezeleme i ndo hay hərwi ada tâ sər ha.

Ndo hay ta ndziye deɗek eye hay kame i Mbəlom na, kəkay?

21 Anəke na, tsəveɗ i ndo hay ta təriye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na,
kə ndohwaw parakka. Tsəveɗ eye a ndohwaw na, abəra mə ɗerewel i Musa

† **3:12** Dəmes hay 14.1-3, 53.2-4; Ekəliziyast 7.20. ‡ **3:13** Dəmes hay 5.10. § **3:13** Dəmes hay 140.4. * **3:14** Dəmes hay 10.7. † **3:17** Ezay 59.7-8. ‡ **3:18** Dəmes hay 36.2.

bay. Ane tuk na, ɗerewel i Musa ada ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay ta tsik faya kurre. 22 Tsəveɗ eye na, andza nakay: Ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste, Mbəlom a təra tay ha deɗek eye hay ka ɗəre ŋgay aye na, nəteye. Mbəlom a həndək tsəveɗ nakay na, a ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye tebiye bəna a Yahuda hay ɗekɗek bay. Mbəlom a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay. 23 Hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme, ta sliye məndze ma məzlaɓ i Mbəlom bay. 24 Ane tuk na, Mbəlom kə gatay ŋgwalak kəriye, ka təra tay ha deɗek eye kame ŋgay. A ge andza niye na, tə həlay i Yesu Kəriste nakə ma mbəliye tay ha abəra mə mezeleme aye. 25 Neŋgeye na, Mbəlom a zla na ada mâ mət hərwi ndo hay hərwi ada mâ zla fataya abəra mezeleme tay tə bambaz ŋgay. Tsəveɗ eye nakay Mbəlom a həndək na, hərwi ndo neheye tebiye ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye. A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ zəba neŋgeye na, deɗek. Mezeleme neheye ahəl niye ndo hay tə gawa aye na, Mbəlom a gawa ha andza a ŋgataway bay. 26 A tsikawa faya bay, a ɗəmawa. Ane tuk na, anəke na, faya ma ɗatay ha a ndo hay, neŋgeye na, deɗek. Neŋgeye a say məge na, wu nakə deɗek eye ada a say matəre tay ha ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Yesu Kəriste aye ndo deɗek eye hay.

27 Kə ge andza niye na, wuray andaya nakə ka gakweye ha zlapay aye ɗaw? A'ay, andaya bay! Mbəlom a təra kway ha deɗek eye hay kame ŋgay na, hərwi nakə faya ka dzalakweye ha ka Yesu Kəriste aye bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam mapala eye bay. Andza niye, wuray andaya nakə ka gakweye ha zlapay aye bay. 28 Andza niye, Mbəlom a təra tay ha ndo hay deɗek eye hay kame ŋgay na, hərwi nakə faya ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye ɗekɗek tsa bəna hərwi nakə tə pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye aye bay. 29 Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i Yahuda hay ɗekɗek bay, neŋgeye Mbəlom i ndo hay tebiye, kwa i Yahuda hay ada kwa i siye i ndo hay, 30 hərwi Mbəlom na, nəte ŋgweŋ. Taɗə Yahuda hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha deɗek eye hay kame ŋgay. Hərwi ndo siye hay na, andza niye dərmak, taɗə ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha ndo i deɗek eye hay kame ŋgay dərmak. 31 Məgweɗe na, Mbəlom a təra tay ha ndo deɗek eye hay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye, niye a say məgweɗe na, ndo hay tâ pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye sa bay ɗaw? A'ay, andza niye bay. Ɗuh bazlam i Mbəlom mapala eye na, ka təmakweye na lele andza nakə a ye ka bo aye.

4

Mbəlom a təra ha Abraham ndo i deɗek kame ŋgay

1 Dzalakwa ka Abraham bəba təte kway təday. Ka gwaɗakweye ka neŋgeye na, mey? A huta ka təv i Mbəlom na, mey? 2 Taɗə Mbəlom a təra ha ndo i deɗek kame ŋgay hərwi nakə a gawa məsler ŋgwalak eye hay aye na, Abraham ma sliye faya məge zlapay. Ane tuk na, Abraham kə sla faya məzlepe kame i Mbəlom bay. 3 Andza nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye na, tə gwaɗ: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i deɗek kame ŋgay.*»

4 Sərum ha na, taɗə ndoweye kə ge məsler na, ta vəleye wu hərwi məsler ŋgay. Wu nakə ta vəleye na, merəɓe ŋgay bəna ta vəleye kəriye bay. 5 Taɗə ɗuh ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom ada ma dzaliye mə gər ŋgay a gawa məsler neheye ŋgwalak eye bay aye na, Mbəlom a təra ha ndo i deɗek kame

* **4:3** Madazlay i wu hay 15.6.

ŋgay. Andza niye tsəveɗ i Mbəlom andaya matəre ha ndo hay deɗek eye kame
ŋgay na, kəriye.
6 Davit kə tsik andza niye dərmak. A gwaɗ ka ndo nakə Mbəlom a təra ha
ndo i deɗek kame ŋgay aye na, ka zəba ka məsler ŋgay hay bay. A gwaɗ ndo
neheye na, Mbəlom kə vəlatay məŋgwese. 7 A gwaɗ:
«Ndo neheye Mbəlom a pəsatay ha mezeleme tay na,
maa huta məŋgwese na, nəteye.
Ndo neheye Mbəlom a mbatatay ha mənese tay aye na,
maa huta məŋgwese na, nəteye.
8 Ndo neheye Bəy Maduweŋ Mbəlom a pasla mənese tay bay aye na,
maa huta məŋgwese na, nəteye.†»
9 Ahəl nakə Davit a tsik andza niye na, andza məgweɗe maa huta məŋgwese
na, ndo neheye tə ɗəs bo aye ɗekɗek tsa ɗaw? A'ay, ndo neheye ta ɗəs bo bay
aye ta hutiye məŋgwese dərmak. Ta deɗek ka tsənakwa na, Mbəlom a təra ha
Abraham ndo i deɗek kame ŋgay na, hərwi nakə Abraham a pa mədzal gər
ka neŋgeye, na gwaɗ bəɗaw? 10 Mbəlom a təra ha Abraham ndo i deɗek kame
ŋgay na, kəɗay? Neŋgeye maɗəsa bo eye tsukuɗu neŋgeye maɗəsa bo eye zuk
bay ɗaw? A həlay niye na, neŋgeye maɗəsa bo eye zuk bay! 11 Mbəlom a təra
ha ndo i deɗek kame ŋgay na, ahəl nakə kə ɗəs bo zuk bay aye hərwi kə dzala
ha ka Mbəlom. Ma dəba eye na, Mbəlom a gwaɗay «ɗəs bo». Məɗəse bo nakə
a ɗəs aye na, ŋgoɗgor nakə neŋgeye ndo i deɗek kame i Mbəlom aye. Andza
niye, Abraham neŋgeye bəba i ndo neheye ta ɗəs bo bay ada ta dzala ha ka
Mbəlom aye. Mbəlom a pa tay ha nəteye deɗek eye hay kame ŋgay andza nakə
a pa Abraham ndo i deɗek kame ŋgay aye. 12 Sa na, Abraham neŋgeye bəba
i ndo neheye maɗəsa bo aye. Ane tuk na, kutoŋ tâ ge andza Abraham hərwi
mədzal ha ka Mbəlom andza nakə neŋgeye a dzala ha kwa ahəl nakə kə ɗəs bo
zuk bay aye.

Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye aye

13 Mbəlom a gwaɗay ahəl niye a Abraham ada a hulfe ŋgay na, ma vəlateye
məndzibəra. Mbəlom a tsik andza niye na, hərwi nakə Abraham a pay bəzay
a bazlam mapala eye bay, a tsikay andza niye na, hərwi Abraham a dzala
ha ka Mbəlom aye ada a təra ndo i deɗek kame ŋgay na, andza niye.‡ 14 Taɗə
ahəl niye ndo neheye tə paway bəzay a bazlam mapala eye aye ta hutiye wu
nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye na, ndo neheye tə dzala ka Mbəlom aye na,
tə dzala ha hərwi mey? Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye na, ma təriye wu
kəriye. 15 Andza niye, hərwi bazlam mapala eye a zlaw mevel i Mbəlom ka
ndo hay hərwi ta pay bəzay bay. Taɗə bazlam mapala eye andaya bay na,
ndəray andaya ma nasiye ha bazlam mapala eye bay.
16 Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye, ma vəliye a ndo neheye tə dzala ha
ka neŋgeye aye. A ge andza niye na, hərwi məɗe ha ŋgwalak ŋgay ta məvəle
wu kəriye. A say məvəle a hulfe i Abraham, a nəteye tebiye. A vəl na, a ndo
mədzal gər neheye tə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye ɗekɗek bay,
ane tuk na, a siye i ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom andza Abraham nakə a
dzala ha aye dərmak, hərwi Abraham na, bəba kway tebiye ma mədzal gər ka
Mbəlom. 17 Andza nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwaɗay
a Abraham: «Na pa kar bəba i slala hay haladzay.» Neŋgeye bəba kway kame
i Mbəlom hərwi nakə a dzala ha aye. Mbəlom nakə a mbəl ha ndo hay abəra
ma mədahaŋ aye ada neŋgeye nakə a ge wu hay a dazlay ka kəriye, a tsik me

† **4:8** Dəmes hay 32.1-2. ‡ **4:13** Zəba mə Madazlay i wu hay 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18.

na, wuye hay tə ndohwaw.§ 18 Abraham neŋgeye na, a dzalawa ha huya ka
Mbəlom. Kwa mâ ge andza tsəveɗ eye nakay ada Mbəlom mâ ge wu nakə a
gwaɗ ma vəliye andaya sa bay bəbay na, Abraham a pa faya mədzal gər ŋgay
ka Mbəlom huya. A təra bəba i slala hay haladzay na, andza niye.* Andza
nakə Mbəlom a tsikay, a gwaɗay: «Hulfe yak hay ta giye haladzay.» 19 Ahəl
nakə Mbəlom a tsikay andza niye na, məve i Abraham ma giye temerre. A sər
bo ŋgay na, ɓa andza maməta eye tsɨy, Sara ŋgwas ŋgay ma sliye faya məwe sa
bay. Ane tuk na, a dzalawa ha ka Mbəlom huya, kə ye gər bay.
20 A sər ha lele ma hutiye wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəleye. Ka dzədza
ha mədzal gər ŋgay bay. Ɗuh mədzal gər nakə a dzala ha ka Mbəlom aye na, a
vəlay gədaŋ ɓəŋɓəŋ ka tsəveɗ i Mbəlom ada a zambaɗaway a məzlaɓ i Mbəlom.
21 A sər ha lele gədaŋ i Mbəlom andaya ka məge wu nakə a gwaɗ ma giye
aye. 22 Hərwi niye Mbəlom a təra ha Abraham ndo i deɗek kame ŋgay.† 23 Wu
nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye na: «Mbəlom ka zəba faya neŋgeye ndo
i deɗek kame ŋgay.» Tə watsa na, hərwi ŋgay ɗekɗek bay, 24 tə watsa hərwi
kway dərmak. Taɗə ka dzalakwa ha ka Mbəlom nakə a lətse ahaya Yesu Bəy
Maduweŋ kway abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay aye na, ma zəbiye fakwaya
deɗek eye hay kame ŋgay dərmak. 25 Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəl a həlay i ndo
hay hərwi ada mâ mət hərwi mezeleme kway. Ma dəba eye Mbəlom a lətse
ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ada mâ pa kway deɗek eye hay kame ŋgay.

5

Yesu kə vəlakway məsəre bo ta Mbəlom

1 Andza niye, Mbəlom ka təra kway ha deɗek eye hay kame ŋgay hərwi
faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Anəke tuk na, nəkway mandza eye ta
Mbəlom tə zay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. 2 Maa həndəkakway
na tsəveɗ eye na, Yesu Kəriste hərwi ada Mbəlom mâ gakway ŋgwalak ŋgay
hərwi faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Ka lətsakwa duwirre ɓəŋɓəŋ na,
ka ŋgwalak ŋgay eye nakay ada ka ŋgalakakweye hərwi ka sərakwa ha Mbəlom
ma ta vəlakweye məzlaɓ andza neŋgeye. 3 Sa na, faya ka sakweye ɗəretsətseh
na, ɗərev kway faya ma ŋgwasiye hərwi ka sərakwa ha ɗəretsətseh ma dzəniye
kway ka məzle ŋgatay. 4 Ka zlakwa ŋgatay na, ka hutakweye gədaŋ. Taɗə ka
hutakwa gədaŋ na, ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom, ma giye wu nakə a
gwaɗ ma giye. 5 Taɗə ka pa faya mədzal gər andza niye na, ma təriye wu
kəriye bay hərwi ɓa Mbəlom kə ɗakway ha parakka a wuɗa kway haladzay.
A ɗakway ha na, tə həlay i Məsəfəre ŋgay Tsəɗaŋŋa eye nakə a vəlakway aye.
6 Ayaw, ahəl niye gədaŋ kway andaya mətəme ha gər kway bay. Ane tuk na,
həlay eye nakə Mbəlom a pa aye, Kəriste a yaw a mət hərwi mezeleme kway.
7 Ka sərakwa ha na, mawura bo eye haladzay nakə ndo ma təmiye məməte
hərwi ndo nakə deɗek eye, mawura bo eye. Taɗə ndoweye faya ma giye wu
ŋgwalak eye na, agəna ma təmiye məməte hərwi ŋgay. 8 Ane tuk na, Kəriste,
neŋgeye kə mət hərwi kway. A mət na, ahəl nakə nəkway huya mə mezeleme
aye. Andza niye Mbəlom a ɗakway ha ma kəkay nakə a wuɗa kway aye. 9 Ma
məməte i Kəriste nakə a mət hərwi kway aye na, Mbəlom ka təra kway ha
deɗek eye hay tə bambaz ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha deɗek
Kəriste ma təmiye kway ha hərwi ada Mbəlom mâ gəs kway ta sariya bay.
10 Ahəl niye nəkway ndo mane ɗare i Mbəlom na, neŋgeye kə sər kway ha

§ **4:17** Madazlay i wu hay 17.5. * **4:18** Madazlay i wu hay 15.5. † **4:22** Zəba mə Madazlay i wu hay 15.6.

ka bo ta neŋgeye tə məmətе i wawa ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha ta deɗek ma təmiye kway ka tor eye hərwi wawa ŋgay kə lətsew abəra ma mədahaŋ. 11 Neŋgeye niye ɗekɗek tsa bay. Sa na, faya ka ŋgalakakweye ta Mbəlom hərwi maa ye kway ha məsərе kway ha ka bo ta Mbəlom na, neŋgeye. Wu nakə a ge aye na, hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

Adam tə Yesu Kəriste

12 Maa zlaw mezeleme ka məndzibəra na, ndo nətе ŋgweŋ, Adam. Hərwi mezeleme, ndo hay faya ta mətiye. Andza niye, mədahaŋ a zəvay a ndo zezeŋ ka məndzibəra tebiye, hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme. 13 Mezeleme andaya ka məndzibəra na, kurre kwa ahəl nakə Mbəlom kə vəlay bazlam mapala eye a Musa zuk bay aye. A həlay niye bazlam mapala eye andaya zuk bay na, Mbəlom kə pasla mezeleme i ndo hay bay. 14 Ane tuk na, kwa kə ge bo andza niye bəbay na, madazlay ka Adam hus a həlay i Musa na, mədahaŋ a kəɗawa ndo hay tebiye. Kwa taɗə ta gəsay me a Mbəlom andza Adam nakə kə ge bay aye na, tə mətawa huya.

Adam na, andza Yesu, ndo nakə ma deyeweye kame aye. 15 Ane tuk na, nəteye niye sulo aye na, məsler tay wal wal. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, wal andza ŋgama nakə Mbəlom a vəl aye bay. Deɗek, ndo hay haladzay ta məт hərwi Adam nakə neŋgeye nətе a ge mezeleme aye. Ane tuk na, ŋgwalak i Mbəlom gədaŋ eye a ze kwa mey. Kə pa ŋgama haladzay ka ndo hay haladzay kəriye, kə gatay ŋgwalak tə həlay i ndo nətе, Yesu Kəriste. 16 Wu nakə Mbəlom a vəl aye na, hohway ŋgay eye wal dərmak. Andza i mezeleme bay. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, Mbəlom kə gəs na faya a sariya. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəliye ŋgwalak ŋgay a ndo hay, kwa taɗə ta ge mezeleme haladzay bəbay na, faya ma təriye tay ha deɗek eye hay kame ŋgay ada sariya ma gəsiye tay ha bay. 17 Deɗek, ndo nətе kə ge mezeleme ada mədahaŋ ka zəvatay a ndo hay tebiye hərwi ndo nakay nətе eye. Ane tuk na, ndo neŋgeɗ, Yesu Kəriste, neŋgeye a ge məsler mekeleŋ. Hərwi ŋgay, Mbəlom kə vəl ŋgwalak ŋgay haladzay ada kə vəl məsərе bo, ndo hay ta sər bo ta neŋgeye. Andza niye, ta hutiye sifa ka tor eye ada ta giye bəy tə Yesu Kəriste.

18 Andza niye, sariya kə gəs ndo hay tebiye hərwi mezeleme i Adam. Yesu Kəriste, neŋgeye ndo nətе a ge ŋgwalak, andza niye a təma ahaya ndo hay tebiye abəra ma sariya, a vəlatay sifa. 19 Zəbum, ndo hay haladzay tə ge mezeleme na, hərwi ndo nətе a kərah marəhay ha gər a Mbəlom. I ndo neŋgeɗ, andza niye. Ndo hay haladzay ta təriye deɗek eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə neŋgeye a rəhay ha gər a Mbəlom aye.

20 Bazlam i Musa mapala eye a yaw na, hərwi ada mezeleme mâ səkah. Ane tuk na, mezeleme a səkah mazəbe na, ŋgwalak i Mbəlom a səkah kame kame. 21 Ahəl niye na, mezeleme a kəɗawa ndo hay ta gədaŋ. Anəke na, ŋgwalak i Mbəlom andaya ta gədaŋ eye matərе ha ndo hay deɗek eye hay kame i Mbəlom. Mbəlom a vəlakway ŋgwalak ŋgay niye na, hərwi mede kway ha a sifa nakə ma ndəviye bay aye tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

6

Ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye nəteye ma sifa

1 Ayaw, ka gwaɗakweye na, mey tuk? Niye na, andza məgweɗe «Gakwa mezeleme hərwi ada Mbəlom mâ səkah ha məvəle ŋgwalak kame kame» tsukuɗu, kəkay? 2 Andza niye bay tebiye! Nəkway na, andza ka mətakwa, mezeleme ma sliye faya mələvakway gər sa bay. Ka ndzakweye mə mezeleme sa na, ma kəkay? 3 Ahəl nakə ta dzəhuɓ kway ha a yam aye na,

nəkway ka dzapakwa tə Yesu Kəriste. Andza məgweɗe na, ka mətakwa ka bo tə neŋgeye. Ka sərum təbəɗew? 4 Ahəl nakə ta dzəhuɓ kway ha a yam aye na, ka tərakwa maməta eye hay tə neŋgeye ada ta təlaka kway ha a mədahaŋ andza neŋgeye hərwi ada Bəba Mbəlom mâ lətsakway ahaya abəra ma mədahaŋ andza nakə a lətse ahaya Kəriste abəra ma mədahaŋ ta məzlaɓ i gədaŋ ŋgay aye. Məmbəle kway ahaya nakə a mbəl kway ha aye na, a say kâ hutakwa məndze nakə weɗeye aye.

5 Ayaw, ka tərakwa maməta eye hay andza neŋgeye mə madzəhuɓe nakə ta dzəhuɓ kway ha a yam aye. Andza niye nəkway ka dzapakwa tə neŋgeye. Kə ge andza niye na, ka lətsakwaweye abəra ma mədahaŋ andza neŋgeye nakə a lətsew aye dərmak hərwi məndze ma məndze weɗeye. 6 Sərakwa ha na, ahəl nakə Kəriste a mət ka mayako mazləlmbaɗa eye na, Mbəlom ka dar mede kway nakə guram eye ka mayako mazləlmbaɗa eye dərmak, hərwi ada Mbəlom mâ dze ha bo nakə a saway məge mezeleme aye ada kâ tərakwa beke i mezeleme sa bay. 7 Hərwi ndo nakə kə mət aye na, gədaŋ i mezeleme andaya faya sa bay. 8 Ahəl nakə Kəriste a mət aye na, nəkway dərmak ka mətakwa. Kə ge andza niye na, ka dzalakwa ha nəkway tə neŋgeye ka ndzakweye ma sifa dərmak. 9 Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ, ma mətiye sa bay. Gədaŋ i mədahaŋ andaya faya sa bay. 10 A mət na, a mət mə mezeleme i ndo hay, sik nəte ka ndəv. Anəke neŋgeye mandza eye tə dəre na, neŋgeye mandza eye hərwi Mbəlom. 11 Tə nəkurom na, andza niye dərmak. Sərum ha na, ka mətum, gədaŋ i mezeleme andaya fakuma sa bay. Anəke nəkurom mandza eye i Mbəlom hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste.

12 Kə ge andza niye na, ka təmum mezeleme mâ ge fakuma gədaŋ sa bay. Wu neheye ŋgwalak eye bay, a say a bor i bo kurom aye na, kâ pumay bəzay bay. Sərum ha na, bo ma ndziye bay, ma mətiye. 13 Ka vəlumay ha bo kurom a mezeleme mâ gakum wu nakə ŋgwalak eye bay aye sa bay. Vəlumay ha bo kurom ɗuh na, a Mbəlom andza ndo neheye tə lətsew abəra ma mədahaŋ aye. Vəlumay ha bo kurom peteh hərwi ada mâ ge kurom ha məsler ka tsəveɗ ŋgwalak eye. 14 Andza niye, gədaŋ i mezeleme andaya fakuma sa bay hərwi ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay. Faya ka pumeye bəzay a ŋgwalak i Mbəlom nakə a gakum aye hərwi ada kâ tərum deɗek eye hay kame ŋgay.

Nəkway na, beke i way?

15 Agəla ndəray ma gwaɗiye, nəmay faya nəmaa pay bəzay a bazlam mapala eye sa bay, nəmaa pay bəzay a ŋgwalak i Mbəlom. Kə ge andza niye na, tsəveɗ kway andaya ka məge mezeleme sa ɗaw? A'ay, andaya kwa tsekweŋ sa bay tebiye. 16 Na gwaɗ ka sərum ha taɗə ka vəlumay ha bo kurom a ndoweye, ka gwaɗum ka rəhumay ha gər na, ka tərum beke ŋgay. Taɗə gədaŋ i mezeleme fakuma na, nəkurom ka tərum beke i mezeleme faya ka vahumaweye məməte ka gər kurom. Taɗə ɗuh ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, ka tərum beke ŋgay hay ada ma təriye kurom ha deɗek eye hay kame ŋgay. 17 Na gwaɗ ahəl niye na, nəkurom beke i mezeleme bəɗə? Sɨsœ a Mbəlom, anəke ɗuh na, ka rəhumay ha gər a Mbəlom. Ka təmum bazlam neheye ta tətikakum aye. 18 Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərum beke i Mbəlom ɗuh hərwi ada kâ pumay bəzay a tsəveɗ ŋgwalak eye. 19 Na tsikakum ka beke hay na, hərwi ada kâ tsənum lele hərwi wu neheye a wur bo aye ka slum faya mətsəne bay. Ahəl niye ka vəlawum ha bo kurom peteh ka məge mənese, ka səkahawum ha məge mezeleme hay wal wal haladzay. Andza nakə ka gawum ahəl niye aye na, anəke vəlumay ha bo

kurom peteh a Mbəlom hərwi ada kâ gum wu nakə deɗek eye. Andza niye mede kurom ma deyeye a gər a Mbəlom.
20 Ahəl nakə nəkurom beke i mezeleme aye na, wuray a gakum kutoŋ ka məge wu nakə a say a Mbəlom aye bay. 21 A həlay niye ka gawum wu neheye ŋgwalak eye bay a gakum horoy anəke aye na, wu nakə ka hutum mə ɗəma ma dzəniye kurom aye na, wu waray? Wu neheye ɗuh na, ta diye ha ndo a mədahaŋ. 22 Anəke na, Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərum beke i Mbəlom ɗuh. Magogoy kurom nakə ka hutumeye na, məndze kurom ma təriye tsəɗaŋŋa ada ka hutumeye sifa nakə ma ndəviye bay aye. 23 Taɗə ndoweye kə ge mezeleme na, mezeleme ma diye ha a məməte hərwi magogoy i mezeleme na, məməte. Ane tuk na, Mbəlom neŋgeye ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, kəriye. Ma vəlakweye hərwi nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

7

Gədaŋ i bazlam mapala eye andaya fakwaya sa bay

1 Malamar ga hay, faya na tsikiye ka bazlam mapala eye. Na gwaɗ nəkurom na, ka sərum bazlam mapala eye bəɗaw? Ka sərum ha bazlam mapala eye a ləvay gər a ndo na, ahəl nakə ndoweye tə dəre huya aye ɗekɗek tsa. 2 Na ɗakum ha ta ŋgwas nakə neŋgeye tə zal ŋgay aye. Ahəl nakə zal ŋgay andaya tə dəre mba aye na, tsəveɗ ŋgay andaya məgər ha zal ŋgay, məzle zal mekeleŋ eye bay, hərwi bazlam mapala eye a ge me. Taɗə zal ŋgay kə mət na, tsəveɗ ŋgay andaya mede a gay i ndo mekeleŋ eye tuk, maga me eye sa bay. 3 Taɗə zal ŋgay kə mət zuk bay, a gər ha, a ye a zal mekeleŋ na, kə ge madama. Ane tuk na, taɗə zal ŋgay kə mət na, neŋgeye tsiy barbarra. Kwa taɗə ki ye a zal mekeleŋ bəbay na, kə nas ha bazlam mapala eye bay, kə ge madama bay.
4 Malamar ga hay, i kurom bəbay andza niye dərmak. Bazlam mapala eye a ləva kurom sa bay, nəkurom kame ŋgay andza maməta eye hay, hərwi ahəl nakə Kəriste a mət aye na, ka mətum dərmak. Andza niye, nəkurom na, i ŋgay, neŋgeye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye. Nəkurom i ŋgay hay hərwi ada kâ gakwa wu ŋgwalak eye hay a neŋgeye. 5 Andza məgweɗe, ahəl niye ka gawakwa wu neheye a yakway a gər aye mba na, bazlam mapala eye a gwaɗawakway: «Wu nakay na, mezeleme.» Kə ɗakway ha mezeleme andza niye na, nəkway a sawakway məge wu niye ɗuh. Wu neheye ŋgwalak eye bay aye a yawa kway ha kame kame ada a yawa kway ha a məməte. 6 Ahəl niye na, bazlam mapala eye a təra kway ha beke ŋgay hay, anəke na, nəkway kame ŋgay andza maməta eye hay. Mbəlom kə təma kway ahaya abəra mə həlay ŋgay. Anəke faya ka gakweye məsler i Mbəlom na, ta tsəveɗ weɗeye nakə Məsəfəre i Mbəlom a ɗakway ha aye. Faya ka gakweye məsler ŋgay ta tsəveɗ guram eye tə watsa mə bazlam mapala eye sa bay.

Bazlam mapala eye tə mezeleme

7 Nakay na, a say məgweɗe mey? Bazlam i Musa mapala eye na, wu nakə ŋgwalak eye bay aye ɗaw? A'ay, andza niye bay. Taɗə bazlam mapala eye andaya bay na, na səriye mezeleme bay. Taɗə bazlam mapala eye mâ gwaɗ: «Kâ ge dəre ka wu i ndo bay*» na, na səriye mezeleme niye bay. 8 Ane tuk na, ahəl nakə bazlam mapala eye a ɗeŋ ha məge dəre ka mezeleme nakay aye na, mezeleme a huta fagaya tsəveɗ, na dazlay məge dəre ka wu hay wal wal tebiye. Taɗə bazlam mapala eye andaya bay na, mezeleme maməta eye.

* **7:7** Madayaw abəra ma Ezipt 20.17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.21.

9 Ahəl niye na sər bazlam mapala eye zuk bay na, ka ɗəre ga na, neŋ mandza
eye tə ɗəre. Ane tuk na, ahəl nakə na sər wu nakə a say a bazlam mapala
eye ndo mâ ge aye na, mezeleme a mbəl, 10 ada ka ɗəre i Mbəlom na, na mət.
Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ada mâ vəlatay sifa a ndo hay.
Ane tuk na, neŋ na mət na, neŋgeye a mət ga ha. 11 Ahəl nakə na tsəne bazlam
mapala eye na, mezeleme a huta fagaya tsəveɗ, a veŋ gər hərwi ada nâ ge
mənese ada andza niye nâ mət hərwi mezeleme a kəɗ ga.
12 Andza niye bazlam mapala eye a yaw na, mə həlay i Mbəlom ada bazlam
ŋgay hay tebiye na, tsəɗaŋŋa. Wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya mə
ɗəma bay. 13 Yaw! Andza məgweɗe na, wu ŋgwalak eye kə kəɗ ga mədahaŋ
eye ɗaw? A'ay, maa kəɗ ga na, bazlam mapala eye bay. Maa kəɗ ga ɗuh na,
mezeleme. Mezeleme a gəs ga tə wu nakay ŋgwalak eye a kəɗ ga ha mədahaŋ
eye. Andza niye hərwi ta sər ha mezeleme na, mezeleme deɗek. Mezeleme
neŋgeye ŋgwalak eye bay na, ka zəba parakka hərwi bazlam mapala eye.

Lele ta lele bay eye salamay ma ndo

14 Ka sərakwa ha bazlam mapala eye a yaw abəra ka təv i Mbəlom. Ane tuk
na, neŋ na, ndo zezeŋ tsa, na təra andza beke i mezeleme. 15 Wu nakə faya na
giye na, na sər bay. Wu nakə a seŋ məge aye na, na ge bay, faya na giye ɗuh
na, wu nakə a seŋ bay aye. 16 Azlakwa taɗə na wuɗa wu nakə na giye aye bay
na, faya ma ɗiye ha na sər bazlam mapala eye neŋgeye ŋgwalak eye. 17 Mənese
nakə faya na giye na, maa ge na, neŋ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neŋ
aye. 18 Na sər ha wu ŋgwalak eye andaya mə neŋ bay. Na tsik na, mə bo ga nakə
a saway məge mezeleme aye. A seŋ ta deɗek məge wu lele eye, ane tuk na, na
sla faya məge bay. 19 Wu ŋgwalak eye nakə a seŋ məge aye a seŋ na giye bay.
Faya na giye ɗuh na, wu ŋgwalak eye bay nakə a seŋ məge bay aye. 20 Taɗə na
ge wu nakə a seŋ məge bay aye na, andza məgweɗe maa ge na, neŋ bay. Maa
ge na, mezeleme nakə mə neŋ aye.
21 Andza niye, wu nakə neŋ faya na tsəniye mə bo ga aye na, andza nakay:
A seŋ məge ŋgwalak, ane tuk na, na sla faya məge na, mənese ɗekɗek. 22 Andza
məgweɗe bazlam i Mbəlom mapala eye a yeŋ a gər ta deɗek mə ɗərev ga.
23 Ane tuk na, na zəba faya na, gədaŋ mekeleŋ eye andaya mə neŋ ada faya
ma giye vəram tə wu neheye ŋgwalak eye mə neŋ aye. Wu nakay ŋgwalak
eye bay aye na, a təra ga ha beke i mezeleme. 24 I ga na, ɗəretsətseh waray!
Na mətiye, hərwi nakə bo ga mezeleme aye. Mata buwa ga ahaya abəra ka
tsəveɗ nakay ma diye ga ha a məməte aye na, way? 25 Mata buwa ga ahaya
na, Mbəlom tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Na gay sisœ tə ɗərev
ga peteh.
Andza niye, ta mədzal gər ga na, faya na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom
mapala eye. Ane tuk na, bo ga a say nâ pay bəzay ɗuh na, a mezeleme.

8

Məndze ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye

1 Andza niye, ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, Mbəlom ma
gəsiye tay ha a sariya ɗaɗa bay. 2 Andza niye hərwi gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye nakə a vəl sifa deɗek eye tə həlay i Yesu Kəriste kə təma ga ahaya abəra
ma gədaŋ i mezeleme nakə ma diye ga ha a mədahaŋ aye. 3 Bazlam i Musa
mapala eye na, kə sla faya məvəle sifa bay hərwi nəkway ndo zezeŋ, nəkway
bəle eye hay, ka slakwa faya marəhay ha gər a bazlam mapala eye bay. Ane
tuk na, wu nakə bazlam mapala eye a sla faya bay aye na, Mbəlom kə ge na. A

ge na, a sləraw wawa ŋgay ka məndzibəra ada a təra ha andza ndo, a ndzəkit bo ta nəkway ndo i mezeleme hay, hərwi ada mâ mət hərwi mezeleme kway. Andza niye, Mbəlom a gəs na mezeleme nakə ndo hay faya ta giye a sariya. 4 A ge andza niye na, hərwi ada kâ tərakwa ŋgwalak eye tebiye andza i bazlam mapala eye nakə a gwaɗhaɓe ka tərakweye aye. Niye na, ka gakweye tə mede ka tsəveɗ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye bəna ka tsəveɗ nakə a yay a gər a bo kway aye bay. 5 Ndo neheye faya ta giye andza niye na, a yay a gər a bo tay. Tə dzala na, huya ka wu nakə a yatay a gər aye. Ndo neheye faya ta ndziye andza nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a tətikatay aye na, nəteye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. 6 Ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, tsəveɗ eye niye ma diye tay ha a məməte. Ane tuk na, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, Mbəlom ma vəlateye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye ada ta məndze zay. 7 Hərwi niye, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, nəteye tə nay ɗəre a Mbəlom. Faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik aye bay. Ta sliye faya kwa tsekweŋ marəhay ha gər bay. 8 Ndo neheye faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye huya na, ta sliye faya madayay a gər a Mbəlom bay.

9 Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə a yay a gər a bo kurom aye bay. Nəkurom faya ka ndzumeye ɗuh na, ka tsəveɗ i Məsəfəre i Mbəlom, hərwi Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəkurom. Taɗə ndoweye, Məsəfəre i Yesu Kəriste andaya mə neŋgeye bay na, neŋgeye ndo i Kəriste bay. 10 Taɗə Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, Məsəfəre ŋgay ma vəlakumeye sifa nakə ma ndəviye bay hərwi ka tərum ŋgwalak eye hay ka ɗəre i Mbəlom. Andza niye, kwa bo kurom hay ta mətiye hərwi mezeleme. 11 Mbəlom, neŋgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaŋ. Taɗə Məsəfəre ŋgay andaya mə nəkurom na, ta deɗek ma mbəla kurom ahaya abəra ma mədahaŋ dərmak. Ma giye wu niye na, ta Məsəfəre ŋgay nakay mə nəkurom aye.

12 Kə ge andza niye na, malamar ga hay, gwedere andaya fakwaya. Slala i gwedere nakay na, məge məsler andza nakə a say a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye, bəna məge wu nakə a say a bo kway aye bay. 13 Taɗə faya ka pumay bəzay a tsəveɗ nakə a yakum a gər aye na, ta deɗek ka mətumeye. Ɗuh ka vəlumay ha bo a hələy i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye hərwi ada mâ mbatakum ha mezeleme nakə mə nəkurom aye na, ka ndzumeye ma sifa deɗek eye. 14 Ndo neheye tebiye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye tay ha aye na, nəteye wawa i Mbəlom hay. 15 Məsəfəre niye Mbəlom a vəlakum aye na, neŋgeye ma təriye kurom ha beke hay bay, ka dzədzarumeye sa bay. Məsəfəre niye ma təriye kurom ha wawa i Mbəlom hay ɗuh. Ada ta Məsəfəre niye na, ka wudakweye, ka gwaɗakweye: «*Abba!* Bəba!» 16 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye, bo ŋgay eye faya ma tsikiye mə ɗərev kway na, ta deɗek nəkway wawa i Mbəlom hay. 17 Kə ge nəkway wawa ŋgay hay na, ka hutakweye wu ŋgwalak eye hay neheye a gwaɗ ma vəlateye a ndo ŋgay hay aye dərmak. Mata hute na, nəkway tə Kəriste taɗə ka sakwa ɗəretsətseh andza neŋgeye dərmak. Andza niye, nəkway ta neŋgeye ka ndzakweye ma təv i məzlaɓ ŋgay.

Məzlaɓ nakə kame aye

18 Na sər ha na, ɗəretsətseh nakə faya ka sakweye a hələy nakay anaŋ aye na, neŋgeye andza wu tsekweŋ eye kəriye. Neŋgeye andza məzlaɓ nakə Mbəlom ma vəlakweye aye bay. 19 Wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye faya ta həbiye ndokndok. A satay haladzay məŋgatay a pat eye nakə Mbəlom ma

bəziye ha wawa ŋgay hay mə dzaydzay aye. 20 Mbəlom ka təra tay ha wu
neheye a ge aye wu kəriye. Wu neheye bo tay aye na, a satay andza niye
bay. Mbəlom eye a say makəte tay ha. Ane tuk na, faya ma həbiye wu nakə
ma giye bo aye huya.* 21 A sər ha na, pat mekeleŋ eye ma təmiye wu neheye
a ge aye tebiye. Wu neheye ta təriye andza beke hay sa bay, ta ziye sa bay, ta
hutiye məzlaɓ andza Wawa i Mbəlom hay, ta ndziye barbarra. 22 Ka sərakwa
ka madazlay hus anəke, wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, faya ta siye
ɗəretsətseh. A wur fataya andza ŋgwas nakə ma wiye wawa aye. 23 Faya ma
siye ɗəretsətseh na, wu neheye ɗekɗek bay. Nəkway dərmak, nəkway neheye
Mbəlom a lah məvəlakway Məsəfəre ŋgay ada ma vəlakweye məzlaɓ sa aye
na, faya ka sakweye ɗəretsətseh mə ɗərev kway hay. Faya ka həbakweye
ndokndok Mbəlom mâ təra kway ha wawa ŋgay hay, andza məgweɗe mâ
mbəl kway ha abəra mə ɗəretsətseh. 24 Mbəlom kə təma kway ha. A təma
kway ha na, ka dazlakway a məpe mədzal gər ka wu nakə ma vəlakweye
kame aye. Taɗə ndoweye kə dzala nəkway faya ka ŋgatakweye tə ɗəre kway
wu neheye ka pakwa faya mədzal gər aye na, niye na, məpe faya mədzal gər
sa bay ɓa wu neheye andaya mə həlay kway tsɨy. Way nakə faya ma piye
mədzal gər ka wu nakə kə huta tsɨy aye? Ndəray andaya bay. 25 Ane tuk na,
faya ka ŋgatakway a wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye bay. Andza niye,
ka səmakway naha, ka həbakweye ndokndok!

26 Andza niye, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma deyeweye ma dzəniye kway
dərmak, hərwi nəkway bəle eye hay ka tsəveɗ i Mbəlom. Ka sərakwa
maɗuwulay me a Mbəlom ta tsəveɗ aye bay. Məsəfəre tə gər ŋgay eye faya
ma ɗuwuleye me a Mbəlom a bəram kway, faya ma ɗuwuleye me a Mbəlom
tə ɗərev ŋgay peteh andza faya ma siye ɗəretsətseh, a ze ha wu nakə mətsike
tə bazlam aye. 27 Mbəlom a sər wu nakə mə ɗərev i ndo hay aye. A sər wu nakə
Məsəfəre ma tsətsahiye faya aye dərmak hərwi Məsəfəre faya ma ɗuwulay me
a bəram i ndo ŋgay hay ada wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye nakə faya
ma ɗuwuleye me aye.

28 Ndo neheye ta wuɗa Mbəlom aye na, Mbəlom kə zalatay hərwi ada tâ ge
wu nakə a yay a gər aye. Ka sərakwa ha na, Mbəlom a ge məsler ta nəteye
hərwi ada wu hay tebiye kə ndzatay a gər na, mâ ge ŋgwalak eye. 29 Ndo
neheye Mbəlom a pala tay ha ahəl niye aye na, kə pa tay ha wal hərwi ada
tâ ndzəkit bo andza wawa ŋgay Yesu, hərwi ada Wawa ŋgay Yesu mâ təra
malkwara mə walaŋ i wawa ŋgay neheye haladzay aye. 30 A pa tay ha wal
ɗekɗek tsa bay, kə zalatay dərmak hərwi ada tâ təra ndo ŋgay hay. A zalatay
ɗekɗek tsa bay, ka təra ha ŋgwalak eye hay ka ɗəre ŋgay. Neŋgeye niye ɗekɗek
tsa bay, kə vəlatay məzlaɓ dərmak.

Mbəlom ma wuɗiye kway kame kame

31 Andza niye na, ka gwaɗakweye faya sa mey? Kə ge Mbəlom neŋgeye tə
nəkway na, ndəray ma sliye fakwaya bay! 32 Mbəlom, neŋgeye kə təma ha
wawa ŋgay ɗeɗəŋ eye bay. A sləra ahaya hərwi ada mâ yaw mâ mət hərwi
kway tebiye. Mbəlom kə vəlakway wawa niye tuk na, ka dzalum na, ma
vəlakweye wu hay tebiye bay ɗaw? Ta deɗek, ma vəlakweye siye i wu hay
tebiye dərmak. 33 Way nakə ma sliye məmatay ha mənese a ndo neheye
Mbəlom a pala tay ha, a pa tay ha wal aye na, way? Ndəray andaya bay.
Mbəlom eye tə gər ŋgay ka təra kway ha ŋgwalak eye hay ka ɗəre ŋgay. 34 Way

* **8:20** Zəba mə Madazlay i wu hay 3.17.

nakə ma sliye məgəse tay a sariya na, way? Ndəray andaya bay. Yesu Kəriste tə gər ŋgay eye kə mət hərwi kway, sa na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ, neŋgeye mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom. Neŋgeye, faya ma ɗuwuleye me a Mbəlom hərwi kway. 35 Way nakə ma ŋgəniye kway ha ka bo abəra tə Kəriste hərwi ada mâ wuɗakway sa bay na, way? Ɗəretsətseh ɗaw, mədzal gər ɗaw, madzəgur me nakə ta dzəguriye fakwaya me tsukuɗu, may ɗaw, mətawak ɗaw, məkəɗe nakə ta kədîye kway mədahaŋ eye ɗaw? 36 Andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye, a gwaɗ:

«Hərwi yak Mbəlom, nakə faya ta pəliye tsəveɗ məkəɗe may kwa a həlay waray aye.
Ka ɗare i ndo hay nəmay na, andza təɓaŋ neheye ta zlatay ɗay aye.†»

37 Ɗuh nəmaa ŋgwasa ka ɗəretsətseh neheye tebiye ta gədaŋ i ndo nakə a wuɗa may aye. 38 Na sər ha ta deɗek wuray andaya nakə ma ŋgəniye kway ha tə neŋgeye hərwi ada mâ wuɗa kway sa bay aye na, andaya bay. Kwa mədahaŋ, kwa sifa, kwa gawla i Mbəlom hay ada kwa wu neheye ta gədaŋ eye mə mbəlom aye, kwa wu neheye anəke aye, ada kwa wu neheye ta deyeweye kame aye, kwa ndo neheye ta gədaŋ eye ka məndzibəra aye, 39 kwa gədaŋ neheye ka magərmbəlom aye, kwa wu neheye ma bəɗ aye, kwa wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, ta sliye faya maŋgəne kway ha ka bo abəra ta Mbəlom hərwi ada mâ wuɗa kway sa bay aye na, ta sliye faya bay. Ka sərakwa ha niye na, hərwi Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

9

Yahuda hay

1 Wu nakə na tsikiye aye na, deɗek, hərwi neŋ i Yesu Kəriste, na rawiye me bay. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye faya ma ɗeŋeye ha bazlam ga na, deɗek ada mədzal gər ga bəbay andza niye. 2 Mevel a wur fagaya haladzay, faya ma geŋeye dəretsətseh huya, 3 hərwi gwala ga Yahuda hay. Nəteye na, malamar ga hay. Taɗə tsəveɗ andaya na, Mbəlom mâ vəleŋ mezeleme ada mâ mbəl tay ha ɗuh. A seŋ na, mâ vəleŋ mezeleme, mâ ŋgəna ga ha ka bo abəra tə Yesu Kəriste hərwi madzəne tay. 4 Nəteye Israyel hay, Mbəlom a pala tay hərwi ada tâ təra wawa ŋgay hay. Ka bəzatay ha məzlaɓ ŋgay. Kə ɓar dzam ta nəteye, kə vəlatay bazlam mapala eye, kə ɗatay ha tsəveɗ i məɗəslay ha gər, kə tsikatay wu nakə ma giye hərwi tay aye. 5 Nəteye ti yaw ma hulfe i Abraham ta wawa ŋgay hay. Kəriste dərmak ahəl nakə a təra ndo aye na, neŋgeye slala tay. Kəriste neŋgeye Mbəlom, a ləva wu tebiye. Zambaɗakway ka tor eye! Mâ ge bo andza niye.*

6 Na gwaɗ na, wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma giye hərwi ndo neheye ka təra kəriye na, na tsik bay. Wu nakə a tsik aye na, kə ge bo. Ane tuk na, siye i ndo i Israyel hay nəteye ndo i Mbəlom hay bay. 7 Wawa i Abraham hay na, haladzay, ane tuk na, nəteye tebiye wawa ŋgay hay deɗek eye andza nakə a Mbəlom a tsik aye bay. Mbəlom a gwaɗay a Abraham ahəl niye: «Hulfe yak deɗek eye ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.†» 8 Andza məgweɗe: Wawa i Abraham hay ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi bəba təte tay bay. Ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye aye ɗekɗek. 9 Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəleye aye na: «Aza həlay eye nakə

† **8:36** Dəmes hay 44.23. * **9:5** Bəba təte niye hay na, Abraham, Izak, Zakob ada wawa tay hay.
† **9:7** Madazlay i wu hay 21.12.

na pa aye kə sla, na diye naha na, Sara kə wa wawa. Ma wiye wawa hasləka eye.‡»
10 Neŋgeye niye ɗekɗek bay. Rebeka andaya dərmak. Neŋgeye ŋgwas i bəba təte kway Izak. 11-12 Kə wa mawsa hay. Mbəlom a gwaɗay: «Wawa bagwar eye ma geye məsler a malamar ŋgay wawa eye.» Ahəl nakə Mbəlom a tsik andza niye na, ta ge ŋgwalak bay, ta ge mənese bay. Rebeka kə wa tay zuk bay. Mbəlom a ge andza niye hərwi məɗe ha, a gawa wu na, andza nakə a say aye. Ma zliye ndo ŋgay mə walaŋ i ndo hay na, ma zliye hərwi məsler tay ŋgwalak eye bay.§ 13 Andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom, Mbəlom a gwaɗ:
«Na wuɗa Zakob, ane tuk na, na kal ha Ezayu.*»
14 Niye na, andza məgweɗe: Mbəlom a ge wu hay ta tsəveɗ eye bay ɗaw? A'ay, andza niye bay. 15 A gwaɗay a Musa ahəl niye:
«Na geye ŋgwalak a ndo nakə a seŋ məgay ŋgwalak aye.
Na sakay naha a ndo nakə a geŋ mə bo aye.†»
16 Mbəlom a zla ndo na, a zla na hərwi nakə a say məgay ŋgwalak aye ɗekɗek bəna hərwi nakə a say a ndoweye kəgəbay hərwi məsler ŋgay bay. 17 Mbəlom kə tsikay a Farawoŋ dərmak ada mawatsa eye mə Ɗerewel ŋgay, a gwaɗ: «Na təra kar ha bəy na, hərwi ada ahəl nakə ka rəheŋ ha gər bay aye na, na bəziye ha gədaŋ ga a ndo hay tebiye ka nəkar ada məzele ga mâ ɗa a zləm kwa ka waray ka məndzibəra.‡» 18 Andza niye Mbəlom na, ma giye ŋgwalak a ndo nakə a say aye. Ma kulay ha ɗərev a ndo nakə a say aye.

Mbəlom na, andza ndo məŋgere gərwa

19 Agəla ndəray ma gwaɗiye: «Taɗə kə ge andza niye na, Mbəlom faya ma matay ha maŋgok a ndo hay na, hərwi mey? Nəteye faya ta giye na, wu nakə bo ŋgay eye a pa hərwi tay aye.» 20 Nəkar ndo zezeŋ kəriye! Nəkar nakə faya ka tsətsahiye andza niye, ka may ha maŋgok a Mbəlom andza niye na, nəkar eye na, way? Səŋgəle i doɗo ma sliye faya məgwaɗay a ndo nakə a ŋgar na aye: «Ka ŋgar ga andza niye hərwi mey?» na, ma tsikiye təta ɗaw? 21 Ndo nakə a ŋgar səŋgəle na, gədaŋ ŋgay andaya məge wu nakə a say aye ta doɗo. Ma sliye faya maŋgəna ha doɗo sulo, ma zliye neŋgeɗ, ma ŋgariye ha səŋgəle nakə ta giye ha məsler na, pat i magurlom aye. Neŋgeɗ na, ma ŋgariye ha səŋgəle nakə ta giye ha məsler pat pat aye.
22 Ayaw, taɗə kə say a Mbəlom məge andza ndo məŋgere gərwa na me yak andaya mə ɗəma ɗaw? A say na, ndo hay tâ sər ha neŋgeye ta mevel eye ada neŋgeye gədaŋ eye. Hərwi niye, ma zliye ŋgatay hərwi ndo neheye neŋgeye ta mevel eye fataya neheye haɓe ɗa mədze tay ha abəra mə ɗəma aye. 23 Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ sər ha neŋgeye məzlaɓ eye haladzay ada ma ŋgəniye məzlaɓ ŋgay niye a nəteye, a say məgatay ŋgwalak. Ɓa kə ləva ha bo kurre hərwi ada tâ huta məzlaɓ ŋgay. 24 Nəkway tebiye ndo neheye Mbəlom a pala matəre kway ha i ŋgay aye. A pala na, Yahuda hay ɗekɗek tsa bay. A pala nəteye ta siye i ndo hay dərmak. 25 Andza nakə Mbəlom a tsik mə ɗerewel i Oze nakə a watsa, a gwaɗ:
«Ndo neheye ahəl niye ndo ga hay bay aye na,
na gwaɗateye: Nəkurom ndo ga hay,
Slala nakə ahəl niye na wuɗa bay aye,
na gwaɗeye: Na wuɗa kar.»

---

‡ **9:9** Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10-14. § **9:11-12** Zəba mə Madazlay i wu hay 25.23. * **9:13** Malasi 1.2-3. † **9:15** Madayaw abəra ma Ezipt 33.19. ‡ **9:17** Madayaw abəra ma Ezipt 9.16.

26 Ada
«Ma təv nakə tə gwaɗatay a ndo hay:
“Nəkurom ndo ga hay bay”,
ta zalateye Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye.§»
27 Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom kə tsik ka gər tay dərmak, kə tsik ta magala, a gwaɗ:
«Taɗə Israyel hay kwa ta ge haladzay andza hewiyeŋ ka me i bəlay na,
sərum ha ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye na, nəteye haladzay bay.
28 Bəy Maduweŋ Mbəlom ma giye mahonok bay,
ma deyeweye ka məndzibəra ma giye wu nakə a tsik aye.*»
29 Andza Ezay nakay eye ɓa kə tsik faya, a gwaɗ:
«Taɗə Bəy Maduweŋ Mbəlom Gədaŋ eye,
mâ gər ha siye i gwala kway hay bay na,
ka dzakweye andza ndo i Sodom hay ta Gomora hay.†»

Yahuda hay tə sər tsəveɗ deɗek eye bay

30 Andza məgweɗe mey? Andza məgweɗe na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, nəteye ta pəla tsəveɗ matəre ŋgwalak eye ka ɗəre i Mbəlom bay, ane tuk na, anəke ta təra ŋgwalak eye ka ɗəre ŋgay. Andza niye hərwi ta dzala ha ka neŋgeye. 31 Ane tuk na, Yahuda hay nəteye ta pəla bazlam i Musa mapala eye məpay bəzay hərwi ada tâ təra ŋgwalak eye hay ka ɗəre i Mbəlom andza niye, ane tuk na, ta dəɗ ka tsəveɗ. 32 Tə dəɗ ka tsəveɗ na, hərwi mey? Hərwi tə dzala na, ta təriye ŋgwalak eye hay ka ɗəre i Mbəlom tə wu nakə bo tay eye tə gawa aye ada tə dzala ha ka Mbəlom bay. Hərwi niye ta kərah Yesu neŋgeye nakə andza kwar nakə ndo hay ta ndəfiye faya sik ta dəɗiye, 33 tə tsik faya mə Ɗerewel i Mbəlom aye. Mə ɗerewel niye na, Mbəlom a gwaɗ:
«Zəbum! Na piye kwar a wuzlahgəma i Zerozelem.
Ndo hay ta ndəfiye faya sik.
Hotokom nakə ndo hay ta dəɗiye hərwi ŋgay aye.
Ane tuk na, ndo nakə kə pa faya mədzal gər ŋgay aye na,
wuray ma dzəmiye na ɗaɗa sa bay.‡»

10

1 Malamar ga hay, a seŋ tə ɗərev ga peteh, ndo ga hay tâ yaw hərwi ada Mbəlom mâ mbəl tay ha. Hərwi niye neŋ faya na ɗuwuleye me a Mbəlom haladzay. 2 Na sər ha ta deɗek a satay məpay bəzay a Mbəlom peteh. Ane tuk na, tsəveɗ nakə deɗek eye məpay bəzay a Mbəlom aye na, tə sər bay. 3 Tsəveɗ nakə Mbəlom ma təriye ha ndo ŋgwalak eye kame ŋgay aye na, tə sər bay. Ta pəla tsəveɗ tay wal. Andza niye, tsəveɗ nakə Mbəlom ma təriye tay ha ndo hay ŋgwalak eye kame ŋgay aye na, a satay bay. 4 Na tsik andza niye na, hərwi ahəl nakə Kəriste a yaw aye na, ka ndəv ha bazlam mapala eye tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋgeye na nəteye na, Mbəlom ma təriye tay ha ŋgwalak eye hay kame ŋgay.

Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye tə dzala ha ka neŋgeye aye

5 Musa tə gər ŋgay kə watsa ka tsəveɗ i məpay bəzay a bazlam mapala eye, ta tsəveɗ eye nakay ndo ma təriye ŋgwalak eye kame i Mbəlom. A watsa, a gwaɗ: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiye sifa

§ **9:26** Oze 2.1-3; 2.25. * **9:28** Ezay 10.22-23. † **9:29** Madazlay i wu hay 19.23-28. ‡ **9:33** Ezay 28.6.

deɗek eye tə neŋgeye.*» 6 Tsəveɗ nakə ndo hay ta təra ŋgwalak eye hay kame
i Mbəlom hərwi nakə tə dzala ha ka neŋgeye aye na, wal. Mawatsa eye mə
Ɗerewel i Mbəlom, a gwaɗ ka tsəveɗ eye niye: «Ka tsətsah mə ɗərev: “Mata
tsele a mbəlom way?” bay.†» Andza məgweɗe: Mata tsele məzalay naha a
Yesu Kəriste hərwi ada mâ mbəzlaw na, way? 7 «Kâ tsik mə ɗərev yak: “Mata
mbəzle a təv i mədahaŋ hay ka dala way?” sa bay.‡» Andza məgweɗe: Mata
zalayaw a Yesu Kəriste hərwi ada mâ yaw na, way? Ɓa kə lətsew abəra ma
mədahaŋ tsɨy. 8 Ɗerewel i Mbəlom a gwaɗ ɗuh na: «Bazlam i Mbəlom neŋgeye
bəse tə nəkar, neŋgeye dəreŋ bay, neŋgeye mə bazlam yak, neŋgeye mə ɗərev
yak.§» Bazlam eye neŋgeye nəte nakə faya nəmay nəmaa ɗatay ha a ndo hay
aye, nəmay faya nəmaa gwaɗiye: «Dzalum ha ka Mbəlom.» 9 Taɗə ka tsik tə
bazlam yak «Yesu Kəriste na, Bəy Maduweŋ» ada ka təma a ɗərev yak Mbəlom
kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ na, Mbəlom ma təmiye kar ha. 10 Taɗə ka
dzalakwa ha ka Yesu tə ɗərev kway na, ka tərakweye ŋgwalak eye hay kame i
Mbəlom. Taɗə ka gwaɗakwa tə bazlam kway Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ na,
Mbəlom ma təmiye kway ha. 11 Andza tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə
gwaɗ: «Ndo nakə kə pa faya mədzal gər ŋgay aye na, wuray ma dzəmiye na
ɗaɗa sa bay.*» 12 Mbəlom a tsikatay wu niye a nəteye tebiye. Wuray ka ŋgəna
tay ha ka bo abəra Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye bay.
Bəy Maduweŋ neŋgeye Bəy Maduweŋ i ndo hay tebiye. Faya ma giye ŋgwalak
a ndo neheye faya ta ɗuwuleye me aye tebiye. 13 Andza mawatsa eye mə
Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: «Kwa way ka ɗuwulay me a Bəy Maduweŋ mâ
təma ha na, Bəy Maduweŋ ma təmiye ha.†»

14 Ane tuk na, ta dzala ha ka neŋgeye bay tuk na, ta ɗuwulay me na, kəkay?
Ta tsəne labara ŋgay bay tuk na, ta dzaliye ha ka neŋgeye na, kəkay? Ndəray
kə tsikatay bazlam ŋgay bay tuk na, ta tsəniye labara ŋgay na, kəkay? 15 Ada
tə slər ndo i maslaŋ hay bay tuk na, ndo i maslaŋ hay ta diye ta tsikateye na,
kəkay? Andza mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom na, a gwaɗ: «Zəbum ma
kəkay nakə ndo hay faya ta ŋgwasiye ta ndo neheye ti yaw məɗe ha Labara
Ŋgwalak eye.‡»

16 Ane tuk na, maa təma Labara Ŋgwalak eye na, ndo hay tsekweŋ tsa. Ezay
ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a gwaɗ: «Bəy Maduweŋ, maa təma bazlam
yak nakə nəmaa ɗa ha aye na, way? Ndo hay haladzay bay.§» 17 Andza niye,
ndoweye kə dzala ha na, kə tsəne təday. Ndoweye kə tsəne labara i Yesu
Kəriste na, andza məgweɗe ndəray kə tsikay təday.

18 Kə ge andza niye na, na tsətsahiye: Ta deɗek ndo i Israyel hay ta tsəne
labara nakay bəɗaw? Ta tsəne. Andza mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom, a
gwaɗ:

«Ta tsəne bazlam tay ka məndzibəra tebiye,
ada bazlam tay kə ndisl ka kokway i məndzibəra?*»

19 Na tsətsahiye sa: Ta deɗek ndo i Israyel hay ta sər ha bəɗaw? A satay
məsəre ha bay. Maa tsik ahəl niye təday na, Musa, a gwaɗ:

«Mbəlom a gwaɗ:
Nəkurom Israyel hay, na təriye kurom ha
kâ gum ɗare ka slala nakə kəriye a dəɗ dala bay aye.
Ka gumeye mevel,

---

* **10:5** Levitik 18.5. † **10:6** Bazlam mapala eye masulo eye 30.12. ‡ **10:7** Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. § **10:8** Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. * **10:11** Ezay 28.16. † **10:13** Zowel 3.5. ‡ **10:15** Ezay 52.7. § **10:16** Ezay 53.1. * **10:18** Dəmes hay 19.5.

hərwi slala i ndo neheye tə sər wuray bay aye.†»
20 Ma dəba eye, Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom kə tsik parakka, a gwaɗ, Mbəlom a gwaɗ:
«Ndo neheye ta pəlawa ga bay aye,
ta huta ga.
Na ɗa tay ha bo a ndo neheye,
ta tsətsahawa ga bay aye.‡»
21 Ka gər i Israyel hay na, Mbəlom a gwaɗ:
«Na bəza ha həlay ga.
Hwapat neŋ faya na gateye wiyaw a ndo ga hay hərwi ada tâ yaw.
Ane tuk na, ta rəheŋ ha gər bay, ta kərah ga.§»

11

Mbəlom ma gəriye tay ha Yahuda hay bay

1 Yaw, faya na tsikakumeye: Kə ge andza niye na, andza məgweɗe Mbəlom kə kal tay ha ndo ŋgay hay ɗaw? A'ay, kə kal tay ha bay. Neŋ tə gər ga, neŋ ndo i Israyel, na yaw abəra ma hulfe i Bendzameŋ. Neŋ slala i Abraham. 2 Mbəlom kə gər tay ha ndo ŋgay hay bay tebiye. A pala tay ha na, zla anəke bay hərwi ada tâ təra ndo ŋgay hay. Ka sərum wu nakə tə watsa ka Eliya ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom mə Ɗerewel i Mbəlom aye bəɗaw? Eliya faya ma wudiye ka Israyel hay kame i Mbəlom. A gwaɗ: 3 «Bəy Maduweŋ, ndo neheye na, ta kəɗ ndo məɗe ha bazlam yak hay, ta mbəzl ha təv məvəlaka wu hay. Maa zəkaw na, neŋ nəte ŋgweŋ ada a satay məkəɗe ga dərmak.*» 4 Mbəlom, neŋgeye a mbəɗay faya na, kəkay? A gwaɗay: «A'ay, nəkar mehiyekeye bay. Na ləva ha bo ta ndo hay gwezem tasəla neheye ta peŋeye bəzay aye. Ta rəhay ha gər a kule i Ba'al təbey.†» 5 Kwa ahəl kway nakə anəke aye na, andza niye dərmak. Mbəlom a pala mə walaŋ i Israyel hay siye i ŋgal tsa. A pala tay na, hərwi a gatay ŋgwalak a ndo hay. 6 Kə ge Mbəlom a gatay ŋgwalak hərwi məpele tay ha na, andza məgweɗe a pala tay ha hərwi məsler tay nakə tə ge aye bay. Kə ge Mbəlom a palawa ndo hay hərwi məsler tay na, ŋgwalak ŋgay ka təra ŋgwalak sa bay.

7 Niye andza məgweɗe na, Israyel hay ta huta wu nakə faya ta pəliye bay. Mə walaŋ tay na, ndo ma ŋgal eye nakə Mbəlom a pala tay aye, nəteye na, ta huta na. Siye hay na, Mbəlom kə kula tay ha gər tay toŋgwa toŋgwa. 8 Andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye na, a gwaɗ:
«Mbəlom ka təra tay hay ada tâ sər wuray bay.
Ka dərəzlatay ka ɗəre,
kə dəkatay na zləm hus ka bəgom ta ndziye andza niye.‡»
9 Davit dərmak a gwaɗ:
«Wu mənday tay nakə ta ndiye mâ gəs tay
andza ɓalay nakə a mbəzl wu aye,
tâ dəɗ a ɗəma,
Mbəlom mâ satay dəretsətseh.
10 Tâ ge guluf,
ada tâ ŋgatay a ɗəre sa bay!
Tâ huta dəretsətseh huya
hərwi ada dərev mâ ye fataya abəra!§»

† **10:19** Bazlam mapala eye masulo eye 32.21. ‡ **10:20** Ezay 65.1. § **10:21** Ezay 65.2. * **11:3** 1 Bəy hay 19.10, 14. † **11:4** 1 Bəy hay 19.18. ‡ **11:8** Bazlam mapala eye masulo eye 29.3; Ezay 6.10. § **11:10** Dəmes hay 69.23-24.

11 Yaw! Na tsətsahiye sa: Ahəl nakə matəɗakweŋ a ndzatay a Yahuda hay
aye na, ta dəɗ mambəŋ ɗaw? A'ay, ta dəɗ mambəŋ bay! Ane tuk na, Mbəlom a
mbəl tay ha slala mekeleŋ eye hay na, hərwi nakə nəteye tə ge mezeleme aye.
Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada Yahuda hay tâ ge sələk ka siye i slala
mekeleŋ eye hay ada tâ pəla tsəveɗ hərwi gər tay. 12 Ahəl nakə Israyel hay tə
ge mezeleme aye na, Mbəlom a gatay ŋgwalak a siye i ndo hay ka məndzibəra.
Ndo siye hay ta huta ŋgama haladzay mə həlay i Mbəlom hərwi Yahuda hay
nəteye mətawak eye hay ka tsəveɗ i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a ge ŋgwalak a
siye i slala mekeleŋ eye hay a həlay nakə Yahuda hay ta kərah marəhay ha
gər a Mbəlom aye na, ahəl nakə aza Yahuda hay tebiye ta maweye ka təv ŋgay
aye ta deɗek ma piye fataya ŋgama, ma ziye.

Bazlam nakə Pol a tsikatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye

13 Na tsikiye anəke na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ na,
ndo i maslaŋ i Yesu. A sləra ga ahaya na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay
aye. Yaw, hərwi niye neŋ faya na ŋgalakiye ha ta məsler nakə a vəleŋ aye. 14 A
seŋ taɗə ma giye bo na, gwala ga hay tâ zəba faya andza niye, siye hay mə
walaŋ tay tâ ge sələk ka ndo neheye Yahuda hay bay aye, tâ yaw hərwi ada
Mbəlom mâ təma tay ha ta məsler ga dərmak. 15 Ahəl nakə Mbəlom a gər tay
ha Yahuda hay aye na, kə ma ha ka bo ndo i məndzibəra hay tə neŋgeye. Kə
ge andza niye na, ahəl nakə aza Mbəlom ma ma tay ahaya Yahuda hay ka təv
ŋgay sa aye na, wu eye ma giye na, kəkay? Niye ma vəliye sifa a ndo neheye
ta mət aye.

16 Taɗə tə ɗəs peŋ, tə vəlay a Mbəlom na, andza məgweɗe peŋ eye tebiye
i ŋgay dərmak.* Taɗə zləlay i dərizl i gərɗaf i ŋgay na, hawal eye hay i ŋgay
dərmak. 17 Israyel na, andza dərizl i gərɗaf i tetəɗœz nakə Mbəlom a ɗəs faya
abəra hawal eye hay aye. A ɗəs tay faya abəra na, a tapa† faya nəkar nakə
Yahuda bay aye. Andza hawal i dərizl i gərɗaf i kəsaf. Anəke faya ka ŋgasliye
ha bo ta məse yam eye nakə a tsalaw ma zləlay i dərizl i gərɗaf i tetəɗœz aye.
18 Kə ge andza niye na, kâ kəts tay ha bay. Ka ɗəslumay ha gər a bo kurom na,
hərwi mey? Nəkurom na, hawal hay tsa. Gədaŋ i hawal hay a yaw na, abəra
ma zləlay, bəna gədaŋ i zləlay a yaw abəra ma hawal hay bay.

19 Agəla nəkar ka gwaɗiye: «Ayaw, Mbəlom kə ɗəs siye i hawal hay hərwi
ada mâ tapa ga a ɗəma.» 20 Ka tsik na, deɗek. Mbəlom a ɗəs tay ha na, hərwi
nakə ta dzala ka neŋgeye bay aye. I yak na, hərwi nakə nəkar ka dzala ha
ka neŋgeye nakə a vəlaka təv niye aye. Kâ ge ha zlapay bay, dzədzaray ɗuh
a Mbəlom. 21 Taɗə Mbəlom ka həhar tay ha Yahuda hay kwa nəteye andza
hawal deɗek eye bəbay, ka dzala mə gər yak na, ma həhariye kar nəkar nakə
a tapa kar mətepe mətepe aye bay na, hərwi mey?

22 Tsəne! Mbəlom neŋgeye ŋgwalak eye ada neŋgeye mevel eye dərmak. A
ge mevel ka ndo neheye tə dəɗ abəra ka tsəveɗ aye. Ane tuk na, nəkar na,
ma giye ŋgwalak taɗə huya faya ka pay bəzay hərwi nakə a gaka ŋgwalak aye
ɗekɗek. Taɗə ka gum andza niye bay na, ma ɗəsiye kar dərmak. 23 Yahuda
hay na, taɗə ta ma ka tsəveɗ, ta yaw ta dzala ha na, Mbəlom ma miye tay ha,
ma tapiye tay ha. Faya na tsikakumeye ta deɗek, gədaŋ ŋgay andaya məme
tay ha. 24 Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, nəkurom hawal i dərizl
i gərɗaf i kəsaf hay neheye tə ɗəs tay ha abəra ka təv tay aye ada ti ye kurom
ha mətepe ka dərizl i gərɗaf ŋgwalak eye i guvah nakə a ndzawa ka təv tay

* **11:16** Məpesle 15.19-21. † **11:17** Tə bazlam i Sara «greffer» na, mətepe hawal i dərizl i gərɗaf
mekeleŋ eye ka dərizl i gərɗaf neŋgeɗ. Dərizl nakə tə tapa faya hawal i dərizl i gərɗaf neŋgeɗ aye ma
wiye hohway ŋgwalak eye.

bay aye. Taɗə Mbəlom kə sla faya məge wu mawura bo eye andza niye na, ka dzalum na, ma miye tay ha Yahuda hay a təv tay nakə ahəl niye aye bay kəkay? Nəteye neheye hawal deɗek eye hay aye.

Yahuda hay ta maweye ka tsəveɗ i Mbəlom

25 Andza niye, malamar ga hay, a seŋ na, sərum ha bazlam nakay bagwar
eye nakə Mbəlom a ɗa ha parakka, hərwi ada kâ dzalumay a gər kurom
nəkurom ka tsahum bay. Siye hay mə walaŋ i Israyel hay ta kula ha gər tay
ka Mbəlom. Ayaw! Andza niye, ane tuk na, ta ndziye huya andza niye bay.
Ndo neheye Yahuda hay bay aye Mbəlom a pala tay ha aye tâ dzala ha təday
ada ndo i Israyel hay ta dzaliye ha. 26 A həlay niye na, ndo i Israyel hay tebiye
ta təmiye, andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel aye na, Mbəlom a gwaɗ:
«Ndo nakə ma təmiye tay ha ndo hay aye na,
ma deyeweye abəra ma gəma i Zerozelem.
Ma mbatiye ha mezeleme i gwala i Zakob.
27 Nakay na, dzam nakə na ɓariye ta nəteye
a həlay niye na pəsatay ha mezeleme tay aye.‡»
28 Yahuda hay ta kərah Labara Ŋgwalak eye, ta təra ndo məne ɗəre i Mbəlom.
Andza niye hərwi ada Mbəlom mâ mbəl kurom ha, nəkurom neheye Yahuda
hay bay aye. Ane tuk na, Mbəlom a pala tay ha na, hərwi tâ təra i ŋgay ada a
wuɗa tay ha hərwi ɓa kə tsikatay a bəba tətə tay hay andza niye. 29 Mbəlom
kə zla ndoweye na, ada kə pa faya ŋgama na, ma mbəɗeye həlay a məɗzal gər
ŋgay bay. 30 Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye, ahəl niye na, nəkurom
ka rəhumay ha gər a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo
a Mbəlom, hərwi Yahuda hay ta rəhay ha gər bay. 31 I tay na, andza niye
dərmak. A həlay nakay anaŋ eye, ta rəhay ha gər a Mbəlom bay ada ma gateye
ŋgwalak ɗuh. Ane tuk na, andza niye hərwi ada nəteye dərmak tâ mbəɗa gər
ka təv i Mbəlom ada tâ gay mə bo a Mbəlom. 32 Andza niye, Mbəlom kə gər ha
kwa way tebiye hərwi ada tâ rəhay ha gər bay. A ge andza niye na, hərwi ada
nəteye tâ gay mə bo tebiye.

Zambaɗakway a Mbəlom

33 Ayaw! Mbəlom na, zlele eye mə wu hay tebiye! Metsehe ŋgay a ze kwa
mey tebiye, a sər wu hay tebiye. Wu nakə a dzala mə dərev ŋgay aye na, a say
məgweɗe mey na, ndəray ma sliye məme ahaya abəra mə ɗəma bay, ndəray
ma sliye məsəre wu nakə faya ma giye bay. Andza nakə mawatsa eye mə
Ɗerewel i Mbəlom aye, a gwaɗ:
34 «Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?
Maa ɗay ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?§»
35 «Maa vəlay wu a Mbəlom nəte
hərwi ada Mbəlom ma vəleye a ɗəma na, way?*»
36 Ndəray andaya bay hərwi maa ge wu hay tebiye na, Mbəlom.
Neŋgeye a tsəpa wu hay tebiye ada wu hay tebiye andaya na,
hərwi ada tâ təra i ŋgay.
Zambaɗakway ka tor eye. Mâ təra andza niye!

12

Mede i ndo məgay məsler a Mbəlom

‡ **11:27** Ezay 59.20-21. § **11:34** Ezay 40.13. * **11:35** Zob 41.11.

1 Malamar ga hay, na ɗakum ha hadzəgay nakə Mbəlom a gakway ŋgwalak
aye. Hərwi niye, faya na gakumeye amboh: Vəlumay ha bo kurom peteh a
Mbəlom andza vo'ar nakə tə kəɗaway a Mbəlom aye ada ka dayumeye a gər.
Ane tuk na, nəkurom ka ndzumeye tə dəre. Nakay na, wu nakə a ye ka bo
məɗəslay naha gər a Mbəlom aye. 2 Kâ pumay bəzay a ndo i məndzibəra hay
bay. Mbəlom mâ vəlakum mədzal gər weɗeye hərwi ada mâ mbəɗa ha ɗərev
kurom. Taɗə ka gum andza niye na, ka sərumeye wu nakə a say a Mbəlom
aye. Andza məgweɗe: Ka sərumeye wu nakə ŋgwalak eye, wu nakə a yay a gər
aye, ada wu nakə a ye ka bo aye.
3 Mbəlom kə geŋ ŋgwalak ŋgay kəriye, ka pa ga a məsler ŋgay. Hərwi niye neŋ
faya na gwaɗakumeye a nəkurom tebiye: Kâ ɗəslumay ha gər a bo kurom bay,
sərum ha ɗuh nəkurom ta deɗek na, kəkay. Zəbum ka gədaŋ neheye Mbəlom
a vəlakum aye, hərwi ada kwa way mâ gay sariya a gər ŋgay ta tsəveɗ eye.
4 Kwa way bo ŋgay na, nəte, ane tuk na, vərezl hay faya wal wal haladzay
ada vərezl eye niye hay kwa way ta məsler ŋgay wal. 5 Nəkway neheye
madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, andza niye. Nəkway haladzay, ane tuk
na, nəkway madzapa eye nəte andza bo nəte. Nəkway tebiye madzapa eye
ka bo i ndo nəte andza bo nəte andza vərezl neheye mazəva eye ka bo i ndo
aye.
6 Mbəlom kə vəlakway gədaŋ wal wal, andza nakə a say məvəlakway aye.
Kə ge andza niye na, kwa way mâ ge məsler ta gədaŋ nakə Mbəlom a vəlay
aye. Taɗə Mbəlom a vəlaka gədaŋ məɗe ha bazlam ŋgay na, ɗa ha andza nakə
ka sər Mbəlom a vəlaka gədaŋ aye. 7 Taɗə Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka madzəne
ndo hay na, dzəna andza nakə a ye ka bo aye. Taɗə Mbəlom a vəlaka gədaŋ
ka matətikatay wu a ndo hay na, tətikatay. 8 Taɗə Mbəlom a vəlaka gədaŋ
məmatay naha ɗərev a ndo hay na, matay naha ɗərev. Taɗə Mbəlom a vəlaka
gədaŋ ka vəlatay wu a mətawak hay na, vəlatay tə ɗərev yak peteh. Taɗə
Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka məndzatay kame a ndo hay na, ge na məsler eye
tə ɗərev yak peteh. Taɗə Mbəlom a vəlaka gədaŋ məgatay ŋgwalak a ndo hay
na, gatay ta məŋgwese.
9 Wuɗum ndo hay tə ɗərev kurom peteh, ka wuɗum tay ha tə bazlam ɗekɗek
tsa bay. Numay ɗəre a wu nakə ŋgwalak eye bay aye. Wuɗum wu nakə ŋgwalak
eye. 10 Wuɗum bo mə walaŋ kurom nəte nəte, andza nakə malamar hay ta
wuɗa bo mə walaŋ tay aye. Rəhumay ha gər a siye i ndo hay mâ ze bo kurom
eye. 11 Vəlum ha bo kurom ka məge məsler. Kâ gum sœ bay. Vəlumay ha bo
kurom peteh ka məge məsler i Bəy Maduweŋ. 12 Ŋgwasum hərwi məpe mədzal
gər nakə ka pum ka wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəlakumeye aye. Ahəl nakə
faya ka sumeye ɗəretsətseh aye na, zlum ŋgatay. Ɗuwulumay me a Mbəlom
huya, kâ gərum ha bay. 13 Dzənum tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
neheye mətawak aye hay tə zlele kurom. Ndo neheye ti ye naha a gay kurom
aye na, təmum tay ha lele.
14 Tsətsahum ka Mbəlom, mâ pa ŋgama ka ndo neheye faya ta sakumeye
ɗəretsətseh aye, kâ vəlumatay mezeleme bay. 15 Ŋgwasum ka bo ta ndo neheye
faya ta ŋgwasiye. Tuwum ka bo ta ndo neheye faya ta tuwiye. 16 Ndzum ayaw
tə ayaw mə walaŋ kurom. Kâ ɗəslumay gər a bo kurom bay, kwa məsler eye
tsekweŋ bəbay na, kâ kərahum bay. Kâ dzalum mə gər kurom ka sərum wu
hay tebiye bay.
17 Kâ mumay ha mənese a ndəray mənese ta mənese bay, pəlum ɗuh na,
gum wu nakə kwa way a sər ŋgwalak eye aye. 18 Taɗə ka slumeye məge wu
nakə ka slumeye aye na, ndzum zay ta ndo hay tebiye. 19 A nəkurom neheye
na wuɗa kurom haladzay aye, ndo kə gakum mənese na, kâ məmumay ha a

ɗəma bay. Gərum ha Mbəlom mâ gay sariya. Andza niye, mawatsa eye mə
Ɗerewel i Mbəlom na, Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗ: «Mata ma ha mənese a
ndo na, neŋ!*» 20 Ane tuk na, bazlam i Mbəlom a gwaɗ: «Taɗə may a wur ka
ndo məne ɗəre yak na, vəlay wu mənday, taɗə yam a gay na, vəlay yam. Taɗə
ka ge andza niye na, andza faya ka hayiye zler i ako ka gər ŋgay.†» 21 Ka gərum
ha mənese mâ ŋgwasa fakuma bay. Ŋgwasum ka mənese tə məge wu ŋgwalak
eye hay ɗuh.

13

Rəhumatay ha gər a bəy i dala hay

1 Kwa way mâ rəhay ha gər a bəy i dala hay hərwi ndo neheye tebiye ma bəy
aye na, maa vəlatay na, Mbəlom ada maa pa tay ha a bəy na, neŋgeye. 2 Yaw,
ndoweye kə ge vəram ka bəy i dala hay na, a ge vəram ka wu nakə Mbəlom
a ɓar aye. Ndo neheye faya ta giye andza niye na, faya ta vahaweye sariya
ka gər tay. 3 Ndo neheye faya ta giye wu ŋgwalak eye, ta dzədzariye ta bəy
i dala hay bay. Mata dzədzere ɗuh na, ndo neheye faya ta giye wu ŋgwalak
eye bay aye. Taɗə a saka madzədzaratay a bəy i dala hay bay na, ge wu nakə
ŋgwalak eye hərwi ada kâ yatay a gər lele. 4 Andza niye, hərwi bəy i dala hay
faya ta giye na, məsler i Mbəlom hərwi ada tâ dzəna kurom ka məge ŋgwalak.
Taɗə ɗuh ka ge lele bay na, dzədzaratay a bəy i dala hay hərwi gədaŋ nakə
Mbəlom a vəlatay na, a vəlatay kəriye bay. A vəlatay hərwi mabəz ha mevel
i Mbəlom hərwi ada mâ gatay ɗəretsətseh a ndo neheye faya ta giye mənese
aye. 5 Hərwi niye rəhumatay ha gər a bəy i dala hay. Ka rəhumatay ha gər na,
hərwi nakə faya ta gakumeye ɗəretsətseh aye ɗekɗek aye bay. Rəhumatay ha
gər hərwi ka sərum ha mə ɗərev kurom niye na, tsəveɗ ŋgwalak eye.

6 Ka vəlumeye dzaŋgal na, hərwi niye dərmak, Mbəlom a pa ndo i bəy i dala
hay hərwi ada tâ ge məsler nakay lele. 7 Vəlumay a bəy i dala hay wu nakə təɗe
məvəlatay a nəteye aye. Vəlumatay dzaŋgal a ndo neheye faya ta tsakaliye.
Wu nakə ta tsətsah fakuma məvəle aye na, vəlumatay. Rəhumatay ha gər lele
hərwi nəteye na, təɗe ka rəhumatay ha gər.

Mawuɗe siye i ndo hay na, marəhay gər a Mbəlom

8 Gwedere i ndo fakuma na, hamumay. Gwedere nakə ma mətsiye fakuma
aye na, nəte. Gwedere niye na, wuɗum ndo hay huya. Ndo nakə a wuɗa ndo
hay aye na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye. 9 Ka sərum
bazlam i Mbəlom mapala eye a gwaɗ: «Kâ ge madama bay, kâ kəɗ ndo bay,
kâ kəla bay, kâ ge ɗəre ka wu i ndo hay bay.» Bazlam neheye mapala eye ada
ta siye hay tebiye nəteye mə bazlam mapala eye nəte. A gwaɗ: «Wuɗa ndo
i məgeɗ yak dərmak andza ka wuɗa na gər yak.*» 10 Ndo nakə a wuɗa ndo
aye na, ma geye mənese bay. Yaw, taɗə ka wuɗa ndo hay na, ka pay bəzay a
bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye.

11 Gum andza niye, hərwi ka sərum həlay nakay nəkway mə ɗəma aye.
Anəke na, həlay nakə ka pəɗekumeye abəra ka məndzehəre aye. Həlay nakə
Mbəlom ma vəlakweye mətəme aye ka həndzəɗaw. Neŋgeye dəreŋ andza a
həlay nakə ka dazlakway mədzal ha ka Yesu Kəriste aye sa bay. 12 Mazlambar
həvaɗ ma ndəviye, ɗəre ma tsaɗiye, dzaydzay ma deyeweye. Mbəɗakway
dəba a məsler i həvaɗ. Həlakwa wu həlay neheye a ye ka bo məge ha məsler ta

---

* **12:19** Bazlam mapala eye masulo eye 32.35. † **12:20** Dzeke hay 25.21-22. * **13:9** Zəba mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.13-17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17-21; Levitik 19.18.

həpat aye. 13 Mede kway mâ ge ŋgwalak eye andza i ndo neheye faya ta diye
mə dzaydzay aye. Kâ gakwa magurlom nakə ŋgwalak eye bay aye bay ada
kâ kwayakwa bay. Madama tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye na, kâ gakwa
bay, gərakwa ha magazləga ta məge sələk. 14 Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste mâ
təra andza wu həlay kurom. Kâ pumay bəzay a wu neheye ŋgwalak eye bay a
sawakum hərwi mâ yay a gər a bo kurom aye sa bay.

14

Kâ may ha mənese a ndo bay

1 Təmum ndo nakə gədaŋ eye bay ka tsəveɗ i Mbəlom aye, ada kâ kəɗum
wuway ka wu nakə a dzala mə ɗərev ŋgay aye bay. 2 Agəna ndo mekeleŋ eye
a dzala na, tsəveɗ andaya mənde wu hay tebiye. Ane tuk na, ndo nakə gədaŋ
ŋgay andaya ka tsəveɗ i Mbəlom bay aye na, a nda ala i slambah tsa. 3 Ndo
nakə a nda wu hay tebiye aye na, mâ may ha mənese a ndo nakə a nda siye i
wu hay bay aye bay. Ada ndo nakə a nda wu hay tebiye bay aye na, mâ may
ha mənese a ndo nakə a nda wu hay tebiye aye bay hərwi Mbəlom ka təma
na. 4 Nəkar way nakə ka may ha mənese a ndo i məsler i ndo aye? Taɗə kə ge
mənese na, mata tsikay faya na, ndo nakə a ləvay gər aye, ada kə ge lele na,
mata tsikay faya na, huya ndo nakə a ləva na aye. Ma dədiye bay hərwi ndo
nakə a ləva na aye ma sliye faya matsəpe na hərwi ada mâ dəɗ bay.

5 Ndo mekeleŋ eye hay tə dzala na, pat siye hay a ze pat siye. Ane tuk na,
ndo siye hay i tay na, pat hay nəte tə ləva. Kwa way mâ sər wu nakə a dzala
mə ɗərev ŋgay aye lele. 6 Ndo nakə a dzala pat nəte a ze ha siye i pat mekeleŋ
eye hay na, a ge andza niye hərwi ada mâ ɗəslay ha gər a Bəy Maduweŋ Yesu.
Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, a say məɗəslay ha gər a Bəy Maduweŋ
Yesu hərwi a gay naha sisœ a Mbəlom. Ndo nakə a kərah mənde siye i wu hay
aye na, a ge andza niye hərwi ada mâ ɗəslay ha gər a Bəy Maduweŋ dərmak
ada hərwi məgay naha sisœ a Mbəlom.

7 Ndəray kwa nəte a ndza hərwi məndze ŋgay bay ada ndəray kwa nəte ma
mətiye hərwi tə gər ŋgay eye bay. 8 Ahəl nakə nəkway tə ɗəre aye na, nəkway
tə ɗəre hərwi məɗəslay hay gər a Bəy Maduweŋ. Ahəl nakə ka mətakweye
na, ka mətakweye hərwi məɗəslay ha gər a Bəy Maduweŋ. Andza niye, kwa
ma məndze tə ɗəre, kwa ma məməte na, nəkway i bəy Maduweŋ. 9 Hərwi
Yesu Kəriste kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ hərwi ada mâ təra Bəy
Maduweŋ i mədahaŋ hay ada i ndo neheye tə ɗəre aye.

10 Nəkar, ka may ha mənese a malamar yak na, hərwi mey? Ada nəkar
ka zəba ka malamar yak andza ndo bay na, hərwi mey? Nəkway tebiye ka
deyekweye kame i Mbəlom, ma gakweye sariya. 11 Andza nakə mawatsa eye
mə Ɗerewel i Mbəlom aye na, Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗ:

«Ta deɗek neŋ faya na tsikakumeye,
ndo hay tebiye ta deyeweye ta dəkweŋeye gurmets.
Kwa way ma tsikiye tə bazlam ka neŋ, neŋ Mbəlom.*»

12 Andza niye, kwa way ma ɗiye ha wu nakə a ge aye. Bo ŋgay eye tə gər
ŋgay eye ma ɗiye ha kame i Mbəlom.

Kâ kal ha malamar yak a mezeleme bay

13 Kə ge andza niye na, kâ makwa ha mənese mə walaŋ kway bay. Wu
neheye ka pum ka bo tərzlekeŋ aye ɗuh na, anaŋ: Kâ pa wuray ka tsəveɗ
nakə malamar ma vəleye madəfe sik aye, kəgəbay ma dədiye ha a mezeleme

* **14:11** Ezay 45.23.

aye bay. 14 Neŋ madzapa eye tə Yesu Kəriste, hərwi niye na sər ha ta deɗek wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, taɗə ndoweye kə dzala, wu nakay ŋgwalak eye bay aye na, mâ nda bay. Wu neheye i ŋgay na, ta deɗek ŋgwalak eye hay bay. 15 Taɗə ka dziye ha malamar yak tə wu nakə faya ka ndiye na, niye na, ka wuɗa ndo bay. Yesu Kəriste kə mət hərwi malamar yak. Hərwi niye kâ dzəgəɗ ha malamar abəra ka tsəveɗ i Mbəlom hərwi wu yak nakə ka ndiye bay. 16 Ka ɗəre yak na, wu ŋgwalak eye. Ane tuk na, taɗə ka sər ha ndo hay ta tsikiye fakaya wu nakə lele bay aye na, kâ ge sa bay. 17 Bəy i Mbəlom na, wu mənday ta wu məse bay. Bəy i Mbəlom ɗuh na, wu nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye faya ma giye mə nəkway aye. Faya ma dzəniye kway ka məge wu ŋgwalak eye, faya ma vəlakweye zay mə walaŋ kway, faya ma vəlakweye məŋgwese. 18 Ndo nakə faya ma geye məsler andza niye a Yesu Kəriste aye na, a yay a gər a Mbəlom ada ndo hay ta rəhay ha gər dərmak.

19 Kə ge andza niye na, gakwa gədaŋ məge wu nakə ma dzəniye ndo hay ka məndze zay mə walaŋ kway aye. Ka gakweye wu nakə ma dzəniye tay siye i ndo ka məgəle ka tsəveɗ i Mbəlom aye dərmak. 20 Kâ nas ha məsler i Mbəlom tə wu nakə faya ka ndiye aye bay. Ayaw, deɗek tsəveɗ andaya ka mənde wu hay tebiye, ane tuk na, taɗə siye i ndo hay ta dədiye abəra ka tsəveɗ i Mbəlom hərwi yak na, kâ nda bay. 21 Wu nakə ŋgwalak aye na, kwa mahəpəɗe slo, kwa məse guzom, kwa mey nakə ma diye ha malamar yak a mənese aye na, kâ ge bay. 22 Taɗə ka dzala ka sliye faya mənde wu hay tebiye, kəgəbay taɗə ka dzala ka sliye faya bay na, mâ ndza mə ɗərev yak. Mata səre ha na, nəkar ta Mbəlom ɗekɗek tsa. Ndo nakə a ge wu ada a ge tə mədzal gər eye sulo sulo bay na, ɗərev ŋgay maŋgwasa eye. 23 Ndo nakə mədzal gər ŋgay sulo sulo, kə gwaɗ wu nakay mənde bay ka nda na, Mbəlom ma geye sariya hərwi kə pa na mədzal gər ŋgay peteh ka wu nakə ma giye aye bay. Wu nakə ndo a sər ha lele bay mədzal gər faya sulo sulo, kə ge ha ka bo na, kə ge mezeleme.

15

Ge wu nakə ma deyeteye a gər a siye i ndo hay aye

1 Nəkway neheye gədaŋ eye ka tsəveɗ i Mbəlom aye na, kutoŋ dzənakwa ndo neheye bəle eye hay aye. Kâ gakwa wu neheye a yay a gər a bo kway aye ɗekɗek bay. 2 Kwa way mâ ge wu nakə ma deyeteye a gər a siye i ndo hay aye hərwi madzəne tay ha hərwi ada tâ gəl ka tsəveɗ i Mbəlom. 3 Yesu Kəriste, neŋgeye tə gər ŋgay ka pəla madayay a gər a bo ŋgay eye bay. Ɗuh na, andza nakə tə watsa faya mə Ɗerewel i Mbəlom aye, tə gwaɗ: «Ndo hay ta tsaɗa kar Mbəlom, ane tuk na, mətseɗe tay a dəɗ na, ka neŋ.*» 4 Wu nakə tebiye tə watsa ahəl niye mə Ɗerewel i Mbəlom aye, tə watsa na, hərwi ada mâ ɗakway ha deɗek, hərwi ada kâ pakwa mədzal gər ka wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəlakweye aye. Ka pakweye mədzal gər ka neŋgeye hərwi bazlam neheye mə Ɗerewel i Mbəlom aye faya ma vəlakweye gədaŋ ada faya ma dzəniye ka məzle ŋgatay. 5 Maa vəl gədaŋ ta məzle ŋgatay a ndo hay na, Mbəlom. Mâ vəlakum mədzal gər kurom nəte ada gum andza i Yesu Kəriste nakə a tətikakum aye, 6 hərwi ada nəkurom tebiye kâ zambaɗumay a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə ɗərev kurom peteh ada tə bazlam kurom nəte.

Təmum bo nəte nəte mə walaŋ kurom

* **15:3** Dəmes hay 69.10.

7 Təmum bo nəte nəte mə walaŋ kurom andza i Yesu Kəriste nakə a təma
kurom aye. Gum andza niye, hərwi ada ndo hay tâ zambaɗay a Mbəlom.
8 Faya na tsikakumeye deɗek, Yesu Kəriste a təra ndo i məsler i Yahuda hay
na, hərwi məɗatay ha Mbəlom a raw me bay. A yaw na, hərwi ada wu neheye
Mbəlom a gwaɗ ma vəlateye a bəba təte ŋgay hay aye na, mâ ge bo. 9 A yaw sa
na, hərwi ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tâ zambaɗay a Mbəlom hərwi
ŋgwalak ŋgay nakə a gatay aye. Andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom
aye, a gwaɗ:
«Hərwi niye, na zambaɗakeye mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye,
na zambaɗakeye ta dəmes.†»
10 Bazlam i Mbəlom a gwaɗ sa:
«Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye,
ŋgwasum ta ndo i Mbəlom hay.‡»
11 Ma təv mekeleŋ eye a gwaɗ sa:
«Nəkurom neheye tebiye Yahuda hay bay,
zambaɗumay a Bəy Maduweŋ Mbəlom.
Nəkurom ndo hay tebiye,
zambaɗumay.§»
12 Ezay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a gwaɗ dərmak:
«Ndəray ma deyeweye abəra ma hulfe i Zese.
Ma deyeweye ma təriye bəy i ndo neheye Yahuda hay bay aye.
Ndo neheye Yahuda hay bay aye ta piye mədzal gər tay ka neŋgeye.*»
13 Mbəlom a vəlawatay gədaŋ a ndo hay tə dzala ha ka neŋgeye. Mâ rah
kurom ha ta məŋgwese ada tə zay hərwi ka dzalum ha ka neŋgeye. Andza niye,
kâ dzalakwa ha ka neŋgeye peteh ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye.

Pol a tsik ka məsler ŋgay

14 Malamar ga hay, neŋ tə gər ga na sər ta deɗek faya ka gumeye wu nakə
ŋgwalak eye, ka sərum deɗek lele ada ka slumeye faya mətsikatay me a zləm
a siye i ndo hay, 15 ane tuk na, bazlam mekeleŋ eye na, na tsikakum naha ta
məge me eye hərwi ada kâ mətsum ha gər bay. Na tsikakum naha andza niye
na, hərwi ŋgwalak nakə Mbəlom a geŋ aye. 16 A zla ga, a pa ga ndo i məsler i
Yesu Kəriste a walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye. A pa ga wal hərwi
məɗe ha Labara Ŋgwalak eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Na ɗatay
ha a ndo neheye Yahuda hay bay hərwi ada tâ dzala ha ka neŋgeye ada tâ vəl
ha bo tay peteh a Mbəlom andza vo'ar nakə tə kəɗaway a Mbəlom a yaway a
gər aye. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a pa tay ha i Mbəlom.
17 Kə ge andza niye na, na sliye faya maŋgeleke ta məsler i Mbəlom nakə
faya na giye ma mədzepe tə Yesu Kəriste. 18 Taɗə bazlam andaya mətsike na,
na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a ge tə neŋ aye ɗekɗek tsa, hərwi ada nâ
hələtay ahaya ndo neheye Yahuda hay bay aye kame i Mbəlom, ada tâ rəhay
ha gər. A ge andza niye na, tə bazlam neheye na tsik aye ada tə wu neheye
na ge aye. 19 Kə ge masuwayaŋ hay wal wal ada Məsəfəre i Mbəlom kə ɗa ha
gədaŋ ŋgay. Andza niye, na ɗa ha kwa a ŋgay Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste
a ndo hay. Na dazlay ma Zerozelem hus a gəma i Iliyiri.† 20 A seŋ məɗe ha
Labara Ŋgwalak eye a təv neheye ndo hay ta sər Yesu Kəriste zuk bay aye. Na
ge andza niye na, hərwi a seŋ maɗəzle gay ka mədok i ndo mekeleŋ eye bay.
21 A seŋ ɗuh na, andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye, a gwaɗ:

† **15:9** 2 Samuyel 22.50; Dəmes hay 18.50. ‡ **15:10** Bazlam mapala eye masulo eye 32.43. § **15:11** Dəmes hay 117.1. * **15:12** Ezay 11.10. † **15:19** Iliyiri: Neŋgeye dala ta diye i tsakay i Gəres.

«Ndo neheye ta tsikatay ɗaɗa ka neŋgeye bay aye na,
nəteye ta ŋgateye.
Ndo neheye ta tsəne zuk bay aye na,
nəteye ta tsəniye Labara Ŋgwalak eye.‡»

A say a Pol mede a Roma

22 Hərwi niye, a sewеŋ haladzay mede naha a təv kurom, aya ane na ye
naha bay. 23 Kə ndza məve haladzay nakə a seŋ mede naha mazəbakumaw
ɗəre aye. Na huta hələy eye bay hərwi məsler. Anəke na, ma gəma neheye na,
məsler ga ka ndəv. 24 Na diye naha, na ndziye ka təv kurom tsekweŋ hərwi
ada kâ vəlumeŋ gədaŋ. Ma dəba eye na, na diye a gəma i Espayoŋ ada a seŋ
na, ka dzənumeye ga hərwi mede a ɗəma.
25 Ane tuk na, anəke na, na diye a Zerozelem, na zlatay naha madzəne i ndo
məpe mədzal gər hay ka Yesu təday, 26 hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
neheye ka dala i Masedowan ta Akay§ aye, kə yatay a gər matsekele suloy
hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mətawak
eye ma Zerozelem aye. 27 Bo tay eye tə dzala lele ada deɗek lele nakə tə ge
andza niye aye. Yahuda hay ta ŋgəna tə siye i ndo hay wu neheye ŋgwalak
eye Mbələm a gwaɗ ma vəlateye aye. Andza niye, ndo neheye Yahuda hay
bay aye ta dzəna Yahuda hay tə wu nakə andaya fataya bay aye. 28 Ahəl nakə
na ndəv ha məsler nakay ada na ye məvəlatay wu nakə məsləratay naha aye
tebiye na, na diye a Espayoŋ. Na diye a ɗəma na, na diye naha a təv kurom
təday. 29 Na sər ahəl nakə na diye naha aye na, Yesu Kəriste ma rahiye kway
ha tsisl tə ŋgama hərwi mede naha ga nakə na zəbakumaweye ɗəre aye.
30 Malamar ga hay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, ada hərwi wu
nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a ge ada ka wuɗakwa bo nəte nəte mə walaŋ
kway aye na, neŋ faya na gakumeye amboh: Ɗuwulumay me a Mbələm hərwi
ga, ɗuwulumay me tə ɗərev kurom peteh 31 hərwi ada ndo i Yahuda neheye
tə sər Mbələm bay aye tâ seŋ ɗəretsətseh bay. Ɗuwulumay me a Mbələm sa
hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tâ
təma wu nakə na zlatay naha aye ta məŋgwese. 32 Andza niye, taɗə kə yay a
gər a Mbələm na, na diye ta məŋgwese eye. Ka ndzakweye dziye hərwi ada
nâ zəzukw bo.
33 Mbələm, neŋgeye nakə a vəl zay a ndo hay aye, mâ ndza tə nəkurom. Mâ
ge bo andza niye.

16

Mətsike me i Pol a ndo hay

1 Anaŋ, neŋ faya na tsikakumeye naha ka malamar kway ŋgwas eye
Fowebe faya ma diye naha. Neŋgeye faya ma giye məsler i Mbələm mə walaŋ
i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Seŋkəre aye. 2 Kə
ndisl naha a təv kurom na, təmum na lele hərwi neŋgeye i Bəy Maduweŋ
dərmak. Təmum na andza nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu haɓe ta
giye aye. Dzənum na tə wu nakə hawa eye ma geye tebiye hərwi neŋgeye ka
dzəna ndo hay haladzay, ka dzəna ga dərmak.
3 Tsikumatay ha me a Pərisil tə zal ŋgay Akelas. Nəteye tə neŋ, nəmay faya
nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste aye. 4 Ahəl niye nəteye na, ta sər mədze ha
məsəfəre tay hərwi ga. Na gatay sɨsœ haladzay ada maa gatay sɨsœ na, neŋ
mahəgeye bay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye neheye Yahuda hay

‡ **15:21** Ezay 52.15. § **15:26** Akay: Məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres.

bay aye ta gatay sɨsœ. 5 Na tsikatay naha me a ndo neheye tə hayawa gər a
gay tay hərwi maɗuwulay me a Mbələm aye.
Na tsikay naha me a dzam ga Epenete. Maa lah mədzal ha ka Yesu Kəriste
ka dala i Azi* na, neŋgeye. 6 Na tsikay naha me a Mari, neŋgeye a ge məsler
haladzay hərwi kurom aye.
7 Na tsikatay naha me a Andronikos ta Zuniyas. Nəteye na, ndo ga hay. Neŋ
ta nəteye ta gəs may a daŋgay. Ndo hay tə sər nəteye neheye sulo mə walaŋ i
ndo i maslaŋ hay aye na, ta məzlaɓ eye. Maa lah məpe mədzal gər ka Yesu
Kəriste na, nəteye bəna neŋ bay.
8 Na tsikay naha me a Ampəliyatos, dzam ga, nəmay salamay mə hələy i Bəy
Maduweŋ.
9 Na tsikay naha me a Urban. Nəkway tə neŋgeye, faya ka gakweye məsler
i Yesu Kəriste.
Na tsikay naha me a dzam ga Sitakis.
10 Na tsikay naha me a Apelles. Neŋgeye kə sa ɗəretsətseh hərwi Yesu
Kəriste ada kə ndza ɓəŋɓəŋ.
Na tsikatay naha me a ndo i gay i Aristobul.
11 Na tsikay naha me a Herodiyoŋ, ndo ga.
Na tsikatay naha me a ndo i gay i Narkise hay, nəteye i Bəy Maduweŋ.
12 Tsikumeŋatay ha me a Tirifene ta Tirifoz, nəteye malamar kway ŋgwas
eye hay neheye faya ta giye məsler i Mbələm aye.
Na tsikay naha me a Perisid malamar kway ŋgwas eye nakə na wuɗa na
aye. Faya ma giye məsler haladzay hərwi Bəy Maduweŋ.
13 Tsikumeŋay ha me a Rufus, ndo ŋgwalak eye ka tsəveɗ i Bəy Maduweŋ.
Na tsikay ha me a may ŋgay dərmak, neŋgeye andza may ga.
14 Tsikumeŋatay ha me a Asinkərit ta Fələgoŋ ada a Hermes, a Patrobas ada
Hermas ada a ndo mədzal gər neheye ta nəteye aye.
15 Tsikumeŋay ha me a Filologe ada a Zuli, ada a Nere ta malamar ŋgay dem
eye.
Na tsikay naha me a Olimpas ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
tebiye neheye ta nəteye aye.
16 Tsikum a bo me nəte nəte lele mə walaŋ kurom. Məhay gər i ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu Kəriste ta tsikakum naha me tebiye.

Mandəve i bazlam i Pol

17 Malamar ga hay, neŋ faya na gakumeye amboh: Gumay metsehe a ndo
neheye faya ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay aye ka wu nakə ka tətikum aye.
Andza niye, faya ta ŋgəniye tay ha ndo hay ada faya ta diye tay ha ka tsəveɗ
nakə ŋgwalak eye bay aye. Ka ndzum ta nəteye bay. 18 Slala i ndo neheye
andza niye tə ge na, ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bay, faya
ta giye ɗuh na, wu nakə a yatay a gər aye. Faya ta səpatiye ndo hay tə bazlam
tay neheye ləfeɗeɗe aye. Andza niye, faya ta vatay gər a ndo neheye tə sər
mənese bay aye. 19 Nəkurom na, ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə sər
ma kəkay nakə ka rəhumay ha gər a Bəy Maduweŋ aye. Ɗərev ga ka ŋgwasa
haladzay hərwi kurom ada a seŋ na, tərum metsehe eye hay hərwi ada kâ
gum wu ŋgwalak eye ada kâ gum mənese bay.
20 Mbələm faya ma vəliye zay huya a ndo hay. Mazlambar ma ndərasliye
na gədaŋ i Fakalaw, ma piye na a huɗ i sik kurom.
Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama.

* **16:5** Dala i Azi, anəke na, ma Turki.

21 Timote nakə faya ma giye məsler tə neŋ aye kə tsikakum naha me. Ndo
gay hay Lukiyus, Zason, ada Sosipater ta tsikakum naha me dərmak.
22 Maa watsa ɗerewel nakay na, neŋ Tertiyus† ndo məwetse wu nakə a say
a Pol aye. Na tsikakum naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ.
23 Neŋ Pol faya na gwaɗakumeye, Gayus kə tsikakum naha me dərmak.
Neŋ mandza eye mə gay ŋgay ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye
tə yawaw maɗuwulay naha me a Mbəlom mə gay ŋgay. Erast ndo məgay gər
a suloy i wuzlahgəma ada malamar kway Kartus ta tsikakum naha me.
[24 Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama ka nəkurom
tebiye.]
25 Zambaɗakway a Mbəlom! Neŋgeye nəte ŋgweŋ ta gədaŋ hərwi ma
vəlakumeye gədaŋ ɓəŋɓəŋ ka tsəveɗŋgay andza Labara Ŋgwalak eye nakə faya
na ɗatay ha a ndo hay ka gər i Yesu Kəriste aye. Labara Ŋgwalak eye nakay kə
ɗa ha parakka bazlam nakay maŋgaha eye ahəl niye aye. 26 Ane tuk na, anəke
na, Mbəlom kə ɗa ha parakka ada faya ta ɗiye ha ka gər i wu nakə ndo məɗe ha
bazlam i Mbəlom hay tə watsa ka gər i Kəriste aye. Andza niye, bazlam nakay
kə ɗa a zləm a slala hay tebiye andza i Mbəlom neŋgeye ma ndziye ka tor eye
a gwaɗ tâ tsəne hərwi ndo hay tâ dzala ha ada tâ rəhay ha gər aye. 27 Mbəlom
na, neŋgeye Mbəlom nəte ŋgweŋ. Neŋgeye tə gər ŋgay a tsah. Zambaɗakway
hərwi wu neheye a ge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Mâ ge bo andza niye!

† **16:22** Tertiyus na, ndo məwetse ɗerewel i Pol.

Makurre i ɗerewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriŋte hay aye

Məfələkwe

Pol a pa məhay gər i ndo mədzal gər hay ka Yesu ma Koriŋte ahəl i mahəhele ŋgay masulo eye. Koriŋte na, wuzlahgəma nakə ka dala i Gəres zlele eye aye, zlele eye hərwi təv mələtse i kwalalaŋ i yam hay sulo. Beke hay mə ɗəma haladzay ada ndo i mətawak hay. Ndo haladzay məndze tay na, swa tsa.

Ahəl niye na, Koriŋte hay tə pay bəzay a kule kwa waray waray.

Pol a tsəne labara tay (zəba 1.11 ta 7.11). Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Koriŋte, mədzal gər tay madzədza eye tə gər i bazlam hay wal wal.

Mə madədo 1 ka 4, Pol a tsik ka ndo məpe mədzal gər neheye ma Koriŋte aye ada ka ndo neheye a ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste aye.

Ma madədo 5.1 ka 11.16, Pol a ɗatay naha ka gər i bazlam hay

Ka 11.17 ka 14.40, Pol faya ma tsikiye ka məndze mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 15 faya ma tsikiye na, Mbələm a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ, ada pat mekeleŋ eye mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ dərmak.

Andza ɗerewel siye neheye Pol a watsa aye, nakay anaŋ eye a ndəv ta labara hay ada ta mətsike me a ndo hay (madədo 16).

Pol a tsikatay naha me a ndo neheye ma Koriŋte aye

1 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ Pol nakə Mbələm a zla ga hərwi ada nâ təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. A zla ga na, hərwi a yay a gər. Nəmay ta malamar kway Sosten, nəmaa tsikakum naha me. 2 Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma gəma i Koriŋte aye. Nəkurom na, Mbələm kə pala kurom, kə pa kurom a hələy i Yesu Kəriste. A zalakum na, hərwi ada kâ tərum ndo ŋgay hay, andza a zalatay a ndo neheye tebiye mandza eye kwa ka waray ka waray faya ka ɗuwulumeye me a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye. Neŋgeye na, Bəy Maduweŋ kway tebiye.

3 Mbələm Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

Wu neheye lele Yesu a vəlatay aye

4 Neŋ faya na gay naha sɨsœ a Mbələm huya hərwi kurom, hərwi kə pa fakuma ŋgama hərwi nakə nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. 5 Ayaw deɗek! Ahəl nakə ka dzapum ta neŋgeye na, Mbələm kə vəlakum wu neheye ŋgwalak eye hay tebiye. Andza niye, Mbələm kə vəlakum tsəveɗka məsəre wu neheye deɗek eye ada ka slum faya məɗa ha wu neheye a ndo hay. 6 Andza niye hərwi ahəl nakə nəmaa ɗakum ha bazlam i Yesu Kəriste aye na, ka təmum tə dərev kurom ɓəŋɓəŋ lele. 7 Hərwi niye wu neheye Mbələm faya ma vəlateye a ndo ŋgay hay aye na, wuray kwa tsekweŋ a kətsakum bay, a nəkurom neheye faya ka həbum pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye aye. 8 Mbələm neŋgeye, ma dzəniye kurom ta gədaŋ ɓəŋɓəŋ hus ka mandəve eye, hərwi ada pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekweŋ ma dəɗiye kurom ha a sariya bay. 9 Kâ

dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ŋgway hərwi ada kâ tərum nəkurom madzapa eye ta wawa ŋgay Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway. Ada taɗə Mbəlom kə tsik, kə gwaɗ ma giye na, ma giye ta deɗek andza nakə a tsik aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Koriŋte ta ŋgəna

10 Malamar ga hay, neŋ faya na gakumeye naha amboh ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, bazlam kurom mâ təra na, nəte. Kâ ŋgənum ha bo mə walaŋ kurom bay. Ɗərev kurom mâ təra nəte ada mədzal gər kurom mâ təra nəte dərmak. 11 Malamar ga hay, na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye mə gay i Kəlowe aye ta yaw ka təv ga. Ti yaw tə gweɗeŋ na, məkəɗe wuway andaya mə walaŋ kurom haladzay. 12 A seŋ məgwaɗakum na, mey? A seŋ məgwaɗakum na, kwa way mə walaŋ kurom faya ma tsikiye wu mekeleŋ eye hay wal wal. Siye hay tə gwaɗ: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Pol.» Siye hay tə gwaɗ: «Nəmay ndo məpay bəzay a Apolos.» Siye hay tə gwaɗ: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Piyer.» Ndo mekeleŋ eye tə gwaɗ: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Kəriste.» 13 Tə tsik andza niye na, Kəriste maŋgəna eye wal wal ɗaw? Ta dar ka mayako mazləlmbaɗa eye hərwi kurom na, neŋ Pol bay na gwaɗ bəɗaw? Ta dzəhuɓ kurom ha a yam na, ta məzele ga bay na gwaɗ bəɗaw?

14 Na gay siscœ a Mbəlom hərwi na dzəhuɓ ndəray a yam kwa nəte mə walaŋ kurom bay. Ane tuk na, na dzəhuɓ a yam na, Kərispus ta Gayus ɗekɗek tsa. 15 Andza niye ndəray mə walaŋ kurom ma sliye faya mətsike ta dzəhuɓ ha a yam ta məzele ga na, andaya bay. 16 Ayaw deɗek ŋgway! Na dzəhuɓ Sitefanas a yam ta ndo i gay ŋgay hay dərmak. Taɗə ndo mekeleŋ eye andaya na dzəhuɓ ha a yam na, na sər sa bay. 17 Kəriste kə sləra ga ahaya madzəhuɓe tay ha ndo hay a yam bay. A gweɗeŋ: «Do ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay.» A gweɗeŋ sa: «Kâ tsik tə metsehe i ndo zezeŋ bay.» Taɗə na tsikawa tə metsehe i ndo zezeŋ na, məməte ŋgay nakə a mət ka mayako mazləlmbaɗa eye na, ma təriye wu kəriye. Ma giye ŋgama bay.

Gədaŋ tə metsehe i Mbəlom

18 Labara i məməte i Yesu nakə ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye a təra ka ndo neheye faya ta dziye na, wu kəriye. Ma giye ŋgama bay. Ane tuk na, nəkway neheye Mbəlom ma təmiye kway ha aye na, ka sərakwa bazlam niye na, gədaŋ i Mbəlom. 19 Andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwaɗ:

«Na ta dziye ha metsehe i ndo neheye ta tsah aye.

Na ta kərahiye ndo neheye tə gwaɗ nəteye ndaraw eye hay aye.*»

20 Kə ge andza niye na, ndo i məndzibəra neheye tə gwaɗ: «Ta tsah aye na, metsehe tay eye məŋgay tuk? Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam mapala eye i Yahuda hay aye na, wu tay neheye tə sər aye na, ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom ɗaw? Ndo neheye tə sər mətsike me haladzay aye na, məsəre mətsike me tay ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom ɗaw?» Mbəlom kə ɗa ha, məsəre wu i ndo i məndzibəra hay na, wu nakə kəriye. Ma giye ŋgama bay.

21 Ndo i məndzibəra hay ta ŋgatay a wu nakə Mbəlom a ge tə metsehe ŋgay aye. Ane tuk na, ta sər na bay. Hərwi niye, neŋgeye na, faya ma giye məsler tə bazlam neheye faya nəmaa ɗiye ha aye. Nəteye na, tə gwaɗ: «Bazlam neheye na, wu kəriye. Ma giye ŋgama bay.» Ane tuk na, a yay a gər a Mbəlom mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka bazlam niye hay. 22 Yahuda hay, nəteye a satay məŋgatay a masuwayaŋ hərwi ada nakə ta səriye ha bazlam neheye

* **1:19** Ezay 29.14.

na, deɗek aye. Gərek hay na, a satay məsəre Mbəlom tə metsehe tay eye wu tay. 23 Ane tuk na, nəmay faya nəmaa ɗiye ha na, Yesu Kəriste. Nəmaa ɗawa ha, nəmaa gwaɗawa: «Kəriste na, ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye.» Yahuda hay tə tsəne na, ta təma bay, a ndalatay, ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tə gwaɗ: «Bazlam niye na, bazlam nakə kəriye. Ma giye ŋgama bay.» 24 Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a zalatay, a təra tay ha ndo ŋgay hay, kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye Yahuda hay bay aye na, ta zəba faya andza wu kəriye təbey. Tə sər ha Yesu Kəriste na, neŋgeye gədaŋ i Mbəlom ada neŋgeye faya ma ɗiye ha metsehe i Mbəlom. 25 Taɗə ndo hay ta dzala, ta gwaɗ: «Wu nakə Mbəlom a ge aye, wu kəriye» na, ta sər ha wu nakə tə gwaɗ: «Wu kəriye na, a ze metsehe tay ɗuh.» Taɗə tə dzala ta gwaɗ: «Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya bay» na, ta sər ha məsler ŋgay nakə tə gwaɗ gədaŋ eye bay aye na, a ze gədaŋ tay ɗuh.

26 Malamar ga hay, nəkurom neheye Mbəlom a zalakum aye na, nəkurom wu hay tey? Ka ɗəre i ndo i məndzibəra hay na, ndo i metsehe andaya mə walaŋ kurom haladzay bay. Ndo i gədaŋ andaya haladzay mə walaŋ kurom bay ada ndo neheye tə ɗa a zləm aye andaya mə walaŋ kurom haladzay bay sa. 27 Mbəlom a pala ɗuh na, ndo neheye ndo i məndzibəra hay tə gwaɗ fataya ta tsah bay aye hərwi ada tâ təra ndo ŋgay hay. A pala tay ha na, hərwi məpatay horoy a ɗəre a ndo neheye tə gwaɗ ta tsah aye. Ada Mbəlom a pala ndo neheye ndo i məndzibəra hay tə gwaɗ fataya nəteye bəle eye hay na, hərwi məpatay horoy a ɗəre a ndo i gədaŋ hay. 28 Mbəlom a pala na, ndo kəriye hay tsa, ta zəba fataya andza wu kəriye maɗəva zləm tay andaya bay. A ge andza niye na, hərwi ada mədze tay ha ndo neheye lele tə ɗa a zləm aye. 29 Mbəlom a pala slala i ndo neheye andza niye na, hərwi ada ndəray mâ ɗəslay ha gər a bo kame ŋgay bay. 30 Maa dzapa kway ha tə Yesu Kəriste na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. Hərwi niye Mbəlom a ɗakway ha metsehe ŋgay tə həlay i Yesu. Andza məgweɗe na, Mbəlom a təra kway ha ndo ŋgwalak eye hay na, tə həlay i Yesu Kəriste. Ada a təmakway ahaya abəra mə mezeleme na, tə həlay i Yesu Kəriste ada ka tərakwa ndo ŋgay hay. 31 Andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: «Ndo nakə a say məge zlapay aye na, mâ ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweŋ a ge aye.†»

2

Pol a ɗa ha Yesu Kəriste

1 Malamar ga hay, neŋ eye ahəl niye na ye naha a gay kurom məɗakum ha wu i Mbəlom nakə maŋgaha eye na, na tsik bazlam neheye a da me aye bay ada na tsik wuray tə metsehe i ndo hay bay. 2 Ahəl nakə na ye naha a gay kurom zuk bay aye na, na gwaɗ: «Na ye naha na tsikiye na, ka Yesu Kəriste ɗekɗek. Na tsikiye wuray mekeleŋ eye bay. Na tsikiye wene wene eye na, ka məməte ŋgay nakə tə dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye.» 3 Ahəl nakə neŋ ka təv kurom aye na, gədaŋ ga andaya bay, zluwer a geŋ ada na dzədzar haladzay. 4 Ahəl nakə na ɗakum ha bazlam i Mbəlom aye na, na tsikakum tə metsehe i ndo neheye tə gwaɗ ta tsah aye hərwi məvakum gər bay. Ane tuk na, Məsəfere i Mbəlom a ɗakum ha ta gədaŋ i Mbəlom bazlam ga nakə na tsikakum aye na, deɗek. 5 Hərwi niye, ka pum mədzal gər kurom ka Yesu Kəriste na, hərwi ka ŋgatumay a gədaŋ i Mbəlom bəna, a metsehe i ndo hay bay.

† **1:31** Zəba ma Zeremi 9.22-23.

6 Ndo neheye ta sara ka tsəveɗ i Mbəlom aye na, nəmaa tətikatay metsehe i
Mbəlom. Ane tuk na, metsehe i ndo i məndzibəra hay bay ada metsehe i bəy
tay neheye faya ta ləviye məndzibəra aye bay. Nəteye na ta dziye. 7 Sadzək
bay, metsehe nakə na ɗakum ha aye na, metsehe i Mbəlom. Ahəl niye na,
maŋgaha eye, ndo hay tə sər bay. Ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye na,
ɓa kə ləva ha bo hərwi mətəme kway ha hərwi ada kâ yakwa a təv məndze
ŋgay nakə ta ɗəslay ha gər aye. 8 Metsehe niye na, ndəray kwa nəte mə walaŋ
i ndo neheye tə ləva məndzibəra aye ta sər metsehe niye bay. Taɗə ta sər na,
ta dariye Bəy Maduweŋ kway ka mayako mazləlmbaɗa eye bay. Neŋgeye na,
məzlaɓ ŋgay a ze kwa mey tebiye. 9 Wu niye Mbəlom a ge na, andza nakə
mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye, a gwaɗ:

«Wu nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ndo neheye ta wuɗa Mbəlom aye na*,
a ze wu neheye ndo hay ta ŋgatay bay aye tebiye
ada nakə ta tsəne bay kwa wu nakə ta dzala faya bay aye.»

10 Mbəlom a ɗa ha metsehe niye na, a nəmay ta gədaŋ i Məsəfəre ŋgay.
Məsəfəre na, a sər wu hay tebiye. Kwa wu nakə Mbəlom a dzala mə gər ŋgay
aye na, a sər. 11 Maa sər mədzal gər i ndo mekeleŋ eye na, way? Ndo məsəre
na andaya bay. Maa sər na, məsəfəre ŋgay eye ŋgway. I Mbəlom na, andza
niye dərmak. Maa sər mədzal gər i Mbəlom na, Məsəfəre ŋgay eye ŋgway, ndo
mekeleŋ eye a sər bay. 12 Məsəfəre nakə Mbəlom a vəlakway a nəkway aye
na, a yaw abəra ma ndo i məndzibəra hay bay. Məsəfəre na, i Mbəlom eye
ŋgway. Mbəlom a vəlakway na, hərwi ada kâ sərakwa wu neheye a vəlakway
ta ŋgwalak ŋgay aye tebiye. 13 Nəmay, nəmaa tsikawa wu neheye na, nəmaa
tsikawa tə metsehe i ndo zezeŋ bay. Bazlam may hay ti yaw na, ma Məsəfəre.
Andza niye, nəmaa ɗawa ha na, wu neheye a tsik ka Məsəfəre aye a ndo
neheye Məsəfəre niye andaya mə dərev tay aye.

14 Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom andaya mə dərev ŋgay bay aye na, ma sliye
faya matəme deɗek neheye Məsəfəre faya ma ɗatay ha a ndo hay aye bay. A
tsəne bay, a dzala mə gər ŋgay na, wu kəriye hay, neheye ma giye ŋgama bay
aye, bəna taɗə ndoweye Məsəfəre andaya mə dərev ŋgay bay na, ma sliye faya
mətsəne bay. 15 Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom mə dərev ŋgay aye na, a sər tay
ha ka bo abəra wu hay tebiye. Taɗə ŋgwalak eye hay kwa ŋgwalak eye bay na,
a sər. Ane tuk na, ndo hay na, ta sliye faya məsəray naha ka wu nakə ma
dzaliye aye bay. 16 Niye na, andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom
aye, a gwaɗ:

«Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?
Maa ɗay ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?†»

Ane tuk na, nəmay neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev may aye na, nəmaa
dzalawa gər na, andza i Yesu Kəriste nakə ma dzaliye dərmak.

3

Ndo mədzal gər hay na, i Yesu

1 Malamar ga hay ahəl nakə neŋ tə nəkurom aye na, na tsikawakum wu
andza nakə na tsikateye a ndo neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev tay aye
bay. Na tsikawakum na, andza a ndo i məndzibəra hay hərwi nəkurom ka
tsəveɗ i Yesu Kəriste na, andza wawa ndəriz hay. 2 Na tətikakum wu neheye
a wur bo bay aye bəna, na tətikakum wu neheye a wur bo aye bay. Nəkurom
ka tərum na, andza wawa ndəriz neheye ta vəlateye wah ɗekɗek, ta sliye

* **2:9** Ezay 64.3. † **2:16** Ezay 40.13.

faya mənde ɗaf zuk bay aye. 3 Hərwi nəkurom na, huya andza ndo neheye
faya ta dzaliye ka wu i məndzibəra aye. Nəkurom faya ka gumeye sələk ka
ndo mekeleŋ eye hay. Nəkurom faya ka gumeye məkəɗe wuway mə walaŋ
kurom. Kə ge faya ka gumeye andza niye na, nəkurom ndo i məndzibəra hay
mba huya bəɗaw? Ta deɗek nəkurom na, andza nəteye. 4 Siye hay tə gwaɗ
tə peŋ bəzay na, a neŋ Pol, siye hay tə gwaɗ tə pay bəzay na, a Apolos. Kə ge
faya ka tsikumeye andza niye na, nəkurom ka tərum andza ndo i məndzibəra
hay!

5 Apolos na, way? Ada neŋ na, way tey? Nəmay na, ndo i məsler i Mbəlom
tsa. A slər naha may ka təv kurom hərwi məɗakum ha bazlam ŋgay hərwi ada
kâ dzalum ha ka Kəriste. Kwa way ma giye na, məsler nakə Mbəlom a ɗay ha
məge aye. 6 Neŋ na, na zəv. Apolos neŋgeye a mbəɗay yam. Ane tuk na, ndo
məgəle ha na, bo i Mbəlom eye ŋgway. 7 Andza niye, ndo nakə a zəv wu aye
ta ndo nakə a mbəɗay yam aye na, nəteye salamay tə sla wuray bay. Mbəlom
nəte ŋgweŋ neŋgeye a sla məge wu, hərwi neŋgeye a sla faya məgəle ha wu.
8 Ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəɗay yam aye na, wuray ka ŋgəna
tay ha ka bo abəra bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəliye kwa a way merəɓe ŋgay
andza nakə ma hutiye aye. 9 Neŋ ta Apolos na, nəmay madzapa eye nəte ma
məsler i Mbəlom.

Nəkurom na, ka tərum andza guvah i Mbəlom. Nəkurom andza gay i
Mbəlom dərmak. 10 Mbəlom kə vəleŋ tsəveɗ ta ŋgwalak ŋgay hərwi madazlay
a məsler ŋgay tə nəkurom. Neŋ na təra andza ndo nakə a sər maɗəzle gay, a
sər məsler ŋgay lele aye. Ahəl nakə na dazlay a məge məsler i Mbəlom mə gay
kurom aye na, na pa naha mədok aye andza nakə Mbəlom a vəleŋ faya tsəveɗ
nâ ge aye. Anəke ndo siye ha faya ta ɗəzliye faya. Kwa way mâ ge metsehe,
mâ ɗəzl faya gay na, lele. 11 Mədok i gay niye na, Yesu Kəriste. Mbəlom a pa
na andza mədok. Ndəray ma sliye faya məpe naha mədok mekeleŋ eye sa
bay. 12 Ka mədok niye na, ndo siye hay ta ɗəzliye faya gay ta gura, siye hay ta
ɗəzliye ta ɓəre, ndo siye hay ta ɗəzliye tə kwar neheye tsakala eye haladzay
aye. Ndo siye hay na, ta ɗəzliye faya ta mayako, siye hay ta guzer ada siye
hay ta ɗəzliye ta gwavəkw. 13 Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya ŋgay a ndo
hay aye na, kwa way məsler ŋgay ma bəziye parakka lele hərwi pat eye niye
na, ako ma bəziye ha məsler kwa i way. Kwa way ma ŋgateye a məsler ŋgay,
kwa lele kwa lele bay, ma ŋgateye. 14 Gay i ndo nakə a ɗəzl aye, ako ka təma na
bay na, ma hutiye merəɓe ŋgay. 15 Ane tuk na, ndo nakə ako ka təma na gay
nakə a ɗəzl aye na, ma hutiye merəɓe ŋgay bay. Mbəlom ma təmiye ha. Ane
tuk na, neŋgeye ma təmiye andza ndo nakə a təmaw abəra ma ako i gay aye.

16 Nəkurom tebiye na, gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom, ada Məsəfəre ŋgay
mandza eye mə nəkurom na, ka sərum təbəɗew? 17 Taɗə ndoweye kə nas ha
gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom na, Mbəlom ma kədiye na ndoweye dərmak
hərwi gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom na, tsəɗaŋŋa. Gay eye niye Mbəlom
mandza eye mə ɗəma aye na, nəkurom.

18 Ndəray mâ vay gər a bo ŋgay bay. Taɗə ndoweye mə walaŋ kurom kə
dzala neŋgeye a tsah andza ndo i məndzibəra hay na, mâ gər ha. Mâ təra
ka ɗəre i ndo hay ɗuh na, andza a tsah bay tebiye. Kə ge andza niye na, ma
hutiye metsehe lele eye. 19 Na tsik andza niye na, hərwi wu neheye ndo i
məndzibəra hay tə dzala, tə gwaɗ nəteye ta tsah aye na, ka ɗəre i Mbəlom na,
wu kəriye. Andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye na, tə gwaɗ:
«Mbəlom ma gəsiye tay ha ndo i metsehe hay ma ɓalay i wewer tay nakə tə ŋga

ka bo aye.*» 20 Ma təv mekeleŋ eye tə gwaɗ sa: «Bəy Maduweŋ a sər mədzal
gər i ndo i metsehe hay. A sər ha nəteye na, wu kəriye.†» 21 Hərwi niye neŋ
faya na tsikakumeye, ndəray mâ zlapa tə wu nakə ndo mekeleŋ eye a ge aye
bay. Sərum ha na, wu hay tebiye na, i kurom ɗuh. 22 Neŋ Pol, Apolos ada
Piyer, nəmay na, i kurom hay tebiye. Kwa məndzibəra, sifa, məməte i kurom
tebiye. Wu neheye anəke ta wu neheye kame aye na, i kurom tebiye dərmak.
23 Nəkurom na, ndo i Yesu Kəriste hay ada Kəriste, neŋgeye i Mbəlom.

4

Ndo i maslaŋ i Kəriste hay

1 Sərum ha, nəmay na, ndo məge məsler i Yesu Kəriste hay. Mbəlom a vəl
wu ŋgay neheye maŋgaha eye ahəl niye na, a nəmay hərwi ada nəmaâ ɗatay
ha a ndo hay. 2 Ndo nakə ndo i gay ŋgay a gəray ha wu ŋgay hay, wu kurre a
say ka neŋgeye mâ təra na, ndo i deɗek. 3 Neŋ na, taɗə faya ka ŋgəlumeŋeye
bəzay ka wu na, kwa tsekweŋ wuray a geŋ mə bo haladzay bay. Kwa taɗə siye
i ndo hay faya ta ŋgəleŋeye bəzay neŋ ndo i deɗek tsukuɗu neŋ ndo i deɗek
bəɗaw na, niye na, wuray a geŋ mə bo bay dərmak. Kwa neŋ eye na geye
sariya a gər bay. 4 Neŋ na, na sər wuray nakə mə neŋ na may ha mənese a
gər ga aye bay. Ane tuk na, andza məgweɗe mənese andaya fagaya təbey aye
bay. Mata ge sariya i gər ga na, Mbəlom bəna ndo hay bay. 5 Hərwi niye həlay
eye kə ndislew zuk bay na, kâ gum sariya ka siye i ndo bay. Pat nakə Bəy
Maduweŋ Yesu ma maweye na, ma bəziye ha wu neheye anəke ma ləvoŋ aye
parakka mə dzaydzay. Wu nakə ndo hay tə dzala mə gər tay aye na, ma bəziye
dərmak. Pat eye niye na, Mbəlom ma zambaɗeye kwa a way hərwi məsler
nakə a ge aye. Taɗə a ge haladzay na, Mbəlom ma zambaɗeye haladzay. Taɗə
a ge tsekweŋ na, Mbəlom ma zambaɗeye tsekweŋ.

6 Malamar ga hay, na ɗakum ha wu neheye ka neŋ ta Apolos aye na, hərwi
madzəne kurom hərwi ada kâ tətikum wu nakə mə ɗəma aye. A seŋ na,
pumay bəzay a bazlam i Mbəlom lele. Andza niye, kâ gum zlapay ta ndo siye
hay bay ada kâ kətsum tay ha ndo siye hay bay. 7 Nəkar nakə ka dzala mə
gər yak, ka ze siye i ndo hay aye na, nəkar way? Maa vəlaka wu hay tebiye
na, Mbəlom bəɗaw? Taɗə maa vəlaka Mbəlom na, ka giye ha zlapay andza ka
huta wu niye hay ta gədaŋ yak na, hərwi mey?

8 A'əhəŋ! Nəkurom na, ka hutum wu hay tebiye ba! Ka tərum ndo neheye
zlele eye tsiy ka tsəveɗ i Mbəlom aye na gwaɗ! Ka gwaɗum nəkurom na,
bəy hay. Nəmay na, bəy eye hay təbey. Taɗə nəkurom bəy eye hay ka ɗəre
i Mbəlom ta deɗek na, haɓe lele hərwi ada nəmay ndo i maslaŋ i Kəriste hay
nəmaa sliye faya matəre bəy hay dərmak. 9 Nəmay na, ndo i maslaŋ i Yesu
Kəriste hay, ane tuk na, a ge fagaya ka ɗəre ga na, andza nəmay ma dəba i
siye i ndo hay duk ma təv nakə lele bay aye. Nəmay na, ndo neheye tə gəs
tay ha tə gatay sariya, ta diye tay hay mata kəɗe tay ha kame i ndo hay aye.
Na tsik andza niye na, hərwi nəmay ka ɗəre i ndo i məndzibəra hay ada kwa
ka ɗəre i gawla i Mbəlom hay tebiye na, andza ndo məge ɗəretsətseh hay
hərwi ada ndo i məndzibəra ada kwa gawla i Mbəlom hay tâ zəba famaya
andza wu məge həbaɗ. 10 Andza niye nəmay na, andza ndo i matərakahaŋ
hay. Nəkurom ka dzalum na, ka tsahum hərwi nəkurom madzapa eye tə
Kəriste. Ndo hay tə dzala na, nəmay bəle eye hay, ane tuk na, nəkurom ka
gwaɗum nəkurom gədaŋ eye hay. Nəmay na, ndo hay tə kəts may, nəkurom
na, faya ta rəhakumeye ha gər. 11 Hus anəke bəgom, may a wur famaya, yam

* **3:19** Zob 5.13. † **3:20** Dəmes hay 94.11.

a gamay dərmak. Petekeɗ may manasa eye hay. Faya ta gameye ɗəretsətseh haladzay, gay may andaya məhəne mə ɗəma bay, nəmaa təra ndo madzədza eye hay. 12 Nəmaa ge məsler ta gədaŋ may hərwi məhute wu mənday.* Ndo hay faya ta tsaɗameye na, nəmaa ɗuwulay me a Mbəlom hərwi ada mâ pa fataya ŋgama. Ahəl nakə ndo hay faya ta gameye ɗəretsətseh aye na, nəmaa ndza tete, nəmaa matay ha a ɗəma bay. 13 Ndo hay faya ta tsikiye famaya wu lele bay eye na, nəmaa tsikatay bazlam ləfeɗeɗe eye ɗuh. Ndo hay tə dzala nəmay ka ɗəre i ndo i məndzibəra hay na, andza kwasukwalay kəriye. Hus bəgom tə dzala na, nəmay nəmaa təra andza wu neheye ndəluɓ eye ndo hay ta faɗiye, ta kutsiye ha a pesl aye.

Pol a tsikatay me a wawa ŋgay hay

14 Wu nakə na watsa kanaŋ aye na, na watsakum hərwi məpakum horoy a ɗəre ka wu nakə ka gumeye bay. Na watsa andza nakay na, hərwi nəkurom wawa ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye. A seŋ məɗakum ha metsehe. 15 Kwa taɗə ndo hay wal wal haladzay ta ɗakum ha məpay bəzay a Yesu Kəriste bəbay na, bəba kurom hay haladzay bay. Bəba kurom na, nəte. Neŋ na təra bəba kurom na, hərwi maa ɗakum ha Labara Ŋgwalak eye na, neŋ ada nəkurom ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste. 16 Bəba kurom na, neŋ sa, faya na gakumeye amboh, tərum andza neŋ. 17 A seŋ na, gum andza niye. Hərwi niye na slәriye naha Timote ka təv kurom hərwi ada mâ ye naha mâ makum ahaya a gər mede ga ka tsəveɗ i Yesu Kəriste. Wu nakə ma diye naha ma tətikakumeye na, wu nakə na tətikawatay a ndo hay kwa ka waray aye. Tsənum! Timote na, neŋgeye wawa ga, na wuɗa na haladzay. Ada neŋgeye na, ma giye məsler i Bəy Maduweŋ Yesu ta tsəveɗ eye lele.

18 Na sər ha, siye i ndo hay ta zəba faya na ye naha ka təv kurom zuk bay na, tə dzala na, na diye naha sa bay, hərwi niye faya ta ɗəslay gər a bo tay. 19 Ane tuk na, taɗə Bəy Maduweŋ kway kə vəleŋ tsəveɗ na, na diye naha bəse. Na ndisl naha na, na səriye ha ndo neheye faya ta giye zlapay aye na, na zəbiye fataya təday. Na səriye ha ta tsikawa na, bazlam kəriye tsa tsukuɗu ta huta gədaŋ i Mbəlom ɗaw? 20 Na tsik andza niye na, hərwi məlәve i Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye. A sər bo na, ma gədaŋ bəna mə bazlam hay kəriye ɗekɗek tsa bay. 21 A sakum na, wuye mey? Ahəl nakə aza na diye naha aye na, a sakum nâ zla naha mandalaɓa ka həlay hərwi makəte kurom ha ɗaw? Kəgəbay ka mbəɗumeye ha ɗərev kurom ada neŋ na diye naha tə bazlam ləfeɗeɗe eye hərwi məɗakum ha na, na wuɗa kurom ɗaw?

5

Wu nakə a ge horoy mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye

1 Na tsənawa wu hay ka nəkurom. Ndo hay tə gwaɗ na, faya ka gumeye wu nakə lele bay aye. Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, faya ta giye slala i wu niye bay. Tə gweɗeŋ na, ndo ta həna ta ŋgwas i bəba ŋgay.* 2 Ada ka ɗəslumay ha gər a bo ɗuh na, kəkay? Tuwum ɗuh hərwi mənese kurom. Ndo nakə faya ma giye andza niye ka gərum ha na, kəkay? 3 Neŋ na, na ge na sariya eye tsiy andza nəkway ka bo dziye. Neŋ mə walaŋ kurom bay, ane tuk na, ɗərev ga mandza eye tə nəkurom. 4 Na ge sariya nakay ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu. Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, hayum gər ada ɗərev ga ma ndziye tə nəkurom. Gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu ma ndziye tə nəkurom dərmak. 5 Ahəl nakə ka hayum gər aye vəlumay ha ndo niye a

* **4:12** Məsler hay 18.3. * **5:1** Levitik 18.8; Bazlam mapala eye masulo eye 23.1.

hələy i Fakalaw hərwi ada Fakalaw mâ nas ha slo i bo ŋgay. Mâ nas ha slo i bo ŋgay na, hərwi ada Mbələm mâ təma ha pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu ma maweye.
6 Ka ɗəslumay ha gər a bo na, hərwi mey? Məɗəslay ha gər a bo na, lele bay. «Gəɗe tsekweŋ a kwasa ha wu tebiye» na, ka sərum təbəɗew? Andza niye mezeleme tsekweŋ na, ma nasiye wu na, ka sərum təbəɗew? 7 Zlum na mezeleme niye andza gəɗe abəra mə walaŋ kurom hərwi ada kâ tərum tsəɗaŋŋa andza wu nakə gəɗe faya bay aye. Na sər ha ta deɗek, Mbələm ka təra kurom ha tsəɗaŋŋa hərwi kə kəɗ təɓaŋ hərwi ada kâ hatsakwa magurlom i Pak ta neŋgeye. Təɓaŋ eye niye na, Yesu Kəriste nakə a mət hərwi kway aye.† 8 Hatsakwa magurlom lele. Ane tuk na, hatsakwa magurlom tə makwala weɗeye, gəɗe mâ ge mə ɗəma bay. Tərakwa ndo neheye tsəɗaŋŋa eye. Pakway bəzay a tsəveɗ i Mbələm tə ɗərev kway peteh‡. Gərakwa ha məge wu neheye lele bay tebiye. Wu niye hay na, andza gəɗe niye.
9 Mə ɗerewel ga nakə na watsakum naha ahəl niye na, na gwaɗakum: «Kâ ndzum dziye ta ndo neheye faya ta giye madama aye bay.» 10 Na tsik andza niye na, ka ndo i məndzibəra hay bay. Hərwi ndo məge madama hay, ndo i bor hay, məkal hay ada ndo məge kule hay, nəteye ndo i məndzibəra hay. Məŋgəɗatay hərwi mədzepe ta nəteye bay na, haɓe ka deyumeye abəra ma məndzibəra. 11 A'ay! Wu nakə na watsa aye na, na watsa ɗuh na, ka ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste. Taɗə ndoweye kə gwaɗ neŋgeye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ada faya ma giye madama, faya ma giye bor ka wu i ndo, faya ma giye kule, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka ndo hay, faya ma kwayiye ta guzom, faya ma kəliye wu hay na, kâ ndzum ka təv manəte aye ta neŋgeye bay. A hələy nakə nəkurom mandza eye ka məndzibəra mba aye na, tsəveɗ andaya ka ŋgənumeye ta nəteye aye bay.
12 Mata ge sariya i ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, neŋ təɗew? Nəkurom dərmak na, ka gumateye sariya na, a ndo neheye ka hayawum gər dziye. 13 Mata ge sariya a ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, Mbələm. Gum andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbələm na, a gwaɗ: «Həharum na ndo nakə faya ma giye wu nakə lele bay aye abəra mə walaŋ kurom.§»

6

Ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay ta wuda ka bo bay

1 Taɗə faya ka tərumeye mə walaŋ kurom na, ka yawum ka təv i ndo məge sariya neheye tə sər Mbələm bay aye na, ka gum andza niye hərwi mey? Mata ŋgənakum ha sariya ɗuh na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. 2 Mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbələm bay aye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ka sərum təbəɗew? Kə ge ɗuh mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbələm bay aye nəkurom tuk na, ada ka sərum məge sariya i wu neheye tsekweŋ tsekweŋ aye bay na, kəkay? 3 Mata gatay sariya kwa a gawla i Mbələm hay nəkway na, ka sərum təbəɗew? Kə ge andza niye na, ka ŋgənakweye ha sariya a bo ka məndzibəra bəna kemey? 4 Taɗə ka tərum mə walaŋ kurom na, ka diyumeye ha ka təv i ndo neheye tə sər Mbələm bay aye na, kəkay? Nəteye na, wuray kə dzapa kurom ha kwa tsekweŋ bay. Ane tuk na, a sakum tâ ŋgənakum ha sariya na, ma kəkay? 5 Horoy a gakum təbəɗew? Ndo nakə a tsah ma tsikakumeye me a zləm aye na, andaya mə walaŋ kurom

† **5:7** Madayaw abəra ma Ezipt 13.7; 12.21. ‡ **5:8** Madayaw abəra ma Ezipt 12.15-20; Bazlam mapala eye masulo eye 16.3. § **5:13** Bazlam mapala eye masulo eye 17.7.

ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay təbəɗew? 6 Ndo məpay bəzay a Yesu ma
wudiye ka malamar nakə faya ma pay bəzay a Yesu andza neŋgeye na, lele
bay. Ada kwa ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ka wudawum.
7 Ka wudumeye ka bo mə walaŋ kurom na, lele bay. Ka wudum ka bo mə
walaŋ kurom na, ka dəɗum abəra ka tsəveɗ i Mbəlom. Ka sakumay naha a
ndo neheye faya ta gakumeye mənese aye. Taɗə ta kəlakum na wu kurom na,
gəsum ɗərev, kâ wudum fataya bay. 8 Ane tuk na, ka gəsum ɗərev bay, faya
ka gumateye wu lele bay eye a siye ndo hay ɗuh. Faya ka kəlumeye wu i ndo
hay, kwa nəteye malamar kurom hay ka tsəveɗ i Mbəlom bəbay na, faya ka
kəlumeye tay ha. 9 Ndo neheye faya ta giye lele bay eye ta diye a Bəy i Mbəlom
bay na, ka sərum təbəɗew? Kâ vumay gər a bo kurom bay. Sərum ha na, ndo
neheye faya ta giye madama, ta giye kule, faya ta həniye ta ŋgwas i ndo hay
ada ndo neheye tə zla hasləka ta təra ha andza ŋgwas eye, 10 ndo makəle wu i
ndo hay, ndo məge ɗəre ka wu i ndo, ndo məkway eye hay, ndo mətsaɗatay a
ndo hay, ndo mabuwe siye i ndo hay ta gədaŋ, slala i ndo neheye tebiye na,
ta diye a Bəy i Mbəlom bay. 11 Ahəl niye na, siye i ndo hay mə walaŋ kurom
tə gawa wu neheye lele bay aye. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom nakə faya ka
ɗəslakweye ha gər aye kə pəsakum ha mezeleme kurom ada kə bara kurom.
Kə pala kurom hərwi ada kâ tərum ndo i Mbəlom hay. Ka təra kurom hay
tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom. A ge andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər ka
Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

Bo na, hərwi mazambaɗay a Mbəlom

12 Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəveɗ andaya ka
məge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu tebiye lele hərwi kurom bay. «Tsəveɗ
andaya ka məge wu hay tebiye.» Ane tuk na, a seŋ matəre beke i wu bay.
13 Ka gwaɗum sa: «Mbəlom a ge wu mənday na, hərwi huɗ, a ge huɗ hərwi wu
mənday dərmak.» Ayaw deɗek, ane tuk na, Mbəlom ma dziye tay ha sulo
tay eye tebiye. Mbəlom a lambaɗ bo na, hərwi məge ha madama bay. A
lambaɗ na, hərwi ada kâ ɗəslakway ha gər a Bəy Maduweŋ kway ɗuh, hərwi
neŋgeye faya ma tsəpiye bo kway. 14 Mbəlom kə lətse ahaya Bəy Maduweŋ
kway Yesu abəra ma mədahaŋ. Mâ lətsakway ahaya abəra ma mədahaŋ ta
gədaŋ ŋgay dərmak. Ka lətsakweye abəra ma mədahaŋ tə slo i bo kway tebiye.
15 Nəkurom siye i bo i Yesu Kəriste na, ka sərum təbəɗew? Na sliye faya
mabuwe siye i bo i Yesu məvəlay ha a ŋgwas məge madama ɗaw? A'ay, ma giye
bo andza niye bay! 16 Ka sərum bəɗaw? Ndoweye kə vəlay ha bo ŋgay a ŋgwas
məge madama na, nəteye sulo ta təra bo nəte. Andza nakə tə watsa mə Ɗerewel
i Mbəlom, Mbəlom a gwaɗ: «Ndo hay sulo na, ta təriye bo nəte.*» 17 Ane tuk
na, ndo nakə kə vəlay ha bo ŋgay a Bəy Maduweŋ Yesu aye na, neŋgeye ta Bəy
Maduweŋ, ɗərev tay nəte.
18 Hərwi niye, kâ gum madama bay. Siye i wu neheye ndo hay faya ta giye
na, bo tay madzapa eye tə wu niye hay bay. Ane tuk na, ndo nakə faya ma
giye madama aye na, a gay wu nakə lele bay aye a bo ŋgay. 19 Bo kurom na,
gay i mədəslay ha gər a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, ka sərum bəɗaw? Mbəlom
a vəlakum Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada ma ndziye mə ɗərev kurom. Maa
ləvay gər a bo kurom hay na, bo kurom eye bay. Maa ləvay gər na, Mbəlom.
20 Mbəlom a mbəɗa kurom ahaya tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Hərwi
niye ɗəslumay ha gər a Mbəlom tə bo kurom.

* **6:16** Madazlay i wu hay 2.24.

7

Bazlam i məzle bo

1 Anəke na, na mbəɗakumeye naha ka bazlam kurom nakə ka watsumeŋew
a ɗerewel aye. Ayaw! Taɗə hasləka kə zla ŋgwas bay na, kə ge lele. 2 Ane tuk
na, lele eye na, hasləka mâ zla ŋgwas ada ŋgwas mâ ye a zal hərwi ada tâ ge
madama bay. 3 Hasləka mâ kərah məhəne ta ŋgwas ŋgay bay, ŋgwas dərmak
mâ kərah məhəne tə zal ŋgay bay. 4 Bo i ŋgwas na, i ŋgay eye ŋgway bay. Bo
ŋgay na, i zal ŋgay dərmak. Bo i hasləka bəbay na, i ŋgay eye ŋgway bay. Bo
ŋgay na, i ŋgwas ŋgay dərmak. 5 Andza niye, hasləka ta ŋgwas ŋgay na, tâ kərah
ha a bo məhəne bay. Taɗə agəna nəteye salamay ta gwaɗ ayaw na, ta sliye
faya məhəne bay məndze tsekweŋ tsa hərwi maɗuwulay me a Mbəlom. Kâ
ndzum wal wal məndze haladzay bay, Fakalaw ma ta vakumeye gər hərwi
nakə ka gumay metsehe a bo kurom bay aye.

6 Wu nakə na tsikakum ka məzle bo aye na, na tsikakum na, gum tə kutoŋ
bay. Taɗə ka gum andza nakay na, ka gum mənese bay. 7 Taɗə neŋ na, na
gwaɗiye ŋgama ndo hay tebiye tâ ndza andza neŋ ze ŋgwas. Ane tuk na, ta
deɗek ma giye lele bay hərwi Mbəlom a vəl ŋgwalak kwa a way andza nakə
a say məge aye. Ndo siye hay a vəlatay gədaŋ məpay bəzay ta ŋgwas. Ndo
mekeleŋ eye hay tə sər məndze ze ŋgwas ta gədaŋ i Mbəlom.

8 Anəke, neŋ faya na tsikakumeye a nəkurom madakway i ŋgwas ta
nəkurom neheye ka zlum ŋgwas zuk bay aye. Neŋ faya na gwaɗakumeye:
Lele na, ndzum andza neŋ. Kâ zlum ŋgwas bay, nəkurom ŋgwas hay bəbay
kâ yum a zal bay. 9 Ane tuk na, kə ge ka mbumeye faya məndze təta bay na,
hasləka mâ zla ŋgwas, ŋgwas mâ ye a zal. Ŋgama hasləka mâ zla ŋgwas, ŋgwas
dərmak mâ zla zal tə bəmalə nakə bor i bo ma gəsiye kurom aye.

10 Anəke faya na tsikateye a ndo neheye nəteye ta ŋgwas tay hay aye,
kəgəbay nəteye tə zal tay hay aye. Maa tsik bazlam nakay na, neŋ mahəgeye
bay. Maa tsik na, Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. A gwaɗ: Ŋgwas mâ gər ha zal
ŋgay bay. 11 Kə ge ŋgwas eye kə gər ha zal ŋgay na, mâ zla zal mekeleŋ eye bay.
Taɗə kə ge a say zal sa na, mâ ma ta dəba ka təv i zal kurre eye tâ ma ka bo.
Hasləka dərmak mâ həhar na ŋgwas ŋgay bay.

12 Anəke na tsikateye naha a ndo mekeleŋ eye hay nakə agəna ŋgwas kə
dzala ha ka Yesu bay nəteye mandza eye aye. Maa tsik na, neŋ bəna Bəy
Maduweŋ Yesu bay. Faya na tsikiye: Taɗə ndoweye ŋgwas ŋgay kə dzala ha
ka Yesu zuk bay na, taɗə ka təma məndze tə neŋgeye na, mâ həhar na bay.
13 Hərwi ŋgwas nakə kə dzala ha ka Yesu aye na, andza niye dərmak. Taɗə zal
ŋgay kə dzala ha ka Yesu bay ada taɗə a say məndze ta ŋgwas ŋgay na, ŋgwas
mâ kərah məndze mə gay ŋgay bay. 14 Na tsik andza niye na, hərwi zal ŋgay
nakə kə dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, neŋgeye i Mbəlom hərwi ŋgwas nakə
a dzala ha ka Yesu aye. Hərwi ŋgwas nakə kə dzala ha ka Yesu zuk bay aye
na, andza niye dərmak. Kə ge zal mapa gər eye ka Yesu na, ŋgwas ŋgay na, i
Mbəlom dərmak. Taɗə kə ge andza niye bay na, wawa tay ta təriye andza ndo
neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, wawa tay hay nəteye ta təra andza
niye bay, Mbəlom kə pa tay hay a walaŋ i ndo ŋgay hay.

15 Kə ge ndoweye kə dzala ha ka Yesu bay, taɗə a say məgər ha ndo neŋgeɗ
na, mâ ye. Taɗə kə gər ha, ki ye ŋgway na, hasləka kəgəbay ŋgwas, mâ dzala
wuray bay. Hərwi ŋgay na, mənese andaya bay. A yay a gər a Mbəlom hərwi
ada kâ ndzum zay. 16 A nəkar ŋgwas mapa gər eye ka Yesu, taɗə Mbəlom ma
təmiye ha zal yak hərwi yak na, ka sər ɗaw? A nəkar zal mapa gər eye ka Yesu,

taɗə Mbəlom ma təmiye ha ŋgwas yak hərwi yak na, ka sər ɗaw? Ka sər bay tebiye.

Ndzum andza nakə Mbəlom a zalakum aye

17 Ane tuk na, kwa way mâ pay bəzay a tsəveɗ nakə Bəy Maduweŋ a vəlay aye ada mâ ndza andza nakə ahəl niye a zalayaw hərwi ada mâ pay bəzay aye. Wu nakay na tsikakum aye na, wu nakə neŋ faya na tətikateye a ndo hay ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

18 Taɗə Mbəlom a zalaka nəkar maɗəsa bo eye na, ndza maɗəsa bo eye. Kə ge taɗə Mbəlom a zalaka nəkar maɗəsa bo eye bay na, kâ gwaɗ «Na ɗəsiye bo» bay. 19 Agəna nəkar maɗəsa bo eye, kəgəbay agəna nəkar maɗəsa bo eye bay na, kame i Mbəlom na, nəte. Wu nakə ma giye ŋgama mə ɗəma aye na, andaya bay. Wu nakə ma dzəniye kame i Mbəlom aye na, marəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. 20 Kwa nəkar kəkay, kəkay na, Mbəlom a zalaka ka məndze andza niye.

21 Agəna Mbəlom a zalaka ahəl niye nəkar beke eye na, mâ dzəma kar bay. Ane tuk na, taɗə ka hutiye tsəveɗ matəre ndo barbarra eye ka ləviye gər yak aye na, lele dərmak sa tsa. 22 Na gwaɗ taɗə nəkar beke eye kâ dzəma wuray bay na, hərwi taɗə ahəl niye Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a zalaka nəkar beke eye na, sər ha Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste kə təma kar ahaya abəra ma beke i mezeleme. Sa na, ndo nakə beke eye bay Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a zalay ka məpay bəzay aye na, ka təra beke i Kəriste. 23 Nəkurom tebiye, kwa beke kwa beke eye hay bay, Mbəlom a mbəɗa kurom ahaya na, tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Nəkurom na, ndo ŋgay hay. Hərwi niye kâ pumay bəzay a mədzal gər i ndo hay andza nakə beke hay faya ta pay bəzay a ndo i gay tay hay aye bay. 24 Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye. Kwa way mâ ndza andza nakə ahəl niye Mbəlom a zalay aye. Mâ ndza kame i Mbəlom na, andza niye.

Ndo neheye ta zla bo zuk bay aye

25 Anəke na, neŋ faya na tsikiye ka hasləka neheye ta zla ŋgwas zuk bay ada tə dem neheye ta ye a zal zuk bay aye. Wu nakə na tsikiye aye na, Bəy Maduweŋ Yesu a tsikeŋ bay. Na tsikiye na, wu nakə na dzala mə gər ga aye tsa. Ane tuk na, ka slumeye məpe faya mədzal gər hərwi neŋ na, ndo deɗek eye kame i Mbəlom ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ Yesu.

26 Na zəba ka ɗəretsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anəke aye, na dzala na, lele məndze andza nakə tə ndzawa aye. 27 Kə ge ka zla ŋgwas tsiy na, kâ həhar na bay. Taɗə ka zla ŋgwas zuk bay na, ndza andza niye, kâ pəla tsəveɗ ka məzle ŋgwas bay. 28 Ane tuk na, kwa taɗə hasləka kə zla ŋgwas bəbay na, kə ge mənese bay. Taɗə dem kə zla zal na, kə ge mənese bay dərmak. Ane tuk na, sərum ha na, ndo neheye ta ŋgwas tay hay aye kəgəbay tə zal tay hay aye na, faya ta siye ɗəretsətseh haladzay ka məndzibəra. Hərwi niye na gwaɗ lele məndze ze məzle ŋgwas kəgəbay ze məzle zal hərwi ada kâ hutakwa ɗəretsətseh bay.

29 Malamar ga hay, gər i bazlam nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Həlay nakə Mbəlom a vəlakway aye na, mazlambar ma slaweye. Hərwi ma dazlay anəke hus mede kame na, ndo neheye ta zla ŋgwas aye ta ndza ka tsəveɗ i Mbəlom andza i ndo neheye ta zla ŋgwas bay aye. 30 Ndo neheye faya ta tuwiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nəteye faya ta tuwiye bay aye. Ndo neheye faya ta ŋgwasiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nakə nəteye faya ta ŋgwasiye bay aye. Ada ndo neheye faya ta səkəmiye wu hay aye na, tâ zəba

faya ka wu nakə ta səkəm aye andza wu kəriye. 31 Ndo neheye faya ta giye
məsler tə wu i məndzibəra aye na, tâ ndza andza nakə nəteye faya ta giye ha
məsler tə wu niye hay bay aye, hərwi məndzibəra nakay anaŋ mandza eye
anəke na, ma ndəviye.
32 A seŋ na, kâ dzalum wuray bay. Ndo nakə ŋgwas andaya faya bay aye
na, ma piye mədzal gər ŋgay tebiye ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. Ma giye
andza niye na, hərwi neŋgeye mâ yay a gər a Bəy Maduweŋ Yesu. 33 Ndo nakə
ta ŋgwas aye neŋgeye, ma dzaliye na, ka wu i məndzibəra. A say məge na, wu
nakə a yay a gər a ŋgwas ŋgay aye. 34 Andza niye mədzal gər ŋgay na, sulo.
Ŋgwas na, andza niye dərmak. Ŋgwas nakə zal ŋgay andaya bay aye tə dem
nakə ki ye a zla zal zuk bay ta pa mədzal gər tay ka məsler i Bəy Maduweŋ
Yesu. A satay məvəlay ha dərev tay tə bo tay a Mbəlom. Ŋgwas nakə zal ŋgay
andaya neŋgeye a dzala na, ka wu i məndzibəra, a say məge wu nakə a yay a
gər a zal ŋgay aye.
35 Na tsikakum andza niye hərwi madzəne kurom ɗuh bəna hərwi
məgakum me bay. A seŋ ɗuh na, mede kurom mâ ge lele ada kâ pumay bəzay
a Bəy Maduweŋ tə dərev kurom peteh.
36 Anəke na tsikiye na, ka gawla ta mədel ŋgay. Taɗə gawla a zəba faya a say
mədel ŋgay ka zal ada ma geye mənese na, tâ zla bo. Tâ ge mənese bay. 37 Ane
tuk na, taɗə gawla kə dzala ta deɗek ɗuh ma zliye mədel ŋgay bay na, ada taɗə
a dzala tə dərev ŋgay peteh ndəray a gay me ka məzle bay, bo ŋgay eye a dzala
ŋgway ada ma sliye məndze təta na, a ge niye na, lele. 38 Andza niye, ndo nakə
kə zla dahəlay aye na, kə ge lele. Ndo nakə kə zla dahəlay bay aye na, kə ge lele
haladzay sa tsa.
39 Ŋgwas tə zal ŋgay ta ndziye na, huya. Taɗə zal ŋgay kə mət na, ma sliye faya
məzle zal mekeleŋ eye andza nakə a say aye. Ane tuk na, lele eye ma zliye na,
ndo məpa gər eye ka Yesu. 40 Neŋ na dzala, mâ ndza mahəŋgeye, hərwi ma ta
ndziye ma sifa ta məŋgwese eye ma ziye nakə neŋgeye tə zal aye ɗuh. Wu nakə
na tsik aye na, sər ha maa deŋ ha na, Məsəfəre i Mbəlom.

8

Wu nakə makəɗay a kule aye

1 Matsətsehe kurom nakə ka tsətsahum hərwi slo nakə ta tawal ha kule aye
na, ta deɗek nəmaa sər ha tebiye andza nakə ka tsikum aye. Ane tuk na,
məsəre wu na, ndo hay ta dəslay ha gər a bo. Ɗuh wu nakə ma dzəniye ndo
hay hərwi ada kâ yakwa kame kame aye na, mawuɗe bo nakə ka wuɗakweye
bo nəte nəte mə walaŋ kway aye. 2 Taɗə ndoweye kə dəslay ha gər a bo ada a
dzala mə gər ŋgay neŋgeye, a sər wu hay na, niye a bəz ha na, a sər wu hay
andza nakə a say a Mbəlom aye zuk bay. 3 Ane tuk na, ndo nakə ma ɗəslay ha
gər bo ŋgay andza niye təbey aye na, a wuɗa Mbəlom ɗuh. Mbəlom a sər ha, a
gwaɗ: «Ndo nakay na, ndo ga.»
4 Slo nakə ta tawal ha kule aye na, ka həpəɗakweye bay tsukuɗu ka
həpəɗakweye ɗaw? Wu nakə neŋ na dzala aye na, anaŋ: Ka sərakwa ha
kule na, wu deɗek eye bay. Ka sərakwa ha Mbəlom na, nəte ŋgweŋ bəna siye
hay andaya bay. 5 Deɗek, siye i ndo hay tə gwaɗ na, mbəlom hay andaya
haladzay ma magərmbəlom ada ka məndzibəra. Ka nəteye na, deɗek mbəlom
hay andaya haladzay ada bəy maduweŋ hay andaya haladzay. 6 Ane tuk na,
kwa andza niye bəbay na, nəkway ka sərakwa Mbəlom na, nəte ŋgweŋ tsa.
Neŋgeye Bəba kway. Wu neheye ka məndzibəra aye tebiye a yaw na, mə hələy
ŋgay. A ge kway na, hərwi ada kâ tərakwa ndo ŋgay hay. Bəy kway na, nəte tsa

dərmak. Neŋgeye na, Yesu Kəriste. Wu hay tebiye ti yaw na, mə hələy ŋgay, ka hutakwa sifa weɗeye na, tə hələy ŋgay.
7 Ane tuk na, siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta sər ha, sifa andaya mə kule hay bay na, ta sər ha bay. Ahəl nakə nəteye faya ta həpədîye slo i kule aye, tə dzala mə gər tay andza huya kule na, mbələm deɗek. Ta huta gədaŋ ka tsəveɗ i Mbələm zuk bay. Tə dzala mə gər tay, taɗə ta həpəɗ slo i kule na, ta ge mənese. 8 Azlakwa bay, ka sərakwa ha wu mənday na, ma təriye kway ha ndo ŋgwalak eye hay kame i Mbələm bay. Kwa taɗə ka ndayakwa, ma dzəniye kway bay. Kwa taɗə ka ndayakwa bay, ma giye wuray kwa tsekweŋ bay dərmak.
9 Nəkurom, ka sərum ha ka slumeye faya mənde wu nakə a sakum aye tebiye. Ane tuk na, gum metsehe, bəna ndo neheye ta huta gədaŋ ka tsəveɗ i Mbələm zuk bay aye na, ta dziye abəra ka tsəveɗ hərwi kurom. 10 Zəbum təday, nəkar nakə ka sər deɗek aye, taɗə ndo nakə gədaŋ ŋgay andaya zuk bay kə ŋgataka nəkar mandza eye mə gay i matewele kule faya ka həpədîye slo nakə ta tawal ha kule aye, nəkar ka dzala na, ma həpədîye dərmak bəɗaw? 11 Hərwi niye wu nakə ka ge hərwi ka sər aye na, ma nasiye ha ndo niye gədaŋ andaya bay aye. Ane tuk na, sər ha neŋgeye na, malamar yak nakə Yesu Kəriste a mət hərwi ŋgay aye. 12 Taɗə ka ge andza niye na, ka nasay a malamar yak nakə bəle eye, ka nasay ha mədzal gər ŋgay. Ka nasay na, a malamar yak ɗekɗek bay, sər ha mənese nakə ka ge aye na, ka bo i Kəriste eye ŋgway. 13 Hərwi niye taɗə slo nakə na həpədîye ma diye ha malamar ga a mənese na, na həpədîye slo ɗaɗa sa bay, hərwi a seŋ malamar mâ dəɗ abəra ka tsəveɗ bay.

9

Pol a ɗa ha məndze ŋgay

1 Zəbum ka məndze ga təday, neŋ na, na ləva gər ga! Neŋ, ndo i maslaŋ i Yesu na, ka sərum bəɗaw? Neŋ na ŋgatay a Yesu Bəy Maduweŋ kway tə ɗəre ga! Nəkurom tebiye ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweŋ na, hərwi nakə na ge məsler ŋgay mə walaŋ kurom aye bəɗaw? 2 Kwa taɗə ka ɗəre i ndo mekeleŋ eye hay neŋ ndo i maslaŋ i Yesu bay bəbay na, nəkurom ka sərum ha. Ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste na, hərwi nakə na ɗakum ha Labara Ŋgwalak eye bəɗaw? Maa bəz ha neŋ ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway na, nəkurom.
3 Hərwi ndo neheye ta meŋeye ha mənese aye na, na gwaɗateye faya kəkay? Na tsikateye faya, 4 neŋ na sla ɗa nəkurom ka vəlumeŋeye wu mənday hərwi məsler nakə faya na giye bəɗaw? 5 Neŋ na sla məzle ŋgwas nakə mapa gər aye ka Yesu, neŋ ta ŋgwas ga nəmaa həhaliye salamay andza i Piyer tə siye i ndo i maslaŋ i Yesu hay ada andza i malamar i Yesu Kəriste hay təbəɗew? 6 Sa na, nəkurom ka dzalum mata ge məsler hərwi məhute ha wu mənday a gər may na, nəmay ta Barnabas ɗekɗek ɗaw? 7 Taɗə ndoweye neŋgeye ma sidzew na, ma pəliye wu mənday a gər ŋgay ɗaw? A'ay! Andza niye bay. Ndo məfəte kə fət, hohway eye kə nah na, ma ndiye. Ndo mətsəkure gənaw na, ma ɗitsiye wah eye ma siye bəɗaw?
8 Wu neheye na tsik aye na, mədzal gər i ndo zezeŋ ɗekɗek tsa bay. Kwa bazlam i Musa mapala eye a tsik faya na, andza niye dərmak. 9 Mawatsa eye mə ɗerewel i Musa na, a gwaɗ: «Ahəl nakə sla ma giye məsler ma guvah aye na, kâ pay wu ka bazlam bay, gər ha mâ həpəɗ wu mənday.*» Ka dzalum,

* **9:9** Bazlam mapala eye masulo eye 25.4.

Mbəlom a tsik na, ka sla ɗekɗek deɗek ɗaw? 10 Mbəlom a tsik nakay na, ka
nəmay. Ayaw, tə watsa bazlam neheye ahəl niye na, hərwi may. Ndo nakə
faya ma fətiye na, mâ pa mədzal gər ta deɗek ma hutiye madagər ŋgay. Ndo
nakə faya ma kəzliye daw aye, mâ pa mədzal gər ta deɗek ma hutiye wu
mənday. 11 Ah lele! Nəmay na, nəmaa ɗakum ha bazlam i Mbəlom andza
nakə ta sləga hulfe a guvah aye. Ka dzalum taɗə nəmaa hutiye wu neheye ka
məndzibəra aye abəra mə həlay kurom na, lele bəɗaw? 12 Taɗə ta deɗek siye i
ndo hay faya ta tsətsahiye fakuma wu neheye ta ndiye na, ka dzalum nəmay
nəmaa tsətsah na, lele dərmak bəɗaw? Kwa taɗə andza niye bəbay na, nəmaa
tsətsah wuray abəra mə həlay kurom bay. Dəretsətseh neheye a ndzamay a
gər tebiye nəmaa ɗəma hərwi a say məge wu nakə ma ŋgərəzliye na Labara
Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste bay.
13 Sərum ha na, ndo neheye faya ta giye məsler mə gay i məɗəslay ha gər
a Mbəlom aye na, faya ta hutiye wu mənday tay mə ɗəma. Ndo neheye tə
kəɗaway naha wu a Mbəlom ma təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, tə hutawa
wu mənday tay mə ɗəma dərmak. 14 Ndo neheye faya ta ɗiye ha Labara
Ŋgwalak eye na, andza niye dərmak. Bəy Maduweŋ kway Yesu a gwaɗ ndo
hay ta vəlateye wu a ndo neheye faya ta ɗiye labara ŋgay aye.†
15 Kwa taɗə andza niye bəbay na, neŋ na tsətsah fakuma wuray bay. Wu
nakə na watsa aye na, na watsa hərwi ada kâ slərumeŋew wu bay. Tə bəmalə
nakə na tsətsahiye fakuma wu aye na, ŋgama nâ mət. Ndəray mâ neseŋ ha
məŋgwese ga bay. 16 Labara ŋgwalak eye nakə faya na ɗiye ha aye na, ma
vəleŋeye tsəveɗ məge ha zlapay bay. Maa geŋ faya kutoŋ na, Yesu. Na ɗa ha
bay na, ɗəretsətseh ka gər ga. 17 Taɗə neŋ eye na dzalay a gər ga na ɗatay
ha labara weɗeye a ndo hay na, haɓe ta vəleŋeye merəɓe ga. Ane tuk na,
andza niye bay! Məsler eye nakay na, neŋ na zla tə gər ga bay. Na giye na,
hərwi Mbəlom a vəleŋ hərwi ada nâ ge. 18 Kə ge andza niye na, merəɓe ga na,
wuye mey? Merəɓe ga na, faya na ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye kəriye, faya
na tsətsahiye tâ vəleŋ faya wu bay. Na sliye faya matsətsehe ndo tâ vəleŋ wu
hərwi Labara Ŋgwalak eye nakə faya na ɗiye ha aye. Ane tuk na, a seŋ bay.
19 Na ndziye na, na ləva gər ga, ndəray ma sliye faya mələveŋ gər bay. Ane
tuk na, na təra beke hərwi ndo hay tebiye na, tə gər ga eye hərwi ada tâ yaw
tâ pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ Yesu. 20 Neŋ mə walaŋ i Yahuda hay na,
na ndziye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ
Yesu. Bazlam i Musa mapala eye na, gədaŋ ŋgay andaya fagaya bay. Ane tuk
na, neŋ mə walaŋ i ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam mapala eye na, na
giye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ. 21 Ahəl
nakə neŋ mə walaŋ i ndo neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay na,
na ndziye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ
dərmak. Andza məgweɗe neŋ na, na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala
eye təbey. A'ay! Neŋ faya na rəhay gər hərwi faya na rəhay ha gər a Kəriste.
22 Ahəl nakə neŋ ta ndo neheye ta huta gədaŋ ka tsəveɗ i Mbəlom zuk bay aye
na, na ndziye andza nəteye hərwi ada na dzəniye tay ha tâ huta gədaŋ ka təv
i Bəy Maduweŋ. Ahəl nakə neŋ ta ndo hay tebiye aye na, na ndziye andza
nəteye. Na giye wu nakə na sər aye tebiye hərwi ada nâ təma tay ha siye hay.
23 Wu neheye na ge tebiye aye hərwi ada Labara Ŋgwalak eye mâ ye kame
kame. Mbəlom mâ pa fagaya ŋgama, ka neŋ ta ndo ŋgay siye hay.

Matətike i ndo mahway hay

† **9:14** Zəba mə Mata 10.10; Luka 10.7.

24 Sərum ha na, ahəl nakə ndo hay ta hwiye na, ndo mahway nəteye haladzay ta hwiye. Ane tuk na, mata ze ndo siye hay na, ndo nəte tsa, ma hutiye merəɓe i mahway ŋgay. Neŋ faya na gwaɗakumeye: Gum gədaŋ andza ndo mahway hay hərwi ada kâ hutum merəɓe kurom dərmak. 25 Ndo neheye a satay mahway lele aye na, ta gəriye ha wu hay wal wal haladzay. Ta tətikiye, ta nduɗiye ha mbəle tay hay lele nakə ada ndo ma sliye faya mazay a ndo neŋgeɗ aye ada ma hutiye merəɓe ŋgay aye. Ane tuk na, merəɓe ŋgay niye ta vəleye ma ndziye bay, ma nasiye bəse. Nəkway na, nəkway ka tətikakweye mahway kame i Mbəlom hərwi ada kâ hutakwa merəɓe nakə ma nasiye ɗaɗa bay aye. 26 Hərwi niye neŋ na, na hwiye andza ndo nakə ma hwiye so tsa bay aye. Neŋ bəbay na, andza ndo nakə faya matətikiye məgay duzl a ndo nakə faya ta tətikiye salamay, həlay ŋgay a ma a zay bay aye. Neŋ na, andza ndo nakə ma feye a mətasl kafats kəriye bay. 27 Neŋ eye na geye ɗəretsətseh a bo ga tə həlay ga eye ada ma gəseŋeye me hərwi ada pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra aye na, neŋ ndo məɗe ha bazlam ŋgay a ndo hay nâ təra ndo i dəba bay.

10

Israyel hay mə makukulek

1 Malamar ga hay, wu nakə a ge bo ahəl niye ta bəba təte kway hay aye, a seŋ na, mâ makumaw a gər. Mbəlom kə dərəzl tay ha nəteye tebiye tə makukulek. Nəteye tebiye ta tas ta bəlay nakə tə zalay Bəlay Ndozza aye.* 2 Nəteye tebiye Mbəlom ka dzəhuɓ tay ha mə makukulek ada ma dəlov hərwi ada tâ təra nəteye madzapa eye tə Musa. 3 Nəteye tebiye ta nda wu mənday eye nəte nakə a yaw mə mbəlom aye†, 4 ada nəteye tebiye ta sa yam eye nəte nakə Mbəlom a vəlatay aye dərmak. Yam nakay na, yam nakə a gəzaw abəra ma hotokom aye.‡ Maa vəlatay hotokom niye na, Mbəlom. Hotokom eye niye na, Kəriste ada a laka tay ha. 5 Kwa taɗə ta ŋgatay a masuwayaŋ nakə Mbəlom a ge aye bəbay na, həlay a vay a ndo hay tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. Hərwi niye ndo hay ta mət tolololo mə kəsaf kwa ka waray.§

6 Wu neheye na, ta gakweye ɗaf. Ta vəlakweye matətike hərwi ada bor i bo kway mâ ye kway ha ka məge mənese andza nəteye bay.* 7 Siye hay mə walaŋ tay tə dəslay ha gər a kule. Andza niye, tə watsa a ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: «Ndo hay tə ndza, tə nda wu mənday ada tə sa wu məsay. Tsa na, tə lətse hərwi məge həbaɗ ta məɗəslay ha gər a kule.†» Nəkurom na, kâ tərum ndo i kule hay andza nəteye təbey. 8 Kâ gakwa madama andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay aye bay. Nəteye ta mət ada Mbəlom a kəɗ tay ha pat eye nəte gwezem kuro kuro sulo gər eye mahkar hərwi nakə tə ge madama aye.‡ 9 Nəkway na, kâ dzakwa ha Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay tə dza ha Mbəlom aye bay. Dədœ a dza tay ha ada ta mət hərwi nakə tə ge andza niye aye. 10 Kâ guŋguzum ka Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay, ta guŋguzay a Mbəlom aye bay. Nəteye niye na, gawla i Mbəlom nakə a kəɗawa ndo hay aye kə kəɗ tay ha hərwi nakə ta guŋguz aye.

11 Wu neheye tebiye a ge bo aye na, məgatay ɗaf a ndo hay hərwi ada tâ ge metsehe. Tə watsa na wu neheye a Ɗerewel i Mbəlom na, hərwi ada kâ tətikakwa wu neheye, nəkway neheye mandza eye mə həlay nakə

* **10:1** Madayaw abəra ma Ezipt 13.21-22, 14.22-29. † **10:3** Madayaw abəra ma Ezipt 16.4-35. ‡ **10:4** Məpesle 20.8-11. § **10:5** Məpesle 14.16, 23, 29-30. * **10:6** Məpesle 11.4, 34. † **10:7** Madayaw abəra ma Ezipt 32.6. ‡ **10:8** Zəba mə Məpesle 25.1-9.

mazlambar məndzibəra ma ndəviye aye. 12 Hərwi niye, ndo nakə a dzala mə
gər ŋgay neŋgeye malətsa eye duwirre lele aye na, mâ ge metsehe bəna ma ta
dəɗiye. 13 Wu neheye Fakalaw ma dziye kurom ha aye na, wu neheye faya a
dzawa tay ha ndo hay aye huya. Mbəlom na, ma dzəniye kway andza nakə
a tsik aye. Taɗə Fakalaw kə say ma dziye kurom ha na, tə wu nakə ma ziye
gədaŋ kurom aye na, Mbəlom ma vəleye tsəveɗ bay. Mbəlom ma vəlakumeye
gədaŋ məsəmay naha a mədze i fakalaw nakə ma dziye kurom ha aye.

14 Malamar ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, hərwi niye neŋ faya
na gwaɗakumeye: Mbəɗumay dəba a məɗəslay ha gər a kule. 15 Na tsik niye
na, a nəkurom ndo neheye ka dzalum gər lele aye. Dzalum gər ka wu nakə na
tsikakum aye na, deɗek tsukuɗu deɗek bəɗaw? 16 Ahəl nakə nəkway faya ka
ndayakweye wu mənday i Bəy Maduweŋ ka təv manəte eye ada ahəl nakə ka
gawakway naha sɨsœ a Mbəlom hərwi məse wu nakə ka sawakwa ma gəvet
aye na, nəkway tə Yesu Kəriste madzapa eye hərwi bambaz ŋgay bəɗaw? Ahəl
nakə ka ŋgənakweye peŋ ada faya ka ndayakweye§ aye na, nəkway madzapa
eye tə bo i Yesu Kəriste bəɗaw? 17 Nəkway haladzay, ane tuk na, ka tərakwa
andza bo nəte hərwi ka ŋgənakwa peŋ eye nəte.

18 Mum ahaya mədzal gər kurom ka Israyel hay təday. Tə kəɗawa wu hay
ka təv məvəlay wu a Mbəlom. Ndo neheye ta həpəɗawa slo niye na, nəteye
madzapa eye ta Mbəlom.

19 A seŋ məgweɗe na, mey? Andza məgweɗe kule tə slo ŋgay niye na, wu
lele eye hay ɗaw? 20 A'ay, andza niye bay! Ane tuk na, sərum ha ndo neheye
tə sər Mbəlom bay tə kəɗ aye na, tə kəɗatay a fakalaw hay bəna a Mbəlom bay.
A seŋ na, nəkurom ka dzapum tə fakalaw hay ɗuh bay!

21 Ka zlumeye gəvet i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ka sumeye ha wu məsay
ada ka mbəɗumeye bo vərələh ka zlumeye gəvet i fakalaw hay ka sumeye.
Sulo sulo na, ma giye bo bay. Ka ndayumeye wu mənday i Bəy Maduweŋ
i Yesu Kəriste ada ka mbəɗumeye bo vərələh ka ndayumeye i fakalaw hay
dərmak na, ma giye bo bay. 22 Ka gakwa andza niye bay bəna mandala eye
fakwaya a Bəy Maduweŋ kway. Ka dzalum na, ka zakwa ha neŋgeye ta gədaŋ
ɗaw?

Gum wu nakə ma dzəniye siye i ndo hay aye

23 Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəveɗ andaya ka
məge wu hay tebiye.» Andza niye, ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kurom
bay. Ndo neheye tə dzala na: «Tsəveɗ andaya ka məge wu hay tebiye.» Ane
tuk na, wu siye hay ma dzəniye kway mede kame kame ka tsəveɗ i Mbəlom
bay. 24 Kwa way mâ pəla na, wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. Kâ pəlum wu
nakə ma dzəniye bo kurom eye ɗekɗek tsa bay. Pəlum wu nakə ma dzəniye
ndo hay aye. 25 Taɗə a sakum masəkəme slo mə luma na, wuray kwa tsekweŋ
mâ gakum faya me bay, səkəmum, həpəɗum. 26 Sərum ha na, tə watsa a
Ɗerewel i Mbəlom tə gwaɗ: «Məndzibəra tə wu nakə mə ɗəma tebiye aye na,
i Mbəlom Bəy Maduweŋ.*»

27 Taɗə ndo nakə kə dzala ha ka Yesu Kəriste bay aye, kə zalaka a gay ŋgay
ka mənde wu mənday, kə yaka a gər mede na, do. Ka ye naha ta vəlaka
wu mənday na, nda. Ka ndiye wu mənday nakay na, faya ka giye mənese
tsukuɗu faya ka giye lele ɗu na, mâ dzəma kar bay. 28 Ane tuk na, taɗə kə
tsikaka, a gwaɗaka «Nakay slo i kule» na, kâ həpəɗ bay. Ka həpəɗ na, ka nasay

§ **10:16** Luka 22.19; 1 Koriŋte hay 11.23-26. * **10:26** Ɗerewel dəmes hay 24.1.

ha mədzal gər i ndo niye. 29 Na tsik niye na, ka wu nakə neŋgeye ma dzaliye mə gər ŋgay aye bəna hərwi mədzal gər yak bay.

Agəna ndoweye ma gwaɗiye: «Neŋ na, tsəveɗ ga andaya mənde wu tebiye. Ka gweɗeŋeye: “Kâ nda bay, ka ta nasay ha mədzal gər i ndo mekeleŋ eye” na, hərwi mey? 30 Taɗə na gay naha sɨsœ a Mbəlom hərwi wu mənday na, na ndiye. Ka meŋeye ha mənese na, hərwi mey?»

31 Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Taɗə faya ka ndayumeye wu mənday kwa taɗə ka sumeye wu məsay, taɗə ka gumeye kwa wu waray na, gum wu nakə ndo hay ta zambaɗay ha a Mbəlom aye. 32 Kâ gum wu nakə ma dəɗiye tay ha siye i ndo hay abəra ka tsəveɗ aye bay. Kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, kwa siye i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, kâ dəɗum ha ndəray kwa nəte abəra ka tsəveɗ bay. 33 Gum andza neŋ nakə faya na giye aye. Wu nakə faya na giye tebiye a seŋ na, mâ yatay a gər a ndo hay tebiye. Na dzala ka wu nakə ma dzəniye neŋ eye bay. Duh na dzala ka wu nakə ma dzəniye ndo hay aye təday hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha.

11

1 Tərum andza neŋ nakə na təra andza Yesu Kəriste aye.

Hasləka hay ta ŋgwas hay kame i Mbəlom

2 Neŋ faya na zambaɗakumeye naha hərwi faya ka dzalumeye ka bazlam ga kwa a hələy waray, ada faya ka pumeye bəzay na, andza nakə na tətikakum aye. 3 A seŋ na, sərum ha dərmak. Yesu Kəriste na, ka gər i hasləka hay tebiye. Hasləka na, ka gər i ŋgwas ada Mbəlom na, ka gər i Yesu Kəriste.

4 Taɗə hasləka ma ɗuwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbəlom a ɗay ha aye, kə zla dzagwa abəra mə gər bay na, kə tsaɗay a Yesu Kəriste nakə bəy ŋgay aye. 5 I ŋgwas na, ahəl nakə faya ma ɗuwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbəlom a ɗay ha aye, kə ndza kəriye ze məɓere dərkəɗ a gər na, ka tsaɗay a hasləka nakə bəy ŋgay aye. A ge horoy andza i ŋgwas nakə mahəza gər eye. 6 Ŋgwas nakə a say məɓere dərkəɗ a gər bay aye na, wal wal tə mədəse abəra ka məkwetse bay. Taɗə ŋgwas kə dəs abəra ka məkwets ŋgay kəgəbay a həz na gər na, ka sərakwa niye na, wu nakə ma geye horoy aye. Kə ge andza niye na, mâ gər ha gər kəriye bay, mâ ɓar a ɗəma dərkəɗ. 7 Taɗə hasləka ma ɗuwulay me a Mbəlom na, mâ zla dzagwa abəra mə gər hərwi Mbəlom a ge na na, ka mandzəkit bo ŋgay. Ma bəziye ha məzlaɓ i Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye aye. Ane tuk na, ŋgwas ma bəziye gədaŋ i hasləka. 8 Sərum ha, Mbəlom a ge hasləka na, a ge tə bo i ŋgwas bay. A ge ŋgwas ɗuh na, tə bo i hasləka. 9 Sa na, Mbəlom a ge hasləka hərwi ŋgwas bay. A ge ŋgwas ɗuh na, hərwi hasləka. 10 Kə ge andza niye na, ŋgwas hay tâ ɓar dərkəɗ a gər hərwi mədə ha na, faya ta rəhay ha gər a zal tay hərwi ada mâ ndalatay a gawla i Mbəlom ha bay dərmak.

11 Kwa ka təra andza niye bəbay na, nəkway neheye madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye na, ka sərakwa ha ŋgwas na, a ndzay ka hələy na, a hasləka. Hasləka bəbay na, a ndzay ka hələy na, a ŋgwas. 12 Mbəlom a ge ŋgwas na, tə bo i hasləka. Ŋgwas nakə Mbəlom a ge aye bəbay a wa hasləka. Kâ mətsakwa ha gər bay, maa vəl wu tebiye na Mbəlom.*

* **11:12** Zəba mə Madazlay i wu hay 1.26-27 ada 2.18-23.

13 Wu nakay na, bo kurom eye tsikumeŋ tey. Taɗə ŋgwas ma diye a məhay
gər mata ɗuwulay me a Mbəlom gər kəriye na, lele ɗaw? Kə ge lele na,
tsikumeŋ. 14 Ndo hay tebiye kwa ka waray tə sər taɗə hasləka kə gər ha
məkwets ŋgay ndzəvawwa, i ŋgay na, horoy. 15 Ŋgwas na, taɗə kə gər ha
məkwets ŋgay zəbol eye na, lele haladzay ɗuh. Mbəlom a vəlay məkwets ŋgay
mâ ge zəbol eye na, hərwi ada mâ ŋgahay na gər, mâ ndza ndozlayzlayya bay.
16 Taɗə a say a ndoweye məkəɗe wuway ka bazlam nakay sa na, sərum ha
nəmay nəmaa sər na, andza nakay ada siye i ndo məpe mədzal gər hay ka
Yesu tə sər tsəveɗ mekeleŋ eye wal bay.

Ɗaf i Bəy Maduweŋ Yesu
Mata 26.26-29; Markus 14.22-25; Luka 22.15-20

17 Wu mekeleŋ eye andaya nakə na ɗakumeye ha aye. Neŋgeye na, na
gakumeye naha faya sɨsœ bay. Taɗə na makum ha maŋgok na, hərwi ahəl
nakə ka hayum gər məɗəslay ha gər a Mbəlom aye na, wu nakə lele eye na,
ka gawum bay. Ɗuh ka gawum na, wu nakə lele bay aye. 18 Hərwi wu nakə
kurre na tsəne, tə tsikeŋ aye na, wuye mey? Tə gweɗeŋ: Ka hayum gər hərwi
məɗəslay ha gər a Mbəlom na, ka ŋgənawum bo mə walaŋ kurom təv wal wal.
Na dzala na, ma giye andza niye deɗek tsukuɗu? 19 Maŋgəne bo niye na, mâ
ge andaya deɗek ŋgway hərwi ada ndo hay tâ ŋgatay a ndo neheye nəteye faya
ta pay bəzay a Yesu tə ɗarev tay peteh aye.
20 Ane tuk na, ahəl nakə ka hayum gər aye, ka ndayawum na, ɗaf i Bəy
Maduweŋ† bay. 21 Kwa way a dzalawa na, ka wu mənday ŋgay ɗekɗek tsa, a
hway faya bəse ka mənde. Hərwi niye ndo siye hay tə ndzawa tə may ada siye
hay nəteye tə kwayawa. 22 Taɗə faya ka gumeye andza niye na, ka ndayum
wu mənday kurom eye mətagay kurom eye hay bəɗaw? A sakum matəre
ha siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wu kəriye na, hərwi mey? Ka
gumeye tay ha ndo i mətawak hay andza niye na lele ɗaw? Na gwaɗakumeye
naha tebiye na, mey? Ka dzalum na, na zambaɗakumeye ɗaw? A'ay! Ɗuh na
zambaɗakumeye bay.
23 Bazlam neheye na tətikakum aye na, maa tətikeŋ na Bəy Maduweŋ Yesu
ada na ɗakum ha. Ahəl niye ta həvaɗ, ta ta giye faya ɗaf na, a zla peŋ, 24 a gay
naha sɨsœ a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a gwaɗ: «Nakay
na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kâ
dzalum ha ka neŋ.» 25 Andza niye dərmak, ta ndəv ha mənde wu mənday na,
a zla gəvet, a gwaɗ: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma ɓariye
Dzam Weɗeye ta ndo hay aye. Ahəl nakə ka sumeye na, gum ha andza nakay
anəke aye hərwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.» 26 Bazlam i Bəy Maduweŋ neheye
tə ɗa ha na, pat pat ahəl nakə faya ka ndayum peŋ andza nakay ada faya ka
sumeye wu məse na, nəkurom faya ka ɗumatay ha a ndo hay parakka, Bəy
Maduweŋ kə mət hərwi mətəme kway ha.
27 Hərwi niye ndo nakə kə nda peŋ i Bəy Maduweŋ i Yesu ada kə sa wu məse
i Bəy Maduweŋ ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgweɗe kə ge mənese
ka slo i bo ada ka bambaz i Bəy Maduweŋ Yesu. 28 Andza niye kwa way kə say
mənde peŋ ada məse wu məse na, mâ tsətsahay a mədzal gər ŋgay lele təday.
Taɗə wuray andaya bay na, mâ nda ada mâ sa. 29 Hərwi ndo nakə kə nda peŋ
ada kə sa wu məse i Bəy Maduweŋ, taɗə ka rəhay ha gər a bo i Bəy Maduweŋ
bay, kə ge mənese ada sariya ma gəsiye na. 30 Hərwi niye ndo kurom hay
haladzay nəteye ɗəvats eye hay, siye hay ta ge bəle, ada siye hay ta mət. 31 Taɗə

† **11:20** Ɗaf i Bəy Maduweŋ: Zəba ka mede 23 hus ka 26, ada Koriŋte manəte eye 10.16.

ka tsətsahakwa ka mədzal gər kway təday na, haɓe Mbəlom ma gəsiye kway a sariya bay. 32 Ane tuk na, Bəy Maduweŋ Mbəlom ma gakweye sariya ada faya ma vəlakweye ɗəretsətseh na, hərwi ada pat i sariya nakə ma ta giye sariya ka ndo i məndzibəra hay aye na, nəkway kâ dəɗakwa a sariya andza siye i ndo hay bay.

33 Malamar ga hay, ahəl nakə ka hayumeye gər hərwi mənde wu mənday i Bəy Maduweŋ aye na, həbum siye i ndo kurom hay tâ yaw təday. 34 Taɗə ndoweye may a wur faya na, mâ ndayaw wu mənday mətagay təday bəna, ahəl nakə ka hayum gər ka təv manəte eye na, Mbəlom ma gəsiye kurom a sariya hərwi wu neheye faya ka gumeye aye.

Wu siye hay na, ahəl nakə na ye naha aye na, na tsikakumeye.

12

Gədaŋ neheye Məsəfəre Tsədaŋŋa eye ma vəlateye a ndo hay aye

1 Malamar ga hay, anəke na, na tsikakumeye naha ka gədaŋ neheye wal wal Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma vəlateye a ndo hay aye. A seŋ na, sərum ha lele.

2 Sərum ha, ahəl niye ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ka ɗəslawumay ha gər a kule mandək eye hay. Gədaŋ i fakalaw a yawa kurom ha ka matewele kule hay. 3 Hərwi niye a seŋ na, sərum ha ndo nakə a tsik me ta gədaŋ i Məsəfəre i Mbəlom aye na, neŋgeye ma sliye faya məgweɗe: «Mbəlom mâ vəlay mezeleme a Yesu» na, ma tsikiye bay. Kə ge ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa bay na, ndəray ma sliye faya məgweɗe: «Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ kway» na, ma tsikiye təta bay.

4 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, nəte ŋgweŋ, ane tuk na, faya ma vəliye gədaŋ hay a ndo hay wal wal hərwi məge wu hay. 5 Məsler neheye Bəy Maduweŋ a vəlateye a ndo hay hərwi ada tâ ge aye na, məsler eye niye hay wal wal haladzay dərmak, ane tuk na, Bəy Maduweŋ Yesu neŋgeye na, nəte ŋgweŋ. 6 Tsəveɗ andaya hərwi məge ha məsler hay wal wal haladzay dərmak, ane tuk na, maa vəl gədaŋ eye a ndo hay na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. 7 Mbəlom faya ma bəziye ha gədaŋ i Məsəfəre ŋgay kwa mə way tebiye. Faya ma bəziye ha na, ta tsəveɗ wal wal hərwi ada kwa way mâ dzəna ndo siye hay.

8 Ndo siye hay Məsəfəre a vəlatay gədaŋ ka mətsike bazlam i metsehe. Ndo siye hay, Məsəfəre a ɗatay wu hay ada a vəlatay gədaŋ mətsike parakka. Nəteye tebiye, maa ge məsler mə nəteye na, Məsəfəre eye nəte. 9 Ndo mekeleŋ eye na, Məsəfəre a vəlay gədaŋ ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta deɗek eye. Ndo neŋgeɗ na, Məsəfəre a vəlay gədaŋ məmbəle ha ndo hay abəra ma ɗəvats. Maa vəl gədaŋ niye na, Məsəfəre eye nəte ŋgweŋ. 10 A vəlatay a ndo siye hay gədaŋ i məge masuwayaŋ. Siye a vəlatay gədaŋ məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Siye hay a vəlatay gədaŋ məsəre ha ka bo abəra Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ta məsəfəre ŋgwalak eye bay aye. Ndo siye hay a vəlatay gədaŋ mətsike bazlam i gəma neheye tə sər bay aye. Ndo mekeleŋ eye hay a vəlatay gədaŋ məma ha bazlam neheye ndo mekeleŋ eye tə tsik aye. 11 Maa ge məsler niye na, Məsəfəre eye nəte. Neŋgeye nəte ŋgweŋ nakə a vəl wu neheye tebiye aye. A ŋgəna gədaŋ hay wal wal kwa a way andza nakə a say aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo i ndo nəte

12 Zlakwa mandzəkit bo eye tə bo i ndo. Ka sərakwa ha bo i ndo na, nəte. Ane tuk na, wu siye hay wal wal andaya ka bo ŋgay. Kwa hawal hay haladzay ka bo i ndo bəbay na, bo ŋgay na, nəte ŋgweŋ. I Yesu Kəriste bəbay na, andza

niye dərmak. 13 Nəkway tebiye Mbəlom ka dzəhuɓ kway ha na, ta gədaŋ i
Məsəfəre ŋgay hərwi matəre kway ha bo nəte. Kwa Yahuda hay, kwa neheye
nəteye Yahuda bay aye, kwa beke hay, kwa neheye nəteye beke hay bay aye.
Ada nəkway tebiye ka hutakwa na, Məsəfəre eye nəte, a rah kway ha andza
ka sakwa wu məse.

14 Hawal hay ka bo i ndo na, nəte tsa bay. Nəteye haladzay. 15 Kwa sik mâ
gwaɗ: «Neŋ wal abəra ka bo hərwi neŋ na, həlay bay.» Kwa kə tsik andza niye
bəbay na, neŋgeye huya ka bo. 16 Taɗə kwa zləm mâ gwaɗ: «Neŋ wal abəra ka
bo hərwi neŋ na, ɗəre bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, neŋgeye huya
ka bo. 17 Taɗə bo i ndo na, ɗəre ɗekɗek tsa na, ma tsəniye wu hay ma kəkay?
Taɗə bo i ndo na, zləm ɗekɗek tsa na, wu ma zeye ma kəkay? 18 Ane tuk na,
Mbəlom a ge bo i ndo na, andza niye bay. Ɗuh a ge wu neheye ka bo aye tebiye
ada a pa na ka membere ka membere andza nakə a say aye. 19 Taɗə Mbəlom
mâ ge ndo səɗok nəte tsa, kə ge faya wu mekeleŋ eye bay na, niye na, ka təra
bo ɗaw? 20 Ane tuk na, andza niye bay. Hawal hay andaya ka bo haladzay,
ane tuk na, bo na, nəte ŋgweŋ.

21 Taɗə kə ge andza niye na, ɗəre ma sliye faya məgwaɗay a hələy: «A seŋ
kar bay» na, ma sliye faya mətsike bay! Gər dərmak ma sliye faya məgwaɗay
a sik: «A seŋ kar bay» na, ma sliye faya mətsike bay! 22 Ɗuh wu nakə ka
bo ka dzala mə gər yak bəle eye na, azlakwa bay kutoŋ nəteye andaya.
23 Hawal neheye fakwaya ka ɗəslakwatay ha gər bay aye na, nəkway faya
ka gakwateye gər lele ɗuh. Hawal neheye faya ka ŋgahakweye abəra ka ɗəre
i ndo hay aye na, nəteye na, faya ka gakwateye metsehe haladzay. 24 Hawal
neheye ka bo kway ɗəre a ŋgatay aye na, ŋgama andaya məŋgehe tay ha aye
bay. Mbəlom eye tə gər ŋgay a ge bo i ndo hay na, tâ ɗəslay ha gər a hawal
neheye tə ɗəslaway ha gər bay aye. 25 A ge andza niye na, hərwi ada bo mâ
ŋgəna wal wal bay. A say ɗuh na, hawal neheye ka bo aye tâ dzəna bo nəte
nəte mə walaŋ tay. 26 Taɗə hawal nəte ka bo kway faya ma giye ɗəretsətseh
na, neŋgeye tə siye hay tebiye faya ta giye ɗəretsətseh dərmak. Taɗə faya ka
ɗəslakway ha gər a hawal neŋgeɗ nəte na, neŋgeye tə siye hay tebiye dərmak
ta ŋgwasiye.

27 Nəkurom na, nəkurom tebiye ka manəte eye bo i Yesu Kəriste. Kwa way
neŋgeye hawal i bo i Yesu Kəriste. 28 Mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka
Yesu na, Mbəlom a pa tay ha ndo hay hərwi ada tâ ge məsler ŋgay hay wal
wal. A lah məpele təday na, ndo i maslaŋ hay. Masulo eye a pala ndo məɗe
ha bazlam ŋgay hay. Mamahkar eye a pala siye hay hərwi ada tâ tətikatay
bazlam ŋgay a ndo hay. A pala ndo mekeleŋ eye hay dərmak hərwi ada tâ
ge masuwayaŋ. Siye hay ndo məmbəle tay ha ndo hay. Siye hay a vəlatay
gədaŋ ka madzəne ndo hay. Siye hay a vəlatay gədaŋ məndze tay kame a ndo
hay. Siye hay sa na, mətsike bazlam i gəma hay wal wal neheye tə sər bay
aye. 29 Andza nakə ka ŋgatumay aye na, Mbəlom a pa tay ha tebiye nəteye ndo
i maslaŋ i Yesu ɗaw? Tebiye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom ɗaw? Tebiye ndo
matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay ɗaw? Tebiye ta giye masuwayaŋ
ɗaw? 30 Tebiye ta mbəliye ha ndo hay abəra ma ɗəvats ɗaw? Tebiye ta tsikiye
me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay ɗaw? Tebiye ta miye ha
bazlam ɗaw? A'ay! Ma giye bo andza niye bay. 31 Ane tuk na, pəlum wu
neheye ŋgwalak eye hay Məsəfəre ma vəlateye a ndo aye hərwi ada kâ hutum.

Anəke na, na ɗakumeye ha tsəveɗ lele eye sa, nakə a ze siye hay haladzay
hərwi ada kâ yum tə ɗəma.

13

Mawuɗe bo a ze kwa mey

1 Kwa taɗə na sər mətsike me tə bazlam i gəma hay tebiye, kwa bazlam
i gawla i Mbəlom hay, na wuɗa ndo hay bay na, na təra andza ɓəre nakə
ta fay na, a ləve ndoy ndoy kəriye tsa aye, kəgəbay andza mendeleŋ nakə
a gatay zləm a ndo hay aye. 2 Taɗə kwa gədaŋ ga andaya məɗe ha bazlam i
Mbəlom, taɗə kwa na sər wu hay tebiye, taɗə kwa gədaŋ ga andaya mətsəne
wu i Mbəlom neheye maŋgaha eye, kwa ta mədzal gər ga nakə na dzala ha ka
Mbəlom aye na gwaɗay ha a mahəmba «Lətse, do abəra kanaŋ» ada kə lətse,
ki ye, ane tuk na, taɗə na wuɗa ndo hay bay na, neŋ na, wuray kəriye. 3 Kwa
taɗə na ŋgənatay wu ga hay a ndo i mətawak hay, kwa taɗə na təma tâ kal ga
ha a ako na dul a ɗəma hərwi mədzal gər, taɗə na wuɗa ndo hay bay na, wuray
ma geŋeye ŋgama kwa tsekweŋ bay tebiye.
4 Ndo nakə a wuɗa ndo hay aye na, ma giye ŋgatay, ma gateye ŋgwalak a ndo
hay, ma giye sələk bay, ma giye zlapay bay, ma ɗəslay ha gər a bo bay. 5 Ndo
nakə a wuɗa ndo hay aye na, ma giye wu nakə a ge horoy aye bay, a pəlay wu a
gər ŋgay ɗekɗek bay, wu a ndalay bay, a ge zəgəle ta ndo hay bay. 6 Ndo nakə a
wuɗa ndo hay aye na, mənese a yay a gər bay, ane tuk na, dərev ŋgay a ŋgwasa
ɗuh na, tə wu neheye ŋgwalak eye. 7 Ndo nakə a wuɗa ndo hay aye na, a səmay
naha a ɗəretsətseh kwa a həlay waray, kwa kəɗay a dzala ha ka Mbəlom huya,
pat pat a pa mədzal gər ŋgay na, ka təv i Mbəlom. Neŋgeye mandza eye pat pat
ɓəŋɓəŋ.
8 Mawuɗe bo na, a dze təbey. Bazlam i Mbəlom neheye ndo hay tə ɗawatay
ha a ndo hay aye na, ta ndəviye. Həlay eye ma slaweye, bazlam i gəma neheye
faya ka tsikakweye ta ndəviye. Məsəre wu hay neheye ka sərakwa anəke aye
ta ndəviye dərmak. 9 Ma ta giye andza niye hərwi ka sərakwa wu hay tebiye
bay. Bazlam i Mbəlom nakə ka ɗawakwa tay ha a ndo hay aye bəbay na, ka
sərakwa tebiye zuk bay. 10 Ane tuk na, aza ahəl nakə Mbəlom ma ɗakway ha
wu neheye ŋgwalak eye deɗek aye na, wu neheye ka sərakwa tebiye bay aye
ta dziye.
11 Tsənum! Ahəl niye neŋ wawa eye mba na, na tsikawa me andza wawa
hay. Na tsənawa wu andza wawa hay. Anəke na təra ndo bagwar eye na,
məndze ga andza i wawa hay sa bay. 12 Anəke na, ka ŋgatakway a wu hay lele
zuk bay andza ka zəbakwa ɗəre a malam. Pat eye ma slaweye ka ŋgatakweye
parakka tə ɗəre kway. Anəke na sər wu hay tebiye zuk bay. Pat eye niye na, na
səriye wu kwetseh kwetseh andza nakə Mbəlom a sər ga ha kwetseh kwetseh
aye dərmak.
13 Wu neheye ta ndəviye bay aye na, anaŋ nəteye mahkar: Mədzal gər nakə
ka dzalakwa ha Mbəlom aye, məpe mədzal gər ka wu nakə ka ta hutakweye
ka təv ŋgay aye ada mawuɗe bo nakə ka wuɗakwa ndo hay aye. Ane tuk na,
maa ze wu neheye tebiye na, mawuɗe bo.

14

Siye i bazlam neheye a tsik ka gədaŋ neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye

1 Rəzlumay a gər matəre təday na, ndo mawuɗe ndo hay. Pəlum tə ɗərev
kurom peteh gədaŋ neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kâ
hutum. Gədaŋ nakə kâ pəlum aye a ze siye hay tebiye aye na, məɗe ha bazlam
i Mbəlom nakə a tsikakum aye. 2 Taɗə ndoweye a tsik bazlam i gəma neheye
a sər bay aye na, a tsikatay na, a ndo hay bay. A tsikay na, a Mbəlom hərwi

ndo hay tə tsənay na bay. A tsik ta gədaŋ i Məsəfəre, wu i Mbəlom neheye maŋgaha eye. 3 Ane tuk na, ndo nakə a ɗatay ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ŋgay aye na, neŋgeye a tsikatay a ndo ŋgay hay. Bazlam ŋgay niye hay na, ma vəlateye gədaŋ. Wu nakə faya ma tsikateye, ma mateye naha dərev hərwi ada tâ gəl, tâ ye kame kame. 4 Ndo nakə a tsik bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye na, a dzəna na, bo ŋgay eye ŋgway. Ndo nakə a ɗa ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ŋgay aye na, neŋgeye ɗuh faya ma vəlateye gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye tebiye.

5 A seŋ nəkurom tebiye kâ tsikum me tə bazlam i gəma hay. Ane tuk na, kutoŋ ndo məma ha mâ ge andaya tə bazlam i gəma ŋgay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tâ gəl ada tâ ye kame kame. Kə ge andza niye bay na, ndo nakə ma ɗiye ha bazlam aye a ze ndo nakə ma tsikiye bazlam i gəma neheye a sər bay aye.

6 Malamar ga hay, taɗə na ye naha a gay kurom, na tsikakum me tə bazlam i gəma neheye ka sərum bay aye na, na gakumeye ŋgama na, ma kəkay? Taɗə na ɗakum ha wu i Mbəlom nakə maŋgaha eye bay, na ɗakum hay siye i wu hay bay, na ɗakumeye ha bazlam i Mbəlom bay ada na tətikiye kurom ha bay na, na dzəna kurom ka wuray kwa tsekweŋ bay tebiye!

7 Dzalum ka wu i məhetse hay təday, andza ndərloy ta gandzaval. Taɗə ndo məfe ta fa təɗe təɗe bay na, ndo hay ta səriye məpaka naha faya bay. 8 Məfe fagam bəbay na, andza niye dərmak. Taɗə agəna gəma ta gəma neŋgeɗ ta giye vəram ada taɗə ndo məfe fagam i mede a vəram kə fa na tə dəma bay na, ndəray ma diye a vəram niye bay. 9 I kurom dərmak na, andza niye. Taɗə faya ka tsikumeye bazlam i gəma neheye ndəray a sər bay aye na, ndo hay ta tsəniye wu nakə ka tsikum aye na, ma kəkay? 10 Bazlam i gəma hay wal wal andaya ka məndzibəra. Bazlam i gəma hay tebiye a satay məgweɗe wu andaya. 11 Ane tuk na, taɗə ndoweye kə tsikeŋ me tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, neŋgeye mbəzlew kame ga ada neŋ dərmak andza mbəzlew kame ŋgay. 12 Andza niye, neŋ faya na gwaɗakumeye pəlum tə dərev kurom peteh gədaŋ neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kâ hutum haladzay. Ane tuk na, wu nəte na, wuɗum wene wene eye na, wu nakə ma dzəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu məgəle ada ma ye kame kame aye.

13 Hərwi niye ndo nakə a sər mətsike bazlam i gəma aye na, mâ ɗuwulay me a Mbəlom hərwi ada Məsəfəre mâ vəlay gədaŋ məmatay ha a ndo hay tə bazlam nakə ndo hay tə tsəniye aye. 14 Taɗə faya na ɗuwulay me a Mbəlom tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, məsəfəre ga neŋgeye faya ma ɗuwuliye me a Mbəlom. Deɗek, ane tuk na, metsehe ga andaya mə dəma bay. 15 Kə ge andza niye na, na giye na, kəkay? Na ɗuwulay me a Mbəlom ta məsəfəre ga tə bazlam i gəma neheye na sər bay aye. Ane tuk na, na ɗuwulay me a Mbəlom tə metsehe ga tə bazlam neheye na tsəne aye hərwi ada nâ tsəne. A seŋ məge dəmes ta məsəfəre ga tə bazlam neheye na tsəne bay aye ada a seŋ məge dəmes tə metsehe ga dəmes neheye na tsəne aye.

16 Taɗə kə ge andza niye bay, nəkar i yak faya ka gay naha sɨsœ a Mbəlom tə bazlam neheye ka sər bay aye tuk na, ada ndo neheye tə sər wu niye hay bay aye na, ta mbəɗiye faya «amen» na, ma kəkay? Nəteye tə tsəne wu nakə ka tsik aye bay. 17 Məgay naha sɨsœ yak niye ka gay naha a Mbəlom aye na, lele, ane tuk na, ma giye ŋgama a ndo neŋgeɗ bay.

18 Neŋ faya na gay naha sɨsœ a Mbəlom hərwi na tsik bazlam neheye na sər bay aye na, na ze kurom ha tebiye. 19 Ane tuk na, ahəl nakə neŋ ta ndo məpe

mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye na, ŋgama na tsikatay gər i bazlam hay zlam neheye ta tsəniye andza niye na, na tətikiye tay ha ndo hay tə bəmalə nakə na tsikateye gər i bazlam hay gwezem kuro vədvəɗ haladzay tə bazlam neheye tə sər bay aye.
20 Malamar ga hay, ka dzalum gər ka wu hay andza wawa ndəriz hay bay.
Ɗuh dzalum gər na, andza nəkurom bagwar eye hay. Ta təv i mənese na,
tərum andza wawa ndəriz hay. Nəteye na, tə sər məge mənese bay. 21 Tə
watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, Bəy Maduweŋ a gwaɗ:
«Neŋ na sləriye naha ndo i gəma neŋgeɗ hay ka təv i ndo ga hay.
Ta tsikateye bazlam ga tə bazlam i gəma mekeleŋ eye.
Kwa na ge andza niye bəbay na,
ndo hay ta peŋeye faya zləm wal bay.*»
22 Hərwi niye mətsike me tə bazlam neheye tə sər bay aye na, faya ma
bəzatay ha wu a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu Kəriste bay aye. Ndo
neheye faya ta ɗiye ha bazlam i Mbəlom aye na, faya ma bəzatay ha wu a
ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom andaya ta nəteye bəna a ndo
neheye ta pa mədzal gər ka Mbəlom bay aye bay. 23 Andza niye, ahəl nakə ndo
məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mahaya gər eye, tadə nəkurom tebiye
faya ka tsikumeye tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye, ndo məpe
mədzal gər ka Yesu neheye tə sər wuray bay aye kəgəbay ndo neheye ta dzala
ha ka Yesu bay aye, ta ye naha na, ta gwaɗiye gər a vuwakum. 24 Ane tuk
na, tadə ɗuh nəkurom tebiye faya ka ɗumeye ha bazlam i Mbəlom tə bazlam
i gəma nakə ndo hay tə sər aye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu zuk bay
aye ada ndo neheye ta dzala ha ka Yesu tə sər wuray bay aye, ta ye naha
na, ta səriye ka mənese tay. Wu nakə ta tsəniye tebiye aye na, ma gateye
hiyew mə dərev tay. 25 Wu neheye maŋgaha eye tə dzala mə gər tay aye na,
ma ndohwaweye parakka. Tsa na, ta dəkweye gurmets a Mbəlom, ta ɗəslay
ha gər ada ta tsikiye parakka tə bazlam tay, ta gwaɗiye Mbəlom andaya mə
walaŋ kurom ta deɗek.
26 Malamar ga hay, ka gakweye na, kəkay? Ka hayum gər na, ndoweye
ma giye dəmes, ndo neŋgeɗ ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay, ndo
neŋgeɗ ma tsikiye wu nakə maŋgaha eye Mbəlom a ɗay ha aye, ndo neŋgeɗ
neŋgeye na, ma tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye,
ada ndo neŋgeɗ ma miye ha parakka wu nakə a tsik tə bazlam i gəma nakə
ndo hay tə sər bay aye. Wu nakə faya ka gumeye tebiye na, gum hərwi ada
ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tâ gəl.
27 Taɗə ndo hay andaya a satay mətsike me tə bazlam i gəma neheye ndo a
sər bay aye na, ndo sulo kəgəbay mahkar ta tsik tsa, mâ ze ndo hay mahkar
bay, ada tâ tsik na, nəte ta nəte. Ada ndoweye mâ ma ha wu nakə tə tsik aye.
28 Taɗə ndəray andaya məma ha bay na, tâ ndza təte. Tâ dzala mə gər tay ada
tâ tsikay a Mbəlom.
29 Ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay na, ndo hay sulo kəgəbay mahkar tâ
tsik me tsa. Ndo siye hay tâ pay zləm a wu nakə ta tsikiye aye, a yaw abəra
ka təv i Mbəlom deɗek tsukuɗu deɗek bəɗaw? 30 Taɗə ndoweye faya ma ɗiye
ha bazlam i Mbəlom, tsa na, Mbəlom a ɗa ha wu weɗeye a ndo neŋgeɗ mə
walaŋ kurom na, ndo nakə kurre faya ma tsikiye me aye mâ gər ha mətsike
hərwi ada ndo neŋgeɗ mâ tsik me. 31 Nəkurom tebiye ka slumeye məɗe ha
bazlam i Mbəlom, ane tuk na, tsikum me nəte ta nəte hərwi ada nəkurom
tebiye kâ tətikum wu ada kâ vəlumatay gədaŋ a ndo siye hay. 32 Ndo nakə

* **14:21** Zəba ma Ezay 28.11-12.

gədaŋ i Məsəfəre andaya faya məɗe ha bazlam i Mbəlom aye na, a sər məgay metsehe a gədaŋ eye niye dərmak. 33 Andza niye hərwi wu nakə ma diye ta tsəveɗ eye bay na, a yay a gər a Mbəlom bay. Neŋgeye a say ɗuh na, ndzakwa ta tsəveɗ eye lele tə zay.

Ŋgwas hay tâ ge na, andza ŋgwas neheye ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tebiye. 34 Ka hayum gər ka təv manəte eye na, tâ ndza təte, tâ tsik me bay. Nəteye na, tsəveɗ tay andaya mətsike me bay. Ŋgwas hay na, tâ rəhay gər a hasləka hay andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom aye. 35 Taɗə wu andaya nakə ta tsəne bay aye ada a satay matsətsehe aye na, tâ tsətsah ma məhay gər bay, tâ tsətsah ka zal tay hay mətagay. Ŋgwas ma tsikiye me ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, lele bay.†

36 Ah! Ka dzalum na, bazlam i Mbəlom a yaw abəra mə gay kurom ba! Kəgəbay ka dzalum na, maa tsəne bazlam nakay na, nəkurom ɗekɗek ba! 37 Taɗə ndoweye kə dzala mə gər ŋgay kə huta gədaŋ i məɗe ha bazlam i Mbəlom kəgəbay gədaŋ mekeleŋ i Məsəfəre, mâ sər ha wu nakə na watsa kanaŋ aye na, maa tsik gum andza niye na, Bəy Maduweŋ kway. 38 Taɗə ndoweye kə sər wu nakə na watsa aye, bazlam i Bəy Maduweŋ bay na, nəmay dərmak nəmaa təma na bay.

39 Malamar ga hay vəlumay ha ɗərev kurom ka mapəle məɗe ha bazlam i Mbəlom ada kâ gumatay me a ndo hay mətsike me tə bazlam i gəma hay bay. 40 Ane tuk na, gum wu hay tebiye ta lele eye. Gum ta tsəveɗ eye dərmak.

15

Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ

1 Malamar ga hay, anəke a seŋ na, məmakum ahaya a gər Labara Ŋgwalak eye nakə na ɗakum ha ahəl niye aye. Ka təmum a ɗərev kurom, ka dzalum ha faya lele. 2 Labara niye ŋgwalak eye na, nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye taɗə faya ka dzalumeye huya andza nakə na tsikakum aye. Taɗə faya ka gumeye andza niye bay na, ka dzalum ha faya ta deɗek bay.

3 Na tətikakum na, wu nakə Yesu Kəriste a tətikeŋ aye. Wu nakə a ze kwa me tebiye na lah matətikakum aye na, Yesu Kəriste kə mət hərwi mezeleme kway andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye. 4 A mət na, tə pa na a tsəvay. Məhəne sulo mamahkar eye na, kə lətsew abəra ma mədahaŋ andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye. 5 Ahəl nakə a lətsew abəra ma mədahaŋ aye na, a bəzay ha bo a Piyer ada a bəzatay ha bo a siye i gawla ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye. 6 Ada ka bəzatay ha bo a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ziye temerre zləm, nəteye tebiye tə ŋgatay a həlay manəte eye. Siye hay ta mət tsɨy, ane tuk na, siye hay haladzay nəteye andaya tə ɗəre. 7 Ma dəba eye a bəzay ha bo a Yakuba ada a bəzay ha bo a ndo i maslaŋ siye hay tebiye dərmak.

8 Tsa na, maduk i duk eye a bəzeŋ ha bo a neŋ dərmak. Pat eye niye neŋ na təra na, andza wawa nakə tə wa na kə ndisl a kiye i məwe ŋgay bay aye. 9 Neŋ na, wawa eye tsekweɗeɗeŋ mə walaŋ i ndo i maslaŋ i Yesu hay. Neŋ na sla ɗa tâ zeleŋ ndo i maslaŋ i Yesu bay hərwi na gatay ɗəretsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. 10 Ane tuk na, Mbəlom kə geŋ ŋgwalak ŋgay nakə na təra ndo i maslaŋ ŋgay andza nakay anaŋ ka ŋgatumeŋ anəke aye. Ŋgwalak i wu nakə a geŋ aye na, ka təra kəriye bay. Ɗuh na ge ha məsler haladzay a ze siye i ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ane tuk na, gədaŋ nakə na ge ha məsler aye na, i ga bay. Maa pa fagaya ŋgama na, Mbəlom. Maa ge məsler mə

† **14:35** 1 Koriŋte hay 11.5.

neŋ na, neŋgeye. 11 Andza niye, kwa taɗə maa tsikakum Labara Ŋgwalak eye
niye na, neŋ, kwa maa tsik na, siye i ndo i maslaŋ i Yesu hay, nəmay tebiye
nəmaa tsikiye labara Ŋgwalak eye andza nakə na tsikakum aye ada nakə ka
dzalum ha aye.

Mbəlom ma ta lətsiye tay ahaya ndo hay abəra ma mədahaŋ

12 Labara Ŋgwalak eye nakə nəmaa a tsik aye na, Yesu Kəriste kə lətsew
abəra ma mədahaŋ. Kə ge andza niye tuk na, ada ndo siye hay mə walaŋ
kurom tə gwaɗ, ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, ma kəkay?
13 Taɗə ta deɗek ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, andza
məgweɗe Yesu Kəriste bəbay kə lətsew abəra ma mədahaŋ bay bəna mey?
14 Taɗə neŋgeye kə lətsew abəra ma mədahaŋ bay na, andza məgweɗe bazlam
i Mbəlom nakə nəmaa ɗa ha aye na, ka təra wu kəriye. Ada mədzal gər kurom
nakə ka dzalum ha Yesu aye na, ma giye ŋgama bay. 15 Taɗə kə ge andza niye
na, andza məgweɗe nəmay faya nəmaa rawiye me ka Mbəlom hərwi nəmay
faya nəmaa tsikateye a ndo hay na, Mbəlom kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra
ma mədahaŋ. Ane tuk na, taɗə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ
bay na, Mbəlom neŋgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaŋ bay.
16 Taɗə Mbəlom ma lətsa tay ahaya ndo hay abəra ma mədahaŋ bay na, Yesu
Kəriste dərmak, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ bay. 17 Taɗə
Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ bay na, mədzal gər kurom nakə
ka dzalum ha aye, ma giye ŋgama bay ada nəkurom na, huya mə mezeleme.
18 Andza məgweɗe ndo neheye ahəl niye tə mət ta dzala ha ka Kəriste aye na,
ta dze hele hele. 19 Taɗə ka pakwa mədzal gər kway ka Yesu Kəriste hərwi ada
mâ dzəna kway ka məndzibəra ɗekɗek tsa ada wuray andaya kame bay na,
ndo hay ta tuwiye fakwaya haladzay ma ziye ha i ndo siye hay.

20 Ane tuk na, ta deɗek Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Maa lah
mələtsew abəra ma mədahaŋ na, neŋgeye. A ɗa ha na, siye i ndo neheye tə
mət aye, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ dərmak. 21 Maa zlaw məmətə ka
məndzibəra na, ndo nətə. Andza niye, maa həndəkatay tsəveɗ a ndo hay
mələtsew abəra ma mədahaŋ na, ndo nətə dərmak. 22 Ndo hay tebiye ta
mətiye hərwi nəteye gwala i Adam hay. Andza niye, ndo neheye nəteye
madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, ta ta hutiye sifa. 23 Ane tuk na, ma giye bo
na, ka membere ka membere. Maa lah mələtsew kurre na, Yesu Kəriste. Pat
nakə kə maw aye na, ndo ŋgay hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ tuk. 24 Ma
dəba eye na, Yesu Kəriste ma bəbazliye tay ha gədaŋ i məsəfəre neheye lele
bay eye tebiye ada ta bəy tay hay tebiye ada ta gədaŋ i bəy i dala hay tebiye.
Tsa na, məndzibəra ma ndəviye. Ma dəba eye ma vəlay ha bəy a hələy i Bəba
Mbəlom.

25 Andza məgweɗe na, Kəriste ma ləviye təmaɗ hus a pat nakə Mbəlom ma
piye tay ha ndo məne ɗəre ŋgay a hələy ŋgay aye. 26 Maduk i duk i ndo məne
ɗəre nakə Mbəlom ma dziye ha aye na, məmətə. 27 Ka sər kwa ha na, hərwi
tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: «Mbəlom kə pa wu hay tebiye a
hələy i Wawa ŋgay.*» Mbəlom a tsik bazlam niye hay na, bo i Mbəlom eye
neŋgeye ma ndziye mə hələy i Wawa ŋgay bay hərwi maa pa siye i wu hay a
hələy i Wawa ŋgay na, bo ŋgay eye. 28 Mbəlom kə pa wu hay tebiye a hələy i
wawa ŋgay na, Wawa ma rəhay ha gər a Mbəlom nakə a pa wu hay a hələy
ŋgay tebiye aye. Andza niye Bəba Mbəlom ma ləviye wu hay tebiye ada ndo
zezeŋ tebiye.

* **15:27** Dəmes hay 110.1.

29 Dzalum ka ndo neheye faya ta dzəhuɓiye bo a yam hərwi ndo neheye
ta mət tsiy aye. Maa gatay ŋgama mə ɗəma na, wuye mey? Taɗə ta deɗek
ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, ndo niye hay ta dzəhuɓawa
bo a yam a bəram tay na, hərwi mey? 30 Taɗə ndo hay ta lətseweye abəra
ma mədahaŋ bay na, nəmay nəmaa siye ɗəretsətseh pat pat na, hərwi mey?
31 Malamar ga hay, pat pat neŋ na, na mawa veket veket abəra ma məməte.
Wu nakə faya na tsikakumeye deɗek. Na tsikakum na, ta deɗek, neŋ faya
na ŋgwasiye hərwi kurom. Məŋgwese ga na, hərwi nəkurom ta nəmay tebiye,
nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. 32 Ma gəma i Efez
na, nəmaa ge magazləga ta ndo hay haladzay andza ta wu i pesl neheye
sewed hay haladzay aye. Taɗə na dzala ka wu i məndzibəra na, ɗəretsətseh
nakay ma giye ŋgama ɗaw? Taɗə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay
na, na tsikiye andza ndo wuray a gwaɗ: «Ndayakwa wu mənday haladzay ada
sakwa wu məse haladzay hərwi mazlambar ka mətakweye.†»
33 Kâ vumay gər a bo kurom bay. Sərum ha, taɗə faya ka həhalumeye ta
ndo neheye faya ta giye mənese aye na, nəkurom dərmak ka gumeye mənese.
34 Kâ tərum ndo i matərakahaŋ hay bay. Kâ gum mənese bay. Na zəba faya
na, siye i ndo hay mə walaŋ kurom tə sər Mbəlom bay. Na tsik andza niye na,
hərwi ada horoy mâ gakum.

Bo nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye

35 Agəla ndoweye ma tsətsahiye, ma gwadiye: «Ndo hay ta lətseweye abəra
ma mədahaŋ na, ma kəkay? Ndoweye kə lətsew na, bo ŋgay ma təriye na,
kəkay?» 36 Ndoweye ka tsətsah andza niye na, neŋgeye matərakahaŋ eye.
Dzala təday! Ka sləga hulfe a guvah ma mətiye ada ma ndzohwiye. 37 Ada
ka sləga na, wuye mey? Ka pa a bəɗ na, wu mandzohwa eye tsiy ta slambah
eye bay. Ka sləga na, wur eye, agəna daw, agəna hulfe i wu mekeleŋ. 38 Dərizl
i gərɗaf ma ndzohwiye andza nakə a say a Mbəlom aye. Dərizl i gərɗaf i hulfe
kwa waray waray na, wal wal.
39 I wu neheye tə səfəra eye na, andza niye dərmak. Mbəlom a ge bo tay na,
wal wal. Bo i ndo zezeŋ na, wal, bo i wu i pesl hay wal, bo i diyeŋ hay wal,
ada bo i kəlef hay wal dərmak.
40 Wu neheye ka magərmbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye,
nəteye na, wal wal dərmak. Məle tay nakə tə le aye na, wal wal, nəte bay.
41 Madəve i pat na, wal abəra ka madəve i kiye dərmak. Ada madəve i kiye
wal abəra ka madəve i wurzla. Kwa mə walaŋ i wurzla hay bəbay na, madəve
tay na, wal wal.
42 Ahəl nakə Mbəlom mata lətse ahaya ndo abəra ma mədahaŋ aye na,
ma giye na, andza niye dərmak. Bo i ndo na, andza hulfe dərmak. Ta pa
mədahaŋ a tsəvay na, ma ziye. Mbəlom kə lətse ahaya ndo niye abəra ma
mədahaŋ na, bo ŋgay ma ndziye ka tor eye. 43 Tə la na mədahaŋ a bəɗ na,
gədaŋ mə ɗəma bay, a le bay. Ahəl nakə ma lətseweye na, ma təriye gədaŋ
eye, ma liye haladzay. 44 Bo nakə tə pa na a bəɗ andza hulfe aye na, wu i
məndzibəra. Ane tuk na, ahəl nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na,
ma hutiye bo nakə Məsəfəre mavəla eye.
Bo i məndzibəra andaya na gwaɗ ba! Sərum ha na, ka ta hutakweye bo
nakə Məsəfəre ma vəliye dərmak. 45 Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə
gwaɗ: «Adam na, ndo nakə kurre Mbəlom a vəlay məsəfəre aye.» Ndo nakə a
yaw duk ma dəba aye na, Kəriste. Neŋgeye na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo
hay tə həlay i Məsəfəre.‡ 46 Wu nakə Məsəfəre a vəl aye na, makurre eye nakə

† **15:32** Zəba ma Ezay 22.13. ‡ **15:45** Madazlay i wu hay 2.7.

ndo hay tə ŋgatay aye bay. Tə ŋgatay təday na, a bo i məndzibəra ada ma dəba eye ta ŋgateye a bəmalə nakə Məsəfəre a vəl aye. 47 Makurre i ndo na, Adam, neŋgeye i məndzibəra. Mbəlom a ge neŋgeye na, ta bətekwew. Ndo neŋgeɗ na, Məsəfəre. A yaw abəra mə mbəlom. 48 Ndo i məndzibəra hay bo tay na, andza i Adam nakə Mbəlom a ge na ta bətekwew aye. Andza niye dərmak, ndo neheye ta ndziye mə mbəlom aye, ta təriye andza ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye. 49 Anəke na, ka ndzəkitakwa bo ta ndo nakə Mbəlom a ge ta bətekwew aye. Kame mba na, ka ndzəkitakweye bo ta ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye dərmak.

50 Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye, ndo zezeŋ ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom tə slo i bo ŋgay bay. Hərwi wu nakə ma ziye na, ma sliye faya məndze tə wu nakə ma ndziye ka tor eye bay.

51 Tsənum! Na tsikakumeye wu nakə maŋgaha eye Mbəlom a ɗeŋ ha aye. Ka mətakweye tebiye kway eye bay. Ane tuk na, nəkway bo kway ma mbəɗiye. 52 Ka mandəve i məndzibəra na, ta fiye tolom. Ta fa na, kwayaŋŋa ka mətsike me niye na, bo kway ka mbaɗa. Ta fa tolom na, ndo neheye ta mət tsɨy aye ta lətseweye abəra ma mədahaŋ tə bo nakə ma ziye bay aye. Nəkway neheye tə ɗare aye, Mbəlom ma vəlakweye bo weɗeye dərmak. 53 Andza məgweɗe, bo kway nakə ma mətiye ada ma ziye na, kutoŋ ma təriye bo nakə ma mətiye bay ada ma ziye bay aye. 54 Ahəl nakə bo nakə ma mətiye ada ma ziye ka təra bo nakə ma mətiye sa bay ada ma ziye sa bay aye na, wu nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye ma bəziye tuk. Tə watsa na: «Məməte andaya sa bay. Mbəlom kə dze ha tebiye.»

55 «Nəkar məməte, ehey! Gədaŋ yak eye məŋgay tuk?

Səmber yak eye nakə ka mbalawa tay ha ndo hay aye na, məŋgay tuk?§»

56 Məməte na, a huta gədaŋ məgay wu nakə lele bay aye a ndo hay hərwi mezeleme. Mezeleme a huta gədaŋ na, hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye. 57 Ane tuk na, gakway sɨsœ a Mbəlom hərwi kə vəlakway gədaŋ məŋgwese ka mezeleme kwa ka məməte ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

58 Malamar ga hay neheye na wuɗa kurom haladzay aye, hərwi niye ndzum ɓəŋɓəŋ lele, kâ yum gər bay. Rəzlumay a gər a məsler i Bəy Maduweŋ Yesu pat pat tə dərev kurom peteh. Ka sərum ha məsler nakə ka gumeye ta gədaŋ ŋgay aye na, ma təriye kəriye bay.

16

Ta tsakal suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

1 Anəke na, na tsikakumeye naha ka suloy nakə ka tsakalumeye hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye. Gum andza nakə na tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Galat aye. 2 Pat i luma i sidzew hay na, kwa way way tsakalum dala andza nakə ka hutum, Mbəlom a vəlakum aye. Pum na hərwi ada pat nakə na ye naha aye na, ka tsakalumeye sa bay. 3 Na ye naha na, ka tsikumeŋeye ndo neheye ka palum tay ha hərwi ada tâ ye ha suloy nakə ka tsakalum, ta diye ha a Zerozelem aye na, na watsateye ɗerewel a həlay. 4 Taɗə kə ge lele neŋ nâ ye dərmak na, nəmaa diye dziye.

Pol ma diye a Koriŋte

5 Na diye naha ka təv kurom na, na diye ta Masedowan. 6 Agəna na ye naha na, na ndziye tsekweŋ ka təv kurom, agəna a həlay i mətasl na, na ndziye ka

§ **15:55** Zəba ma Ezay 25.8; Oze 13.14.

təv kurom. Ma dəba eye na diye abəra ka təv kurom, na diye kwa ka waray
na, ka dzənumeye ga. 7 Na diye naha ka təv kurom na ndziye tsekweŋ tsa,
na diye gwa na, a seŋ andza niye bay. Taɗə kə yay a gər a Bəy Maduweŋ na,
a seŋ ka ndzakweye ka təv manəte eye məndze haladzay. 8 Ane tuk na, na
ndziye kanaŋ ma Efez təmaɗ hus a magurlom i Peŋtekot*, 9 hərwi Mbəlom ka
həndekeŋ na tsəveɗ lele ka məge məsler bagwar eye kanaŋ. Ada ndo məne
ɗəre ga hay andaya haladzay.
10 Timote ki ye naha ka təv kurom na, təmum na tə həlay sulo sulo hərwi
ada mâ ndza ta məŋgwese eye lele mə walaŋ kurom. Hərwi neŋgeye ndo məge
məsler i Bəy Maduweŋ andza neŋ nakə faya na giye. 11 Ndəray mâ gay wuray
bay. Dzənum na ɗuh hərwi ada mâ gər kurom ha tə zay ada mâ maw ka təv
ga. Neŋ ta ndo siye hay faya nəmaa həbiye na kanaŋ.
12 Malamar kway Apolos na, na tsikay madzəga haladzay, na gwaɗay na,
neŋgeye tə siye i malamar hay tâ ye naha ka təv kurom tey. Ane tuk na, a
say mede naha anəke zuk bay. Aza kə huta həlay eye kame mba na, ma diye
naha.

Mandəve i bazlam

13 Ndzum tsezlezleŋŋe tə metsehe lele. Tərum ndo gədaŋ eye ka tsəveɗ i
Mbəlom ɓəŋɓəŋ lele. Kâ dzədzarum bay. Ɗərev kurom mâ ndza ta gədaŋ eye.
14 Wu nakə ka gumeye tebiye aye na, gum tə mawuɗe bo nakə ka wuɗumeye
ha ndo hay aye.
15 Malamar ga hay, ka sərum Sitefanas ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Sərum
ha, maa lah məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ma gəma i Akay† na, nəteye.
Ta vəl ha gər tay ka məge məsler i Mbəlom hərwi madzəne tay ha ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu. Neŋ faya na gakumeye naha amboh, 16 slala i ndo
neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye na, rəhumatay
ha gər. Rəhumatay ha gər a ndo neheye faya ta rəzleye a gər məge məsler i
Mbəlom dziye aye dərmak.
17 Ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi nakə Sitefanas ta Fortunatus ada ta
Akayəkus ti yaw ka təv ga aye. Na ŋgatatay na, andza na ŋgatakum a nəkurom
tebiye. 18 Ta meŋ naha ɗərev andza tə makum naha ɗərev a nəkurom aye
dərmak. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, rəhawumatay ha gər.
19 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər ka təv ga kanaŋ
ka dala i Azi‡ aye ta tsikakum naha me. Akelas ta Pərisil tə siye i ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay tay aye, ta tsikakum naha
me lele ta məzele i Yesu Kəriste. 20 Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
neheye kanaŋ aye tebiye ta tsikakum naha me dərmak.
Tsikum me a bo nəte nəte mə walaŋ kurom ta məgəse bo kurop kurop lele.
21 Neŋ Pol na tsikakum naha me dərmak. Nakay na, neŋ na watsakum
naha tə həlay gay eye.
22 Ndo nakə a wuɗa Bəy Maduweŋ kway Yesu bay aye na, Mbəlom mâ vəlay
mezeleme. *Maranata*§, andza məgweɗe Bəy Maduweŋ may, dara!
23 Bəy Maduweŋ kway Yesu mâ pa fakuma ŋgama.

---

* **16:8** Peŋtekot na, tə bazlam i Gərek. Magurlom i gərndzahosl. Tə gawa magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, magurlom i məhute Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye.

† **16:15** Akay na, məzele guram i diye i Salawa i Gəres. ‡ **16:19** Dala i Azi anəke na, Turki. § **16:22** Maranata: Məzele i wu tə bazlam i Gərek. Yesu ta ndo neheye tə pa mədzal gər kurre eye tə ndzawa ma gəma i Yahuda hay tə tsikawa bazlam eye nakay.

24 Nəkurom tebiye na wuɗa kurom huya hərwi nakə nəkway tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

Masulo i ɗerewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriŋte hay aye

Məfələkwe

A gəsaw abəra ka makurre i ɗerewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriŋte hay aye na, labara hay ti yaw abəra ma Koriŋte ada ta watsayaw ɗerewel hay a Pol ada Pol dərmak kə watsatay naha (2.3). Məndze i Pol ta ndo i Koriŋte hay ŋgwalak eye sa bay. Ma ta diye a ɗəma na, a watsatay naha hərwi malembeɗe ha wu nakə a ye bay aye.

Mə madədo 1 ka 7 na, Pol faya ma tsikiye me abəra ka bo ŋgay,

Mə madədo 8 ka 9, Pol a tsətsah wu hərwi ndo məpe mədzal gər neheye mətawak eye hay ma Zerozelem aye.

Mə madədo (10 ka 13) na, Pol a tsik ka matəre ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste na, kəkay wal wal sulo. Ndo hay andaya faya ta dîye ha labara mekeleŋ eye wal abəra ka bəmalə i Pol (11.3-4).

Pol a həna ha gər tsekweŋ hərwi faya ma həbiye, ma hutiye gədaŋ ŋgay na, mə hələy i Mbəlom. Pol ka tsətsah tâ ɗəslay gər bay, tâ vəlay wu na, ka tsətsah bay. A ɗa ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu na, kəriye.

Pol a tsikatay naha me

1 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste hərwi a say a Mbəlom. Neŋ ta Timote malamar kway nəmaa tsikakum naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Koriŋte aye ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Akay* aye. 2 Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

Mbəlom ma matay naha ɗərev a ndo neheye faya ta siye ɗəretsətseh aye

3 Zambaɗakway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋgeye faya ma gateye ŋgwalak a ndo hay huya, ma matay naha ɗərev pat pat aye. 4 Kwa kəɗay ahəl nakə nəmay mə ɗəretsətseh aye na, a vəlawamay gədaŋ hərwi ada nəmay nəmaa sliye faya məmatay naha ɗərev a siye i ndo neheye faya ta siye ɗəretsətseh aye andza nakə Mbəlom a dzəna may aye dərmak. 5 Andza niye, Yesu Kəriste kə sa ɗəretsətseh haladzay ada nəmay dərmak nəmaa siye ɗəretsətseh haladzay. Mbəlom bəbay ma vəlameye gədaŋ haladzay dərmak hərwi nəmay madzapa eye tə Yesu Kəriste. 6 Taɗə nəmay faya nəmaa siye ɗəretsətseh kəgəbay taɗə Mbəlom faya ma vəlameye gədaŋ na, hərwi ada kâ tərum gədaŋ eye hay ada Mbəlom mâ təma kurom ha. Andza niye ka slumeye faya məsəmay naha a ɗəretsətseh nakə nəmay faya nəmaa səmay naha aye dərmak. 7 Nəmaa sər ha ta deɗek ka ndzumeye ɓəŋɓəŋ ka tsəveɗ i Mbəlom. Nəmaa sər ha Mbəlom ma makumeye naha ɗərev andza nakə neŋgeye faya ma mameye naha ɗərev aye, hərwi faya ka sumeye ɗəretsətseh andza nəmay neheye faya nəmaa siye ɗəretsətseh aye dərmak.

8 Ayaw, malamar may hay, a samay na, sərum ha ɗəretsətseh nakə nəmaa sa ka dala i Azi aye. Nəmaa sa ɗəretsətseh haladzay, a ze may gədaŋ. Nəmaa dzala na, tsɨy nəmaa mətiye. 9 Ayaw, ta deɗek nəmaa dzala mə ɗərev may

* **1:1** Akay na, məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres.

na, nəmaa mətiye. Azlakwa Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada nəmaâ pa mədzal gər may ka gədaŋ may bay, ɗuh nəmaâ pa mədzal gər may na, ka Mbəlom nəte ŋgweŋ. Neŋgeye na, ma mbəla tay ahaya ndo hay abəra ma mədahaŋ. 10 Ada ma buwa may ahaya abəra mə ɗəretsətseh i mədahaŋ nakə haladzay nəmaa mətiye ha haɓe aye, ada ma buwa may ahaya abəra mə ɗəretsətseh siye hay dərmak. Nəmaa piye mədzal gər may, nəmaa sər ha ma buwa may ahaya abəra mə ɗəretsətseh siye hay sa. 11 Nəkurom dərmak ɗuwulumay me a Mbəlom. Andza niye, tadə ndo hay haladzay faya ta ɗuwuliye me a Mbəlom hərwi may na, ndo hay haladzay ta gay naha sisœ dərmak hərwi ŋgwalak ŋgay nakə ma ta gamay aye.

Pol ka mbəɗa ha wu nakə haɓe a say məge aye

12 Wu nakə nəmaa ŋgalakiye ha aye na, anaŋ: Nəmaa sər ha mə ɗərev mede may kame i ndo hay tebiye na, deɗek, nəmay ndo i deɗek hay andza nakə a say a Mbəlom aye. Mede may niye lele wene wene eye na, kame kurom. Gədaŋ may nakə nəmaa ndza ha andza niye aye na, a yaw abəra mə metsehe i ndo i məndzibəra hay bay. Ane tuk na, Mbəlom a dzəna may ta ŋgwalak ŋgay. 13 Wu nakə nəmaa watsakum naha aye na, a wur bo bay, ka slumeye faya mətsəne. 14 Wu andaya nakə ka tsənum i ŋgal aye. Ane tuk na, ka ta tsənumeye tebiye. Wu eye na, anaŋ: Ka ta ŋgalakumeye may ha andza nəmay dərmak nəmaa ta ŋgalakiye kurom ha pat i Bəy Maduweŋ Yesu nakə ma maweye aye.

15 Na sər ha ta deɗek, hərwi niye na gwaɗ haɓe a seŋ na diye naha a gay kurom təday ada na həndzəɗiye kame. Na maweye na, ta təv kurom dərmak hərwi ada nâ dzəna kurom masulo eye. 16 Andza məgweɗe, na dzala na, na diye naha a gay kurom təday ada na diye ka dala i Masedowan ada na maweye ta təv kurom. Ada aza na mbəɗiye gər, nakə na diye ka dala i Yahuda aye na, haɓe ka dzənumeye ga. 17 Ahəl nakə na gwaɗakum na giye andza niye aye na, na tsikakum ta ɗərneh sulo ɗaw? A'ay, tadə na gwaɗ na giye wu nakə na həl faya bo məge aye na, na giye andza i ndo i məndzibəra hay ɗaw? Na gwaɗiye ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

18 Mbəlom, neŋgeye ndo məhəle mbal ga. Wu nakə nəmaa tsikakum aye na, ayaw ada a'ay sulo sulo bay. 19 Hərwi neŋ, Silas ta Timote nəmay nəmaa ɗa ha mə walaŋ kurom na, Wawa i Mbəlom Yesu Kəriste. Ayaw ta a'ay sulo sulo mə neŋgeye bay. Mə neŋgeye na, ayaw ɗekɗek huya. 20 Ada wu nakə tebiye Mbəlom a gwaɗ ma vəlakweye, maa tsikakway ta deɗek na, neŋgeye. Hərwi niye ka gwaɗakwa «amen» na, ta neŋgeye hərwi ada ndo hay tâ dəslay ha gər a Mbəlom. 21 Sa na, maa vəlamay gədaŋ na, Mbəlom eye tə gər ŋgay tə həlay i Yesu Kəriste ada ma vəlakumeye gədaŋ dərmak. Maa pala kway na, neŋgeye. 22 Kə pakway Məsəfəre ŋgay a ɗərev kway hərwi məɗe ha na, nəkway ndo ŋgay hay. Andza niye a ɗa ha na, ma ta vəlakweye siye i wu neheye a gwaɗ ma vəliye aye.

23 Kə ge na raw me na, Mbəlom mâ kəɗ ga. Na ye naha a gay kurom a Korinŋte sa bay na, hərwi a seŋ ɗərev mâ wur fakuma bay. 24 Nəmay na, nəmaa gakumeye kutoŋ ka məpe mədzal gər bay. Nəmaa sər ha ka pum mədzal gər ɓəŋɓəŋ ka Yesu Kəriste tsiy. Duh na, nəmaa giye məsler ka təv manəte eye tə nəkurom hərwi ada ɗərev kurom mâ ŋgwasa.

2

1 Andza niye, na diye naha ka təv kurom zuk bay hərwi na dzala na, na ta wurakumeye ha ɗərev sa tsa. 2 Tadə na wurakum ha ɗərev na, neŋ dərmak

ɗərev ma wuriye fagaya. Ndəray andaya ma ŋgweseŋeye ha ɗərev bay, hərwi
nəkurom tebiye ɗərev ma wuriye fakuma. 3 Hərwi niye nakə na watsakum
naha ɗerewel neŋgeɗ niye aye na, ada na ye naha ka təv kurom sa bay aye.
Na watsakum naha na, hərwi ada nâ ndisl naha na, ka wurumeŋeye ha ɗərev
bay. Hərwi mata ŋgweseŋ ha ɗərev na, nəkurom. Azlakwa ɗuh na sər kurom
ha tebiye, na sər taɗə ɗərev ga maŋgwasa eye na, nəkurom dərmak ɗərev
kurom maŋgwasa eye. 4 Ahəl nakə neŋ na watsakum naha ɗerewel niye na, ta
mətuwe eye haladzay. Na watsa ta mədzal gər eye hərwi ɗərev a wur fagaya
ɗokɗok haladzay. Na watsakum naha na, hərwi məwurakum ha ɗərev bay.
Ane tuk na, na watsakum naha na, hərwi ada kâ sərum ha, na wuɗa kurom
haladzay.

Pol a pəsay mənese a ndo nakə a nasay aye

5 Ndoweye kə wurakum ha ɗərev na, a wureŋ ha ɗərev a neŋ bay, a
nəkurom tebiye, siye hay kə ndalatay haladzay, siye hay tsekweŋ. Ane tuk
na, a seŋ mətsike faya ka zal bay. 6 Matsəla ndo hay haladzay ta kəta na ndo
niye, kə sla ɗa andza niye. 7 Anəke ɗuh na, pəsumay ha mənese ŋgay ada
vəlumay gədaŋ ta məmay naha ɗərev, bəna ma ta mətiye ta mevel. 8 Hərwi
niye neŋ faya na gwaɗakumeye naha amboh, pəsumay ha mənese ŋgay hərwi
ada mâ sər na, ka wuɗum na. 9 Ɗerewel niye na watsakum naha aye na,
hərwi a seŋ məsəre ha faya ka rəhumay ha gər a bazlam ga ŋgway ɗaw? 10 Ka
pəsumay ha mənese a ndo niye na, neŋ dərmak na pəsay ha. Neŋ na, kə ge
wu andaya məpəsay ha na, na pəsay ha. Na pəsay ha na, hərwi kurom, kame
i Kəriste. 11 Na ge andza niye na, hərwi ada Fakalaw mâ ŋgwasa fakwaya bay.
Hərwi wu nakə a say məge aye na, ka sərakwa ha lele.

Pol ma gəma i Tərowas

12 Na həl bo, na ye a gəma i Tərowas mata ɗa ha Labara Ŋgwalak eye nakə
a tsik ka Kəriste aye mə ɗəma. Na ndisl naha a ɗəma, na zəba faya na, Bəy
Maduweŋ Yesu kə həndekeŋ na tsəveɗ vototo lele. 13 Ane tuk na, mədzal
gər ga mandza eye wadəŋ wadəŋ hərwi na huta na malamar kway Titus mə
ɗəma bay. Hərwi niye, na gər tay ha ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i
Tərowas aye, na ye ka dala i Masedowan.

Yesu a vəlakway gədaŋ ada kâ mbakwa ka wu hay

14 Ane tuk na, zambaɗakway a Mbəlom! Maa ye may ha kame kame məsle
ka wu hay huya na, neŋgeye, hərwi nəmay madzapa eye tə Kəriste. Andza
niye faya ma ɗiye ha Kəriste a ndo hay kwa ka waray ka waray tebiye tə
nəmay, ma zatay a ndo hay andza mal nakə a ze huŋŋa aye. 15 Nəmay na,
andza mal nakə a ze huŋŋa lele Kəriste ma vəlay naha a Mbəlom aye. Mal
eye niye a zatay a ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye ada ndo neheye
ta dziye aye. 16 Hərwi ndo neheye faya Mbəlom ma təmiye tay ha na, a zatay
lele ada Mbəlom ma vəlateye sifa. Hərwi ndo neheye faya ta dziye, mal niye
a zatay i tay na, məməte ada faya ta mətiye hərwiye kame i Mbəlom. Mata
sle faya məge məsler nakay na, way? 17 Nəmay na, ndo neheye Mbəlom a slər
may ha mata ge məsler aye. Nəmay na, andza ndo neheye ta təra ha bazlam
i Mbəlom andza wu i tsakala aye bay. Maa slər may ha na, Mbəlom. Nəmaa
ɗa ha bazlam ŋgay ta deɗek kame ŋgay hərwi nəmay madzapa eye tə Yesu
Kəriste.

3

Məsler i ndo i Dzam Weɗeye hay

1 Nəmay faya nəmaa dazleye a məɗəslay ha gər a bo may ɗaw? Kəgəbay tâ watsamay ɗerewel a həlay hərwi mabəzakum ha na, nəmay ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste hay ɗaw? Kəgəbay nəmaa tsətsah fakuma ɗerewel hərwi mabəzatay ha a ndo mekeleŋ eye hay ɗaw? Ndo siye hay na, tə gawa andza niye. Ane tuk na, nəmay andza nəteye təbey. 2 Derewel may na, nəkurom nakə Kəriste a watsa a ɗərev kurom aye. Kwa way ma sliye məsəre ada mədzeŋge. 3 Ta deɗek nəkurom na, ɗerewel nakə Kəriste a watsa ada a slər tə həlay may aye. A watsa na, ta yam i wu nakə tə watsawa ha wu aye bay. A watsa na, ta Məsəfəre i Mbəlom neŋgeye nakə ta sifa aye. A watsa na, ka beleler i kwar bay, a watsa a ɗərev i ndo zezeŋ.*

4 Nəmaa gwaɗ nəkurom ɗerewel i Kəriste na, hərwi Yesu Kəriste kə ɗa may ha kame i Mbəlom maa ge məsler tə həlay may na, neŋgeye. 5 Nəmaa sər ha, nəmay tə gər may nəmaa sla məge məsler ta gədaŋ may bay. Maa vəlamay gədaŋ ka məge na, Mbəlom. 6 Maa vəlamay gədaŋ matəre ndo məge məsler, hərwi məɗatay ha bazlam i Dzam Weɗeye na, neŋgeye. Dzam nakay weɗeye na, andza bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye aye bay. Ane tuk na, ka rəhakway ha gər na, a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye na, ma diye tay ha ndo hay a mədahaŋ. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, ma vəliye sifa ka tor eye.

7 Ahəl niye Mbəlom a watsa bazlam ŋgay mapala eye ka beleler i kwar ada ahəl nakə a gawa aye wu niye na, ndo hay ta ŋgatay a məzlaɓ ŋgay.† Da'ar i Musa ka wuzl ɗəre hərwi məzlaɓ ŋgay. Israyel hay ta sla faya mazəbe ka da'ar ŋgay bay, a dəv haladzay. Ada azlakwa dzaydzay niye na, ma ndziye huya bay. Ada taɗə bazlam mapala eye nakə ma diye tay ha ndo hay a mədahaŋ ka bəz ha məzlaɓ i Mbəlom a ndo hay ahəl nakə a yaw aye ɗuh tuk na, 8 ada məsler i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma bəziye ha məzlaɓ i Mbəlom ma ziye ha tebiye ɗuh! 9 Bazlam mapala eye kə gəs tay ha ndo hay a sariya. Ada taɗə bazlam mapala eye ma gəsiye kway a sariya, faya ma bəzakway ha məzlaɓ i Mbəlom tuk na, ada Dzam Weɗeye nakə ma təriye kway ha ndo i deɗek kame i Mbəlom aye, ma bəzakway ha məzlaɓ, ma ziye ha ɗuh. 10 Ka slakweye faya məgweɗe na, wu nakə a bəzawa ha məzlaɓ i Mbəlom ahəl niye faya ma mbatiye hərwi Dzam Weɗeye a ze Dzam Guram eye haladzay ta məzlaɓ. 11 Ta deɗek Dzam Guram eye nakə Mbəlom a vəl hərwi məndze tsekweŋ, ka bəzakway ha məzlaɓ. Ada taɗə andza niye na, Dzam Weɗeye nakə ma ndziye huya aye a ze na ɗuh.

12 Nəmaa tsik parakka kame i ndo hay tebiye na, hərwi nəmaa pa mədzal gər ka wu neheye. 13 Musa ahəl niye na, ka tək na ɗəre ŋgay tə peteked hərwi məzlaɓ i Mbəlom nakə ka da'ar ŋgay aye ada a say na, Israyel hay tâ ŋgatay a məzlaɓ nakay ma ndziye bay, ma mbatiye aye. Ane tuk na, nəmay nəmaa giye andza neŋgeye təbey. 14 I Israyel hay ahəl niye na, tə sla faya mətsəne wu neheye a say məgweɗe mey na, tə tsəne bay. Bəgom kwa gwala hay tay bəbay andza niye dərmak. Faya ta dzaŋgiye ɗerewel i Dzam Guram eye na, tə tsəne bay andza ta mbuza na metsehe tay tə peteked nakə Musa a mbuzawa ha ɗəre ŋgay aye. Peteked niye andaya ka ɗəre huya. Say ndo nakə neŋgeye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. 15 Ayaw, kwa bəgom, ta dzaŋgiye ɗerewel i Musa na, ta tsəniye bay, andza peteked kə mbuzatay na mədzal gər. 16 Ane tuk na, kwa kəɗay taɗə ndoweye ka mbəɗa bo ka təv i Bəy Maduweŋ na, peteked

* **3:3** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 24.12; Zeremi 31.29-35; Ezekiyel 11.19; 36.26-27. † **3:7** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 34.29-35.

niye ma dziye.‡ 17 Andza niye hərwi Bəy Maduweŋ ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye nəteye madzapa eye. Təv nakə Məsəfəre i Bəy Maduweŋ mə ɗəma aye
na, ndo hay ta təmaw abəra ma beke. Nəteye beke i bazlam mapala eye sa
bay. 18 Andza niye nəkway neheye ka dzalakwa ka neŋgeye na, peteked ka
mbuzakway na ɗəre sa bay, faya ka ŋgatakweye a məzlaɓ i Bəy Maduweŋ Yesu
ada faya ka tərakweye andza neŋgeye kame kame. Andza niye məzlaɓ ŋgay
faya ma səkahiye mə nəkway kame kame. Anaŋ məsler nakə Məsəfəre i Bəy
Maduweŋ faya ma giye aye.

4

Nəkway bəle eye hay, Mbəlom neŋgeye gədaŋ eye

1 Mbəlom kə gamay ŋgwalak haladzay. A vəlamay məsler nakay a həlay.
Hərwi niye nəmaa zliye faya abəra mədzal gər may bay tebiye. 2 Nəmaa kərah
məsler neheye ndo hay tə ŋgahawa faya bo, a ge horoy aye. Nəmaa səpatiye
ndo hay bay, nəmaa dzapiye ha bazlam i Mbəlom tə maraw me bay. Ɗuh
nəmay faya nəmaa ɗiye ha deɗek parakka kame i Mbəlom. A samay na, ndo
hay tebiye tâ sər ha, bazlam nakə faya nəmaa tsikiye na, deɗek. 3 Siye hay
na, tə tsəne Labara Ŋgwalak eye nakə faya nəmaa tsikateye a ndo hay aye bay.
A təra fataya na, andza ɗəre tay mambuza eye tə peteked. Kwa andza niye
bəbay, sərum na, hərwi ndo neheye nəteye faya ta dziye ɗekɗek tsa. 4 Tə dzala
ha bay na, hərwi Fakalaw neŋgeye ndo məlәve məndzibəra ka guluf tay ha
mədzal gər hərwi ada tâ dzala ha ka Labara Ŋgwalak eye bay. Hərwi a say tâ
ŋgatay a dzaydzay niye faya ma dəviye ka nəteye bay. Dzaydzay niye a yaw
na, abəra ma Labara Ŋgwalak eye ada Labara Ŋgwalak eye faya ma ɗakweye
ha məzlaɓ i Kəriste. Neŋgeye, ka ŋgatay na, ka ŋgatay a Mbəlom.

5 Ahəl nakə nəmay faya nəmaa ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye na, nəmaa
tsik ka bo may eye bay, nəmaa ɗa ha Yesu Kəriste neŋgeye Bəy Maduweŋ.
Nəmay na, nəmay ndo məgakum məsler hərwi Yesu. 6 Ahəl niye Mbəlom a ge
məndzibəra na, a gwaɗ: «Dzaydzay mâ dəv ma ləvoŋ.*» Maa vəl dzaydzay nakə
ma dəviye mə ɗərev may aye na, Mbəlom eye nəte. A ge andza niye na, hərwi
ada nəmaâ ŋgatay a məzlaɓ ŋgay nakə a dəv dzaydzay ka ɗəre Yesu Kəriste aye.

7 Nəmay bəle eye hay andza gah i doɗo. Ane tuk na, Mbəlom a pa zlele
nakay ŋgwalak eye na, a ɗərev may. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada
ndo hay tâ ŋgatay a gədaŋ bagwar eye i Labara Ŋgwalak eye a yaw abəra ma
neŋgeye bəna, ma nəmay bay. 8 Nəmaa sa ɗəretsətseh hay wal wal. Ane tuk
na, ta ndəvamay ha məsəfəre bay. Nəmaa dzala gər ka bo, ane tuk na, həlay kə
kəɗamay bay. 9 Ndo hay ta həhar may, ane tuk na, Mbəlom kə gər may ha bay.
Ta kal may ha ka dala, ane tuk na, nəmaa mət bay. 10 Ta pəla tsəveɗ məkəɗe
may mədahaŋ eye andza Yesu nakə tə kəɗ na aye. Ane tuk na, nəmay andaya
ta sifa ada niye a ɗa ha na, Yesu neŋgeye andaya ta sifa. 11 Pat pat ahəl nakə
nəkway ka məndzibəra mba aye, ta pəliye tsəveɗ məkəɗe kway hərwi faya ka
pakweye bəzay a Yesu. Andza niye ta sliye faya məŋgatay a sifa i Yesu mə bo
may. 12 Andza niye, nəmay na, mə ɗəretsətseh i mədahaŋ huya. Ada hərwi
niye nakə ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

13 Tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: «Na dzala ha ka Mbəlom,
hərwi niye faya na tsikiye.†» Nəmay dərmak nəmaa dzala ha ka Mbəlom,
hərwi niye nəmay dərmak nəmaa tsikiye. 14 Maa lətse ahaya Yesu abəra ma

‡ **3:16** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 34.34. * **4:6** Madazlay i wu hay 1.3. † **4:13** Dəmes hay 116.10.

tsəvay na, Mbəlom. Ka sərakwa ha ma ta lətsakway ahaya abəra ma tsəvay dərmak hərwi mata ndze tə neŋgeye. 15 Mbəlom a vəlamay məsler nakay na, hərwi madzəne kurom hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha ndo hay haladzay ta ŋgwalak ŋgay kame kame. Andza niye ndo hay ta səkahiye haladzay hərwi məgay naha sɨsœ a Mbəlom ada mazambaɗay.

Həbakwa wu nakə ndəray kwa nəte kə ŋgatay ɗaɗa bay aye

16 Hərwi niye, mədzal gər na, faya huya. Ka sərakwa bo kway faya ma giye bəle tsekweŋ tsekweŋ. Ane tuk na, gədaŋ andaya mə ɗərev kway. Pat pat Mbəlom faya ma vəlakweye gədaŋ weɗeye hərwi məpay bəzay a tsəveɗ ŋgay. 17 A seŋ məgweɗe ɗəretsətseh neheye faya ka sakweye anəke aye na, ta ndəviye. Hərwi ɗəretsətseh neheye na, ka hutakweye məzlaɓ bagwar eye. Məzlaɓ niye na, a ze wu hay tebiye ada ma ndziye ka tor eye. Ka sərakwa ha ɗəretsətseh neheye na, tsekweŋ tsa. 18 Andza niye, ka pakwa mədzal gər kway na, ka wu i Mbəlom bəna ka wu i məndzibəra bay, hərwi wu i məndzibəra hay na, ta ndziye huya bay. Wu neheye ta ndziye huya aye na, wu neheye mə mbəlom ka ŋgatakway bay aye.

5

1 Ka sərakwa ha bo kway ma ndziye huya bay. Bo kway na, andza madzawadzawa nakə ma nasiye bəse aye. Sa na, kwa taɗə madzawadzawa kway nakə kanaŋ aye kə nas bəbay na, Mbəlom ma vəlakweye a ɗəma mekeleŋ eye mə mbəlom. Na tsik na, ka bo kway. Ka mətakwa na, Mbəlom ma vəlakweye bo mekeleŋ eye mə mbəlom, ma ndziye ka tor eye. 2 Bo kway nakə weɗeye mə mbəlom aye a yakway a gər haladzay, ɗərev a ndalakway ɗokɗok, a sakway Mbəlom mâ pakway ka bo neŋgeye niye weɗeye. 3 Taɗə ka fələkwakwa a ɗəma na, ka ndzakweye mə bo niye weɗeye ka tor eye, məsəfəre ma həhaliye kəriye ze bo bay. 4 Anəke nəkway huya mə madzawadzawa na, faya ka sakweye ɗəretsətseh ada faya ka tuwakweye. Niye na, a sakway Mbəlom mâ zla fakwaya abəra wal bay. Ane tuk na, a sakway mâ kalakway nakə bo weɗeye ka gər aye. Andza niye sifa weɗeye ma mbəɗiye kway ha ka mətakweye sa bay. 5 Maa ge məsler mə nəkway hərwi ada kâ hutakwa bo weɗeye na, Mbəlom. Kə vəlakway Məsəfəre ŋgay. Andza niye ka sərakwa ha ma giye wu mekeleŋ eye hərwi kway dərmak.

6 Hərwi niye kwa kəɗay ka gəsakweye ɗərev ɓəŋɓəŋ lele. Ane tuk na, ka sərakwa ha, ahəl nakə nəkway huya tə bo nakay aye na, nəkway mandza eye dəreŋ tə Yesu Bəy Maduweŋ. 7 Andza məgweɗe ka ŋgatakway tə ɗəre kway zuk bay. Ane tuk na, ka ndzakweye andza niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka neŋgeye. 8 Ta deɗek, ka gəsakweye ɗərev ɓəŋɓəŋ lele. A sakway na, kâ gərakway ha bo nakay ada kâ deyekweye ka təv i Bəy Maduweŋ.

9 Ada kwa taɗə nəkway mandza eye ka təv ŋgay zuk bay, kwa taɗə ka deyekweye mata ndze ka təv ŋgay bəbay, a sakway na, məge wu nakə a yay a gər aye. 10 Hərwi nəkway tebiye ka deyekweye kame i Yesu Kəriste hərwi ada mâ ŋgənakway ha sariya. Ma vəlakweye magogoy a nəkway tebiye, kwa way ma hutiye ka məsler ŋgay nakə a ge ka məndzibəra aye. Taɗə ka gakwa wu ŋgwalak eye na, ma vəlakweye magogoy kway. Taɗə ka gakwa wu lele eye bay na, ma vəlakweye magogoy lele bay aye.

A say a Mbəlom məme kway ha ka bo tə neŋgeye tə həlay i Yesu

11 Hərwi niye nəmaa rəhay ha gər haladzay a Bəy Maduweŋ. Nəmay faya nəmaa giye məsler hərwi ada ndo hay tâ təma bazlam i Mbəlom. Mbəlom na,

a sər may ha lele ada na dzala na, nəkurom ka sərum ga ha mə ɗərev kurom.
12 A samay məge zlapay kame kurom bay. Ɗuh nəmay faya nəmaa ɗakumeye
ha tsəveɗ nakə ka ŋgalakumeye may ha aye, hərwi ada taɗə ndo hay faya ta
mamay ha maŋgok na, ka sərumeye mambəɗatay faya. Nəteye ta ŋgalakiye na,
tə wu neheye ɗəre a ŋgatay aye. Ta zəba ɗəre a ɗərev tay bay. 13 Ka dzalum mə
gər kurom na, gər a vuwamay ɗaw? Kə ge ka ɗəre kurom gər a vuwamay na,
hərwi nəmaa vəlay ha bo may a Mbəlom peteh. Taɗə kə ge nəmay tə metsehe
may na, sərum ha niye na, hərwi madzəne kurom.
14 Məsler neheye tebiye nəmaa ge aye na, hərwi nəmaa sər ha Kəriste a
wuɗa may. Mawuɗe bo ŋgay nakə a wuɗa may aye na, a gamay kutoŋ mede
kame. Nəmaa sər ha ta deɗek neŋgeye kə mət hərwi ndo gədem. Ka ɗəre i
Mbəlom na, ndo hay gədem ta mət tə neŋgeye. 15 Kə mət hərwi ndo hay gədem
hərwi ada ndo neheye ta sifa aye tâ ge wu nakə a satay a nəteye bay, ane tuk
na, tâ ge wu nakə a say aye. A mət na, hərwi tay ada Mbəlom a lətse ahaya
abəra ma tsəvay hərwi tay.
16 Hərwi niye, anəke na, nəmay nəmaa zəbiye ka ndo hay andza ndo zezeŋ
tsa bay. Ahəl niye kwa taɗə nəmaa zəba ka Yesu Kəriste andza niye bəbay na,
anəke nəmaa giye andza niye sa bay. 17 Kwa way kə dzapa tə Yesu Kəriste na,
ka təra bo weɗeye. Ndo guram eye kə dze, andaya sa bay, ka təra ndo weɗeye.
18 Maa ge məsler niye tebiye na, Mbəlom. A sləraw Yesu Kəriste na, hərwi ada
mâ makway ha ka bo tə neŋgeye. Mbəlom a vəlamay məsler mede məhəlatay
ahaya ndo hay ada tâ ma ka bo tage neŋgeye. 19 Andza məgweɗe Mbəlom a
ge məsler tə həlay i Yesu Kəriste hərwi a say ndo hay gədem tâ ma ka bo tə
neŋgeye. Ma paslatay na mənese tay sa bay, ada nəmay a slər may ha hərwi
məhəlaw ndo hay ada tâ ma ka bo tə neŋgeye.
20 Maa slər may ha na, Yesu Kəriste ka məɗe ha bazlam ŋgay. Maa zalakum
tə bazlam may na, Mbəlom eye tə gər ŋgay. Faya nəmaa gakumeye amboh
hərwi Yesu Kəriste, təmum məme ka təv i Mbəlom. 21 Yesu Kəriste kə ge
mezeleme ɗaɗa bay, ane tuk na, Mbəlom a zla mezeleme kway a pa faya.
Mbəlom a ge andza niye na, hərwi kway hərwi ada ka dzapakwa tə Kəriste
na, ma təriye kway ha ndo ŋgwalak eye ka ɗəre ŋgay.

6

Pol a ɗa ha neŋgeye ndo i maslaŋ i Mbəlom

1 Anəke nəmay faya nəmaa ge ka bo məsler ta Mbəlom ka təv manəte eye.
Andza niye faya nəmaa gakumeye amboh na, Mbəlom kə pa fakuma ŋgama
haladzay, kâ nasum ha ŋgama niye kəriye bay. 2 Mbəlom a gwaɗ na:
«Ahəl nakə həlay i məge ŋgwalak ada həlay i mətəme tay ha ndo hay aye na,
na tsəne amboh yak ada na dzəna kar.*»
Malamar ga hay tsənum! Anəke na, həlay nakə a say Mbəlom məgakway
ŋgwalak aye, ada a say mətəme tay ha ndo hay anəke.
3 A samay məge wu kəriye nakə ma dzəgəɗiye tay ha ndo hay abəra ka
tsəveɗ i Mbəlom aye bay, hərwi a samay tâ tsaɗay a məsler may bay. 4 Ɗuh
mə wu neheye faya nəmaa giye tebiye na, faya nəmaa ɗiye ha nəmay ndo
məge məsler i Mbəlom hay. Kwa taɗə faya nəmaa siye ɗəretsətseh waray
waray, kwa taɗə faya ta ŋgəɗətsiye may, nəmaa ɗəma andza niye. 5 Tə
ndaɓawa may, tə gəsawa may a daŋgay, tə sutawa famaya ndo hay, madagər
a gawamay haladzay, nəmaa hutawa məndzehəre bay, marəzle a gawamay,

* **6:2** Ezay 49.8.

nəmaa ndzawa hwapat ze wu mənday dərmak. 6 Nəmaa ndzawa ma məndze
may na, tsəɗaŋŋa, nəmaa sər deɗek, nəmaa zlawa ŋgatay, dərev may lele kame
i ndo hay, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye mə dərev may, nəmaa wuɗa tay ha ndo hay
tə dərev may peteh. 7 Nəmaa ɗawatay ha a ndo hay na, bazlam deɗek eye,
Mbəlom a vəlamay gədaŋ. Andza niye nakə nəmaa ɗa ha nəmay ndo i məsler
i Mbəlom aye. Nəmay ndo i deɗek hay, ada niye andza wu həlay hərwi məge
vəram ta ndo məne dəre may ada hərwi məge ka bo abəra dərmak. 8 Ndo siye
hay faya ta rəhamay gər, siye hay faya ta tsikiye famaya wu nakə lele bay
aye. Ndo mekeleŋ eye faya ta zambaɗameye, siye faya ta tsaɗameye. Ta zəba
famaya andza ndo i maraw me hay, nəmay ndo i deɗek hay ɗuh. 9 Ta zəba
famaya andza ndəray a sər may ha bay, azlakwa ndo hay tebiye tə sər may ha.
Tə dzala mə gər tə gwaɗ faya nəmaa ndziye huya bay, nəmaa mətiye. Ane tuk
na, zəba! Nəmay ta sifa may lele. Tə gawamay dəretsətseh, ane tuk na, nəmaa
mət bay. 10 Mə wu neheye a ndalawamay aye bəbay na, ɗərev may faya ma
ŋgwasiye huya. Ka dəre i ndo hay na, nəmay mətawak eye hay, ane tuk na,
nəmay faya nəmaa təriye tay ha ndo hay zlele eye hay ka tsəveɗ i Mbəlom.
Andza nəmay na, wuray andaya kwa tsekweŋ təbey, ɗuh ta deɗek eye wu
hay tebiye na, i may.

11 A nəkurom Koriŋte hay, nəmaa tsikawakum wu na, parakka. Wu nakə
mə dərev may aye na, nəmaa ŋgaha na bay. 12 Nəmay na, nəmaa wuɗa kurom
lele. Maa wuɗa may bay na, nəkurom. 13 Faya na tsikakumeye me na, andza
na tsikatay me a wawa ga hay. Neŋ faya na gwaɗakumeye: Tsikumamay wu
nakə mə dərev kurom aye. Wuɗum may andza nakə nəmaa wuɗa kurom aye.

Ndo məpe mədzal gər ka Yesu na, mâ rəhay ha gər a Mbəlom

14 Kâ dzapum ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye bay. Wu nakə
tsəɗaŋŋa ta wu nakə tsəɗaŋŋa bay aye ta dzapiye na, ma kəkay? Dzaydzay ta
ləvoŋ ta dzapiye na, ma kəkay? 15 Yesu Kəriste ta Fakalaw ta dzapiye na, ma
kəkay? Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu
bay aye, ta dzapiye na, ma kəkay? 16 Mata dzepe tay ha gay i mədəslay ha gər
a Mbəlom ta kule na, wuye mey? Gay i məvəlay wu a Mbəlom na, nəkway.
Mbəlom neŋgeye ma ndziye ka tor eye. Andza nakə a gwaɗ:

«Na ndziye mə walaŋ i ndo ga hay,
na həhaliye mə walaŋ tay,
ta dəsleŋeye ha gər a neŋ,
ta təriye ndo ga hay.†»

17 Hərwi niye Bəy Maduweŋ a gwaɗatay a ndo ŋgay hay:

«Dumara abəra mə walaŋ tay,
kâ ndzum ka təv manəte eye bay.
Wu nakə tsəɗaŋŋa bay aye na,
kâ tətalum faya bay.
Ka gum andza niye na,
neŋ na təmiye kurom.‡»

18 «Na təriye bəba kurom
ada nəkurom ka tərumeye wawa ga hasləka eye hay ada wawa ga dem
eye hay.

Maa tsik na, Bəy Maduweŋ Mbəlom bagwar eye.§»

† **6:16** Levitik 26.12; Ezekiyel 37.27. ‡ **6:17** Ezay 52.11. § **6:18** 2 Samuyel 7.14; Ezay 43.6; Zeremi 31.9; Oze 2.1.

7

1 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, wu neheye Mbəlom a tsik
ahəl niye a gwaɗ ma giye na, i kway. Kə ge andza niye na, bo kway mâ ndza
tsəɗaŋŋa ka dəre i Mbəlom. Gərakwa ha wu neheye mə dərev kway lele bay
aye. Mede kway mâ ge lele, rəhakway ha gər a Mbəlom lele.

Məŋgwese i Pol

2 Kâ kərahum mawuɗe may sa bay. Nəmaa gay mənese a ndəray bay,
ndəray kə dze abəra ka tsəveɗ i Mbəlom hərwi may bay, nəmaa zla wu i
ndəray tə məvay gər bay. 3 Kâ dzalum mə gər kurom na tsik niye na, hərwi
məpakum horoy a dəre bay. Niye na, andza nakə na lah mətsike aye, nəmaa
wuɗa kurom haladzay. Wuray andaya nakə ma sliye maŋgəne may ha abəra
ta nəkurom aye bay. Kwa taɗə mədahaŋ, nəkway dziye, kwa taɗə sifa, nəkway
dziye. 4 Na sər ha nəkurom ndo i deɗek hay, dərev ga maŋgwasa eye haladzay
hərwi kurom. Na sa dəretsətseh haladzay ane tuk na, dərev kə ye fagaya abəra
bay. Ɗərev ga a ŋgwasa ɗuh, dərev ga maraha eye ta məŋgwese.

5 Ayaw nəmaa sa dəretsətseh na, haladzay. Kwa ahəl nakə nəmaa ndislew
kanaŋ a Masedowan aye na, nəmaa huta tsəveɗ ka mazəzukwe bo kwa
tsekweŋ bay tebiye. Wu mawura bo eye a ndzawamay ka tsəveɗ wal wal
haladzay. Ndo hay tə wiyawa famaya wu tə magazləga. Mə dərev may bəbay
nəmay mandza eye tə mədzal gər eye, nəmaa dzədzar. 6 Ane tuk na, ahəl nakə
ndo hay ta ge bəle aye na, maa matay naha dərev na, Mbəlom. A mamay naha
dərev na, tə madayaw i Titus nakə a yaw aye. 7 Maa mamay naha dərev na,
madayaw i Titus deɗek tsa bay. A mamay ha dərev na, tə wu nakə Titus a
tsikamay aye. A gwaɗamay na, ka mumay naha dərev. A gwaɗamay sa na,
a sakum məŋgeteŋ, mevel a wur fakuma hərwi wu neheye lele bay ka gum
aye. Ada sa faya ka dzənumeye ga haladzay ta məge fagaya abəra me ka təv i
ndo mane dəre ga hay. Na tsəne andza niye na, dərev ga a səkah ta məŋgwese.

8 Na sər ha ɗerewel nakə na lah məwatsakum naha aye na, kə vəlakum
mədzal gər.* Ane tuk na, na watsa andza niye kemey na, kə ndeleŋ bay.
Deɗek ŋgway, haɓe na, ma ndeleŋeye hərwi na sər ha, na vəlakum məge mevel
tsakway tə ɗerewel ga nakə na watsakum naha aye. 9 Anəke ɗuh na, dərev ga
kə ŋgwasa hərwi ɗerewel nakay na watsakum naha aye. Ɗərev ga a ŋgwas
na, hərwi nakə na vəlakum məge mevel aye bay. Ɗərev ga a ŋgwasa na,
hərwi wu kurom neheye ka gawum lele bay aye a ndalakum ada nakə ka
gərum ha mezeleme kurom aye. Wu nakə a ndalakum aye, ka dəre i Mbəlom
na, lele hərwi ada kâ gərum ha mezeleme kurom. Andza niye, tə ɗerewel
nakə nəmaa watsakum naha aye na, nəmaa gakum wuray kwa tsekweŋ bay
tebiye.

10 Ndoweye kə ge mevel hərwi nakə a say a Mbəlom aye na, məge mevel
ŋgay niye ma mbəɗiye ha mədzal gər ŋgay ka wu ŋgwalak eye ada andza niye
Mbəlom ma təmiye ha abəra ma mənese. Slala i məge mevel niye na, ma
vəlakweye madzədzere bay! Slala i məge mevel nakə ndo i məndzibəra hay
ta giye na, ma kəɗiye ndo. 11 Deɗek, mevel kurom nakə ka gum aye na, a yay
a gər a Mbəlom. Anəke na, zəbum faya ma kəkay nakə a mbəɗa aye! Anəke
na, ka vəlum ha bo kurom ka mədzal ha andza nakə a ye ka bo aye. Faya
ka ɗumeye ha na, ka wuɗum mənese bay, ka gum mevel ka bo kurom eye
hərwi wu niye. Ka dzədzarum hərwi wu nakə ma ta ndzakumeye a gər aye.
A sakum mə dərev kurom məŋgeteŋ haladzay. A sakum məge wu nakə a say a
Mbəlom aye ada tə məpəray a ndo nakə a ge mənese aye. Ka ɗum ha ta tsəveɗ
wal wal parakka hərwi nakə hələy kurom andaya mə wu niye sa bay aye.

* **7:8** Zəba ma 2 Korinŋte hay 2.3.

12 Andza niye, ɗerewel nakay na watsa naha aye na, na watsa naha hərwi
ndo nakə a ge mənese aye ɗekɗek tsa bay. Na watsa naha hərwi ndo nakə tə
gay mənese aye bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hərwi ada kâ sərum
ha lele kame i Mbələm na, ka wuɗum may tə ɗərev kurom peteh. 13 Hərwi
niye anəke na, ɗərev kə mamay naha.
Ɗərev kə mamay naha deɗek. Wu mekeleŋ eye ma ze nakay na, andaya
sa. Ɗərev may a ŋgwasa haladzay na, hərwi Titus nakə ɗərev ŋgay maŋgwasa
eye hərwi nəkurom tebiye kurom eye ka mumay naha ɗərev aye. 14 Ɗərev
ga a ŋgwasa na, hərwi na ŋgalak kurom ha kame ŋgay. Na ŋgalak na, kəriye tsa
bay. Wu nakə nəmaa tsikawakum aye na, deɗek huya. Andza niye maŋgeleke
nakə nəmaa ŋgalak kurom ha kame i Titus aye bəbay na, deɗek. A ge bo a ɗəma
andza nakə nəmaa tsikakum aye. 15 Ahəl nakə a ye naha ka təv kurom aye na,
ka təmum na tə marəhay ha gər tə madzədzaray haladzay. Nəkurom tebiye ka
rəhumay ha gər. A sər ha faya, faya ma səkahiye ha mawuɗe kurom. 16 Ɗərev
ga kə ŋgwasa haladzay hərwi na sər ha, nəkurom ndo i deɗek hay.

8

Madzəne hərwi ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu ma Zerozelem aye

1 Malamar ga hay, a samay na, sərum ha wu nakə ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu tə ge ka dala i Masedowan aye. Tə ge wu niye hərwi nakə Mbələm
a ge məsler ma nəteye aye. 2 Ta sa ɗəretsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa
nəteye mə ɗəretsətseh ada kwa nəteye mətawak eye hay bəbay na, ɗərev tay
maŋgwasa eye haladzay. Ta vəl suloy haladzay hərwi məsler i Mbələm ɗuh.
3 Neŋ faya na gwaɗakumeye, ta vəl haladzay andza nakə tə sla faya məvəle
aye. Tə vəl na, haladzay a ze gədaŋ tay tebiye. Ndəray ka tsətsah fataya
bay, ane tuk na, ti yaw 4 ta tsətsah ta amboh. Tə gwaɗamay: «Vəlumamay
tsəveɗ hərwi ada nəmaâ dzəna ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma
Zerozelem aye.» 5 Wu nakə tə ge aye na, a ze wu nakə nəmaa dzala fataya aye.
Təday na, ta vəl ha bo tay a Bəy Maduweŋ Yesu ada ta vəl ha bo tay hərwi may
andza nakə a say a Mbələm aye.
6 Hərwi niye nəmaa tsətsah ka Titus, nəmaa gwaɗay mâ mbəɗa naha gər
ka təv kurom hərwi ada məsler i məvəle wu nakə a dazlay mə walaŋ kurom
aye na, mâ ye naha mâ ndəv ha. 7 Nəkurom ka tsəveɗ i Mbələm na, zlele eye
hay haladzay. Ka pum mədzal gər kurom ka Kəriste peteh, ka sərum deɗek i
Mbələm, ka vəlumay ha bo a Mbələm tebiye, ka wuɗum may haladzay, faya
ka ɗumeye ha labara i Yesu lele. Hərwi niye gum məsler niye lele eye tə ɗərev
kurom peteh mâ ze i siye ndo hay.
8 Wu nakə na tsikakum aye na, na gakum kutoŋ ka məvəle suloy bay.
Andza niye bay, na gwaɗakum na, ndo siye hay a satay haladzay məvəle. Na
tsikakum andza niye na, hərwi a seŋ məsəre ha nəkurom tə gər kurom ka
wuɗum siye i ndo hay ta deɗek ŋgway ɗaw. 9 Nəkurom ka sərum ha ŋgwalak
i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste nakə a ge hərwi kurom aye. Neŋgeye na,
zlele eye, ane tuk na, kə gər ha zlele, ka təra ndo i mətawak hərwi kurom.
Ka tərum zlele eye hay mə ɗərev kurom na, hərwi nakə a təra ha bo ndo i
mətawak aye.
10 Na tsikakumeye wu nakə na dzala hərwi suloy aye, niye lele hərwi
kurom. Dəz na, nəkurom ka lahum, a sakum matsekele suloy niye ada maa
dazlay a məsler niye kurre na, nəkurom. 11 Anəke hərwi kurom na, lele
nakə ka ndəvumeye ha məsler niye aye. Gum tə gər kurom andza nakə ka
gum ahəl niye ka dazlumay aye ada ndəvum ha məge. Vəlum andza nakə ka
slum faya məvəle aye. 12 Hərwi taɗə ka vəlumeye wu a Mbələm ta maŋgwese

andza nakə ka hutum aye na, Mbəlom ma təmiye. Wu nakə andaya fakuma
bay aye na, ma tsətsahiye fakuma bay. 13 Kâ dzalum mə gər kurom na, na
zliye ɗəretsətseh abəra ka ndo siye hay ada na piye fakuma ŋgiyats hərwi ada
nəteye zay zay ada nəkurom ka sumeye ɗəretsətseh na, andza niye bay. A
seŋ na, ləvum hərɗeɗe. 14 Anəke na, wu kurom andaya haladzay. Lele na,
vəlumatay a ndo neheye i tay andaya bay aye. Taɗə pat mekeleŋ eye i kurom
kə ge andaya bay na, i tay kə ge andaya haladzay na, nəteye ta vəlakumeye.
Andza niye ka ləvumeye hərɗeɗe. 15 Ma təriye na, andza nakə tə watsa a
Ɗerewel i Mbəlom, tə gwaɗ:

«Ndo neheye tə həl ka zal aye na, andaya fataya ka zal bay.

Ndo neheye tə həl tsekweŋ aye na, wuray a kətsay bay.*»

Titus tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti ye a Koriŋte

16 Titus na, kə vəl ha bo ŋgay hərwi madzəne kurom andza nəmay neheye
a samay madzəne kurom aye. Maa ge andza niye mə ɗərev ŋgay na, Mbəlom.
Hərwi niye nəmaa gay naha sisœ haladzay a Mbəlom. 17 Titus ka təma
matsətsehe may nakə nəmaa gwaɗay mâ mbəɗa naha gər a təv kurom aye.
Ma mbəɗiye naha gər na, hərwi nakə nəmaa gwaɗay mâ ye naha aye ɗekɗek
tsa bay. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay a dzala mede naha a təv kurom hərwi a say
madzəne kurom haladzay.

18 Nəmaa slərіye tay naha nəteye sulo ta ndo neŋgeɗ. Ndoweye niye na, ndo
məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta zambaɗaway ha haladzay hərwi a ɗawa
ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu a ndo hay lele. 19 Nəmaa slər naha neŋgeye na,
hərwi niye ɗekɗek tsa bay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
Kəriste tə zla neŋgeye hərwi ada nəmaâ həhal salamay. Ma dzəniye may ka
matsekele suloy nakə hərwi madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.
Ŋgwalak i məsler nakay na, ma səkahiye məɗəslay ha gər a Bəy Maduweŋ nakə
ta ɗəslay ha gər aye ada ma ɗiye ha na, a samay madzəne ndo hay. 20 Madzəne
niye ka tsakalakweye na, haladzay ada nəmaa giye metsehe a gər bəna agəna
ndo hay ta ta mamay ha mənese, ta gwaɗiye nəmaa gay gər lele bay. 21 A
samay məge wu nakə lele ka ɗəre i Bəy Maduweŋ ɗekɗek tsa bay. Nəmaa giye
lele ka ɗəre i ndo hay dərmak.

22 Nəmaa slərіye naha malamar mekeleŋ eye ta diye naha dziye sa.
Neŋgeye na, nəmaa zəba ka məndze ŋgay madzəga haladzay. Kə vəl ha bo
ŋgay peteh ka məsler i Mbəlom. Anəke na, kə vəl ha bo ŋgay sa tsa, hərwi a sər
ha mede kurom ka tsəveɗ i Mbəlom na, lele. 23 Titus na, nəmaa həhalawa
salamay, nəmaa gawa məsler salamay hərwi madzəne kurom. Malamar
neheye siye sulo aye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste
tə slər tay naha ka təv kurom. Ndo hay ta ɗəslay ha gər a Kəriste hərwi tay.
24 Ɗumatay ha a ndo neheye na, ka wuɗum tay ha. Ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu Kəriste neheye tə slər tay naha ta tsəniye. Ta tsəne andza niye na, ta
səriye ha bazlam neheye ŋgwalak eye nəmaa tsik fakuma aye na, deɗek.

9

A say a Pol tâ hayay gər a madzəne hərwi malamar hay

1 Hərwi madzəne nakə məsləratay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
neheye ma Zerozelem aye na, ma giye ŋgama bay nakə na watsakumeye naha
ɗerewel aye. 2 Hərwi na sər ha, a sakum madzəne tay ha. Na ŋgalak kurom

* **8:15** Madayaw abəra ma Ezipt 16.18.

ha ka təv i Masedowan hay, na gwaɗatay: «Ndo neheye ka dala i Akay* na,
nəteye maləva bo eye ka məvəle zla dəz dzəy. A satay madzəne ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Yahuda aye.» Ndo i Masedowan hay
tə tsəne na, ndo siye hay haladzay mə walaŋ tay ta səkah ha tsuɓtsuɓ a ɗərev
tay madzəne tay ha dərmak. 3 Na slərіye malamar neheye mahkar aye ka təv
kurom hərwi ada kâ ləvum ha bo tə madzəne andza nakə na tsik, na gwaɗ ka
gumeye. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha ka təv kurom aye na, wu nakə na ŋgalak
kurom hay aye ma təriye deɗek, nəmaa ndzay naha a gər nəkurom maləva bo
eye məvəle. 4 Bəna taɗə na ye naha ta ndo neheye ka dala i Masedowan aye
nəmaa ndzay a gər a madzəne niye ka ləvum ha bo bay na, horoy ma geŋeye
kame tay haladzay. Hərwi na mbərəm maŋgeleke kurom ha, na gwaɗatay na,
na sər ha ta deɗek ta hayay gər a madzəne niye, azlakwa bay. Ane tuk na,
horoy ma ta giye wene wene kame tay na, a nəkurom. 5 Hərwi niye na dzala
na, na gwaɗ lele na tsətsahiye ka Titus tə siye i malamar neheye sulo aye tâ
leheŋ kame mede naha ka təv kurom. A seŋ na, tâ ye naha, tâ dzəna kurom ka
məge wu nakay ŋgwalak eye ka gwaɗum ka vəlumeye. Andza niye, ahəl nakə
na ndisl naha aye na, ɓa nəkurom maləva bo eye tsɨy. Niye ma ɗiye ha na,
ndəray kə gakum kutoŋ ka məvəle bay. Ka vəlum na, tə ɗərev kurom peteh.
6 Sərum ha na, taɗə ndoweye kə gay ɗəre a hulfe ŋgay, ka sləga tsekweŋ na,
ma ta dziye tsekweŋ dərmak. Taɗə ndoweye ka sləga hulfe ŋgay haladzay na,
ma ta dziye haladzay dərmak.

7 Kwa way mâ vəl andza nakə a dzala məvəle mə ɗərev ŋgay aye. Kâ vəlum tə
mədzal gər sulo sulo eye bay ada ndəray mâ gakum faya kutoŋ ka məvəle bay.
Ane tuk na, vəlum tə məŋgwese, hərwi Mbəlom a wuɗa na, ndo nakə ma vəliye
ta məŋgwese aye. 8 Hərwi Mbəlom neŋgeye na, ma sliye faya məpe fakuma
ŋgama ta tsəveɗ mekeleŋ eye wal wal haladzay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ
mâ kətsakum bay. Wu ma giye andaya fakuma haladzay hərwi məge ha
məsler ŋgwalak eye tebiye. 9 Ka tərumeye na, andza nakə tə watsa mə Ɗerewel
i Mbəlom aye, tə gwaɗ:

«Ndo nakə a vəl həlay lele a ndo i mətawak hay aye na,
ŋgwalak ma ndziye faya ka tor eye.†»

10 Maa vəl hulfe a ndo hay ada maa vəlatay wu mənday hərwi ada tâ nda
na, Mbəlom. Ma vəlakumeye hulfe dərmak, ma səkahakumeye ha haladzay
hərwi ada ndo siye hay ta hutiye haladzay abəra mə həlay kurom. Wu
nakə ka vəlumeye na, Mbəlom ma təlәkiye a ɗəma həlay ŋgay hərwi ada
ŋgwalak i məsler kurom mâ vəl hohway haladzay ka tsəveɗ ŋgay. 11 Ma piye
fakuma ŋgama haladzay hərwi ada kâ vəlum həlay a ndo siye hay. Andza
niye, ndo hay haladzay ta gay naha sisœ a Mbəlom haladzay hərwi wu
nakə ka vəlumeye na, nəmaa zla tay naha aye. 12 Sərum ha suloy nakə ka
tsakalumeye, ka dzalum mə gər kurom ma dzəniye na, ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu ɗekɗek ɗaw? A'ay! Ma vəlateye gədaŋ a ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu ka məgay naha sisœ a Mbəlom haladzay hərwiye. 13 Məvəle
wu kurom nakə ka vəlumeye kəriye aye ma ɗiye ha ta deɗek nəkurom na,
ka təmum Labara Ŋgwalak eye i Kəriste ada ka rəhumay ha gər. Ndo hay ta
zambaɗeye a Mbəlom dərmak hərwi nakə ka vəlumatay wu kurom tə ɗərev
kurom peteh ada ka vəlumatay a ndo siye hay dərmak. 14 Madzəne kurom
nakə ka slərumatay naha aye na, ma ɗiye ha Mbəlom kə gakum ŋgwalak ŋgay
haladzay. Ndo hay ta ŋgatay andza niye na, ta wuɗiye kurom haladzay, ta

* **9:2** Zəba ma 2 Koriŋte hay 1.1 ada ka bazlam nakə tə watsa faya aye. † **9:9** Dəmes hay 112.9.

ɗuwulay me a Mbəlom hərwi kurom. 15 Zambaɗakway a Mbəlom hərwi wu
nakə a vəlakway aye na, andza niye andaya bay, a ze wu hay tebiye.

10

Pol a tsik ka ndo neheye ta ŋgəlaway bəzay a məsler ŋgay aye

1 Neŋ Pol, a seŋ mətsikakum naha ka bo ga. Faya na gwaɗakumeye naha
amboh hərwi ndo siye hay mə walaŋ kurom nəteye faya ta gwaɗiye: «Ahəl
nakə neŋgeye mandza eye mə walaŋ kway aye na, a hənawa ha gər. Ane tuk
na, ahəl nakə ki ye abəra ka təv kway aye na, ma ŋgərəzaweye fakwaya tuk,
andza a dzədzar tə nəkway sa bay.» Neŋ na, a seŋ na geye ŋgwalak a ndo ɗuh,
na tsikiye me ləfeɗeɗe andza Kəriste. 2 Na gakumeye naha amboh, mbəɗum
ha mede kurom hərwi ada ahəl nakə na ye naha ka təv kurom aye, kâ gumeŋ
kutoŋ ka matərakum bay. Ndo hay andaya mə walaŋ kurom ta gwaɗiye
famaya na, nəmay faya nəmaa giye məsler andza ndo neheye tə sər Mbəlom
bay aye. Slala i ndo niye hay na, na sliye faya məɗatay ha gədaŋ ga. 3 Deɗek,
nəmay na, ndo zezeŋ hay. Ane tuk na, vəram nakə nəmaa giye na, andza i
ndo i məndzibəra hay bay. 4 Wu i hələy neheye nəmaa giye ha vəram aye na,
wu i hələy i ndo i məndzibəra hay bay. Ɗuh maa vəlamay wu i hələy niye
hay na, Mbəlom hərwi mambəzl ha lar i ndo mane dəre i Mbəlom neheye tə
pawa bo a ɗəma aye. Wu i hələy niye hay na, gədaŋ eye hay. Nəmaa nasiye ha
mədzal gər tay neheye tə dzalawa lele bay aye. 5 Nəmaa mbatiye ha bazlam
i ndo neheye tə ɗəslaway ha gər a bo tay aye, faya ta dərəzlatay na tsəveɗ a
ndo hay hərwi ada tâ sər Mbəlom sa bay aye. A samay mambəɗa ha wu nakə
ndo hay faya ta dzaliye mə ɗərev tay aye hərwi ada tâ rəhay ha gər a Kəriste.
6 Ka ɗumamay ha, nəkurom ka rəhumamay ha gər na, nəmay maləva bo eye
məpəratay a siye i ndo neheye tebiye ta rəhamay ha gər bay aye.

7 Zəbum na, ka wu nakə parakka aye. Taɗə ndoweye kə dzala ta deɗek
neŋgeye ndo i Kəriste na, mâ sər ha nəmay dərmak nəmay ndo i Kəriste hay.
8 Gədaŋ nakə Bəy Maduweŋ a vəleŋ aye, kwa faya na ŋgalakiye ha ka zal
na, horoy ma genŋeye bay, hərwi Bəy Maduweŋ a vəleŋ hərwi ada nâ dzəna
kurom bəna, nâ nas kurom ha bay. 9 Ndəray mâ dzala na, a seŋ məpe naha
fakuma zluwer tə ɗerewel nakə na watsakum naha aye. A'ay, andza niye bay.
10 Hərwi ndo siye tə gwaɗ: «Pol a watsakway ɗerewel hay na, wu neheye a
watsa a ɗəma aye a wur bo haladzay ada a tsik ta gədaŋ. Ane tuk na, ahəl
nakə neŋgeye mə walaŋ kway aye na, neŋgeye bəle eye, bazlam ŋgay neheye
ma tsikiye bəbay na, bazlam kəriye.» 11 Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye
aye tâ sər na, wu nakə nəmaa watsa a ɗerewel may hay, ahəl nakə aza nəmay
mə walaŋ kurom aye nəmaa tsikiye andza nakə nəmaa watsakum naha aye.

12 Ndo neheye tə gwaɗay a gər tay na, nəteye bagwar eye hay, nəmay na,
nəmaa sla məgweɗe nəmaa ləva ta nəteye bay. Nəmaa ləviye ha bo may ta
nəteye bay. Ta zəba ka bo tay na, andza ndəray andaya ma dəba tay sa bay.
Tə ləva ha bo tay na, ka bo tay eye wu tay. Nəteye matərakahaŋ eye hay.
13 Gəma nakə Mbəlom kə vəlamay bay aye na, nəmaa ŋgalakiye ha bay. Nəmay
na, nəmaa ŋgalakiye ta gəma nakə Mbəlom a vəlamay aye. Ada nəkurom eye
na, ma gəma eye nakə Mbəlom a vəlamay aye. 14 Ahəl nakə nəmaa ye naha ka
təv kurom aye na, nəmaa zay ha a təv i məsler nakə Mbəlom a vəlamay aye
bay. Maa lah mede naha hus a gay kurom məɗakum ha Labara Ŋgwalak eye
i Kəriste na, nəmay. 15 Nəmay na, nəmaa giye zlapay ta məsler nakə ndo siye
hay tə ge aye bay. Məsler i ndo niye hay na, nəmay andaya mə ɗəma bay. Ane
tuk na, nəmaa pa mədzal gər may na, ka nəkurom. A samay na, mədzal gər

kurom mâ səkah kame kame hərwi ada nəmaâ sla faya masəkah ha məsler may mə walaŋ kurom. Ane tuk na, nəmaa zay ha tə gər a təv i məsler nakə Mbəlom a gwaɗamay gum aye bay.* 16 Ma dəba eye na, nəmaa sliye faya məhute tsəveɗ mede məɗe ha Labara Ŋgwalak eye a ndo neheye ta tsəne bay aye, a gəma dəreŋ eye abəra ka gəma i Koriŋte. Nəmay na, a samay məge zlapay ta təv i məsler nakə Mbəlom a vəlatay a ndo siye hay ada nəteye ta giye aye bay. 17 Ane tuk na, tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom, tə gwaɗ: «Ndo nakə a say məge zlapay aye na, mâ ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweŋ a ge aye.†» 18 Hərwi ndo neheye tə ɗəslay ha gər a bo tay aye na, Mbəlom ma təmiye tay bay. Mbəlom ma təmiye na, ndo neheye bo ŋgay eye faya ma ɗəslatay ha gər aye.

11

Pol ta ndo neheye tə ɗawa ha bazlam i Mbəlom tə maraw me aye

1 Anəke na, zlum ŋgatay, na tsikiye me andza gər mavuwe. Ta deɗek zlumeŋ ŋgatay. 2 Neŋ faya na giye sələk hərwi kurom andza nakə Mbəlom a ge sələk hərwi kurom neheye a wuɗa kurom aye. Nəkurom ka tərum na, andza dem nakə a seŋ na vəliye na, a ndo nəte aye. Andza məgweɗe a Yesu Kəriste. A seŋ na, mâ ndza tsəɗaŋŋa nakə na vəleye. 3 Neŋ faya na dzədzariye haladzay hərwi agəna ndəray ma vakumeye gər hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu Kəriste tə ɗərev kurom peteh sa bay. Hərwi nəkurom ka sərum dədœ a yaw a səpat na Hawa ta bəbərek ŋgay. 4 Na tsik andza niye na, hərwi ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom tə maraw me eye ta ye naha a gay kurom, ka vəlumateye tsəveɗ tə tətikakum. Bazlam nakə ta tsikiye ka Yesu aye na, wal wal abəra ka bəmalə may. Məsəfəre nakə tə tsik faya aye, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə ka hutakwa ahəl niye aye bay, ada faya ta ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye nakə nəkurom ka dzalum ha aye bay. Kwa andza niye bəbay na, faya ka zlumeye ŋgatay.

5 Ka dzalum na, ndo neheye nəteye bagwar i ndo i maslaŋ hay ta deɗek. Azlakwa ɗuh neŋ na ze tay ha. 6 Deɗek, neŋ na, na sər mətsike me lele nakə ma deyeteye a gər a ndo hay andza nəteye təbey. Ane tuk na, məsəre wu i Mbəlom na, nəmaa ɗakum ha parakka sik haladzay.

7 Ahəl niye na ɗakum ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom na, na tsətsah fakuma suloy bay. Na həna ha gər ga ka dala na, hərwi kurom hərwi ada nâ dzəna kurom ka tsəveɗ i Mbəlom. Ɗuh na ge andza niye na, mənese ɗaw? 8 Ahəl nakə neŋ faya na giye məsler mə gay kurom aye, na təma ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə slərenɟew suloy. Na təra tay ha nəteye ɗuh mətawak eye hay hərwi ada nâ dzəna kurom. 9 Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, kwa hawa i wu hay a geŋ bəbay, na tsətsah fakuma wuray bay. Kə ge wu andaya fagaya bay na, ndo məpe mədzal gər neheye ka dala i Masedowan ti yaw tə vəleŋ. A həlay nakə hawa i wu a geŋ aye na, na gakum ɗaretsətseh bay tebiye ada ɗaɗa ma seŋeye matsətsehe fakuma wu bay. 10 Na giye zlapay hərwi na təma fakuma abəra suloy ɗaɗa bay, ndəray ma sliye faya madərəzleŋ ka bazlam bay. Na giye ha zlapay kwa ka waray ka dala i Akay.* Wu nakə na tsik aye, na tsik na, deɗek ta məzele i Yesu Kəriste nakə mə neŋ aye. 11 Na ge andza niye na, hərwi nakə na wuɗa kurom bay aye ɗaw? A'ay, Mbəlom a sər ha na wuɗa kurom.

---

* **10:15** Zəba ma Roma hay 15.17-21. † **10:17** Zəba ma 1 Koriŋte hay 1.31. * **11:10** Zəba ma 2 Koriŋte hay 1.1.

12 Wu nakə faya na giye na, na giye andza niye huya hərwi ada ndo i maslaŋ
i Mbəlom neheye tə ɗawa ha bazlam i Mbəlom tə maraw me aye tâ huta tsəveɗ
ka məge zlapay ta məsler tay nakə tə gwaɗ faya ta giye andza nəmay aye bay.
13 Ndo niye hay na, nəteye ndo i maslaŋ hay ta deɗek eye bay. Nəteye faya
ta vateye gər a ndo hay ta məsler tay niye, ta mbəɗa ha bo tay andza ndo i
maslaŋ i Kəriste. 14 Wu niye na, mâ gakum wadəŋ wadəŋ bay. Kwa Fakalaw
bəbay a mbəɗawa ha bo andza gawla i Mbəlom nakə a dəv dzaydzay aye.
15 Taɗə Fakalaw faya ma giye andza niye na, mâ gakum wadəŋ wadəŋ bay.
Ndo i məsler ŋgay hay ta mbəɗa ha bo hərwi ada tâ ndzəkit bo ta ndo neheye
faya ta tətikateye tsəveɗ nakə deɗek eye a ndo hay aye. Pat nakə məndzibəra
ma ndəviye aye na, Mbəlom ma pərateye ka wu tay nakə tə ge aye.

Pol a zlapa tə ɗəretsətseh ŋgay neheye a sa aye

16 Na masiye ha, na tsikakumeye sa, ndəray mâ dzala neŋ na, gər mavuwe
bay. Taɗə ka dzalum mə gər kurom gər a vuweŋ na, təmum andza niye hərwi
ada neŋ nâ sla faya məge zlapay dərmak andza nakə ka vəlawumatay tsəveɗ
a gər mavuwe hay aye. 17 Wu nakə na tsikiye na, na tsikiye andza nakə a
say a Bəy Maduweŋ aye bay. Ahəl nakə na giye zlapay aye na, ta deɗek na
tsikiye me andza gər mavuwe. 18 Na zəba faya na, ndo hay haladzay faya ta
giye zlapay andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Neŋ dərmak na giye
andza nəteye. 19 Ka gwaɗum nəkurom na, ka tsahum ba? Ka zalumatay a
gər mavuwe hay ta mədzal gər kurom. 20 Ka vəlumatay tsəveɗ a ndo hay tâ
təra kurom ha andza beke hay, ta səpatiye fakuma abəra wu kurom hay ta
bəbərek, tâ vakum gər, tâ zəba fakuma andza wu kəriye ada tâ fakum. Ka
vəlumatay tsəveɗ andza niye. 21 Ah! Neŋ na, horoy a geŋ haladzay. Neŋ bəle
eye, na gakum andza niye təbey.

Anəke na tsikiye me andza gər mavuwe. Na giye zlapay tə wu nakə ndo
siye hay faya ta giye ha zlapay aye dərmak. 22 Tə gwaɗ nəteye na, Hebrœ
hay. Neŋ dərmak ndo i Hebrœ. Tə gwaɗ nəteye Israyel hay. Neŋ dərmak
ndo i Israyel. Nəteye slala i Abraham. Neŋ dərmak slala ŋgay. 23 Nəteye ndo
məge məsler i Yesu Kəriste. Neŋ na ze tay ha. Na tsikiye andza neŋ ndo i
matərakahaŋ. Na ge məsler tə mawura bo eye a ze i tay. Tə gəsawa ga a
daŋgay madzəga haladzay, a ze i tay, ta ndaɓa ga madzəga haladzay, a ze i
tay, na sər məmətе madzəga haladzay, a ze i tay. 24 Madzəga zləm Yahuda
hay ta ndaɓa ga ta mandalaɓa, tə ndaɓawa ga na, kuro kuro mahkar gər eye
tsɨɗ.† 25 Madzəga mahkar, Roma hay ta kəɗ ga, sik nəte ta kal ga tə kwar hərwi
məkəɗe gay. Madzəga mahkar kwalalaŋ i yam ka bətuk may ha a huɗ i yam.
Sik nəte ta həpat kwa ta həvaɗ, na həna mə huɗ i yam. 26 Sik haladzay ahəl
nakə faya na həhaliye na, na sa ɗəretsətseh hərwi mazaw nakə ma zliye ga
aye, na sa ɗəretsətseh hərwi məkal hay ta zleŋ zay haladzay, na sa ɗəretsətseh
hərwi ndo neheye nəteye Yahuda hay bay kwa tə hələy i Yahuda gwala ga
hay, ta pəreŋ haladzay. Na sa ɗəretsətseh haladzay kwa ma wuzlahgəma,
kwa mə kəsaf, kwa ka gər i bəlay. Ndo neheye tə gwaɗay a gər tay nəteye
ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ta geŋ ɗəretsətseh haladzay. 27 Na ge məsler
haladzay ta gədaŋ ada na sa ɗəretsətseh, madzəga haladzay na hutawa tsəveɗ
ka məndzehəre bay, madzəga haladzay na ndzawa ze mənde wu mənday
ada ze məse yam, mətasl a gaweŋ ada na hutawa peteкeɗ məpe ka bo bay.
28 Ɗəretsətseh siye hay andaya, ane tuk na, na tsikiye sa bay. Na tsikiye ka
wu mekeleŋ eye ɗekɗek. Ma mədzal gər na, na dzalawa ka ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu Kəriste huya. Na dzalawa fataya pat pat. 29 Taɗə ndoweye kə

† **11:24** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 25.3.

ge bəle ka tsəveɗ i Mbəlom na, a wur fagaya haladzay andza maa ge bəle na, neŋ. Taɗə ndoweye kə dəɗ a mezeleme na, a wur fagaya haladzay andza faya ta fəkiye ga ta ako.
30 Taɗə na giye zlapay na, na giye zlapay tə bəle ga. 31 Mbəlom Bəba i
Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste, mazembeɗe nakə ndo hay ta zambaɗeye, tâ
zambaɗay. Neŋgeye a sər ha na raw me bay. 32 Ahəl niye ahəl nakə neŋ ma
Damas aye na, bəy bagwar eye i gəma niye tə zalay Aretas. A pa bəy hərwi
məlәve wuzlahgəma. Bəy a pay ndo hay ka tsəveɗ hərwi məgəse ga. Gəma
niye na, malawara eye ta zleɗ. 33 Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka
Yesu tə pa ga a kəteh, tə ɓar faya ləɓer. Tə zla ga ahaya abəra tə mavavar. Tə
mbəzla ga ahaya sərəhəhə abəra ma wuzlahgəma niye. Na təmaw abəra mə
həlay i bəy niye.‡

12

Pol a sər ha gədaŋ i Yesu Kəriste

1 Kutoŋ na giye zlapay huya. Na sər ha ma giye ŋgama kwa tsekweŋ bay
tebiye. Ane tuk na, anəke na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a bəzeŋ ha ma
məsine aye. 2 Na sər ndoweye andaya madzapa eye tə Yesu Kəriste. Kə ndza
ma giye məve kuro gər eye faɗ, Mbəlom a zla na a mbəlom ka təv ŋgay. Agəna
Mbəlom a bəzay ha ma məsine, agəna ki ye tə slo i bo ŋgay ta deɗek, Mbəlom
nəte ŋgweŋ a sər. 3 Ayaw! Mbəlom kə zla na ndo niye a mbəlom ka təv ŋgay.
Agəna məsine a gay, agəna ki ye ta deɗek, maa sər na, Mbəlom. 4 Ahəl nakə
neŋgeye mə ɗəma aye na, kə tsəne wu nakə ndo zezeŋ ma sliye mətsike bay
aye. Ta vəl faya tsəveɗ a ndo hay ka mətsike bay. 5 Na giye zlapay na, ta ndo
niye, ane tuk na, ka wu neheye tebiye a zəbeŋ ɗəre a neŋ aye na, na giye
zlapay tə bəle ga ɗekɗek tsa. 6 Taɗə a seŋ məge zlapay na, na tsikiye me andza
gər mavuwe bay, wu nakə na tsikiye na, ma təriye deɗek. Ane tuk na, na giye
zlapay bay hərwi a seŋ bay nakə ndo ta rəheŋeye ha gər hərwi wu neheye
na giye ha zlapay aye. A seŋ tâ rəheŋ ha gər ɗuh na, hərwi bazlam neheye
ŋgwalak eye hay tə tsəne abəra mə bazlam ga aye ada tə ŋgatay a mede ga.
7 Haɓe na, na giye zlapay hərwi wu nakə Mbəlom a bəzeŋ ha aye. Ane
tuk na, Mbəlom a vəleŋ nakə ma wuriye fagaya mə bo aye hərwi ada nâ ge
zlapay sa bay. Mbəlom a geŋ wu niye na, tə həlay i ndo i maslaŋ i Fakalaw
nakə a sləraw hərwi məndeɓe ga hərwi ada nâ ge zlapay bay. 8 Madzəga
mahkar na ɗuwulay naha me a Bəy Maduweŋ hərwi ada mâ zla fagaya abəra
ɗəretsətseh nakay. 9 Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gweɗeŋ: «ŋgwalak ga na, ɗa
kar. Hərwi gədaŋ ga ma zəbiye na, ahəl nakə nəkar bəle aye.» Kə ge andza
niye na, ɗərev ga maŋgwasa eye haladzay. Neŋ faya na ŋgalakiye hərwi gədaŋ
i Kəriste mandza eye mə neŋ. 10 Hərwi niye ɗərev ga maŋgwasa eye hərwi
nakə neŋ bəle eye. Kwa taɗə faya ta tseɗeŋeye, kwa taɗə faya ta pəreŋeye, kwa
taɗə ɗəretsətseh siye hay faya ta ndzeŋeye a gər, kwa taɗə wu hay ta zeŋ gədaŋ,
na sər ha faya na giye ɗəretsətseh hərwi Kəriste ada ɗərev ga maŋgwasa eye
hərwi ahəl nakə neŋ bəle eye na, Kəriste ma vəleŋeye gədaŋ ŋgay.

Pol a dzala ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Koriŋte aye

11 Na tsik me andza gər mavuwe, ane tuk na, maa geŋ kutoŋ na, nəkurom.
Na zambaɗay a bo ga na, hərwi nəkurom ka zambaɗum ga ha bay. Haɓe
mata zembeɗe ga ha na, nəkurom na gwaɗ bəɗaw? Neŋ wuray kəriye, ane
tuk na, ndo i maslaŋ kurom neheye ka gwaɗum nəteye bagwar eye hay

‡ **11:33** Zəba mə Məsler hay 9.23-25.

haladzay aye na, ta ze ga ha bay. 12 Nəkurom ka sərum ahəl nakə neŋ mə gay
kurom aye na, na ge məsler ta məzle ŋgatay mə ɗəretsətseh ada Mbəlom kə ge
masuwayaŋ wal wal haladzay tə həlay ga. Masuwayaŋ neheye a ɗa ha na,
neŋ ndo i maslaŋ ŋgay ta deɗek. 13 Na ge wu hay mə gay i ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu Kəriste siye hay ada na ge mə gay kurom bay na, andaya ɗaw?
Wu andaya nəte tsa nakə na ge mə gay kurom bay aye. Na tsətsah fakuma:
«Ndayum ga ha wu mənday» bay. Kə ge na gakum lele bay na, pəsum ga ha!
14 Anəke na, mazlambar na diye naha a gay kurom mamahkar eye. Na ye
naha na, na təmiye ka vəlumeŋ wu wal bay. Wu nakə a seŋ aye na, ɗərev
kurom bəna wu kurom hay bay. Andza i wawa hay ta bəba tay hay. Maa
vəlatay wu a bəba hay na, wawa tay hay bay. Ɗuh maa vəlatay wu a wawa
hay na, bəba tay hay. 15 Kwa taɗə na dziye ha wu ga tebiye, kwa taɗə na vəliye
ha məsəfəre ga peteh hərwi madzəne kurom na, a yeŋ a gər haladzay. Ass!
Ka wuɗum ga sa bay na, hərwi nakə na wuɗa kurom ka zal aye ɗaw?
16 Na gwaɗ ka sərum ha na tsətsah fakuma vəlumeŋ wu bay! Ane tuk na,
ndo siye hay mə walaŋ kurom tə gwaɗ: «Pol neŋgeye bəbərek eye, faya ma
vakweye gər.» 17 Na vakum gər na, ma kəkay? Na vakum gər na, ta ndo
nəte mə walaŋ i ndo neheye na slər tay naha a gay kurom aye tsukuɗu, ma
kəkay? 18 Na tsətsah ka Titus mâ ye naha a gay kurom. Na slər naha malamar
mekeleŋ eye nakə ka sərum na aye tâ ye naha salamay.* Ti ye naha na, Titus
kə vakum gər hərwi məzle suloy kurom ɗaw? Titus tə neŋ, nəmay salamay
mədzal gər may nəte bəɗaw ada faya nəmaa zəŋgaliye tsəveɗ eye nəte bəɗaw?
19 Wu nakə nəmaa watsa a ɗerewel nakay aye na, agəna ka dzalumeye
na watsakum naha hərwi məge me abəra ka bo may kame kurom. Nəmaa
tsik na, kame i Mbəlom hərwi nəmay ndo i Kəriste hay. Nəkurom malamar
may neheye nəmaa wuɗa kurom haladzay aye, nəmaa tsikakum wu neheye
tebiye na, hərwi a samay madzəne kurom hərwi ada kâ gəlum ka tsəveɗ i
Mbəlom. 20 Ɗərev faya ma diye fagaya abəra hərwi na dzala agəna ahəl nakə
na ye naha a gay kurom aye, na ndzakumeye a gər nəkurom ka tsəveɗ nakə
lele bay aye. Mede kurom ma deyeŋeye a gər bay. Taɗə kə ge andza niye na,
mede ga ma deyakumeye a gər bay. Agəla na ndzakumeye a gər na, faya ka
tərumeye mə walaŋ kurom, faya ka gumeye ka bo sələk mə walaŋ kurom,
faya ka gumeye ka bo mevel, faya ka ŋgənumeye bo, faya ka tsikumeye wu
nakə lele bay aye ka ndo hay, faya ka nasumeye ha məzele i ndo siye hay,
faya ka ɗəslumeye ha gər a bo kurom ada faya ka gumeye wu neheye a ye ta
tsəveɗ nakə ŋgwalak eye bay aye. 21 Agəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom
sa aye na, ɗərev ga ma ŋgwasiye kame i Mbəlom sa bay. Na dzədzar hərwi na
ye naha na, agəna na ndzeye a gər a ndo i mezeleme hay haladzay mə walaŋ
kurom ta gər ha mezeleme bay. Agəla nəteye huya ta giye wu nakə lele bay
aye, nəteye faya ta giye madama, faya ta giye wu neheye lele bay aye tebiye.
Kə ge andza niye na, na ta tuwiye hərwi tay.

13

Mandəve i bazlam

1 Aza na diye naha a gay kurom na, mamahkar eye. Nəmaa giye sariya ka
ndo neheye faya ta giye mənese aye ada nəmaa giye andza nakə tə watsa mə
Ɗerewel i Mbəlom, tə gwaɗ: «Ta ŋgəniye sariya i wu hay tebiye na, ndo məhəle
mbal hay sulo kəgəbay mahkar tâ ge andaya bəna sariya ma ŋgəniye bay.*»

* **12:18** Pol kə tsik ka malamar niye tsiy. Zəba 2 Koriŋte hay 8.22.
* **13:1** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 19.15; Mata 18.16; 1 Timote 5.19; Hebrœ 10.28.

2 Mede nakə na ye naha masulo aye na, ɓa na tsikatay a ndo neheye faya ta
giye mənese ada a ndo siye hay tebiye dərmak. Anəke na, na ye naha zuk bay.
Na masakumeye naha mətsike wu nakə na tsikakum aye. Aza na ye naha na
gəriye ndəray kwa nəte bay tebiye. 3 Maa tsik me tə bazlam ga Kəriste ɗaw
na, na gwaɗ a sakum məsəre ha bəɗaw? Ka ta sərumeye ha! Neŋgeye na bəle
eye kame kurom bay, ma giye məsler mə walaŋ kurom ta gədaŋ. 4 Ahəl nakə
ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye na, deɗek neŋgeye bəle eye. Ane tuk
na, kə lətsew abəra ma mədahaŋ, neŋgeye andaya ta gədaŋ i Mbəlom. Nəmay
na, nəmay madzapa eye tə neŋgeye. Nəmaa həniye ha gər hərwi matəre bəle
eye hay. Ane tuk na, aza nəmaa ye naha a gay kurom na, nəmaa bəziye ha
nəmay ta məsəfəre ta sifa ŋgay, nəmaa giye məsler ta gədaŋ i Mbəlom.

5 Tsətsahumay a gər kurom, zəbum ka məndze kurom, nəkurom mandza
eye andza ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ŋgway ɗaw? Yesu Kəriste andaya
mə nəkurom na, ka sərum ha bəɗaw? Kə ge andza niye bay na, ka dəɗumeye
abəra ka tsəveɗ. 6 Ane tuk na, kwa kəkay kəkay bəbay na, ka sərumeye ha
ta deɗek nəmay na, nəmaa dəɗ abəra ka tsəveɗ bay. Nəmay na, ndo i maslaŋ
i Yesu hay ta deɗek. 7 A samay ndo hay tâ gwaɗ famaya, nəmaa ge məsler
lele mə gay kurom bay. Wu nakə a samay aye na, nəmaa ɗuwulay naha
me a Mbəlom hərwi ada kâ gum mənese sa bay. Kwa taɗə ndo hay tə gwaɗ
nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay na, wu nakə a samay aye na, kâ
gum ŋgwalak. 8 Nəmaa tsik andza niye na, hərwi nəmaa sliye faya mənese ha
bazlam deɗek eye bay. Nəmaa sliye faya məge na, wu nakə deɗek eye ɗekɗek.
9 Taɗə nəkurom gədaŋ eye ka tsəveɗ i Mbəlom, kwa taɗə nəmay bəle eye hay
na, ɗərev may faya ma ŋgwasiye huya. Nəmaa ɗuwulay naha me a Mbəlom
hərwi ada mâ dzəna kurom ka məgəle ka tsəveɗ ŋgay.

10 Hərwi niye na watsakum naha ɗerewel nakay ka bo abəra anəke na,
hərwi ada nâ ye naha ɓa ka tsətsahum məpəse me tsiy na, na tərakumeye
sa bay. Ta deɗek Mbəlom kə vəleŋ tsəveɗ ka matərakum hərwi ada nâ nas
kurom ha ɗuh bay, ane tuk na, hərwi ada nâ dzəna kurom ka məgəle kame
kame.

11 Malamar ga hay, anəke na, na ndəv ha bazlam ga kanaŋ! Pəlum məgəle
ka tsəveɗ i Mbəlom, vəlum gədaŋ a bo mə walaŋ kurom nəte nəte, ndzum
ayaw ayaw mə walaŋ kurom, ndzum ka təv manəte eye tə zay. Ada Mbəlom,
neŋgeye nakə a wuɗa ndo hay aye ada faya ma vəlateye zay a ndo hay aye,
ma gakumeye gər.

12 Tsikum me a bo lele mə walaŋ kurom nəte nəte andza malamar hay. Ndo
məpay bəzay a Mbəlom hay tebiye kanaŋ ta tsikakum naha me.

13 Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama. Mbəlom mâ
rahakum ha ɗərev kurom tə mawuɗe bo ŋgay. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye mâ
dzapakum ha ɗərev kurom hay nəte nəte.

Ɗerewel nakə Pol a watsatay naha a Galat hay aye

Məfələkwe

Ɗerewel i Pol nakə a watsatay naha a Galat hay aye na, a tsikatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ta diye i tsakay i Turki nakə anəke aye. Pol a pa gay i maɗuwule me a hələy mahəhele ŋgay masulo eye ta mahkar eye. Ma dəba ŋgay na, ndo mekeleŋ eye hay ti yaw tə labara wal abəra ka bəmalə i Pol.

Ma Galat na, slala i ndo hay wal wal: Yahuda neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə siye i ndo neheye ti yaw abəra mə kule mekeleŋ eye mə dəma andza ma təv siye hay dərmak.

Pol faya ma gwaɗateye na, ka ta ndziye ta Mbələm na, məndze yak mâ ge lele ada ŋgwalak eye. A tsik niye na, tə gər i bazlam hay wal wal mahkar.

Ka madədo 1 ta 2 na, a təkər wu nakə a ge bo ka gər ŋgay aye.

Ka madədo 3 ta 4, Pol a ge me abəra ka labara ŋgay ta mətsike wu nakə a tsik ma Dzam Guram eye aye.

Ka madədo 5 ta 6. Pol a ɗa ha ma kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste, nəteye ta təmaw abəra ma beke i bazlam mapala eye.

1 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ndo i maslaŋ i Yesu. Neŋ ndo i maslaŋ i ndo hay bay, maa slər ga ha na, ndo hay bay. Maa slər ga ha na, Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay ta Mbələm Bəba kway nakə a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye. 2 Malamar siye hay tə neŋ kanaŋ tebiye nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye mahaya gər eye ka dala i Galat aye. 3 Mbələm Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay. 4 Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste kə vəl ha gər ŋgay, a mət na, hərwi ada Mbələm mâ pəsakway ha mezeleme kway hərwi ada wu i məndzibəra neheye lele bay aye tâ ge bəy ka gər kway sa bay. A ge na, andza nakə a say a Mbələm Bəba kway mâ ge aye. 5 Zambaɗakway a Mbələm ka tor eye. Mâ ge bo andza niye!

Labara ŋgwalak eye na, nəte ŋgweŋ

6 Wu nakə nəkurom faya ka gumeye na, a geŋ hərɓaɓəkka! Mbələm kə zalakum hərwi kâ tərum ndo ŋgay hay ada kə gakum ŋgwalak kəriye tə hələy i Yesu Kəriste. Ane tuk na, nəkurom faya ka mbəɗumeye dəba ta bəse tsa, ka pumeye bəzay a labara mekeleŋ eye nakə ka dzalum mə gər kurom ŋgwalak eye, ane tuk na, ŋgwalak eye bay. 7 Labara ŋgwalak eye na, nakə na tsikakum aye bəna, mekeleŋ eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbələm sa aye na, andaya bay. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo hay andaya faya ta kwasakumeye ha mədzal gər, a satay mənese ha ada mambəɗa ha Labara Ŋgwalak eye i Kəriste. 8 Taɗə ndoweye a tsikakum labara mekeleŋ eye wal abəra ka bəmalə nakə nəmaa tsikakum aye, kwa taɗə nəmay, kwa taɗə gawla i Mbələm na, Mbələm mâ vəlay mezeleme. 9 Ɓa nəmaa tsikakum tsɨy, ada anəke na maseye mətsikakum naha sa. Taɗə ndoweye kə tsikakum labara mekeleŋ eye wal abəra ka bəmalə nakə ka tsənum aye na, Mbələm mâ vəlay mezeleme. 10 Ka dzalum mə gər kurom na tsik andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ ɗəsleŋ ha gər ɗaw? A'ay! Andza niye bay. A seŋ na, Mbələm neŋgeye mâ ɗəsleŋ ha gər. Ka dzalum mə gər kurom na, a seŋ neŋ nâ yatay a gər a ndo

hay ɗaw? A'ay! Taɗə a seŋ nâ yatay a gər a ndo hay sa na, na sliye faya matəre ndo i məsler i Kəriste bay.

Pol a ɗa ha ma kəkay nakə a təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye

11 Malamar ga hay, sərum ha na, Labara Ŋgwalak eye nakə faya na ɗiye ha
aye, a yaw abəra mə bazlam i ndo hay bay. 12 Na tsəne abəra ka ndo hay bay,
ada maa tətikeŋ na, ndo hay wal bay sa tsa. Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay a
ɗeŋ ha.* 13 Mede ga nakə ahəl niye aye na paway bəzay a kule i Yahuda ma
kəkay na, ka tsənum. A həlay niye na, na gawatay ɗəretsətseh a məhay gər i
ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka zal naha haladzay. Na pəlawa tsəveɗ ka
mədze tay ha. 14 Mə walaŋ i ndo neheye məve may nəte aye na, na ze tay ha
siye i ndo may hay tə məpay bəzay a kule may Yahuda hay. Na vəlaway ha bo
ga peteh a kule i bəba təte may hay.

15 Ane tuk na, Mbəlom kə zla ga. A zla ga na, kwa ahəl nakə ta wa ga zuk
bay aye. Kə geŋ ŋgwalak ŋgay, a zeleŋ hərwi ada nâ ge məsler ŋgay a həlay nakə
a yay a gər aye. 16 A bəzeŋ ha wawa ŋgay mə neŋ hərwi ada nâ ɗa ha Labara
Ŋgwalak eye nakə a tsik ka neŋgeye a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye.
Ahəl nakə a bəzeŋ ha aye na, nəmaa ge faya mahəmba ta ndəray bay. 17 Na
ye a Zerozelem mata tsike me ta ndo neheye nəteye tə leheŋ matəre ndo i
maslaŋ i Yesu hay aye na, na ye ka təv tay bay. Na ye ɗuh kwayaŋŋa, na ye ka
dala i Arabi. Ma dəba aye, na maw na ye a Damas.

18 Məve mahkar a ye abəra mə ɗəma na, na ye a Zerozelem hərwi ada nâ
ŋgatay a Piyer. Nəmaa ndza ta neŋgeye na, məhəne kuro gər eye zlam tsa.†
19 Na ŋgatay na, a Yakuba malamar i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bəna,
na ŋgatay a ndo i maslaŋ i Yesu mekeleŋ eye bay. 20 Mbəlom a sər wu nakə
na tsik aye na, deɗek, na raw me bay. 21 Ma dəba eye na ye ka dala i Siri
ada a Silisi. 22 Ahəl niye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
Kəriste neheye ka dala i Yahuda aye na, tə sər ga ha zuk bay. 23 Tə tsənawa wu
neheye siye i ndo hay tə tsikawa fagaya, tə gwaɗawa: «Ndo nakə ahəl niye a
gawa kway ɗəretsətseh aye na, ka mbəɗa. Duh anəke faya ma ɗiye ha Labara
Ŋgwalak eye a ndo hay tuk. Ahəl niye na, a pəlawa tsəveɗ ka mədze ha ndo
neheye tə dzala ha ka Yesu aye.» 24 Ta zambaɗay a Mbəlom hərwi ga.

2

Ta təma Pol ma Zerozelem

1 Ma dəba i məve kuro gər eye faɗ na, neŋ ta Barnabas, nəmaa ye a
Zerozelem sa. Na zla na Titus ka həlay dərmak. 2 Na mbəɗa gər a ɗəma na,
hərwi Mbəlom ka bəzeŋ ha, a gweɗeŋ «do». Na ndisl naha a ɗəma na, nəmaa
haya gər ta bagwar i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu əzaɗ abəra ka ndo
hay mahəmeye. Na ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye nakə faya na ɗatay ha a
ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Agəna ta dzaliye na, məsler ga nakə
ahəl niye ta məsler ga nakə faya na giye a təra kəriye. 3 Titus nakə nəmaa ye
salamay aye na, neŋgeye ndo i Gərek, ane tuk na, ta gay kutoŋ ka mədəse bo
hərwi məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ta gay bay. 4 Ane tuk
na, ndo i maraw me hay tə yaw a walaŋ may ta bəbərek tay, a satay mâ ɗəs
bo. Tə fələkwaw ta məkal hərwi mazəbe ka tsəveɗ kway nakə ka ləvakwa gər
kway hərwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. A satay na, kâ tərakwa
beke i bazlam i Musa mapala eye sa. 5 Ane tuk na, nəmaa vəlatay tsəveɗ kwa

* **1:12** Zəba mə Məsler hay 9.3-6. † **1:18** Sefas na, məzele i Piyer ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste.

tsekweŋ bay tebiye. A samay na, Labara Ŋgwalak eye mâ ye kame huya ta deɗek nakə ada ka tsənumeye dərmak aye.

6 Ndo neheye tə gwaɗ nəteye bagwar eye hay aye, kwa taɗə nəteye bagwar eye hay, kwa taɗə nəteye bagwar eye hay bay, məndəre ga mey tey. Ka ɗəre i Mbələm ndo hay na, tə ləva nəte. Ahəl nakə faya na tsikiye wu nakə na ɗawa ha a ndo hay aye na, ndo neheye bagwar eye ta səkeheŋ ha faya wuray ka bazlam ga nakə na ɗawa ha aye bay. 7 Azlakwa bay tə sər ha ɗuh na, Mbələm kə vəleŋ Labara Ŋgwalak eye, a gweɗeŋ do ta ɗatay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye andza nakə a tsikay ahəl niye a Piyer, a gwaɗay do ta ɗatay ha a Yahuda hay aye. 8 Tə sər ha Mbələm nakə a vəlay gədaŋ a Piyer ada a təra ha ndo i maslaŋ i Yahuda hay aye na, neŋgeye Mbələm nakə a vəleŋ gədaŋ ada a slər ga ha ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, huya neŋgeye. 9 Yakuba ta Piyer ta Yuhana na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə sər ha nəteye ndo məndzatay kame, tə sər ha ta deɗek Mbələm kə vəleŋ məsler nakay a həlay. Hərwi niye tə gəseŋ həlay a neŋ ada a Barnabas. Andza məgweɗe nəmay tebiye bazlam may nəte. Andza niye nakə nəmay tebiye bazlam may a ye ka bo ta nəteye aye. Nəmay nəmaa diye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ada nəteye na, ta giye məsler mə walaŋ i Yahuda hay. 10 Wu nakə ta tsətsah famaya nəmaa giye na, nəte tsa. Wu niye na, na vəl ha bo ga ka məge dərmak. Tə gwaɗamay nəmaâ dzəna ndo i mətawak neheye mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem aye.

Pol a may ha maŋgok a Piyer ma Aŋtiyos

11 Ma dəba eye na, Piyer a yaw a Aŋtiyos, na gay me kame i ndo hay hərwi a ge wu nakə lele bay aye. 12 Kurre na, neŋgeye ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye Yahuda hay bay aye tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye. Aza ma dəba eye na, Yakuba a sləraw ndo hay a təv may. Ahəl nakə tə ndislew, Piyer a ŋgatatay na, a dazlay madayaw abəra mə walaŋ tay, kə nda wu mənday ta nəteye sa bay. A dzədzar ta ndo neheye tə gwaɗ ndo hay tebiye tâ ɗəs bo aye. 13 Siye i Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu andza Piyer aye dərmak. Kwa bo i Barnabas eye tə gər ŋgay a ge andza niye dərmak. Tə ge ta məvatay gər. 14 Na zəba faya na, tə pay bəzay a deɗek i tsəveɗ i Labara Ŋgwalak eye bay na, na tsikay a Piyer kame tay tebiye, na gwaɗay: «Nəkar ndo i Yahuda, ane tuk na, məndze yak nakə ka ndza kanaŋ aye na, andza ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Ka ndza andza nəkar Yahuda hay bay. Kə ge andza niye na, a saka ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye tâ ndza andza nəteye Yahuda hay na, hərwi mey?»

Ka təmakweye na, ta məpe mədzal gər kway ka Yesu Kəriste

15 Nəkway na, tə wa kway Yahuda hay bəna nəkway ndo i slala i siye i ndo neheye tə sər bazlam i Mbələm mapala eye bay aye bay. 16 Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka sərakwa ha ndəray ma sliye matəre tsəɗaŋŋa kame i Mbələm bay, say ndo nakə kə pa mədzal gər ŋgay ka Yesu Kəriste aye. Bəna ndo nakə faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ma təriye tsəɗaŋŋa bay. Nəkway bəbay ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste nakə ada Mbələm a təma kway andza ndo neheye nəteye ŋgwalak eye kame ŋgay aye. Bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay. Ndəray ma sliye faya matəre ŋgwalak eye kame i Mbələm hərwi nakə faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay.*

* **2:16** Dəmes hay 143.2; Roma hay 3.20, 23.

17 Andza niye, nəmay Yahuda hay a samay matəre ŋgwalak eye hay kame
i Mbəlom na, hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye. Kə
ge nəmay andza niye na, nəmaa təra andza ndo neheye ka zalakway ndo i
mezeleme hay hərwi faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay
aye. Niye na, andza məgweɗe Kəriste faya ma diye may ha a mezeleme ɗaw?
Kwa tsekweŋ andza niye ɗuh bay! 18 Maga eye na, andza nakay ɗuh: Taɗə
ndoweye kə gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye hərwi nakə ma
təriye ha ŋgwalak eye bay aye, ada ma dəba eye a mbəɗa gər məpay bəzay sa,
a zəba faya andza wu nakə ŋgwalak eye sa. Niye a ge na, wu nakə a yay a
gər a Mbəlom bay aye. 19 Neŋ na mət na, hərwi bazlam i Musa mapala eye.
Neŋ kame ŋgay na, andza ndo nakə maməta eye aye. A ge bo andza niye na,
hərwi ada nâ ge andaya ta sifa kame i Mbəlom. Ahəl nakə ta dar na Kəriste ka
mayako mazləlmbaɗa eye na, neŋ madzapa eye tə neŋgeye, nəmaa mət ka bo
salamay.† 20 Neŋ na, sifa nakə anəke na ndziye ha aye na, i ga bay, mandza eye
mə neŋ na, Kəriste. Məndze ga nakə na ndziye ka məndzibəra anəke aye na,
na ndziye hərwi nakə na dzala ha ka neŋgeye Wawa i Mbəlom nakə a wuɗa
ga aye ada a vəl ha gər ŋgay hərwi ga aye. 21 Neŋ na, ɗaɗa na kərahiye ŋgwalak
i Mbəlom nakə a geŋ aye ta məme a bazlam i Musa mapala eye bay. Taɗə ta
deɗek ndoweye ma təriye tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom hərwi faya ma pay bəzay
a bazlam i Musa mapala eye na, niye na, Kəriste a mət kəriye, kə ge ŋgama
bay. Ɗuh andza niye bay!

3

Bazlam i Musa mapala eye ta məpe mədzal gər ka Yesu

1 Nəkurom Galat hay, maa zla fakuma abəra metsehe na, mey? Maa ndzək
kurom way? Na ɗakum ha parakka lele hərwi ada kâ tsənum ma kəkay nakə
Yesu Kəriste a mət ka mayako mazləlmbaɗa eye. 2 Na tsətsahiye fakuma wu
nəte. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə Mbəlom a vəlakum aye na, a vəlakum na,
hərwi nakə faya ka pumay bəzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye ɗaw?
A'ay, Mbəlom a vəlakum Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, hərwi nakə ka tsənum
Labara Ŋgwalak eye ada ka dzalum ha faya aye, na gwaɗ ba? 3 Metsehe
andaya fakuma bay na, hərwi mey? Ka dazlumay ahəl niye na, ta gədaŋ i
Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Anəke a sakum mandəv ha ta gədaŋ kurom eye na,
ma kəkay? 4 Wu neheye tebiye a ndzakum a gər aye ka dzalum na, kəriye tsa
ɗaw? Ta deɗek ma təriye kəriye tsa bay. 5 Mbəlom a vəlakum Məsəfəre ŋgay
ada a ge masuwayaŋ hay mə walaŋ kurom na, hərwi nakə ka pumay bəzay
a bazlam i Yahuda hay mapala eye ɗaw? A'ay, a ge na, hərwi nakə ka pumay
zləm a Labara Ŋgwalak eye ada ka pum mədzal gər kurom ka Kəriste aye.

6 Wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik ka Abraham aye na, məmum ahaya a gər,
a gwaɗ: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i
deɗek kame ŋgay.*» 7 Niye na, andza məgweɗe, wawa i Abraham deɗek eye
hay na, ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye. 8 Tə watsa kurre mə Ɗerewel i
Mbəlom, a gwaɗ: «Mbəlom ma təmiye ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye,
ma piye tay ha nəteye ŋgwalak eye hay kame ŋgay. Niye na, hərwi ta dzala ha
ka neŋgeye.» Abraham a tsəne Labara Ŋgwalak eye nakay na, kurre. Mbəlom

† **2:19** Ahəl niye hərwi madayay a gər a Mbəlom ada matəre ŋgwalak eye kame ŋgay na, Pol a paway
bəzay a bazlam i Musa mapala eye. A pa mədzal gər ka Yesu Kəriste na, a zəba faya bazlam i Musa
mapala eye ma təriye ha ndo ŋgwalak eye bay. Hərwi niye a gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala
eye. * **3:6** Madazlay i wu hay 15.6.

a gwaɗ: «Na piye ŋgama ka ndo i məndzibəra hay tebiye hərwi yak.[†]» 9 Andza
nakə ahəl niye Mbəlom a pa ŋgama ka Abraham hərwi nakə a dzala ha ka
Mbəlom aye na, Mbəlom ma piye ŋgama ka ndo neheye tebiye tə dzala ha ka
neŋgeye andza niye dərmak.
10 Ndo neheye tə dzala, tə gwaɗ ta təriye ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom ta
məge wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye na, Mbəlom ma vəlateye
mezeleme. Andza niye, tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom na, a gwaɗ: «Ndoweye
kə pay bəzay a wu neheye mawatsa eye mə Ɗerewel i Musa aye pat pat bay
na, Mbəlom ma vəleye mezeleme.[‡]» 11 Ka sərakwa ha bazlam i Musa mapala
eye ma sliye matəre ha ndo ŋgwalak eye kame i Mbəlom bay. Ka sərakwa ha
na, hərwi tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: «Ndo nakə kə dzala ha
ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ŋgwalak eye ka ɗəre ŋgay, ada ma
hutiye sifa.[§]» 12 Ane tuk na, məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na,
wal ta məpe mədzal gər ka Mbəlom. Ɗuh andza nakə tə watsa a Ɗerewel i
Mbəlom aye na, tə gwaɗ: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye
na, ma hutiye sifa deɗek eye tə neŋgeye.[*]» 13 Andza niye Mbəlom a vəlakway
mezeleme na, hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye
peteh bay aye. Ane tuk na, Kəriste a yaw, a zla təv məndze kway hərwi ada
Mbəlom mâ vəlay mezeleme a neŋgeye a bəram kway. A ge andza niye na,
a səkəma kway ahaya hərwi ada Mbəlom mâ vəlakway mezeleme sa bay.
Andza nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye, tə gwaɗ: «Ndo nakə ta dar na
ka mayako aye na, Mbəlom kə vəlay mezeleme.[†]» 14 Yesu Kəriste a ge andza
niye na, hərwi ŋgama nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaɗay «na ta
vəlakeye» na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ta hutiye tə həlay i Yesu
Kəriste dərmak. A ge andza niye na, hərwi ada nəkway kâ hutakwa Məsəfəre
nakə Mbəlom a tsik kurre a gwaɗ ma vəlakweye hərwi nakə ka pakwa mədzal
gər kway ka neŋgeye aye.

Bazlam i Musa mapala eye ma nasiye ha wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye aye bay

15 Malamar ga hay, na ɗakumeye ha wu nakay tə wu neheye ka
ŋgatawakway pat pat aye. Taɗə ndo hay sulo tə ndza ka təv manəte eye, tə
ma ha ka bo bazlam ada tə ɓar dzam mə walaŋ tay na, ndo andaya ma sliye
faya məpəla tay ha ɗaw? Ndəray ma sliye faya masəkah ha faya wuray bay
dərmak. 16 Dzam nakə Mbəlom a ɓar aye dərmak andza niye. Mbəlom a tsik
kurre, a gwaɗ ma vəliye wu neheye na, a Abraham. Kə tsik, a gwaɗ ma vəliye
a hulfe ŋgay dərmak. Ta watsa mə Ɗerewel i Mbəlom, Mbəlom ma vəliye wu
neheye a Abraham ada a hulfe ŋgay hay na, andza niye bay. Tə tsik bazlam
niye na, ka hulfe nəte tsa. Hulfe niye na, Kəriste.[‡] 17 Wu nakə a seŋ mətsike
aye na, anaŋ: Mbəlom a ɓar dzam ta Abraham kurre. Ma dəba i məve temerre
faɗ tə kuro kuro mahkar na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Musa. Andza
niye, bazlam i Musa mapala eye ma sliye məpəle ha dzam nakə Mbəlom a ɓar
ta Abraham kurre aye bay, wu nakə a tsik, a gwaɗ ma vəliye na, ma sliye faya
mənese ha bay. 18 Taɗə Mbəlom ma vəliye wu a ndo hay hərwi nakə faya ta
pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, andza məgweɗe ma vəliye hərwi
kə gwaɗ ma vəliye sa bay. Ane tuk na, Mbəlom a pa ŋgama ka Abraham na,
hərwi nakə a tsikay kurre a gwaɗay ma ta giye andza niye aye.

[†] **3:8** Madazlay i wu hay 12.3. [‡] **3:10** Bazlam mapala eye masulo eye 27.26. [§] **3:11** Habakuk 2.4. [*] **3:12** Levitik 18.5; Roma hay 10.5. [†] **3:13** Bazlam mapala eye masulo eye 21.23. [‡] **3:16** Madazlay i wu hay 12.7.

Mbəlom a vəlakway bazlam mapala eye na, hərwi mey

19 Taɗə kə ge andza niye na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Yahuda hay
na, hərwi mey? Mbəlom a vəlamay na, hərwi ada kâ sərakwa ha wu neheye
lele bay kame ŋgay aye. A vəl na, ka təmaɗ eye hus ahəl nakə hulfe i Abraham
ki yaw aye, ndo nakə Mbəlom a gwaɗ ma ta vəleye wu niye aye. Ma dəba eye
na, gədaŋ i bazlam mapala eye andaya sa bay. Mbəlom a vəl bazlam mapala
eye a gwala ŋgay hay na, hərwi ada tâ yaw, tâ ɗay ha a Musa ada Musa mâ
ɗatay ha a Yahuda hay.§ 20 Ndo məma ha bazlam neŋgeye na, mə walaŋ i
bəruk hay sulo huya, ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom a gwaɗay a Abraham
na ta vəlakeye wu aye na, a ge neŋgeye mahəŋgeye bəna ndəray andaya mə
walaŋ tay bay.*
21 Andza məgweɗe na, wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye na, a say a
bazlam mapala eye bəɗaw? A'ay, andza niye bay. Taɗə kə ge bazlam mapala
eye nakə Mbəlom a vəl aye ma vəliye sifa a ndo hay na, haɓe ma sliye məge
tay ha ndo hay ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom, ane tuk na, bazlam mapala
eye andaya andza niye bay. 22 Azlakwa ɗuh tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom
na, tə gwaɗ: Ndo i məndzibəra hay tebiye nəteye mə həlay i mezeleme. A ge
andza niye na, hərwi ada Mbəlom mâ vəl wu nakə a gwaɗ ma vəlateye a ndo
neheye tə pa mədzal gər tay ka Yesu Kəriste aye. A vəlatay na, hərwi nakə tə
dzala ha ka Yesu Kəriste aye tsa.
23 Ahəl niye na, tsəveɗ andaya hərwi ada ndo hay tâ dzala ha ka Yesu zuk
bay, bazlam i Musa mapala eye a ləva kway. Bazlam i Musa mapala eye a ləva
kway hus a həlay nakə Mbəlom a ɗakway ka tsəveɗ i mədzal ha ka Kəriste aye.
24 Andza niye, bazlam i Musa mapala eye a təra andza ndo matsəpe kway
hus a həlay nakə Kəriste ma deyeweye aye. Bazlam mapala eye a təra ahəl
niye na, andza niye, hərwi ada Kəriste ki yaw na, ka tərakweye ŋgwalak eye
hay kame i Mbəlom. Niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka neŋgeye. 25 Anəke
na, Mbəlom ka həndəkakway tsəveɗ i mədzal ha ka Kəriste, bazlam i Musa
mapala eye ma tsəpiye kway sa bay. 26 Anəke na, nəkurom madzapa eye tə
Yesu Kəriste, nəkurom tebiye wawa i Mbəlom hay hərwi ka dzalum ha ka
neŋgeye. 27 Neheye tebiye tə dzapa tə Kəriste mə madzəhuɓe tay ha nakə ta
dzəhuɓ tay ha aye na, ta mbəɗa, məndze tay a ndzəkit bo i Kəriste. 28 Taɗə
agəna nəkar Yahuda, kəgəbay nəkar Yahuda bay na, ma giye wuray bay. Taɗə
nəkar beke, kəgəbay beke bay na, ma giye wuray bay. Kwa taɗə nəkar hasləka
eye, kwa taɗə nəkar ŋgwas eye, ma giye wuray bay. Nəkurom tebiye nəte
hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. 29 Kə ge nəkurom madzapa
eye tə Kəriste na, andza məgweɗe nəkurom dərmak ma hulfe i Abraham. Ka
ta hutumeye wu neheye tebiye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwaɗ ma vəleye a
Abraham ada a hulfe ŋgay hay aye.

4

1 Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Maga eye na, andza wawa nakə
ma ndiye gay i bəba ŋgay aye. Ahəl nakə neŋgeye wawa eye mba kwa taɗə wu
i bəba ŋgay tebiye i ŋgay bəbay na, neŋgeye andza beke. 2 Ahəl nakə neŋgeye
wawa eye mba aye na, ndo hay ta geye gər, ta geye gər a wu ŋgay hay dərmak
hus a məpesle həlay i bəba ŋgay nakə ma ndisliye a ɗəma aye. 3 I kway andza
niye dərmak. Ahəl nakə nəkway andza wawa hay mba aye na, nəkway beke i

§ **3:19** Ka kule i Yahuda hay na, Mbəlom a ɗay ha bazlam ŋgay mapala eye a Musa tə həlay i gawla
ŋgay hay. Musa neŋgeye ndo məme ha mə walaŋ i gawla i Mbəlom hay ta Yahuda hay. * **3:20** Zəba
mə Bazlam mapala eye masulo eye 6.4.

məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay neheye faya ta ləviye məndzibəra aye. 4 Ane tuk na, ahəl nakə məpesle i hələy i Mbəlom a ndisl a ɗəma aye na, a sləraw wawa ŋgay. Ŋgwas a wa na. A pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele, 5 hərwi ada mâ təma tay ha ndo neheye nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye ada kâ tərakwa wawa i Mbəlom hay. 6 Wu nakə ka sərakweye ha ta deɗek nəkway wawa ŋgay hay aye na, anaŋ: Mbəlom a sləraw Məsəfəre i wawa ŋgay a ɗərev kway. Məsəfəre niye faya ma zaleye a Mbəlom mə ɗərev kway, «*Abba*, Bəba ga.» 7 Andza niye, nəkurom beke i fakalaw hay sa bay, nəkurom wawa i Mbəlom hay ɗuh. Sa tsa na, ka hutumeye wu neheye ma vəlateye a wawa ŋgay hay aye dərmak hərwi nəkurom wawa ŋgay hay.

A say a Pol na, Galat hay tâ ma ka tsəveɗ ŋgwalak eye

8 Ahəl niye Mbəlom neŋgeye way ta ɗakum ha zuk bay na, nəkurom beke i wu hay wal wal ada wu niye hay na, Mbəlom nakə deɗek aye bay. 9 Anəke na, ka sərum Mbəlom, a seŋ məgweɗe ɗuh na, Mbəlom a sər kurom. Ass! Ka mbəɗumeye gər məpay bəzay a wu neheye kəriye gədaŋ andaya mə ɗəma bay aye sa na, ma kəkay? A sakum matəre beke i wu neheye sa na, hərwi mey? 10 Ka pum mədzal gər kurom na, ka məhəne hay, ka kiye hay, məve hay, neheye tebiye hələy eye kə sla a ɗəma na, ka gawum magurlom. 11 Məndze kurom na, a dzədzar ga ha. Agəna məsler ga nakə na ge mə walaŋ kurom aye na, a təra kəriye.

12 Malamar ga hay, neŋ na təra andza nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ faya na gakumeye amboh, tərum andza neŋ. Ka gumeŋ mənese kwa tsekweŋ bay. 13 Nəkurom ka sərum ha makurre eye bo a geŋ nakə na ndza mə walaŋ kurom hərwi məɗakum ha Labara Ŋgwalak eye aye. 14 Ɗəvats ga kə sakum ɗəretsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka zəbum fagaya andza wu kəriye wal bay, ka həharum ga bay. Ɗuh ka təmum ga lele andza neŋ na, gawla i Mbəlom, ada ka təmum ga sa na, andza neŋ na, Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay. 15 A hələy niye na, ɗərev kurom kə ŋgwasa haladzay. Ada ɗərev kurom a ŋgwasa anəke sa bay na, hərwi mey? Ahəl niye neŋ tə gər ga na sər ha taɗə tsəveɗ andaya məŋgweɗe na ɗəre kurom na, atay na, ka ŋgwaɗum ka vəlumeŋ. 16 Anəke ka zlum ga andza ndo məne ɗəre kurom na, hərwi nakə na tsikakum deɗek aye ɗaw?

17 Ndo neheye tə tsik me ada ta mbəɗa ha Labara Ŋgwalak eye na, tə ge məsler ta tsəɓtsəɓ eye mə walaŋ kurom. Ane tuk na, wu nakə tə dzala faya məge aye na, lele bay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada kâ gərum ga ha ada kâ gum tsəɓtsəɓ ka məpatay bəzay a nəteye. 18 Lele haladzay nakə ndo hay ta giye tsəɓtsəɓ hərwi ndo siye hay aye. Taɗə ta giye andza niye huya na, lele. Taɗə nəkway dziye kəgəbay neŋ dəreŋ tə nəkurom na, a seŋ ndzum tə neŋ huya. 19 Nəkurom na, wawa ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye. Neŋ andza ŋgwas nakə faya ma wiye wawa aye. Faya na siye ɗəretsətseh ada ma wuriye fagaya andza niye hus ka təv nakə mədzal gər kurom ka təra andza i Kəriste aye. 20 A seŋ tə dərev ga peteh mede naha ka təv kurom anəke hərwi ada nâ sər mətsikakum wu neheye. Ɗərev faya ma diye fagaya abəra hərwi kurom.

Agar ta Sara

21 A nəkurom neheye a sakum məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye, tsikumeŋ: Ka tsənum wu nakə Ɗerewel i Musa a tsik aye təbəɗew. 22 Tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ: Abraham na, wawa ŋgay hay sulo. Neŋgeɗ na, beke a wa, wawa neŋgeɗ ŋgwas nakə beke eye bay aye a wa. Ŋgwas nakə

beke eye aye na, tə zalay Agar. Ŋgwas nakə beke eye bay aye na, tə zalay Sara.* 23 Wawa i beke na, tə wa ta mədzal gər i slo i bo tay, ane tuk na, wawa i ŋgwas nakə beke eye bay aye a wa na, hərwi wu nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre, a gwaɗay na vəlakeye aye.† 24 Bazlam nakay na, a say məɗakway ha wu andaya. Ŋgwas neheye sulo aye na, a ndzəkit ha bo ta dzam neheye Mbəlom a ɓar aye. Agar, ŋgwas beke eye na, a ndzəkit bo ta dzam nakə Mbəlom a ɓar tə Musa mə mahəmba i Sinay aye. Wawa neheye ta wiye tay ma dzam niye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye. 25 Agar na, neŋgeye andza mahəmba i Sinay nakə ka dala i Arabi aye. Neŋgeye na, andza gəma i Zerozelem nakə anəke aye dərmak hərwi gəma niye ta ndo neheye tebiye nəteye mə ɗəma aye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye.‡ 26 Ane tuk na, Zerozelem nakə mə mbəlom aye na, neŋgeye andza ŋgwas nakə beke eye bay aye. Maa təra andza may kway na, neŋgeye. 27 Maga eye na, andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom aye, tə gwaɗ:

«Nəkar ŋgwas dəlay eye,
ka wa wawa nəte bay aye,
ɗərev yak mâ ŋgwasa,
nəkar nakə ɗəretsətseh i məwe wawa kə zlakazay nəte bay aye,
wuda ta məŋgwese eye,
hərwi ŋgwas nakə zal ŋgay a gər ha aye na,
ma ta hutiye wawa hay haladzay
abəra ka ŋgwas nakə mandza eye tə zal ŋgay aye.»

28 Malamar ga hay, nəkurom na, wawa deɗek eye hay andza i Mbəlom nakə a tsik kurre aye. Neŋgeye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaɗay nakə Sara ma ta wiye Izak aye.§ 29 A həlay niye na, wawa nakə tə wa ta mədzal gər i slo i bo aye na, a saway ɗəretsətseh a wawa nakə tə wa ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. A həlay nakay anəke eye na, huya andza niye dərmak. 30 Ane tuk na, tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ kəkay? «Həhar na ŋgwas nakə beke eye ta wawa ŋgay hərwi wawa i beke ma ndiye wu i bəba ŋgay bay. Mata nde na, wawa i ŋgwas nakə beke eye bay aye.*» 31 Malamar ga hay, nəkway na, wawa i beke bay, nəkway wawa i ŋgwas nakə beke eye bay aye.

5

Kâ tərum beke i bazlam i Musa mapala eye bay

1 Kəriste kə təma kway ahaya abəra mə bazlam i Musa mapala eye hərwi ada kâ tərakwa beke i wuray sa bay. Ndzum ɓəŋɓəŋ, kâ vəlumay tsəveɗ a ndəray tâ təra kurom ha beke i wuray bay.

2 Neŋ Pol, faya na tsikakumeye: Taɗə a sakum ndo hay tâ ɗəs kurom na, niye na, andza məgweɗe wu nakə Kəriste a ge hərwi kurom aye ma giye ŋgama bay. 3 Neŋ faya na masakumeye ha sa, taɗə ndoweye kə ɗəs bo na, kutoŋ mâ pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye tebiye. 4 Nəkurom ndo neheye ka dzalum mə gər kurom ka tərumeye ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə faya ka pumeye bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ka ŋgənum, ka zum a bo tə Kəriste dəreŋ. Ka hutumeye ŋgwalak i Mbəlom sa bay. 5 Nəmay na, nəmaa pa faya mədzal gər may, Mbəlom ma ta təriye

* **4:22** Zəba mə Madazlay i wu hay 16.15; 21.2. † **4:23** Zəba mə Madazlay i wu hay 17.16. ‡ **4:25** Kanaŋ Zerozelem na, andza məpay bəzay a kule i Yahuda hay. § **4:28** Ezay 54.1. * **4:30** Zəba mə Madazlay i wu hay 21.10.

may ha ŋgwalak eye hay hərwi nəmaa vəl ha ɗərev may a Kəriste. Nakay na, wu nakə faya nəmaa həbiye ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa aye. 6 Taɗə ndoweye madzapa eye tə Yesu Kəriste, taɗə agəna neŋgeye maɗəsa bo eye, agəna maɗəsa bo eye bay na, ma giye wuray bay. Wu bagwar eye na, nakə ka dzalakweye ka neŋgeye aye. Məpe mədzal gər kway ka neŋgeye ma vəlakweye gədaŋ mawuɗe siye i ndo hay.

7 Ahəl niye na, ka yawum kame kame ta məge wu nakə lele aye. Maa gakum me ka məge wu neheye deɗek aye na, way? 8 Ndo nakə a səpat kurom, a say gum andza niye na, Mbəlom nakə a zalakum kâ tərum ndo ŋgay hay aye bay. 9 Ndo hay tə gwaɗawa na: «Ka kuts gəɗe ka wu tsekweŋ na, ma kwasiye ha wu niye tebiye.*» 10 Hərwi nəkway na, madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. Neŋ na sər ta deɗek ka təmumeye andza i ga, ka dzalumeye andza neŋ. Na sər ha ndo faya ma zlakumeye naha mawesewes aye na, kwa way Mbəlom ma gəsiye na a sariya.

11 Malamar ga hay, neŋ na, taɗə na ɗawa ha bazlam i Mbəlom huya, ada na gwaɗawatay a ndo hay dəsum bo na, Yahuda hay ta geŋeye dəretsətseh bay. Ada bazlam nakə na tsikiye ka madere i Kəriste nakə ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye aye na, ma ndalateye bay. Ane tuk na, na tsikawa andza niye bay. 12 Ndo neheye faya ta kwasakumeye ha gər aye na, a seŋ na, tâ ye tâ təra andza vo'ar neheye mahəla kuɗes aye.

13 Malamar ga hay, nəkurom na, Mbəlom a zalakum hərwi ada kâ təmumaw abəra ma beke i bazlam i Musa mapala eye. Ka ləvumeye gər kurom andza niye, kâ gwaɗumay a gər kurom ka gumeye wu nakə a say a bor i bo kurom aye bay. Ɗuh na, dzənum bo nəte nəte tə mawuɗe bo. 14 Wu nakə bagwar eye mə bazlam i Musa mapala eye na, andza nakay: «Wuɗa ndo i məgeɗyak dərmak andza ka wuɗa na gər yak.†» 15 Taɗə ɗuh faya ka gumeye andza wu i pesl hay, ka dzumeye bo ada ka gumeye mbəlak a bo na, gum metsehe bəna, ka nasumeye ha bo nəte nəte kurom eye.

Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye tə ɗərev i ndo zezeŋ

16 Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Vəlumay tsəveɗ a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye mâ ɗakum ha tsəveɗ. Taɗə ka gum andza niye na, ka pumay bəzay a tsəveɗ neheye lele bay bo kurom a wuɗa aye sa bay. 17 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a wuɗa wu neheye lele bay a say a bo i ndo məge aye bay, ada bo i ndo nakə a kula ha gər ka Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Nəteye neheye sulo aye faya ta giye vəram. Hərwi niye ka slumeye məge wu nakə a sakum məge aye bay. 18 Ane tuk na, taɗə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye faya ma ɗakumeye ha tsəveɗ na, bazlam i Musa mapala eye a ləva kurom sa bay.

19 Ka sərakwa wu neheye a say a bor i bo kway aye. A say məge na, wu neheye anaŋ aye: Məge madama, məge wu nakə lele bay aye ada məge wu nakə a ge horoy aye. 20 Ta tawal kule, tə ge madaŋ, ndo hay tə nay ɗəre bo nəte nəte mə walaŋ tay, faya ta təriye a bo, ta sələk, wu a ndalatay, tə dzala na, bo tay ɗekɗek, ta ŋgəna ka bo abəra ndo hay, me a ye tay ka bo bay. 21 Tə ge ɗəre ka wu i ndo hay, tə kwaya, tə ge wu nakə a ye ka bo məge bay aye, ada faya ta giye wu siye andza nakay haladzay. Ɓa na gakum ɗaf, anəke na maseye sa. Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye na, ta fələkwiye a Bəy i Mbəlom bay.

22 Wu nakə a yaw ma Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye andza hohway i gərɗaf aye anaŋ: Məsəfəre a vəl mawuɗe bo, məŋgwese, zay, məsəmay naha, ŋgwalak, lele,

* **5:9** Wu nakə tə zalay gəɗe kanaŋ aye, mandzəkit bo i ndo neheye ta səpat tay ha Galat hay aye.
† **5:14** Levitik 19.18.

deɗek, 23 məndze ləfeɗeɗe, məge metsehe a bo. Ndo neheye faya ta giye andza nakay aye na, sariya ma gəsiye tay ha bay. 24 Ndo neheye nəteye i Yesu Kəriste aye na, ta kərah bor i bo tay ada ta mədzal gər nakə lele bay aye, andza ta dar tay ha wu niye hay ka mayako mazləlmbaɗa eye. 25 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye kə vəlakway sifa. Kutoŋ mata ləve kway na, neŋgeye. 26 Kâ dəslakway ha gər a bo kway bay, kâ ndalakway ha ɗərev a siye i ndo hay bay, kâ gakwa sələk ka siye i ndo hay bay.

6

Dzənakwa bo

1 Malamar ga hay, taɗə ka ndzumay a gər a ndo faya ma giye mənese, mata may bo mâ maw ka tsəveɗ na, nəkurom neheye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye kurom ha aye. Ane tuk na, gum na, ta ləfeɗeɗe eye. Neŋ faya na tsikiye kwa a way kurom eye: Ge metsehe hərwi ada kâ dəɗ a mənese bay dərmak. 2 Dzənum bo nəte nəte mə walaŋ kurom ka wu nakə ma mbiye kurom haladzay aye. Taɗə ka gum andza niye na, ka gumeye wu nakə Kəriste a gwaɗakum gum aye.

3 Hərwi taɗə ndoweye ka zəba ka bo ŋgay andza bagwar eye azlakwa bay neŋgeye wuray kəriye na, niye neŋgeye faya ma səpatiye gər ŋgay. 4 Kwa way mâ zəba ka mede ŋgay, neŋgeye lele tsukuɗu lele bəɗaw na, mâ zəba faya. Taɗə ka zəba ka mede ŋgay lele na, ɗərev ŋgay mâ ŋgwasa ta məsler nakə faya ma giye aye bəna ma ŋgwasiye hərwi nakə a ze ndo ŋgeɗ aye bay. 5 Kwa way mâ ge tə həlay ŋgay eye məsler nakə Mbəlom a vəlay aye.

6 Ndo nakə faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, a ye ka bo na, ndo niye hay tâ vəlay wu tsakway abəra mə wu tay hay dərmak.

7 Sərum ha lele, Mbəlom ma gəriye ha ndo nakə ma ŋgwasiye faya aye bay. Wu nakə ndo a sləga aye na, ma dziye na, neŋgeye. 8 Taɗə ndoweye kə ge wu nakə a yay a gər a bor i bo ŋgay aye na, magogoy ŋgay nakə ma hutiye na, mədahaŋ. Ane tuk na, taɗə ɗuh a ge wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye mə həlay i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. 9 Kə ge andza niye na, gakwa ŋgwalak huya, kâ gərakwa ha bay hərwi taɗə ka gərakwa ha bay na, həlay eye ma ndisleweye ka hutakweye wu ŋgwalak eye. 10 Hərwi niye anəke na, həlay eye andaya, gakwatay ŋgwalak a ndo hay tebiye. Wene wene eye na, a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste aye.

Mandəve i bazlam

11 Zəbum ka wu nakə faya na watsakumeye naha anəke aye, faya na watsakumeye naha dogolum eye vərzləzla tə həlay ga eye.

12 Ndo neheye a satay məgakum kutoŋ ka mədəse bo aye na, a satay ndo hay tâ zambaɗatay hərwi məsler tay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada dəretsətseh mâ ndzatay a gər bay ɗekɗek tsa. Ndo hay faya ta sateye dəretsətseh na, a ndo neheye faya ta rəzleye a gər a məɗe ha məməte i Yesu Kəriste aye. 13 Kwa ndo neheye maɗəsa bo eye hay aye na, faya ta rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye bay. Ane tuk na, a satay na, dəsum bo hərwi ada ta giye ha zlapay tə nəkurom. 14 Neŋ na, na giye zlapay tə wuray bay, na giye zlapay ɗuh na, ta məməte i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste nakə ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye ɗekɗek tsa. Hərwi məməte ŋgay na, wu i məndzibəra hay ta təra ka dəre ga wu kəriye. Wu neheye na, andza ta dar tay ha ka mayako mazləlmbaɗa eye. Neŋ dərmak na, andza ndo nakə a mət ka mayako mazləlmbaɗa eye ada a gər ha wu i məndzibəra hay aye. 15 Hərwi

kwa taɗə ndoweye maɗəsa bo eye, kwa maɗəsa eye bay na, ma giye wuray
bay. Wu nakə bagwar eye na, Mbəlom kə vəlakway sifa weɗeye. 16 Ndo
neheye tebiye faya ta pay bəzay a tsəveɗ weɗeye, andza məgweɗe ndo neheye
nəteye ndo i Mbəlom hay ta deɗek aye, Mbəlom mâ vəlatay zay ada mâ gatay
ŋgwalak.
17 Kame na, ndəray mâ kweseŋ gər sa bay, hərwi neŋ na, vavay ka bo ga, a
ɗa ha neŋ na, i Yesu. 18 Malamar ga hay, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ
pa fakuma ŋgama. Mâ ge bo andza niye.

Ɗerewel nakə Pol a watsatay naha a Efez hay aye

Məfələkwe

Ɗerewel nakay tə watsatay naha a Efez hay aye na, mawatsa eye hərwi ndo hay haladzay ka dala i Azi, nakə anəke tə zalay Turki aye. Pol a watsa ahəl nakə neŋgeye ma daŋgay aye (3.1; 4.1). Ɗerewel eye a hayay gər ada a dzapa ha maduk i duk i məsənəke i Pol nakə a sənəkatay a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. A watsa na, a ndo məpe mədzal gər neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Mədzal gər nakə ŋgwalak eye wene wene aye mə ɗerewel i Pol nakay a watsatay a Efez hay aye na, wu nakə a say a Mbəlom məge aye.

Ma madədo 1 ka 3, Pol a rəzlay a gər mətsike ka mədzepe nəte kə ge bo, hərwi Yesu kə vəl ha məsəfəre ŋgay ka mayako mazləlmbaɗa eye. Ndo məpe mədzal gər hay neheye Yahuda hay bay aye ta Yahuda hay tə dzapa nəte.

Ma madədo 4 ka 6, Pol faya ma mataya ahaya a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, mədzepe nəte, ada zay nakə Mbəlom a vəlatay aye.

Pol a tsikatay naha me

1 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ Pol ndo nakə Mbəlom a
zla hərwi ada nâ təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Na watsa naha
ɗerewel nakay na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma
gəma i Efez, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste tə ɗərev kurom lele ada nəkurom
madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.
2 Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma
ŋgama ada tâ vəlakum zay.

Ŋgama i Mbəlom a ze wu hay tebiye

3 Zambaɗakway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste! Ka
zambaɗakweye na, hərwi kə pa fakwaya ŋgama ta ŋgwalak i wu neheye tebiye
ta ndziye ka tor eye mə mbəlom aye. A vəlakway na, hərwi nəkway madzapa
eye tə Yesu Kəriste. 4 Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na,
nəkway neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, ɓa Mbəlom kə pala kway.
A pala kway na, hərwi ada kâ tərakwa ndo ŋgay hay tsəɗaŋŋa eye hay ada kâ
tərakwa kame ŋgay na, mənese mâ ge andaya fakwaya bay. 5 Neŋgeye a wuɗa
kway haladzay. Ɓa kə tsik kurre, a gwaɗ ma təriye kway ha wawa ŋgay hay
tə həlay i Yesu Kəriste. Niye na, a yay a gər a neŋgeye məge andza niye.
6 Zambaɗakway a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay nakə a gakway aye na, a
ze wu hay tebiye aye. Ŋgwalak ŋgay nakə a gakway haladzay aye tə həlay i
felik i wawa ŋgay niye a wuɗa na haladzay aye. 7 Kə təmakway ahaya abəra
mə həlay i Fakalaw tə bambaz* i wawa ŋgay niye nəkway madzapa eye tə
neŋgeye. Andza məgweɗe na, kə pəsakway ha mezeleme kway. Andza niye, a
ɗakway ha na, kə gakway ŋgwalak haladzay. 8 Kə rah kway ha ta ŋgwalak ŋgay
na, haladzay. Andza məgweɗe na, kə ɗakway ha metsehe ŋgay. A ɗakway
ha na, hərwi ada kâ sərakwa wu nakə a say aye. 9 Kə ɗakway ha wu nakə
maŋgaha eye kurre a say məge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Wu neheye a ge na,

* **1:7** «Tə bambaz ŋgay», andza məgweɗe ta məməte ŋgay nakə tə kəɗ na ka mayako mazləlmbaɗa eye aye.

ta ŋgwalak ŋgay, anəke na, kə ɗa ha. 10 Wu niye Mbəlom ma ta ndəviye ha aye
na, pat nakə həlay ŋgay eye ma ndisliye a ɗəma aye. Ma hayatay gər a wu hay
tebiye. Wu neheye mə mbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye tebiye.
Ma piye tay ha a həlay i Yesu Kəriste hərwi ada mâ təra bəy.

11 Mbəlom a ge wu hay tebiye na, andza nakə a say məge aye. Kə pala
kway kurre andza nakə a yay a gər aye hərwi ada kâ dzapakwa tə Kəriste. Kə
vəlakway wu nakə a tsik kurre a gwaɗ ma vəlakweye. 12 A vəlakway na, hərwi
ada ndo hay tâ zambaɗay a neŋgeye nakə bagwar eye ta məzlaɓ eye hərwi
may neheye nəmaa lah məpe mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye. 13 Nəkurom
dərmak na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Ka tsənum bazlam deɗek
eye. Ka tsənum na, Labara Ŋgwalak eye i mətəme nakə Mbəlom a təma kurom
ha aye, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste. Ma mədzepe nakə ka dzapum tə Yesu
aye na, Mbəlom kə vəlakum Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye andza nakə a tsik kurre, a
gwaɗ ma vəlakumeye. Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye niye a vəlakum aye na, andza
ŋgoɗgor nakə tə ge ka da'ar ma ɗiye ha na, nəkurom ndo ŋgay hay. 14 A
vəlakum Məsəfəre ŋgay niye ka bo abəra təmaɗ na, hərwi ada kâ sərakwa ha
ta deɗek ma ta vəlakweye siye i wu neheye ŋgwalak eye hay kame mba. Ka
hutakweye wu niye hay na, ahəl nakə Mbəlom ma ta təmiye kway ha ka tor
eye. Zambaɗakway a neŋgeye, Mbəlom nakə bagwar eye ta məzlaɓ eye.

Pol a ɗuwulay me a Mbəlom hərwi ndo i Efez hay

15 Hərwi niye neŋ faya na gay naha sɨsœ a Mbəlom hərwi kurom. Neŋ
faya na gay naha sɨsœ a Mbəlom na, hərwi mey? Hərwi na tsəne kəkay nakə
nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Bəy Maduweŋ Yesu kame kame ada kəkay
nakə ka wuɗum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye dərmak. Ayaw! Na
tsəne wu niye hay andza niye na, 16 ahəl nakə neŋ faya na ɗuwulaway naha
me a Mbəlom aye na, na gaway naha sɨsœ a Mbəlom pat pat hərwi kurom.
17 Na ɗuwulay naha me na, a Mbəlom Bəba kway nakə ta məzlaɓ eye haladzay
aye. Neŋgeye Mbəlom nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste faya ma geye
məsler aye. Na ɗuwulay naha me sa na, hərwi ada mâ ɗakum ha metsehe
ŋgay hərwi ada mâ bəzakum ha bo, kâ səkahum ha məsəre na lele. 18 Faya
na ɗuwulay naha me sa na, mâ həndəkakum na mədzal gər kurom lele ada
ka dzalumeye ka wu nakə a zalakum faya ma vəlakumeye aye lele. Neŋ
faya na ɗuwulay naha me na, hərwi ada kâ sərum ha kəkay wu nakə ma
ta vəlakumeye na, ŋgwalak eye haladzay a ze wu hay tebiye. Wu niye ma
vəlakumeye na, ma vəlakumeye tə siye i ndo ŋgay hay tebiye.

19 Neŋ faya na tsətsahiye faya na, ka sərum gədaŋ ŋgay nakə a ze ha gədaŋ
i wu hay tebiye aye ada ka sərum ha gədaŋ ŋgay niye faya ma giye məsler
ma nəkway neheye ka dzalakwa ha ka neŋgeye na, kəkay. 20 Gədaŋ ŋgay niye
na, nəte tə bəmalə nakə a ge məsler tə Yesu Kəriste ahəl nakə a lətse ahaya
abəra ma mədahaŋ aye. Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ na, Mbəlom Bəba
a gwaɗay: «Ndza ka təv lele eye tə həlay i mənday ga.» 21 Ma təv niye Yesu a
ndza a ɗəma aye na, neŋgeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ta bəy tay eye
hay tebiye, ada ka gər i siye i wu neheye gədaŋ tay andaya mə mbəlom aye
tebiye. Neŋgeye ka gər i ndo neheye kwa məzele tay kəkay kəkay eye tebiye.
Məɗe a zləm ŋgay na, a ze məzele neheye ka məndzibəra nakay anəke aye ada
tə bəmalə nakə ma deyeweye kame aye. 22 Mbəlom a həl wu hay tebiye, a pa
na a huɗ i sik ŋgay. A zla, a pa na neŋgeye bəy ka gər i wu hay tebiye, a gwaɗay:
«Nəkar na, bəy i ndo ga hay tebiye.» 23 Ndo ŋgay hay na, ta təra andza bo i

Yesu. Ŋgwalak i wu neheye lele eye hay tebiye aye na, faya ma vəlateye a ndo ŋgay hay ada neŋgeye na, ŋgwalak i wu i Mbəlom tebiye andaya mə neŋgeye.

2

Mbəlom a vəl sifa tə həlay i Kəriste

1 Ahəl niye nəkurom kame i Mbəlom na, andza maməta eye hay hərwi mənese tə mezeleme kurom neheye ka gawum aye. 2 Ka pawumay bəzay huya na, a mede i ndo i məndzibəra hay. Ka pawumay zləm a bəy i fakalaw nakə neŋgeye mandza eye ma magərmbəlom aye. Maa ge məsler ma ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom bay hus anəke aye na, neŋgeye. 3 Nəkway tebiye ahəl niye na, nəkway andza nəteye dərmak. Ka gawakwa wu neheye lele bay a say a bor i bo kway aye hay. Bor i bo kway a yawa kway ha ka məge wu neheye lele bay aye hay kame kame. Ka dzalawakwa na, ka məge wu neheye a say a bor i bo kway aye. Haɓe sariya i Mbəlom ma gəsiye kway andza ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste təbey aye na, hərwi bor i bo kway.

4 Ane tuk na, anəke na, andza niye sa bay. Mbəlom, neŋgeye na, ka gakway mə bo haladzay. A wuɗa kway haladzay. 5 Kwa nəkway andza maməta eye hay hərwi nakə faya ka gakweye wu neheye lele bay aye hay na, kə vəlakway sifa weɗeye. Kə dzapa kway ha tə Yesu Kəriste hərwi nakə a wuɗa kway haladzay aye. A təma kway ha na, kəriye. 6 Sa na, a lətsakway ahaya abəra ma mədahaŋ dziye tə Yesu Kəriste hərwi nakə nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Ada kə vəlakway təv məndze a nəkway tage Yesu Kəriste mə mbəlom. 7 Andza niye, kə gakway wu lele eye haladzay tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, hərwi a say məɗatay ha a ndo neheye ta deyeweye kame mba aye. Nəteye ta sər ha dərmak ŋgwalak ŋgay nakə a vəl haladzay aye na, kəriye. 8 Mbəlom a təma kurom ha abəra mə mezeleme na, kəriye ta mədzal gər nakə a vəlakum ka dzalum ha ka neŋgeye. A gakum ŋgwalak ŋgay na, kəriye 9 bəna, hərwi məsler neheye faya ka gumeye lele eye hay bay. A gakum ŋgwalak ŋgay kəriye na, hərwi ada ndəray mâ ɗəslay ha gər a bo ŋgay bay. 10 Hərwi niye maa gakway na, neŋgeye. A vəlakway sifa weɗeye na, tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kâ gakwa wu lele eye hay huya. Mbəlom a ləva ha bo tə wu niye lele eye hay na, kurre hərwi ada kâ pakway bəzay a tsəveɗ lele eye.

Ka tərakwa nəte na, tə Kəriste

11 Hərwi niye nəkurom ahəl niye kəkay na, mâ makumaw a gər. Nəkurom na, Yahuda hay bay, slala kurom wal. Yahuda hay tə zalawakum na, ndo neheye ta ɗəs bo təbey aye. Nəteye tə gwaɗaway a gər tay na, nəteye maɗəsa eye hay. Ane tuk na, tə tsik na, ka wu nakə ndo hay faya ta geye a bo tay, ɗəre a ŋgatay aye ɗekɗek tsa. 12 Məmum ahaya a mədzal gər kurom, ahəl niye na, ka sərum Kəriste bay. Mə walaŋ i Yahuda hay na, nəkurom mbəlok eye hay. Mbəlom na, kə ɓar dzam ta ndo ŋgay hay. Ma dzam niye a ɓar ta ndo ŋgay hay eye na, a tsik a gwaɗ ma vəlateye wu na, kurre. Ane tuk na, nəkurom mə ɗəma bay, nəkurom mbəlok eye hay. Wuray andaya nakə ka pum faya mədzal gər kurom aye bay. Nəkurom ka məndzibəra nakay, ane tuk na, nəkurom dəreŋ ta Mbəlom. 13 Ahəl niye na, nəkurom dəreŋ ta Mbəlom. Anəke na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Nəkurom bəse ta Mbəlom tuk hərwi Yesu Kəriste. Neŋgeye ka mbəɗa ha bambaz ŋgay hərwi kurom.

14 Neŋgeye ndo i zay. Ka hutakwa məndze zay mə walaŋ kway na, hərwi ŋgay. Bəna, ahəl niye na, Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey

aye na, nəteye maŋgəna eye. Ane tuk na, neŋgeye kə gaw ŋgwalak ŋgay, ka
təra kway ha nəte. Ahəl niye na, məne ɗəre a bo andaya mə walaŋ kway, a
ŋgəna kway ha ka bo abəra andza dzal. Ahəl nakə a mət aye na, ka mbəzl
ha dzal aye niye. 15 Kə mbata ha bazlam mapala eye i Yahuda hay nakə a
gwaɗawa: «Kâ ge nakay bay» kəgəbay «Ge nakay» aye. A ge andza niye na,
hərwi mədzepe tay ha Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye.
Nəteye maŋgəna eye sulo sa bay, nəteye nəte hərwi nəteye madzapa eye nəte
ta neŋgeye. Nəteye tebiye ta təra slala weɗeye. A vəlatay məndze zay a walaŋ
tay na, andza niye. 16 Məne ɗəre nakə mə walaŋ tay aye na, kə mbata ha ta
məməte ŋgay. Məne ɗəre andaya sa bay. Ta təra slala nəte na, hərwi ŋgay. Kə
sər tay ha ka bo nəteye tebiye tage Mbəlom. 17 Kəriste ki yaw ka məndzibəra,
kə ɗa ha labara weɗeye ka gər i məndze zay mə walaŋ i ndo hay ta Mbəlom.
Məndze zay niye na, i kurom neheye dəreŋ ta Mbəlom aye ada i may neheye
nəmay bəse ta Mbəlom aye. 18 Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay
bay aye, nəkway sulo kway eye tebiye ka hutakwa tsəveɗ mahəndzəɗe ka təv
i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nəte ŋgweŋ.
19 Kə ge andza niye na, nəkurom mbəlok eye hay sa bay. Nəkurom
madurloŋ hay sa bay. Nəkurom na, wawa i dala niye hay nəkurom andza
siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəkurom mə gay i Mbəlom andza
nəteye. 20 Nəkurom na, ka tərum kwar neheye ta ɗəzliye ha gay aye. Matəra
mədok eye na, ndo i maslaŋ hay ta ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay. Kəriste
na, neŋgeye kwar nakə ma vəleye gədaŋ a gay aye. 21 Gay niye a gəl kame
kame, a mbəzl bay na, hərwi ŋgay. Gay niye a təra na, gay i məɗəslay ha gər
a Mbəlom. Mbəlom ma ndziye na, mə ɗəma. 22 Nəkurom neheye madzapa
eye tə Yesu Kəriste aye na, kə həl kurom ta siye i ndo hay, ka təra kway hay
tebiye andza kwar i maɗəzle gay. Gay niye na, Məsəfəre i Mbəlom ma ndziye
mə ɗəma.

3

A say a Mbəlom na, Pol mâ ɗatay ha labara ŋgay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye

1 Hərwi niye neŋ Pol, neŋ faya na ɗuwulay naha me a Mbəlom pat pat hərwi
kurom. Neŋ ma daŋgay na, hərwi məsler i Yesu Kəriste nakə faya na giye
hərwi madzəne nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. 2 Ka tsənum Mbəlom
kə vəleŋ məsler hərwi ada nâ ge hərwi kurom bəɗaw? Na huta na, hərwi
ŋgwalak ŋgay. 3 Mbəlom kə ɗeŋ ha wu nakə maŋgaha eye kurre aye andza nakə
na lah məwatsakum naha faya tsekweŋ aye. 4 Ka dzaŋgum na, ka sərumeye
ha kəkay nakə neŋ na sər wu nakə maŋgaha eye ka gər i Kəriste kurre aye
lele tuk. 5 Ahəl niye na, Mbəlom kə ɗatay ha wu nakə maŋgaha eye andza
nakə anəke aye bay. Ane tuk na, anəke na, a sləraw Məsəfəre ŋgay hərwi ada
mâ ɗatay ha wu niye maŋgaha eye parakka. A ɗa ha na, a ndo i maslaŋ ŋgay
hay, ada a ndo məɗe ha bazlam ŋgay neheye a pala tay ha aye. 6 Wu niye
Mbəlom a ɗa ha aye na, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, Mbəlom
ma vəlakumeye dziye ta Yahuda hay. Nəkurom ta Yahuda hay nəkurom ka
tərum slala nəte. Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma ta vəliye a ndo neheye nəteye
madzapa eye tə Yesu Kəriste aye ma vəlakumeye na, dziye ta Yahuda hay.
Wu neheye tebiye na, maa ɗa ha Labara Ŋgwalak eye.

7 Mbəlom a geŋ ŋgwalak ŋgay, a zla ga məge məsler ŋgay hərwi ada nâ ɗa ha
labara ŋgay ŋgwalak eye a ndo hay. A ge andza niye na, ta gədaŋ ŋgay. 8 Neŋ mə
walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, na sla wuray kwa tsekweŋ bay

tebiye. Kwa andza niye bəbay na, Mbəlom kə geŋ ŋgwalak ŋgay a neŋ hərwi ada nâ ɗatay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ŋgama nakə a yaw mə həlay i Yesu Kəriste aye. Ŋgama niye na, haladzay. Ndo hay ta sliye faya məsəre tebiye bay, hərwi ka zal naha. 9 Mbəlom a vəleŋ tsəveɗ ka məɗatay ha a ndo hay wu nakə a tsik ahəl niye maŋgaha eye, ma ta giye bo na, kəkay. Mbəlom neŋgeye ndo məge wu hay tebiye kə pa na wu niye maŋgaha eye hus ahəl nakay anaŋ aye. Anəke na, kə ndohwaw a dzaydzay parakka tuk. 10 Anəke na, Mbəlom kə ɗa ha mə walaŋ i ndo ŋgay hay hərwi ada gawla ŋgay hay ta bəy tay hay mə mbəlom tâ zəba fataya tâ sər ha metsehe ŋgay ka gər i wu hay wal wal tebiye. 11 Andza niye, a ge na, andza nakə a tsik a gwaɗ ma giye na, ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye. A ge na, tə həlay i Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway. 12 Anəke nəkway na, nəkway madzapa eye tə Kəriste. Faya ka dzalakweye ha faya. Ka dzədzarakweye sa bay, ka hutakwa tsəveɗ mahəndzəɗe ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. 13 Hərwi niye neŋ faya na gakumeye amboh. Ɗərev mâ ye fakuma abəra hərwi ɗəretsətseh nakə neŋ faya na siye hərwi kurom aye bay. Ɗuh ɗəretsətseh nakay faya na siye na, ma dzəniye kurom haladzay.

Mawuɗe bo i Kəriste nakə a wuɗa kway aye

14 Hərwi niye neŋ faya na dəkweye naha gurmets a Mbəlom Bəba kway. 15 Neŋgeye na, Bəba i slala hay tebiye mə mbəlom ada ka məndzibəra ta deɗek. 16 Neŋ faya na ɗuwulay naha me hərwi ada Məsəfəre ŋgay mâ vəlakum gədaŋ. Ta gədaŋ i Məsəfəre ŋgay nakə ma vəlakumeye aye na, ka ŋgəlumeye ha bo lele ka tsəveɗ ŋgay. Hərwi neŋgeye na, gədaŋ aye haladzay, wu hay tebiye mə həlay ŋgay. 17 Neŋ faya na ɗuwulay naha me sa na, hərwi ada Yesu Kəriste mâ ndza mə ɗərev kurom hay ta mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha faya aye. Neŋ faya na ɗuwulay naha me na, hərwi ada kâ wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Taɗə ka wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom na, ka hutumeye gədaŋ andza dərizl i gərɗaf nakə mapa zləlay eye lele aye ada andza gay nakə ta ɗəzl ka mədok nakə mapa eye lele aye. 18 Andza niye, nəkurom ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu siye hay ka mbumeye faya məsəre ha kəkay nakə Yesu Kəriste a wuɗa kurom aye. Kwa ka yum na, a ŋgay, kwa ka tsalum na, a gəma, kwa ka mbəzlumaw ka dala, kokway i mawuɗe bo ŋgay andaya təbey. 19 Neŋ faya na ɗuwulay naha me na, hərwi ada kâ sərum ha neŋgeye a wuɗa kurom. Mawuɗe bo ŋgay nakə a wuɗa kway aye na, ka slumeye məsəre tebiye bay. Andza niye, Mbəlom na, wuray a kətsay bay. Ma rahiye kurom ha ta wu neheye neŋgeye maraha eye.

20 Neŋgeye na, ma sliye faya məge wu hay tebiye a ze wu nakə ka tsətsahakwa faya mâ gakway aye haladzay. Kwa wu nakə ka dzalakwa mâ gakway aye na, a ze. Faya ma giye na, ta gədaŋ ŋgay nakə faya ma giye məsler mə nəkway aye. 21 Tâ zambaɗay a Mbəlom hərwi wu nakə a ge ta ndo ŋgay hay ada tə Yesu Kəriste aye kame kame ka tor eye. Mâ təra andza niye!

4

Dzapakwa nəte

1 Neŋ nakə ma daŋgay hərwi məsler i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye, faya na gakumeye naha amboh hərwi ada mede kurom mâ təra na, andza i Mbəlom nakə a zalakum ka məge aye. 2 Andza məgweɗe rəhumay ha gər a ndo hay kwa kəɗay. Məsəre me mâ ge mə walaŋ kurom. Zlum ŋgatay ka təv i wu hay tebiye. Wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom ada sakumay

naha a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. 3 Rəzlumay a gər, məndze kurom mâ
ge nəte, metsehe nəte andza nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a dzapa kurom ha
aye. Ndzum tə zay mə walaŋ kurom hərwi ada kâ ndzum nəkurom madzapa
eye nəte. 4 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təra na, bo i Yesu Kəriste nəte.
Məsəfəre i Mbəlom bəbay na, nəte. Wu neheye Mbəlom a zalakum faya aye
na, nəte dərmak. 5 Bəy Maduweŋ kway na, nəte. Məpe mədzal gər kway nakə
ka pakwa ka Mbəlom aye nəte. Madzəhuɓe nakə ta dzəhuɓ kway ha a yam
aye na, nəte. 6 Mbəlom na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. Neŋgeye na, Bəba i ndo hay
tebiye. Neŋgeye a ləva wu hay tebiye. Faya ma giye məsler mə walaŋ kway
tebiye. Neŋgeye mə walaŋ i ndo ŋgay hay.

7 Nəkway tebiye Kəriste kə vəlakway gədaŋ wal wal ka məge məsler ŋgay.
8 Andza nakə mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom aye na, a gwaɗ:
«Ahəl nakə a ŋgwasa ka ndo məne ɗəre ŋgay hay aye na,
kə tsal a mbəlom,
kə həl tay ha ndo neheye magəsa eye hay.
Tsa na, a vəlatay ndaraw a ndo hay ka məndzibəra.*»

9 A gwaɗ: «Kə tsal a mbəlom» na, andza məgweɗe mey? A tsal a mbəlom na,
ɗuh a lahaw mambəzlaw hus ka dala təday. 10 Ndo niye a mbəzlaw aye na,
neŋgeye ndo nakə a tsal a mbəlom a gər eye dəreŋ hərwi ada mâ təra ha wu
hay tebiye lele.

11 Maa vəl ndaraw a ndo hay na, neŋgeye. Siye hay a vəlatay ndaraw matəre
ndo i maslaŋ ŋgay hay, siye hay ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay, siye ndo
məɗe ha labara weɗeye a ndo hay ada ndo mekeleŋ eye hay ndo mətsəkure tə
matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay. 12 A ge andza niye na, hərwi ada tâ
dzəna tay ha siye i ndo ŋgay neheye tə dzala ha aye ka məge məsler i Mbəlom
ada ndo niye hay ta təra bo ŋgay aye na, tâ gəl. 13 A ge andza niye na, nəkway
tebiye ka dzapakwa nəte hərwi mədzal gər kway nakə ka dzalakwa ha ka
Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye na, nəte. Ada ka sərakwa na sa. Andza niye
ka gəlakweye, ka tərakweye ndo neheye masəra eye ka tsəveɗ i Mbəlom aye.
Ka tərakweye ndo lele hay andza Kəriste.

14 Ka tərakwa andza niye na, nəkway wawa hay sa bay. Ndo məvay gər
a ndo hay tə maraw me tay ta dziye kway ha abəra ka tsəveɗ i Mbəlom tə
matətike tay niye hay andza mətasl nakə ma ɓəliye ha kwalalaŋ i yam ka gər
i yam vuw afəŋ vuw afəŋ aye sa bay. 15 Ɗuh na, tsikakwatay deɗek a ndo hay.
Gakwa wu hay tebiye tə mawuɗe bo nəte nəte mə walaŋ kway. Ka gakwa
andza niye na, ka gəlakweye hus ka matəre andza Kəriste, neŋgeye nakə ka
gər i ndo neheye tebiye aye. 16 Maa hayay gər a ndo hay tebiye na, neŋgeye
hərwi ada tâ dzapa nəte andza vərezl i bo i ndo nakə a zəv ha bo ka təv manəte
aye. Taɗə siye faya ta giye məsler tebiye na, bo ma gəliye. Andza niye, ndo
məpe mədzal gər hay ka Yesu ta wuɗa bo nəte nəte mə walaŋ tay na, ta diye
kame kame.

Sifa weɗeye ka təv i Yesu

17 Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, ta məzele i Bəy Maduweŋ kway.
Na tsikakumeye naha na, wuye mey? Neŋ faya na gwaɗakumeye naha
amboh ta amboh, kâ pumay bəzay a mede i ndo neheye tə sər Mbəlom bay
aye sa bay. Nəteye tə dzala na, ka wu nakə ma giye ŋgama bay aye. 18 Mədzal
gər tay na, ləvoŋ. Nəteye kame i Mbəlom na, mbəlok eye hay. Sifa nakə ma
ndəviye bay ka tor aye na, ta huta bay hərwi ta kula ha gər tay toŋgwa toŋgwa

* **4:8** Matsika eye andza mə Dəmes hay 68.19.

andza kwar. Tə sər tsəveɗ i Mbəlom bay. 19 Horoy a gatay sa bay. Tə vəlay ha
bo tay na, ka məge wu neheye lele bay aye hay. Wu neheye a ge horoy aye
na, faya ta giye ta məŋgwese.
20 Nəkurom, ka tətikum ka gər Kəriste na, andza niye bay. 21 Ka rəhumay
ha gər na, a neŋgeye bəɗaw? Nəkurom neheye madzapa eye tə neŋgeye na, ta
tətikakum deɗek. Deɗek niye ta tətikakum aye na, Yesu. 22 Ta tətikakum na,
gərum ha mədzal gər kurom neheye kurre aye. Gərum ha mede kurom nakə
ahəl niye aye. Mede kurom niye na, ma nasiye kurom ha hərwi bor i wu
neheye lele bay aye ta vakumeye gər. 23 Məsəfəre i Mbəlom mâ mbəɗakum
ha ɗərev kurom ada dzalum ka wu lele eye hay. 24 Pumay bəzay na, a mede
weɗeye. Mede weɗeye niye na, maa mbəɗa ha mə nəkurom na, Mbəlom
hərwi ada mâ təra andza i ŋgay. Mede niye na, deɗek eye, a yay a gər a
Mbəlom. Mənese andaya kwa tsekweŋ mə ɗəma bay.
25 Hərwi niye kâ rawum me bay. Kwa way mâ tsikay a ndo na, deɗek hərwi
nəkway madzapa eye na, nəte andza hawal i bo neheye wal wal madzapa
eye ka bo eye nəte aye. 26 Wuray kə ndalakum na, kâ gum mezeleme bay.
Pat mâ dəɗ ka wu nakə a ndalakum aye bay, səfum ha ɗərev kurom. 27 Kâ
vəlumay tsəveɗ a Fakalaw bay. 28 Məkal hay tâ kəla sa bay. Ɗuh na, tâ ge
məsler lele tə həlay tay hərwi ada tâ huta wu hərwi məvəlatay a mətawak
hay dərmak. 29 Bazlam nakə ma nasiye ha ndo hay aye na, mâ ndohwaw
abəra ma təbəlem kurom bay. Tsikum ɗuh na, bazlam nakə ma dzəniye siye
i ndo hay məgəle ka tsəveɗ i Mbəlom aye. Tsikum na, wu neheye a ye ka bo
mətsike, ma dzəniye tay ha ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam kurom aye.
30 Kâ gumay ɗəretsətseh a Məsəfəre i Mbəlom Tsəɗaŋŋa eye kwa tsekweŋ bay
tebiye. Mbəlom a ge fakuma ŋgoɗgor na, ta Məsəfəre† niye. Andza məgweɗe
na, nəkurom ndo ŋgay hay. A ɗakum ha sa na, pat nakə həlay aye kə slaw na,
ma təmiye kurom ha ka tor eye tuk. 31 Zlum na dəgun abəra mə ɗərev kurom.
Kâ gum mevel bay, wu mâ ndalakum bay. Gərum ha mətsal bo, kâ tsaɗum a
bo bay. Kâ gum seweɗ kwa tsekweŋ bay tebiye. 32 Tərum ɗuh na, kwakwaɗ
eye hay kame i ndo hay. Gumatay ŋgwalak a ndo hay. Pəsum ha a bo mənese
mə walaŋ kurom nəte nəte andza nakə Mbəlom a pəsakum ha tə Kəriste aye.

5

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, mə dzaydzay

1 Nəkurom na, wawa i Mbəlom hay. Mbəlom a wuɗa kurom haladzay. Kə ge
andza niye na, tərum andza neŋgeye. 2 Ma məndze kurom tebiye na, wuɗum
ndo hay andza Kəriste nakə a wuɗa kway, a mət hərwi kway aye. Məməte
nakə a mət aye andza wu nakə a tsəhən ada a ze huŋŋa lele tə vəlay a Mbəlom,
a yay a gər haladzay aye.
3 Anəke na, nəkurom na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Kâ gum
madama kwa tsekweŋ bay. Wu neheye a ge horoy məge aye na, kâ gum
bay. Kâ gum ɗəre ka wu i ndo hay bay. Ka gər i wu neheye na, kwa tsekweŋ
kâ tsikum bay. 4 Bazlam neheye a ge horoy aye ada tə bazlam neheye
matərakahaŋ aye na, a ye ka bo mətsike mə walaŋ kurom bay. Kwa məge
mahəmba neheye lele bay aye na, kâ gum bay. Ɗuh na, gumay naha sɨsœ
a Mbəlom hərwi wu nakə a ge aye. 5 Sərum ha na, ndo neheye faya ta giye
madama aye ta ndo neheye faya ta giye siye i wu neheye lele bay aye na, ta
hutiye mede a Bəy i Mbəlom ta Kəriste bay. Ndo neheye faya ta giye ɗəre ka

† **4:30** Zəba ma Efez hay 1.13.

wu i ndo hay aye ta hutiye mede a bəy i Mbəlom bay hərwi wu neheye a yatay a gər a ze Mbəlom. Niye andza nəteye faya ta ɗəslay ha gər na, a kule.
6 Ndo hay tâ vakum gər tə bazlam neheye kəriye bay. Ɗərev ma ta ndaleye a Mbəlom hərwi bazlam niye hay lele bay aye. Mbəlom ma ta giye mevel ka ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye. 7 Kâ dzapum ta ndo niye hay bay tebiye. 8 Ahəl niye na, nəkurom ma ləvoŋ. Anəke na, nəkurom mə dzaydzay hərwi nəkurom madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Ndzum na, andza ndo neheye nəteye mandza eye mə dzaydzay aye. 9 Na tsik andza niye na, hərwi dzaydzay faya ma vəliye wu neheye ŋgwalak eye ta wu neheye mənese mə ɗəma bay aye ada deɗek eye. 10 Gum gədaŋ məsəre na, wu neheye a yay a gər a Bəy Maduweŋ aye. Ada gum na, wu niye hay. 11 Məsler i ndo neheye faya ta giye ma ləvoŋ aye na, kâ təlakum a ɗəma həlay kurom bay. Wu nakə faya ta giye na, ŋgwalak eye andaya mə ɗəma kwa tsekweŋ bay tebiye. Ɗuh na, wu tay neheye lele bay faya ta giye na, ɗumatay ha parakka. 12 Wu neheye faya ta giye ta məkal aye na, a ge horoy mətsike faya. 13 Taɗə ta ɗa ha wu niye hay parakka na, nəteye kəkay na, ndo hay ta ŋgateye, 14 hərwi wu nakə a bəz parakka ta həpat aye na, ma təriye dzaydzay. Hərwi niye tə gwaɗ:
«Nəkar nakə mandzahəra eye, pəɗeke abəra ka məndzehəre,
lətse abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay,
hərwi ada Kəriste mâ vəlaka dzaydzay.»
15 Kə ge andza niye na, gumay metsehe a mede kurom. Ndo neheye tə sər wuray bay aye na, kâ pumay bəzay a mede tay bay. Ɗuh pumay bəzay na, andza ndo neheye ta tsah aye. 16 Həlay nakay anaŋ aye na, həlay nakə lele bay aye. Kâ dzum ha həlay kəriye bay, gum ŋgwalak huya. 17 Hərwi niye kâ tərum andza ndo neheye ta tsah təbey aye bay, ɗuh pumay zləm na, a wu nakə Bəy Maduweŋ kway a say kâ gum aye. 18 Kâ kwayum ta guzom bay. Məkweye na, ma nasiye ha sifa kurom. Ɗuh na, Məsəfəre i Mbəlom mâ rahakum a ɗərev pat pat. 19 Zambaɗumay a Mbəlom ta dəmes nəte nəte mə walaŋ kurom. Gum dəmes kwa waray waray neheye Məsəfəre i Mbəlom a vəlakum aye. Gum dəmes niye hay mə walaŋ kurom. Zambaɗumay a Bəy Maduweŋ tə ɗərev kurom tebiye. 20 Gumay naha sɨsœ a Bəba Mbəlom hərwi wu hay tebiye. Gumay naha sɨsœ na, tə məzele i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. Gumay naha sɨsœ pat pat.

Məndze i ŋgwas hay tə zal tay hay

21 Rəhumay ha gər kwa a way nəte nəte mə walaŋ kurom hərwi nəkurom faya ka pumay naha faya a Kəriste.
22 Nəkurom ŋgwas hay, rəhumay gər a zal kurom hay andza nakə a say a Bəy Maduweŋ kway Yesu aye. 23 Hərwi zal na, neŋgeye bəy eye ka gər i ŋgwas andza nakə Yesu Kəriste neŋgeye bəy ka gər i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Neŋgeye ma mbəliye tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay na, bo ŋgay. 24 Kə ge andza niye na, ŋgwas hay tâ rəhatay ha gər a zal tay hay lele andza nakə məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ta rəhay ha gər a Yesu Kəriste aye.
25 Nəkurom zal hay, wuɗum ŋgwas kurom hay haladzay andza nakə Yesu Kəriste a wuɗa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ada a mət hərwi tay aye. 26 A ge andza niye na, hərwi mâ təra tay ha tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom. Neŋgeye a təɗ yam, a bara tay ha hərwi ada tâ təra tsəɗaŋŋa ta labara ŋgay.* Andza

* **5:26** Məbere tsəɗaŋŋa ta yam: Zəba ma Ezekiyel 36.25; Titus 3.5, ada labara: Zəba ma Yuhana 15.3.

niye, a pala tay ha wal, nəteye ta təra i Mbəlom. 27 A say ndo məpe mədzal gər
hay ka Yesu tâ yaw kame ŋgay na, ta məɗəslatay ha gər nakə ta ɗəslatay ha gər
aye. Tâ təra na, tsəɗaŋŋa, ndəluɓ kwa tsekweŋ mâ ge andaya fataya bay. Tâ
təra ka ɗare i ndo na, lele. Mənese mâ ge andaya fataya bay, ada kwa vavay
mâ ge andaya fataya bay. 28 Andza niye nəkurom zal hay dərmak wuɗum
ŋgwas kurom hay andza nakə ka wuɗum bo kurom aye. Ndoweye ka wuɗa
ŋgwas na, a wuɗa bo ŋgay. 29 Ndəray andaya nakə ma geye ɗaretsətseh a bo
ŋgay aye na, andaya bay. Kwa way na, ma geye gər a bo ŋgay ta wu mənday
lele andza Yesu Kəriste nakə faya ma gateye gər a məhay gər i ndo məpe
mədzal gər hay aye. 30 Neŋgeye faya ma gakweye gər hərwi nəkway na, hawal
i bo ŋgay. 31 Hərwi niye bazlam i Mbəlom a gwaɗ na: «Hərwi niye hasləka
ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. Nəteye sulo ta
təriye bo nəte.[†]» 32 Bazlam nakay na, kə ɗakway ha wu nakə ŋgwalak eye lele
haladzay. Neŋ na tsik na, ka gər i Kəriste ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər
hay ka Yesu. 33 Bazlam neheye na, hərwi kurom dərmak. Kwa way mâ wuɗa
ŋgwas ŋgay andza nakə a wuɗa bo ŋgay aye. Ŋgwas hay rəhumatay gər a zal
kurom hay.

6

Məndze i wawa hay ta bəba tay hay

1 Wawa hay, nəkurom ka tərum madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu.
Gəsumatay me a bəba ta may kurom hay hərwi andza niye na, lele. 2 Bazlam
i Mbəlom mapala eye nəte a gwaɗ: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.»
Niye na, makurre i bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik ahəl niye a gwaɗ ma
ta vəliye wu aye. 3 Wu nakə a gwaɗ: «Ma ta vəliye, taɗə ka rəhay ha gər aye na,
wu tebiye ma giye lele hərwi yak. Ka ndziye ka məndzibəra haladzay.[*]»
4 Nəkurom bəba i wawa hay, kâ gumatay wu mandala eye a wawa kurom
hay bay. Ɗuh na, gumatay gər lele. Tətikumatay ada kətum tay andza nakə
Bəy Maduweŋ Yesu a ɗa ha aye.

Beke ta ndo i gay tay hay

5 Nəkurom beke hay, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay ka
məndzibəra nakay. Gəsumatay me ada dzədzarumatay. Gum məsler tə ɗarev
kurom nəte. Niye na, ka rəhumay ha gər na, a Kəriste. 6 Kâ gum məsler ka
təv ɗare tay ɗekɗek tsa bay. Kâ gum məsler hərwi ada tâ ɗəslakum ha gər
ɗekɗek tsa bay. Ɗuh na, gum wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye tə ɗarev
kurom nəte hərwi nəkurom na, ndo i məsler i Kəriste. 7 Gumatay məsler na,
ta ŋgwalak andza nakə faya ka gumeye məsler na, a Bəy Maduweŋ aye bəna
andza nakə ka gumeye a ndo hay aye bay. 8 Kwa nəkar na, beke, kwa nəkar
beke eye bay, sər ha na, taɗə faya ka giye məsler lele eye na, Bəy Maduweŋ
ma ta hamakeye a ɗəma.
9 Nəkurom ndo i gay i beke hay, gumatay ŋgwalak a beke kurom hay
dərmak. Kâ gumatay ɗaretsətseh bay. Sərum ha nəkurom ta beke kurom hay
na, nəkurom i Mbəlom nəte bəna wal wal bay. Neŋgeye na, a ŋgəna tay ha ka
bo bəra ndo hay təbey.

Məhəle wu həlay i Mbəlom

10 Wu nakə na ndəvakumeye naha mətsikakum aye na, ndzum madzapa
eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Tərum gədaŋ eye hay hərwi gədaŋ ŋgay na, a ze

[†] **5:31** Madazlay i wu hay 2.24. [*] **6:3** Zəba ma mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16.

kwa mey tebiye. 11 Dzəwuɗum bo ta wu həlay i Mbəlom neheye a pakum aye
tebiye hərwi ada Fakalaw mâ sla fakuma məvakum gər bay. Ka ndzumeye
duwirre, ma sliye fakuma bay. 12 Vəram nakə ka gakweye na, ka gakweye
ka ndo hay bay. Ka gakweye na, ta məsəfəre neheye lele bay aye hay ada ta
bəy tay hay, ta neheye nəteye faya ta ləviye məndzibəra nakay manasa eye
tə mezeleme aye. Ada ka gakweye vəram sa na, tə wu neheye lele bay aye,
nəteye ta gədaŋ eye ma magərmbəlom aye. 13 Hərwi niye, həlum wu i həlay i
Mbəlom neheye a pakum a həlay aye tebiye hərwi ada pat i vəram kə ndislew
na, kâ hwayum bay, ka gumeye vəram hus ka mandəve ŋgay eye. Andza niye,
ta sliye fakuma bay. 14 Hərwi niye, ləvum bo. Tərum ndo deɗek eye hay. Wu
neheye deɗek eye hay aye na, andza peteked nakə ka ɓarumeye ha bəzihuɗ
aye. Pumay bəzay a tsəved i Mbəlom hərwi tadə ka gum andza niye na, a təra
andza peteked i ɓəre nakə ka pumeye ka bo aye. Ma təkiye kurom abəra ka
wu neheye lele bay aye hay. 15 Ləvum bo pat pat ka məɗe ha Labara Ŋgwalak
eye nakə ma vəlateye zay a ndo hay aye. Niye na, andza tahərak neheye ka
pumeye a sik aye, hərwi ada ka ndzumeye ka tsəved i Mbəlom ɓəŋɓəŋ lele.
16 Ma məsler kurom nakə ka gumeye tebiye aye na, pum mədzal gər kurom
ka Bəy Maduweŋ Yesu. Niye na, andza ka zlum ŋgaram a həlay. Səmber i
Fakalaw neheye ma mbaliye kurom ha aye ta ndziye fakuma bay. Kwa tadə
səmber niye hay ta ako eye faya bəbay na, ŋgaram ma mbatiye ha. 17 Mətəme
nakə Mbəlom a təma kurom ha aye na, andza mbəramdaw nakə ka pumiye a
gər aye hərwi matəke na gər. Pum a gər ada zlum bazlam i Mbəlom. Neŋgeye
na, andza maslalam nakə Məsəfəre ma vəlakumeye, ka gumeye ha vəram
aye.

18 Ɗuwulumay me a Mbəlom tə ɗərev kurom tebiye pat pat. Gumay amboh ta
gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Kâ ndzahərum bay, kâ gərum ha maɗuwulay
me a Mbəlom bay. Ɗuwulumay me a Mbəlom pat pat hərwi ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu tebiye. 19 Ɗuwulumay naha me a Mbəlom hərwi ga dərmak
hərwi ada Mbəlom mâ vəleŋ wu nakə na tsikiye ada nâ ɗa ha Labara Ŋgwalak
eye nakə Mbəlom a ɗeŋ ha aye. Nâ ɗa ha na, tə madzədzar eye bay. 20 Kwa neŋ
ma daŋgay bəbay na, neŋ ndo məslərе i Kəriste hərwi bazlam weɗeye nakə
faya na ɗiye ha aye. Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ dzədzar bay, nâ
ɗa ha labara weɗeye parakka andza nakə a say a Mbəlom nâ ɗa ha aye.

Mandəve i bazlam

21 Tisik malamar kway nakə na wuɗa aye na, neŋgeye tə neŋ faya nəmaa
giye məsler i Bəy Maduweŋ salamay. Faya ma giye məsler i Bəy Maduweŋ tə
marəhay ha gər ta deɗek eye. Neŋ mandza eye kanaŋ kəkay na, ma diye naha
ma tsikakumeye. 22 Neŋ faya na slәriye naha ka təv kurom na, hərwi ada kâ
sərum ha nəmay mandza eye kanaŋ na, kəkay, ada mâ makum ha ɗərev.

23 Mbəlom Bəba ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste tâ vəlatay zay a malamar hay
tebiye. Tâ vəlatay mawuɗe bo, hərwi ada tâ wuɗa bo nəte nəte mə walaŋ tay
ada tâ pa mədzal gər ka Yesu Kəriste huya.

24 Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo neheye ta wuɗa Bəy Maduweŋ kway Yesu
Kəriste ka tor eye.

Ɗerewel nakə Pol a watsatay naha a Filipi hay aye

Məfələkwe

Pol a pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a gəma i Filipi na, ahəl i mahəhele ŋgay masulo eye. Məhay gər niye na, makurre i məhay gər nakə Pol a pa ka dala i Erop aye.

Ɗerewel i Pol faya ma ɗiye ha ndo i Filipi hay tə Pol, məndze tay a ye lele. A say a Pol masəkah ha, mâ ge gədaŋ eye lele. Ane tuk na, neŋgeye ma daŋgay. Faya ma siye ɗəretsətseh hərwi nakə kə gatay a gər a Filipi hay bay aye. A tsikatay mawuɗe bo ŋgay nakə a wuɗa tay ha aye.

A tsikatay sa na, wu nakə faya ma dzəmiye na aye. Hərwi ndo siye hay faya ta ɗiye ha Kəriste ta tsəveɗ nakə ŋgwalak eye bay aye. A satay masəpete tay ha (1.15-17; 2.21, 18). Pol faya ma dzaliye məsləre ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye a Filipi hərwi tâ ye, tâ vəlatay gədaŋ ada mətsəne labara tay (2.19-30).

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Filipi ta slər wu kəriye a Pol (4.10-20).

Pol a tsikatay a Filipi hay ka sifa ta məməte i Yesu (2.6-11). Pol a gər ha wu nakə haɓe ma hutiye (3.3-10). Pol a təma məse ɗəretsətseh hərwi məpay bəzay a Yesu Kəriste. Neŋgeye ma daŋgay, ada maləva bo eye hərwi məvəle ha sifa ŋgay. Pol a tsikatay a Filipi hay tâ pay bəzay a mede ŋgay (3.17; 4.9).

Pol a vəlatay gədaŋ a Filipi hay tâ ndza huya ma məŋgwese.

1 Maa watsa naha ɗerewel nakay na, neŋ Pol ta Timote, nəmay ndo i məsler
i Yesu Kəriste hay. Nəmaa tsikatay naha me a bagwar hay, a ndo madzəne
kurom hay ada a ndo məpe mədzal gər hay tebiye hay ka Yesu Kəriste ma
Filipi. 2 Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma
ŋgama ada tâ vəlakum zay.

Pol a gaway naha sɨsœ a Mbəlom

3 Kwa kəɗay na dzalawa fakuma na, na gaway naha sɨsœ a Mbəlom. Na
gaway naha sɨsœ pat pat hərwi kurom. 4 Ahəl niye na ɗuwulaway me pat
pat hərwi kurom na, ɗərev ga maŋgwasa eye haladzay. 5 Na gaway naha sɨsœ
a Mbəlom na, hərwi ka dzapakwa nəte ka məɗe ha Labara Ŋgwalak eye. Ka
dazlumay madzəne ga na, pat niye kurre ka tərum ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu hus anəke aye. 6 Maa dazlay məge məsler lele eye mə ɗərev kurom
hay na, Mbəlom. Na sər ta deɗek, neŋgeye na, ma gəriye ha ka manawa eye
bay. Ma ndəviye ha məsler eye niye na, a pat nakə Yesu Kəriste ma maweye
aye. 7 Wu nakə na dzala andza niye hərwi kurom aye na, lele. Hərwi ka
yumeŋ a gər haladzay. Sa na, hərwi nəkurom tebiye tage neŋ Mbəlom kə
gakway ŋgwalak hərwi ada kâ dzənum ga, kwa anəke neŋ ma daŋgay. Ada
ahəl nakə na tsikawa labara i Yesu Kəriste kame i ndo məge sariya hay ada
na ɗawatay ha labara nakay na, Labara Ŋgwalak eye deɗek. 8 Mbəlom a sər
na tsik na, na wuɗa kurom tə ɗərev nəte. Na raw me bay, na tsik na, deɗek.
Mawuɗe bo aye niye na wuɗa kurom haladzay eye a yaw na, məŋgay? A yaw
na, ka təv i Yesu Kəriste.

9 Na ɗuwulaway naha me a Mbəlom hərwi kurom na, hərwi ada mawuɗe
bo i Mbəlom nakə ka wuɗum bo mə walaŋ kurom aye, mâ səkah kame kame.

Andza niye ka sərumeye deɗek i Mbəlom, ada ka sərumeye ha ka bo bəra wu
lele eye hay ta lelebay eye hay, 10 hərwi ada ka slumeye faya məzle wu neheye
ŋgwalak eye hay. Andza niye pat nakə Kəriste ma maweye na, ka ndzumeye
tsəɗaŋŋa, mənese fakuma bay. 11 Nəkurom na, ka tərumeye ndo məge wu
neheye ŋgwalak eye ta gədaŋ i Yesu Kəriste. Ka gum andza niye na, ndo hay
ta zambaɗeye a Mbəlom ada ta ɗəslay ha gər.

Yesu na, a ze wu hay tebiye

12 Malamar ga hay, a seŋ na, sərum ha lele wu neheye tə ndzeŋ a gər kanaŋ
aye na, ɗuh ta dzəna məɗe ha Labara Ŋgwalak eye. 13 Hərwi niye sidzew
neheye tebiye faya ta tsəpiye gay i bəy bagwar eye ta siye i ndo hay tebiye
tə sər hay neŋ ma daŋgay na, hərwi nakə faya na giye məsler i Yesu Kəriste
aye. 14 Sa na, məgəse nakə tə gəs ga a daŋgay aye na, ka səkahatay ha mədzal
gər ka Bəy Maduweŋ kway. Madzədzere kwa tsekweŋ andaya mə ɗərev tay
sa bay. Faya ta ɗiye ha bazlam i Mbəlom a ndo hay kame kame ɗuh.

15 Ane tuk na, siye hay mə walaŋ tay faya ta ɗiye ha bazlam i Kəriste na,
hərwi faya ta giye fagaya sələk. A satay maze ga ha. Ndo mekeleŋ eye hay na,
tə ɗa ha bazlam i Kəriste na, tə ɗərev nəte. 16 Nəteye tə ge andza niye na, hərwi
ta wuɗa ga. Tə sər ha maa sləra ga ahaya kanaŋ na, Mbəlom. A sləra ga ahaya
na, hərwi ada nâ tsikatay, nâ ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu na, Labara
ŋgwalak eye deɗek. 17 Siye i ndo niye hay na, faya ta ɗiye ha bazlam i Yesu
Kəriste a ndo hay dərmak. Ayaw deɗek ŋgway, ane tuk na, tə ge andza niye na,
a satay maze ga, tə tsikawa tə ɗərev nəte eye deɗek bay. A satay masəkeheŋ
ha ɗaretsətseh kanaŋ ma daŋgay.

18 Ane tuk na, niye na, ma ndeleŋeye ɗaw? Ma ndeleŋeye bay. Kwa taɗə
tə tsik na, tə ɗərev nəte eye bay, kwa tə tsik na, tə ɗərev lele eye sadzək, na
sər tə ɗa ha na, bazlam i Kəriste. Neŋ na, ɗərev ga ma ŋgwasiye. Ayaw, ta
deɗek na ŋgwasiye huya kame kame andza nakay. 19 Hərwi na sər ha na, wu
neheye ta dzəniye ga mətəme ga ha hərwi faya ka ɗuwulumeye me hərwi ga
ada Məsəfərе i Yesu Kəriste ma dzəniye ga.

20 Wu nakə na wuɗa haladzay aye ada na pa faya mədzal gər aye, faya na
həbiye na, horoy ma ta geŋeye ɗaɗa bay. Ɗərev ga ta gədaŋ eye lele. Ada a
seŋ na, kwa anəke, kwa kəɗay ndo hay tâ ɗəslay gər a Yesu Kəriste hərwi ga.
Kwa taɗə neŋ andaya tə ɗəre, kwa taɗə na mət na, tâ ɗəslay gər andza niye.
21 Hərwi taɗə neŋ tə ɗəre mba na, na zambaɗeye a Yesu Kəriste. Taɗə kwa na
mət bəbay na, na hutiye magogoy ga. 22 Ane tuk na, taɗə kə ge andza niye,
neŋ andaya tə ɗəre mba na, na giye məsler nakə ma dzəniye ndo hay aye. Mə
walaŋ i bazlam neheye sulo aye na, a geŋ gərəŋ gərəŋ. Na zliye mə walaŋ eye
wuray na, na sər bay.

23 Wu neheye sulo aye na, ta ŋgəneŋ ha mədzal gər. A seŋ haɓe na, nâ
gər ha məndzibəra nakay. Na diye mata ndze tə Kəriste mə mbəlom. Andza
niye ka neŋ na, ŋgwalak eye haladzay. A ze ha məndze nakə ka məndzibəra
aye. 24 Ane tuk na, məndze ga nakə na ndziye tə ɗəre aye na, ma giye ŋgama
haladzay hərwi madzəne kurom. 25 Ada na zəba faya na, ŋgwalak eye na,
andza niye ɗuh. Hərwi na sər ta deɗek na ndziye ka məndzibəra mba. Ka ta
ndzakweye ka təv manəte eye tage nəkurom. Ka ndzakweye ka təv manəte
eye na, na dzəniye kurom ka mede kame kame ka tsəveɗ i Mbəlom, hərwi
ada ɗərev kurom mâ ge laŋlaŋ ka tsəveɗ i Mbəlom. 26 Andza niye, ta gər ga
ha abəra ma daŋgay, na ye naha ka təv kurom na, ka zambaɗumeye a Yesu
Kəriste hərwi ga.

Məge ɗəretsətseh hərwi Yesu

27 Ŋgwalak eye na, mede kurom mâ ge lele hərwi ada ndo hay tâ zəba
fakuma, faya ka pumeye bəzay na, a bazlam i Kəriste deɗek. Ayaw! A seŋ
kwa taɗə na ye naha ka təv kurom kəgəbay kwa na ye naha bay na, nâ tsəne
nəkurom mandza eye na, bazlam kurom nəte. Ada sa na, faya ka gumeye
gədaŋ tə ɗərev kurom nəte andza ndo məge vəram hay hərwi ada Labara
Ŋgwalak eye i Yesu mâ ye kame kame. 28 Kâ dzədzarumatay a ndo məne ɗəre
kurom bay tebiye. Taɗə ka dzədzarumatay bay na, ta səriye ha lele nəteye
kame i Mbəlom na, ta dze. Ane tuk na, nəkurom na, Mbəlom kə mbəl kurom
ha. Mata bəzatay ha niye na, Mbəlom. 29 Hərwi Mbəlom a gakum ŋgwalak
na, ada kâ dzalum ha ka Kəriste ɗekɗek tsa bay. A gakum ŋgwalak na, hərwi
ada kâ gum ɗəretsətseh hərwi ŋgay dərmak. 30 Nəkurom ka ŋgatumay a vəram
nakə na ge ahəl niye aye. Anəke na, faya ka tsənumeye neŋ faya na giye andza
niye huya. Aya! Nəkurom dərmak ka gumeye vəram nakə neŋ faya na giye.

2

Tərum na, andza Yesu

1 Nəkurom ka sərum ha nəkurom madzapa eye nəte tə Yesu Kəriste. Andza
niye neŋgeye ma vəlakumeye gədaŋ ka ɗərev kurom hay. Mawuɗe bo ŋgay
nakə a wuɗa kurom aye na, ma makumeye naha ɗərev segey. Sərum ha
nəkurom madzapa eye nəte ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Ada ka wuɗum bo mə
walaŋ kurom nəte nəte bəɗaw? Ndo hay tə gakum mə bo, na gwaɗ ba? 2 Kə
ge andza niye na, wuɗum bo mə walaŋ kurom nəte nəte. Mədzal gər kurom
mâ ge nəte. Məndze kurom mâ ge nəte, ada bazlam kurom mâ ge nəte mâ
ye ka bo ayaw ayaw. Taɗə ka gum andza niye na, ɗərev ga ma ŋgwasiye, ma
deyeŋeye a gər kurah kurah. 3 Kâ dzalum ka bo kurom ɗekɗek tsa bay. Kâ
ɗəslumay ha gər a bo bay. Ɗuh na, hənum ha gər kurom. Zəbum ka siye i ndo
hay na, ndo neheye lele ta ze kurom aye. 4 Kwa way mâ gay ŋgwalak a ndo
hay. Kâ pəlumay wu lele eye a gər kurom ɗekɗek tsa bay. Ka gum wu neheye
tebiye andza nakay na, ɗərev ga ma rahiye tə məŋgwese.

5 Ɗərev kurom mâ təra na, andza i Yesu Kəriste.

6 Kwa Yesu nəteye nəte ta Mbəlom bəbay na,
kə ləva ha gər ŋgay ta Mbəlom bay.

7 Ɗuh na, kə gər ha təv məndze nakə lele eye,
ka təra ndo i məsler.
Tə wa na andza ndo zezeŋ nakə tə wa na aye dərmak.
Ahəl nakə a təra ndo zezeŋ aye na,
8 a həna ha gər ŋgay.
A gəsay me a Mbəlom hus ka məməte sa!
Məməte ŋgay niye a mət aye na,
ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye.

9 Hərwi niye, Mbəlom a pa na ka gər i wu hay tebiye.
Kə pa faya məzele nakə a ɗa zləm a ze məzele i wu hay tebiye aye.
10 A ge andza niye na, hərwi ada wu hay tebiye kwa mə mbəlom, kwa kanaŋ
ka məndzibəra, kwa ma bəɗ
ta tsəne məzele i Yesu na, nəteye tebiye tâ yaw tâ dəkway gurmets.
11 Kwa way ma tsikiye tə bazlam ŋgay Yesu Kəriste na,
Bəy Maduweŋ ka gər i wu hay tebiye.
Andza niye ta zambaɗeye a Bəba ŋgay Mbəlom dərmak.

Mede i ndo məpe mədzal gər hay a Yesu ka məndzibəra

12 Nəkurom dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, Yesu Kəriste
a gəsay me a Mbəlom kəkay na, nəkurom ka sərum ha lele. Andza niye,
nəkurom dərmak gəsumay me a Mbəlom. Ahəl niye neŋ ka təv kurom na,
ka rəhawumay ha gər. Kwa anəke neŋ andaya ka təv kurom sa bay bəbay
na, səkahum ha marəhay ha gər kame kame. Andza məgweɗe na, mətəme
nakə Mbəlom a təma kurom ha aye na, gum məsler eye tə həlay kurom eye
dərmak. Ka gumeye na, tə madzədzere i Mbəlom. 13 Hərwi Mbəlom faya ma
giye məsler mə ɗərev kurom hərwi ada kâ wuɗum wu neheye a yay a gər
aye ada ma vəlakumeye gədaŋ hərwi ada kâ gum wu neheye a yay a gər aye
dərmak.
14 Ma məsler kurom nakə ka gumeye tebiye na, kâ sum me bay, kâ tərum
a bo bay, 15 hərwi ada ka ndzumeye tsəɗaŋŋa mənese fakuma bay, ada ka
tərumeye wawa i Mbəlom neheye ta giye mənese bay aye. Nəkurom mandza
eye na, mə walaŋ i ndo neheye faya ta səpatiye ndo hay aye. Tə pay bəzay
i tay na, a tsəveɗ nakə lelebay aye. Nəkurom ka ndzumeye mə walaŋ tay
na, andza wurzla neheye ta dəv dzaydzay ka magərmbəlom aye. 16 Ada sa
na, ka tsikumateye bazlam nakə ma vəliye məsəfəre a ndo hay aye. Taɗə
ka gum andza niye na, pat nakə Yesu Kəriste ma maweye na, na ta zlapiye
haladzay kame ŋgay hərwi kurom. Na ta zlapiye hərwi kurom na, hərwi
na ta səriye ha məsler nakə na ge mawura bo eye na, ka təra kəriye bay.
17 Mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye na, a təra wu nakə ka
kəɗawumay a Mbəlom kəriye aye. Agəla ta kədiye ga na, ma təriye mambəɗe
ha bambaz andza wu kəriye niye ka kəɗawumay a Mbəlom aye dərmak. Kə ge
andza niye na, ma deyeŋeye a gər haladzay, na ŋgwasiye tage nəkurom tebiye.
18 Nəkurom dərmak na, mâ yakum a gər, ŋgwasakwa ka bo tage neŋ.

Pol a slər Timote ta Epafrodit

19 Taɗə kə say a Bəy Maduweŋ kway Yesu na, na sər ha mazlambar na
slərakum naha Timote, hərwi ada kə maw ka təv ga na, nəkurom mandza eye
kəkay na, ma ɗeŋeye ha, ada ma meŋeye ha ɗərev andza nakə ma diye naha
ma makumeye naha ɗərev aye dərmak. 20 Kanaŋ na, ndo andaya mədzal gər
may nəte andza neŋgeye na, andaya bay, say neŋgeye nəte ŋgweŋ. Ta deɗek
neŋgeye na, a say madzəne kurom. 21 Ndo siye hay tebiye tə dzala na, ka
bo tay ɗekɗek tsa bəna, tə dzala ka məsler i Yesu Kəriste bay. 22 Ka sərum
ha Timote na, ka bəz ha neŋgeye ɗa kə sla. Neŋ tə neŋgeye, nəmay salamay
nəmaa ɗawa ha Labara Ŋgwalak eye. Faya ma dzəniye ga ka məge məsler
andza wawa nakə faya ma dzəniye bəba ŋgay aye. 23 Andza niye a seŋ na
slərakumeye naha. Ane tuk na, na həbiye ta ŋgənеŋ ha sariya ga təday. 24 Neŋ
dərmak, na sər ha ta deɗek Bəy Maduweŋ ma vəleŋeye tsəveɗ hərwi mede
naha ka təv kurom.
25 Nəkurom ka sərum ha malamar kway Epafrodit, ndo məsləre kurom
nakə ka slərumeye hərwi ada mâ dzəna ga tə wu neheye andaya fagaya bay
aye na, neŋ tə neŋgeye nəmaa ge məsler salamay. Nəmaa ge məsler ta gədaŋ
tə neŋgeye salamay hərwi bazlam i Mbəlom. Na dzala anəke na, ŋgama mâ ma
naha ka təv kurom. 26 Kə gay wadəŋ wadəŋ haladzay hərwi a tsəne tə gwaɗka
tsənum neŋgeye kə dəɗa dəvats. Hərwi niye hawa kurom eye a gay haladzay,
a say mede naha məŋgatakum. 27 Andza nakə ka tsənum aye na, deɗek kə dəɗ
a dəvats, ka ɓərəzl. Ane tuk na, a gay mə bo a Mbəlom. Mbəlom kə mbəl ha.
Maa gay mə bo a Mbəlom na, neŋ dərmak. Mbəlom a mbəl ha na, andza a
mbəl ha na, neŋ, hərwi ada dəretsətseh mekeleŋ eye mâ yaw fagaya bay.
28 Hərwi niye, a seŋ mâ ma naha ta bəse ka təv kurom, hərwi ada ahəl nakə
ka ŋgatumay na, ka ŋgwasumeye, ada neŋ nâ dzala wuray sa bay. 29 Ayaw! Ki ye

naha na, təmum na lele. Təmum na tə məŋgwese, hərwi neŋgeye na, malamar kurom ka tsəveɗ i Bəy Maduweŋ. Slala i ndo andza nakay na, ɗəslumay ha gər. 30 Na tsik andza niye na, hərwi neŋgeye na, a zəkaw tsekweŋ ma mətiye hərwi məsler i Kəriste. Neŋgeye a zla na, təv məndze kurom. Kə sər mədze ha məsəfəre ŋgay hərwi ada mâ dzəna ga andza nakə taɗə nəkurom kanaŋ na, ka dzənumeye ga aye.

3

Matəre tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom na, kəkay?

1 Malamar ga hay wu nakə na ndəvakumeye naha mətsike aye na, anaŋ: Ŋgwasum hərwi nəkurom na, ndo i Bəy Maduweŋ hay. Na diye gər məwatsakum naha wu nakə ɓa na watsakum naha tsɨy aye bay. Na masakumeye naha məwetse sa, ma dzəniye kurom hərwi ada wuray mâ gakum bay.

2 Gum metsehe kame i ndo neheye faya ta giye məsler ŋgwalak eye bay aye. Nəteye faya ta kwasatay ha gər a ndo hay ta məgweɗe ɗəsum bo. 3 Ta deɗek maɗəsa bo eye na, nəkway bəna, nəteye bay. Maa təra ndo i Mbəlom hay na, nəkway. Nəkway sa na, ka ɗuwulakway naha me a Mbəlom ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye, ada ka zambaɗawakway a Yesu Kəriste. Nəkway na, ka pakway zləm a wu nakə ndo zezeŋ ma giye bay.

4 Taɗə kə ge wu i ndo zezeŋ faya ma giye lele na, haɓe neŋ dərmak na piye faya zləm. Taɗə ndoweye kə gwaɗay a gər ŋgay lele məpay zləm a wu i ndo zezeŋ nakə ma giye na, neŋ na sər ha, i ga nakə na tsikiye na, ma ziye i ŋgay. 5 Hərwi neŋ na, ndo i Yahuda ɗeɗəŋ eye. Mawa ga na, Yahuda hay. Sa na, neŋ wawa i Israyel hay, ada tə wa ga ma gwala i Bendzameŋ. Ahəl nakə tə wa ga, na həna məhəne tasəla matsamahkar eye na, tə ɗəs bo ga. Taɗə ta tsətsahiye fagaya ka gər i bazlam i Yahuda hay mapala eye na, neŋ mə walaŋ i Farisa hay. 6 Neŋ na, na pay bəzay a kule i Yahuda hay lele. Na təkay ɗəre tə tsəɓtsəɓ eye hus ka məgatay ɗəretsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste. Taɗə bazlam i Yahuda hay mapala eye mâ təra ha ndo lele kame i Mbəlom na, na sliye faya haɓe məgwaɗakum neŋ na, mənese andaya kwa tsekweŋ fagaya bay.

7 Wu niye hay na zəbawa faya ahəl niye na, andza magogoy ga. Ane tuk na, na sər ha wu niye ŋgama andaya mə ɗəma bay hərwi ada nâ huta mədzepe tə Yesu Kəriste ɗuh. 8 Ayaw! Na mbəɗay dəba a wu niye hay tebiye na, hərwi na sər ha Yesu Kəriste na, Bəy Maduweŋ ga. Niye na, a ze wu hay tebiye. Na mbəɗay dəba a wu hay tebiye na, hərwi Yesu Kəriste. Na zəba ka wu niye hay na, andza mandzak hərwi ada nəmaâ dzapa tə Yesu Kəriste 9 ada nâ ndza mə həlay ŋgay. Na gwaɗiye neŋ lele kame i Mbəlom hərwi nakə na rəhay ha gər a bazlam i Yahuda hay mapala eye na, ɗaɗa na tsikiye bay. Wu nakə a təra ga ha lele kame i Mbəlom aye na, nakə na pa mədzal gər ka Yesu Kəriste aye. Maa təra ga ha ndo lele eye na, Mbəlom hərwi na dzala ha ka neŋgeye. 10 Wu nakə a yeŋ a gər haladzay aye na, nəte ŋgweŋ tsa. A seŋ na, məsəre Yesu ta gədaŋ ŋgay nakə a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye. A seŋ sa na, məse ɗəretsətseh andza neŋgeye nakə a sa ɗəretsətseh aye, na mətiye andza neŋgeye nakə a mət aye dərmak. 11 Andza niye hərwi ada taɗə kəkay kəkay bəbay na, Mbəlom ma ta mbəla ga ahaya abəra ma mədahaŋ.

Mahway hərwi məhute wu nakə kame aye

12 Kwa wu neheye na tsik tebiye aye na, na gwaɗiye na huta tsɨy na, na tsikiye bay. Ada məgweɗe neŋ lele na sla tsɨy na, na tsikiye bay. Ɗuh na, na

giye gədaŋ mede kame kame hərwi ada nâ huta tay ha wu niye hay a həlay ga. Na giye andza niye na, hərwi Yesu Kəriste kə zla ga a huɗi həlay ŋgay. Na təra ndo ŋgay.

13 Ayaw malamar ga hay, wu niye hay na tsik aye ta təra i ga tsɨy na, na tsikiye zuk bay. Ane tuk na, wu nakə na giye na, nəte ŋgweŋ tsa. Na gər ha wu neheye ma dəba ga aye tebiye. Ɗuh na giye gədaŋ na, mede kame kame hərwi ada nâ huta wu nakə kame aye. 14 Andza niye neŋ faya na hwiye ndirndir ka məndisle ka kokway nakə na ndisliye a ɗəma aye. Na hwiye na, mata hute magogoy ga nakə Mbəlom a zeleŋ faya ma ta vəleŋ aye. Magogoy aye niye ma ta vəleŋ aye na, mede mata ndze tage neŋgeye hərwi Yesu Kəriste.

15 Nəkway neheye masəra eye hay ka tsəveɗ i Mbəlom aye na, mədzal gər kway mâ ge na, andza niye. Taɗə ndoweye kə dzala wu mekeleŋ eye wal na, Mbəlom ma bəzakumeye ha parakka. 16 Wu nakə bagwar eye ka gakweye na, zəŋgalakwa tsəveɗ nakə ka zəŋgalakwa hus anəke aye. Kâ gərakwa ha bay.

17 Nəkurom malamar ga hay, nəkurom tebiye zəŋgalum na, təv sik ga. Zəbum ka mede i ndo neheye mede tay lele andza mede may nakə nəmaa ɗakum ha aye.

18 Hərwi ndo siye hay haladzay mede tay faya ma bəziye ha, nəteye na, faya ta neye ɗəre a Kəriste nakə a mət ka mayako mazləlmbaɗa eye. Wu neheye na, ɓa na tsikakum madzəga haladzay. Na masakumeye ha mətsikakum sa. Faya na tsikakumeye naha anəke na, tə mətuwe eye. 19 Pat nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbəlom ma dziye tay ha. Mbəlom ma dziye tay ha, hərwi ta wuɗa məpay bəzay a Mbəlom təbey. Tə pay bəzay i tay na, a wu neheye mevel tay a wuɗa aye. Faya ta giye wu nakə a ge horoy aye, bo tay aye na, a ye tay a gər haladzay. Tə dzala na, ka wu i məndzibəra ɗekɗek tsa.

20 Nəkway na, ka pəlakweye məge wu niye hay təbey. Nəkway gay kway na, mə mbəlom. Nəkway faya ka həbakweye ndo mətəme ha ndo, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste nakə ma mbəzlaweye mə mbəlom mata dzəgər tage nəkway aye. 21 Ki yaw na, ma mbəɗakweye ha bo kway nakay bəle eye hərwi ada bo kway mâ təra gədaŋ eye andza bo ŋgay. Ma giye wu nakay ta gədaŋ nakə ma giye ha məsler hərwi məpe tay ha wu hay tebiye a huvo ŋgay.

4

Mətsikatay me a zləm a ndo hay

1 Kə ge andza niye na, malamar ga hay, ndzum ta gədaŋ eye ɓəŋɓəŋ lele mə həlay i Bəy Maduweŋ kway. Nəkurom na, ka yumeŋ a gər haladzay. Hawa kurom a geŋ, a seŋ məŋgatakum. Ɗərev ga faya ma ŋgwasiye haladzay tə nəkurom. Nəkurom ka tərum na, magogoy i məsler ga nakə na ge aye.

2 A nəkurom Evodi ta Siŋtis neŋ faya na gwaɗakumeye amboh, ndzum na, ayaw ayaw, bazlam kurom mâ ge nəte, hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweŋ kway. 3 A nəkar dzam ga nakə faya ka gameye məsler i Mbəlom nəte aye. Neŋ faya na gwaɗakeye naha dərmak, dzəna tay ha ŋgwas niye hay, tâ ndza ayaw ayaw mə walaŋ tay. Hərwi neŋ tage nəteye na, nəmaa ge vəram haladzay hərwi ada Labara Ŋgwalak eye mâ ye kame kame, ndo hay tâ tsəne. Məsler niye nəmaa ge aye na, nəmay tebiye tage ŋgwas niye hay tage Kəleneŋ ada ta ndo siye hay, nəmaa ge ka bo məsler dziye. Nəteye tebiye tay aye, Mbəlom kə watsa məzele tay a ɗerewel ŋgay nakə a watsa a ɗəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye.

4 Ŋgwasum pat pat hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋ faya na gwaɗakumeye sa: Ŋgwasum. 5 Ndo i

məndzibəra hay tebiye ta zəba ka mede kurom na, faya ka təmum ndo hay lele ada faya ka gumateye ŋgwalak. Sərum ha na, mazlambar Bəy Maduweŋ kway kə ndzew. Mâ mətsakum gər bay. 6 Wuray kwa tsekweŋ mâ dzəma kurom bay tebiye. Ɗuh na, tsətsahum wu nakə a sakum ada andaya fakuma bay aye ka Mbəlom. Tsətsahum na, ta məgay naha amboh, mâ dzəna kurom ada gumay naha sɨsœ dərmak. 7 Yawa! Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vəlakumeye məndze zay mə ɗərev kurom hay. Zay niye ma vəlakumeye na, a ze wu nakə ndo hay tə sər aye. Neŋgeye na, ma tsəpiye ɗərev kurom ta mədzal gər kurom hay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ mâ gakum bay. Hərwi nəkurom na, mandza eye mə həlay i Yesu Kəriste.

8 Malamar ga hay, wu nakə a zəkaw na ndəvakumeye naha mətsike aye na, anaŋ: Dzalum na, ka wu neheye ŋgwalak aye hay, nakə ndo hay ta ɗəslay gər aye, wu neheye deɗek eye, a wu neheye ka rəhakway ha gər aye, a wu neheye maraw me andaya mə ɗəma bay aye, a wu neheye tsəɗaŋŋa aye, a wu neheye a yatay a gər a ndo hay aye ada a wu neheye ta zambaɗaway aye. Gumatay metsehe na, a wu neheye anaŋ aye. 9 Gum məsler na, tə wu neheye na tətikakum aye, wu neheye ka təmum aye, wu neheye ka tsənum mə bazlam ga na tsikakum aye, ada wu neheye kə ŋgatumay tə ɗəre kurom neŋ na ge aye. Ka pumay bəzay na, Mbəlom nakə ma vəlakweye məndze zay aye na, ma ndziye tə nəkurom.

Pol a gatay sɨsœ a Filipi hay hərwi madzəne nakə tə sləray naha aye

10 Na gay sɨsœ a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ada ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi ka dzalumaw fagaya sa. Haɓe kurre na, ka dzalum fagaya ŋgway. Ane tuk na, ka hutum həlay eye madzəne ga ada kə ndza haladzay nakə ka dzənum ga bay aye. 11 Na tsik andza niye na, hərwi nakə wu andaya fagaya bay aye na, bay. Hərwi kwa taɗə wu andaya, kwa andaya bay na, na tətik məndze tə məŋgwese eye. 12 Na sər məndze ma mətawak, na sər məndze mə wu nakə ndasassa aye. Na sənəka məndze ta məŋgwese eye kwa mə ɗəretsətseh waray waray. Na sənəka mərehe ta wu məndaŋ ada na sənəka məndze tə may. Na sənəka məndze tə wu haladzay ada tə wu tsekweŋ eye. 13 Na sliye faya maɗəme wu neheye tebiye na, ta gədaŋ i Yesu Kəriste nakə a vəleŋ aye. 14 Kwa taɗə andza niye bəbay na, madzəne nakə ka dzənum ga anəke ahəl nakay anaŋ neŋ mə ɗəretsətseh aye na, ka gum lele.

15 Nəkurom ndo i Filipi hay, sərum ha na, ahəl nakə na dazlay məɗakum ha Labara Ŋgwalak eye kurre hus ahəl nakə na lətse, na ye abəra ma Masedowan aye na, maa dzəna ga na, nəkurom ɗekɗek bəna, siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ta vəleŋ wuray bay. 16 Ahəl nakə neŋ ma wuzlahgəma i Tesalonik aye na, ɓa sik haladzay ka slərumeŋ naha wu nakə andaya fagaya bay aye. 17 Neŋ faya na pəliye tsəveɗ ada ka vəlumeŋ wu bay. Na tsik andza niye ɗuh na, ɗərev kə ŋgwasa hərwi na sər ha Mbəlom ma piye fakuma ŋgama hərwi madzəne nakə ka vəlumeŋ aye. 18 Na ŋgatay a wu nakə ka sləruma ahaya Epafrodit aye. Ka vəlumeŋew na, haladzay, wuray a kətseŋ sa bay. Wu neheye ka vəlumeŋew aye na, lele andza wu kəriye nakə tə fəkaway naha a Mbəlom a ze huŋŋa a yay a gər haladzay aye. 19 Mbəlom na, məzlaɓ eye, a ləva wu hay tebiye, wuray a kətsay bay. Neŋgeye ma vəlakumeye wu nakə a kətsakumeye tebiye. Ma vəlakumeye na, tə həlay i Yesu Kəriste. 20 Ndo hay tâ zambaɗay a Mbəlom Bəba kway ka tor eye. Mâ təra andza niye.

21 Tsikumatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tə məzele i Yesu Kəriste. Malamar neheye ka təv ga kanaŋ aye ta tsikakum naha me dərmak. 22 Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye ta tsikakum naha

me dərmak. Maa tsikakum naha me wene wene eye na, ndo neheye ma bəɗgay i bəy i Roma aye.

23 Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama.

Ɗerewel nakə Pol a watsatay naha a Kolosi hay aye

Məfələkwe

Kolosi na, wuzlahgəma nakə ta diye i məgəma i Azi aye, bəgom na, tə zalay Turki. Pol ki ye a ɗəma, mata zəbatayaw ɗəre a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ɗaɗa bay. Maa pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a ɗəma na, Epafəras nəte mə walaŋ i ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye (1.7; 4.12).

Pol a tsəne ndo hay faya ta səpatiye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Kolosi, a watsa tay naha ɗerewel.

Gər i bazlam eye anaŋ: Kəriste ma təmiye tay ha ndo hay abəra ma gədaŋ i ndo məne ɗəre.

Pol a dazlay kəreh mə ɗerewel ŋgay (1.1–2.5), dəmes mazambaɗay a Kəriste hərwi andza neŋgeye Bəy Maduweŋ i məndzibəra ada i ndo məpe mədzal gər hay (1.15-20). Ka ndzay a gər a dəmes na, maɗuwule me andaya ka gər i Kolosi hay (1.3-14). Ma dəba i dəmes na, Pol a ma ahaya a zləm vəram ŋgay nakə a ge hərwi ndo məpe mədzal gər hay aye (1.24–2.5).

Ma dəba eye, Pol a gwaɗatay a Kolosi hay tâ ge metsehe (2.6-23).

Ka mandəve eye na, ɗerewel nakay faya ma vəlateye gədaŋ ka məndze ma sifa weɗeye mə walaŋ i ndo hay, ma bəɗgay tay hay ada ma mədzepe ta ndo hay (3.1-4.6).

Ɗerewel nakay a ndəv ta mətsike me (4.7-18).

1 Neŋ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nâ təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Neŋ ta Timote malamar kway, nəmaa watsakum naha ɗerewel nakay.
2 Nəmaa watsa naha na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Kolosi aye. Nəkurom malamar may neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste, nəkurom faya ka pumeye bəzay a neŋgeye aye. Mbəlom Bəba kway mâ pa fakuma ŋgama ada mâ vəlakum zay.

3 Nəmaa ɗuwulaway naha me a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste hərwi kurom. Pat pat nəmaa ɗuwulaway naha me andza niye, nəmaa gaway naha sɨsœ hərwi kurom. 4 Nəmaa gaway naha sɨsœ hərwi nəmaa tsəne na, nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste ada ka wuɗum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye dərmak. 5 Ka gum andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər kurom ka wu neheye Mbəlom a ləva ha bo, ma ta vəlakumeye mə mbəlom aye. Tə ɗakum ha wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma ləviye ha bo hərwi kurom aye na, ahəl nakə ka tsənum Labara Ŋgwalak eye niye deɗek aye. 6 Labara nakay ŋgwalak eye faya ma ɗiye a zləm ka məndzibəra tebiye, faya ma vəliye hohway andza gərɗaf nakə a wa hohway aye ada a gəl kame kame aye. Andza niye, faya ma diye kame kame mə walaŋ kurom kwa a pat nakə ka tsənum kurre aye, nakə Mbəlom kə pa fakuma ŋgama ta deɗek aye hus bəgom.

Mətsike me

7 Maa lah məɗakum ha Labara Ŋgwalak eye nakay na, Epafəras. Neŋgeye na, dzam may, nəmay ta neŋgeye faya nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste ka bo dziye. Neŋgeye faya ma giye məsler i Yesu Kəriste tə ɗərev ŋgay peteh, faya ma giye məsler mə gay kurom na, a bəram may. 8 Maa tsikamay ma kəkay

nakə Məsəfəre i Mbəlom a vəlakum gədaŋ ka mawuɗe siye i ndo kurom hay aye na, neŋgeye.
9 Hərwi niye kwa a pat nakə nəmaa tsəne labara kurom aye na, nəmaa gər ha maɗuwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom bay. Nəmay faya nəmaa ɗuwulay naha me a Mbəlom na, mâ ɗakum ha wu nakə a yay a gər aye parakka ada kâ sərum, kâ hutum metsehe nakə Məsəfəre ŋgay ma vəliye aye, ada kâ tsənum wu neheye ka tsəveɗ ŋgay aye. 10 Tə metsehe niye na, ka slumeye məndze andza nakə a say a Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye ada ka gumeye wu neheye tebiye a yay a gər aye. Ka gumeye wu neheye ŋgwalak eye wal wal tebiye ada ka səkahumeye məsəre Mbəlom kame kame. 11 Nəmay faya nəmaa ɗuwulay naha me sa na, hərwi ada mâ vəlakum gədaŋ ŋgay nakə a ze kwa mey aye hərwi ada kâ ndzum ɓəŋɓəŋ lele, hərwi ada ka səmumeye naha tə zayzay nakə mə dərev kurom aye ada dərev kurom ma ŋgwasiye dərmak. 12 Gumay sɨsœ a Mbəlom nakə a vəlakum gədaŋ aye hərwi ada kâ hutum wu nakə a ləva ha bo hərwi ndo ŋgay hay ka təv nakə dzaydzay ŋgay a dəv aye. 13 Mbəlom bəba kway kə mbəl kway ha hərwi ada kâ təmakwaw abəra ma bəy i ləvoŋ, a pa kway a təv i məlәve bəy i mandərkwasla i wawa ŋgay. 14 A mbəɗakway ahaya abəra mə hələy i Fakalaw na, tə hələy i wawa ŋgay niye ada a pəsakway ha mənese kway hay dərmak.

Dəmes i mazambaɗay a Kəriste Bəy Maduweŋ i məndzibəra

15 Ndəray andaya kə ŋgatay a Mbəlom bay,
ane tuk na, Yesu Kəriste nakə ndo hay tə ŋgatay aye na, a ndzəkit bo Mbəlom,
Mbəlom neŋgeye kəkay na, faya ma ɗakweye ha.
Neŋgeye bagwar eye ka gər i wawa i Mbəlom hay tebiye.
A ze wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye.
16 Hərwi Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə hələy ŋgay,
wu neheye mə mbəlom aye ta wu neheye ka dala aye,
wu neheye dəre a ŋgatay aye
ta wu neheye dəre a ŋgatay bay aye.
Wu neheye ta gədaŋ eye hay mə mbəlom aye,
kwa bəy i gawla i Mbəlom hay ada bagwar tay dərmak
Mbəlom a ge tə hələy ŋgay.
Wu neheye tebiye na, Mbəlom a ge tay ha tə hələy i wawa ŋgay
ada wu neheye a ge tebiye aye na, i ŋgay hay.
17 Neŋgeye na, andaya kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye,
wu hay tebiye na, mə hələy ŋgay ada maa gəs tay ha ka təv manəte eye na, neŋgeye.
18 Neŋgeye bəy i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay.
Maa ləva tay na, neŋgeye andza gər nakə a ləvay gər a bo aye.
Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo ŋgay.
Makurre na, neŋgeye,
maa lətsew abəra ma mədahaŋ kurre na, neŋgeye,
nakay na, andza məgweɗe neŋgeye ka gər i ndo hay tebiye ada ka gər i wu hay tebiye.
19 Wu neheye tebiye mə dərev i Mbəlom aye na,
mə dərev i Kəriste tebiye dərmak,
hərwi a yay a gər andza niye.
20 A say a Mbəlom na, wu hay tebiye tâ sər bo ta neŋgeye tə hələy i wawa ŋgay,
wu neheye ka dala aye ada wu neheye mə mbəlom aye,

ada məndze zay andaya ma wuzlah i ndo hay tə neŋgeye.
A ge niye na, tə bambaz i wawa ŋgay nakə ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye.
21 Ahəl niye nəkurom na, dəreŋ ta Mbəlom, nəkurom ndo məne ɗəre ŋgay hay, hərwi ka dzalawum ka wu neheye lele bay aye, ka gawum wu neheye lele bay aye. 22 Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə ma kurom ahaya ka təv ŋgay ta məməte i wawa nakə a təra ndo zezeŋ a mət aye. A ge andza niye na, hərwi ada kâ ndzum tsəɗaŋŋa, ka slumeye faya mələtse kame i Mbəlom mənese kwa tsekweŋ andaya fakuma bay. Ndəray ma sliye faya məmakum ha mənese bay.
23 Lele na, dzalum ka Yesu huya ada ndzum ɓəŋɓəŋ, kâ dagwarum bay, pum mədzal gər kurom ka wu neheye ka tsənum ma Labara Ŋgwalak eye. Labara Ŋgwalak eye nakay na, ta tsikay kwa a way ka məndzibəra nakay. Neŋ Pol, ndo i məsler i Mbəlom hərwi məɗatay ha a ndo hay dərmak.

Məsler nakə Mbəlom a vəlay a Pol aye

24 Anəke na, ɗərev faya ma ŋgwasiye hərwi ɗəretsətseh nakə faya na siye hərwi kurom aye. Andza nakə Yesu Kəriste a sa ɗəretsətseh ahəl niye aye na, bo ga faya ma siye ɗəretsətseh dərmak hərwi məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye na, andza bo ga. Na siye ɗəretsətseh andza niye na, hərwi ada məsler ŋgay mâ ndəv. 25 Mbəlom a zla ga, a pa ga ndo i məsler kurom na, a gweɗeŋ nâ tsik bazlam ŋgay tebiye a nəkurom. 26 Ahəl niye na, bazlam nakay maŋgaha eye, ndo hay tə sər bay, anəke na, kə ndohwa ahaya parakka a ndo ŋgay hay. 27 A say a Mbəlom məɗatay ha a ndo ŋgay hay na, wu nakə a say məge aye na, ŋgwalak eye haladzay, ma dzəniye ndo hay tebiye. Bazlam nakay a ndzawa maŋgaha eye nakə anəke a ndohwaw parakka a dzaydzay aye na, Yesu Kəriste mə ɗərev kurom. Hərwi niye, pum mədzal gər kurom ka məndze ta Mbəlom ma təv nakə ta ɗəslay ha gər aye.
28 Faya nəmaa ɗiye ha na, Yesu Kəriste eye nakay. Faya nəmaa gatay ɗaf a ndo hay, ada faya nəmaa tətikateye wu hay tə metsehe nakə Mbəlom a vəl aye. A samay na, ndo neheye tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, tâ təra masəra gər eye hay. 29 Hərwi niye neŋ faya na ŋgəliye ha bo haladzay ka məge məsler ta gədaŋ i Yesu Kəriste nakə a vəleŋ hərwi ada nâ ndəv ha məge məsler.

2

1 A seŋ na, sərum ha na ge məsler haladzay hərwi kurom Kolosi hay, hərwi ndo i Lawdise hay ada hərwi siye i ndo neheye ta ŋgeteŋ zuk bay aye. 2 Faya na giye andza niye na, hərwi məmakum naha ɗərev ada kâ wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom ada kâ dzapum nəte. A seŋ sa na, sərum wu nakə Mbəlom a bəzakway ha parakka aye hərwi ada kâ ndzum ɓəŋɓəŋ mə ɗəma. Sa na, ada kâ tərum ndo i zlele hay ka tsəveɗ ŋgay. Wu nakə Mbəlom a ɗakum ha aye na, Yesu Kəriste. 3 Neŋgeye na, ma həndəkakweye tsəveɗ hərwi ada kâ hutakwa metsehe ada kâ sərakwa wu hay. Metsehe nakay na, lele haladzay, ma səkəmiye bo ta suloy bay.
4 Na tsik andza niye na, hərwi ada ndəray mâ vakum gər tə bazlam ləfeɗeɗe eye bay. 5 Sərum ha na, kwa neŋ dəreŋ tə nəkurom bəbay na, faya na dzaliye huya ka nəkurom. Dərev ga faya ma ŋgwasiye hərwi faya ka gumeye wu hay ta tsəveɗ eye ada hərwi nakə ka dzalum ha ka Kəriste aye, nəkurom mandza eye ɓəŋɓəŋ lele.

Gum metsehe ta ndo masəpete ndo hay

6 Ka təmum Yesu Kəriste ka təra Bəy Maduweŋ kurom. Hərwi niye mede
kurom mâ ge na, andza nakə a yay a gər a neŋgeye aye. 7 Ndzum mə həlay
ŋgay andza dərizl i gərɗaf nakə a pa zləlay ŋgay a bəɗ haladzay aye. Dum
kame kame, dzalum ha peteh ka neŋgeye huya andza nakə ta tətikakum aye.
Gumay naha sɨsœ haladzay a Mbəlom huya.

8 Gum metsehe, ndəray mâ vakum gər tə metsehe nakə ma giye ŋgama bay
aye bay. Metsehe niye na, a yaw abəra ma ndo hay ada ma məsəfəre neheye
lele bay ka məndzibəra aye bəna abəra mə Kəriste bay. 9 Ka pumateye zləm a
nəteye bay na, hərwi mede i Mbəlom na, tebiye mə bo i Yesu Kəriste. 10 Taɗə
nəkurom madzapa eye tə Kəriste na, Mbəlom kə rah kurom ha tə Məsəfəre
ŋgay. Kəriste na, bəy ka gər i wu hay tebiye ada ka gər i bəy tay hay.

11 Ka hutum məɗəse bo na, hərwi nakə ka dzapum tə Kəriste aye. Məɗəse
bo niye na, məɗəse bo nakə tə həlay i ndo zezeŋ aye bay. A yaw na, mə Yesu
Kəriste. A zla fakuma abəra wu nakə ma diye kurom ha a mənese aye na,
ta neŋgeye. 12 Ahəl nakə ta dzəhuɓ kurom ha a yam aye na, andza nakə tə
la kurom ka bo tə Kəriste aye. A həlay niye ka tsalumaw abəra ma yam na,
andza nakə nəkurom tə Kəriste ka lətsumaw abəra ma mədahaŋ aye hərwi
ka dzalum ha Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya mələtse kurom ahaya abəra
ma mədahaŋ andza nakə a lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaŋ aye.

13 Ahəl niye nəkurom na, andza mədahaŋ hay hərwi ka gawum mezeleme
ada hərwi nakə Yesu Kəriste kə dəs kurom bay aye. Anəke na, Mbəlom kə
lətse kurom ahaya abəra ma mədahaŋ tə Yesu Kəriste ada kə pəsakway ha
mezeleme kway. 14 Ahəl niye na, sariya kə gəs kway hərwi wu nakə Mbəlom
a tsik aye na, ka gakwa bay. Ane tuk na, Mbəlom kə zla fakwaya abəra
mezeleme nakə ka gər kway aye, kə hama gwedere nakə fakwaya aye, andza
a dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye. 15 Ahəl nakə Yesu Kəriste a məɗ ka
mayako mazləlmbaɗa eye na, a zla gədaŋ abəra ka fakalaw hay ada ta bəy
tay hay tebiye. A həhal tay ha kame i ndo hay tebiye, a patay horoy a dəre.

16 Taɗə kə ge andza niye na, ndəray kwa nəte mâ gakum me hərwi wu
mənday kəgəbay hərwi wu məse na, ndəray mâ gakum me bay. Ndəray kə
gwaɗakum gum magurlom i məhəne siye hay, i wur kiye kəgəbay i pat i
mazəzukw bo na, kâ təmum bay. 17 Wu neheye na, andza mezek, a ɗatay
ha a ndo hay wu nakə ma deyeweye kame aye. Wu deɗek eye nakə a ɗa ha
na, bo i Yesu Kəriste eye. 18 Kâ gərumatay tsəveɗ a ndo hay tâ səpat kurom tə
bazlam kəriye abəra ka magogoy kurom bay. Ndo niye hay faya ta gwaɗiye
kutoŋ məgay dəretsətseh a bo, ada məɗəslatay ha gər a gawla i Mbəlom hay.
Nəteye faya ta tsikiye na, ka wu nakə tə ŋgatay ma məsine aye. Slala i ndo
neheye na, faya ta ɗəslay ha gər a bo kəriye tsa, tə dzala i tay na, ka wu neheye
ka məndzibəra aye. 19 Nəteye madzapa eye tə Kəriste bəy tay sa bay. Matəra
andza gər na, neŋgeye ada ndo məpe məɗzal gər hay ka Yesu na, bo ŋgay. Ndo
neheye madzapa eye tə neŋgeye na, ta hutiye gədaŋ mə həlay ŋgay, maa dzapa
tay ha ka təv manəte eye na, neŋgeye. Ta gəliye, ka tsəveɗ ŋgay andza nakə
a yay a gər a Mbəlom aye. Ma piye tay ha ndo ŋgay hay ka təv manəte eye
hərwi ada nəteye tebiye tâ dzapa andza bo i ndo nəte a zəv ka təv manəte eye
tə mbəle hay ada ta slo i bo hay.

20 Nəkurom ka sərum ha, ka mətum ka bo tə Kəriste. Andza niye, fakalaw
hay ta ləviye kurom sa bay. Taɗə kə ge andza niye tuk na, ada ka ndzum andza
nəkurom ndo i məndzibəra hay sa kəkay? Faya ka pumay bəzay a wu neheye
tə gwaɗ: 21 «Kâ zla wu nakay bay», «kâ ndzaka wu nakay bay», «kâ tətal ka

wu nakay bay» aye na, ma kəkay? 22 Maa tətik bazlam neheye mapala eye
na, ndo hay ɗekɗek tsa. Wu neheye tebiye na, ta dziye ahəl nakə ndo hay
ta giye ha məsler aye. 23 Ka madazlay, ndo hay tə dzala mə gər tay bazlam
neheye mapala eye na, ta vəliye metsehe hərwi tə gwaɗ, tə ge kutoŋ hərwi
məpay bəzay a kule tay, marəhay gər ka dala ada məgay ɗəretsətseh a bo. Ane
tuk na, neŋ na ŋgatay na, kule tay ma dzəniye ndo hərwi ada mâ gay metsehe
a bor i bo ŋgay kwa tsekweŋ bay tebiye.

3

Yesu Kəriste ka təra kway ha weɗeye hay

1 Nəkurom ka sərum ha na, ka mbəlumaw abəra ma mədahaŋ tə Kəriste.
Yesu Kəriste mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom anəke. Hərwi niye,
pum mədzal gər kurom ka wu neheye mə mbəlom aye. 2 Dzalum ka wu
nakə mə mbəlom aye huya, kâ dzalum ka wu neheye ka məndzibəra aye bay.
3 Nəkurom ka sərum ha ka mətum, Mbəlom kə lətse kurom ahaya abəra ma
mədahaŋ. Sifa kurom weɗeye mə həlay i Kəriste, Mbəlom kə pa na ka təv ŋgay.
4 Sifa kurom deɗek eye na, Kəriste. Ahəl nakə ma maweye na, nəkurom tə
neŋgeye ka mumaweye dərmak ta məzlaɓ ŋgay.

5 Hərwi niye gərum ha məge wu neheye lele bay ka məndzibəra aye. Gərum
ha məge madama, mede nakə lele bay aye na, gərum ha, bor i bo kurom mâ ge
bəy ka gər kurom bay, wu neheye lele bay aye na, kâ pəlum bay, kâ gum ɗəre
ka wu hay bay hərwi taɗə faya ka gumeye ɗəre ka wu hay na, ka ɗəslumatay
ha gər a ze Mbəlom. 6 Mbəlom ma ta gəsiye ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye
a sariya na, hərwi wu neheye anaŋ aye. 7 Ahəl niye na, nəkurom ka gawum
andza niye, wu neheye lele bay eye tə ləvawakum gər.

8 Anəke na, gərum ha wu neheye tebiye. Kâ gum mevel bay, ɗərev mâ
ndalakum bay, kâ gumatay seweɗ a siye i ndo hay bay, kâ tsikum wu neheye
lele bay aye ka ndo hay bay, bazlam neheye a ye ka bo mətsike bay aye na,
kâ tsikum bay. 9 Kâ rawum me ka bo mə walaŋ kurom bay, hərwi ka gərum
ha mede kurom nakə ahəl niye aye ada tə wu neheye ka gawum ahəl niye
aye. 10 Ka hutum mede nakə weɗeye ɗuh. Maa vəlakum mede nakay weɗeye
na, Mbəlom. Neŋgeye faya ma təriye ha weɗeye pat pat hərwi ada mâ təra
andza neŋgeye, hərwi ada kâ sərum na lele. 11 Hərwi niye wuray andaya ma
ŋgəniye kurom ha wal wal bay. Yahuda hay ta slala mekeleŋ eye hay nəteye
nəte, ndo neheye maɗəsa bo eye hay ta ndo neheye maɗəsa bo eye bay aye
nəteye nəte, ndo neheye mə kəsaf hay aye ta ndo neheye matərakahaŋ aye
hay nəteye nəte, beke hay ta ndo neheye beke hay bay aye wuray ka ŋgəna
tay ha ka bo abəra bay. Nəteye tebiye nəte hərwi Kəriste a ləva tay ha ada
neŋgeye mə ɗərev i ndo hay tebiye.

12 Mbəlom a pala kurom na, hərwi ada kâ tərum ndo ŋgay hay, a wuɗa
kurom. Hərwi niye, gum wu neheye anaŋ aye: Sakumay naha a ndo hay,
gumatay ŋgwalak a ndo hay, rəhum ha gər kurom, tərum ndo ləfeɗeɗe eye
hay, ada tərum ndo məzle ŋgatay dərmak. 13 Sakumay a bo nəte nəte mə walaŋ
kurom. Taɗə ndoweye kə gakum mənese na, pəsumay ha. Pəsum ha bo nəte
nəte mə walaŋ kurom andza nakə Bəy Maduweŋ a pəsakum ha aye. 14 Wene
wene eye na, wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom hərwi taɗə ka gum andza
niye na, ka ndzumeye ka təv manəte eye tə ɗərev nəte.

15 Zay nakə Kəriste ma vəlakumeye mâ gəs ɗərev kurom ɓəŋɓəŋ. Mbəlom a
zalakum na, hərwi ada kâ tərum nəte ada kâ hutum zay. Gumay sɨsœ huya.
16 Pum bazlam i Kəriste a ɗərev kurom lele. Dzalum ka bazlam i Kəriste huya.

Tətikum a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Ɗum ha a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Zambaɗumay a Mbəlom ta dəmes hay wal wal ada ta dəmes nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a vəlakum aye. Gumay dəmes a Mbəlom, gumay naha siscə ta məŋgwese. 17 Wu nakə ka gumeye ada ka tsikumeye tebiye na, gum andza nakə ndo i Bəy Maduweŋ Yesu hay ta giye aye. Gumay siscə a Bəba kway Mbəlom ta məzele ŋgay.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye mə walaŋ i ndo hay na, kəkay

18 Nəkurom ŋgwas hay, rəhumatay gər a zal kurom hay lele, hərwi a yay a gər a Bəy Maduweŋ kway andza nakay.

19 Nəkurom hasləka hay wuɗum ŋgwas kurom hay, kâ ŋgərəzum fataya bay.

20 Nəkurom wawa hay, rəhumatay gər a bəba kurom tə may kurom mə wu hay tebiye hərwi a yay a gər a Bəy Maduweŋ kâ gum andza niye.

21 Nəkurom bəba i wawa hay, kâ ndalumatay ha ɗərev a wawa kurom hay bay. Ka gumatay andza niye na, ɗərev ma diye fataya abəra.

22 Nəkurom beke hay, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay ka məndzibəra mə wu hay tebiye. Kâ rəhumatay ha gər ka ɗəre tay ɗekɗek tsa hərwi ada tâ zambaɗakum bay. Ɗuh gum məsler tə ɗərev kurom peteh andza ndo neheye faya ta ɗəslay ha gər a Mbəlom aye. 23 Məsler neheye ta vəlakumeye tebiye aye na, gum tə ɗərev kurom peteh andza nakə ka gumay məsler a Bəy Maduweŋ Yesu aye, bəna məsler i ndo hay ɗekɗek bay. 24 Sərum ha na, mata vəlakum magogoy i məsler kurom na, Bəy Maduweŋ. Ma vəlakumeye wu nakə a pa na mə mbəlom hərwi ndo ŋgay hay aye. Ndo i gay kurom nakə faya ka gumeye məsler aye na, Yesu Kəriste. 25 Ndo neheye faya ta giye mənese aye na, Mbəlom ma ta pərateye hərwi mənese nakə faya ta giye. Neŋgeye a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

4

1 Nəkurom ndo i gay hay bəbay, gumatay gər a beke kurom hay lele, kâ zəbum fataya andza wu kəriye bay. Sərum ha nəkurom bəbay ndo i gay kurom andaya mə mbəlom.

Ɗuwulumay me a Mbəlom pat pat ada tərum ndo metsehe eye hay

2 Ɗuwulumay me a Mbəlom huya. Kâ gum bəle mə maɗuwule me bay, gumay siscə a Mbəlom. 3 Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi may dərmak hərwi ada Mbəlom mâ həndəkamay na tsəveɗ lele ka məɗe ha bazlam ŋgay a ndo hay, ada nəmaâ ɗa tay ha wu i Kəriste neheye maŋgaha eye mâ zəba dzaydzay. Ka sərum ha neŋ ma daŋgay na, hərwi wu nakay. 4 Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ ɗa ha parakka andza nakə kutoŋ na giye aye.

5 Gumay metsehe a mede kurom, mede kurom mâ ge kame i ndo neheye ta təma Yesu Kəriste bay aye na, ŋgwalak eye. Kâ nasum ha həlay eye bay, kwa kəɗay dzənum tay ha. 6 Bazlam kurom mâ ge na, ləfeɗeɗe. Mâ ge na, andza sluwal. Sərum ha tadə ka mbəɗumeye ka bazlam tay na, mbəɗumatay faya ta tsəveɗ eye lele.

Mətsike me

7 Tisik, malamar kway nakə ka wuɗum na haladzay ma mədzepe tə Kəriste aye, neŋgeye faya ma giye məsler i Kəriste tə ɗərev ŋgay peteh, neŋ tə neŋgeye nəmay faya nəmaa giye məsler pat pat hərwi Bəy Maduweŋ. Neŋ mandza eye kəkay na, ma ɗakumeye ha. 8 Na sləriye naha na, hərwi ada kâ sərum ha nəmay mandza eye na, kəkay. Ki ye naha na, ma makumeye naha ɗərev dərmak. 9 Na sləriye tay naha neŋgeye ta Onezim malamar kway. Neŋgeye

dərmak faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste tə ɗərev ŋgay peteh. Neŋgeye a yaw ma təv kurom. Ta ye naha na, ta tsikakumeye wu nakə faya ma giye bo kanaŋ aye tebiye.

10 Aristark nakə nəmay salamay ma daŋgay aye, kə tsikakum naha me. Markus, wawa i malamar i Barnabas kə tsikakum naha me dərmak. Taɗə ki ye naha ka təv kurom na, təmum na lele. Ɓa na tətikakum wu nakə ka gumeye tsɨy. 11 Yesu ndo nakə tə zalay Zustus aye kə tsikakum naha me dərmak. Mə walaŋ i ndo neheye faya ta giye məsler hərwi Bəy i Mbəlom tə neŋ kanaŋ aye na, Yahuda mekeleŋ eye hay bay, say ndo neheye mahkar aye. Nəteye faya ta dzəniye ga haladzay.

12 Epafəras nakə a yaw abəra ka təv kurom aye, kə tsikakum naha me. Neŋgeye ndo i məsler i Yesu Kəriste. Pat pat, neŋgeye faya ma rəzlay a gər maɗuwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom. Neŋgeye faya ma ɗuwulay naha me a Mbəlom na, hərwi ada kâ ndzum ɓəŋɓəŋ lele, kâ tərum ndo masəra eye hay ka tsəveɗ i Mbəlom, ada kâ sərum wu nakə a yay a gər a Mbəlom kâ gum aye tebiye. 13 Ta deɗek na sər neŋgeye faya ma giye məsler haladzay hərwi kurom ada hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise ada neheye ma Hiyerapolis* aye dərmak. 14 Luka, doktor kway nakə ka wuɗakwa na haladzay aye ada Demas, ta tsikakum naha me dərmak.

15 Tsikumeŋatay ha me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye. Tsikumay me a Nimfa ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay ŋgay aye. 16 Ka dzaŋgum na ɗerewel nakay na, slərumatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye hərwi ada tâ dzaŋga dərmak. Nəkurom dərmak, ɗerewel nakə na slərətay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye na, tâ slərakum naha hərwi ada kâ dzaŋgum dərmak. 17 Gwaɗumay a Arsip na, mâ ŋgəla ha bo ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste nakə a vəlay aye, mâ ndəv ha.

18 Neŋ Pol, bo ga eye na watsakum naha mətsike me ga nakay tə həlay ga eye. Na tsikakum naha me. Mâ mətsakum gər bay, neŋ na, ma daŋgay.

Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama.

* **4:13** Lawdise ta Hiyerapolis na, huɗgay neheye tə mbay naha a Kolosi.

Makurre i ɗerewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye

Məfələkwe

Pol a pa gay i maɗuwule me a Tesalonik na, a hələy i mahəhele ŋgay masulo eye. A ye a Tesalonik na, a yaw abəra ma Filipi. Tesalonik na, ta diye bəzay i Gəres ka dala i Masedowan. Tesalonik na, wuzlahgəma, ta səkəmawa ha wu hay mə ɗəma. Mbəzlew hay mə ɗəma haladzay, wene wene eye na, Yahuda hay. Yahuda siye hay ta təma məsənəke i Pol bay, ta həhar na. Pol a watsa tay a Tesalonik neheye ta təma məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste aye.

Madədo 1 ka 3 faya ma tsikakweye ka məndze i Tesalonik hay tə Pol.

Madədo 4 ada 5, Pol faya ma vəlateye gədaŋ mede kame kame ma məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A mbəɗatay naha ka metsehe nakə ma kwasatay ha mədzal gər aye.

Mətsike me

1 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ ta Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye. Nəkurom na, ndo i Mbəlom Bəba kway ada ndo i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste hay. Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama ada mâ vəlakum zay.

Pol a gay sisœ a Mbəlom hərwi mede i ndo məpe mədzal gər ha ka Yesu

2 Nəmay faya nəmaa gay naha sisœ a Mbəlom pat pat hərwi kurom kwa a hələy waray. Ahəl nakə nəmaa ɗuwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa ɗuwulaway naha me hərwi kurom tebiye. 3 Ahəl nakə nəmaa ɗuwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa dzalawa ka məsler kurom nakə faya ka gumeye hərwi ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye. Faya nəmaa dzaliye sa na, nəkurom faya ka ŋgəlumeye ha bo ka məsler ta gədaŋ hərwi nakə ka wuɗum Yesu Kəriste ada nəkurom mandza eye ɓəŋɓəŋ lele hərwi nakə faya ka təkumeye ɗəre a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye. 4 Malamar ga hay, nəmaa sər ha, Mbəlom a wuɗa kurom. A pala kurom na, hərwi ada kâ tərum ndo ŋgay hay. 5 Nəmaa sər ha hərwi ahəl nakə nəmaa ɗakum ha Labara Ŋgwalak eye na, nəmaa tsik tə bazlam ɗekɗek tsa bay, nəmaa tsik ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye. Nəmaa sər ha lele wu nakə nəmaa tsik aye na, deɗek. Ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, ka sərum ha mede may. Nəmay faya nəmaa giye andza niye na, hərwi madzəne kurom.

6 Nəkurom na, ka dazlumay a məpay bəzay a mede may ada a bəmalə i Bəy Maduweŋ kway. Ahəl nakə ka təmum bazlam i Mbəlom aye na, ka sum dəretsətseh haladzay hərwiye, ane tuk na, ɗuh dərev kurom kə ŋgwasa hərwi bazlam nakay ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye. 7 Andza niye faya ka bəzumatay ha tsəveɗ lele eye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tebiye ka dala i Masedowan ada ma Akay* aye, ta sər ha ma kəkay məndze tay nakə ta ndziye aye. 8 Hərwi kurom, ndo hay haladzay ma Masedowan ada ma Akay ta tsəne labara i Bəy Maduweŋ kway, ane tuk na, nəteye ɗekɗek bay. Sa na, ndo hay kwa ka waray ta tsəne ka mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye. Wuray andaya nakə nəmay nəmaa səkahiye ha

* **1:7** Akay: Məzele i Gəres nakə tə zalaway ha guram eye.

faya aye bay. 9 Nəteye tə bazlam tay faya ta tsikiye fakuma, ma kəkay nakə ka təmum may lele ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye. Faya ta tsikiye sa, ka məgər ha kule hay, ka pumay bəzay a Mbəlom nakə deɗek eye, neŋgeye ta sifa aye. 10 Tə sər ha nəkurom faya ka həbumeye wawa ŋgay nakə ma deyeweye mə mbəlom aye. Wawa niye na, Yesu nakə Mbəlom a mbəl ahaya abəra ma mədahaŋ aye. Neŋgeye ma buwiye kway abəra ma mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka ndo i mezeleme hay aye. Ma giye na, pat i sariya ŋgay nakə ma slaweye aye.

2

Məsler i Mbəlom nakə Pol a ge ma Tesalonik aye

1 Malamar ga hay, nəkurom ka sərum ha tə gər kurom mede may nakə nəmaa ye naha a gay kurom aye na, kəriye tsa bay. 2 Ka sərum ha nəmaa sa ɗəretsətseh haladzay ma Filipi təday, ta tsaɗamay. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha a gay kurom aye na, ndo mənе ɗəre may hay ta samay ɗəretsətseh huya ane tuk na, Mbəlom kə mamay naha ɗərev hərwi ada nəmaâ ɗakum ha Labara Ŋgwalak eye nakə a yaw abəra ka təv ŋgay aye. 3 Ahəl nakə nəmaa gatay amboh a ndo hay ka matəme bazlam i Mbəlom aye na, nəmaa raw me bay, wu nakə lele bay aye na, andaya ma mədzal gər may bay, nəmaa vay gər a ndəray bay. 4 Ɗuh nəmaa tsik na, wu neheye Mbəlom a gwaɗamay ɗum ha aye hərwi a zəba famaya na, nəmaa a yay a gər. A vəl Labara Ŋgwalak eye a həlay may na, hərwi ada nəmaâ ɗatay ha a ndo hay. Nəmaa ɗiye ha na, hərwi ada nəmaâ yatay a gər a ndo hay bay. Ane tuk na, hərwi ada nəmaâ yay a gər a Mbəlom neŋgeye nakə a sər ɗərev may aye. 5 Nəkurom ka sərum ha lele ɗaɗa nəmaa tsikakum wu hərwi məvakum gər bay ada ɗaɗa ki yamayaw a mədzal gər nəmaa tsikakum wu hərwi ada kâ vəlumamay bay. Wu nakə na watsa kanaŋ aye na, Mbəlom a sər ha deɗek. 6 Nəmaa pəla ndo hay tâ zambaɗamay bay, kwa nəkurom, kwa siye i ndo hay, a samay andza niye bay.

7 Haɓe na, nəmaa ləvakum gər hərwi nəmay na, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a samay andza niye bay. Ɗuh nəmaa ndza mə walaŋ kurom ta ləfeɗeɗe eye andza may i wawa hay nakə ma gatay gər a wawa ŋgay hay aye. 8 Nəmaa wuɗa kurom haladzay. Hərwi niye, ahəl nakə nəmay ka təv kurom aye na, a samay məɗakum ha Labara Ŋgwalak eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Ada neŋgeye niye ɗekɗek bay, a samay məvəle ha məsəfəre may hərwi kurom, hərwi ka yumamay a gər haladzay. 9 Malamar ga hay, kâ mətsum ha gər ta məsler nakə nəmaa ge mawura bo eye mə gay kurom aye bay. Nəmaa ge məsler kwa ta həvaɗ, kwa ta həpat hərwi ada nəmaâ tsətsah fakuma wu mənday bay. Andza niye, nəmaa ɗa ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom ze matsətsehe fakuma wuray.

10 Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ka sərum ha mede may ahəl nakə nəmay mə walaŋ kurom aye na, lele ada deɗek eye ada Mbəlom a sər ha dərmak. Ndəray ma sliye mətsike famaya wuray bay. 11 Ka sərum ha, nəmay ta nəkurom andza bəba ta wawa ŋgay hay. 12 Nəmaa vəlakum gədaŋ. Nəmaa gawakum amboh hərwi ada mede kurom mâ yay a gər a Mbəlom, neŋgeye nakə a zalakum hərwi ada kâ fələkum a bəy ŋgay, ma təv nakə ŋgwalak eye haladzay aye.

13 Nəmay faya nəmaa gay naha sisœ a Mbəlom huya sa na, hərwi ahəl nakə nəmaa ɗakum ha bazlam i Mbəlom aye na, ka pum faya zləm. Ka təmum, ka sərum ha ta deɗek bazlam nakay a yaw abəra ka təv i Mbəlom bəna bazlam i ndo zezeŋ bay. Ayaw ta deɗek bazlam nakay a yaw na, mə həlay i Mbəlom.

Faya ma giye məsler mə nəkurom neheye ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye.
14 Malamar hay nəkurom ka tərum andza məhay gər i ndo məpe mədzal gər
hay ka Yesu neheye ma dala i Yahuda nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste
aye. Yahuda hay ta satay ɗəretsətseh ada anəke ndo i gəma kurom hay ta
sakum ɗəretsətseh dərmak andza i tay. 15 Yahuda neheye na, ta kəɗ ndo məɗe
ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye, ta kəɗ Bəy Maduweŋ kway sa. Ta
həharawa may dərmak. Nəteye na, tə yay a gər a Mbəlom bay tebiye, nəteye
ndo mənay ɗəre a ndo hay tebiye. 16 Andza niye, nəmaa ɗatay ha bazlam i
Mbəlom a ndo siye neheye nəteye Yahuda hay bay aye hərwi ada Mbəlom
mâ təma tay ha na, a satay bay. Anəke na, ta rah ha ka mənese tay nakə tə
gawa aye tebiye, ada kə ndalay a Mbəlom fataya, sariya ŋgay ma gəsiye tay
ha.*

A say a Pol mambəɗe gər a Tesalonik

17 Malamar hay, nəmay na, ahəl nakə nəmaa ye abəra ka təv kurom,
nəmaa gər kurom ha aye na, hawa kurom a gawamay haladzay, a samay
məŋgatakum. Tə ɗəre na, nəmay dəreŋ ta nəkurom. Ane tuk na, ɗərev may
mandza eye na, tə nəkurom huya. Nəmaa pəla tsəveɗ madzəga haladzay
mede naha məŋgatakum. 18 A samay mambəɗe naha gər ka təv kurom. Neŋ
Pol tə gər ga, na tsik sik haladzay nakə a seŋ mede naha aye. Ane tuk na,
Fakalaw ka dərəzlamay na tsəveɗ. 19 Ayaw, məpe mədzal gər may ta məŋgwese
may na, hərwi kurom. Nəkurom magogoy may nakə nəmaa ŋgalakiye kurom
ha kame i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste pat nakə ma maweye aye. 20 Ayaw, ta
deɗek nəmaa ŋgalakiye kurom ha ada ɗərev may ma ŋgwasiye hərwi kurom.

3

1 Ahəl nakə nəmaa tsəne labara kurom sa bay aye na, nəmaa sla faya
məgəse ɗərev sa bay. Nəmaa gwaɗ nəmaa slәriye naha Timote ka təv kurom.
Nəmay na, nəmaa ndziye ma Aten mahəmeye təmaɗ. 2 Ka sərum ha Timote
neŋgeye malamar kway. Neŋgeye ta nəmay faya nəmaa giye məsler i Mbəlom.
Nəmay ta neŋgeye faya nəmaa ɗiye ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste.
Nəmaa slər naha ka təv kurom hərwi ada mâ dzəna kurom ada mâ makum
naha ɗərev ada nakə kâ ndzum ɓəŋɓəŋ ka tsəveɗ i Mbəlom aye, 3 hərwi ada
ɗəretsətseh nakə faya ma ndzakumeye a gər aye mâ dze kurom ha ta dəba
bay. Ɓa ka sərum ha a ye ka bo ka sakweye ɗəretsətseh andza niye. 4 Ahəl
nakə nəmay ka təv kurom, ɗəretsətseh ka ndzakway a gər zuk bay aye na,
nəmaa tsikakum, nəmaa gwaɗakum aza ɗəretsətseh ma deyeweye ada kə
ndislew andza nakə ka sərum aye. 5 Hərwi niye na sla faya maɗəme sa bay.
Na slər naha Timote ka təv kurom hərwi ada nâ tsəne labara kurom. Agəna
nəkurom faya ka dzalumeye ha huya ka Yesu Kəriste kəgəbay agəna Fakalaw
kə vakum gər. Taɗə kə ge andza niye na, məsler nakə nəmaa ge mə walaŋ
kurom aye na, ka təra kəriye.

6 Ane tuk na, anəke Timote nakə a ye naha ka təv kurom aye, kə maw
ka təv may. Kə tsikamay labara hay ŋgwalak eye ka nəkurom. A gwaɗ
na, nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya ada ka wuɗum
bo nəte nəte. A gwaɗ sa na, ka pum may a mədzal gər kurom, a sakum
məŋgatamay andza nəmay nakə a samay məŋgatakum aye dərmak. 7 Andza
niye malamar may hay, ɗəretsətseh faya ma ndzameye a gər haladzay ada
ndo hay faya ta kwasameye gər haladzay. Ane tuk na, ahəl nakə Timote a
maw a tsikamay labara kurom aye na, kə mamay naha ɗərev hərwi nəkurom

* **2:16** Zəba ma Roma hay 11.28-32.

faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya. 8 Anəke na, ɗərev may kə ŋgwasa
hərwi nəkurom mandza eye ɓəŋɓəŋ mə həlay i Bəy Maduweŋ. 9 Kwa nəmaa
gay naha siɨsœ a Mbəlom ma kəkay na, kə sla bay, hərwi ɗərev may kə ŋgwasa
haladzay hərwi kurom. 10 Nəmay faya nəmaa ɗuwulay naha me ta həpat
ta həvaɗ hərwi ada mâ vəlamay tsəveɗ nəmaâ ye naha mazəbakumaw ɗəre
ada matətikakum wu nakə ka sərum zuk bay aye hərwi ada kâ səkahum ha
mədzal gər ka Yesu Kəriste.

11 Mbəlom Bəba kway tə gər ŋgay eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu tâ
vəlamay tsəveɗ mede naha ka təv kurom. 12 Bəy Maduweŋ mâ gəl ha mawuɗe
bo kurom nakə ka wuɗum bo mə walaŋ kurom aye kame kame ada kâ
wuɗum ndo hay tebiye kame kame andza nakə nəmay nəmaa wuɗa kurom
aye. 13 Andza niye, ma vəleye gədaŋ a ɗərev kurom hay hərwi ada mənese mâ
ge andaya mə nəkurom bay ada kâ tərum tsəɗaŋŋa kame i Bəba kway Mbəlom
pat nakə Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye aye. Mata maw na, neŋgeye ta ndo
ŋgay hay tebiye.

4

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

1 Malamar ga hay, wu nakə nəmaa ndəvakumeye naha mətsike aye na
anaŋ: Ahəl niye nəmaa tətikakum mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye.
Nəmaa sər ha mede kurom na, andza niye. Anəke nəmay, nəmaa gakumeye
amboh ta məzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu, pumay bəzay a mede kurom
niye kame kame. 2 Ka sərum ha mede nakə nəmaa gwaɗakum pumay bəzay
ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu aye. 3 Wu nakə a say a Mbəlom aye na,
tərum tsəɗaŋŋa. Andza məgweɗe na, kâ gum madama bay. 4 Kwa way mə
walaŋ kurom tâ ndza ta ŋgwas ŋgay salamay ka tsəveɗ nakə a yay a gər a
Mbəlom aye, ndo hay tâ ŋgəlakum bəzay bay. 5 Kâ gərumay ha bo a bor i
bo kurom bay. Maa ge andza niye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye.
6 Ndəray mâ gay mənese a ndo ta təv i ŋgwas bay, mâ vay gər kwa tsekweŋ
bay. Sərum ha na, Bəy Maduweŋ kway ma vəlateye ɗəretsətseh a ndo neheye
ta giye slala i mənese nakay aye. Nəmaa gakum ɗaf, ɓa nəmaa tsikakum.
7 Mbəlom kə zalakway. Ane tuk na, a zalakway na, hərwi ada kâ gakwa
madama bay. Neŋgeye a zalakway hərwi ada kâ ndzakwa tsəɗaŋŋa. 8 Hərwi
niye, ndoweye ka kərah bazlam neheye na, a kərah bazlam i ndo hay bay. A
kərah na, Mbəlom, neŋgeye nakə a vəlakum Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye.

9 Malamar ga hay, wuray andaya nakə na watsakumeye naha sa ka
mawuɗe siye i ndo i Yesu hay aye na, andaya bay, hərwi bo i Mbəlom eye
tə gər ŋgay ka tətikakum, wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom. 10 Ayaw,
ta deɗek ka wuɗum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i
Masedowan aye tebiye. Ane tuk na, faya nəmaa gakumeye amboh, gum
andza niye kame kame. 11 Pəlum na, məndze nakə səkeffe aye. Kâ təlәkum
me kurom a wu i ndo siye hay bay. Gum məsler tə həlay kurom eye andza
nakə ɓa nəmaa tsikakum aye. 12 Taɗə ka gum andza niye na, ndo neheye
ta dzala ha ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ta rəhakumeye ha gər ada ka
rəkumeye wu mənday wal bay.

Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye

13 Malamar ga hay, a samay məgəre kurom ha ze məsəre wu ka bazlam i
ndo neheye ta mət aye bay. Hərwi a samay na, ɗərev mâ ye fakuma abəra bay
andza ndo neheye faya ta həbiye madayaw i Yesu təbey aye. 14 Taɗə azlakwa

ka sərakwa ha Yesu kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ, sərum ha ndo neheye tə mət ɓa ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom ma lətse tay ahaya abəra ma mədahaŋ, ma hayatay gər ka təv i Yesu. 15 Wu nakə nəmaa tsikakumeye anəke aye na, Bəy Maduweŋ kway kə ɗa ha. Pat nakə ma maweye na, nəkway neheye tə dəre ka məndzibəra aye ka lahakwateye kame a ndo neheye ta mət aye bay. 16 Pat eye niye na, Mbəlom ma vəlateye tsəveɗ a gawla ŋgay hay, bəy i gawla i Mbəlom hay ma zaliye ta magala. Tsa na, tolom i Mbəlom ma ləviye ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, bo ŋgay eye ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. Ndo neheye tə mət ɓa ta dzala ha ka neŋgeye na, nəteye ta lahiye mələtsew abəra ma mədahaŋ, 17 tsa na, Mbəlom ma hayakweye gər a nəkway neheye huya tə ɗəre aye hərwi ada nəkway tage nəteye kâ hayakwa gər ma pazlay. Nəkway tebiye ka dzakweye gər ta Bəy Maduweŋ kway ka məgər mbəlom. Ka ndzakweye huya ta Bəy Maduweŋ kway ka təv manəte eye. 18 Hərwi niye, mum ha ɗərev a bo tə bazlam neheye nəte nəte mə walaŋ kurom.

5

Ndəray a sər pat i məmaw i Yesu bay

1 Malamar hay, ka bazlam i pat kəgəbay həlay i məmaw i Bəy Maduweŋ na, nəmaa watsakumeye naha na, ma dzəniye kurom bay, 2 hərwi bo kurom eye ka sərum ha ma maweye andza məkal ndəray ma səriye faya bay. 3 A həlay nakə ndo hay ta gwaɗiye: «Gəma may mandza eye zay, wuray andaya ma gameye bay.» A həlay niye na, ɗəretsətseh ma dazleye tuk, ta dzaliye faya bay. Tsəveɗ andaya mətəme abəra mə ɗəma bay. Ma giye na, andza ŋgwas nakə məwe wawa a dazlay, məwure ŋgay eye a dazlay kwayaŋŋa aye.

4 Malamar ga hay, nəkurom na, andza ndo neheye nəteye ma ləvoŋ aye bay. Pat eye niye mâ ndzakum a gər andza məkal bay. 5 Hərwi nəkurom tebiye ndo neheye tə yawa mə dzaydzay ta həpat aye. Nəkway na, andza ndo neheye tə yawa ta həvaɗ ma ləvoŋ aye bay. 6 Hərwi niye, kâ ndzahərakwa andza siye hay bay. Nəkway ɗuh ndzakwa tsezlezleŋŋe ada gakway metsehe a bo kway. 7 Ndo neheye tə ndzahərawa aye na, tə ndzahərawa ta həvaɗ ada tə kwayawa na, ta həvaɗ dərmak. 8 Nəkway na, ndo neheye mandza eye mə dzaydzay aye, nəkway ka həhalakwa ma ləvoŋ bay. Hərwi niye, gakway metsehe a bo, dzalakwa ha ka Yesu Kəriste huya ada wuɗakwa bo nəte nəte. Niye na, andza ka pakwa ka bo peteked i ɓəre hərwi ada wuray mâ gakway bay. Həbakwa pat nakə Mbəlom ma təmiye kway ha hərwi məpe faya mədzal gər kway na, andza mbəramdaw i ɓəre nakə tə pawa a gər a həlay i vəram aye. 9 Mbəlom a pala kway na, hərwi ada mâ vəlakway dəretsətseh bay. A pala kway ɗuh na, hərwi ada mâ təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. 10 A mət na, hərwi kway hərwi ada nəkway ta neŋgeye kâ ndzakwa ka təv manəte eye. Kwa taɗə ka mətakwa tsiy, kwa taɗə nəkway tə dəre mba, pat nakə ma maweye na, nəkway tə neŋgeye, ka ndzakweye ka təv manəte eye. 11 Hərwi niye, mum ha ɗərev a bo mə walaŋ kurom ada dzənum bo hərwi ada kâ hutum gədaŋ andza nakə ɓa faya ka gumeye anəke aye.

Mandəve i bazlam

12 Malamar hay, faya nəmaa gakumeye amboh, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye. Bəy Maduweŋ a pa tay ha kame kurom hərwi ada tâ tətikakum tsəveɗ ŋgay. 13 Rəhumatay ha gər lele ada wuɗum tay ha haladzay hərwi faya ta giye məsler i Mbəlom. Ndzum zay mə walaŋ kurom.

14 Malamar hay, faya nəmaa gakumeye amboh, tsikumatay faya a ndo i sœ
hay, mumatay naha ɗərev a ndo neheye zluwer a gatay aye ada məmatay bo
a ndo neheye bəle aye hay, zlum ŋgatay kwa ka way tebiye. 15 Gum metsehe,
ndəray mâ ma ha sewed tə sewed bay. Gum gədaŋ kwa kəɗay hərwi ada kâ
gum ɗuh na, wu ŋgwalak eye hay mə walaŋ kurom ada a ndo hay tebiye.
16 Ndzum na, pat pat ma məŋgwese. 17 Ɗuwulumay me a Mbəlom pat pat.
18 Kwa a hələy waray, gumay naha sɨsœ a Mbəlom. Anaŋ wu nakə nəkurom
ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste a say a Mbəlom kâ gum aye. 19 Kâ
kərahumay ha tsəved a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa ka mətsike me bay. 20 Ka ta rəsum
na bazlam i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay bay. 21 Dzədzamum tay ha
wu neheye ta tsikiye tebiye təday ada pum wu nakə lele eye a ɗərev kurom.
22 Kâ gum mənese bay tebiye.

23 Mbəlom tə gər ŋgay neŋgeye nakə a vəl zay aye, mâ təra kurom ha tsəɗaŋŋa
eye hay. Mâ tsəpa məsəfəre kurom ta mədzal gər kurom tə bo kurom tebiye
hərwi ada a hələy nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na,
ndəray mâ ŋgəlakum bəzay ta təv i wuray kwa tsekweŋ bay. 24 Mbəlom a
zalakum na, hərwi ada kâ tərum ndo ŋgay hay. Neŋgeye ma giye andza niye
hərwi wu nakə kə tsik aye na, ma giye.

25 Malamar hay, ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi may dərmak.
26 Tsikumatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye lele. 27 Na
gakum amboh ta məzele i Bəy Maduweŋ kway: Dzaŋgum ɗerewel nakay
kame i siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye.

28 Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama.

Masulo i ɗerewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye

Məfələkwe

Ɗerewel nakay masulo eye a masay a gər i bazlam nakə a tsik mə ɗerewel nakə makurre eye. Hələy eye faya ma diye a dəba, gər faya ma kwasateye a ndo məpe mədzal gər hay hərwi Bəy Maduweŋ Yesu kə maw zuk bay. Ma Tesalonik na, siye hay tə gwaɗ pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kə ndislew (2.2). Siye hay ta kərah məge məsler (3.6-12).

Mə ɗerewel nakay na, Pol faya ma səkahiye ha məsənəke ŋgay. Məpe mədzal gər ka Yesu ma mbatiye ha labara i ndo zezeŋ bay. Ma mbatiye ha wu mawura bo eye ta ɗaretsətseh wal bay. Pat nakə Yesu ma maweye na, mənese ma dziye (1.5-9). Anəke na, mənese faya ma giye məsler ta məkal (2.1-12). Pol a tsik faya andza ndo nakə tə zalay «ndo i seweɗ» aye. Neŋgeye na, gədaŋ nakə a hayay gər a gədaŋ seweɗ eye hay tebiye aye.

Mətsike me

1 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ Pol, Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye, nəkurom i Mbəlom Bəba kway ada i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

2 Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

Bəy Maduweŋ ma gateye sariya a ndo i məndzibəra hay

3 Malamar ga hay, a ye ka bo nəmaâ gay naha sɨsœ a Mbəlom hərwi kurom pat pat. A ye ka bo nəmaâ ge andza niye hərwi faya ka səkahumeye ha məpe mədzal gər kurom ka neŋgeye ada nəkurom tebiye, kwa way a wuda siye i ndo hay kame kame dərmak. 4 Hərwi niye ahəl nakə nəmay ta siye i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, nəmaa tsikawa fakuma ta məŋgwese hərwi ndo hay faya ta gakumeye ɗaretsətseh, faya ta nakumeye ɗare, ane tuk na, ka hwayum bay. Ka səmumay ha, faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste. Nəmay faya nəmaa ŋgalakiye kurom ha.

5 Wu nakay faya ma dɨye ha parakka Mbəlom ma giye sariya ada sariya ŋgay na deɗek. Ka gum ɗaretsətseh andza niye na, hərwi ada kâ tərum ndo məfələkwe a Bəy i Mbəlom. Hərwi niye nakə faya ka sumeye ɗaretsətseh aye. 6 Deɗek, Mbəlom ma giye na, wu nakə deɗek eye, ma gateye ɗaretsətseh a ndo neheye ta gakumeye ɗaretsətseh aye. 7 Nəkurom ndo neheye anəke faya ka sumeye ɗaretsətseh aye na, Mbəlom ma vəlakumeye zay ada ta nəmay dərmak. Ma giye andza niye na, a hələy nakə Bəy Maduweŋ kway ma mbəzlaweye mə mbəlom aye. Gawla ŋgay gədaŋ eye hay ta laka ahaya. 8 Bəy Maduweŋ kway ma deyeweye ma ɗərneh i ako, ma gateye ɗaretsətseh a ndo neheye tə sər Mbəlom bay ada ta kərah Labara Ŋgwalak eye i Bəy Maduweŋ Yesu kway aye. 9 Ta siye ɗaretsətseh. Ta dziye ka tor eye, Mbəlom ma dərəzlateye a tsəveɗ hərwi ada tâ yaw ka təv i Bəy Maduweŋ bay. Ta sliye məndze ma məzlaɓ nakə a ze kwa mey aye bay. 10 Wu nakay ma giye bo na, pat nakə Bəy Maduweŋ ma maweye. Ndo ŋgay hay ta zambaɗeye. Ndo

neheye ta dzala ha ka neŋgeye tebiye ta ɗəslay ha gər. Ka ɗəslumeye ha gər dərmak hərwi ka təmum bazlam nakə nəmaa ɗakum ha aye.
11 Hərwi niye, nəmay faya nəmaa ɗuwulay naha me a Mbəlom huya hərwi kurom. Nəmaa ɗuwulay naha me na, hərwi ada kâ ndzum andza neheye a zalatay aye. Nəmaa ɗuwulay naha me hərwi ada mâ dzəna kurom ka məge wu neheye ŋgwalak eye tebiye a sakum haɓe məge aye ada məsler nakə ka gumeye hərwi mədzal gər ka Yesu aye. Nəmaa gwaɗeye: Mâ dzəna kurom ta gədaŋ ŋgay. 12 Andza nakay, ndo hay ta zambaɗeye a məzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu hərwi kurom ada ndo hay ta zambaɗakumeye hərwi ŋgay dərmak. Wu nakay ma giye na, hərwi Mbəlom ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ta piye fakuma ŋgama.

2

Wu nakə ma lahiye məge kame aza Yesu ma maweye aye

1 Malamar hay, a seŋ mətsike ka pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ada i məhay gər kway kame ŋgay. Faya nəmaa gwaɗakumeye naha, 2 kâ dzədzum ha mədzal gər kurom bəse tə wu nakə siye hay tə gwaɗ pat nakə Bəy Maduweŋ ma maweye kə husaw aye bay. Kwa taɗə ndo i maslaŋ hay ta tsik, kwa taɗə ka tsənum abəra ka ndo neheye faya ta ɗiye ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay tə gwaɗ maa watsa andza niye na, neŋ, kâ dzədzarum bay. 3 Ndəray mâ vakum gər kwa tsekweŋ bay tebiye. Pat eye kə husaw zuk bay hərwi ma husaweye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha tsəveɗ i Mbəlom təday, ndo i seweɗ nakə Mbəlom ma kaliye ha a ako aye ma deyeweye təday. Tsa na, pat eye ma husaweye tuk. 4 Ndo i seweɗ niye ma gateye me a ndo hay ka mədəslay ha gər kwa taɗə a Mbəlom, kwa a mey, ma gwaɗateye kâ ɗəslumay ha gər bay. Ma gwaɗateye neŋgeye na, a ze kwa mey tebiye. Ma fələkwiye kwa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ma ndziye mə ɗəma, ma gwaɗiye neŋgeye Mbəlom.*
5 Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, na tsikakum wu neheye, kə mətsakum gər ɗaw? 6 Anəke wu ka dərəzlay na tsəveɗ ada ka sərum wu nakə a dərəzlay na tsəveɗ aye. Aza həlay eye kə sla na, ndo i seweɗ niye ma ndohwaweye parakka. 7 Seweɗ nakay faya ma giye məsler mə walaŋ i ndo hay, ane tuk na, neŋgeye maŋgaha eye, ada ma ndziye maŋgaha eye hus a həlay nakə ndo madərəzlay na tsəveɗ ma gəriye ha madərəzlay na tsəveɗ aye. 8 Tsa na, ndo i seweɗ ma ndohwaweye parakka. Ma dəba i wu nakay na, Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye ta gədaŋ ŋgay. Ma kədiye na abəra mə ɗəma ta gədaŋ i məsəfəre ŋgay nakə ma vəzlaweye mə bazlam ŋgay aye. 9 Ndo i seweɗ niye ma deyeweye na, ta gədaŋ i Fakalaw. Ma giye masuwayaŋ hay wal wal, ma gateye hərɓaɓəkka a ndo hay. Ma vateye gər a ndo hay tə wu niye ma giye. 10 Ma giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye wal wal tebiye ada ma vateye gər a ndo neheye ta kutsiye tay ha a ako nakə ɗaɗa ma mbatiye bay aye. Ta dziye andza niye hərwi ta wuɗa deɗek bay, ta kərah. Taɗə ta təma na, Mbəlom ma təmiye tay ha haɓe. 11 Hərwi niye, Mbəlom ma slәriye fataya ndo məvatay gər gədaŋ eye hərwi ada tâ vəlay ha mədzal gər tay a maraw me. 12 Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada sariya mâ gəs tay ha ndo neheye ta təma deɗek bay aye ada ta wuɗa məge mənese aye.

Ndzum ka tsəveɗ i Mbəlom ɓəŋɓəŋ

* **2:4** Zəba ma Daniyel 11.36; Ezekiyel 28.2.

13 Nəkurom malamar may hay nakə Mbəlom a wuɗa kurom aye, kutoŋ
nəmaa gay naha sɨsœ a Mbəlom pat pat hərwi kurom, bəna Mbəlom a pala
kurom kwa ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye hərwi mətəme kurom
ha. A təma kway ha ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə a təra kurom ha
ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Mbəlom a təma kurom ha na, hərwi ka
dzalum ha ka wu nakə deɗek aye. 14 Mbəlom a zalakum na, ahəl nakə nəmaa
ɗakum ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste aye. A say na, kâ hutum məzlaɓ
i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste dərmak.
15 Hərwi niye malamar ga hay, ndzum dəwerwerre ɓəŋɓəŋ lele, dzalum ka
wu neheye nəmaa tətikakum aye huya, kwa taɗə nəmaa tətikakum tə bazlam
kwa taɗə nəmaa watsakum naha a ɗerewel, pum na a mədzal gər kurom.
16 Faya na ɗuwulay naha me a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə gər ŋgay
eye ada a Mbəlom Bəba kway nakə a wuɗa kway aye. Ta ŋgwalak ŋgay, faya ma
makweye naha ɗərev huya ada faya ma dzəniye kway ka mədzal gər kway, ka
wu nakə ŋgwalak eye ma deyeweye kame aye. 17 Mâ makum naha ɗərev ada
mâ vəlakum gədaŋ ka məge wu neheye ŋgwalak eye hay huya ada ka mətsike
wu neheye ŋgwalak eye hay huya.

3

Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi may

1 Malamar hay, nakay na, wu nakə nəmaa ndəviye ha mətsikakum aye.
Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi ada bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu
mâ ye kame bəse bəse ada ndo hay tâ rəhay ha gər andza nəkurom neheye
ka rəhumay ha gər aye dərmak. 2 Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi
ada mâ tsəpa may abəra ka ndo i seweɗ hay, hərwi a say a siye hay matəme
bazlam i Mbəlom nakə nəmaa tsikiye bay.
3 Ane tuk na, Bəy Maduweŋ na, a mbəɗay həlay a bazlam ŋgay bay. Ma
dzəniye kurom ada kâ tərum gədaŋ eye hay ada ma tsəpiye kurom abəra
ka Fakalaw.* 4 Bəy Maduweŋ kway faya ma dzəniye may ka məge fakuma
mədzal gər. Nəmaa sər ha na, faya ka gumeye wu nakə nəmaa tsikakum aye
ada ka gumeye huya. 5 Bəy Maduweŋ kway mâ dzəna kurom hərwi ada kâ
sərum ha ma kəkay nakə Mbəlom a wuɗa kurom aye ada kâ səmumay naha
a ɗəretsətseh andza Yesu Kəriste nakə a səmay naha aye.

Kwa way mâ ge məsler

6 Malamar hay, faya nəmaa tsikakumeye ta məzele i Bəy Maduweŋ kway
Yesu Kəriste, faya nəmaa gwaɗakumeye na, kâ ndzum ka təv i ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu neheye sœ eye bay, hərwi ta kərah wu neheye nəmaa
tətikakum aye. 7 Nəkurom ka sərum ha tə gər kurom eye wu nakə ka gumeye
hərwi məpay bəzay a mede may aye. Hərwi ahəl nakə nəmay mə gay kurom
aye na, nəmay sœ eye hay ɗaw? 8 Nəmaa nda wu mənday i ndo mekeleŋ eye
hay kəriye bay, nəmaa səkəm masəkəme. Nəmaa ge məsler tə madagər eye
həvaɗ ta həpat hərwi wu mənday may hərwi ada nəmaâ vəlakum ɗəretsətseh
hərwi wu mənday bay. 9 Nəmaa ge məsler andza niye na, nakə tsəveɗ may
andaya matsətsehe fakuma wu mənday bay aye bay. Ane tuk na, nəmaa ge
ɗuh na, hərwi məɗakum ha wu nakə kâ gum aye. 10 Ahəl nakə nəmay mə
gay kurom aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwaɗakum: Taɗə ndoweye kə
ge məsler bay na, kâ vəlumay wu mənday bay.

---

* **3:3** 2 Tesalonik hay 2.3.

11 Nəmaa tsikakum naha andza niye na, hərwi nəmaa tsəne tə gwaɗ ndo
mekeleŋ eye hay mə walaŋ kurom na, sœ aye hay. A satay məge məsler bay,
ane tuk na, faya ta ndapiye a bazlam i ndo hay. 12 Faya nəmaa tsikateye naha
a ndo niye hay, faya nəmaa gatay naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ kway
Yesu Kəriste. Gum məsler ta tsəveɗ eye hərwi məhute wu mənday tə hələy
kurom aye.
13 Malamar hay, nəkurom na, gum wu ŋgwalak eye andza niye, kâ yum gər
bay. 14 Taɗə ndoweye ka rəhay ha gər a wu nakə nəmaa watsa a ɗerewel
nakay aye bay na, zəbum faya, nəkurom ta neŋgeye kâ dzapum ka məge wu
hay dziye bay hərwi ada horoy mâ gay. 15 Ane tuk na, kâ zəbum faya andza
ndo məne ɗəre kurom bay. Tsikumay me ɗuh ta tsəveɗ eye hərwi neŋgeye
malamar kurom huya.

Mandəve i bazlam

16 Bəy Maduweŋ Yesu bo ŋgay eye ndo məvəle zay, mâ vəlakum zay huya
pat pat kwa hələy waray waray. Bəy Maduweŋ Yesu mâ ndza tə nəkurom
tebiye.
17 Neŋ Pol na tsikakum naha me, neŋ na watsa tə hələy ga eye. Na pawa
ŋgoɗgor ka ɗerewel ga hay tebiye na, andza nakay. Nakay na, məwetse ga.
18 Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama tebiye.

Makurre i ɗerewel i Pol nakə a watsay naha a Timote aye

Məfələkwe

Məzele i Timote ka ndzeye a gər ma ɗerewel i ndo i maslaŋ hay ada mə ɗerewel hay i Pol. Timote a lakawa ha Pol ka məge məsler. Kə laka ha Pol a mahəhele hay haladzay. Pol kə slər ha a təv mawura bo haladzay, a Tesalonik ada Koriŋte.

Pol a watsay ɗerewel a Timote sulo. Pol a watsa ɗerewel neheye na ɓa mədok i məpe mədzal gər ka Yesu mapa eye tsiy. A zəkaw anəke na, məpe tay ha gay i maɗuwule me hay lele ada matəra ha məpe mədzal gər gədaŋ eye.

Makurre i ɗerewel a vəlatay gədaŋ a ndo mədzal gər hay ka Yesu, a ndo neheye tə kalatay kame a ndo hay aye, ada a Timote.

Siye i ndo məpe mədzal gər ka Yesu faya ta sənəkateye wu lele bay aye a ndo hay (1.3-7; 4.1-4; 6.3-5.

Pol faya ma tsikateye me a zləm hərwi mədəslay ha gər a Yesu ada tə maɗuwule me (madədo 2). A ɗa ha dərmak, ndo neheye tə kalay kame a gay i maɗuwule me hay ta ndziye na, ma kəkay (madədo 3).

Bəba i Timote na, ndo Gərek ada may ŋgay dem i Yahuda hay. Faya ma ɗay ha a Timote ma kəkay nakə ma gateye gər a ndo hay aye (madədo 4 ka 6).

1 Maa watsa ɗerewel nakay na, neŋ Pol, neŋ ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste.
Ndo nakə a pa ga ndo i maslaŋ aye na, Mbəlom ndo mətəme kway ha tə Yesu
Kəriste nakə a ge wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye.
2 Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, andza wawa ga deɗek eye
hərwi ka dzala ha ka Yesu Kəriste.
Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway tâ pa fakaya ŋgama,
tâ gaka ŋgwalak ada tâ vəlaka zay.

Ndo i parasay hay

3 A seŋ na, ndza ma Efez andza nakə na tsikaka kurre ahəl nakə na gər kar
ha, na ye ka dala i Masedowan aye. Ndza mə ɗəma hərwi ada kâ gatay me a
ndo neheye faya ta tətikateye maraw me a ndo hay aye, tâ gər ha. 4 Gwaɗatay
na, tâ vəlay ha bo tay a wurmbez hay ada a məkəɗe wuway ka bəba təte tay
hay bay. Niye na, ma gəliye ha məkəɗe wuway kəriye, ma dzəniye wu nakə
a say a Mbəlom aye bay. Wu nakay ka sərakwa ha na, hərwi ka dzalakwa ha
ka neŋgeye. 5 Ka tsikakwateye andza niye na, hərwi ada tâ wuɗa ndo hay. Kə
satay mawuɗe ndo hay na, ɗərev tay mâ təra tsəɗaŋŋa lele, tâ ge wu ŋgwalak
eye ɗekɗek ada tâ dzala ha ka Mbəlom lele. Niye na, ta wuɗa ndo hay.
6 Ndo mekeleŋ eye hay na, ta dze abəra ka tsəveɗ, ta gər ha wu ŋgwalak eye.
Ɗuh faya ta tsikiye wu neheye ma giye ŋgama bay aye. 7 A satay matətikatay
bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay, faya ta tətikiye ta gədaŋ. Ane tuk na,
bo tay eye tə tsəne wu nakə faya ta tsikiye bay ada faya ta tətikateye a ndo
hay aye bay.
8 Taɗə ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye ta tsəveɗ
eye na, ka sərakwa ha na, lele. 9 Tsənakwa wu nakə na tsikiye: Mbəlom a
vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye ŋgwalak aye bay.
Mbəlom a vəl ɗuh na, hərwi ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye,

ndo neheye ta rəhay gər a Mbəlom bay aye, ada hərwi ndo neheye tə kəts na Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye mənese aye, ndo neheye tə yay a gər a Mbəlom bay aye, ndo neheye ta kərah wu hay i Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye sa na, hərwi ndo neheye ta kədiye bəba tay ta may hay aye, ada ndo neheye ta kədiye siye i ndo hay aye dərmak, 10 ada ndo məge madama hay, ndo neheye tə zlawa siye i hasləka hay ta tərawa ha andza ŋgwas tay aye, ndo neheye ta səkəmawa ndo hay hərwi matəre tay ha beke aye, ndo neheye tə dəsawa parasay aye, ndo neheye tə mbadawa tə maraw me aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi siye i wu neheye lele bay ta nasiye ha wu nakə lele faya ma tətikakweye aye. 11 Matətike nakay a yaw na, abəra ma Labara Ŋgwalak eye nakə Mbəlom, ndo i məzlaɓ, a vəleŋ a həlay aye. Labara ŋgwalak eye niye a ɗa ha Mbəlom bagwar eye, neŋgeye nakə ma ndziye ma təv ŋgwalak eye huya aye.

Pol a zambaɗay a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay

12 Na gay sɨsœ a Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway hərwi nakə a zla ga andza ndo i deɗek. Na gay sɨsœ sa hərwi ka təra ga ha ndo i məsler ŋgay. Maa vəleŋ gədaŋ ka məge məsler na, neŋgeye. 13 Ahəl niye na, na tsalaway ka gər a Mbəlom, ada ta zlapay ga na, na gawatay ɗəretsətseh a ndo ŋgay hay haladzay hərwi nakə na dzala ha ka neŋgeye bay aye. Ane tuk na, Yesu neŋgeye na, kə geŋ ŋgwalak hərwi wu nakə na gawa aye na, na sər bay. 14 Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste kə pa fagaya ŋgama haladzay. Anəke na dzala ha ka neŋgeye ada kə vəleŋ gədaŋ ka mawuɗe siye i ndo hay.

15 Mezeleme nakə neŋ na ge aye na, a ze i ndo siye hay tebiye. Yesu Kəriste a yaw ka məndzibəra na, hərwi ada mâ təma tay ha ndo i mezeleme hay. Anaŋ bazlam nakay na, deɗek, ndo hay gədem tâ təma a ɗərev tay. 16 Ane tuk na, Yesu Kəriste a geŋ ŋgwalak na, hərwi ada mâ ɗatay ha a ndo hay neŋgeye ndo məzle ŋgatay. A ɗa ha na, a geŋ ŋgwalak a neŋ nakə na ze ndo hay tə mezeleme aye. A bəzatay ha niye hərwi məvəlatay gədaŋ a ndo neheye ta dzaliye ha faya aye ada ta hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. 17 Ndo hay tâ ɗəslay gər a Bəy Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye. Neŋgeye Mbəlom nəte ŋgweŋ. Ndəray a ŋgatay bay. Zambaɗumay ka tor eye. Amen!

Pol a vəlay gədaŋ a Timote

18 Timote, nəkar na, andza wawa ga, na gəraka ha bazlam nakay a həlay yak andza nakə ndo i maslaŋ hay tə tsik fakaya aye. Bazlam neheye tə tsik aye tâ təra i yak na, andza wu həlay hərwi ada kâ ge vəram nakə ŋgwalak aye. 19 Vəlay ɗərev yak a Mbəlom huya ada ge na, wu nakə ŋgwalak eye. Siye i ndo mekeleŋ eye hay ta kərah tsəveɗ nakay ŋgwalak eye. Hərwi niye ta dzala ha ka wu neheye deɗek aye sa bay. 20 Mə walaŋ i ndo niye hay na, Himene ta Aləgəzandər. Nəteye na, na vəlay tay ha a həlay a Fakalaw* hərwi ada tâ tətik metsehe lele eye ada tâ tsalay ka gər a Mbəlom sa bay.

2

Maɗuwulay me a Mbəlom na, kəkay?

1 Makurre i wu nakə a seŋ mətsikatay a ndo hay aye na, anaŋ: Tsətsahum ka Mbəlom, ɗuwulumay me, gumay amboh tə məgay naha sɨsœ hərwi ndo hay tebiye. 2 Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi bəy hay ada hərwi ndo neheye faya ta ləviye ndo hay aye tebiye hərwi ada kâ ndzakwa zay madzədzere

* **1:20** A say məgweɗe a ndo məwetse ɗerewel nakay na: «Na həhar tay abəra mə walaŋ i ndo hay.»

kwa tsekweŋ mâ ge andaya bay, ada kâ rəhakway ha gər a Mbəlom, ada mede kway mâ təra ŋgwalak eye kame ŋgay. 3 Maɗuwulay me a Mbəlom hərwi ndo hay na, lele ada a yay a gər a Mbəlom ndo mətəme kway ha. 4 A yay a gər haladzay hərwi a say na, ndo hay tebiye tâ təma ada a say tâ sər deɗek. 5 Bazlam nakay na, hərwi ndo hay tebiye. Hərwi Mbəlom na, nəte ŋgweŋ ada ndo mə walaŋ i Mbəlom ta ndo hay na, nəte ŋgweŋ. Neŋgeye ndo zezeŋ, ndo zezeŋ eye niye na, Yesu Kəriste. 6 A yaw na, kə vəl ha məsəfəre ŋgay masəkəmatay ahaya ndo hay. A ɗa ha na, a həlay nakə ŋgwalak eye, a say a Mbəlom ndo hay tebiye tâ təma aye. 7 Mbəlom a slər ga ha, na təra ndo i maslaŋ ŋgay hərwi ada nâ ɗa ha wu nakay a ndo hay. A gweɗeŋ tətikatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye bazlam ŋgay nakə deɗek eye ada tâ dzala ha. Na tsik na, deɗek, na ɗəs parasay bay.

8 A seŋ na, hasləka hay kwa ka waray tâ ɗuwulay me a Mbəlom, tâ ɗuwulay naha me a Mbəlom tə dərev tsəɗaŋŋa eye. Tâ ge mevel ka ndo bay, tâ kəɗ wuway ka wu bay.

9 A seŋ na, ŋgwas hay tâ pa ka bo peteked andza nakə a ye ka bo məpe aye. Peteked nakə ndo hay ta giye faya ɗare aye na, tâ pa ka bo bay. Tâ gay metsehe bo tay. Tâ mətsa ka matərɗe gər lele hərwi ada tâ zəba fataya bay. Tâ pa ka bo wu i maslawa neheye tsakala eye haladzay aye bay, kwa peteked neheye tsakala eye haladzay aye tâ pa ka bo bay. 10 Məsler nakə lele aye mâ təra malembeɗe bo tay ɗuh. Ŋgwas neheye tə gwaɗ faya ta rəhay gər a Mbəlom aye na, tâ ge andza niye. 11 Ahəl nakə faya ta tətikiye mə gay i maɗuwule me aye na, ŋgwas hay tâ tsik me bay, tâ ndza dîkdîk. Tâ ɗəslay ha gər a ndo matətike ndo hay. 12 Na vəlatay tsəveɗ a ŋgwas hay ka matətikatay a hasləka hay bay ada tâ ləvay gər a hasləka hay bay. Tâ ndza dîkdîk, 13 hərwi Mbəlom a lah məge na, Adam təday, ada ma dəba eye a ge Hawa. 14 Sa na, Fakalaw ka səpat Adam bay. Ane tuk na, a səpat na, ŋgwas. Maa kərah marəhay ha gər a Mbəlom na, ŋgwas. 15 Kwa mâ ge andza niye bəbay, ŋgwas ta wiye wawa ada Mbəlom ma təmiye tay ha. Ane tuk na, tâ dzala ha ka Mbəlom huya, tâ wuɗa ndo hay, tâ təra ŋgwalak eye ka ɗare i Mbəlom, tâ gay metsehe a bo tay.

3

Madugula hay i ndo i Kəriste hay

1 Bazlam nakə na tsikiye na, deɗek. Ndo nakə ka pəla matəre madugula i ndo i Kəriste hay aye na, a say məge məsler ŋgwalak eye. 2 Madugula i ndo i Kəriste na, mede ŋgay mâ ge ŋgwalak eye, hərwi ada ndo hay tâ may ha mənese ka gər wuray kwa tsekweŋ bay. Ŋgwas ŋgay mâ ge nəte ŋgweŋ. Mâ kwaya ta guzom bay. Mâ gay metsehe a bo ŋgay, mâ ge wu neheye ŋgwalak eye, mâ təma mbəlok hay a gay ŋgay ada mâ sər matətikatay wu a ndo hay dərmak. 3 Mâ təra beke i guzom bay, mâ təra ndo i tereŋgez bay, mâ təra ɗuh na, ndo ləfeɗeɗe, mâ tsala bo ta ndo hay bay, mâ ge bor i dala bay. 4 Mâ sər məgay gər a ŋgwas ŋgay ta wawa ŋgay hay, mâ gəl tay ha wawa ŋgay hay lele, wawa ŋgay hay tâ rəhay ha gər. 5 Taɗə ndoweye kə sər məgay gər a ndo i gay ŋgay hay bay na, ma səriye məgatay gər a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ma kəkay?

6 Ahəl nakə ka pumeye ndo mâ təra madugula aye na, kâ pum ndo nakə a dzala ha ka Yesu Kəriste anəke aye bay. Ma ta ɗəslay ha gər a bo. Kə ge andza niye na, sariya ma gəsiye na andza nakə ma gəsiye Fakalaw aye. 7 Ndo nakə ma təriye madugula i ndo i Kəriste hay aye na, mede ŋgay mâ yatay gər a ndo

neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye dərmak. Kə ge andza niye bay na, horoy ma geye kame tay ada Fakalaw ma mbəzliye na a ɓalay ŋgay.

Ndo məge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay

8 Mede i ndo hay məge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay na, mâ ge lele. Ɗərneh mâ ge mə bazlam tay sulo bay, tâ təra beke i guzom bay, tâ ge mavaha i dala bay. 9 Tâ təma bazlam nakə Mbəlom a ɗa ha aye tə ɗərev tay peteh. 10 Ka pumeye tay ha a məsler na, zəbum ka mede tay lele təday. Kə ge mede tay lele na, pum tay ha tâ təra ndo məge məsler hay.

11 Mede i ŋgwas tay hay mâ ge lele dərmak. Tâ tsik wu nakə lele bay aye ka ndo hay bay, tâ kwaya ta guzom bay, tâ ge na, wu neheye deɗek aye huya.

12 Ndo məge məsler mâ təra na, zal i ŋgwas nəte, mâ gatay gər a wawa ŋgay hay ta ndo i gay hay lele. 13 Taɗə ndo məge məsler ta ge məsler lele na, ndo hay ta ɗəslatay ha gər. Ta sliye faya məɗe ha bazlam i Yesu Kəriste parakka hərwi ta dzala ha faya lele.

Wu bagwar eye nakə Mbəlom a ɗa ha aye

14 Na dzala na, na miye naha ka təv yak bəse. Ane tuk na, na watsaka naha wu neheye na, 15 hərwi kwa taɗə na ye naha bay na, ɗerewel nakay ma ɗakeye ha ndo i gay i Mbəlom hay ta ndziye kəkay na, ka səriye ha. Ndo i gay i Mbəlom na, ndo neheye tə dzala ha faya aye, neŋgeye tə dəre eye. Bazlam deɗek eye malətsa eye faya andza mədok i gay. 16 Ta deɗek, bazlam nakay na, bagwar eye haladzay. Maŋgaha eye ahəl niye, ane tuk na, Mbəlom kə ɗakway ha. Faya ma ɗakway ha kəkay nakə ka ndzakweye ka tsəveɗ i Mbəlom aye. Ndəray ma sliye faya mahəmbər na bay. A tsik na, ka Yesu Kəriste:

A təra ndo zezeŋ aye.
Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye kə ɗa ha,
neŋgeye mənese andaya faya bay.
Gawla i Mbəlom hay ta ŋgatay.
Ndo hay ta ɗa ha bazlam ŋgay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye.
Ndo hay kwa waray ka məndzibəra ta dzala ha,
Mbəlom kə zla a gəma, ka vəlay məzlaɓ.

4

Ndo neheye ta tətikateye maraw me a ndo hay aye

1 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye kə tsik parakka, a gwaɗ: Aza kame na, ndo mekeleŋ eye hay ta gəriye ha mədzele ha ka Yesu. Ta rəhatay ha gər a məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay ta rawiye me aye. Ta pay bəzay a matətike neheye tə yaw abəra ka fakalaw hay aye. 2 Ndo neheye faya ta tətikateye wu neheye a ndo hay aye na, ɗərneh mə bazlam tay sulo, faya ta ɗəsiye parasay. Mədzal gər tay kə nas andza wu nakə ako a fəka na aye. 3 Ndo neheye na, faya ta gwaɗateye a ndo hay məzle ŋgwas na, lele bay. Faya ta giye me ka mənde wu siye hay sa dərmak. Ane tuk na, Mbəlom, neŋgeye a ge wu neheye na, hərwi ada ndo neheye ta dzala ha ka Kəriste ada tə sər deɗek aye, tâ nda ada tâ gay sisœ. 4 Andza niye, hərwi wu nakə Mbəlom a ge tebiye aye na, lele. Wu mənday kwa waray ka kərahum mənde bay, ndayum tsa ada kâ gumay naha sisœ a Mbəlom. 5 Wu mənday tebiye na, lele hərwi bazlam i Mbəlom ada hərwi maɗuwule me kway nakə faya ka ɗuwulakweye me aye.

Ndo məge məsler i Yesu Kəriste lele eye

6 Taɗə ka tətikatay wu neheye a ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste na,
ka təriye ndo məge məsler i Yesu Kəriste lele eye ada ka hutiye gədaŋ hərwi
bazlam i Mbələm nakə ka dzalakwa ha aye ada hərwi matətike nakə faya ka
pay bəzay lele aye. 7 Wurmbez neheye kəriye a yay a gər a Mbələm bay aye
na, kâ pay zləm bay. Mede yak mâ səkah matəre kame kame andza nakə a
say a Mbələm aye. 8 Taɗə ndoweye ma giye həbaɗ hərwi matətəɗe ha mbəle
ŋgay aye na, ma geye ŋgama tsekweŋ a bo ŋgay. Ane tuk na, taɗə mede ŋgay
lele andza nakə a say a Mbələm aye na, ma geye ŋgama na, haladzay, hərwi
a sər ma dzəniye na anəke ma sifa nakə ka məndzibəra aye ada ma sifa nakə
ma hutiye ka tor eye. 9 Bazlam nakay na, bazlam deɗek eye. Lele na, kwa
way mâ təma tə ɗərev ŋgay peteh. 10 Hərwi niye ka vəlakway ha gədaŋ kway
ka məge məsler, ka ŋgəlakwa ha faya bo sah lele na, hərwi ka pakwa faya
mədzal gər kway ka Mbələm, neŋgeye nakə ta sifa aye. Neŋgeye ndo mətəme
tay ha ndo hay tebiye, ma təmiye ha wene wene eye na, ndo neheye tə dzala
ha ka Kəriste aye.

11 Ɗatay ha ada kâ tətikatay wu nakay a ndo hay. 12 Ndəray mâ kəts kar
hərwi nəkar wawa eye segey bay. Ɗuh nəkar na, bəzatay ha a ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, kəkay. Bazlam yak nakə ka tsikiye na,
mâ təra bazlam lele eye, mede yak mâ ge lele, wuɗa ndo hay, dzala ha ka
Yesu ada ndza na, tsəɗaŋŋa. 13 Dzaŋga Ɗerewel i Mbələm pat pat kame i ndo
hay. Ɗatay ha ada kâ tətikatay hus a pat nakə aza na ye naha aye. 14 Kâ gay
masəfaya a gədaŋ nakə Mbələm a vəlaka aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə ndo
hay tə ɗa ha wu nakə Mbələm a tsik ka nəkar aye ada madugula hay tə pa faya
həlay tay aye.*

15 Pay gər na, a məsler neheye anaŋ aye. Vəlay ha bo yak tebiye hərwi ada
ndo hay tâ ŋgatay faya ka diye kame kame ka tsəveɗ i Mbələm. 16 Gay metsehe
a mede yak, gay metsehe a wu nakə faya ka tətikateye a ndo hay aye ada
ndza ɓəŋɓəŋ lele. Taɗə ka ge andza niye na, ka təmiye ha bo yak eye ada ndo
neheye faya ta pay zləm a bazlam yak aye dərmak.

5

Mede i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

1 Ahəl nakə nəkurom ka təv manəte eye ta ndo guram aye na, kâ may ha
mənese bay, tsikay ta tsəfetsəfe eye andza neŋgeye na, bəba yak. Tsikatay me
a gawla hay andza nəteye malamar yak hay. 2 Tsikatay me a mama hay andza
nəteye may yak hay. Ada a dem hay bəbay andza nəteye malamar yak hay.
Ɗərev yak mâ ge kame tay na, tsəɗaŋŋa.

3 Gatay gər a madakway i ŋgwas neheye nəteye madakway i ŋgwas hay ta
deɗek, ndo məgatay gər andaya bay aye. 4 Taɗə madakway i ŋgwas wawa ŋgay
kəgəbay wawa i wawa ŋgay andaya na, gər ha wawa hay tâ tətik marəhatay ha
gər a ndo tay hay təday. Andza məgweɗe tâ gay gər a may tay andza nakə bəba
tay hay tə gawatay gər ahəl niye aye. Andza niye na, a yay a gər a Mbələm.
5 Madakway i ŋgwas nakə neŋgeye mahəŋgeye, ndəray ŋgay andaya məgay gər
bay ada neŋgeye kə pa mədzal gər ka Mbələm, faya ma ɗuwulay naha me
a Mbələm huya ta həpat kwa ta həvaɗ hərwi ada mâ dzəna na. 6 Ane tuk
na, madakway i ŋgwas nakə a gər ha bo ŋgay kwa a way tsa aye na, neŋgeye
mandza eye ma sifa, ane tuk na, andza neŋgeye maməta eye. 7 Ɗatay ha a ndo

* **4:14** Məpe həlay ka ndo: Məzle ndo ka məge məsler mə walaŋ i ndo.

hay na, tâ gatay gər a bəba tay hay hərwi ada ndəray mâ matay ha mənese bay.
8 Taɗə ndoweye kə gay gər a ndo ŋgay hay bay, na tsik wene wene eye na, ka ndo i gay ŋgay hay, kə gər ha tsəveɗ i Yesu Kəriste. Neŋgeye lele bay a ze ndo nakə kə dzala ha ka Yesu bay aye.
9 Watsa a ɗerewel na, məzele i madakway i ŋgwas nakə məve ŋgay kə ndisl a məve kuro kuro məkwa aye ɗekɗek ada nakə a zla zal nəte aye. 10 Ndo hay tâ sər ha məsler ŋgay neheye a gawa aye na, ŋgwalak eye. Kə gatay gər a wawa hay lele ada ka təma mbəlok hay a gay ŋgay lele. Sa na, kə baratay na sik i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu* ada ka dzəna ndo neheye mə ɗəretsətseh aye. Kə ge məsler lele huya. Kə ge andza niye na, watsa məzele ŋgay.
11 Madakway i ŋgwas neheye dahəlay aye na, kâ watsa məzele tay a ɗerewel bay. Hərwi ka watsa məzele tay agəna ma sateye mede a zal sa, ta gəriye ha məpay bəzay a Yesu Kəriste. 12 Ta ge andza niye na, sariya ma gəsiye tay ha hərwi ta nas wu nakə tə tsik, tə gwaɗ: Ta ndziye mahəteye aye. 13 Kwa taɗə ta zla zal bay, ka watsa məzele tay na, ta giye məsler sa bay, ta həhaliye ka gay ka gay. Ta dzəguriye me, ta bəbəlateye wuray a ndo hay. Ta tsikiye bazlam nakə ka zəbatay naha bay aye. 14 Hərwi niye a seŋ na, madakway i ŋgwas neheye dahəlay eye hay aye na, tâ ye a zal sa, tâ wa wawa hay, tâ gay gər a bəɗgay tay hərwi ada ndo neheye tə nakway ɗəre aye tâ huta wuray mətsike fakwaya bay. 15 Na tsik andza niye na, hərwi siye i madakway i ŋgwas hay ta gər ha tsəveɗ i Mbəlom, tə pay bəzay a Fakalaw.
16 Taɗə ŋgwas nakə faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste, madakway i ŋgwas andaya mə gay na, neŋgeye mâ dzəna na. Madakway i ŋgwas niye andza niye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəniye na bay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəniye na, madakway i ŋgwas neheye ndəray tay andaya bay aye.
17 Madugula neheye nəteye faya ta gateye gər lele a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, rəhumatay ha gər lele. Rəhumatay ha gər wene wene eye a ndo neheye faya ta vəliye ha gədaŋ tay ka məɗe ha bazlam i Mbəlom ada ka matətikatay a ndo hay aye. 18 Hərwi mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom, a gwaɗ: «Ahəl nakə sla ma giye məsler ma guvah aye na, kâ pay wu ka bazlam bay, gər ha mâ həpəɗ wu mənday.†». A gwaɗ sa: «Ndo məge məsler na, lele tâ vəlay wu i madagər ŋgay.‡»
19 Taɗə ndoweye ki yaw ka təv yak mətsikaka wu nakə lele bay aye ka madugula i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, kâ pay zləm bay. Ka ta pay zləm na, tsəne abəra ka ndo hay sulo kəgəbay ka ndo mamahkar eye təday ada ka pateye zləm. 20 Tsikatay faya a ndo neheye faya ta giye mənese aye kame i ndo hay tebiye hərwi ada ndo siye hay tâ dzədzar məge mənese dərmak.
21 Neŋ faya na gakeye amboh kame i Mbəlom, kame i Yesu Kəriste ada kame i gawla i Mbəlom neheye a pala aye, amboh rəhay ha gər a wu nakə na tsikaka aye. Kâ ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay, kâ matay bo a ndo siye hərwi agəna nəteye ndo yak hay aye bay. 22 Taɗə a saka məzle ndo ka məge məsler mə gay i maɗuwule me na, zəba ka mede ŋgay lele təday nakə ada ka piye həlay ka gər ŋgay aye. Kâ təlaka həlay yak a mezeleme i ndo siye hay bay. Ndza na tsəɗaŋŋa.§

* **5:10** Məbere sik na, andza məgweɗe: Matəme mbəlok. † **5:18** Bazlam mapala eye masulo eye 25.4. ‡ **5:18** 1 Korinŋte hay 9.9; Mata 10.10; Luka 10.7. § **5:22** Zəba ma 1 Timote 4.14.

23 Kâ sa yam ɗekɗek bay, sa guzom tsekweŋ hərwi huɗ yak nakə a wurawa
fakaya aye hərwi ada huɗ mâ wur fakaya sa bay.
24 Ndo siye hay kwa taɗə ta ye kame i sariya zuk bay na, mezeleme tay a
zəba parakka mə dzaydzay. Ka ndo siye hay, ta səriye ha mezeleme tay na,
ma dəba i sariya. 25 Məsler ŋgwalak eye hay na, nəteye mə dzaydzay dərmak.
Taɗə ta ndohwaw bəse a dzaydzay zuk bay na, ta sliye məndze huya maŋgaha
eye bay.

6

1 Ndo neheye nəteye beke aye hay na, tâ rəhatay ha gər a ndo i gay tay hay
hərwi ada ndo hay tâ tsik wu nakə lele bay aye ka məzele i Mbəlom bay ada ka
wu neheye faya ka tətikakwateye a ndo hay aye bay. 2 Taɗə ndo i gay i beke
hay nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Kəriste, kwa taɗə nəteye malamar
hay ma məpe mədzal gər ka Kəriste bəbay na, tâ kərah marəhatay ha gər a
ndo i gay tay hay bay. Kwa nəteye tebiye tə ləva kame i Mbəlom na, ta giye
məsler tay lele ɗuh ma ziye nakə kurre aye hərwi ndo neheye faya ta gateye
məsler aye na, nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada Mbəlom a wuɗa
tay.

Ndo neheye zlele eye hay deɗek aye

Tətikatay wu neheye a ndo hay, vəlatay gədaŋ. 3 Taɗə ndoweye ka tətik wu
mekeleŋ eye, ada ka təma bazlam neheye deɗek aye i Bəy Maduweŋ kway
Yesu Kəriste bay, ada a təma wu nakə faya ka tətikakwateye a ndo hay ka
mede nakə lele eye kame i Mbəlom aye bay sa na, 4 neŋgeye ndo məɗəslay ha
gər a bo, a sər wuray bay tebiye. A sər na, məkəɗe wuway ɗekɗek tsa, ma giye
magazləga ka wu hay. Hərwi niye ndo neheye faya ta pay zləm aye na, ta giye
sələk, ta wuɗiye məkəɗe wuway a bo, ta tsaɗiye a bo, ta dzalateye naha wu
neheye lele bay aye a gər a ndo hay. 5 Ta kədiye wuway huya hərwi mədzal
gər hay lele bay, ada hərwi tə sər deɗek sa bay. Tə dzala mə gər tay agəna, taɗə
ta pay bəzay a tsəveɗ i Mbəlom na, ta hutiye suloy.
6 Ta deɗek taɗə ka pay bəzay a tsəveɗ i Mbəlom na, nəkar zlele eye, ɗərev
yak ma ŋgwasiye tə wu nakə andaya fakaya aye. 7 Ka yakwaw ka məndzibəra
na, ka zlakwaw wuray ka həlay bay, ka makweye na, ka zlakweye wuray ka
həlay bay dərmak. 8 Taɗə wu mənday kway tə petekeɗ kway andaya na, niye
na, ɗa kway. 9 Ndo neheye a satay matəre ndo i zlele hay aye na, ta dəɗiye
a masəpete i Fakalaw andza tə dəɗ a ɓalay. Ta wuɗa wu neheye kəriye ma
nasiye tay ha ndo hay aye ada neheye ta dziye tebiye aye. 10 Mawuɗe suloy
na, ma zlaweye slala i wu neheye lele bay aye tebiye. Siye i ndo hay ta gər ha
tsəveɗ i Mbəlom hərwi a satay suloy ka zal, ada hərwi niye ta huta ɗəretsətseh
mə ɗərev.

Mandəve i bazlam

11 Ane tuk na, nəkar na, ndo i Mbəlom, wu neheye tebiye lele bay aye na, kâ
təlәka həlay yak a ɗəma bay. Ge gədaŋ, hərwi ada kâ təra lele kame i Mbəlom,
pay bəzay a tsəveɗ ŋgay, dzala ha huya ka neŋgeye, wuɗa siye i ndo hay lele,
səmay naha a wu hay ada təra ndo ləfeɗeɗe eye. 12 Ge vəram ŋgwalak eye ka
tsəveɗ i Mbəlom. Gəs sifa i Mbəlom nakə ma ndəviye bay aye hərwi Mbəlom
a zalaka na, ka neŋgeye ada ka ɗa ha parakka ahəl niye kame i ndo hay
haladzay wu nakə ŋgwalak eye ka dzala ha aye. 13 Neŋ faya na tsikakeye kame
i Mbəlom nakə ma vəliye sifa a wu hay tebiye aye ada kame i Yesu Kəriste
nakə a ɗa ha wu ŋgwalak eye parakka kame i Poŋos Pilat aye, 14 neŋ faya na
tsikakeye, rəhay ha gər a wu nakə na tsikaka aye, kâ nas ha bay, gay metsehe

a məndze yak hərwi ada ndo hay tâ maka ha mənese bay hus a pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye aye. 15 Ma maweye na, a hələy ŋgwalak eye. Maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom na, gədaŋ tebiye mə hələy ŋgay, neŋgeye Mbəlom nəte ŋgweŋ, neŋgeye mandza eye ma məŋgwese, neŋgeye Bəy ka gər i bəy hay, neŋgeye Bəy Maduweŋ ka gər i bəy maduweŋ hay, 16 neŋgeye nəte ŋgweŋ nakə ta sifa huya aye, neŋgeye mandza eye mə dzaydzay. Dzaydzay ŋgay a dəv haladzay, ndəray ma sliye mahəndzəɗe naha faya bay. Ndəray ɗaɗa kə ŋgatay bay, ndəray ma sliye məŋgatay bay sa. Ndo hay tâ ɗəslay ha gər. Ma ndziye huya. Mâ ge andza niye.

Mətsike me a zləm a ndo i zlele hay

17 Ndo neheye zlele eye hay ka məndzibəra nakay aye na, gwaɗatay tâ ɗəslay ha gər a bo bay, zlele ma ziye kəriye. Tâ pa faya mədzal gər tay bay. Tâ pa mədzal gər tay ɗuh na, ka Mbəlom nakə ma vəlakweye wu hay tebiye hərwi ada kâ ŋgwasakwa aye. 18 Gwaɗatay na, tâ ge wu ŋgwalak eye hay, tâ ge wu ŋgwalak eye hay haladzay. Gwaɗatay na, tâ vəl wu ta məŋgwese eye, tâ vəl wu a siye i ndo hay. 19 Taɗə faya ta giye andza niye na, ta hayay gər a wu tay hay a təv ŋgwalak eye hərwi ada tâ huta sifa deɗek eye. Maga eye na, andza ndo nakə a pa naha mədok i gay ŋgay kurre aye.

20 Timote, gay gər a wu nakə Mbəlom a pa a hələy yak aye. Bazlam neheye ndo hay ta tsikiye kəriye na, kâ tsik a ɗəma bay. Wu nakə nəteye tə zalay ndaraw aye, ane tuk na, ndaraw deɗek eye bay. 21 Na tsik andza niye hərwi siye hay ta dzala ha ka wu nakə faya ka dzalakweye faya aye sa bay, hərwi tə gwaɗ tâ huta ndaraw eye nakay.

Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama.

Masulo i ɗerewel i Pol nakə a watsay naha a Timote aye

Məfələkwe

Masulo i ɗerewel nakay Pol a watsay a Timote aye, maraha eye tə maduk i duk i bazlam neheye Pol a tsikay a Timote aye. Pol neŋgeye ma daŋgay (2.9), ndo hay haladzay ta mbəɗay dəba (1.15; 4.10-16). A sər ha mazlambar ma mətiye (4.6). A gwaɗay a Timote ndo məleke ha ma məsler, a wuɗa na andza wawa, ka dzameye gər ɗaɗa sa.

Ɗerewel nakay faya ma makweye ahaya a zləm məndze i Pol: Məsler ŋgay, məsənəke ŋgay, ɗəretsətseh ŋgay hay hərwi Labara Ŋgwalak eye. A vəlay gədaŋ a Timote ka məsəmay naha a ɗəretsətseh ma məsler i Kəriste (2.1-13). A gwaɗay mâ ɗa ha bazlam i Mbəlom ta tsəveɗ eye lele (2.14-15). Hərwi niye, Timote mâ ŋgəɗay a məkəɗe wuway, mâ mbəɗay dəba a ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye, mâ pay bəzay na, a mede i Pol. Mâ hənay gər ada mâ ge na, wu nakə Pol ta ndo siye hay tə sənəkatay a ndo hay aye.

Wu neheye mawatsa eye na, ta dzəniye kway ka matətike wu deɗek eye (3.16).

Mətsike me i Pol

1 Maa watsa ɗerewel nakay na, neŋ Pol, neŋ ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste andza nakə a say a Mbəlom aye. A slər ga ha hərwi ada nâ ɗa ha bazlam i sifa nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəlateye a ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

2 Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, na wuɗa kar haladzay andza wawa ga. Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway tâ pa fakaya ŋgama, tâ gaka ŋgwalak ada tâ vəlaka zay.

Pol a may naha ɗərev a Timote

3 Neŋ faya na gay naha sisœ a Mbəlom hərwi yak. Neŋ faya na geye məsler tə ɗərev tsəɗaŋŋa eye andza i bəba təte ga neheye tə gaway məsler aye. Ahəl nakə na ɗuwulaway naha me a Mbəlom aye na, na ɗuwulaway naha me hərwi yak huya ta həvaɗkwa ta həpat. 4 Həlay nakə ka tuwa aye na, kə mətseŋ gər bay.* A seŋ haladzay məŋgataka hərwi ada ɗərev ga mâ rah ta məŋgwese. 5 Na mətsa ha gər ta məpe mədzal gər yak nakə ka pa peteh ka Yesu Kəriste aye bay. Təday na, mama yak Lowis nakə a dzala ha ka Yesu Kəriste ada may yak Enise. Ayaw! Na sər ha ta deɗek ka dzala ha ka Yesu dərmak.

6 Hərwi niye, neŋ faya na gwaɗakeye sa: Kâ gay masəfaya a wu nakə Mbəlom a vəlaka gədaŋ məge aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə na pa fakaya həlay aye. Vəlay ha ɗərev yak peteh ka məge.† 7 Kâ dzədzar bay hərwi Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə Mbəlom a vəlakway aye na, ma təriye kway ha ndo i zluwer hay bay. Ɗuh ma vəlakweye gədaŋ məge məsler i Mbəlom ada tə mawuɗe siye i ndo hay ada tə məgay metsehe a bo kway.

8 Hərwi niye zluwer mâ gaka məɗe ha bazlam i Bəy Maduweŋ kway bay. Neŋ ma daŋgay na, hərwi ŋgay, ane tuk na, kâ ge horoy tə neŋ kame i ndo hay bay. Ɗuh təma məse ɗəretsətseh hərwi məɗe ha Labara Ŋgwalak eye andza neŋ

* **1:4** Timote a tuwa ahəl nakə Pol a ye faya abəra a gər ha ma Efez aye. Zəba ma 1 Timote 1.3. † **1:6** Zəba ma 1 Timote 4.14; 5.22.

dərmak. Ge andza niye ta gədaŋ nakə Mbəlom ma vəlakeye. 9 Mbəlom na, kə
təma kway ha, a zalakway hərwi ada kâ tərakwa ndo ŋgay hay. A zalakway
na, hərwi nakə ka gakwa məsler ŋgwalak eye bay, a təma kway ha hərwi a say
məpe faya ŋgama. Andza məgweɗe na, kwa ahəl nakə məndzibəra andaya zuk
bay aye ɓa kə ləva ha bo məvəle kway ŋgama tə həlay Yesu Kəriste. 10 Anəke
na, ka bəz ha ŋgama nakə a vəlakway aye parakka hərwi Yesu Kəriste ndo
mətəme ha ndo ki yaw. Neŋgeye na, kə zla na gədaŋ i mədahaŋ, a ɗa ha na,
taɗə ka təmakwa Labara Ŋgwalak eye na, ka hutakweye sifa nakə ma ndəviye
bay ka tor eye.

11 I ga na, Mbəlom a pa ga ndo i maslaŋ hərwi ada nâ ɗa ha Labara
Ŋgwalak eye a ndo hay ada nâ tətikatay. 12 Hərwi niye nakə neŋ faya na siye
ɗəretsətseh ma daŋgay aye. Ane tuk na, horoy a geŋ bay hərwi na sər Yesu
Kəriste. Na dzala ha ka neŋgeye ada na sər ha ta deɗek ma sliye faya matsəpe
Labara Ŋgwalak eye nakə a vəleŋ aye. Ma tsəpiye na hus a pat bagwar eye
nakə ma deyeweye aye.

13 Tsikatay a siye i ndo hay bazlam deɗek eye nakə na tsikaka aye, kwa
tsekweŋ kâ mbəɗay həlay bay. Ka tsikiye na, dzala ha ka Yesu Kəriste ada
wuɗa ndo hay. Ge andza niye ta gədaŋ nakə a yaw mə Yesu Kəriste aye. 14 Kâ
vəlay tsəveɗ a ndəray mâ mbəɗay həlay a labara ŋgwalak eye nakə Mbəlom a
vəlaka aye bay, tsəpa na ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə mə ɗərev kway
aye.

15 Nəkar ka sər ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Azi
aye nəteye ta gər ga ha ŋgweɗek. Figelas ta Hermogenas nəteye mə walaŋ
tay dərmak.‡ 16 Ane tuk na, Onezifor na, a maweŋ naha ɗərev, horoy kə gay
kame i ndo hay hərwi nakə neŋ ma daŋgay aye bay. Bəy Maduweŋ kway mâ
gay ŋgwalak a ndo i gay ŋgay hay. 17 Ahəl nakə a ndislew kanaŋ a wuzlah gay
i Roma aye na, kə pəla təv nakə neŋ mə ɗəma aye puk puk lele hus a huta ga.
18 Bəy Maduweŋ kway Yesu mâ gay ŋgwalak pat nakə ma ta gateye sariya a
ndo hay aye. Ka sər ha dərmak ahəl nakə neŋ ma Efez aye na, ka dzəna ga
haladzay.

2

Sidzew i Yesu Kəriste

1 Wawa ga, nəkar na, vəlay tsəveɗ a ŋgwalak nakə Yesu Kəriste a vəlaka aye
mâ təra kar ha gədaŋ aye. 2 Ahəl niye ka tətik bazlam i Mbəlom na, abəra ka
neŋ. Bazlam nakə na ɗa ha kame i ndo hay haladzay aye na, zla na tətikatay a
siye i ndo neheye deɗek aye dərmak hərwi ada nəteye tâ sla faya matətikatay
a ndo siye hay kame sa.

3 Taɗə ɗəretsətseh kə ndzaka a gər hərwi Yesu Kəriste na, səmay naha andza
sidzew nakə lele eye a səmay naha a ɗəretsətseh aye. 4 Taɗə ndoweye ma diye
a vəram, taɗə a say neŋgeye mâ yay a gər a bəy ŋgay na, ma kərahiye məsler i
ndo neheye kəriye. I yak na, mâ təra andza niye dərmak. 5 Sər ha dərmak
na, taɗə ndoweye faya ma hwiye mahway i mata ndisle kame na, taɗə ka
hway ta tsəveɗ eye bay na, ta vəleye wu i merəɓe ŋgay bay. 6 Ndo i məfəte
hay bəbay, mata lehe məhute hohway eye na, ndo nakə a ge məsler haladzay
aye təday. 7 Dzala ka wu neheye faya na tsikakeye kanaŋ aye, hərwi taɗə ka

‡ **1:15** Dala nakə Roma hay tə zalay Azi aye na, neŋgeye bəgom ka dala nakə tə zalay Turki aye.

dzala ha faya na, Bəy Maduweŋ ma vəlakeye gədaŋ ka mətsəne wu nakə faya na tsikakeye tebiye.
8 Yesu Kəriste mâ makaw a gər. Neŋgeye a yaw na, abəra ma gwala i Davit.
Kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Anaŋ Labara Ŋgwalak eye nakə faya na ɗatay ha
a ndo hay aye. 9 Neŋ faya na siye ɗəretsətseh ada tə gəs ga a daŋgay na, hərwi
labara nakay ŋgwalak eye. Ayaw, neŋ na, ta peŋ tsalalaw andza ndo məge
zlərwek. Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ta pay tsalalaw bay. Faya ma diye
kame kame huya. 10 Hərwi niye neŋ faya na səmay naha a ɗəretsətseh tebiye.
Neŋ faya na səmay naha hərwi ndo neheye Mbəlom a pala tay ha aye hərwi
ada nəteye tâ huta tsəveɗ nakə Yesu Kəriste ma mbəliye tay ha aye ada tâ ye a
bəy ŋgay nakə a le haladzay aye ada tâ ndza mə ɗəma ka tor eye. 11 Sa tsa na,
kutoŋ kâ səmay naha hərwi bazlam neheye na tsikakeye naha na, bazlam
deɗek eye hay:

Taɗə ka mətakwa tə neŋgeye na,*
ka ta ndzakweye ma sifa tə neŋgeye dərmak.
12 Taɗə ka səmakwa naha a ɗəretsətseh na,
ka ta tərakweye bagwar i bəy tə neŋgeye.
Ane tuk na, taɗə ka gwaɗakwa ka sərakwa na bay na,
ma ta gwaɗiye a sər kway bay dərmak.
13 Taɗə ka tərakwa kame ŋgay ndo deɗek eye hay bay na,
neŋgeye na, ma ndziye ndo i deɗek
hərwi bo ŋgay eye ma sliye faya mənese ha bo ŋgay bay.

Ndo məge məsler i Mbəlom deɗek eye

14 Matay ha wu neheye na tsik aye a zləm a siye i ndo hay tebiye hərwi
ada tâ dzala ha faya. Tsikatay ta gədaŋ kame i Mbəlom, tâ təra a bo ka gər
i bazlam hay bay, tâ gər ha hərwi bazlam niye hay na, ta gateye ŋgama kwa
tsekweŋ bay. Duh ma nasiye ha ɗərev i ndo neheye faya ta pay zləm aye.
15 Nəkar na, ŋgəla ha bo ka məndze andza nakə a say a Mbəlom aye. Təra ndo
məge məsler nakə a ge horoy ta məsler ŋgay bay aye, andza məgweɗe a ɗa ha
bazlam deɗek eye a ndo hay ta tsəveɗ eye. 16 Bazlam neheye i məkəɗe wuway
kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kâ tsik a ɗəma bay. Ndo neheye faya
ta kədiye wuway andza niye aye na, faya ta dziye abəra ka tsəveɗ i Mbəlom
kame kame ɗuh. 17 Bazlam tay faya ma səkahiye andza mbəlak nakə faya
ma goŋgoɓiye. Himene ta Filete nəteye mə walaŋ i ndo niye hay. 18 Ta gər
ha tsəveɗ deɗek eye, tə gwaɗ na, ɓa Mbəlom kə lətsa tay ahaya ndo hay abəra
ma mədahaŋ. Andza niye ndo siye hay ta gər ha tsəveɗ i Mbəlom hərwi tay.
19 Ane tuk na, deɗek i Mbəlom ma mbədiye bay. Neŋgeye andza mədok i gay
nakə ma ndziye ɓəŋɓəŋ aye. Tə watsa ka mədok niye, tə gwaɗ: «Bəy Maduweŋ
a sər ndo ŋgay hay.†» Tə watsa dərmak, tə gwaɗ: «Kwa way kə gwaɗ neŋgeye
ndo i Bəy Maduweŋ na, mâ ge mənese sa bay.»
20 Ka sər ha mə gay i ndo i zlele na, wu maŋgara eye wal wal andaya. Siye
hay tə ŋgar ta gura kəgəbay ta ɓəre. Siye hay na, ta tsətsaɗ mayako ada siye
hay tə ŋgar ta doɗo i gərwa. Tə ge ha məsler tə wu neheye na, ta tsəveɗ wal
wal. Neheye tə ŋgar ta gura aye kəgəbay ta ɓəre aye na, tə ge ha məsler pat i
magurlom ɗekɗek. Siye hay tə ge ha məsler kwa waray waray pat pat. 21 A
tsik nakay na, ka nəkway. Taɗə ndoweye kə gər ha məge mənese tebiye na,
Mbəlom ma vəleye məsler ŋgay wal ma təriye andza wu nakə tə ŋgar ta gura

* **2:11** Zəba ma Roma hay 6.5, 8. † **2:19** Zəba ma Məpesle 16.5.

kəgəbay ta ɓəre aye. Ndo i gay ŋgay ma piye na wal hərwi a sər məge məsler i ndo i gay ŋgay tebiye.
22 Bor i wu neheye lele bay a satay a gawla hay məge aye na, kâ ge bay, hway wu yak abəra mə wu niye hay. Ge wu nakə ŋgwalak eye tə ɗərev yak peteh, pa mədzal gər yak ɓəŋɓəŋ ka Yesu, wuɗa ndo hay, ndza tə zay ta ndo neheye ɗərev tay tsəɗaŋŋa eye ada faya ta ɗuwulay naha me a Bəy Maduweŋ aye.
23 Taɗə ndo hay faya ta kədiye wuway ka wu nakə ma giye ŋgama bay ada ka wu i matərakahaŋ na, kâ tsik a ɗəma təbey hərwi ka sər məkəɗe wuway niye hay ma ndəviye na, tə matəre.
24 Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye məsler i Bəy Maduweŋ aye na, kutoŋ mâ təra ta ndo hay bay. Mâ gatay ŋgwalak a ndo hay tebiye, mâ sla faya matətike a ndo hay lele, mâ səmay naha a wu nakə ndo hay ta tsikiye faya aye.
25 Taɗə agəna ndo məne ɗare yak hay ta təma wu nakə ŋgwalak eye bay na, ɗatay ha ta ləfeɗeɗe eye. Agəna Mbəlom ma vəlateye tsəveɗka məgəre ha mezeleme tay hərwi ada tâ sər bazlam deɗek eye.
26 Kwa taɗə Fakalaw kə gəs tay andza a mbəzl tay ha a ɓalay hərwi ada tâ ge wu nakə a say aye bəbay na, agəna ta maweye ka mədzal gər ŋgwalak eye hərwi mətəmaw abəra mə həlay ŋgay.

3

Ndo hay ta gəriye ha Mbəlom ka mandəve i məndzibəra

1 Sər ha wu nakə faya na tsikakeye kanaŋ aye: Ka maduk i duk i məhəne hay na, ɗəretsətseh ma giye andaya haladzay.
2 A həlay niye ndo hay ta wuɗiye bo tay eye ɗekɗek, ta wuɗiye suloy, ta giye zlapay, ta ɗəslay ha gər a bo tay, ta tsaɗiye Mbəlom, ta tsənateye zləm a bəba tay hay bay, ta gateye sɨsœ a ndo neheye faya ta dzəniye tay ha aye bay, ta rəhay ha gər a wu i Mbəlom hay bay,
3 ta wuɗiye siye i ndo neheye mə gay tay aye bay, ta sakatay naha a ndo hay bay, ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, ta səriye i tay na, məgay ɗəretsətseh a ndo hay, ta wuɗiye wu lele eye bay,
4 ta giye ɗaf ka ndo siye hay, ta giye wu hay ze mədzele faya, ta ɗəslay ha gər a bo tay haladzay, ta wuɗiye na, wu nakə a yatay a gər a bo tay aye a ze Mbəlom.
5 Ta ndzəkitiye bo ndo i Mbəlom hay ane tuk na, ta təmiye gədaŋ i Mbəlom hərwi ada tâ huta mede ŋgwalak eye na, ta wuɗiye bay. Nəkar na, kâ ndza ka təv tay bay.
6 Siye hay mə walaŋ tay anəke faya ta fələkwiye a gay i ndo hay. Faya ta fələkwiye ta tsəfetsəfe eye, ta vateye gər a ŋgwas neheye bəle eye hay aye hərwi ada tâ təma bazlam tay. Ŋgwas neheye ta ge mezeleme haladzay, faya ta pay bəzay a wu neheye wal wal a yatay a gər aye.
7 Ta wuɗa matətike wu hay ane tuk na, tə sər mətsəne wu nakə deɗek eye bay.
8 Ndo neheye na, faya ta kərahiye bazlam deɗek eye andza Zanes ta Zambəres ahəl niye ta kərah bazlam i Musa* aye. Mədzal gər tay kə nas, tə dzala ka Mbəlom ta deɗek bay.
9 Ane tuk na, ta diye kame sa bay hərwi məge wu i matərakahaŋ tay niye hay ma zəbiye mə dzaydzay kame i ndo hay haladzay parakka andza i Zanes ta Zambəres nakə ahəl niye ndo hay tə sər ka matərakahaŋ tay nakə tə gawa aye.

Ndza ɓəŋɓəŋ mə wu nakə ka tətik aye

10 Nəkar na, ka sər wu nakə na tətikawatay a ndo hay aye lele, mede ga kəkay na, ka ŋgatay, ka sər wu nakə a seŋ məge ma məsler ga aye, ada ma kəkay na pa mədzal gər ga ka Mbəlom aye ka sər ha. Ka sər dərmak kəkay nakə faya na zliye ŋgatay ada ma kəkay na wuɗa ndo hay aye, ada ma kəkay

* **3:8** Zanes ta Zambəres: Mə kule i Yahuda hay tə zalawatay a maharam i Ezipt hay andza niye. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 7.11, 22.

neŋ mandza eye ɓəŋɓəŋ aye, ka sər. 11 Ka sər kəkay nakə ndo hay tə geŋ ɗəretsətseh ada ma kəkay na sa ɗəretsətseh ma wuzlahgəma i Aŋtiyos, ma wuzlahgəma i Ikoniyom ada ma wuzlahgəma i Listəre aye. Ayaw! Ndo hay ta seŋ ɗəretsətseh haladzay, ane tuk na, Bəy Maduweŋ kway kə təma ga ha abəra mə wu neheye tebiye. 12 Ta deɗek ndo neheye tebiye a satay mədzepe tə Yesu Kəriste ada məndze andza nakə a say a Mbəlom aye na, ndo hay ta sateye ɗəretsətseh. 13 Ndo i sewed hay ta ndo neheye faya ta vatay gər a ndo hay aye məndze tay ma nasiye kame kame, ta vay gər a bo tay ada ta vatay gər a siye i ndo hay dərmak.

14 Nəkar na, ndza ɓəŋɓəŋ mə wu nakə ka tətik aye ada nakə ka təma tə ɗərev yak peteh aye. Ndza ɓəŋɓəŋ lele hərwi matətikaka way na, ka sər. 15 Sər ha na, ka sər Ɗerewel i Mbəlom kwa ahəl nakə nəkar wawa eye mba aye. Ɗerewel i Mbəlom niye na, ma vəlakeye tsəveɗ ka məhute metsehe hərwi ada taɗə ka dzala ha ka Yesu Kəriste na, Mbəlom ma mbəliye kar ha. 16 Wu nakə tebiye tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye na, a yaw mə bazlam i Mbəlom. Ɗerewel nakay ma dzəniye kway ka matətike wu nakə deɗek aye, taɗə faya ka gakweye mənese na, ma ɗakweye ha, ma kətiye kway, ma tətikakweye hərwi ada kâ gakwa wu lele eye. 17 Məsəfəre i Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo i Mbəlom mâ təra neŋgeye maləva bo eye hərwi ka təma a ɗərev ŋgay wu nakə tebiye a say mede mata ge ha məsler ŋgwalak eye aye.

4

Məɗe ha bazlam i Mbəlom

1 Neŋ faya na tsətsahiye fakaya, ɗa ha Labara Ŋgwalak eye. Na tsətsah fakaya kame i Mbəlom tə Yesu Kəriste. Neŋgeye ma gateye sariya a ndo neheye ta mət aye ada a ndo neheye nəteye tə ɗəre aye tebiye. Na tsətsah fakaya andza niye na, hərwi ma maweye ada ma təriye bəy. 2 Ɗa ha bazlam i Mbəlom, rəzlay a gər huya kwa a həlay lele eye ada kwa a həlay nakə lele bay aye. Taɗə ndo hay faya ta giye mənese na, tsikatay faya, tsikatay tâ gər ha mənese, matay naha ɗərev, tətikatay ta ləfeɗeɗe eye, 3 hərwi həlay eye ma ndisleweye ndo hay ta pay zləm a ndo neheye ta tətikateye wu neheye deɗek eye bay aye. Ɗuh ta wuɗiye na, məge wu neheye lele bay aye ada andza niye ta pəliye ndo matətike hay haladzay ada ta tsikateye wu nakə a yatay a gər a zləm tay mətsəne aye. 4 Ta peye zləm a wu nakə deɗek eye sa bay, ta peye zləm ɗuh na, a ndo i maraw me hay. 5 Ane tuk na, nəkar na, gay metsehe a bo yak huya, səmay naha a ɗəretsətseh, ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay, ge məsler nakə Mbəlom a vəlaka a həlay aye tebiye.

6 Neŋ na, na təra andza wu kəriye nakə ta vəleye a Mbəlom aye. Həlay nakə ta kəɗiye ga, na gəriye ha məndzibəra aye mazlambar kə ndislew. 7 Na gay məsler a Yesu Kəriste tə ɗərev ga peteh andza ndo nakə a ŋgəla ha bo ka mabəbazl bo seh lele aye. Na ndəv ha wu nakə Mbəlom a vəleŋ a gweɗeŋ ge aye andza ndo nakə a ndəv ha mahway aye. Wu neheye ka dzalakwa ha faya na, na gər ha kwa tsekweŋ bay tebiye. 8 Anəke na, Mbəlom kə ləva ha bo ta magogoy ga mə mbəlom hərwi neŋ kame ŋgay mənese kwa tsekweŋ andaya fagaya bay. Bəy Maduweŋ kway, neŋgeye nakə ma gateye sariya deɗek eye a ndo hay ma ta vəleŋeye magogoy ga pat nakə ma ta gakeye sariya aye. Ma ta vəleŋeye a neŋ ɗekɗek bay, ma ta vəlateye a ndo neheye tebiye faya ta həbiye na aye.

A say a Pol Timote mâ ye ka təv ŋgay

9 Ge gədaŋ hərwi ada kâ yaw ka təv ga bəse, 10 hərwi Demas kə gər ga ha.
A wuɗa wu neheye ka məndzibəra aye, hərwi niye ki ye ŋgway a Tesalonik.
Kəreskenes neŋgeye na, ki ye a Galat ada Titus na, ki ye a Dalmatiya. 11 Maa
zəkaw ka təv ga na, Luka mahəŋgeye. Aza ka deyeweye na, dumara ta Markus
salamay hərwi ma sliye faya madzəne ga ka məsler. 12 Tisik i ŋgay na, na slər
ha a gəma i Efez. 13 Ahəl nakə ka deyeweye na, do a gəma i Tərowas, zleŋ
ahaya peteked i mətasl ga nakə na gəray ha a həlay i Karpus aye. Həl ahaya
ɗerewel hay dərmak, ane tuk na, a seŋ wene wene eye na, neheye tə ge ta
mbal aye.

14 Aləgəzandər ndo məvəɗe wu kə geŋ sewed haladzay. Bəy Maduweŋ kway
ma ta may ha a ɗəma magogoy i məsler ŋgay. 15 Nəkar na, ge metsehe bəna
agəna ma pəliye fakaya tsəved məgaka sewed dərmak hərwi kwa tsekweŋ a
wuɗa bazlam kway bay.

16 Pat makurre eye nakə ti ye ga ha kame i sariya, na ge me abəra ka bo
na, ndəray ki ye naha mata meŋ bo bay, tə gər ga ha. Mbəlom mâ pəsatay
ha. 17 Ane tuk na, Bəy Maduweŋ kway, neŋgeye na, kə gər ga ha bay, kə vəleŋ
gədaŋ hərwi ada nâ ɗa ha bazlam ŋgay parakka, nâ həmbər faya abəra kwa
tsekweŋ bay. Ada ndo i gəma hay wal wal haladzay ta tsəne. Bəy Maduweŋ
kə təma ga ahaya abəra mə bazlam i zil.* 18 Ada na sər na, Bəy Maduweŋ ma
ta təmiye ga ha abəra mə wu neheye tebiye lele bay aye, ada ma tsəpiye ga
hərwi ada nâ ye a bəy ŋgay a mbəlom. Zambaɗakway ka tor eye. Mâ ge bo
andza niye!

Mətsike me

19 Tsikatay ha me a Pərisil ta Akelas. Tsikay ha me a ŋgwas i Onezifor ta
wawa ŋgay hay. 20 Erast, neŋgeye na, ma ndziye ma gəma i Koriŋte. Tərofime
na, na gər ha ma gəma i Melet hərwi neŋgeye ɗəvats eye.

21 Ge gədaŋ madayaw ka təv ga kanaŋ ta bəse, ahəl nakə həlay i mətasl ka
dazlay zuk bay aye. Ebulus, Pudenes, Kolodiya, Linus ada tə siye i ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu neheye kanaŋ aye ta tsikaka naha me.

22 Bəy Maduweŋ mâ tsəpa kar huya. Mâ pa fakuma ŋgama tebiye!

* **4:17** Zəba ma Dəmes hay 22.22.

Ɗerewel nakə Pol a watsay naha a Titus aye

Məfələkwe

Titus neŋgeye ndo məleke ha Pol ma məsler. Ahəl nakə Pol mə hələy nakə mawura bo ta ndo i Koriŋte hay aye na, Titus kə ge məsler ŋgwalak eye haladzay. Pol a watsay naha ɗerewel nakay na, neŋgeye ma Kəret, dala nakə malawara eye ta yam aye. Mə ɗəma na, a matay bo a ndo məpe mədzal gər hay ka məndze lele.

Pol a may ha a zləm a Titus ka lele i məndze i ndo məkalay kame a ndo məpe mədzal gər hay (1.5-16). A tsikay me a zləm ka gər i məndze ta slala i ndo hay wal wal: Ta ndo neheye guram eye hay, dahələy hay, gawla hay, beke hay (2.1-15). Yesu Kəriste a vəl ha sifa ŋgay na, hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra ma mənese kwa waray waray (2.14). Mədok i sifa weɗeye i ndo məpe mədzal gər hay mapa eye na, ka neŋgeye.

Mətsike me

1 Maa watsa ɗerewel nakay na, neŋ Pol, ndo i məsler i Mbələm, ada ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Mbələm a zla ga, hərwi ada nâ tsikatay bazlam ŋgay a ndo ŋgay neheye a pala tay ha aye. Na tsikateye na, ada tâ dzala ha ka Mbələm, tâ sər deɗek. Hərwi deɗek na, ma ɗakweye ha mede nakə a yay a gər a Mbələm aye. 2 Na giye andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ sər ha ta huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbələm neŋgeye na, a raw me təbey. A gwaɗ ma vəlakweye na, kwa ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye. 3 A ɗa ha na, ahəl ŋgay nakə a ndisl a ɗəma aye. A ɗakway ha wu nakə a gwaɗ ma vəlakweye na, tə bazlam i ndo neheye a slər tay ha hərwi ada tâ ɗa ha bazlam ŋgay aye. Mbələm neŋgeye ndo mətəme kway ha kə vəleŋ bazlam nakay a hələy, a gweɗeŋ: «Tsikatay a ndo hay dərmak.»

4 Titus, na watsaka naha ɗerewel nakay na, a nəkar. Nəkar na, andza wawa ga, hərwi mədzal gər may nəte ka Yesu.

Mbələm Bəba kway, tə Yesu Kəriste, ndo mətəme kway, tâ pa fakaya ŋgama ada tâ vəlaka zay.

Məsler nakə Titus faya ma giye ka dala i Kəret aye

5 Na gər kar ha ka dala i Kəret na, hərwi ada kâ lambaɗ tay ha wu neheye a ze naha malembeɗe aye. Sa na, ada kâ ye a walaŋ i gəma hay, kâ pala ndo hay ada tâ təra madugula hay, nəte nəte, tâ dzəna ndo mədzal gər hay aye. Ge na, andza nakə na tsikaka aye.

6 Madugula na, tâ ŋgəlatay bəzay bay. Mâ ge na, zal i ŋgwas nəte. Wawa ŋgay hay tâ dzala ha ka Yesu. Mede tay mâ ge lele, hərwi ada ndo hay tebiye tâ zəba fataya na, ta ge mənese bay. Tâ gəsay me a bəba tay lele.

7 Andza niye madugula na, ndo hay tâ ŋgəlay bəzay bay. Hərwi məsler nakə ma giye na, məsler i Mbələm. Neŋgeye na, mâ ɗəslay ha gər a bo ŋgay bay. Mâ ge mevel bay, mâ kwaya bay, mâ kəɗ bo ta ndo hay bay, mâ ge bor i dala bay. 8 Ɗuh neŋgeye na, mâ təma ndo hay a gay ŋgay lele, mâ wuɗa na, məge wu lele eye, mâ təra ndo masəra gər eye lele, mâ təra ndo i ŋgwalak, mâ təra ndo mə pay naha faya a Mbələm, mâ gay metsehe a bo ŋgay lele. 9 Mâ pa a ɗərev ŋgay na, bazlam deɗek eye, andza nakə ka tətikakwatay a ndo hay aye. Taɗə kə ge

andza niye na, ma sliye faya məvəlatay gədaŋ a ndo hay tə bazlam nakay. Sa na, ma sliye faya məɗatay ha mənese i ndo neheye tə gwaɗ bazlam nakay lele bay aye parakka.

10 Na tsik andza niye na, hərwi ndo hay andaya haladzay mə walaŋ i ndo mədzal gər hay ta təma bazlam i ndo təbey. Nəteye faya ta tsikiye na, bazlam nakə ma dzəniye ndo hay bay aye. Faya ta vateye gər a ndo hay. Ndo məge wu niye hay wene wene eye na, Yahuda hay. 11 Madugula hay, tâ gatay me, tâ ŋgərəz ka ndo niye hay. Hərwi nəteye na, faya ta nasiye ha bəɗgay i ndo siye hay. Faya ta tətikiye a ndo hay na, wu neheye a ye ka bo matətike bay aye. Faya ta giye andza niye na, məhute ha dala tsa.

12 Ndo andaya mə walaŋ i Kəret hay, neŋgeye na, kəliŋ tay. A gwaɗ: «Kəret hay na, maraw me eye hay, seweɗ eye hay andza wu i pesl hay. Nəteye sœ eye hay. Tə dzala i tay na, ka wu mənday tsa.» 13 Kəliŋ tay niye a tsik na, deɗek.

Hərwi niye, tsikatay faya lele hərwi ada tâ dzala ha ka Yesu. 14 Tsikatay faya dərmak hərwi ada tâ pay zləm a wurmbez i Yahuda hay sa bay. Tâ pay bəzay a bazlam i ndo neheye ta kərah məpay bəzay a deɗek i Mbəlom aye bay.

15 Taɗə ndoweye tsəɗaŋŋa ka təv i Mbəlom na, wu hay tebiye tsəɗaŋŋa hərwi ŋgay dərmak. Ndo neheye ɗərev tay lelebay ada ta dzala ha ka Mbəlom bay aye na, wu tebiye ta giye na, lelebay, hərwi mədzal gər tay na, kə nas. Ada faya ta giye wu nakə lelebay aye na, horoy a gatay bay. 16 Nəteye tə gwaɗay a gər tay na, tə sər Mbəlom. Azlakwa ɗuh wu neheye faya ta giye na, faya ma bəziye ha na, tə sər Mbəlom bay. Nəteye na, tə pay naha faya a Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom bay aye. Wu nakə lele aye na, tə mba faya məge bay.

2

Məpay naha faya a Mbəlom na, kəkay?

1 Titus, nəkar na, tsikatay deɗek i Mbəlom a ndo hay. 2 Gwaɗatay a bagwar hay na, tâ kwaya bay. Tâ ge na, wu neheye ɗa ndo hay ta rəhay ha gər aye. Tâ gay metsehe a bo tay lele, tâ dzala ha ka Mbəlom ta deɗek, tâ wuɗa ndo hay tə ɗərev tay peteh. Dəretsətseh kə ndzatay a gər na, tâ zla ŋgatay.

3 Tsikatay a ŋgwas bagwar eye hay andza niye dərmak, hərwi ada tâ ge na, wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye. Tâ ŋgəlay bəzay a ndo bay, tâ təra beke i guzom bay. Gwaɗatay na, tâ tətikatay wu nakə lele aye a ndo hay. 4 Taɗə tâ ge andza niye na, ta tətikiye tay ha ŋgwas neheye dahəlay aye hay, ta wudîye zal tay hay ta wawa tay hay na, kəkay. 5 Ta tətikiye tay ha hərwi ada tâ gay metsehe a bo tay dərmak, tâ ge madama bay, tâ ge məsler mə gay tay hay lele, tâ ge na, məsler lele eye, tâ gəsatay me a zal tay hay. Taɗə ta ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wuray ka bazlam i Mbəlom bay.

Gawla hay

6 Tsikatay a gawla hay andza niye dərmak, gwaɗatay tâ gay metsehe a bo tay. 7 Nəkar dərmak na, ge wu neheye lele eye ɗekɗek, hərwi ada gawla hay tâ tətik mede yak. Ka tətikateye wu na, tətikatay tə ɗərev nəte. Tətikatay na, wu nakə ada ndo hay ta rəhakeye ha gər aye. 8 Tətikatay na, wu nakə deɗek aye, ada ndəray ma sliye faya məmaka ha mənese bay. Andza niye, horoy ma gateye a ndo məne ɗəre yak hay, hərwi ta huta bazlam neheye lelebay aye bay.

Beke hay

9 Beke hay na, gwaɗatay tâ gəsatay me a ndo i gay tay hay huya. Tâ
mbatsatay me a ndo i gay tay hay bay, ada wu neheye ta giye na, mâ yatay a
gər a ndo i gay tay hay. 10 Tâ ge mavaha bay dərmak. Ɗuh tâ ge na, wu lele
eye hay, hərwi ada ndo i gay tay hay tâ sər ha na, nəteye deɗek eye. Taɗə tâ
ge andza niye na, bazlam neheye faya ka tətikakweye ka gər i Mbəlom ndo
mətəme kway ha aye na, ndo hay ta zambaɗeye.

Mahəbe məmaw i Yesu

11 Ndo hay tâ ge na, wu nakə na tsik aye hərwi Mbəlom ka bəzatay ha a ndo
hay neŋgeye na, a wuɗa ndo hay hərwi ada tâ təma. 12 Mbəlom a tətikakway
andza niye na, kâ gərakwa ha mede kway nakə a yay a gər bay aye, ada kâ
pakway bəzay a wu i məndzibəra neheye faya ta səpatiye kway aye bay. Ɗuh
ahəl nakə nəkway mandza eye ka məndzibəra mba na, gakway metsehe a bo
kway. Gakwa na, wu deɗek eye ada nakə a yay a gər a Mbəlom aye. 13 Gakwa
andza niye ada təkakway ɗəre a pat lele eye nakə ndo mətəme kway Yesu
Kəriste ma deyeweye ta məzlaɓ i Mbəlom kway. Neŋgeye na, Mbəlom bagwar
eye. 14 A vəl ha gər ŋgay hərwi ada kâ təmakwaw abəra mə mezeleme, ada kâ
tərakwa tsəɗaŋŋa kame ŋgay. Andza niye ka tərakwa ndo ŋgay hay, ada ka
wuɗakwa məge wu neheye ŋgwalak aye pat pat.

15 Anaŋ andza nakay, nəkar na, tətikatay wu nakə na watsa aye. Vəlatay
gədaŋ, tsikatay faya a ndo neheye tə pay zləm a bazlam yak bay aye. Tətikatay
ta məzlaɓ nakə Mbəlom ma vəlakeye. Ndo hay tâ təra kar ha bay.

3

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

1 Tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, tâ rəhatay ha gər a bəy i
dala hay tebiye. Tâ ge wu nakə bəy hay ta tsikateye. Tâ wuɗa na, məge ŋgwalak
huya. 2 Gwaɗatay na, tâ ŋgəlay bəzay a ndo bay, tâ təra a bo bay. Ɗuh na, tâ
təra ndo masəra me eye hay, tâ ɗəslatay ha gər a ndo hay tebiye dərmak.

3 Tsikatay andza niye hərwi ahəl niye nəkway dərmak na, ka sərakwa gər
bay, ka rəhakwatay ha gər a ndo hay bay, ka dzakwa tsəveɗ, ka gawakwa na,
wu neheye a yawakway a gər aye ta wu neheye ka wuɗawakwa aye. Ahəl
niye na, nəkway lele eye hay bay tebiye. Ka gawakwa ɗəre ka wu i ndo hay.
Ndo hay tə nawakway ɗəre ada nəkway dərmak ka nawakwatay ɗəre.

4 Kwa ka gawakwa andza niye bəbay na, Mbəlom ndo mətəme kway ha,
ka bəzakway ha neŋgeye ndo məgay ŋgwalak a ndo hay ada a wuɗa tay ha
haladzay. 5 Andza məgweɗe, a təma kway ha na, kəriye. A təma kway
ha na, hərwi ŋgwalak kway hay ɗaw? A'ay! A təma kway ha na, hərwi ka
gakway mə bo. A barakway na mezeleme kway na, hərwi ada kâ wakwa
bo masusulo eye ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ada kâ hutakwa məsəfəre
weɗeye. 6 Mbəlom kə rah kway ha ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye tə həlay i Yesu
Kəriste ndo məmbəle kway. 7 A ge andza niye na, hərwi ada kâ hutakwa sifa
nakə ma ndəviye bay aye, ka sərakwa Mbəlom ma vəlakweye. Kə vəlakway
ha ŋgwalak ŋgay, hərwi ada kâ tərakwa tsəɗaŋŋa eye hay kame ŋgay.

Mətsikay me a zləm a Titus

8 Bazlam nakay na tsikaka aye na, ta deɗek eye. A seŋ na, ka tətikateye a
ndo hay huya, hərwi ada ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye, tâ ge məsler
lele eye hay. Anaŋ wu nakə ŋgwalak aye ada lele ma dzəniye tay ha ndo hay
aye. 9 Məkəɗe wuway nakə ma giye ŋgama bay aye na, kâ həndzəɗ faya bay.
Taɗə faya ta kəɗiye wuway ka bəba təte may hay na, kâ ye a ɗəma bay. Kâ

təra ta nəteye bay. Kwa faya ta kəɗiye wuway ka bazlam i Musa mapala eye na, kâ tsik a ɗəma bay hərwi wu niye hay na, kəriye, ta dzəniye ndo hay bay.
10 Ndo nakə ma ŋgəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, tsikay faya. Taɗə kə gər ha bay na, tsikay faya masulo eye sa. Kə tsəne bay na, mâ ndza mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu sa bay. 11 Nəkar, ka sər ha, slala i ndo niye hay na, kə dze a bəra ka tsəveɗ. Nəteye na, ndo i mezeleme hay. Ada faya ta bəziye ha tə hələy tay eye nəteye ndo i mezeleme hay.

12 Anaŋ na sləriye naha Artemas kəgəbay Tisik ka təv yak mba. Kə ndisl naha ka ŋgatay na, pəla tsəveɗ madayaw mədzəgər tə neŋ a gəma i Nikopolis. Na dzala na, na ta ndziye mə ɗəma hus a mandəve i hələy i mətasl. 13 Dzəna Zenas ndo məge sariya, ta Apolos. Dzəna tay ha, lele. Ahəl nakə ta həndzədîye ta diye kame aye na, dzəna tay ha, wu mâ kətsatay bay. 14 Ndo neheye tə dzala ka Yesu andza nəkway na, tâ tətik məge ŋgwalak dərmak hərwi ada tâ dzəna ndo neheye wu a kətsatay aye. Taɗə ta ge andza niye na, mede tay ma təriye kəriye bay.

15 Ndo neheye nəmay dziye na, ta tsikaka naha me. Tsikatay me a dzam kway neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye dərmak.

Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama tebiye.

Ɗerewel nakə Pol a watsay naha a Filimoŋ aye

Məfələkwe

Filimoŋ na, dzam i Pol. Pol a ɗay ha Labara Ŋgwalak eye, a təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu. Filimoŋ neŋgeye zlele eye. Beke hay andaya mə gay ŋgay. Ndo nakə tə zalay Onezim aye na, beke i Filimoŋ. A hway ŋgway abəra mə gay i Filimoŋ. A ndzay a gər a Pol ma daŋgay. Neŋgeye dərmak a təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu. Pol a maya ahaya Onezim a Filimoŋ, a watsayaw ɗerewel a həlay. Filimoŋ ma təmiye na Onezim na, ma kəkay?

Ɗerewel nakə Pol a watsay a Filimoŋ aye na, hərwi ndo neheye tə hayawa gər a gay ŋgay aye dərmak (mede 2).

Mə ɗerewel na, Pol a gwaɗay a Filimoŋ mâ təma na Onezim andza malamar ŋgay nakə a wuɗa na haladzay aye. Andza niye, ndo neheye beke hay bay aye, beke hay, nəteye malamar hay mə Kəriste. Ane tuk na, Pol kə gay kutoŋ a Filimoŋ bay. A say na, Filimoŋ mâ dzala tə gər ka wu nakə ma giye aye.

Labara i mawuɗe bo a ge məsler ka məndze i ndo nəte ada ka məndze i ndo hay tebiye.

Mətsike me

1 Maa watsa ɗerewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ma daŋgay hərwi məge məsler i Yesu Kəriste. Maa watsa na, nəmay ta malamar kway Timote. Nəmaa watsa naha a nəkar dzam may Filimoŋ. Hərwi nəkar na, ka dzapakwa nəte ka məsler i Bəy maduweŋ kway Yesu Kəriste.

2 Tsikatay me a Afiya ta Arsip neŋgeye nakə sidzew i Yesu tə neŋ ka tsəveɗ i Mbəlom aye. Ada kâ tsikatay ha me a siye i ndo neheye ti yawa naha a gay yak mata ɗuwulay me a Mbəlom aye tebiye dərmak. 3 Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

4 Ahəl nakə faya na giye amboh a Mbəlom aye na, na gaway naha sisce a Mbəlom hərwi yak huya. 5 Hərwi na tsəne na, nəkar ka wuɗa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta deɗek ada ka pa mədzal gər yak na, ka Bəy Maduweŋ kway Yesu. 6 Neŋ faya na ɗuwuleye me a Mbəlom hərwi ada mədzepe kway nakə ka dzapakwa ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye hərwi nakə ka dzala ha ka Yesu aye ma dzəniye kway. Ma dzəniye kway hərwi ada kâ sərakwa ha wu neheye Mbəlom a vəlakway lele aye hay tebiye. A vəlakway tə həlay i Yesu Kəriste. 7 Malamar ga Filimoŋ! Ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay ada ka vəleŋ gədaŋ haladzay dərmak hərwi ka wuɗa siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada faya ka vəlateye gədaŋ sa tsa.

Pol a gay amboh a Filimoŋ hərwi Onezim

8 Hərwi niye, neŋ faya na gwaɗakeye amboh ka məge wu nakə na tsikakeye anəke aye. Neŋ na, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Na sliye faya mətsikaka ta gədaŋ ka wu nakə ka giye. 9 Ane tuk na, na tsikakeye andza niye bay. Na dzala ɗuh na, məgaka amboh hərwi ka wuɗa ndo hay. Neŋ Pol na, neŋ guram eye ada neŋ anəke madərəzla eye ma daŋgay hərwi məsler i Yesu Kəriste nakay faya na giye aye. 10 Neŋ faya na gakeye amboh hərwi Onezim. Neŋgeye na, kə dzala ka Yesu, ka təra andza wawa ga kanaŋ ma daŋgay. Neŋ na təra bəba

ŋgay. 11 Ahəl niye na, kə gaka məsler sa bay. Ane tuk na, anəke na, ma gakeye
məsler sa, a nəkar ada a neŋ dərmak.
12 Anəke na, na slərakeye naha ka təv sa. Ma diye naha andza maa ye naha
ka təv yak na, neŋ.
13 Haɓe a seŋ na, mâ ndza ka təv ga kanaŋ ma daŋgay hərwi ada mâ dzəna
ga a bəram yak nakə taɗə nəkar ka təv ga na, ka dzəniye ga aye. 14 Ane tuk na,
na sliye faya məge andza niye ze nəkar məgweɗe faya ayaw bay na, na sliye
faya bay. Na sliye faya məgaka kutoŋ məgwaɗaka geŋ ŋgwalak bay. A seŋ na,
dzəna ga tə mədzal gər yak. 15 Agəna a say a Mbəlom Onezim mâ ye a təv aye
mâ ndzaw tsekweŋ andza nakay hərwi ada mâ ma naha ka təv yak ada ka
ndzawumeye salamay ka tor eye. 16 Anəke na, neŋgeye andza beke sa bay. A
ze beke. Neŋgeye malamar may nakə deɗek eye ma mədzepe tə Yesu Kəriste.
Neŋ na, na wuɗa na haladzay. Nəkar dərmak ka wuɗiye na ma ziye i ga ada
neŋgeye malamar yak ka tsəveɗ i Bəy Maduweŋ andza nəkar.
17 Taɗə ka zəba fagaya neŋ dzam yak deɗek na, təma na Onezim tə həlay
sulo sulo eye a gay yak andza ka təma na, neŋ. 18 Taɗə kə nasaka ha wu
yak ada agəna wu yak andaya faya a saka mâ maka ha na, tsikeŋ, neŋ eye
na hamakeye na. 19 Maa watsa bazlam neheye na, neŋ Pol tə həlay ga aye:
Na hamakeye. Ane tuk na, na hamakeye sa bay hərwi sər ha, maa tsikaka
bazlam i Mbəlom nakə ka huta ha məsəfəre aye na, neŋ. 20 Amboh malamar
ga, neŋ faya na gakeye amboh tə məzele i Bəy Maduweŋ. Geŋ wu nakə lele
eye, meŋ ha ɗərev tey hərwi nəmay tebiye may aye ka dzapama ka Yesu
Kəriste. 21 Ɗerewel nakay na watsaka naha na, na sər ha wu nakə na tsətsah
naha fakaya aye na, ka giye ma ziye nakə na tsətsah aye. 22 Onezim ki ye
naha ka təma na na, ləva ha bo tə gay nakə na ta həniye mə ɗəma aye dərmak
hərwi na dzala na, Mbəlom kə tsəne amboh kurom nakə faya ka gumeye. Ma
vəleŋeye tsəveɗ mede naha ka təv kurom sa.

Mandəve i mətsike me i Pol

23 Epafəras neŋgeye nakə tə neŋ salamay kanaŋ ma daŋgay hərwi məsler
i Yesu Kəriste aye kə tsikaka naha me. 24 Markus, Aristark, Demas ta Luka
nəteye neheye ti yawaw ka təv ga ada faya nəmaa giye məsler i Mbəlom dziye,
ta tsikaka naha me dərmak.
25 Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama.

Ɗerewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye

Məfələkwe

Ɗerewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye na, məzele i ndo məwetse andaya faya bay. A tsikatay me a way hay na, kə ɗa ha bay. Ndo məwetse eye na, ndo Gərek, a sər Dzam Guram eye lele. A watsatay naha na, a Yahuda neheye tə dzala ha ka Yesu aye. Nəteye ta ge bəle məpe mədzal gər ka Yesu, a gatay tsəɓtsəɓ sa bay. Siye hay a satay məgəre ha məpe mədzal gər. Hərwi niye, ndo məwetse ɗerewel nakay a say masəkahatay ha matətike nakə tə huta ada məvəlatay gədaŋ.

Tə Kəriste nakə Mbəlom a sləraw aye, ndo hay ta dzapa ta Mbəlom (1.1–2.18).

Ndo hay ta sliye faya mahəndzəɗe ka Mbəlom hərwi ŋgwalak nakə Kəriste a ge aye (3.1–5.10).

Ndo məwetse ɗerewel nakay kə ɗa ha haladzay ma kəkay nakə Yesu neŋgeye bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom i ndo məpe mədzal gər hay ka tor eye andza Melkisedek.

Məpe mədzal gər i bəba təte hay mavəla eye hərwi məɗe ha a ndo məpe mədzal gər hay nakay na, ma vəlateye gədaŋ ka mətese abəra mə ɗəretsətseh hay ada tə masəpete neheye anəke aye (11–12.13). Ma dazlay ka 12.14, mandəve i ɗerewel nakay faya ma dîye ha kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ta sliye faya məndze ta Mbəlom aye, ta ndo siye, ada məge məhay gər i ndo neheye deɗek aye.

Mbəlom a tsikatay me a ndo hay tə bəɗiɗay i Wawa ŋgay

1 Ahəl niye na, Mbəlom kə tsikatay me a bəba təte kway hay madzəga haladzay ada ta tsəveɗ mekeleŋ eye wal wal haladzay tə bazlam i ndo məɗe ha bazlam ŋgay hay. 2 Mbəlom a tsikawa andza niye hus a həlay kway nakay maduk i duk eye. Anəke a tsik bazlam ŋgay ɗuh na, ta bəɗiɗay i Wawa ŋgay. Mbəlom a ge məndzibəra ahəl niye tə həlay i Wawa ŋgay, a zla neŋgeye hərwi ada mâ ləva wu hay tebiye. 3 Ta ŋgateye a məzlaɓ i Mbəlom na, mə neŋgeye. Neŋgeye a ndzəkit bo Bəba Mbəlom. Wu hay tebiye andaya hərwi ŋgay. Kə ta tsəveɗ nakə Mbəlom ma bariye mezeleme abəra ka ndo hay aye hərwi ada tâ huta tsəveɗ matəre tsəɗaŋŋa. Ma dəba eye na, a tsal a mbəlom, a ye naha a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom neŋgeye nakə a ləva wu hay tebiye aye hərwi ada tâ ləva tə neŋgeye.

4 Andza nakay, Mbəlom a ɗa ha Wawa ŋgay na, bagwar eye, a ze gawla i Mbəlom hay, andza nakə məzele niye Mbəlom a vəlay a ze i gawla i Mbəlom hay aye. 5 Mbəlom kə tsikay ɗaɗa a gawla ŋgay nəte:

«Nəkar wawa ga.
Bəgom neŋ na təra Bəba yak.»

Kə tsik ka gawla ŋgay nəte:

«Neŋ na təriye bəba ŋgay,
neŋgeye ma təriye wawa ga*» bay.

6 Ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom faya ma sləraweye Wawa ŋgay felik eye ka məndzibəra na, a gwaɗ:

---

* **1:5** 2 Samuyel 7.14.

«Gawla i Mbəlom hay tebiye tâ ɗəslay ha gər.»
7 Ka gər i gawla i Mbəlom hay na, Ɗerewel i Mbəlom a gwaɗ:
«Nəteye na, ndo i maslaŋ ŋgay hay.
A təra tay ha andza mətasl, nəteye andza ɗərneh i ako.»
8 Ane tuk na, ka gər i Wawa i Mbəlom na, mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom a gwaɗ:
«Nəkar na, Mbəlom, ka ləviye bəy yak ka tor eye.
Ka ləviye ndo yak hay ta ŋgwalak.
9 Wu nakə ŋgwalak eye na, ka wuɗa.
Wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, a yaka a gər bay tebiye.
Hərwi niye Mbəlom, Bəba yak Mbəlom, kə zla kar
ada kə pa kar bagwar eye ka ze ndo neheye nəkurom ka bo dziye aye
ada kə vəlakway məŋgwese.»
10 Ɗerewel i Mbəlom a gwaɗ sa:
«Bəy Maduweŋ, ka madazlay i wu tebiye maa ge məndzibəra na, nəkar.
Nəkar tə hələy yak eye ka ge magərmbəlom.
11 Wu neheye tebiye ka ge aye ta dziye.
Ane tuk na, nəkar na, ka ndziye ka tor eye.
Wu neheye tebiye ta giye guram andza peteked.
12 Ka padiye tay ha andza ta padiye peteked guram eye.
Nəteye ta mbədiye andza peteked a mbəɗa,
ane tuk na, nəkar na, ka mbədiye bay,
sifa yak ma ndəviye ɗaɗa bay.[†]»
13 Ɗaɗa Mbəlom kə tsikay a gawla ŋgay:
«Dara, ndza tə hələy i mənday ga,
hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo məne ɗəre yak hay a huɗ i sik yak aye[‡]» na,
kə tsikay nəte bay.
14 Gawla i Mbəlom hay nəteye na, way hay? Nəteye məsəfəre neheye faya ta geye məsler a Mbəlom aye, ma sləriye tay ha məmatay bo a ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

2

Kâ gakway masəfaya a wu nakə Mbəlom a tsik aye bay

1 Hərwi niye, gakway metsehe a bazlam neheye ka tsənakwa aye lele huya hərwi ada kâ dzakwa tsəveɗ bay. 2 Bazlam neheye gawla i Mbəlom hay tə yaw tə tsik aye na, gədaŋ eye haladzay.* Ndo neheye tə nas ha ada ta rəhay gər bay aye na, Mbəlom kə gatay sariya ɗa ka mənese tay. 3 Kə ge Mbəlom kə gatay sariya na, ka gwaɗum na, taɗə ka gakway masəfaya a tsəveɗ ŋgwalak eye nakə ka təmakweye ha aye na, ma gakweye sariya bəɗaw? Taɗə ka gakway masəfaya na, ta deɗek ka təmakweye bay. Maa lah məɗe ha Mbəlom ma təmiye kway ha ma kəkay na, Bəy Maduweŋ. Ndo neheye tə tsəne aye na, maa tsikakway bazlam neheye deɗek na, nəteye. 4 Bo i Mbəlom eye tə gər ŋgay, kə ɗa ha bazlam neheye na, deɗek ta masuwayaŋ wal wal tebiye ada Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a vəl gədaŋ a ndo hay ka məge wu hay wal wal andza nakə a say aye.

Yesu kə ɗa ha tsəveɗ nakə ma təmiye kway ha aye

---

† **1:12** Dəmes hay 102.26-28. ‡ **1:13** Dəmes hay 110.1. * **2:2** A tsik ka bazlam mapala nakə Mbəlom a vəlatay a Israyel hay mə mahəmba i Sinay aye.

5 Mbəlom a pa hərwi məlәve məndzibəra weɗeye nakə ma deyeweye na,
gawla i Mbəlom hay bay. 6 Azlakwa bay, mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom
na, ndoweye a gwaɗ:
«Ndo neŋgeye na, way tey Mbəlom,
nakə ka dzaliye ka neŋgeye aye?
Ndo zezeŋ way nakə ka dzaliye faya, ka geye gər aye?
7 Hərwi həlay tsekweŋ, ka pa tay ha ndo zezeŋ hay a huvo i gawla i Mbəlom
hay.
Ma dəba eye na, ka vəlay məzlaɓ ta məɗəslay ha gər.
8 Ka pa wu hay tebiye a huɗ i sik ŋgay mâ ləva.†»
Kə ge Mbəlom kə pay wu hay tebiye mâ ləva na, niye na, andza məgweɗe
wuray andaya nakə kə pay bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, anəke
faya ka ŋgatakweye faya ma ləviye wu hay tebiye zuk bay. 9 Ane tuk na,
ka ŋgatakway a Mbəlom kə kəts ha Yesu abəra ka gawla i Mbəlom hay həlay
tsekweŋ. Anəke na, Mbəlom kə vəlay məzlaɓ ada ta məɗəslay ha gər hərwi
nakə kə sa ɗəretsətseh ada kə mət aye. Niye na, ta ŋgwalak i Mbəlom nakə Yesu
a mət hərwi ndo hay tebiye aye. 10 Mbəlom a ge wu hay tebiye. A ge tay ha
na, hərwi ŋgay eye ŋgway. A say məhəle ndo hay haladzay a təv ŋgay nakə
ta məzlaɓ aye, nəteye na, wawa ŋgay hay. Andza niye kə yay a gər matəre ha
Yesu ŋgwalak eye hərwi mətəme tay ha tə ɗəretsətseh ŋgay ada ta məməte ŋgay,
hərwi mata de kame tay mətəme tay ha na, Yesu.
11 Maa təra ha ndo hay ŋgwalak eye kame i Mbəlom na, Yesu ada nəteye
neheye a təra tay ha ŋgwalak eye hay aye na, bəba tay nəte. Hərwi niye horoy
ma geye məzalatay malamar ga hay bay. 12 A gwaɗ:
«Na ɗatay ha məzele yak a malamar ga hay
Na zambaɗakeye mə walaŋ i ndo hay mahaya gər eye.‡»
13 A gwaɗ sa:
«Neŋ, na dzaliye ha ka Mbəlom.»
A gwaɗ sa:
«Neŋ kanaŋ ta wawa neheye Mbəlom a peŋ tay aye.§»
14 Wawa neheye a tsik fataya aye na, nəteye tebiye slo ada bambaz.
Neŋgeye dərmak ka təra ndo zezeŋ andza nəteye hərwi ada mâ mət ada andza
niye ma giye ha bəle ta ndo nakə gədaŋ i məməte mə həlay ŋgay aye, andza
məgweɗe Fakalaw. 15 Yesu a ge andza niye na, hərwi zluwer mâ gəs tay ha
ndo hay hərwi məməte bay. Ahəl niye tə ndzawa huya andza beke hay hərwi
zluwer a gawatay, ane tuk na, anəke Yesu kə təma tay ha.
16 Ka sərakwa ha a yaw məmatay bo a gawla i Mbəlom hay bay, a yaw
məmatay bo na, a wawa i huɗ i Abraham hay. 17 Andza niye, kutoŋ ka təra
andza malamar ŋgay hay mə wu hay tebiye. A ge niye na, hərwi ada mâ təra
bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nakə ma gateye ŋgwalak a ndo hay ada
ma pay naha faya a Mbəlom aye, hərwi ada mâ vəl ha gər ŋgay hərwi məheme
mezeleme i ndo hay ada məsəre tay ka bo ndo hay ta Mbəlom. 18 Anəke na,
ma sliye məmatay bo a ndo neheye Fakalaw faya ma səpatiye tay aye hərwi
ahəl niye Fakalaw ka səpat na ada kə say ɗəretsətseh.

3

Yesu bagwar eye a ze ha Musa

† **2:8** Dəmes hay 8.5-7. ‡ **2:12** Dəmes hay 22.23. § **2:13** Ezay 8.17-18.

1 Malamar ga hay, Mbəlom a pala kurom na, ada kâ tərum ndo ŋgay hay.
Hərwi niye pum mədzal gər kurom ka Yesu. Neŋgeye ndo nakə Mbəlom a
sləraw aye hərwi ada mâ təra bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ka wu
neheye ka pakwa faya mədzal gər aye. 2 Maa pa na ka məge məsler nakay na,
Mbəlom ada kə pay naha faya a Mbəlom mə wu nakə a ge aye, andza Musa
nakə a pay naha faya a Mbəlom ma məsler nakə a gawa aye hərwi ndo i gay
i Mbəlom hay tebiye.* 3 Ŋgwalak eye mədəslay ha gər haladzay a Yesu abəra
ka Musa andza nakə ta dəslay ha gər haladzay na, a ndo nakə a dəzl gay aye
bəna a gay bay. 4 Gay tebiye madəzl na, ndo. Ane tuk na, ndo nakə a dəzl wu
hay tebiye na, Mbəlom. 5 Aya Musa neŋgeye kə pay naha faya a Mbəlom ma
məsler nakə a ge tebiye mə gay i Mbəlom aye. Ane tuk na, neŋgeye na, ndo i
məsler i Mbəlom dekdek tsa. Məsler ŋgay na, mədatay ha a ndo hay wu neheye
Mbəlom ma tsikiye mba kame aye. 6 Kəriste na, neŋgeye wawa nakə ma ləvay
gər a gay i Bəba ŋgay Mbəlom aye. Nəkway na, ndo ŋgay hay. Tadə ka pakwa
faya mədzal gər kway ɓəŋɓəŋ ada ka pakwa mədzal gər kway ka wu neheye
ta məŋgwese hus ka mandəve aye na, nəkway dərmak gay ŋgay.

Mbəlom faya ma ləviye ha bo ta təv mazəzukw bo hərwi ndo neheye ta pa faya mədzal gər aye

7 Hərwi niye Məsəfere Tsədaŋŋa eye a gwad:
«Bəgom tadə ka tsənum mətsike me i Mbəlom na,
8 kâ kulum ha gər kurom,
andza i bəba təte kurom neheye ahəl niye tə kula ha gər tay ka Mbəlom
aye bay.
A həlay niye na, nəteye mə makulkwandah məve kuro kuro fad,
tə ge vəram ka Mbəlom ada ta dza ha Mbəlom.
9 Mbəlom a gwad: "Kwa ta ŋgatay lele a wu neheye na ge aye bəbay na,
ta dza ga ha məve kuro kuro fad.
10 Hərwi niye na ge mevel ka nəteye.
Na gwad: Mədzal gər tay ka dzədza,
ta tsəne wu nakə a seŋ aye bay.
11 Kə ndeleŋ ada na mbadə:
Ta fələkwiye dadə a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə dəma
aye bay.†"»
12 Malamar ga hay, gum metsehe! Ndo nakə mədzal gər ŋgay ŋgwalak eye
bay aye, a dzala ha ka Yesu bay aye na, mâ ge andaya mə walaŋ kurom bay.
Ndo nakə a dzala ha ka Yesu sa bay aye ma gəriye ha Mbəlom nakə ta sifa aye.
13 Ane tuk na, bəgom a say a Mbəlom mətsikakum me sa. Vəlum a bo gədaŋ
pat pat mə walaŋ kurom hərwi ada Fakalaw mâ səpat kurom ka məge mənese
bay, ada kâ kulum ha gər kurom bay. 14 Tadə nəkway huya faya ka gakweye
gər a wu neheye ka pakwa faya mədzal gər ka madazlay hus ka mandəve i
məsəfere kway na, ta dedek nəkway ndo i Kəriste hay. 15 Andza nakə tə gwad:
«Bəgom, tadə ka tsənum mətsike me i Mbəlom na,
kâ kulum ha gər kurom bay
andza ahəl nakə bəba təte kurom hay tə ge vəram ka Mbəlom aye bay.»
16 Ndo neheye tə tsəne mətsike me i Mbəlom ada tə ge faya vəram aye na,
way hay? Na gwad ndo neheye tə yaw abəra mə Ezipt tə pay bəzay a Musa
aye bədaw? 17 Mbəlom a ge mevel məve kuro kuro fad ahəl niye na, hərwi
way hay? A ge mevel ka ndo neheye tə ge mənese aye na gwad ba? Hərwi

* **3:2** Məpesle 12.7. † **3:11** Dəmes hay 95.7-11.

niye tə mət mə makulkwandah. 18 Mbəlom a mbaɗa a gwaɗ: «Ta fələkwiye ɗaɗa a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə ɗəma aye bay.» A tsik andza niye na, ka way hay? Na gwaɗ ka ndo neheye ta kərah marəhay ha gər aye ba?‡ 19 Andza niye, nəmaa zəba faya Mbəlom a vəlatay tsəveɗ məfələkwe a ɗəma bay na, hərwi nakə ta dzala ha ka Mbəlom bay aye.

4

1 Ɓa Mbəlom kə tsik a gwaɗ ka fələkwakweye a mazəzukw bo ŋgay. Ane tuk na, dzədzarakwa hərwi ada ndəray mə walaŋ kurom mâ mətsa abəra ka məfələkwe a ɗəma bay. Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma giye na, ma giye huya. 2 Nəkway na, ka tsənakwa Labara Ŋgwalak eye nakay andza nakə ahəl niye bəba təte kway hay tə tsəne aye dərmak. Ane tuk na, labara nakay kə gatay ŋgama bay hərwi ta dzala ha faya bay. 3 Mata fələkwe a mazəzukw bo i Mbəlom niye na, nəkway neheye ka dzalakwa ha aye. Mbəlom a gwaɗ:

«Kə ndeleŋ ada na mbaɗa,
ta fələkwiye ɗaɗa a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə ɗəma aye bay.»

Azlakwabay Mbəlom a ndəv ha məsler ŋgay kwa a hələy nakə a ge məndzibəra aye. 4 Mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom, tə tsik ka məhəne matasəla eye: «Məhəne məkwa na, Mbəlom a ndəv ha məsler ŋgay, məhəne matasəla eye a zəzukw bo.*» 5 Ma təv mekeleŋ eye Mbəlom a gwaɗ sa: «Ta fələkwiye ɗaɗa a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə ɗəma aye bay.»

6 Ndo neheye tə tsəne Labara Ŋgwalak eye kurre aye tə fələkwa a mazəzukw bo bay na, hərwi ta kərah marəhay ha gər a Mbəlom. Ta deɗek təv mazəzukw bo andaya anaŋ, ndo mekeleŋ eye hay ta fələkwiye a ɗəma. 7 Hərwi niye Mbəlom a pa pat mekeleŋ eye, a zalay «bəgom». A tsik ka pat eye nakay na, məve haladzay tə bazlam i Davit, bazlam neheye ɓa ka watsakwa tsɨy aye, a gwaɗ:

«Bəgom taɗə ka tsənum mətsike me i Mbəlom na,
kâ kulum ha gər kurom bay.»

8 Taɗə Zozowe kə ndisl tay ha bəba təte kway hay a mazəzukw bo nakə deɗek aye na, haɓe Mbəlom ma tsikiye ka pat mekeleŋ eye bay. 9 Andza məgweɗe mazəzukw bo mekeleŋ eye andaya hərwi ndo i Mbəlom hay. A ndzəkit bo mazəzukw bo i məhəne matasəla eye. 10 Mbəlom a ndəv ha məsler ŋgay na, a zəzukw bo. I kway bəbay andza niye dərmak. Ndo kə huta tsəveɗ məfələkwe a mazəzukw bo i Mbəlom na, ma giye məsler sa bay, məsler ŋgay ka ndəv. 11 Hərwi niye, ŋgəlakwa ha bo ka məhute tsəveɗ məfələkwe a mazəzukw bo niye. Kə ge andza niye na, gakwa metsehe lele ndəray mâ dəɗ hərwi a kərah marəhay ha gər a Mbəlom andza bəba təte kway hay aye bay.

12 Bazlam i Mbəlom na, ma vəliye sifa a ndo hay, gədaŋ eye haladzay. A ɗəs wu a ze ha maslalam nakə a ɗəs diye sulo sulo aye. Bazlam i Mbəlom a ye a bo kway hus a huɗ eye. A ɗəs ndo hus ka maŋgəne ha sifa i məsəfəre ada hus ka maŋgəne ha təv mazəve ta ɗozoz. Faya ma ɗiye ha wu nakə ma mədzal gər i ndo aye. 13 Wuray andaya maŋgaha eye ka ɗəre i Mbəlom bay. Wu neheye a ge tebiye aye na, a ŋgatatay, a sər tay ha nəte ta nəte tebiye. Kə ɗakway ha wu hay tebiye na, kame ŋgay.

Mbəlom a pa Yesu bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom

‡ **3:18** Zəba mə Məpesle 14.1-35; Dəmes hay 95.11. * **4:4** Madazlay i wu hay 2.2.

14 Andza niye, nəkway na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom kway
andaya ka gər i wu hay tebiye. Neŋgeye na, Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom. Kə
tsal ka təv i Mbəlom. Hərwi niye ndzakwa tə wu nakə ka dzalakwa ha faya
aye ɓəŋɓəŋ lele. 15 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom kway na, a sər ha
bəle kway. Neŋgeye na, kə ŋgatay a ɗəretsətseh wal wal andza nəkway ada
ta dza ha. Ane tuk na, kə ge mezeleme bay. 16 Hərwi niye həndzəɗakwa ka
təv i Mbəlom, zluwer mâ gakway bay. Neŋgeye ma gateye ŋgwalak a ndo hay.
Həndzəɗakwa ka təv ŋgay hərwi ada kâ gakway mə bo ada mâ gakway ŋgwalak
ŋgay. Niye na, ma makweye bo ahəl i ɗəretsətseh.

5

1 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tebiye Mbəlom a pala tay ha na,
mə walaŋ i ndo hay. A pa tay ha hərwi ada tâ gay məsler hərwi ndo hay ada tâ
vəlay naha wu kəriye ada tâ kəɗay naha wu a Mbəlom hərwi mezeleme nakə
ndo hay tə ge aye. 2 Ndo neheye tə sər tsəveɗ ŋgwalak eye bay aye ada faya
ta giye mezeleme aye na, bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom tə sər məge
ŋgwalak hərwi tay hərwi bo tay eye bəle eye andza nəteye dərmak. 3 Hərwi
niye kutoŋ mâ kəɗay naha wu a Mbəlom hərwi mezeleme ŋgay eye dərmak,
ma kəɗiye hərwi mezeleme i siye i ndo hay ɗekɗek bay. 4 Ndəray ma sliye
məɗəslay ha gər a bo, məzle bo ŋgay matəre ha bagwar i ndo məvəlay wu a
Mbəlom bay. Maa zal na, Mbəlom andza nakə ahəl niye a zalay Aroŋ aye. 5 Tə
Yesu Kəriste na, andza niye dərmak. Kə zla bo ŋgay eye kə ɗəslay ha gər a bo
matəre bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. Maa zalay na, Mbəlom,
a gwaɗay:
«Nəkar wawa ga.
Bəgom neŋ na təra Bəba yak.*»
6 Ma təv mekeleŋ eye a gwaɗay:
«Ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.†»
7 Ahəl nakə Yesu ka məndzibəra aye na, a sər ha Mbəlom ma sliye faya
mələtse ahaya abəra ma mədahaŋ. Ka ɗuwulay naha me a Mbəlom ta mətuwe
eye ada ta mawude eye ta magala hərwi a say marəhay ha gər dərmak.
Mbəlom kə tsənay na kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ka rəhay ha
gər. 8 Neŋgeye na, Wawa i Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, tə ɗəretsətseh
nakə a sa aye kə tətik marəhay ha gər a Mbəlom. 9 Ahəl nakə məsler ŋgay a
ndəv aye na, a təra ndo nakə ma təmiye tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər
aye hərwi ada tâ huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye aye. 10 Mbəlom a
pa na bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom andza Melkisedek.

Marava i məgər ha məpe mədzal ka gər Yesu

11 Ka gər i wu nakay na, wu hay andaya haladzay a samay mətsike. Ane
tuk na, a wur bo məɗakum ha hərwi zləm kurom dəreŋ mətsəne. 12 Nəkurom
i kurom na, hələy eye kə sla ɗa hərwi ada bo kurom eye kâ tətikumatay wu a
siye i ndo hay aye hərwi nəkurom ka tətikum wu hay zla anəke bay. Ane tuk
na, a sakum tâ tətikakum wu neheye ka tətikum kurre ka bazlam i Mbəlom
aye sa. Ka sərum mənde ɗaf andza bagwar hay zuk bay, nəkurom andza
wawa ndəriz neheye a satay məse wah aye. 13 Ndo nakə faya ma siye wah
huya aye na, neŋgeye wawa ndəriz huya. Mbəlom a təra kway ha ŋgwalak eye
kame ŋgay ma kəkay na, a sər zuk bay. 14 Ɗaf nakə deɗek aye na, i bagwar hay.

* **5:5** Dəmes hay 2.7. † **5:6** Dəmes hay 110.4.

Nəteye na, ta ŋgəliye ha bo ka matətike hərwi maŋgəne tay ha ka bo abəra wu ŋgwalak eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye.

6

1 Kə ge andza niye na, takwa kame, zakwa ha wu neheye kurre ka gər i
Kəriste aye, pakway bəzay a wu neheye bagwar eye. Ɓa ka pakwa mədok i
gay tsɨy, ka pakwa weɗeye sa bay. Bazlam i matsətsehe məpəse ha mezeleme
hərwi wu neheye ŋgwalak eye bay ta diye ha ndo a məməte aye, bazlam i
mədzele ha ka Mbəlom, 2 bazlam i madzəhuɓe ndo a yam, bazlam məpe həlay
ka gər i ndo hay,* bazlam i mələtsew abəra ma mədahaŋ ada bazlam i sariya,
wu neheye tebiye na, nəmaa dzaliye faya matətikakum sa bay. 3 Gərakwa ha
wu neheye, takwa kame. Ta gədaŋ i Mbəlom na, ka gakweye.
4 Ndo neheye tə ma ta dəba aye, ta maweye ka matsətsehe məpəse ha
mezeleme na, ma giye bo sa ɗaw? Nəteye na, ta ŋgatay a dzaydzay i Mbəlom,
wu nakə Mbəlom a vəlatay a ndo hay aye, kə vəlatay dərmak, ta huta Məsəfəre
Tsədaŋŋa eye a ɗərev tay dərmak. 5 Ta ndzaka metsəhəne i bazlam i Mbəlom,
ta sər ha gədaŋ i məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye. 6 Ada ɗuh tə
dəɗ abəra ka tsəveɗ i Mbəlom na, tsəveɗ tay andaya məmatay ahaya ka
matsətsehe məpəse ha mezeleme sa bay hərwi a təra andza ta dar Wawa i
Mbəlom ka mayako mazləlmbaɗa eye sa ada tə vəlatay tsəveɗ a siye i ndo hay
mətsaɗay.
7 Guvah nakə yam faya ma piye a ɗəma aye taɗə wu mənday kə ge bo lele
hərwi madzəne ndo neheye tə fət aye na, niye na, andza məgweɗe Mbəlom
kə pa ŋgama ka guvah nakay. 8 Taɗə ɗuh maa ndzohw a ɗəma guzer ta dak na,
guvah niye ma giye ŋgama bay. Mazlambar Mbəlom ma vəleye mezeleme.
Ma dziye ha abəra mə ɗəma ta ako.
9 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, kwa taɗə nəmaa tsik
andza niye bəbay na, nəmaa sər ta deɗek nəkurom faya ka pumeye bəzay a
tsəveɗ ŋgwalak eye, tsəveɗ nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye. 10 Mbəlom
na, neŋgeye ŋgwalak eye, ma mətsiye ha gər ta məsler nakə ka gum aye bay.
Andza məgweɗe, ka mumatay bo a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu,
ka mawumatay bo andza niye huya. Ka gum niye na, hərwi nakə ka wuɗum
Mbəlom aye ada ma mətsiye ha gər bay. 11 A samay na, kwa way mâ ge andza
niye huya hus ka mandəve eye, kâ gərum ha bay hərwi ada kâ hutum wu
nakə ka pum faya mədzal gər aye. 12 A samay na, kâ tərum ndo i sœ hay bay.
Ɗuh tərum andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay ɓəŋɓəŋ ka Mbəlom aye.
Mata hute wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye na, nəteye.

Wu nakə Mbəlom kə tsik aye na, ma giye bo

13 Ahəl nakə Mbəlom a gwaɗay a Abraham na vəlakeye wu aye na, kə
mbaɗa ma giye andza nakə a tsik aye. Ndəray andaya nakə a ze Mbəlom aye
nakə ma mbaɗiye kame ŋgay aye bay. A mbaɗa ta məzele ŋgay.† 14 A gwaɗ:
«Ta deɗek, na piye fakaya ŋgama, ta deɗek na vəlakeye wawa hay haladzay.»
15 Abraham kə zla ŋgatay, ka həba, hərwi niye kə huta wu nakə Mbəlom a gwaɗ
ma vəleye aye.
16 Ndo hay tə mbaɗawa na, ta mbaɗiye ta məzele i ndo nakə bagwar eye a
ze tay aye, məmbeɗe niye ma ndəviye ha wu nakə mə walaŋ i ndo hay aye.
17 Hərwi niye Mbəlom kə mbaɗa dərmak. A say na, ndo neheye a gwaɗ ma
vəlateye wu aye na, tâ sər ha ma mbəɗeye həlay ɗaɗa a wu nakə a gwaɗ ma

* **6:2** Zəba ma 1 Timote 4.14. † **6:13** Madazlay i wu hay 22.16-17.

vəliye aye bay, ma pəliye ha bay. 18 Andza niye, wu hay sulo neheye ma
pəliye bo bay aye. Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye ada wu nakə a mbaɗa
aye, Mbəlom ma sliye maraw me kwa tsekweŋ bay. Nəkway neheye ka
hwayakwa ka təv i Mbəlom məŋgehe bo ka təv ŋgay aye na, kə vəlakway gədaŋ
haladzay hərwi ada kâ pakwa mədzal gər kway huya ka wu nakə Mbəlom a
gwaɗ ma vəlakweye aye. 19 Wu nakə ka pakwa faya mədzal gər kway aye na, a
gəs kway ɓəŋɓəŋ lele ka dagwarakweye abəra kame i Mbəlom bay andza ɓəre
nakə tə lətsawa ha kwalalaŋ i yam aye. Hərwi niye, ka deyekweye ta peteked
nakə a tək na təv tsəɗaŋŋa eye aye, ka fələkwakweye a huɗ eye. 20 Maa lah
məfələkwe a ɗəma na, Yesu. A ye kame i Mbəlom na, hərwi kway. Ka təra
bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom andza Melkisedek ka tor eye.

7

1 Melkisedek nakay, neŋgeye bəy i Salem. Neŋgeye bəbay i ndo məvəlay
wu a Mbəlom bagwar eye. A hələy eye andaya Abraham a ye a vəram. A
sla ka bəy hay haladzay. Ahəl nakə faya ma maweye na, Melkisedek a ye
mədzəgər ta Abraham. A pa ŋgama ka Abraham. 2 Abraham a vəlay wu
hay a Melkisedek. Wu neheye kuro a huta ma vəram aye na, a zla nəte a
vəlay. Melkisedek eye nakay na, andza məgweɗe bəy nakə ma giye ŋgwalak
aye. Neŋgeye bəy nakə a wuɗa məndze zay* ta ndo hay aye hərwi neŋgeye
bəy i Salem. Salem na, andza məgweɗe «zay». 3 Ndəray a sər wuray ka gər i
bəba ŋgay bay. Kwa may ŋgay hay ta bəba təte ŋgay hay dərmak andza niye.
Madazlay ŋgay eye andaya bay, mandəve ŋgay aye andaya bay. A ndzəkit bo
Wawa i Mbəlom hərwi neŋgeye ndo məvəlay wu a Mbəlom ka tor eye.

4 Zəbum ka Melkisedek, neŋgeye bagwar eye. Abraham bəba təte kway a
zla wu nakə a hutaw ma vəram aye, a ŋgəna ha kuro. A zla nəte a vəlay.
5 Wawa i huɗ i Levi na, siye hay ndo məvəlay wu a Mbəlom. Bazlam i Musa
mapala eye a gwaɗatay: «Dum ka təv i ndo hay hərwi ada tâ vəlakum wu nəte
mə wu tay neheye kuro aye.†» Sərum ha na, ndo neheye tə huta wu neheye
na, mə hələy i malamar tay hay, ada nəteye tebiye na, wawa i huɗ i Abraham.
6 Melkisedek neŋgeye na, slala i Levi bay, ane tuk na, ahəl nakə Abraham a
vəlay wu nəte mə wu hay kuro aye, Abraham nakə Mbəlom a gwaɗay ma piye
faya ŋgama aye na, Melkisedek a pa faya ŋgama bəna Abraham a pa ŋgama ka
Melkisedek bay. 7 Azlakwa bay ka sərakwa ha lele, maa pa ŋgama ka ndo na,
ndo bagwar eye.

8 Ndo neheye ma slala i Levi ta təma wu nəte mə wu hay kuro abəra ka
malamar tay hay, nəteye na, ta mətiye. Melkisedek na, ma ndziye huya andza
nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye. 9 Ka slakweye faya məgweɗe na, Levi ka
təma abəra ka siye i ndo hay wu nəte mə wu hay kuro, kə vəlay a Melkisedek
dərmak tə hələy i Abraham. 10 Andza məgweɗe Abraham a vəlay wu nəte mə
wu hay kuro a Melkisedek na, hulfe i Levi na, andaya mə huɗ ŋgay tsiy. Andza
niye, ka slakweye faya məgweɗe Levi neŋgeye dərmak kə vəlay wu nəte mə
wu hay kuro a Melkisedek.

Bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom mekeleŋ eye andza Melkisedek

11 Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, a hələy a hulfe i Levi, nəteye neheye
ndo məvəlay wu a Mbəlom aye. Ane tuk na, məsler tay i məvəlay wu a
Mbəlom ma sliye mandəve ha wu nakə a say aye bay. Taɗə məsler tay ma
sliye matəre ha ndo hay ŋgwalak eye ka ɗəre i Mbəlom na, haɓe ndo məvəlay

* **7:2** Madazlay i wu hay 14.17-20. † **7:5** Zəba mə Məpesle 18.21.

wu a Mbəlom neŋgeɗ andza Melkisedek ma deyeweye sa bay. Ndo məvəlay
wu a Mbəlom andza Aroŋ haɓe ma sliye. 12 Taɗə Mbəlom ka mbəɗay həlay a
slala i ndo məvəlay wu a Mbəlom, ka sərakwa ha bazlam i Musa mapala eye
ma mbəɗiye dərmak. 13 Azlakwa anəke na, slala i ndo məvəlay wu a Mbəlom a
mbəɗa. Bəy Maduweŋ kway Yesu nakə faya ka tsikakweye faya kanaŋ aye na,
a yaw abəra ma slala mekeleŋ eye wal. Ndəray nəte ma slala ŋgay andaya ndo
məvəlay wu a Mbəlom bay. 14 Ka sərakwa ha Bəy Maduweŋ kway, neŋgeye
ma slala i Yahuda. Ahəl nakə Musa a tsik ka ndo neheye tə vəlaway wu a
Mbəlom aye na, kə tsik ka gər i slala nakay təbey. 15 Wu nakə a ɗa ha bazlam
nakay parakka aye anaŋ: Ndo məvəlay wu a Mbəlom mekeleŋ eye ki yaw,
neŋgeye na, andza Melkisedek. 16 Neŋgeye a təra bagwar i ndo məvəlay wu a
Mbəlom na, hərwi slala nakə nəteye ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye
bay. Neŋgeye na, bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom ta gədaŋ i sifa nakə ma
ndəviye bay aye. 17 Andza nakə mawatsa eye mə Ɗerewel i Mbəlom, Mbəlom
a gwaɗ:
«Ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.‡»
18 Mbəlom kə mbata ha bazlam mapala eye nakə ahəl niye aye hərwi bəle
eye, ma dzəniye ndo hay bay. 19 Bazlam i Musa mapala eye na, a sla matəre
ha ndo hay ŋgwalak eye ka ɗere i Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, wu
mekeleŋ eye andaya a ze ha bazlam neheye mapala eye. Wu andaya nakə
ma vəlakweye tsəveɗ lele eye hərwi məndisle ka təv Mbəlom aye. Wu eye
niye na, Yesu. Ka pakwa faya mədzal gər na, ka neŋgeye.
20 Wu mekeleŋ eye na, ahəl nakə Mbəlom ma piye Yesu bagwar i ndo
məvəlay wu a Mbəlom aye na, a mbaɗa təday. Ahəl nakə slala i Levi hay ta
təra ndo məvəlay wu a Mbəlom aye na, tə mbaɗa andza niye bay. 21 Ane tuk
na, i Yesu na, Mbəlom kə mbaɗa, a gwaɗ:
«Neŋ Mbəlom na mbəɗeye həlay bay,
na mbaɗa ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya.§»
22 Nakay andza məgweɗe na, dzam nakə Mbəlom a ɓar tə nəkway aye na,
lele a ze ha dzam nakə a ɓar ahəl niye aye. Andza niye, maa ɗakway ha ta
deɗek Mbəlom kə ɓar dzam tə nəkway na, Yesu.
23 Wu mekeleŋ eye andaya wal sa. Ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom
ma slala i Levi aye na, nəteye haladzay hərwi tə mətawa, tə gərawa ha məsler
tay. 24 Ane tuk na, i Yesu na, andza niye təbey, neŋgeye ma ndziye ka tor eye,
ma ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya ka tor eye. 25 Hərwi niye, neŋgeye
na, gədaŋ andaya mətəme ha ndo neheye faya ta diye kame i Mbəlom tə həlay
ŋgay aye kwa kəɗay hərwi neŋgeye ma ndziye ka tor eye. Faya ma ɗuwuleye
naha me a Mbəlom huya hərwi tay.
26 Neŋgeye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nakə ɗeɗəŋ eye gədaŋ
ŋgay andaya madzəne kway aye. Neŋgeye na, tsəɗaŋŋa, mənese andaya mə
neŋgeye bay, kə ge mezeleme təbey. Neŋgeye andza ndo məge mezeleme hay
bay, Mbəlom a pa na wal. Mbəlom a pa na mə mbəlom ka gər i wu hay tebiye.
27 Siye i bagwar hay i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, nəteye neheye na, ta
kəɗaway wu a Mbəlom pat pat. Tə kəɗaway naha hərwi mezeleme tay eye
təday ada ta kəɗay naha hərwi mezeleme i ndo siye hay. Yesu na, neŋgeye
a ge andza niye təbey. Neŋgeye a vəlay naha wu a Mbəlom hərwi ndo hay
sik nəte tsa tə məvəle ha gər ŋgay. I ŋgay na, ɗa andza niye. 28 Bagwar i ndo
neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye neheye bazlam i Musa mapala eye a pa
aye, ndo hay tsa, nəteye tə gawa mezeleme. Ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom a

‡ **7:17** Dəmes hay 110.4. § **7:21** Dəmes hay 110.4.

mbaɗa aye, bazlam nakay kə zla təv i bazlam i Musa mapala eye, a pa bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, Wawa ŋgay. Neŋgeye na, ka təra ŋgwalak eye peteh ka tor eye.

8

Yesu neŋgeye bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom deɗek eye

1 Bazlam nakə ta deɗek bagwar eye a sakway mətsike aye na, anaŋ: Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom andaya andza nakay. Neŋgeye na, i kway. Neŋgeye mandza eye ka təv məndze i Bəy mə mbəlom, tə həlay i mənday i Mbəlom Bəy Maduweŋ ka gər i wu hay tebiye mə mbəlom. 2 Neŋgeye bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom a ge məsler na, ma təv nakə tsəɗaŋŋa Mbəlom mandza eye mə ɗəma aye. Ahəl niye ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə gawa məsler na, mə madzawadzawa i məɗəslay ha gər a Mbəlom nakə ndo a lambaɗ aye. Ane tuk na, təv nakə Yesu faya ma giye məsler mə ɗəma aye na, mə mbəlom, təv nakə ɗeɗəŋ eye. Maa ge na, Bəy Maduweŋ bəna ndo zezeŋ bay.

3 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tebiye, kwa way tə pa na hərwi məvəlay naha wu kəriye ada məkəɗay naha wu a Mbəlom. Bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom kway bəbay na, wu andaya nakə mâ vəlay naha a Mbəlom aye dərmak. 4 Kə ge neŋgeye ka məndzibəra na, ma təriye ndo məvəlay wu a Mbəlom bay hərwi neheye ka məndzibəra aye ɓa faya ta vəleye wu a Mbəlom aye nəteye andaya tsiy andza nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. 5 Ahəl nakə Musa ma lambaɗiye madzawadzawa niye aye, Mbəlom a gwaɗay: «Zəba faya lele, do lambaɗ gay nakə ka lambaɗiye na, andza nakə na bəzaka ha mə mahəmba aye.» Ndo məvəlay wu a Mbəlom neheye na, ta ge məsler mə gay eye nakay. Ane tuk na, gay nakay na, mandzəkit bo i bəmalə nakə ɗeɗəŋ eye mə mbəlom aye.* 6 Andza nakay ka zəbakwa ka məsler i Kəriste na, a ze ha məsler i ndo məvəlaway wu a Mbəlom neheye. Neŋgeye ma miye tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ ɓar dzam nakə a ze dzam nakə ahəl niye hərwi wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye ma məɓere dzam nakay aye na, a ze wu neheye ahəl niye aye haladzay.

7 Taɗə məɓere dzam† nakə makurre eye mənese andaya faya bay aye na, Mbəlom ma ɓariye dzam masulo eye bay. 8 Ane tuk na, ka zəbakwa faya na, a sla wuray bay hərwi Mbəlom faya ma matay ha mənese a ndo hay. A gwaɗatay:

«Tsənum, maa tsik me na, neŋ Bəy Maduweŋ.
Həlay eye ma deyeweye
na ɓariye dzam weɗeye
ta slala i Israyel hay ada ta slala i Yahuda hay.
9 Dzam nakə na ɓariye aye na,
andza nakə na ɓar ta bəba təte tay hay bay.
A həlay nakə na həla tay ahaya tə həlay ga eye abəra mə Ezipt aye na,
bo tay eye tə gər tay ta nas ha Dzam Guram eye nakə na ɓar ta nəteye aye.
Hərwi niye na gər tay ha.
Maa tsik bazlam andza nakay na, neŋ Bəy Maduweŋ.
10 Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗ:
Dzam nakə na ɓariye ta ndo i Israyel hay aye a həlay niye na, anaŋ:
Na piye bazlam ga mapala eye a ɗərev tay,
na watsiye bazlam ga mapala eye a mədzal gər tay,
na təriye Mbəlom tay

* **8:5** Madayaw abəra ma Ezipt 25.40. † **8:7** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8.

ada nəteye ta təriye ndo ga hay.
11 Ndəray andaya ma diye ma tətikateye a ndo siye aye, ma gwaɗiye:
“Dumara, sərum Bəy Maduweŋ eye”, andaya bay,
hərwi ndo hay tebiye ta səriye ga,
kwa bagwar hay, kwa neheye makətsa eye hay aye.
12 Na pəsatay ha mənese tay,
tə mezeleme tay, ma meŋaweye a gər sa bay.‡»
13 Mbəlom a tsik ka məɓere Dzam Weɗeye na, andza məgweɗe Dzam Guram eye gədaŋ ŋgay andaya sa bay. Ka sərakwa ha wu nakə ka təra guram eye ada ma dzəniye ka wuray sa bay aye na, mazlambar ma dziye.

9

Tsəveɗ deɗek eye hərwi məɗəslay ha gər a Mbəlom

1 Ma dzam nakə kurre aye na, bazlam mapala eye hay andaya, neheye ta ɗatay ha a ndo hay tsəveɗ i məɗəslay ha gər a Mbəlom aye. Təv andaya dərmak nakə ndo hay ta lambaɗ hərwi maɗuwulay me a Mbəlom mə ɗəma aye. 2 Gay niye ta lambaɗ na, tə peteke ɗ. Gay kurre eye na, tə zalay təv tsəɗaŋŋa eye. Tə pa a ɗəma lalam bagwar eye ta hawal eye hay tasəla ta ako eye fataya ada tabal tə peŋ mapa eye faya nakə tə vəlaway faya wu a Mbəlom aye. 3 Peteke ɗ a ŋgəna ha tsəlak niye ta tsəlak neŋge ɗ nakə kame aye. Tə zalay a tsəlak niye na, təv nakə a ze siye hay tebiye tə tsəɗaŋŋa aye. 4 Tə pa a təv niye na, wu nakə tə ŋgar ta gura tə fəkawa faya wu nakə a ze huŋŋa aye. Tə pa a ɗəma zlaŋgatsa dərmak. Zlaŋgatsa niye na, mambuza eye tebiye ta gura, tə zalay zlaŋgatsa i məɓere dzam. Ma zlaŋgatsa niye səra i gura andaya mə ɗəma dərmak. Ma səra eye niye na, makwala nakə tə zalay *man** aye mə ɗəma. Sakwal i Aroŋ nakə a ɗuɗa, a pa slambah aye mə ɗəma dərmak, tə beleler hay sulo neheye Mbəlom a watsa faya bazlam mapala eye hay ahəl nakə a ɓar dzam ta ndo ŋgay hay aye. 5 Ka gər i zlaŋgatsa niye na, ta lambaɗ wu hay sulo, tə pa faya. Tə zalatay a wu niye hay na, *kerubiŋ* hay, faya ta ɗatay ha məzlaɓ i Mbəlom a ndo hay. Ta həndək ha gwezleviyek tay hərwi madərəzle na təv nakə tə vəlaway naha faya wu a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ pəsatay ha mezeleme i ndo neheye tə ge aye. Ane tuk na, na ɗiye ha wu neheye pendek pendek anəke bay.

6 Wu niye hay malambaɗa eye tsɨy na, ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ti yawa pat pat a gay makurre, tə gawa məsler tay pat pat mə ɗəma. 7 Tsəlak masulo eye maa yawa a ɗəma na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nəte ŋgweŋ. A yawa a ɗəma na sik nəte ka məve. Ma diye a ɗəma na, kutoŋ ma zliye bambaz i gənaw a həlay ma vəleye a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ pəsay ha mənese nakə a ge aye ada nakə siye i ndo hay tə ge ta mədzal gər tay bay aye. 8 Məsəfere Tsəɗaŋŋa eye faya ma ɗakway ha tə wu neheye na, kə ge tsəlak makurre andaya huya na, tsəveɗ nakə ndo hay ta diye ha a təv nakə a ze siye i təv hay tə tsəɗaŋŋa aye na, mahəndəka eye bay. 9 Mandzəkit bo i wu neheye a ɗa ha na, wu neheye ti yaw anəke aye. Faya ma ɗakway ha na, wu neheye ta vəleye a Mbəlom aye, tə bambaz i gənaw nakə ta vəleye aye ta sliye faya matəra ha ɗərev i ndo hay ŋgwalak eye hay ka ɗəre i Mbəlom bay. 10 Wu neheye faya ta tətikakweye na, ka gər i wu mənday, wu məsay ada ka gər i məbere wu hay na, kəkay ɗekɗek tsa. Wu neheye na, wu i ndo i məndzibəra ɗekɗek, ma ndziye tsekweŋ tsa hus a pat nakə Mbəlom ma mbədiye ha wu hay tebiye aye.

---

‡ **8:12** Zeremi 31.31-34. * **9:4** *Man* na, makwala nakə Mbəlom a vəlatay a Israyel mə makulkwandah aye. Zəba ma Madayaw abəra ma Ezipt 16.13-15; 31.

11 Anəke na, Kəriste ki yaw tsɨy. Neŋgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a
Mbəlom. Wu neheye ŋgwalak eye faya ka hutakweye na, ka hutakwa mə
həlay ŋgay. Neŋgeye ki ye a təv nakə bagwar eye a ze madzawadzawa i
məɗəslay ha gər a Mbəlom nakə ahəl niye aye, təv niye na, lele haladzay. Ma
lambaɗ təv niye na, ndo hay bay, andaya ka məndzibəra bay. 12 Kəriste ki ye
a təv niye, kə fələkwa a təv nakə a ze siye hay tə tsəɗaŋŋa aye. Kə zla bambaz
i vo'ar tə bambaz i wawa i sla ka həlay bay. Duh a fələkwa a ɗəma na, a zla
bambaz ŋgay eye nakə a mbəɗa ha aye, a ye sik nəte ka ndəv. Andza niye kə
təma kway ahaya abəra mə mezeleme ka tor eye.
13 Ahəl niye na, tə kəɗawa vo'ar hay, merisla hay, ta gwatsakawa bambaz
eye ka ndo neheye nəteye tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom bay aye. Tə kəɗawa sla
wawa eye dərmak, tə dulawa na, ada bətekwew maləməts eye na, tə faɗawa
ka ndo hay. Andza niye, ndo neheye tə ge mənese aye na, bo tay ka təra
tsəɗaŋŋa andza nakə a say a bazlam tay mapala eye. 14 Kə ge andza niye
na, bambaz i Yesu Kəriste a ze ha ta gədaŋ bəɗaw? Kəriste, neŋgeye na,
kə ge mezeleme bay, kə zla bo ŋgay, kə vəlay a Mbəlom ta gədaŋ i Məsəfərе
Tsəɗaŋŋa eye. Məsəfərе niye ma ndziye na, ka tor eye. Bambaz ŋgay a təra ha
ɗərev kway tsəɗaŋŋa hərwi ada wu neheye ŋgwalak eye bay ta diye kway ha
a məɗahaŋ aye na, kâ gakwa sa bay. Ane tuk na, kâ gakwa ɗuh na, məsler i
Mbəlom, neŋgeye nakə ma ndziye ka tor eye aye.
15 Hərwi niye Kəriste, neŋgeye ndo məsəre tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom
hərwi Mbəlom kə ɓar Dzam Weɗeye ta nəteye. Hərwi niye, ndo neheye
Mbəlom a zalatay aye na, ta hutiye wu neheye ŋgwalak eye Mbəlom a gwaɗ
ma vəlateye aye. Ta hutiye ka tor eye. Ma giye bo na, hərwi Kəriste kə mət
hərwi ndo neheye tebiye ta nas ha Dzam Guram eye tə mezeleme tay aye.
Ahəl nakə a mət aye kə təma tay ahaya abəra mə mezeleme.
16 Taɗə ndoweye a gwaɗ: «Na mət na, ŋgənum ha wu ga hay» na, ndo niye
mâ mət təday ada ta ŋgəniye ha. 17 Ahəl nakə kə mət aye na, bazlam ŋgay
ma hutiye gədaŋ. Taɗə ndoweye andaya tə ɗəre na, wu nakə a gwaɗ aza
ka ŋgənumeye ha aye na, ta ŋgəniye ha zuk bay. 18 Hərwi niye, kwa dzam
makurre a ge bo na, ta mbəɗa ha bambaz təday bəna ma giye bo bay. 19 Ahəl
niye na, Musa a ɗatay ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay aye a ndo
hay aye təday. Tsa na, a zla bambaz i sla wawa eye, i vo'ar a dzapa ha ta yam.
A zla hawal ta gugumaŋ ndozza eye a təlәka ha a bambaz, a gwatsaka ka
ɗerewel i bazlam mapala eye ada a gwatsaka ka ndo hay tebiye. 20 Ahəl nakə
faya ma gwatsakiye na, a gwaɗ: «Nakay na, bambaz nakə Mbəlom a ɓar ha
dzam ta nəkurom aye. A gwaɗakum rəhumay ha gər.†» 21 Musa ka gwatsaka
bambaz ka madzawadzawa i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye ta lambaɗ tə
peteked aye dərmak ada ka gwatsaka ka wu neheye tə gawa ha məsler hərwi
məɗəslay ha gər a Mbəlom aye tebiye. 22 Andza nakə bazlam mapala eye a
tsik aye na, matsəla wu hay tebiye ta gwatsakawa faya bambaz ada mâ təra
tsəɗaŋŋa. Ta mbəɗa ha bambaz bay na, Mbəlom ma pəsiye ha mezeleme bay.

Bambaz i Kəriste ma bariye ha mezeleme i ndo hay

23 Tsəved nakə Musa a tətikawatay a ndo hay ahəl niye na, mandzəkit bo i
wu neheye deɗek eye mə mbəlom aye. Kutoŋ lele mâ təra ha wu hay tebiye
tsəɗaŋŋa andza nakə bazlam i Musa a tsik aye. Ane tuk na, hərwi matəre wu
neheye deɗek eye mə mbəlom aye tsəɗaŋŋa na, kutoŋ məvəle wu nakə a ze
bambaz i gənaw aye. 24 Siye i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ti yawa a gay i
gugumaŋ nakə ndo hay ta lambaɗ aye ada gay niye na, mandzəkit bo i təv

† **9:20** Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8.

nakə Mbəlom mə ɗəma aye ɗekɗek tsa. Ane tuk na, Kəriste, neŋgeye na, ki ye
a təv nakə Mbəlom mandza eye mə ɗəma aye, neŋgeye kame i Mbəlom hərwi
kway. 25 Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a yawa a təv nakə a ze siye
hay tə tsəɗaŋŋa aye na, ka məve, ka məve, a yawa a zlawa bambaz i gənaw
ka həlay bəna bambaz ŋgay eye bay. Kəriste na, a vəl ha bo ŋgay, neŋgeye a vəl
ha bo ŋgay sik nəte bəna ka məve ka məve andza bagwar i ndo məvəlaway
wu a Mbəlom bay. 26 Taɗə mâ ge andza niye, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge
məndzibəra aye na, haɓe atay ma siye ɗəretsətseh haladzay. A yaw a həlay
nakay ka mandəve eye sik nəte, a vəlay ha bo ŋgay a Mbəlom hərwi ada mâ
zla mezeleme abəra ka ndo hay ka tor eye. 27 Kwa way ma mətiye sik nəte,
ma dəba eye na, Mbəlom ma geye sariya. 28 Andza niye, Kəriste bəbay a mət
sik nəte. A vəlay ha bo ŋgay a Mbəlom hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo
hay. Ma maweye sik nəte. Ma maweye na, hərwi məzle mezeleme abəra ka
ndo hay sa bay. Ane tuk na, ma maweye hərwi mətəme tay ha ndo neheye
faya ta həbiye na aye.

10

1 Bazlam i Musa mapala eye na, mezek i wu neheye ŋgwalak eye faya ka
hutakweye aye. Nəteye na, wu niye hay bay. Ndo hay tə kəɗaway wu a
Mbəlom hərwi mahəndzəɗe tə neŋgeye, tə kəɗaway wu a Mbəlom ka məve ka
məve, ane tuk na, a sla faya matəre tay tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom bay. 2 Taɗə
ndo hay ta təra tsəɗaŋŋa hərwi nakə tə kəɗaway wu a Mbəlom ta deɗek aye na,
haɓe ta gəriye ha məkəɗay wu a Mbəlom. Hərwi atay mezeleme tay kə bara
sik nəte ka ndəv, mezeleme tay a matayaw a gər bay. 3 Ane tuk na, ɗuh məkəɗe
wu neheye tə kəɗaway a Mbəlom aye na, mezeleme tay a matayaw a gər ka
məve ka məve, 4 hərwi bambaz i merisla ta vo'ar a sla məbere mezeleme bay.
5 Hərwi niye, ahəl nakə Kəriste mazlambar ma deyeweye ka məndzibəra
aye na, a gwaɗay a Mbəlom:

«A saka tâ kəɗaka gənaw hay bay,
tâ vəlaka wu mekeleŋ eye bay.

Ane tuk na, ka vəleŋ bo hərwi ada nâ vəlaka.

6 Məkəɗe gənaw hərwi məfəkaka naha
ada məkəɗe wu hərwi məpəse ha mezeleme na,
a yaka a gər bay.

7 Aya, na gwaɗaka:

Neŋ anaŋ Mbəlom, na yaw ka məndzibəra na, hərwi ada nâ ge wu nakə a saka
aye,
andza nakə mawatsa eye ka gər ga mə ɗerewel i bazlam mapala eye
aye.*»

8 Wu nakə Kəriste a lah mətsike aye na, a gwaɗ: «A saka tâ kəɗaka gənaw
hay bay, tâ vəlaka wu mekeleŋ eye bay. Məkəɗe gənaw hərwi məfəkaka naha
ada məkəɗe wu hərwi məpəse ha mezeleme na, a yaka a gər bay.» Kwa wu
neheye a pay bəzay a bazlam mapala eye bəbay na, a yay a gər a Mbəlom bay.
9 Kəriste a gwaɗ sa: «Neŋ anaŋ na yaw ka məndzibəra na, hərwi ada nâ ge wu
nakə a saka aye.» Andza niye, a mbata ha Dzam Guram eye, a vəl a ɗəma
tsəveɗ weɗeye. 10 Ka tərakwa tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom hərwi Yesu Kəriste a
ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye ada a vəl ha bo sik nəte ɗa ka tor eye.
11 Ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, nəteye tebiye malətsa eye pat
pat ka məge məsler tay pat pat. Tə kəɗaway wu huya a Mbəlom. Ane tuk
na, wu neheye tə kəɗawa aye na, tə sla məmbete ha mezeleme i ndo hay bay.

* **10:7** Dəmes hay 40.7-9.

12 Yesu Kəriste na, a vəl bo ŋgay eye sik nəte hərwi məzle mezeleme abəra ka
ndo hay ka tor eye. Tsa na, a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom. 13 Anəke na,
neŋgeye faya ma həbiye Mbəlom mâ pa ndo mane ɗəre ŋgay hay a huɗ i sik
ŋgay. 14 Andza niye, a vəl ha bo ŋgay sik nəte ka tor eye, a təra ha ndo ŋgay hay
tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom. A pa tay ha wal hərwi ŋgay. A təra tay ha ŋgwalak
eye hay ka tor eye.

15 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye faya ma ɗakweye ha dərmak parakka wu neheye
na, deɗek. A gwaɗ təday na:

16 «Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗ:
“Dzam nakə na ɓariye ta ndo ga hay a həlay niye aye na, anaŋ:
Na piye bazlam ga mapala eye a ɗərev tay,
na watsiye bazlam ga mapala eye a mədzal gər tay.”»

17 Tsa na, a gwaɗ sa:
«Na ma ahaya mezeleme tay a mədzal gər ga sa bay,
kwa məsler neheye tə ge ŋgwalak eye bay aye.†»

18 Mbəlom kə pəsatay ha mezeleme i ndo hay tsɨy na, məvəlay wu hay a
Mbəlom ma dzəniye hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay sa bay.

Həndzəɗakwa ka təv i Mbəlom

19 A nəkurom malamar ga hay, ka hutakwa tsəveɗ məfələkwe a təv nakə a
ze siye hay tə tsəɗaŋŋa aye na, hərwi bambaz i Yesu nakə a mbəɗa ha aye.
20 Yesu ka ŋguraɗa ha peteked nakə kame kway aye. Ka həndəkakway tsəveɗ
weɗeye, nakə ka slakweye məfələkwe a ɗəma aye. Tsəveɗ nakay weɗeye na,
ka hutakweye ha sifa. Peteked nakə a ŋguraɗa ha aye na, andza məgweɗe
bo nakə ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye aye. 21 Andza niye, i kway
na, bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom andaya a ləvay gər a gay i Mbəlom.
22 Kə ge andza niye na, həndzəɗakwa ka təv i Mbəlom tə ɗərev deɗek eye,
ta məpe mədzal gər gədaŋ eye ka Mbəlom, hərwi Yesu ka təra kway ha
tsəɗaŋŋa tə bambaz ŋgay ada kə bara kway ta yam tsəɗaŋŋa eye. 23 Tsikakwa
parakka huya nəkway ka pakwa mədzal gər ka wu nakə Mbəlom a tsik aye, kâ
dzədzakwa ha mədzal gər kway bay, hərwi wu nakə a gwaɗ ma giye na, huya
ma giye andza nakə a tsik aye. 24 Pəlakwa tsəveɗ nakə ka vəlakweye ha gədaŋ
a bo nəte nəte mə walaŋ kway aye hərwi ada kâ wuɗakwa bo kame kame ada
kâ gakwa wu neheye ŋgwalak eye. 25 Kâ gərakwa ha məhay gər andza ndo siye
hay bay. Ɗuh na, vəlakwa a bo gədaŋ nəte nəte mə walaŋ kway, wene wene
eye hərwi ka sərum ha pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye na, mazlambar
bəse.

26 Ka sərakwa deɗek i Mbəlom. Hərwi niye taɗə faya ka gakweye mezeleme
huya ada ka sərakwa lele ŋgwalak eye bay na, sərakwa ha wu mekeleŋ eye
andaya neheye ta sliye faya məvəle hərwi məmbete ha mezeleme aye na,
andaya sa bay tebiye. 27 Taɗə ndoweye kə ge mənese andza niye na, mâ
dzədzar hərwi Mbəlom ma geye sariya. Sariya niye na, a ge zluwer haladzay,
ako gədaŋ eye ma fəkiye ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye. 28 Ka
sərum ha taɗə ndoweye ka rəhay gər a bazlam i Musa mapala eye bay, taɗə
ndo hay sulo kəgəbay mahkar ta tsik ta deɗek kə ge mənese na, ta kəɗiye na
ta sakay naha bay.‡ 29 Taɗə kə ge tə bazlam i Musa andza niye na, ɗəretsətseh
i ndo nakə a zəba ka Wawa i Mbəlom andza wuray kəriye aye na, ma ziye
nakay bəɗaw? Neŋgeye na, kə nas ha bambaz i məɓere dzam nakə a təma
ahaya abəra mə mezeleme aye dərmak. Faya ma tsaɗeye a Məsəfəre Tsəɗaŋŋa

† **10:17** Hebrœ hay 8.8-12. ‡ **10:28** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

nakə faya ma ɗakweye ha ŋgwalak i Mbəlom aye. 30 Ka sərakwa ndo nakə a
gwaɗ:
«Mata gatay dəretsətseh a ndo neheye ta kərah marəheŋ ha gər aye na, neŋ.
Na hamateye a ɗəma wu tay neheye ŋgwalak eye bay tə ge aye.»
A gwaɗ sa:
«Neŋ, Bəy Maduweŋ na gateye sariya a ndo ga hay.§»
31 Mbəlom na, a vəl sifa. Andza niye, taɗə sariya kə gəs ndoweye kame i
Mbəlom na, dəretsətseh i ndo niye ma ziye wu hay tebiye.
32 Mum ahaya a gər ma kəkay wu nakə a ge bo tə nəkurom ahəl niye ka
ŋgatumay makurre eye a dzaydzay i Mbəlom aye. A həlay niye na, ta sakum
dəretsətseh haladzay. Ane tuk na, ka səmumay naha a wu hay tebiye. 33 A
həlay siye na, ta tsaɗakum kame i ndo hay, ta sakum dəretsətseh. A həlay siye
ka yum a dəretsətseh i ndo neheye tə satay dəretsətseh aye dərmak. 34 Ka sum
ka bo dəretsətseh dziye ta ndo neheye tə gəs ha tay a daŋgay aye. Ahəl nakə
ndo hay ta buwa fakuma abəra wu kurom hay aye na, ka səmumay naha ta
məŋgwese eye, hərwi ka sərum ha wu kurom hay ŋgwalak eye andaya a ze siye
i wu hay tebiye, ta ndziye ka tor eye.
35 Hərwi niye, kâ gərum ha məpe mədzal gər kurom abəra ka Mbəlom bay,
hərwi taɗə ka rəzlumay a gər huya na, Mbəlom ma vəlakumeye magogoy
haladzay. 36 Wu nakə a ye ka bo aye na, səmumay naha ada kâ gum wu nakə a
yay a gər a Mbəlom aye, hərwi ada kâ hutum wu nakə a gwaɗ ma vəlakumeye
aye. 37 Hərwi niye, Mbəlom a gwaɗ:
«A zəkaw həlay tsekweŋ ndo nakə ma deyeweye na,
ma deyeweye, ma gaweye mahonok bay.
38 Ndo nakə neŋgeye ŋgwalak eye ka ɗəre ga aye, kə dzala ha ka neŋ na, ma
ndziye ma sifa ka tor eye.
Ane tuk na, taɗə kə ma ta dəba na, neŋgeye a yeŋ a gər sa bay.*»
39 Nəkway na, ndo neheye tə ma ta dəba ada tə dze aye bay. Ɗuh nəkway na,
ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Mbəlom aye. Andza niye, ka hutakweye
sifa ka tor eye.

11

Ndo neheye ahəl niye tə pa mədzal gər ka Mbəlom aye

1 Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, məsər ha ta deɗek wu neheye faya ka
təkakweye ɗəre aye na, ka hutakweye. Kwa taɗə ka ŋgatakway tə ɗəre kway
bay bəbay na, ka sərakwa ha ta deɗek andaya. 2 Ndo neheye ahəl niye ta dzala
ha ka Mbəlom andza niye. Hərwi niye ta yay a gər a Mbəlom.
3 Hərwi məpe mədzal gər kway ka Mbəlom na, ka sərakwa ha kwetseh
kwetseh Mbəlom a ge wu hay tebiye tə bazlam ŋgay nakə a tsik aye. Andza
məgweɗe wu neheye tebiye faya ka ŋgatakweye ka məndzibəra aye na, tə yaw
abəra mə wu neheye ɗəre i ndo zezeŋ a ŋgatay bay aye.
4 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Abel a kəɗay wu a Mbəlom a
ze ha wu i Kayin nakə a vəlay a Mbəlom aye. Mbəlom ka zambaɗay. A gwaɗ
neŋgeye ndo ŋgwalak eye kame ŋgay, hərwi Mbəlom ka təma wu nakə a kəɗay
aye. Kwa Abel kə mət bəbay, faya ta tsikakweye labara ŋgay huya hərwi nakə
a dzala ha ka Mbəlom aye.*

§ **10:30** Bazlam mapala eye masulo eye 32.35-35. * **10:38** Habakuk 2.3-4. * **11:4** Zəba mə Madazlay i wu hay 4. 3-10.

5 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Henok kə mət bay, Mbəlom a
zla na a mbəlom. Ndəray kə ŋgatay a Henok sa bay hərwi Mbəlom kə zla na.
Bazlam i Mbəlom a gwaɗ na, ahəl nakə Mbəlom kə zla na Henok zuk bay aye
na, Henok a yay a gər a Mbəlom.†
6 Ze mədzal ha ka Mbəlom na, ndəray ma sliye madayay a gər a Mbəlom bay.
Ndo nakə a say mahəndzəɗe ka təv i Mbəlom aye mâ dzala ha faya neŋgeye
andaya. Mâ sər ha na, neŋgeye faya ma vəlateye magogoy a ndo neheye ta
pəliye na aye.
7 Hərwi mədzele ha ka Mbəlom na, Nuhu a rəhay ha a gər a bazlam i
Mbəlom. Mbəlom kə tsikay kurre ka wu neheye ta giye bo aye kurre. Ndəray
kə ŋgatay ɗaɗa a wu niye hay bay, ane tuk na, ka rəhay ha gər a wu nakə
Mbəlom a tsikay aye. A lambaɗ kwalalaŋ i yam bagwar eye andza nakə
Mbəlom a tsikay aye, a fələkwa a ɗəma ta ndo i gay ŋgay hay tebiye, ta təma
Məpe mədzal gər nakə a pa ka Mbəlom aye a ɗa ha mede i siye i ndo hay na,
ŋgwalak eye bay hərwi ta pa mədzal gər ka Mbəlom bay.‡
8 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Abraham a rəhay ha gər a
Mbəlom aye, a lətse a ye a gəma nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəleye, ma təriye
i ŋgay aye. Kwa kə ŋgatay a gəma eye bay bəbay na, ki ye a ɗəma.§ 9 Hərwi
məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, a ndza ma gəma nakə Mbəlom a gwaɗ
ma vəleye aye. A ndza mə ɗəma na, neŋgeye madurloŋ eye, a ndzawa mə
gay nakə ta lambaɗ ta gugumaŋ aye. Hulfe ŋgay Izak ta Zakob nəteye neheye
Mbəlom a gwaɗ ma vəlateye gəma niye aye dərmak tə ndzawa mə ɗəma na,
mə gay nakə ta lambaɗ ta gugumaŋ aye dərmak. 10 Abraham a ge andza niye
na, a təkay ɗəre a gəma nakə ma ndziye ɓəŋɓəŋ* ma dəɗiye bay aye. Maa ləva
ha bo ta gəma niye na, bo i Mbəlom eye ŋgway, maa ɗəzl na, neŋgeye.
11 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Sara kwa neŋgeye guram eye
tsiy bəbay na, kə huta gədaŋ məwe wawa. A sər ha ta deɗek wu nakə Mbəlom
a gwaɗ ma vəleye na, ma vəleye.† 12 Hərwi niye Abraham, neŋgeye guram eye
tsiy kə wa wawa ada wawa i huɗ ŋgay hay ta wa bo haladzay andza wurzla
neheye ka magərmbəlom aye ada andza hewiyeŋ mə magayam a pasla bo
bay.
13 Ndo neheye tebiye tə mət ma məpe mədzal gər ka Mbəlom aye, nəteye na,
ta huta wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye bay. Ane tuk na, tə sər wu neheye
Mbəlom a gwaɗ ma giye aye na, ma giye bo. Hərwi niye ɗərev tay a ŋgwasa.
Tə tsik parakka nəteye na, madurloŋ eye hay, gay tay andaya ka məndzibəra
bay.‡ 14 Ndo neheye tə tsik andza niye na, tə ɗa ha nəteye faya ta həbiye gəma
tay a nəteye. 15 Ta dzala ka təv nakə ti yaw abəra mə ɗəma aye bay. Taɗə ta
dzala andza niye na, ta pəliye tsəveɗ məme a təv nakə ti yaw abəra mə ɗəma
aye. 16 Ane tuk na, andza niye bay, ɗuh ta pəla na, təv nakə a ze ha neŋgeye
nakə ma dəba aye, andza məgweɗe nakə mə mbəlom aye. Hərwi niye a yay a
gər a Mbəlom tâ zalay Mbəlom tay. Andza niye, kə ləvatay ha bo ta gəma.
17 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Abraham a vəlay Izak a
Mbəlom. A say a Mbəlom mazəbe ka mədzal gər i Abraham. Hərwi niye a
tsətsah faya mâ vəlay Izak. Abraham a təma məge andza niye. Ane tuk na, ɓa
Mbəlom kə gwaɗay ma hutiye wu. 18 Mbəlom a gwaɗay: «Hulfe yak deɗek eye

† **11:5** Zəba mə Madazlay i wu hay 5.18-14. ‡ **11:7** Zəba mə Madazlay i wu hay 6.9–9.29. § **11:8** Zəba mə Madazlay i wu hay 12.1. * **11:10** A tsik na, Zerozelem weɗeye, zəba ka mede 16 ada ma Hebrœ hay 12.22. † **11:11** Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10. ‡ **11:13** Zəba mə Madazlay i wu hay 23.4.

ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.§» 19 Abraham a dzala: «Mbəlom
na, gədaŋ ŋgay andaya mələtse ahaya Izak abəra ma mədahaŋ.» Ta deɗek a
təra andza Izak kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ.
20 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Izak a pa ŋgama ka Zakob ta
Ezayu. A tsik ka wu nakə ma giye bo ta nəteye kame aye.*
21 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Zakob ma mətiye na, a pa
ŋgama ka wawa i Yusufa hay, nəte ta nəte. A lətse ta doŋgwar, a ɗəslay naha
gər a Mbəlom.†
22 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Yusufa ma mətiye na, a
tsikatay a Israyel hay, a gwaɗatay kame na: «Ka deyumeye abəra mə Ezipt.»
Ada aza ta giye ha ta mətasl ŋgay hay kəkay na, kə tsikatay.‡
23 Hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, bəba i Musa hay ahəl nakə tə
wa na Musa aye na, tə ŋgaha na kiye mahkar. Ta zəba faya na, wawa tay a le
haladzay. Ta dzədzaray a bazlam i bəy nakə a tsik aye bay.§
24 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, ahəl nakə Musa a ge gawla
aye na, a say ta gwaɗay: «Musa neŋgeye wawa i dem i bəy i Ezipt» na, a say bay.
25 A zay ha məse ɗəretsətseh ta ndo i Mbəlom hay tə bəmalə nakə ma ndziye
ma məŋgwese tsekweŋ ada ka rəhay gər a Mbəlom bay aye.* 26 A sər ha, a zay
ha ndo hay tâ tsaɗay andza nakə tə tsaɗay a Kəriste aye tə bəmalə nakə ma
hutiye zlele i gəma i Ezipt aye. A dzala andza niye na, hərwi faya ma təkay
ɗəre a wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəleye aye.
27 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Musa a ye abəra ma Ezipt.
Ka dzədzaray a mevel i bəy bay. Kə ndza ɓəŋɓəŋ andza ma ŋgateye a Mbəlom,
ndo nakə ndəray a ŋgatay ɗaɗa tə ɗəre bay aye.
28 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, a dazlay a məge magurlom
i Pak aye. A gwaɗatay a ndo i Israyel hay tâ gwatsaka bambaz ka məgeɗ tay
hərwi ada gawla i Mbəlom ki yaw ma kədiye malkwara i wawa hasləka eye i
ndo i Ezipt hay na, mâ kəɗ malkwara tay hasləka eye hay bay.†
29 Hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, Israyel hay tə tas abəra mə
Bəlay Ndozza eye. Ahəl nakə ndo i Ezipt hay a satay mətese dərmak aye na,
bəlay a ma ka bo a həl tay ha tebiye.‡
30 Hərwi məpe mədzal gər i Israyel hay ka Mbəlom na, zleɗ i gəma i Zeriko
a mbəzl. Ndo i Israyel hay tə tawa na gəma niye məhəne məkwa matasəla eye
na, zleɗ niye a mbəzl.§
31 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Rahab ŋgwas nakə a gawa
madama, ta kəɗ na bay andza ndo i Zeriko neheye ta rəhay gər a Mbəlom
təbey aye hərwi ka təma tay ha Israyel neheye ti ye mata zəbaw Zeriko ta
məkal aye.*
32 Na tsikiye na, sa mey? Həlay eye a sla mətsikakum ka gər i Zedeyoŋ†,
Barak‡, Somsoŋ§, Zefte*, Davit, Samuyel ada ta ndo məɗe ha bazlam i
Mbəlom na, həlay eye andaya bay. 33 Nəteye dərmak, hərwi məpe mədzal gər
tay ka Mbəlom na, tə ge vəram ta gəma siye hay, ada ta sla ka gəma niye hay

§ **11:18** Zəba mə Madazlay i wu hay 21.12; 22.1-14. * **11:20** Zəba mə Madazlay i wu hay 27.1-40. † **11:21** Zəba mə Madazlay i wu hay 47.29-31. ‡ **11:22** Zəba mə Madazlay i wu hay 50.24. § **11:23** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.1-2. * **11:25** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.19-23. † **11:28** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 12.21. ‡ **11:29** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 14.21-31. § **11:30** Zəba mə Zozowe 6.12-21. * **11:31** Zozowe 6.12-21. † **11:32** Zəba mə Ndo i sariya hay 6.11. ‡ **11:32** Zəba mə Ndo i sariya hay 4.6. § **11:32** Zəba mə Ndo i sariya hay 13. * **11:32** Zəba mə Ndo i sariya hay 11.1.

aye. Ta ge wu nakə deɗek eye, ta huta wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəlateye aye, ta dərəzlay ka bazlam a zɨl hay hərwi ada tâ gatay wuray bay. 34 Ta mbata ha ako nakə faya ma fəkiye ta gədaŋ haladzay aye. Ahəl nakə a satay a ndo hay məkəɗe tay ha ta maslalam aye na, ta təma fataya abəra. Ta ge bəle, ane tuk na, Mbəlom kə vəlatay gədaŋ. Nəteye slagama eye hay, ta həhar sidzew i bərakəzaŋ hay. 35 Ŋgwas hay ta ŋgatatay a ndo tay neheye tə mət aye sa, nəteye ta sifa aye. Ndo siye hay tə satay ɗəretsətseh. Haɓe ta gwaɗ nəmaa gəriye ha məpay bəzay a Mbəlom. Ane tuk na, a satay mətəme bay, a satay məməte mə ɗəretsətseh hərwi ada Mbəlom mâ lətsa tay ahaya abəra ma mədahaŋ ada tâ huta sifa ŋgwalak eye a ze nakay.†

36 Ndo siye hay sa na, tə ŋgwasa fataya, tə ndaɓa tay ha ta mandalaɓa, tə dzawa tay ha tə tsalalaw, ta dərəzl tay ha a gay i daŋgay. Andza niye, ta səmay naha ɓəŋɓəŋ. 37 Siye i ndo mekeleŋ eye hay tə kəɗ tay ha tə kwar. Siye hay ta ɗəs tay ha ka bo abəra morkotsok. Siye hay tə kəɗ tay ha ta maslalam. Siye hay gay tay andaya bay, ta dzədzawa so, nəteye mətawak eye hay. Tə pawa ka bo mbal i təɓaŋ hay ta məkwets i wak hay. Ndo hay ta hərawatay ha, tə gawatay ɗəretsətseh. 38 Ta dzədzawa mə makulkwandah, ada mə mahəmba hay, tə hənawa ma lar hay ada ma bəɗ hay. Ndo neheye na, ta ye ka bo ta məndzibəra nakay bay.

39 Ndo neheye tebiye nəteye ta pa mədzal gər ka Mbəlom ada andza niye nəteye tə yay a gər a Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, ta huta wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəlateye a ndo hay aye bay, 40 hərwi Mbəlom kə dzala ada kə pa hərwi kway wu ŋgwalak eye a ze i siye i ndo neheye tə huta aye. A say a Mbəlom tâ təra ŋgwalak eye ka bo dziye tə nəkway.

12

Melkisedek ndo məvəlaway wu a Mbəlom

1 Nəkway na, ndo neheye tebiye tə pawa mədzal gər ka Mbəlom ta lawara kway, faya ta ɗakway ha ma kəkay nakə nəkway bəbay ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom aye. Hərwi niye, kalakwa ha ka bo abəra wu neheye tebiye faya ta gakweye me ka mede kame aye ada ta mezeleme nakə ma miye kway ha ta dəba aye, ada hwayakwa mahway nakə Mbəlom a gwaɗakway hwayum aye, madagər mâ gakway bay. 2 Zəbakwa kame ka Yesu. Neŋgeye nakə a vəlakway tsəveɗ ka pakwa faya mədzal gər ka neŋgeye aye, mata laka kway ha hus ka mandəve eye na, neŋgeye. Ka təma məməte ka mayako mazləlmbaɗa eye. Horoy kə gay məməte ka mayako mazləlmbaɗa eye bay hərwi a sər ha dərev ma ŋgwasiye ta mənŋgwese nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ŋgay aye. Anəke neŋgeye mandza eye tə hələy i mənday i təv məndze i bəy i Mbəlom. 3 Dzalum ka neŋgeye lele ma kəkay nakə ndo i mezeleme hay tə nay ɗəre aye ada ma kəkay nakə a səmay naha a ɗəretsətseh nakə tə say aye. Dzalum ka neŋgeye hərwi ada ɗərev mâ ye fakuma abəra bay, ada kâ gum bəle bay.

4 Ka gumeye vəram tə mezeleme, ane tuk na, hus ka məməte bay. Aya ane ɗərev mâ ye fakuma abəra bay. 5 Ka mətsum ha gər tə bazlam neheye Mbəlom a tsikakum hərwi məmakum naha ɗərev aye ɗaw? A tsikakum me andza bəba ma tsikeye me a wawa ŋgay, a gwaɗ:

«Wawa ga, Bəy Maduweŋ Mbəlom kə tsikaka ka makəte na,
kâ zəba faya andza wu kəriye bay.
Kə maka ha maŋgok na,

† **11:35** Zəba ma 1 Bəy hay 17.17-24; 2 Bəy hay 4.18-37.

ɗərev mâ ye faka abəra bay,
6 hərwi faya ma tsikateye ka makəte na,
a ndo neheye a wuɗa tay aye.
Ma ndaɓiye na,
ndo neheye tebiye ta təra wawa ŋgay hay aye.*»
7 Andza niye, səmumay naha a ɗəretsətseh ɓəŋɓəŋ hərwi ada kâ sərum wu nakə Mbəlom a kəta kurom ha aye. Dəretsətseh nakay a ɗa ha na, Mbəlom kə həl kurom hərwi ada kâ tərum wawa ŋgay hay. Wawa andaya nakə bəba ŋgay ma tsikeye ka makəte bay aye na, andaya ɗaw? Andaya bay! 8 Mbəlom faya ma kətiye wawa ŋgay hay tebiye. Taɗə kə tsikakum ka makəte bay na, nəkurom wawa ŋgay hay bay, nəkurom madazla hay. 9 Bəba hay ka məndzibəra nakay, ta kəta kway ada ka rəhakwa tay ha gər. Ada sadzək ka rəhakway ha gər a Bəba kway nakə mə mbəlom aye bəɗaw? Taɗə ka rəhakway ha gər na, ka hutakweye sifa.
10 Bəba kway hay ka məndzibəra, nəteye ta kətiye kway na, həlay tsekweŋ tsa andza nakə ta zəba faya lele aye. Ane tuk na, Bəba kway nakə mə mbəlom aye, neŋgeye ma kətiye kway hərwi ada mâ dzəna kway ada ka tərakwa tsəɗaŋŋa andza neŋgeye huya. 11 A həlay nakə faya ta kətiye kway aye na, a wur fakwaya, məŋgwese andaya mə ɗərev kway bay. Aza kame, ndo neheye ta təma makəte aye na, ta giye wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye ada ɗərev tay ma ndziye zay.

Matətike ta məge ɗaf

12 Kə ge andza niye na, nduɗum ha həlay kurom neheye madagər eye hay aye, gurmets kurom tâ ge bəle bay. 13 Lambaɗum tsəveɗ fehe lele hərwi sik kurom hay hərwi ada ndo neheye faya ta dzəgəɗasliye na, sik tay mâ səkah mənese bay, ane tuk na, tâ mbəl.
14 Gum gədaŋ məndze zay ta ndo hay tebiye, gum gədaŋ ada mede kurom mâ yay a gər a Mbəlom. Kə ge andza niye bay na, ndəray ma ŋgateye a Bəy Maduweŋ bay. 15 Gum metsehe, ndəray mâ kərah ŋgwalak i Mbəlom bay. Gum metsehe, ndəray mə walaŋ kurom mâ təra andza dərizl i gərɗaf nakə təleŋeŋe, a ndzohw faya ma gəliye, ma kwasateye gər a ndo hay aye bay. Slala i ndo niye ma nasiye ha siye i ndo hay mə walaŋ kurom. 16 Gum metsehe, ndəray mə walaŋ kurom mâ ge wu nakə ŋgwalak eye bay aye bay. Rəhumay ha gər a wu i Mbəlom. Kâ tərum andza Ezayu nakə hərwi ɗaf sik nəte na, a səkəm ha magedze ŋgay aye bay. 17 Ka sərum ha ma dəba eye na, a say mambəɗe ha mədzal gər i bəba ŋgay ada mâ pa faya ŋgama. Ane tuk na, bəba ŋgay a kərah. Ezayu a pəla tsəveɗ kwa ta mətuwe bəbay na, wewer mekeleŋ eye andaya hərwi mambəɗe ha wu nakə a ge aye bay.†
18 Sərum ha təv nakə nəkurom malətse faya kame i Mbəlom aye na, andza mahəmba nakə ahəl niye Israyel hay tə lətse faya tə lamay tə həlay aye bay. Ta ŋgatay a ako faya ma təmiye zləkəɗ zləkəɗ, ta ŋgatay a ləvoŋ, ɗəre a zəba bay, ta ŋgatay a mətasl nakə a vəzl ta gədaŋ aye. 19 Ta tsəne maləve i tolom, ta tsəne maləve i mətsike me i Mbəlom. Tə tsəne maləve i mətsike me niye na, tə ge amboh mətsike me niye mâ tsikatayaw sa bay, 20 hərwi wu nakə a tsikatay aye na, tə sla faya məsəmay naha bay. Mbəlom a gwaɗatay: «Ndoweye kə lamay a mahəmba nakay, kwa maa lamay gənaw, kwa way kalum na tə kwar ada

* **12:6** Dzeke hay 3.11-12. † **12:17** Zəba mə Madazlay i wu hay 25.29-34.

kəɗum na.‡» 21 Wu neheye Mbəlom a bəzatay ha aye na, ka dzədzar tay ha.
Kwa Musa, a gwaɗ: «Zluwer a geŋ, na dzədzariye.§»
22 I kurom na, andza niye bay! Nəkurom i kurom ka həndzəɗum na, ka
mahəmba i Siyoŋ, gəma i Mbəlom nakə ma vəliye sifa aye, Zerozelem nakə mə
mbəlom aye. Gawla i Mbəlom hay haladzay mahaya gər eye mə ɗəma məge
magurlom, ma pasliye bo bay. 23 Nəkurom ka hayum gər ta siye i malkwara
hay*, Mbəlom kə watsa məzele tay a ɗerewel mə mbəlom. Ka həndzəɗum ka
təv i Mbəlom, neŋgeye ndo məgatay sariya a ndo hay tebiye. Ka həndzəɗum
ta ndo neheye nəteye ŋgwalak eye ka ɗəre i Mbəlom ada Mbəlom a təra tay
ha tsəɗaŋŋa aye. 24 Nəkurom ka həndzəɗum ka Yesu. Neŋgeye ka həndzəɗ
tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ ɓar Dzam Weɗeye
ta nəteye. Ka həndzəɗum ka bambaz i Yesu nakə a gwatsaka fakuma aye.
Bambaz eye niye faya ma tsikakweye ka wu nakə a ze ha bambaz i Abel faya
ma tsikakweye aye.
25 Kə ge andza niye na, gum metsehe. Kâ kərahum məpay zləm a bazlam i
ndo nakə ma tsikakumeye aye bay. Ahəl niye na, ta kərah məpay zləm a ndo
nakə a ɗawatay ha bazlam i Mbəlom ka məndzibəra aye. Nəteye niye ta təma
abəra mə ɗəretsətseh bay. Nəkway neheye faya ka pakway zləm a mətsike
me nakə a yaw mə mbəlom aye, ka kərahakwa na, ka slakweye faya mətəme
abəra mə ɗəretsətseh sa bay. 26 Ahəl niye mətsike me i Mbəlom a ɓəlawa ha
dala. Ane tuk na, anəke kə tsik, a gwaɗ: «Sik nəte sa na, ma ɓəliye ha dala
ɗekɗek sa bay ta magərmbəlom aye dzay.†» 27 Bazlam neheye a gwaɗ «sik nəte
sa» aye na, a ɗakway ha parakka wu neheye tə ge aye tebiye ta ɓəliye, ta dziye
hərwi ada wu neheye ta ɓəliye təbey aye na, ta ndziye.
28 Kə ge andza niye na, gakway sisœ a Mbəlom hərwi ka hutakweye bəy
ŋgay nakə ndəray ma ɓəliye ha ɗaɗa bay aye. Zambaɗakway andza nakə a yay
a gər aye, ɗəslakway ha gər ada rəhakway ha gər. 29 Hərwi ta deɗek Mbəlom
na, neŋgeye andza ako nakə ma təmiye wu hereyew hereyew aye.

13

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

1 Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, wuɗum bo nəte nəte mə
walaŋ kurom huya. 2 Təmum mbəlok hay a gay kurom lele, kâ mətsum ha
gər bay. Siye hay ta təma mbəlok hay a gay tay ze məsəre ha, mbəlok niye
hay na, gawla i Mbəlom hay. 3 Dzalum ka ndo neheye ma daŋgay aye andza
nəkurom ka bo dziye ma daŋgay. Dzalum ka ndo neheye ndo hay faya ta
sateye ɗəretsətseh aye andza nəkurom dərmak faya ka sumeye ɗəretsətseh.
4 Ɗəslumay ha gər a məzle bo i zal ta ŋgwas. Zal ta ŋgwas ŋgay tâ ge madama
bay. Sərum ha na, Mbəlom ma gateye sariya a ndo məge madama hay ada a
ndo neheye ta zla ŋgwas zuk bay kwa a ndo neheye ta zla zal zuk bay faya ta
giye madama aye.
5 Kâ gum bor i suloy bay, ɗərev kurom mâ ŋgwasa tə bəmalə nakə andaya
fakuma aye. Hərwi Mbəlom a gwaɗ:
«Na gakeye masəfaya ɗaɗa bay,
na gəriye kar ha ɗaɗa bay.*»

---

‡ **12:20** Madayaw abəra ma Ezipt 19.12-13. § **12:21** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 19.12; Bazlam mapala eye masulo eye 9.19. * **12:23** Malkwara hay na, a ɗa ha gawla i Yesu Kəriste hay. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.22. † **12:26** Aze 2.6. * **13:5** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 31.6, 8; Zozowe 1.5.

6 Hərwi niye, ka slakweye faya mətsike tə ɗərev kway peteh:
«Bəy Maduweŋ Mbəlom ma dzəniye ga huya,
na dzədzareye a wuray kwa tsekweŋ bay.
Ndəray ma sliye məgeŋ wuray bay.†»
7 Dzalum ka bagwar kurom neheye tə ɗakum ha bazlam i Mbəlom kurre aye. Zəbum ka mede tay ada ka məməte tay nakə tə mət aye. Pum mədzal gər kurom ka Mbəlom andza nəteye tə pa mədzal gər ka Mbəlom aye dərmak.
8 Yesu Kəriste ka mbəɗa bay. Neŋgeye kurre eye, anəke, ada kame, Yesu a mbəɗa təbey. 9 Kâ təmum ndo siye hay tâ səpat kurom abəra ka tsəveɗ i deɗek ta matətike wu weɗeye hay wal wal bay. Kâ təmum wu nakə ta tsikakumeye bay hərwi maa vəlay gədaŋ a ɗərev i ndo na, ŋgwalak i Mbəlom bəna wu mənday ma vəleye gədaŋ a ɗərev i ndo bay. Ndo neheye tə pay bəzay a bazlam mapala eye nakə a tsik ka wu mənday aye na, bazlam eye neheye mapala eye ka dzəna tay ha kwa tsekweŋ bay.
10 Ndo məvəlaway wu a Mbəlom neheye tə kəɗaway wu a Mbəlom mə madzawadzawa i məɗəslay ha gər a Mbəlom nakə ta lambaɗ ta gugumaŋ aye na, ta sliye faya mənde wu nakə nəkway ka vəlakway a Mbəlom ma təv kway nakə ka vəlawakway faya wu a Mbəlom aye bay. 11 Hərwi i tay na, ahəl nakə ta kəɗaway naha wu a Mbəlom aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ma zliye bambaz eye, ma diye ha a təv nakə a ze siye hay tə tsəɗaŋŋa aye, ma vəleye a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ pəsatay ha mezeleme tay. Slo eye na, ti ye ha abəra mə wuzlahgəma tə dul na.‡ 12 Hərwi niye Yesu bəbay a mət na, ti ye abəra mə wuzlahgəma.§ Ka mbəɗa ha bambaz ŋgay hərwi məbere mezeleme i ndo hay. 13 Kə ge andza niye na, kâ pakway bəzay a kule i Yahuda hay bay, takwa abəra mə wuzlahgəma, takwa ka təv ŋgay. Təmakwa ndo hay ta tsaɗakway andza nakə tə tsaɗay aye dərmak. 14 Ka məndzibəra nakay na, gəma kway andaya ka ndzakweye mə ɗəma ka tor eye bay. Faya ka təkakweye ɗəre a gəma nakə ka ndzakweye mə ɗəma ka tor eye.
15 Zambaɗakway a Mbəlom huya hərwi wu nakə Yesu a ge aye. Ka zambaɗakweye ta mətsike me tə bazlam kway. Kwa kəɗay, ɗa ha neŋgeye bagwar eye. Niye na, wu nakə faya ka vəlakweye aye. Andza məgweɗe ka zambaɗakweye a məzele ŋgay. 16 Sa na, kâ mətsum ha gər ta məgatay ŋgwalak a siye i ndo hay bay, ŋgənum a bo wu kurom hay ta nəteye. Kâ mətsum ha gər bay hərwi məvəle wu neheye andza wu kəriye na, a yay a gər a Mbəlom.
17 Rəhumatay ha gər a bagwar kurom hay, gum wu nakə tə gwaɗakum gum aye. Nəteye na, ta gakumeye gər hərwi Mbəlom ma tsətsahiye fataya ma kəkay nakə faya ta gakumeye gər aye. Ka rəhumatay ha gər na, ta giye məsler tay ta mənggwese eye, mevel ma gateye bay. Mevel kə gatay na, niye na, ma dzəniye kurom sa bay tebiye.
18 Ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi may huya. Nəmaa sər ha ta deɗek ɗərev may tsəɗaŋŋa, a samay məge wu ŋgwalak eye huya. 19 Neŋ faya na tsətsahiye naha fakuma wene wene eye na, ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ ma naha a təv kurom ta bəse.

Mandəve i bazlam

20 Maa vəlakway zay a ɗərev na, Mbəlom. Maa lətse ahaya Bəy Maduweŋ Yesu abəra ma mədahaŋ na, neŋgeye. Ka təra ha Yesu ndo mətsəkure bagwar eye, kə mət hərwi kway təɓaŋ ŋgay hay. Mbəlom kə zla bambaz ŋgay, kə ɓar ha dzam ta nəkway ka tor eye. 21 Mbəlom mâ vəlakum gədaŋ mə wu ŋgwalak eye

† **13:6** Dəmes hay 118.6. ‡ **13:11** Zəba Levitik 16.27. § **13:12** Zəba Yuhana 19.17-20.

hay tebiye hərwi ada kâ gum wu nakə a yay a gər aye. Mâ ge məsler ŋgay mə nəkway tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kâ gakwa wu nakə a yay a gər aye. Ndo hay tâ zambaɗay a Mbəlom ka tor eye! Mâ ge andza niye!

Mətsike me

22 Malamar ga hay, na watsakum naha ɗerewel nakay hərwi məvəlakum gədaŋ. Neŋ faya na gakumeye naha amboh, pum bazlam neheye a ɗərev kurom hərwi na watsakum naha na, tsekweŋ tsa. 23 Sərum ha, malamar kway Timote neŋgeye ma daŋgay sa bay. Taɗə kə ndislew ka təv ga bəse, ahəl nakə na diye mazəbakumaw ɗəre aye na, nəmaa diye naha salamay. 24 Tsikumatay ha me a ndo neheye bagwar kurom aye ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ti yaw ma Itali aye ta tsikakum naha me dərmak. 25 Mbəlom mâ pa ŋgama ka nəkurom tebiye.

Ɗerewel nakə Yakuba a watsa aye

Məfələkwe

Mə ɗerewel i Yakuba na, matətike ta məvəle gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye maŋgəna gər eye ka məndzibəra tebiye aye. Yakuba a watsa ɗerewel nakay na, a Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye.

Ɗerewel i Yakuba faya ma tsikateye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka metsehe (1.2-8; 3.13-18). Andza niye, ta sliye faya məndze ɓəŋɓəŋ kame i wu nakə ma dziye ha ndo zezeŋ aye: Ɗərətsətseh i məndzibəra (1.2-4), mawuɗe matəre zlele eye (1.9-11; 5.1-6); mawuɗe məge mənese (1.2-18; 4.1-9), məɗəslay ha gər a bo (4.13-16). Ɗerewel nakay faya ma gwaɗiye: Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, faya ma diye ha ndo ka məge metsehe (2.14-26), məgay metsehe a bo ada məndze ɓəŋɓəŋ kame i mənese (zəba ma 3.1-12).

Yakuba a watsa ɗerewel nakay na, a ndo neheye zlele eye bay aye (zəba ma 2.6). Ɗerewel nakay faya ma gwaɗateye ta kəts ndo i mətawak hay bay (2.1-13). A gwaɗ zlele na, lele bay hərwi nakə ndo i zlele hay tə ge ha məsler tə ɗəma bay aye (5.1-6).

Mətsike me

1 Neŋ Yakuba, ndo i məsler i Mbəlom ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

Na tsikakum naha me a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka məndzibəra tebiye aye.

Mbəlom ma vəliye metsehe a ndo neheye tə dzala ha faya aye

2 Malamar ga hay, ɗərətsətseh hay waray waray i mədze nakə ta dziye kurom ha, ta ndzakum a gər na, ɗərev kurom mâ ŋgwasa haladzay, 3 hərwi ka sərum ha na, taɗə ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom huya ada faya ka səmumay naha a mədze nakə ta dziye kurom ha aye na, ka ndzumeye ɓəŋɓəŋ lele. 4 Ndzum ɓəŋɓəŋ hus ka mandəve eye hərwi ada ka tərumeye masəra gər eye hay mə wu hay tebiye ada wuray mâ kətsakum bay, wu nakə lele bay aye mâ ge andaya mə ɗərev kurom bay.

5 Taɗə ndoweye mə walaŋ kurom metsehe ŋgay andaya hala bay na, mâ tsətsah ka Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ vəlay. Mbəlom a vəlawa kwa a way tə ɗərev ŋgay peteh, ma kərahiye ha a ndo bay, ta deɗek ma vəliye metsehe a ndo nakə ka tsətsah faya aye. 6 Ane tuk na, taɗə ndoweye ma tsətsahiye wu ka Mbəlom na, mâ sər ha ta deɗek Mbəlom ma vəleye, mâ dzala gər faya sulo sulo bay hərwi ndo nakə mədzal gər ŋgay sulo sulo aye na, neŋgeye andza dəlov nakə wekit wekit mətasl a ɓəl kwa a diye wuray wuray tebiye aye. 7 Slala i ndo nakay andza niye mâ dzala mə gər ŋgay Bəy Maduweŋ ma vəleye wu bay, 8 hərwi mədzal gər ŋgay sulo sulo ka Mbəlom, mədzele gər ŋgay ka wu nəte bay.

Ndo i mətawak hay ta ndo i zlele hay

9 Ndo nakə mətawak eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, ɗərev ŋgay mâ ŋgwasa hərwi Mbəlom ka səkah ha. 10 Ndo nakə zlele eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, ɗərev ŋgay mâ ŋgwasa dərmak hərwi Mbəlom kə ma ha ka dala. A sər ha na, ma dziye andza məvurze i guzer nakə a ɓəta

bəse aye. 11 Pat kə zla faya abəra ŋgulak na, ma kuliye ha guzer, məvurze hay
ta kutsiye ada məle tay kə nas. Andza niye, ndo i zlele ma dziye tə məsler ŋgay
hay tebiye andza guzer neheye tə ɓəta kəriye tsa aye.

Mbəlom ma dziye ha ndo bay

12 Məŋgwese ma ndziye ka ndo nakə a səmay naha a mədze neheye tə dza ha
aye. Kə səmay a mədze neheye na, Mbəlom ma vəleye magogoy ŋgay, andza
məgweɗe sifa nakə a gwaɗ ma vəliye a ndo neheye a wuɗa tay ha aye.
13 Taɗə masəpete kə ndzay a gər a ndoweye na, mâ gwaɗ «Maa səpat ga na
Mbəlom» bay hərwi ndəray ma sliye masəpete Mbəlom ka məge mənese bay,
ada Mbəlom a səpat ndo a mənese bay dərmak. 14 Kwa way a ge mənese na, ta
bor i bo ŋgay nakə lele bay a səpat na ka məge mənese aye. 15 Wu neheye lele
bay a dzala mə gər ŋgay aye, ma dəba i məndze tsekweŋ na, ma giye parakka.
Mezeleme niye ka səkah haladzay na, ma diye ha a məməte. 16 Malamar
ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, ndəray mâ vakum gər bay. 17 Wu
neheye ŋgwalak eye tebiye ti yaw abəra ka təv i Mbəlom, wu neheye lele eye
na, i Mbəlom Bəba kway nakə a ge pat tə wurzla hay aye. Mbəlom na, a mbəɗa
bay, a mbəɗa andza pat nakə a mbəɗa ma gəriye kurom ha a ləvoŋ aye bay.
18 A vəlakway sifa tə bazlam ŋgay deɗek eye. A ge niye na, tə ɗərev hərwi ada
kâ tərakwa kurre eye hay mə walaŋ i wu neheye a ge aye.

Pumay zləm a bazlam i Mbəlom ada gum wu nakə a tsik aye

19 Malamar ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, dzalum ka wu nakay
anaŋ aye: Ndzum tsezlezleŋŋe ka məpay zləm a wu neheye siye i ndo hay
ta tsikiye aye, ane tuk na, kâ tsik me bəse tsa bay, zla həlay eye təday ada
kâ ge mevel bəse bay dərmak, 20 hərwi ndo nakə ma giye mevel aye na, ma
sliye faya məge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye bay. 21 Hərwi niye, zlum
na wu neheye lele bay tebiye abəra mə ɗərev kurom, kâ gum mezeleme sa
bay. Rəhum ha gər kurom ka dala kame i Mbəlom, ada pumay zləm a bazlam
nakə a pa a ɗərev kurom aye. Bazlam nakay na, gədaŋ ŋgay andaya mətəme
ha məsəfəre kurom.
22 Kâ tərum ndo məpay zləm a wu nakə Mbəlom a tsik aye ɗekɗek bay, gum
wu nakə a tsik aye dərmak. Ndo nakə a pay zləm ɗekɗek tsa kə ge na faya
məsler eye bay na, a vay gər a bo ŋgay. 23 Taɗə ndoweye a pay zləm a bazlam
nakay ada kə ge wu nakə a tsik aye bay na, neŋgeye andza ndo nakə a zəba
ka ɗəre ŋgay mə malam, neŋgeye kəkay na, a ŋgatay. 24 A zəba ka ɗəre ŋgay lele
na, a ye ŋgway. Neŋgeye kəkay na, a mətsa ha gər tə mazəbe ŋgay. 25 Ndoweye
ka zəba ɗəre a bazlam i Mbəlom mapala eye, kə ge ha məsler tə wu nakə a
tsik aye na, Mbəlom ma piye faya ŋgama. Mâ pay zləm ɗekɗek tsa ada mâ
mətsa ha gər bay. Ane tuk na, ɗuh mâ rəhay ha gər. Mbəlom ma piye faya
ŋgama hərwi bazlam nakay mapala eye ŋgwalak eye, neŋgeye gədaŋ eye hərwi
mətəme kway ha abəra mə mezeleme.
26 Taɗə ndoweye kə dzala neŋgeye ndo məpay bəzay a Mbəlom, kə gay
metsehe a ɗərneh ŋgay bay faya ma tsikiye wu neheye lele bay aye huya na,
a vay gər a bo ŋgay, məpay bəzay a Mbəlom ŋgay niye ma giye ŋgama kwa
tsekweŋ bay. Bazlam ŋgay neheye faya ma tsikiye ta təra kəriye. 27 Məpay
bəzay a Mbəlom ta lele eye nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, məgatay gər a
wur mətawak hay, a madakway i ŋgwas neheye faya ta siye ɗəretsətseh aye.
Mâ gay metsehe a bo ŋgay hərwi ada wu i məndzibəra neheye lele bay aye tâ
ye ha a mezeleme bay.

2

Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte

1 Malamar ga hay, nəkurom na, ka dzalum ha ka Bəy Maduweŋ kway Yesu
Kəriste. Neŋgeye bagwar eye a ze wu hay tebiye ta məzlaɓ, ka ŋgatakway a
Mbəlom na, ma neŋgeye. Hərwi niye, kâ ŋgənum ha ka bo abəra ndo hay
bay. 2 Agəna ndo andaya, a pa ka bo peteked neheye tə le aye, a pa wu a wur
həlay neheye tə vəd ta gura eye, a ye naha a məhay gər kurom. Ndo ŋged na,
mətawak eye peteked ŋgay neheye ka bo aye lele bay. 3 Nəkurom ka dəslumay
ha gər na, a ndo nakə a pa ka bo peteked neheye tə le aye, ka gwaɗumay:
«Amboh, dara, ndza ka dzaŋga ŋgwalak eye.» Ndo nakə mətawak eye na, ka
gwaɗumeye: «Lətse mələtse» kəgəbay ka gwaɗumeye «Ndza kanaŋ ka dala.»
4 Taɗə ka gum andza niye na, ka ŋgənum tay hay ka bo abəra ndo hay bəɗaw?
Ka gumay sariya a ndo nəte mə walaŋ i ndo niye hay bəɗaw? Wu neheye ka
dzalum aye na, lele bay.

5 Malamar ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, tsənum lele, ka sərum
təbəɗew Mbəlom a pala ndo neheye mətawak eye ka məndzibəra aye na,
hərwi ada tâ pa mədzal gər ka Yesu Kəriste ada tâ huta zlele nakə deɗek eye, a
pala tay hərwi ada tâ fələkwa a Bəy i Mbəlom nakə a gwaɗ ma zliye, ma vəliye
a ndo neheye ta wuɗa na aye. 6 Ane tuk na, nəkurom ɗuh faya ka kətsumeye
tay ha ndo i mətawak hay. Maa gawakum dəretsətseh na, ndo i zlele hay na
gwaɗ ɗuh ba? Maa vahawa kurom kame i sariya na, nəteye. 7 Maa tsik wu
nakə lele bay aye ka məzele ŋgwalak eye i Yesu Kəriste nakə tə zalakum ha aye
na, ndo i zlele hay.

8 Taɗə ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə tə watsa mə
Derewel i Mbəlom aye na, ka gum lele. Bazlam nakay mapala eye a gwaɗ:
«Wuɗa ndo i məgeɗ yak dərmak andza ka wuɗa na gər yak.*» 9 Ane tuk na,
taɗə ka ŋgənum tay ha ka bo abəra ndo hay na, ka gum mənese, bazlam
mapala eye ma gəsiye kurom hərwi nakə ka rəhumay ha gər bay aye.

10 Kwa taɗə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye,
ane tuk na, kə nas ha nəte ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgweɗe
kə nas tebiye. 11 Hərwi Mbəlom nakə a gwaɗ: «Kâ ge madama bay†» aye na, a
gwaɗ, «Kâ kəɗ gər i ndo bay‡» dərmak, ane tuk na, taɗə ka kəɗ ndo na, kwa
ka ge madama bay na, ka nas ha bazlam i Mbəlom mapala eye. 12 Hərwi
niye faya na gwaɗakumeye, sərum ha, mə wu neheye ka tsikumeye ada mə
wu neheye ka gumeye na, Mbəlom ma gakumeye sariya, ma tsətsahiye taɗə
nəkurom ka rəhumay ha gər a bazlam nakay gədaŋ ŋgay andaya mətəme
kurom ha aye. 13 Taɗə ndoweye kə sakay naha a siye i ndo hay bay na, ahəl
nakə Mbəlom ma giye sariya aye ma sakay naha bay dərmak. Ane tuk na,
taɗə ka sakay naha a ndo hay na, Mbəlom ma gəsiye kar a sariya bay.

Məpe mədzal gər ka Yesu ta məge məsler

14 Malamar ga hay, taɗə ndoweye kə tsik tə bazlam kə dzala ha ka Mbəlom,
ane tuk na, kə ge wu nakə Mbəlom a tsik aye bay na, ma dzəniye na ma
kəkay? Mədzal ha andza nakay na, ma təmiye ha bay. 15 Agəna siye i ndo
məpay bəzay a Yesu Kəriste hay andaya, peteked andaya fataya bay, may a
wur fataya dərmak. 16 Taɗə ndo mə walaŋ kurom a gwaɗatay: «Dum tə zay.
Mbəlom mâ vəlakum peteked ta wu mənday», ane tuk na, kə vəlatay wu bay
na, ŋgama eye mey? 17 Mədzal ha ka Mbəlom na, andza niye dərmak. Taɗə

---

* **2:8** Levitik 19.18. † **2:11** Madayaw abəra ma Ezipt 20.14, Bazlam mapala eye masulo eye 5.18.
‡ **2:11** Madayaw abəra ma Ezipt 20.13, Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

ndoweye kə gwaɗ kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge məsler ŋgwalak eye bay na, mədzal gər ŋgay ka Mbəlom kə mət.

18 Agəla ndoweye ma gwaɗiye «Ndo ŋgeɗ faya ma dzaliye ha ka Mbəlom, ndo ŋgeɗ faya ma giye məsler ŋgwalak eye.» Na mbəɗeye faya na, bəzeŋ ha ma kəkay nakə faya ka dzaliye ha ka Mbəlom aye ada faya ka giye məsler ŋgwalak eye bay. Ada neŋ na bəzakeye ha məsler ga neheye ŋgwalak eye hərwi ada kâ ŋgatay neŋ faya na dzaliye ha ka Mbəlom. 19 Ka dzala ha Mbəlom andaya nəte ŋgweŋ. Ka ge lele. Kwa məsəfəre neheye lele bay aye ta dzala ha dərmak, ada hərwi niye faya ta dzədzariye. 20 Nəkar ndo i matərakahaŋ! A saka tâ ɗaka ha mədzal gər ka Mbəlom ze məge məsler ŋgwalak eye na, ma giye ŋgama bay na, ka sər təbəɗew? 21 Bəba təte kway Abraham a təra tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom na, ta tsəveɗ waray? A təra tsəɗaŋŋa na, tə wu nakə a ge aye bəɗaw? A zla wawa ŋgay Izak məkəɗay naha a Mbəlom. 22 Anəke ka sər ha mədzal ha ka Mbəlom ada ta məge məsler ŋgwalak eye hay ti ye ka bo salamay. A ge ha andza niye na, kə vəlay ha ɗərev ŋgay peteh a Mbəlom. 23 Wu nakay a ge bo na, andza nakə tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom, a gwaɗ: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i deɗek kame ŋgay.§» Tə zalay «dzam i Mbəlom.» 24 Ka sərum ha na, ndo a təra tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom na, hərwi nakə a ge məsler ŋgwalak eye hay aye dərmak bəna ta mədzal gər ɗekɗek bay.

25 Ta Rahab ŋgwas məge madama bəbay andza niye. Ndo məslərе i Yahuda ti ye a gay ŋgay na, ka dzəna tay ha. Kə ɗatay ha tsəveɗ mekeleŋ eye hərwi ada tâ təma. Hərwi məsler ŋgay nakə a ge andza niye aye na, ka təra ndo tsəɗaŋŋa eye kame i Mbəlom.*

26 Andza niye, taɗə məsəfəre ki yaw abəra ma ndo na, ndoweye niye kə mət. Mədzal ha ka Mbəlom na, andza niye dərmak. Taɗə ndoweye kə ge məsler ŋgwalak eye hay bay na, mədzal gər ŋgay ka Mbəlom kə mət.

3

Gumay metsehe a ɗərneh kurom

1 Malamar ga hay, kâ tərum tebiye kurom eye ndo matətike tay ha ndo hay bay. Sərum ha nəmay neheye nəmaa tətikateye a ndo hay aye ta gameye sariya ma ziye i ndo siye hay.

2 Nəkway tebiye faya ka gakweye mənese. Taɗə ndoweye faya ma tsikiye me ze məge mənese na, neŋgeye ndo i deɗek. Kə sla ɗa məgay metsehe a bo ŋgay. 3 Dzalum ka pəles təday. Ka pakway ɓəre a bazlam a pəles na hərwi ada mâ rəhakway ha gər ada ma zəŋgaliye tsəveɗ nakə a sakway aye. 4 Zəbum ka kwalalaŋ i yam bagwar eye. Kwa taɗə bagwar eye hay bəbay ada mətasl faya ma vəzliye ta gədaŋ ma diye ha bəbay na, ndo faya ma geye metsehe tə wuye andaya tsekweŋ hərwi ada mâ ye a təv nakə a say aye. 5 Ɗərneh i ndo na, andza niye dərmak. Kwa neŋgeye tsekweŋ bəbay na, ma sliye məɗəslay ha gər a bo tə wu bagwar eye hay.

Zəbum! Ako tsekweŋ na, ma təmiye kəsaf bagwar eye tebiye təlmeɗ təlmeɗ. 6 Ɗərneh i ndo bəbay andza ako. Mənese i məndzibəra na, mə ɗəma, mə bo kway. Faya ma nasiye ha bo tebiye. Ma vatiye ako nakə ma dziye ha məsəfəre i ndo tebiye. Ako niye a yaw na ma ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye.

7 Ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a wu hay tebiye, ta sliye faya ka wu i pesl hay, ɗiyeŋ hay, dədœ hay ada tə kəlef dərmak. 8 Ane tuk na, ndo

§ **2:23** Madazlay i wu hay 15.6. * **2:25** Zozowe 2.1-21.

hay ta sliye faya məgay metsehe a ɗərneh bay. Neŋgeye na, wu nakə lele bay aye. A sla faya məndze səkeffe bay. Neŋgeye maraha eye ta muwar nakə ma kədiye ndo aye. 9 Ta ɗərneh na, ka zambaɗakweye ha a Mbəlom Bəba kway, ada ka vəlakweye tay ha mezeleme a ndo neheye a ge ka mandzəkit bo ŋgay aye dərmak. 10 Bazlam i mazambaɗay a Mbəlom ta məvəle mezeleme a ndo a yaw mə huɗ i bazlam eye nəte. Malamar ga hay, mâ təra andza niye bay. 11 Yam nakə a tsəhən aye ta yam nakə hərwak hərwak aye ta ŋgəzaweye ma bədiyem eye nəte ɗaw? 12 Malamar ga hay, sərum gurov ma sliye faya məwe tetəɗœz ɗaw? Werepezl ma sliye faya məwe gurov ɗaw? Yam nakə a tsəhən aye na, ma ŋgəzaweye yam nakə a tsəhən bay aye bay.

Metsehe nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye

13 Ndo i metsehe andaya mə walaŋ kurom ɗaw? Ndo i ndaraw andaya ɗaw? Mâ bəzay ha metsehe ŋgay ta məge məsler ŋgwalak eye hay ada mâ həna ha gər ŋgay ka dala. 14 Agəna nəkurom sələk eye, ada ɗərev kurom ɗuwekeke, ada faya ka dzalumeye ka bo kurom eye ɗekɗek tsa dərmak. Taɗə kə ge andza niye na, kâ ŋgalakum bay ada kâ rawum me ka deɗek bay. 15 Slala i metsehe niye na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay, nakay na, i məndzibəra. Məsəfəre i Mbəlom andaya mə ɗəma bay, wu i ndo zezeŋ hay, a yaw mə həlay i Fakalaw. 16 Taɗə ndo hay sələk eye hay ada faya ta dzaliye ka bo tay eye ɗekɗek na, wu hay ta diye ka bo ta tsəveɗ eye sa bay ada slala i wu neheye lele bay aye ta ndohwaweye dərmak.

17 Ane tuk na, metsehe nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye na, wal. Neŋgeye na, tsəɗaŋŋa, a vəl məndze zay mə walaŋ i ndo hay, neŋgeye ləfeɗeɗe, a sara ha gər toŋgwa toŋgwa bay, a sakay naha a ndo hay, a ge na, məsler ŋgwalak eye huya, a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo bay, ɗərneh mə bazlam ŋgay sulo təbey. 18 Ndo neheye ta wuɗa məndze zay aye na, faya ta dzəniye siye i ndo hay ka məhute məndze zay. Wu nakə faya ta giye na, ma giye lele. Ma giye andza ta sləga wu a guvah ada tə dza wu nakə a ndzohw aye.

4

Kâ gum dzam ta məndzibəra bay

1 Mətsal bo tə matəre mə walaŋ kurom na, a yaw məŋgay? Na gwaɗ hərwi nakə bor i bo kurom hay faya ta tsaliye bo mə nəkurom aye.

2 A sakum wu hay, ada ka hutum bay na, nəkurom maləva bo eye ka məkədeɗe ndo hay. Ka gumeye ɗəre ka wu hay ane tuk na, ka slumeye faya məhute bay. Hərwi niye faya ka tərumeye ada faya ka tsalumeye bo mə walaŋ kurom aye. Ka hutumeye wu nakə a sakum aye bay hərwi ka tsətsahum ka Mbəlom hərwi ada mâ vəlakum bay. 3 Kwa taɗə ka ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ada mâ vəlakum, ma vəlakumeye bay hərwi ka ɗuwulumay me ta tsəveɗ lele aye bay, ka tsətsahum wu neheye ka gum faya ɗəre aye.

4 Nəkurom ka tərum andza ŋgwas neheye faya ta giye madama aye. Sərum ha, taɗə ndoweye ka wuɗa wu i məndzibəra na, neŋgeye ndo məne ɗəre i Mbəlom. Ndo nakə a say məpay bəzay a wu i məndzibəra aye na, ka təra ndo məne ɗəre i Mbəlom. 5 Nəkurom ka dzalum wu nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye na, ka təra wu kəriye ɗaw? A gwaɗ: «Məsəfəre nakə Mbəlom a pa a bo kway aye na, sələk eye.» 6 Sa na, ma vəlakweye ŋgama nakə a ze wu tebiye aye. Andza nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye na, «Mbəlom ma

kərahiye ndo neheye ta ɗəslay ha gər a bo aye, ane tuk na, ma vəliye ŋgama a ndo neheye tə həna ha gər aye.*»
7 Hərwi niye, rəhumay gər a Mbəlom. Səmumay naha a Fakalaw, ma
hwayakumeye. 8 Həndzəɗum ka təv i Mbəlom, ma həndzəɗiye tə nəkurom
dərmak. Nəkurom neheye faya ka gumeye mezeleme aye, barum na həlay
kurom. Nəkurom neheye mədzal gər sulo sulo aye, zlum na mezeleme abəra
mə ɗərev. 9 Ndzum tsokoɗokkwa hərwi mezeleme kurom hay, ada tuwum.
Kâ ŋgwasum ɗuh bay, tuwum. Ɗərev kurom mâ ŋgwasa sa bay, ane tuk ndzum
tsokoɗokkwa. 10 Hənum ha gər kurom kame i Mbəlom hərwi ada mâ səkah
kurom ha.

Kâ gum sariya ka ndo bay

11 Malamar ga hay, kâ tsikum wu nakə lele bay aye ka ndo hay bay. Ndo
faya ma tsikiye wu nakə lele bay ka ndo aye ada faya ma giye faya sariya
aye na, a tsik wu nakə lele bay ka bazlam mapala eye ada faya ma giye faya
sariya dərmak. Azlakwa taɗə faya ka giye sariya ka bazlam mapala eye na,
faya ka rəhay ha gər, faya ka giye faya sariya ɗekɗek tsa. 12 Maa vəl bazlam
mapala eye a ndo hay na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. Ndo məge sariya na, neŋgeye
nəte ŋgweŋ. Maa sla mətəme tay ha ndo hay na, neŋgeye nəte. Maa sla mədze
tay ha na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. A nəkar, ka dzala nəkar na, way nakə ka gateye
sariya a ndo hay aye.

Kâ ɗəslumay gər a bo bay

13 Pumay zləm a wu nakə na tsikiye, nəkurom neheye faya ka gwaɗumeye:
«Bəgom kəgəbay tədœ na, nəmaa diye a wuzlah gay, nəmaa ndziye mə ɗəma
məve nəte hərwi məhute suloy haladzay.» 14 Ane tuk na, nəkurom na,
ka sərum wu nakə ma giye bo tədœ aye bay. Məsəfəre kurom na, andza
makukulek nakə məndze tsekweŋ ka ŋgateye, tsa na, ma dziye sa aye. 15 Ka
gwaɗumeye ɗuh na: «Taɗə kə yay a gər a Mbəlom na, nəmaa ndziye tə ɗəre,
nəmaa giye wu nakay kəgəbay wu taɗay.» 16 Ane tuk na, faya ka ŋgalakumeye,
ka ŋgalakumeye tə bazlam kurom neheye faya ka tsikumeye aye. Məge andza
niye lele bay.
17 Andza niye sərum ha na, ndoweye a sər məge ŋgwalak ada kə ge na bay
na, kə ge mənese.

5

Nəkurom ndo i zlele hay, gum metsehe

1 Gum metsehe nəkurom ndo i zlele hay, tuwum bo kurom ta magala hərwi
ɗəretsətseh neheye faya ta həbiye kurom aye. 2 Zlele kurom hay ta ze, peteked
kurom hay bəbay mətul hay ta nda. 3 Gura kurom hay ta suloy kurom na,
reŋgez kə nas tay ha, reŋgez ma makumeye ha mənese hərwi nəkurom həzay
eye. Bo kurom ma ta nasiye dərmak, andza ta fəkiye ta ako. Ka hayumay
gər a zlele a həlay nakay anaŋ məndzibəra mazlambar ma ndəviye aye. 4 Ka
vumatay gər a ndo neheye tə ge məsler ma guvah kurom aye, ka vəlumatay
wu i merəɓe tay bay. Tsənum kəkay nakə faya ta tuweye naha bo a Mbəlom
hərwi ada mâ dzəna tay ha aye. Ndoweye neheye tə gakum məsler aye na
faya ta tuwiye ada Bəy Maduweŋ Mbəlom Gədaŋ eye faya ma tsəniye.
5 Ka ndayum bəra tə zlele kurom ka məndzibəra, ka pumay bəzay na, wu
neheye tə yakum a gər aye. Ka ndawum wu mənday haladzay, ka gəlawum

* **4:6** Dzeke hay 3.34.

tetəp tetəp andza sla nakə ta kəɗiye. 6 Ka gəsum tay ha ndo neheye ta gakum
wuray bay aye a sariya, ka kəɗum tay ha. Nəteye na, ta ge fakuma gədaŋ bay.

Zlum ŋgatay ada ɗuwulum me

7 Malamar ga hay, zlum ŋgatay hus a həlay nakə Bəy Maduweŋ ma maweye
fakwaya aye. Zəbum ka ndo məfəte hay təday. Ndo məfəte na, ma həbiye wu
i guvah ŋgay hay ta məzle ŋgatay. Ma həbiye na, ka madazlay i makurre i yam
məpe hus ka maduk i duk i yam nakə tsiy ma piye sa bay aye. 8 Nəkurom
dərmak, zlum ŋgatay. Ndzum ɓəŋɓəŋ hərwi pat i məmaw i Bəy Maduweŋ
kway mazlambar faya ma ndisleweye.
9 Malamar ga hay, kâ guŋguzum wuray a bo bay hərwi ada Mbəlom mâ gəs
kurom a sariya bay. Tsənum, ndo nakə ma giye sariya aye mazlambar faya
ma ndisleweye, neŋgeye malətsa eye ka həlay məgeɗ.
10 Malamar ga hay, dzalum ka ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl
niye tə tsik me ta məzele i Mbəlom aye. Ta sa ɗəretsətseh ada ta zla ŋgatay.
Nəkurom dərmak, zlum ŋgatay andza nəteye. 11 Zəbum, ndo neheye Mbəlom
a pa fataya ŋgama hərwi nakə tə səmay naha a ɗəretsətseh aye. Ka tsənum
labara i Zob nakə a səmay naha a wu hay ahəl nakə ɗəretsətseh a ndzay a gər
aye.* Ma dəba eye na, ka sərum ha wu nakə Mbəlom a vəlay aye.† Ta deɗek
Mbəlom na, a sakay naha a ndo hay, ma gateye ŋgwalak.
12 Malamar ga hay, bazlam bagwar eye anaŋ: Mə wu hay tebiye na, kâ
mbaɗum bay. Kâ mbaɗum ta magərmbəlom bay, kâ mbaɗum ta dala bay, kâ
mbaɗum tə wu mekeleŋ eye bay. Lele na, ayaw kurom mâ ndza ayaw. A'ay
kurom mâ ndza a'ay. Tsikum andza niye hərwi ada Mbəlom mâ gəs kurom a
sariya bay.
13 Taɗə ndo andaya mə walaŋ kurom faya ma siye ɗəretsətseh na, mâ
ɗuwulay me a Mbəlom. Taɗə ndo andaya mə walaŋ kurom ɗərev ŋgay faya
ma ŋgwasiye na, mâ gay naha dəmes a Mbəlom, mâ zambaɗay.
14 Taɗə ndo andaya ɗəvats eye mə walaŋ kurom na, mâ zalatay a madugula
i ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay hərwi ada tâ faɗa faya mal ta məzele i Bəy
Maduweŋ Yesu ada tâ ɗuwulay me a Mbəlom hərwi ŋgay. 15 Taɗə ka ɗuwulay
me a Mbəlom ada kə dzala ha Mbəlom kə tsəne maɗuwule me ŋgay na, ma
dzəniye na. Bəy Maduweŋ ma mbəliye ha. Taɗə kə ge mezeleme na, Mbəlom
ma pəsay ha dərmak.
16 Hərwi wu nakay, neŋ faya na gwaɗumeye, ɗum ha a bo mezeleme kurom
hay mə walaŋ kurom nəte nəte, ada ɗuwulumay me a Mbəlom hərwi ndo siye
hay dərmak hərwi ada Mbəlom mâ təma kurom ha. Maɗuwule me i ndo nakə
tsəɗaŋŋa kame i Mbəlom aye na, gədaŋ eye haladzay. 17 Dzalum ka Eliya nakə
ahəl niye aye. Neŋgeye na, ndo andza nəkway. Ka ɗuwulay me a Mbəlom tə
ɗərev ŋgay peteh hərwi ada yam mâ pa bay.‡ Yam kə pa ka dala niye bay məve
mahkar ta kiye məkwa. 18 Ma dəba eye na, a ɗuwulay me a Mbəlom hərwi ada
yam mâ pa sa. Mbəlom a paw yam ada wu hay ta ndzohwaw dərmak.§
19 Malamar ga hay, taɗə ndoweye mə walaŋ kurom kə dze abəra ka tsəveɗ
i Mbəlom, tsa na, ndo ki ye kə ma ahaya ka tsəveɗ na, 20 sərum ha ndoweye
nakə ka dzəna ndo i mezeleme hərwi ada mâ gər ha mezeleme aye na, ma
təmiye ha ndo i mezeleme niye abəra ma mədahaŋ. Kwa taɗə mezeleme ŋgay
haladzay bəbay na, Mbəlom ma pəsay ha.

---

* **5:11** Zob 1.1–2.10. † **5:11** Zob 42.10-17. ‡ **5:17** Zəba mə 1 Bəy hay 17.1. § **5:18** Zəba mə 1 Bəy hay 18.1, 41-46.

Makurre i ɗerewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwe

Piyer a watsa ɗerewel na, a ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma zlam ka dala i Roma ta diye i tsakay ada ta diye i bəzay i mbələm i Azi nakə tə zalay anəke Turki aye. Nəteye mandza eye mə ɗəma andza mbəzlew hay hərwi nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu (1.1; 2.11). Ta zəba fataya andza ndo hay bay, tə ɗəsawa fataya parasay kəriye ada tə gawatay ɗəretsətseh.

Piyer a watsa hərwi məvəlatay gədaŋ ka məpe mədzal gər ada ka wu nakə tə pa faya mədzal gər aye, a vəlatay gədaŋ ka məndze andza ndo neheye Mbələm a pala tay aye.

Piyer a watsa a ndo neheye mede tay andza i bəba təte tay hay sa bay ada andza i ndo tay hay sa bay (1.13–2.4). A ɗatay ha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu (2.4-10). Ta sliye məsəmay naha a wu neheye mawura bo aye (1.3, 13, 21; 3.15).

Mbələm a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ. Mədok i ndo məpe mədzal gər hay na, neŋgeye (4.12-19). Ma məndze mə walaŋ i ndo hay na, mawuɗe bo, məhəne ha gər nəte ta nəte a bo, faya ma lakiye tay ha ndo məkalay kame a ndo hay, gawla hay ada ta hawal i ndo siye hay ka tsəveɗ ŋgwalak eye (5.1-7; 1.22–2.3). Slala i məndze andza nakay na, faya ma ɗateye ha a ndo i bəra hay ta sliye faya mətseɗe tay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu bay.

Mətsike me

1 Maa watsa ɗerewel nakay na, neŋ Piyer, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Na watsakum naha a nəkurom ndo i Mbələm neheye ka ŋgənum gər kuye kuye, nəkurom anəke mandza eye madurloŋ eye hay ka dala i Poŋtus, ka dala i Galat, ka dala i Kapados, ka dala i Azi ada ka dala i Bitini aye. 2 Kurre ahəl niye ɓa Mbələm a sər wu nakə ma giye hərwi kurom aye. A pala kurom na, mata təre ndo ŋgay hay ta gədaŋ i Məsəfəre ŋgay hərwi ada kâ rəhumay ha gər a Yesu Kəriste hərwi ada tâ gwatsaka fakuma bambaz ŋgay. Niye na, ka tərumeye tsəɗaŋŋa kame i Mbələm.

Mbələm mâ səkah ha məpe fakuma ŋgama haladzay ada mâ vəlakum zay kame kame.

Mbələm ma vəlakweye sifa nakə ma ndəviye bay aye

3 Zambaɗakway a Mbələm, Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste hərwi ka gakway mə bo. Hərwi niye a vəlakway sifa weɗeye tə həlay i Yesu Kəriste hərwi nakə Yesu Kəriste a lətsew abəra ma mədahaŋ aye. Hərwi niye ka sərakwa ha ka lətsakwaweye abəra ma mədahaŋ dərmak. 4 Ka sərakwa ha ka hutakweye wu nakə ŋgwalak eye Mbələm ma vəlakweye a nəkway ndo ŋgay hay aye mə mbələm. Wu niye ma ndziye na, huya. Ma nasiye bay, ma kuliye andza guzer bay. 5 Nəkurom neheye ka pum mədzal gər kurom ka Mbələm aye na, Mbələm faya ma tsəpiye kurom ta gədaŋ ŋgay hərwi ada ndo hay tebiye tâ sər ha parakka, ahəl nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbələm ma təmiye kurom ha.

6 Hərwi niye ŋgwasum haladzay. Kwa taɗə faya ka sumeye ɗəretsətseh ta tsəveɗ wal wal a həlay tsekweŋ bəbay na, ŋgwasum haladzay. 7 Kwa gura nakə ma nasiye bəbay aye na, ndo hay tə zlawa, tə pawa na a ako hərwi mədze

ha neŋgeye lele ɗaw. Andza niye dərmak məpe mədzal gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, a ze gura ada ta dziye ha dərmak. Mədze niye faya ta dziye kurom ha aye na, hərwi ada tâ ŋgatay a mədzal gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, ka dzalum ha tə ɗərev kurom peteh. Hərwi niye, ahəl nakə Yesu Kəriste ma maweye na, ndo hay ta dəslakumeye ha gər, ta zambaɗakumeye, ta vəlakumeye məzlaɓ. 8 Kwa ka ŋgatumay a Yesu Kəriste tə ɗəre kurom zuk bay bəbay na, ka wuɗum na tsiy. Kwa ka ŋgatumay anəke bay bəbay na, ka dzalum ha faya. Hərwi niye ɗərev kurom maraha eye ta mənŋgwese haladzay, ndo ma sliye faya matəkəre bay tebiye. 9 Ka hutum mənŋgwese niye na, hərwi Mbəlom ma təmiye kurom ha. Nakay na, magogoy i mədzal gər kurom nakə ka pum ka Yesu aye.

10 Ahəl niye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom ta rəzlay a gər a mapəle ma kəkay nakə Mbəlom ma təmiye tay ha ndo hay aye. Wu niye lele eye Mbəlom a gwaɗ ma vəlakumeye na, ta ɗatay ha a ndo hay kurre. 11 Məsəfəre i Kəriste nakə mə ɗərev tay aye kə ɗatay ha kurre, a gwaɗatay: Kəriste ma siye ɗəretsətseh, ma dəba eye na, ma hutiye məɗəslay ha gər nakə ndo hay ta dəslay gər aye. Ndo i maslaŋ i Mbəlom neheye ta pəla hərwi ada tâ sər ha wu neheye ma giye bo na, ahəl waray ada ma təriye na, ma kəkay. 12 Mbəlom a ɗatay ha ka bo abəra, mata ŋgatay a wu neheye na, nəteye bay. Ane tuk na, wu niye hay na, i kurom. Anəke ndo neheye faya ta ɗakumeye ha Labara Ŋgwalak eye na, ta tsikakum wu neheye. Tə tsikakum na, ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye nakə Mbəlom a sləraw mə mbəlom aye. Kwa gawla i Mbəlom hay bəbay a satay məsəre wu neheye hay dərmak.

Ndo hay ta ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye

13 Hərwi niye, ləvum ha bo ta mədzal gər kurom na, ka məge məsler i Mbəlom. Gumay metsehe a bo kurom lele, pum mədzal gər kurom ka ŋgwalak i wu nakə Mbəlom ma vəlakumeye pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye. 14 Gəsumay me a Mbəlom huya andza wawa neheye tə gəsawatay me a bəba tay hay aye. Ahəl niye, ka sərum bazlam i Mbəlom zuk bay na, ka pumay bəzay a wu nakə lele bay aye. Anəke kâ mum a ɗəma sa bay. 15 Mbəlom nakə a zalakum kâ tərum ndo ŋgay hay aye na, neŋgeye tsəɗaŋŋa. Nəkurom dərmak tərum tsəɗaŋŋa mə wu nakə faya ka gumeye tebiye. 16 Hərwi tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom, a gwaɗ: «Tərum tsəɗaŋŋa, hərwi neŋ tsəɗaŋŋa.*»

17 Ahəl nakə faya ka ɗuwulumay me a Mbəlom aye na, ka zalawumay Bəba. Kə ge andza niye na, rəhumay ha gər. Mede kurom mâ ge lele a həlay nakə nəkurom ka məndzibəra aye hərwi neŋgeye a ge sariya a ndo na, ka wu ŋgay nakə a ge aye. 18 Ka sərum ha Yesu ka mbəɗa kurom ahaya tsəlok abəra mə kule i bəba kurom neheye a ge ŋgama bay ta tətikakum aye. A mbəɗa kurom ahaya abəra mə kule niye na, tə wu nakə andza suloy ma nasiye aye bay. 19 Ane tuk na, a təma kurom ahaya na, tə bambaz i Yesu Kəriste nakə a ze wu hay tebiye aye. Neŋgeye a ndzəkit bo na, andza voʼar i təɓaŋ wawa eye nakə tə kəɗay a Mbəlom mənese kwa tsekweŋ andaya faya bay tebiye. 20 Kurre ahəl niye Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ɓa kə zla na. Ka mandəve i məndzibəra nakə anəke ma ndəviye aye na, Mbəlom a ɗakum ha parakka, hərwi ada mâ təma kurom ha. 21 Ka dzalum ha ka Mbəlom na, hərwi ŋgay nakə a təma ahaya abəra ma mədahaŋ ada a vəlay məzlaɓ aye. Andza niye, ka pum mədzal gər kurom na, ka Mbəlom ada ka sərum ha neŋgeye ma təmiye kurom ha.

* **1:16** Levitik 19.2.

Wuɗum bo

22 Ka tərum tsəɗaŋŋa na, hərwi nakə ka rəhumay ha gər a wu neheye deɗek
Mbəlom a ɗa ha aye ada ka wuɗum siye i ndo neheye faya ta pay bəzay
a Mbəlom aye. Faya na gwaɗakumeye: Wuɗum bo huya tə ɗərev kurom
tsəɗaŋŋa peteh. 23 Sərum ha, ka wum bo weɗeye na, ta gədaŋ i bazlam i
Mbəlom nakə ma vəliye sifa a ndo hay ada ma nasiye ɗaɗa bay aye. Ka tərum
Wawa i Mbəlom nakə ɗaɗa neŋgeye ma mətiye bay aye. Neŋgeye na, andza
nəkway neheye ka mətakweye aye bay. 24 Tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na,
a gwaɗ:

«Ndo hay tebiye ta ndzəkit bo na, andza guzer.
Məle tay a ndzəkit bo andza məvurze.
Guzer kə kula na, məvurze ŋgay eye a kalawa.
25 Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ma ndziye ka tor eye.†»

Bazlam i Mbəlom niye na, Labara Ŋgwalak eye nakə tə ɗakum ha aye.

2

Mbəlom a pala kurom na, hərwi ada kâ tərum i ŋgay

1 Hərwi niye zlum na mənese abəra mə ɗərev kurom, kâ vumatay gər a
ndo hay bay, ɗərneh mâ ge mə bazlam kurom sulo bay, kâ gum ɗəre ka wu i
ndo hay bay, kâ ŋgəlumay bəzay a ndo bay. 2 Tərum na, andza wawa ndəriz.
Nəteye na, ta wuɗa məse wah pat pat. Andza niye, nəkurom dərmak wuɗum
bazlam i Mbəlom pat pat hərwi ada kâ gəlum ada Mbəlom mâ təma kurom
ha tebiye. 3 Andza niye deɗek, hərwi tə watsa, tə gwaɗ: «Ka ndzakum Bəy
Maduweŋ Mbəlom na, neŋgeye lele.*»

Ndo məpe mədzal gər hay na, nəteye i Mbəlom

4 Həndzəɗum ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. Neŋgeye na, kwar nakə
ma vəliye sifa aye. Ndo hay tə kal ha, tə gwaɗ mə gər tay neŋgeye wu nakə ma
giye ŋgama bay aye. Ɗuh neŋgeye na, kwar lele eye nakə Mbəlom a zla, a ze
kwar hay tebiye. 5 Nəkurom dərmak, tərum andza kwar neheye ta sifa aye
hərwi ada Mbəlom mâ həl kurom, mâ ɗəzl ha gay nakə Məsəfəre ma ndziye
mə ɗəma aye. Ma təriye kurom ha ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye
hərwi ada kâ gumay məsler tə ɗərev kurom peteh. A yay a gər andza niye
hərwi Yesu Kəriste. 6 Hərwi niye tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom, Mbəlom a
gwaɗ:

«Tsənum! Na zla ŋgwalak i kwar nakə ta ɗəzliye ha gay aye,
na piye na a gəma i Siyoŋ.
Na ɗəzliye faya gay ga.
Ndo nakə kə dzala ha aye na,
wuray ma dzəmiye na ɗaɗa sa bay.†»

7 Nəkurom neheye ka dzalum ha aye, i kurom na, wu ŋgwalak eye. Ane
tuk na, hərwi ndo neheye ta dzala ha bay aye na, andza niye təbey. Hərwi tə
watsa mə Ɗerewel i Mbəlom na, tə gwaɗ:

«Kwar nakə ndo maɗəzle gay hay tə zla, tə kal ha aye na,
azlakwa ŋgwalak i kwar nakə ta ɗəzliye ha aye ɗuh.»

8 Tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom sa na, tə gwaɗ:

«Kwar niye na, ndo hay ta ndəfiye faya sik.
Hotokom nakə ndo ta dəɗiye hərwi ŋgay aye.‡»

---

† **1:25** Ezay 40.6-8. * **2:3** Dəmes hay 34.9. † **2:6** Ezay 28.16. ‡ **2:8** Zəba mə Dəmes hay 118.22; Ezay 8.14. Ndo hay ta dəɗiye faya hərwi ta kərah mədzal ha ka bazlam i Mbəlom, ada ma ta ndzatay a gər nakay.

Ta ndəfiye faya sik na, hərwi nakə ta kərah bazlam i Mbəlom aye. A ge bo andza nakay na, hərwi ka madazlay na, a say a Mbəlom andza niye.
9 Nəkurom na, slala nakə Mbəlom a zla aye. Nəkurom ka tərum ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom neheye ta geye məsler a Bəy bagwar aye, nəkurom na, slala nakə Mbəlom a pa na hərwi ŋgay aye. Nəkurom na, slala i Mbəlom i ŋgay eye ŋgway. A zalakum, a həla kurom ahaya abəra ma ləvoŋ, a pa kurom a dzaydzay ŋgay nakə a ze kwa wu hay tebiye aye hərwi ada kâ ɗum ha wu neheye bagwar eye a ge aye. 10 Ahəl niye na, nəkurom ndo i Mbəlom hay bay. Ane tuk na, anəke nəkurom ka tərum ndo ŋgay hay. Ahəl niye na, ka gumay mə bo a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo, ka təmum na tuk.

Tərum ndo məgay məsler a Mbəlom

11 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, mâ mətsakum gər bay, nəkurom ka məndzibəra na, mbəlok hay, gay kurom andaya kanaŋ bay. Hərwi niye neŋ faya na gakumeye amboh, wu neheye lele bay a say a bor i bo kurom aye na, kâ gum sa bay. Hərwi slala i wu neheye aye na, ta nasiye ha məsəfəre kurom. 12 Anəke nəkurom na, mandza eye mə walaŋ i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Gumay metsehe a məndze kurom lele huya hərwi ada kwa tadə ta tsik fakuma wu nakə lele bay aye na, ta ŋgateye a wu neheye lele faya ka gumeye pat pat aye ada ta zambaɗeye a Mbəlom pat nakə ma deyeweye ka təv tay aye.
13 Nəkurom neheye ka wuɗum Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye na, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta ləviye məndzibəra aye. Rəhumay ha gər a bəy bagwar eye nakə a ləva ndo hay tebiye aye. 14 Rəhumatay ha gər a bəy i dala neheye bəy bagwar eye a pa tay ha aye. A pa tay ha na, hərwi ada tâ gatay ɗəretsətseh a ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye ada ta zambaɗateye a ndo neheye faya ta giye ŋgwalak aye. 15 A say a Mbəlom na, gum wu nakə ŋgwalak aye hərwi ada ndo i matərakahaŋ hay, nəteye neheye tə sər wuray bay faya ta ŋgəlakumeye bəzay aye, tâ dərəzl ka bazlam. 16 Tərum na, andza ndo neheye nəteye tə ləva gər tay aye. Ane tuk na, ka dzalum anəke nəkurom ka ləvum gər kurom, ka slumeye faya məge mənese na, andza niye bay. Ndzum məndze i ndo məgay məsler a Mbəlom hay. 17 Rəhumatay ha gər a ndo hay tebiye, wuɗum siye i malamar kurom neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye. Ɗəslumay ha gər a Mbəlom, rəhumay ha gər a bəy bagwar eye dərmak.

Pumay bəzay a mede i Yesu Kəriste

18 Neŋ faya na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka gumeye məsler i ndo siye hay aye, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay. Rəhumatay ha gər tə dərev kurom peteh. Kâ rəhumatay ha gər na, a ndo neheye faya ta gakumeye ŋgwalak aye ɗekɗek tsa bay. Rəhumatay ha gər kwa a ndo neheye faya ta gakumeye wu nakə lele bay aye. 19 Hərwi niye tadə ka səmumay naha a ɗəretsətseh nakə faya ta gakumeye kəriye hərwi ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom aye na, lele. Kwa tadə ka gum wuray bay na, niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. 20 Tadə ka gum mənese, ada tə ndaɓa kurom faya na, kwa tadə ka səmumay naha a ɗəretsətseh na, mata zambaɗakum na, way? Ane tuk na, tadə tə gakum ɗəretsətseh hərwi ŋgwalak nakə ka gum aye ada ka səmumay naha na, ka gum niye na wu nakə lele a yay a gər a Mbəlom aye.
21 Mbəlom a zalakum hərwi məge andza nakay. Hərwi bo i Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay kə sa ɗəretsətseh hərwi kurom. Neŋgeye a ɗakum ha tsəveɗ hərwi ada kâ pumay bəzay andza i ŋgay. 22 Neŋgeye na, kə ge mənese ɗaɗa

bay tebiye, kə vay gər a ndəray ɗaɗa bay. 23 Ndo hay ta tsaɗay, ane tuk na,
neŋgeye kə tsaɗatay a ɗəma bay. Tə gay ɗəretsətseh na, kə gwaɗ ma gateye a
ɗəma seweɗ a ndo hay bay. Ɗuh a vəlay ha bo ŋgay a həlay a Mbəlom nakə
ma ŋgəniye ha sariya ta deɗek aye. 24 Yesu Kəriste, bo ŋgay eye kə zla na
mezeleme kway ka gər ŋgay, ta dar na ka mayako mazləlmbaɗa eye hərwi ada
mezeleme mâ ləva kway sa bay andza nakə a sla faya mələvay gər a mədahaŋ
hay sa bay aye. A ge andza niye na, ada kâ ndzakwa ma məndze nakə a yay
a gər a Mbəlom. Mbəlak neheye tə gay aye na, kə təma kurom ha. 25 Ahəl
niye nəkurom ka tərum andza təɓaŋ neheye faya ta dzədziye aye. Ane tuk na,
anəke na, ka mumaw, faya ka pumay bəzay a ndo nakə ma tsəkuriye kurom
ada ma tsəpiye məsəfəre kurom aye.

3

Məndze i hasləka hay ta ŋgwas tay hay

1 Andza niye, nəkurom ŋgwas hay dərmak kwa way mâ rəhay ha gər a zal
ŋgay. Taɗə ka gum andza niye na, zal kurom neheye ta dzala ha ka bazlam
i Mbəlom bay aye na, ta mbəɗiye ha ɗərev tay. Kwa ka tsikumatay bazlam
i Mbəlom bay bəbay na, ta dzaliye ha ka Mbəlom hərwi mede i ŋgwas tay
nakə lele aye. 2 Zal kurom hay ta zəbiye ka mede kurom na, lele tsəɗaŋŋa
mənese andaya bay ada faya ka rəhumatay ha gər lele. 3 Kâ ndəɗikum gər ka
malembeɗe bo tsa bay: Andza matərɗe gər, kəgəbay malembeɗe bo ta zele, ta
dasay hay məpe a həlay, kəgəbay məpe ka bo peteked neheye tə le haladzay
aye. 4 Ɗuh məle kurom mâ zəbaw na, abəra mə ɗərev kurom hay. Zlum ŋgatay
ada rəhum ha gər kurom, hərwi slala i məle niye na, ma nasiye ɗaɗa bay, a
yay a gər a Mbəlom haladzay.

5 Ahəl niye ŋgwas məpe mədzal gər hay ka Mbəlom ta lambaɗ bo tay na,
andza niye. Nəteye na, ta rəhawatay ha gər a zal tay hay. 6 Sara a gawa na,
andza niye, a rəhaway ha gər a zal ŋgay Abraham. A zalaway «bəy maduweŋ
ga.» Taɗə faya ka gumeye wu lele, ka dzədzarumeye a wuray kwa tsekweŋ
bay na, anəke nəkurom ka tərum dem ŋgay hay.

7 Nəkurom hasləka hay dərmak ndzum ta ŋgwas kurom ta mədzele fataya.
Sərum ha, nəteye na, bəle eye hay. Rəhumatay ha gər hərwi sifa nakə Mbəlom
ma vəliye kəriye na, ma vəliye a nəkurom ta nəteye dziye. Ka gum andza niye
na, ahəl nakə ka ɗuwulumay naha me a Mbəlom aye na, ma tsənakumeye na.

Ləvum bo hərwi ɗəretsətseh

8 Mandəve i bazlam ga anaŋ na ndəvakumeye naha: Nəkurom tebiye
ndzum na, mədzal gər kurom nəte, sakumay naha a bo mə walaŋ kurom nəte
nəte, wuɗum bo mə walaŋ kurom nəte nəte hərwi nəkurom ta malamar hay.
Gumatay ŋgwalak a ndo mekeleŋ eye dərmak, rəhumatay ha gər dərmak. 9 Kâ
mum ha seweɗ tə seweɗ bay. Taɗə ndoweye kə tsaɗakum na, kâ tsaɗumay a
ɗəma bay. Ɗuh gwaɗumay: «Mbəlom mâ pa fakaya ŋgama.» Hərwi Mbəlom a
zalakum na, ka məge andza niye hərwi ada kâ hutum ŋgama ŋgay. 10 Tə watsa
mə Ɗerewel i Mbəlom, tə gwaɗ:

«Taɗə ndoweye a say məndze nakə lele aye
ada a say məndze ma məŋgwese na,
kutoŋ mâ gər ha mətsike wu nakə lele bay aye
ada mâ gər ha məɗəse parasay ka ndo.
11 Mâ gər ha məge mənese tebiye, mâ ge ŋgwalak ɗuh,
mâ pəla tsəveɗ nakə ma vəliye məndze zay mə walaŋ i ndo mekeleŋ eye
hay aye.

12 Hərwi Mbəlom faya ma tsəpiye ndo neheye faya ta giye ŋgwalak aye.
Faya ma tsənatay na maɗuwule me tay.
Ndo neheye faya ta giye mənese aye na, a say məŋgatatay bay.*»
13 Taɗə nəkurom faya ka pəlumeye məge ŋgwalak tə ɗərev kurom peteh
na, ndoweye nakə ma gakumeye seweɗ aye na, way? 14 Kwa taɗə faya ta
gakumeye ɗəretsətseh hərwi wu neheye ŋgwalak aye faya ka gumeye na,
Mbəlom ma piye fakuma ŋgama hərwi niye. Kâ dzədzarumatay a ndo neheye
faya ta gakumeye seweɗ aye bay, ɗərev mâ ye fakuma abəra bay. 15 Ɗuh pum
mədzal gər kurom na, ka Kəriste nəte ŋgweŋ, neŋgeye Bəy Maduweŋ kurom.
Ndzum nəkurom maləva bo eye huya məmbəɗatay faya a ndo neheye ta
tsətsah fakuma, ka pum mədzal gər kurom ka Yesu Kəriste hərwi mey aye.
16 Ɗumatay ha na, ta ləfeɗeɗe eye, rəhumatay ha gər dərmak. Ɗərev kurom
mâ ndza na, tsəɗaŋŋa huya, hərwi ada, kwa taɗə ndo hay faya ta tsikiye wu
nakə lele bay aye fakuma, horoy ma gateye hərwi faya ta tsaɗakumeye ka
mede kurom ka tsəveɗ i Kəriste ŋgwalak eye.
17 Taɗə a yay a gər a Mbəlom andza niye na, sum ɗəretsətseh hərwi wu
neheye lele faya ka gumeye ɗuh tə bəmalə nakə ka sumeye ɗəretsətseh hərwi
wu neheye ka gumeye lele bay aye.
18 Yesu Kəriste, bo ŋgay eye tə gər kə mət sik nəte hərwi mezeleme kurom
hay. Neŋgeye nakə mənese andaya faya bay aye, kə mət hərwi ndo neheye
faya ta giye mezeleme aye hərwi ada mâ həl kway ka təv i Mbəlom. Ta kəɗ
na, ane tuk na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye kə mbəl ha. 19 Ta gədaŋ i Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye niye na, a ye a ɗatay ha bazlam i Mbəlom a məsəfəre neheye
nəteye ma daŋgay aye. 20 Məsəfəre niye hay na, neheye ahəl niye ta təma
bazlam i Mbəlom bay aye. Mbəlom ka həba tay ha haladzay, kə gəs ɗərev ahəl
nakə Nuhu a lambaɗ kwalalaŋ i yam aye. Ndo neheye ti ye a ɗəma aye na,
nəteye hala bay. Mbəlom a təma tay ha abəra ma yam na, nəteye tsamahkar
tsa. 21 Yam niye a ɗa ha na, madzəhuɓe ndo hay nakə ta dzəhuɓiye tay ha a
yam aye. Mata təme kurom ha na, madzəhuɓe niye, ma təmiye kurom ha
abəra mə mezeleme. Ta dzəhuɓiye kurom ha na, andza nakə ka barawum
ka bo abəra ndəluɓ aye bay. Ka tsətsahakweye ka Mbəlom na, mâ barakway
na mezeleme abəra mə ɗərev. Madzəhuɓe nakə ta dzəhuɓiye kway a yam ma
təmiye kway ha aye na, hərwi Yesu Kəriste nakə a lətsew abəra ma mədahaŋ
aye. 22 Yesu Kəriste kə tsal ka təv i Mbəlom, neŋgeye mandza eye tə həlay i
mənday i Mbəlom. Neŋgeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ada ka gər i wu
neheye ta gədaŋ eye tebiye.

4

Mbəlom mâ təra bəy kurom

1 Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə sa ɗəretsətseh haladzay. Hərwi niye
nəkurom dərmak ndzum maləva bo eye məse ɗəretsətseh, hərwi ndo nakə kə
sa ɗəretsətseh haladzay aye na, ma giye mezeleme sa bay. 2 Madazlay anəke
a həlay nakay nəkurom mandza eye ka məndzibəra na, mede kurom mâ yay
a gər a Mbəlom. Bor i bo mâ ge bəy ka gər kurom bay. 3 Ka ndzum ahəl
niye haladzay ka məge wu neheye ndo neheye tə sər Mbəlom bay, ta wuɗa
məge aye. Anəke na, ɗa kâ gum sa bay. Ahəl niye na, ka gawumay metsehe
a bo kurom bay, nəkurom sələk eye hay, ka kwayum, ka gawum magurlom
haladzay mənde ha wu mənday, ka sawum guzom, ka ɗəslawumay gər a kule
nakə ma nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye.

* **3:12** Dəmes hay 34.13-17.

4 Anəke na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tə gawa wu neheye na, kâ
ndzawum ta nəteye sa bay. Tə ŋgatakum andza niye na, a gatay hərɓaɓəkka,
tə tsaɗakum. 5 Ane tuk na, pat mekeleŋ Mbəlom ma lətsiye tay ha kame ŋgay
hərwi ada tâ ɗa ha wu nakə tə ge aye. Hərwi neŋgeye maləva bo eye məgatay
sariya a ndo neheye nəteye tə ɗere aye ada a ndo neheye ta mət aye dərmak.
6 Hərwi ndo neheye tə mət, ahəl niye nəteye ka məndzibəra aye na, Mbəlom
kə gatay sariya andza i ndo neheye tebiye a gatay aye. Ahəl nakə tə mət aye
na, Kəriste kə ye kə ɗatay ha Labara Ŋgwalak eye hərwi ada tâ ndza andza
Mbəlom.

Məndze i ndo məpe mədzal gər hay mə walaŋ tay

7 A zaw hala sa bay məndzibəra ma ndəviye. Hərwi niye ndzum tsezle-
zleŋŋe, gumay metsehe a bo kurom hərwi ada kâ slum faya maɗuwulay me
a Mbəlom. 8 Wu nakə bagwar eye a ze wu hay tebiye aye na, mawuɗe bo.
Wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya tə ɗərev kurom peteh, hərwi kwa
taɗə «mezeleme andaya mə walaŋ kurom haladzay bəbay na, ka pəsumeye ha
a bo.*» 9 Ndo hay ta ye naha a gay kurom na, təmum tay ha ta məŋgwese lele,
kâ gum fataya magum bay. 10 Mbəlom kə gakum ŋgwalak tə wu hay wal wal.
Kə vəlay kwa a way gədaŋ ka məge wu hay wal wal, ka madzəne ha siye i ndo
hay. Kwa way mâ ge ta tsəveɗ eye lele. 11 Taɗə Mbəlom a vəlay a ndoweye
gədaŋ i mətsike bazlam na, mâ tsik bazlam nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom
aye. Taɗə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədaŋ i madzəne ndo hay na, mâ dzəna
ndo hay ta gədaŋ i Mbəlom. Gum andza niye hərwi ada ndo hay tâ zambaɗay
a Mbəlom ka gər i wu hay tebiye hərwi Yesu Kəriste. Neŋgeye na, məzlaɓ eye
ada gədaŋ eye ka tor eye. Amen!

Məse ɗəretsətseh hərwi məpe mədzal gər ka Yesu

12 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, ɗəretsətseh neheye faya
ka sumeye na, mâ gakum wadəŋ wadəŋ bay. Wu neheye tə ndzakum a gər
hərwi məɗe ha ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom ta deɗek. Ka dzalum
andza a yaw fakuma weɗeye bay. 13 A həlay nakə nəkurom mə ɗəretsətseh
aye na, ŋgwasum hərwi ka təmum ɗəretsətseh i Kəriste. Ŋgwasum andza niye,
hərwi ada pat nakə ka ŋgatumay a məzlaɓ ŋgay tə ɗere kurom aye na, ka
hutumeye məŋgwese bagwar eye a ze wu hay tebiye. 14 Taɗə ndo hay faya ta
tsaɗakumeye hərwi nəkurom ndo i Kəriste hay na, Mbəlom ma piye fakuma
ŋgama. Taɗə faya ka sumeye ɗəretsətseh andza niye na, Məsəfəre i Mbəlom
nakə gədaŋ eye a ze wu hay tebiye aye ma ndziye tə nəkurom. 15 Taɗə
ndoweye mə walaŋ kurom faya ma siye ɗəretsətseh hərwi nakə a ge mənese,
agəna a kəɗ ndo, agəna a kəla, agəna a pa tay ha ka bo ndo hay na, slala i
ɗəretsətseh niye na, lele bay. Mâ ge andaya andza niye mə walaŋ kurom bay.
16 Ane tuk na, taɗə faya ma siye ɗəretsətseh hərwi nakə neŋgeye ndo məpay
bəzay a Yesu Kəriste aye na, horoy mâ gay bay. Mâ gay naha sisœ a Mbəlom
ɗuh hərwi ndo hay tə zalay ta məzele i Kəriste aye.

17 Həlay nakə Mbəlom ma ŋgəniye ha sariya a ndo hay aye na, kə husaw. Ma
lahiye məgatay sariya na, a ndo ŋgay hay təday. Kə ge ma lahiye məgakway
sariya a nəkway ndo ŋgay hay təday na, ada i ndo neheye ta dzala ha ka
Labara Ŋgwalak eye bay aye na, kəkay? 18 Tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom, tə
gwaɗ:
«Taɗə ndo məpe mədzal gər ta təmiye tə mawura bo eye na,
ada mata ndzatay a gər a ndo i mezeleme hay na, mey?†»

---

* **4:8** Zəba ma Dzeke hay 10.12; Yakuba 5.20. † **4:18** Dzeke hay 11.31.

19 Kə ge andza niye na, ndo neheye faya ta siye ɗəretsətseh hərwi a yay a gər a Mbəlom aye na, tâ ge ŋgwalak huya. Ta gəray ha məsəfəre tay tebiye a həlay i Mbəlom nakə a ge tay ha aye ada ma giye wu nakə a tsik aye huya.

5

Məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

1 Anəke na, neŋ na tsikatay naha a madugula neheye mə walaŋ kurom aye. Neŋ dərmak na, madugula eye andza nəkurom. Na ŋgatay a ɗəretsətseh i Yesu Kəriste. Neŋ tə nəkurom ka hutakweye mede a təv i məzlaɓ i Kəriste nakə Mbəlom ma bəziye ha aye. Hərwi niye faya na gakumeye amboh: 2 Gumatay gər a ndo i Mbəlom neheye a pakum a həlay aye lele. Gumatay gər lele andza nakə ndo mətsəkure gənaw ma gatay gər a təɓaŋ ŋgay hay aye. Gumatay gər tə ɗərev kurom peteh andza nakə a say a Mbəlom aye bəna andza nakə ndo hay tə gakum faya kutoŋ aye bay. Vəlum ha ɗərev kurom ka məge məsler nakay tebiye, kâ gum hərwi nakə faya ta vəlakumeye faya suloy aye bay. 3 Kâ ləvum tay ha ndo neheye Mbəlom a pa tay ha a həlay kurom aye ta gədaŋ bay. Ɗuh na, pumay bəzay a mede nakə lele aye ada mâ ɗatay ha tsəveɗ nakə ta pakumeye bəzay lele aye. 4 Taɗə ka gum andza niye na, pat nakə Yesu Kəriste ndo məgakway gər tebiye, ma deyeweye na, ma vəlakumeye magogoy nakə ma ndziye ka tor eye, a ze wu hay tebiye aye.

Mətsike me a zləm a ndo məpe mədzal gər hay tebiye

5 Nəkurom gawla hay, rəhumatay ha gər a madugula hay. Neŋ faya na tsikakumeye a nəkurom tebiye, rəhumay ha gər a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Dzənum bo nəte nəte mə walaŋ kurom hərwi tə watsa mə Ɗerewel i Mbəlom, tə gwaɗ:

«Mbəlom ma kərahiye ndo neheye ta ɗəslay ha gər a bo aye,
ane tuk na, ma vəliye ŋgama a ndo neheye tə həna ha gər aye.*»

6 Hərwi niye rəhum ha gər kurom kame i Mbəlom hərwi neŋgeye gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye. Ka gum andza niye na, ma səkahiye kurom ha a həlay nakə a say aye. 7 Gərumay ha mədzal gər kurom tebiye a həlay ŋgay hərwi neŋgeye ma gakumeye gər lele.

8 Tsəpum bo kurom, ndzum tsezlezleŋŋe lele. Hərwi Fakalaw ndo məne ɗəre kurom faya ma həhaliye andza zil nakə ma ŋgərəziye, faya ma pəliye wu mənday aye. 9 Kâ dzədzarumay bay, ndzum ɓəŋɓəŋ ma məpe mədzal gər nakə ka pum ka Mbəlom aye. Sərum ha kwa ka waray ka məndzibəra, malamar kurom hay faya ta siye slala i ɗəretsətseh nakay. 10 Deɗek nəkurom faya ka sumeye ɗəretsətseh anəke. Məndze tsekweŋ ma dəba eye na, Mbəlom nakə faya ma gakweye ŋgwalak huya aye ma lambaɗiye kurom ha, ma vəlakumeye gədaŋ. Ma vəlakumeye gədaŋ ka məndze ɓəŋɓəŋ ka gər i wu hay tebiye. A zalakum na, hərwi ada kâ yum mata ndze tə Kəriste ma məɗəslay gər ŋgay nakə ta ɗəslay ka tor eye. 11 Neŋgeye na, gədaŋ ŋgay ma ndziye ka tor eye. Mâ təra andza niye!

Mandəve i bazlam

12 Madzəna ga ka məwatsakum naha ɗerewel nakay na, Silas. I ga na, neŋgeye malamar deɗek eye ka tsəveɗ i Mbəlom. Na watsakum naha ɗerewel nakay na, məvəlakum gədaŋ ada hərwi məgwaɗakum na, ta deɗek Mbəlom kə gakway ŋgwalak andza nakə na tsikakum aye. Kâ gərum ha ŋgwalak i Mbəlom niye bay.

---

* **5:5** Dzeke hay 3.34.

13 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye kanaŋ ma Babilon,
Mbəlom a pala tay ha andza nəkurom aye, ta tsikakum naha me. Markus
wawa ga, kə tsikakum naha me dərmak.† 14 Gəsum həlay a bo nəte nəte mə
walaŋ kurom ta məgəse bo təmbolok təmbolok lele, maɗa ha na, ka wuɗum
bo.

Mbəlom mâ vəlakum zay a nəkurom neheye mə həlay i Kəriste aye tebiye.

† **5:13** Ka Piyer Babilon na, wuzlahgəma i Roma. Wawa ga: Andza məgweɗe Markus gawla i Piyer, a wuɗa na andza wawa ŋgay.

Masulo i ɗerewel nakə
Piyer
a watsa aye
Məfələkwe

Piyer a watsa ɗerewel nakay na, a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Mə ɗəma na, Piyer a tsik andza ma gəriye tay ha. A gwaɗ həlay i məməte ŋgay mazlambar (1.13). A watsa na, hərwi ada ndo məpe mədzal gər ka Yesu tâ ma ahaya məsənəke ŋgay nakə a sənəkatay aye a gər.

Ɗerewel nakay faya ma tsətsahiye fataya, tâ pa na wu ŋgwalak eye nakə a yaw ma məpe mədzal gər aye (madədo 1). Faya ma giye vəram ta ndo neheye faya ta sənəkateye maraw me a ndo hay (madədo 2). Faya ma tsikiye ka gər i pat i Yesu nakə ma maweye aye (madədo 3).

Hərwi məvəlatay gədaŋ ma məpe mədzal gər na, ɗerewel i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay i Dzam Guram eye andaya ka ndo məpe mədzal gər hay. Ta huta məsənəke i ndo məhəle mbal i Yesu Kəriste (3.2). A həlay nakə Piyer a watsa ɗerewel ŋgay masulo eye na, ndo hay tə sər siye i ɗerewel i Pol neheye a watsa aye (3.15). Tâ dazlay mətsəne ada tə məma ahaya wu nakə ta tsəne mə ɗerewel nakay mahəyak eye tsa bay (1.20) ada tâ dzala faya lele (3.16). Madzəne i ndo məpe mədzal gər ta Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye na, lele haladzay.

Mətsike me i Piyer

1 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ Simoŋ Piyer ndo i məsler
ada ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Maa slər ga ha na, neŋgeye. Na watsa naha
ɗerewel nakay na, a nəkurom neheye ka pum mədzal gər ka Yesu andza
nakə nəmay nəmaa dzala ha faya aye. Niye na, ma dzəniye kurom andza
nəmay. Yesu Kəriste a ge wu niye na, i kway tebiye hərwi neŋgeye ndo i deɗek.
Neŋgeye na, Mbəlom, neŋgeye ndo mətəme kway ha dərmak. 2 Mbəlom mâ
pa fakuma ŋgama ada mâ vəlakum zay kame kame andza nakə kâ sərum
Mbəlom ta Bəy Maduweŋ kway Yesu kame kame.

Hutum gədaŋ ada mede kurom mâ ge lele

3 Yesu a vəlakway tsəveɗka məsəre Mbəlom nakə a zalakway aye, hərwi ada
kâ ndzakwa tə neŋgeye ma təv ŋgay nakə ta ɗəslay ha gər ada kâ pakway bəzay
a mede ŋgay aye. Neŋgeye ta məzlaɓ eye haladzay, kə vəlakway wu neheye a
sakway aye tebiye hərwi ada kâ hutakwa sifa weɗeye ada kâ pakway bəzay
a mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye. 4 Andza niye, a vəlakway wu bagwar
eye neheye a tsik ahəl niye, a gwaɗ ma vəlakumeye aye. Nəteye na, lele
haladzay wuray andaya andza niye bay tebiye. A ge andza niye na, hərwi
ada tə wu neheye a gwaɗ ma vəliye na, kâ təmum abəra ka bor i bo neheye ka
məndzibəra ta dziye ha ndo hay aye, ada kâ ndzum andza neŋgeye tsəɗaŋŋa.

5 Hərwi niye neŋ faya na gwaɗumeye: Pəlum tsəveɗta gədaŋ, məpe mədzal
gər kurom nakə ka pum ka Yesu Kəriste aye na, səkahum ha mede nakə lele
aye dərmak. Mede kurom ki ye lele na, tərum ndo neheye tə sər wu neheye
a say a Mbəlom aye. 6 Ka sərum wu neheye a say a Mbəlom aye na, gum
metsehe a bo kurom. Ka gumay metsehe a bo kurom na, ndzum ɓəŋɓəŋ
ta gədaŋ. Ka ndzum ɓəŋɓəŋ ta gədaŋ na, rəhumay ha gər a Mbəlom. 7 Ka
rəhumay ha gər a Mbəlom na, wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom andza
nəkurom ta malamar hay. Ka wuɗum bo mə walaŋ kurom andza malamar

hay na, wuɗum ndo hay tebiye dərmak. 8 Taɗə faya ka gumeye wu neheye haladzay na, məsəre kurom nakə ka sərum Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye na, ma təriye kəriye bay ada məndze kurom nakə ka ndzumeye na, ma bəziye ha wu lele aye hay. 9 Ane tuk na, ndo neheye nəteye faya ta giye wu neheye təbey aye na, ta ndzəkit bo andza guluf hay. Mbəlom kə pəsatay ha mezeleme tay neheye tə gawa ahəl niye na, ta mətsa ha gər.

10 Malamar ga hay Mbəlom kə pala kurom ada kə zalakum. Gum gədaŋ hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu lele huya. Taɗə faya ka gumeye andza niye na, ka dəɗumeye abəra ka tsəveɗ i Mbəlom ɗaɗa bay. 11 Andza niye ta deɗek, Mbəlom ma həndəkakumeye abəra ma məgeɗ hərwi ada kâ fələkum a təv mələve i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway. Bəy ŋgay ma ndziye ka tor eye.

12 Hərwi niye, kwa wu neheye ka sərum bəbay na, na makum ahaya a gər pat pat ada kâ ndzum ɓəŋɓəŋ ma deɗek nakə ta tətikakum aye. 13 Ane tuk na, taɗə neŋ andaya tə ɗəre ka məndzibəra mba na, lele haladzay nakə na makum ahaya wu neheye a gər hərwi ada kâ ndzum tsezlezleŋŋe. 14 Na sər ha i ga na, a zəkeŋaw hala sa bay, na gəriye ha məndzibəra nakay, andza nakə Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a ɗeŋ ha ahəl niye aye. 15 Na pəliye tsəveɗ eye tebiye hərwi ada pat nakə neŋ andaya sa bay aza na mət aye ka hutumeye tsəveɗ ka məma ahaya wu neheye a gər.

Mbəlom kə ɗakway ha Yesu na, wawa ŋgay

16 Ahəl niye na, nəmaa ɗakum ha kəkay nakə Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a yaw ta gədaŋ aye. Wu neheye nəmaa tsikakum aye na, andza neheye wurmbez kəriye a yaw abəra ma mədzal gər i ndo zezeŋ aye bay. Ane tuk na, nəmay ɓa nəmaa ŋgatay a gədaŋ ŋgay tə ɗəre may. 17 Ahəl nakə Mbəlom a vəlay məzlaɓ nakə a ze wu hay tebiye aye na, nəmay andaya ka təv eye dərmak. Mbəlom, neŋgeye ndo i gədaŋ, a ze kwa mey tebiye, a gwaɗ: «Nakay na, wawa ga, na wuɗa na haladzay, a yeŋ a gər haladzay.» 18 Mətsike me niye a tsənew mə mbəlom aye na, nəmaa tsəne. Nəmaa tsəne na, hərwi nəmay tage Bəy Maduweŋ Yesu dziye mə mahəmba tsəɗaŋŋa eye.*

19 Andza niye, səkahakwa ha mədzal ha ka bazlam i ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom nakə tə tsik aye. Hədzakumay zləm ka mətsəne bazlam tay hərwi bazlam tay niye na, andza lalam nakə a dəv ma ləvoŋ dzaydzay aye. Pumay zləm huya hus a hələy nakə pat eye ma slələweye aye. Hələy niye na, bamta, andza məgweɗe Kəriste ma maweye. Tsa na, ka ŋgatumeye a wu hay parakka.

20 Lele na, sərum ha wu nakay lele. Wu neheye ahəl niye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə tsik ada tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom aye na, ndəray ma sliye faya mətsəne tə metsehe ŋgay bay, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye mâ dzəna na ka mətsəne. 21 Bazlam neheye ndo i maslaŋ hay tə tsikawa aye na, ta tsik ɗaɗa tə metsehe tay bay. Maa vəlawatay gədaŋ na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye hərwi ada tâ dîye ha wu neheye tə tsənew abəra ka təv i Mbəlom aye.

2

Məge metsehe hərwi ndo i maraw me hay

1 Ahəl niye na, ndo neheye tə gwaɗ nəteye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye nəteye andaya mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Anəke ma təriye andza niye dərmak, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye ta ndohwaweye mə walaŋ kurom, ta tətikakumeye matətike neheye lele bay aye, ta nasiye ha sifa i ndo hay aye. Tə matətike tay niye hay na, ndo hay ta

* **1:18** Zəba mə Mata 17.1-5; Markus 9.2-7; Luka 9.28-35.

kərahiye məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste nakə neŋgeye Bəy Maduweŋ kway nakə ahəl niye a təma tay ha abəra mə mezeleme tay aye. Ta məge andza niye na, nəteye faya ta vahaweye ka bo ɗəretsətseh mâ gəs tay ha. Ma bəbazliye tay ha bəse. 2 Ndo hay haladzay ta ta peye bəzay a tsəveɗ tay nakə lele bay aye. Hərwi niye ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka tsəveɗ i Mbəlom hərwi tay. 3 Hərwi nəteye na, wu i siye i ndo hay a gatay ɗəre haladzay. Ta vakumeye gər ada ta zliye fakuma abəra wu kurom hay tə maraw me tay. Ɓa kwa ahəl niye Mbəlom ndo məgatay sariya a ndo hay faya ma həbiye tay ha ta sariya hərwi mədze tay ha. Pat mədze tay ha abəra mə ɗəma helele na, mazlambar.

4 Ahəl niye gawla i Mbəlom neheye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha tâ ge andza niye tsa bay. Kə gəs tay ha, kə kuts tay ha a bəɗ nakə kutsɨk bagwar eye. Ta ndziye ma ləvoŋ nakə zeŋzeŋ aye hus a pat i məge sariya. 5 Ndo neheye ahəl niye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha andza niye bay, kə pa yam nakə a rah ka məndzibəra aye. A dze tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye. A təma ha na, Nuhu nakə a ɗawa ha tsəveɗ deɗek i Mbəlom nakə a tsətsah aye tə siye i ndo hay tasəla.*

6 Gəma neheye tə zalay Sodom ta Gomora aye na, Mbəlom kə gəs tay ha ndo neheye mə ɗəma aye a sariya. Kə fəka tay ha hurɗœk hurɗœk ta ako. Andza niye, a ɗa ha na, ma gateye sariya a ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye andza niye dərmak.† 7 Lot neŋgeye na, ndo ŋgwalak eye, Mbəlom kə təma ahaya abəra ma Sodom. Wu neheye lele bay ndo neheye tə gawa aye na, Lot kə sa ɗəretsətseh mə ɗərev ŋgay haladzay hərwi tay. 8 Lot, neŋgeye nakə ndo ŋgwalak eye a ndzawa mə walaŋ tay pat pat. A ŋgataway a wu neheye ŋgwalak eye bay tə gawa aye, a tsənawa bazlam tay neheye ŋgwalak eye bay aye. Wu neheye a ndalaway mə ɗərev ŋgay hərwi neŋgeye na, ndo ŋgwalak eye.

9 Wu neheye ahəl niye, faya ta ɗakway ha na, Mbəlom a sər tsəveɗ nakə ma təmiye tay ha ndo ŋgay hay hərwi ada tâ təma abəra ka ɗəretsətseh aye. Faya ma ɗakway ha sa, a sər tsəveɗ nakə ma piye tay ha ndo neheye ŋgwalak eye bay aye hərwi ada mâ gatay ɗəretsətseh pat i sariya. 10 Mbəlom ma gateye ɗəretsətseh wene wene eye na, a ndo neheye faya tə gawa wu neheye ŋgwalak eye bay huya a say a ɗərev tay ada ta kərahawa gədaŋ i Mbəlom aye.

Ndo neheye faya ta tətikateye maraw me a ndo hay ta dzədzaray a wuray bay, tə pay zləm a bazlam i ndo kwa tsekweŋ bay, ta rəhay ha gər a gawla i Mbəlom hay neheye ta məzlaɓ aye bay, faya ta tsaɗateye. 11 Kwa gawla i Mbəlom eye neheye ta ze ndo i maraw me neheye ta gədaŋ, ta tsaɗateye a ndo i maraw me hay kame i Mbəlom bay, ta ŋgwasa fataya bay. 12 Ndo neheye faya ta giye na, wu nakə ma giye ŋgama bay aye. Nəteye na, andza wu i pesl neheye ta gəsiye ada ta kəɗiye tay ha aye. Nəteye faya ta tsaɗateye kəriye a wu neheye bo tay eye tə sər bay aye. Ta deɗek ta mətiye andza wu i pesl hay. 13 Mbəlom ma vəlateye ɗəretsətseh hərwi nakə tə satay ɗəretsətseh a siye i ndo hay aye. A satay na, məge wu neheye ŋgwalak eye bay aye ada tə gawa na, kwa ta həpat ŋgəray ŋgəray. Ahəl nakə nəkurom mandza eye dziye na, nəkurom ta nəteye ka ndayawum wu hay dziye, mede tay a gakum horoy. Faya ta vakumeye gər ada niye na, a yatay a gər. 14 Ɗəre tay nduzla maraha eye ta məge madama, məge mezeleme a yatay a gər haladzay, ɗaɗa tə ye gər ka məge mezeleme bay. Tadə ta ŋgatay a ndo neheye bəle eye ka tsəveɗ i Mbəlom aye na, ta vateye gər hərwi ada tâ ge mezeleme. I tay na, huya məge ɗəre ka

* **2:5** Zəba mə Madazlay i wu hay 6.1–7.24. † **2:6** Zəba mə Madazlay i wu hay 19.24.

wu hay. Mbəlom ɓa kə vəlatay mezeleme. 15 Ta gər ha tsəveɗ i Mbəlom, faya
ta pay bəzay na, a tsəveɗ tay, faya ta giye na, wu nakə Balam wawa i Bosor
a gawa aye, a wuɗa məge mənese hərwi ada mâ huta suloy. 16 Balam, ndo
məɗe ha bazlam i Mbəlom a ge mezeleme, ada Mbəlom a tsikay me tə bazlam
i zuŋgo. Zuŋgo na, a tsikawa me bay. A tsik me ta bəɗiɗay i ndo zezeŋ, a gay
me a ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom niye ada a ndzay ka tsəveɗ hərwi ada mâ
ge wu i gər mavuwe ŋgay niye sa bay.‡
17 Ndo i maraw me neheye faya ta vateye gər a ndo hay aye, nəteye andza
bəɗiyem neheye ta sakwa aye, nəteye andza pazlay neheye mətasl faya ma
həliye tay ha tsekeke a paw yam bay aye. Mbəlom kə ləva ha bo ta təv tay ma
ləvoŋ zəŋzəŋ eye ɗare a zəba mə ɗəma bay. 18 Faya ta giye zlapay tə mawude
ha ta magala tə bazlam neheye ta ge ŋgama bay aye, nəteye faya ta dziye bo
ka masəpete ndo neheye ti yaw abəra mə walaŋ i ndo neheye tə sər tsəveɗ i
Mbəlom bay aye, a satay tâ yaw ka təv tay tâ ge andza nəteye neheye faya ta
giye andza nakə a say a bo tay aye. 19 Faya ta gwaɗateye a ndo neheye na,
ka ndzumeye barbarra, ka ləvumeye gər kurom. Ane tuk na, ndo i maraw
me neheye nəteye na, beke i mezeleme, tə ləva gər tay bay hərwi wu nakə a
ləvay gər a ndo aye na, ndo niye neŋgeye beke i wu niye. 20 Taɗə ndoweye ki
yaw kə sər Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ ada ndo mətəme kway ha ada kə gər ha
wu neheye ŋgwalak eye bay ma nasiye ha ndo hay aye ada məndze tsekweŋ
a ma faya ka məge wu neheye ŋgwalak eye bay aye, wu neheye ta ləvay gər
sa na, i tay a hələy i mandəve məndze ŋgay lele bay ma ziye nakə kurre aye.
21 Ta sər tsəveɗ nakə a ye a deɗek aye. Ane tuk na, ta gər i bazlam i Mbəlom
mapala eye nakə ta tətikatay aye. Haɓe meeneŋ ŋgama tâ sər tsəveɗ niye bay.
22 Wu nakə a ndzatay a gər a ndo neheye na, andza dzeke kway nakə a tsik, a
gwaɗ: «Kəra a vənaha wu nakə a nda aye, tsa na, a ma faya a nda sa.» Tə gwaɗ
dərmak: «Tə bara gadaraw ada ndəluɓ mâ ge faya bay, tsa na, a ma məkele
ha bo a ndəluɓ sa.§»

3

Yesu Kəriste ma maweye

1 Dzam ga hay, nakay na, masulo i ɗerewel nakə na watsakum naha aye.
Na watsakum naha na, hərwi məmakum ahaya a gər wu nakə ka sərum tsiy
aye, hərwi ada kâ dzalum ka wu neheye ka tsəveɗ ŋgwalak eye. 2 A seŋ na,
kâ mətsum ha gər tə bazlam neheye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay tə
tsikawa ahəl niye aye bay. Mumawa ahaya a gər bazlam i Bəy Maduweŋ
kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha nakə a tsikakum ka gumeye ha
məsler aye. A tsik na, tə bazlam i ndo i maslaŋ ŋgay neheye a slərakum
naha aye. 3 Wu bagwar eye nakə na tsikakumeye na, a hələy məndzibəra
ma ndəviye na, ndo hay ta deyeweye, ta ŋgwasiye fakuma. Ta ndziye na,
məpay bəzay a bor i bo tay neheye ŋgwalak eye bay aye ɗekɗek. 4 Ta gwaɗiye:
«Yesu Kəriste a gwaɗ ma maweye bəɗaw? Neŋgeye məŋgay anəke? Bəba kway
hay ta mət, kə maw bay. Wu hay tebiye ka məndzibəra andaya andza ahəl
nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye. Wuray tsa ka mbəɗa bay.» 5 Ndo neheye
faya ta tsikiye andza niye na, a satay mətsəne Mbəlom kə tsik ahəl niye, a
ge magərmbəlom ta dala tə bazlam ŋgay, a ge dala ta yam a ŋgəna ha ka bo
abəra ta dala ta yam na, a satay mətsəne bay.* 6 A bəbazl tay ha ndo hay
ahəl niye na, ta yam nakə a rah ka məndzibəra aye.† 7 Mbəlom a gwaɗ sa na,

‡ **2:16** Zəba mə Məpesle 31.16. § **2:22** Dzeke hay 26.11. * **3:5** Zəba mə Madazlay i wu hay 1.6-9; 7.11. † **3:6** Madazlay i wu hay 7.11.

magərmbəlom ta dala neheye anəke aye, ma ndəviye tay ha tebiye ta ako, a gər tay ha na, ka təmaɗ. Ma ndəviye tay ha na, pat nakə ma giye sariya a ndo hay ada ma dziye tay ha ndo i mezeleme hay aye.

8 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye. Wu andaya nəte kâ mətsum ha gər bay. Ka ɗəre i Mbəlom na, məhəne nəte na, andza məve gwezem, məve gwezem na, andza məhəne nəte. 9 Ndo siye hay tə dzala, Mbəlom na, mahonok eye, wu nakə a tsik kurre a gwaɗ ma giye na, ma giye na bay. Ma giye andza niye bay, ɗuh faya ma həbiye kurom. Faya ma vəlakumeye hələy eye hərwi ada kâ gərum ha mezeleme kurom hərwi a say ndəray mâ dze bay. A say ɗuh na, ndo hay tebiye tâ mbəɗa ha mede tay. 10 Pat i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ma deyeweye na, andza məkal ndəray ma səriye ka bo bay. Pat eye niye na, magərmbəlom ma ləviye haladzay ŋguyats ŋguyats ŋguyats, ma dziye. Ako ma təmiye tay ha wu neheye ka magərmbəlom aye tebiye hereyew hereyew, dala tə wu neheye mə ɗəma aye tebiye ta dziye.

11 Kə ge wu niye hay tebiye ta dziye andza niye na, gumay metsehe a mede kurom, ndzum tsəɗaŋŋa ada rəhumay gər a Mbəlom mə wu hay tebiye. 12 Faya ka həbumeye pat nakə Mbəlom ma deyeweye. Gum wu nakə ka slumeye faya məge aye hərwi ada pat eye niye mâ ndislew bəse. Pat eye niye na, magərmbəlom ma təmiye ada ma dziye hele hele. Ako ma təmiye tay ha wu hay tebiye, wuray kwa tsekweŋ ma zəkaweye bay. 13 Ane tuk na, Mbəlom a gwaɗ ma giye magərmbəlom weɗeye ta dala weɗeye. Mə ɗəma na, ndo hay tebiye ta giye wu ŋgwalak eye. Nakay na, wu nakə faya ka həbakweye aye.‡

14 Hərwi niye dzam gay hay, neŋ faya na gwaɗakumeye faya ka həbumeye madayaw i Bəy Maduweŋ sa na, gum gədaŋ hərwi ada mede kurom mâ ge ŋgwalak eye. Andza niye, ki yaw na, ma ŋgatakumeye mənese andaya fakuma bay ada ka ndzumeye zay tə neŋgeye. 15 Sərum ha na, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste a maw bəse bay na, hərwi a say ndo hay tâ huta tsəveɗ ka məɗe ha mənese tay hərwi ada tâ təma. Malamar kway Pol nakə ka wuɗakwa na aye, mə ɗerewel ŋgay nakə a watsakum naha, ka tətikakum wu neheye dərmak. A watsa na tə metsehe nakə Mbəlom a vəlay aye. 16 Mə ɗerewel ŋgay neheye a watsa aye tebiye faya ma watsiye ka bazlam nakay andza niye. Mə ɗerewel ŋgay neheye a watsa aye na, wu hay andaya mə ɗəma neheye a wur bo mətsəne aye. Ndo neheye ta tsah bay, mədzal gər a kətsatay na, faya ta mbəɗay hələy a bazlam neheye. Faya ta mbəɗay hələy andza nakə ta mbəɗaway a siye i bazlam neheye mə Ɗerewel i Mbəlom aye. Tə məge andza niye na, faya ta vahaweye sariya i Mbəlom ka gər tay.

17 Dzam ga hay, nəkurom na, ka sərum wu neheye tsɨy. Hərwi niye, neŋ faya na gwaɗakumeye, gum metsehe hərwi ada ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye na, tâ vakum gər abəra ka təv nakə nəkurom mandza eye faya ɓəŋɓəŋ aye mede kurom ha a mənese tay bay. 18 Səkahum ha məsəre Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha ada məsəre ŋgwalak nakə a vəlakway aye ada ŋgama nakə a vəlakway aye.

Kwa way mâ ɗəslay ha gər, kwa anəke hus ka tor eye. Amen!

‡ **3:13** Zəba ma Ezay 65.17; 66.22.

Makurre i ɗerewel nakə Yuhana a watsa aye

Məfələkwe

Ɗerewel neheye mahkar ma Dzam Weɗeye, ndo hay tə sər maa watsa na, Yuhana. Makurre i ɗerewel neheye mahkar aye na, kə ɗa ha ndo nakə a watsa aye bay. Ndo məwetse ɗerewel masulo eye ta mamahkar eye a ɗa ha bo andza «madugula». Neŋgeye ndo məkalay kame a gay i maɗuwule me, ndo hay ta hənay ha gər lele. A watsa ɗerewel nakay na, a nəteye.

Makurre i ɗerewel tə watsay a way na, kə ɗa ha bay. Masulo eye i ŋgay a watsay a «məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka təra may i wawa hay, Mbələm a zla kar aye», andza məgweɗe a bəruk i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada ta hawal ŋgay hay. A watsa mamahkar eye a ndo məpe mədzal gər nakə tə zalay Gayus aye. Neŋgeye ma bəruk i ndo neheye bazlam andaya mə walaŋ tay aye. Ɗerewel neheye mahkar aye tə watsa hərwi ndo neheye tə sər Labara Ŋgwalak eye nakə Yuhana a watsa aye.

Bazlam nakə a tsik ka ndo nakə ma vəliye sifa aye

1 Ndo nakə nəmaa watsakum naha ka gər ŋgay aye na, kwa ahəl niye məndzibəra andaya zuk bay aye na, neŋgeye andaya. Nəmay na, nəmaa tsəne tə zləm may, nəmaa ŋgatay tə ɗəre may, nəmaa ndazl na ada nəmaa lamay tə həlay may hay. Neŋgeye na, ndo nakə tə zalay bazlam i Mbələm aye. Maa vəl sifa a ndo hay na, neŋgeye. 2 Ndoweye niye tə zalay bazlam i Mbələm ma vəliye sifa a ndo hay aye na, ka bəz ha bo parakka, nəmaa ŋgatay. Nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmay nəmaa ŋgatay aye, ada nəmaa ɗakum ha na, bazlam niye ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ahəl niye na, neŋgeye ka təv i Bəba Mbələm. Anəke na, Mbələm ka bəzakway ha. 3 Wu nakə nəmaa ŋgatay tə ɗəre may ada nəmaa tsəne tə zləm may aye na, nəmaa ɗakumeye naha a nəkurom dərmak hərwi ada nəmay tə nəkurom kâ dzapakwa nəte. Mədzepe nakə ka dzapakwa nəte aye na, ka dzapakwa na, ta Bəba kway Mbələm ada tə Yesu Kəriste wawa ŋgay. 4 Nəmaa watsakum naha wu neheye na, hərwi ada mâ yay a gər a ɗərev kway kurah kurah lele.

Ndo nakə faya ma giye mezeleme aye na, ma ndziye ka təv i Mbələm bay

5 Bazlam nakə nəmaa tsəne, Yesu Kəriste a tsikamay aye ada nəmaa ɗakum ha aye na, Mbələm na, neŋgeye dzaydzay. Ləvoŋ andaya mə neŋgeye təbey. 6 Taɗə ka gwaɗakwa nəkway madzapa eye nəte ta Mbələm. Ane tuk na, faya ka gakweye mənese huya na, niye na, andza məgweɗe faya ka rawakweye me. Sa tsa na, faya ka zəŋgalakweye tsəveɗ nakə lele bay aye. 7 Taɗə ɗuh nəkway mə dzaydzay andza Mbələm nakə neŋgeye mə dzaydzay aye na, niye na, andza məgweɗe nəkway nəte nəte madzapa eye. Bambaz i Yesu Wawa i Mbələm kə barakway na mezeleme hərwi ada kâ tərakwa tsəɗaŋŋa.

8 Taɗə ka gwaɗakwa nəkway faya ka gakweye mezeleme təbey na, niye na, faya ka vakweye gər a bo kway. Kə ge andza niye na, deɗek andaya mə ɗərev kway bay. 9 Ɗuh na, ɗakway ha mezeleme kway a Mbələm. Neŋgeye na, Mbələm nakə deɗek aye. Wu nakə a tsik a gwaɗ ma giye na, ma giye na. Andza niye, ma pəsakway ha mezeleme kway, ma təriye kway ha tsəɗaŋŋa kame ŋgay. 10 Taɗə ka gwaɗakwa ɗaɗa ka gakwa mezeleme bay na, niye na,

ka tərakwa ha Mbəlom andza neŋgeye ndo i maraw me. Bazlam ŋgay na, ɗaɗa ka pakwa a mədzal gər kway bay.

2

1 A nəkurom wawa ga hay, wu neheye na watsakum naha aye na, hərwi ada kâ gum mezeleme bay. Ane tuk na, taɗə ndəray kə ge mezeleme na, sərum ha ndo məmakway bo andaya ka təv i Bəba kway Mbəlom. Ndoweye niye na, Yesu Kəriste. Neŋgeye ɗaɗa ma giye mezeleme bay. 2 Neŋgeye na, a mət andza wu nakə tə vəlawa kəriye hərwi ada Mbəlom mâ pəsakway ha mezeleme kway aye. Mbəlom ma pəsakway ha na, mezeleme kway ɗekɗek bay. Ma pəsatay ha mezeleme i ndo hay ka məndzibəra tebiye dərmak.

Bazlam mapala eye weɗeye

3 Taɗə ka gakwa wu nakə Mbəlom a tsikakway aye na, niye na, faya ma bəzakway ha, ka sərakwa na ta deɗek. 4 Taɗə ndoweye kə gwaɗ na sər Mbəlom, ane tuk na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay na, neŋgeye ndo i maraw me. Deɗek andaya mə neŋgeye bay. 5 Ɗuh ndo nakə faya ma rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye na, maa wuɗa Mbəlom peteh na, neŋgeye. Andza niye ka sərakweye ha na, nəkway mə həlay ŋgay. 6 Taɗə ndoweye kə gwaɗ neŋgeye mandza eye mə həlay i Mbəlom na, məndze ŋgay mâ təra andza i Yesu.

7 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, wu nakə na watsakum naha aye na, wu nakə weɗeye ɗaɗa ka tsənum bay aye bay. Ɗuh wu nakə na watsakum naha aye na, neŋgeye nəte bəna, wal bay. Ka tsənum na, kurre ahəl niye ka təmum bazlam i Yesu aye. Ayaw! Wu nakay guram eye na, bazlam nakə ɓa ka tsənum tsɨy aye. 8 Kwa andza niye bəbay na, wu nakə na watsakum naha aye na, andza bazlam weɗeye. Maa bəzakway ha mede niye weɗeye na, Yesu. Nəkurom dərmak mede kurom na, weɗeye. Andza niye ləvoŋ faya ma ndəviye. Dzaydzay nakə deɗek eye ka dazlay a mandəve.*

9 Taɗə ndoweye kə gwaɗ neŋgeye mandza eye mə dzaydzay ada neŋgeye faya ma nay ɗəre a malamar ŋgay ndo məpe mədzal gər ka Mbəlom na, sərum ha neŋgeye na, mandza eye ma ləvoŋ huya. 10 Ane tuk na, taɗə ndoweye ka wuɗa malamar ŋgay na, neŋgeye mandza eye mə dzaydzay. Wu nakə ma dədîye ha ndo abəra ka tsəveɗ i Mbəlom aye na, andaya mə ɗərev ŋgay kwa tsekweŋ bay tebiye. 11 Ane tuk na, ndo nakə faya ma nay ɗəre a ndo aye na, neŋgeye hus anəke ma ləvoŋ. Wu nakə faya ma giye tebiye, faya ma giye na, ma ləvoŋ. Faya ma diye a ŋgay na, a sər bay. A ŋgatay a ɗəre bay hərwi neŋgeye ma ləvoŋ.

Kâ gum ɗəre ka wu i məndzibəra bay

12 A nəkurom wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom:
Na watsakum naha na, hərwi Mbəlom kə pəsakum ha mezeleme kurom.
A pəsakum ha na, hərwi Yesu Kəriste.
13 A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.
Na watsakum naha na, ndo nakə andaya kwa məndzibəra andaya zuk bay na, ka sərum na.
A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom dərmak.
Nəkurom na, ka ŋgwasum ka Fakalaw.
14 Ayaw! Wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom.
Nəkurom na, ka sərum Bəba kway Mbəlom.
A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

* **2:8** Zəba ma Yuhana 13.34.

Na watsakum naha na, nəkurom ka sərum ndo nakə kwa ahəl niye
məndzibəra andaya zuk bay aye na, neŋgeye andaya.
A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom.
Nəkurom na, bazlam i Mbəlom mə ɗərev kurom.
Ka hutum gədaŋ, ka ŋgwasum ka Fakalaw dərmak.
15 Kâ pumay bəzay a mede i ndo i məndzibəra hay bay. Kâ wuɗum wu i
məndzibəra bay. Taɗə ndoweye ka wuɗa wu neheye ka məndzibəra aye na,
sərum ha neŋgeye na, a wuɗa Bəba kway Mbəlom bay. 16 Ndo neheye faya
ta giye wu i məndzibəra aye, nəteye na, kəkay? Nəteye na, faya ta giye wu
nakə a yay a gər a bo tay aye. Wu nakə ɗəre tay kə ŋgatay aye na, a satay
məhute. Sa na, faya ta giye ha zlapay tə wu tay niye hay. Wu niye hay məge
andza niye na, Mbəlom ka tətikakway bay. Məge wu niye hay andza niye na,
i məndzibəra. 17 Sərum ha na, məndzibəra faya ma ndəviye ada tə wu neheye
ndo hay ta wuɗa aye tebiye ta ndəviye dərmak. Ane tuk na, ndo nakə faya ma
giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, neŋgeye ma ndziye ka tor eye.

Gum metsehe ta ndo neheye ta kərah Yesu Kəriste aye

18 Wawa ga hay, mazlambar məndzibəra ma ndəviye. Nəkurom na, ka
tsənum ndo məne ɗəre i Kəriste andaya bagwar eye ma deyeweye. Azlakwa
ndo məne ɗəre i Kəriste hay haladzay ta yaw anəke. Hərwi niye ka sərakwa
mazlambar məndzibəra ma ndəviye.† 19 Ahəl niye ndo neheye na, nəkway
nəte. Ane tuk na, ta təra ndo kway hay ta deɗek bay. Ti yaw abəra mə walaŋ
kway na, hərwi nakə ta təra ndo kway hay ta deɗek bay aye. Taɗə nəteye ndo
kway hay, ka dzapakwa nəte na, ta gəriye kway ha bay. Ta ndziye mə walaŋ
kway. Wu nakay a ge bo andza nakay na, hərwi ada mâ sər bo parakka nəteye
ndo kway hay bay.
20 Nəkurom na, Kəriste kə vəlakum məsəfəre ada nəkurom tebiye na, ka
sərum deɗek i Yesu. 21 Na watsakum naha na, hərwi nakə ka sərum deɗek
i Yesu bay aye ɗaw? Na watsakum naha na, hərwi məgwaɗakum ɗuh na,
ka sərum. Ka sərum ha na, maraw me andaya kwa tsekweŋ ma deɗek bay.
22 Ndo i maraw me niye bagwar eye neŋgeye na, way? Ndo i maraw me niye
bagwar eye na, ndo nakə a gwaɗ Yesu na, Kəriste bay aye. Ndo məne ɗəre
i Kəriste na, neŋgeye. Neŋgeye nakə a kərah Yesu Wawa i Mbəlom aye na, a
kərah Bəba Mbəlom dərmak. 23 Taɗə ndoweye ka kərah Wawa i Mbəlom na,
a kərah na, Bəba Mbəlom dərmak. Ane tuk na, taɗə ndoweye ka təma Yesu
Wawa i Mbəlom na, ka təma Bəba Mbəlom.
24 Nəkurom na, dzalum ka bazlam i Yesu nakə ka tsənum kurre ka mada-
zlay i bazlam i Yesu nakə ka tsənum aye. Gum gədaŋ ɗuh na, ka bazlam
nakə ka tsənum kurre ka madazlay aye, mâ ndza mə ɗərev kurom. Taɗə
bazlam neheye ka tsənum kurre ka madazlay aye andaya mə ɗərev kurom
na, nəkurom dərmak ndzum mə həlay i Yesu ada mə həlay Bəba ŋgay Mbəlom.
25 Wu nakə Yesu a gwaɗ ma vəlakweye na, anaŋ: A gwaɗ, ma vəlakweye sifa
nakə ma ndəviye bay aye.
26 Wu nakay na watsakum naha na, hərwi məgakum ɗaf. Na gakum ɗaf
na, hərwi ndo neheye a satay məvakum gər aye. 27 Nəkurom na, Kəriste kə
vəlakum Məsəfəre. Məsəfəre niye na, mandza eye mə ɗərev kurom. Hərwi
niye nəkurom na, ka pəlumeye ndo matətikakum wu mekeleŋ eye sa bay. Ɓa
Məsəfəre andaya mə ɗərev kurom tsɨy. Məsəfəre na, ma tətikiye kurom ha ka
gər i wu hay tebiye. Ada wu neheye faya ma tətikakumeye na, deɗek bəna,
mənese mə ɗəma təbey. Ndzum mə həlay i Yesu Kəriste andza nakə Məsəfəre
a tətikakum aye.

† **2:18** 2 Tesalonik hay 2.3-4.

28 Wawa ga hay, ndzum mə həlay i Yesu Kəriste. Ka ndzumeye mə həlay
ŋgay na, hərwi ada pat nakə ma maweye na, kâ dzədzarakwa bay ada horoy
mâ gakway kame ŋgay bay. 29 Ka sərum ha Yesu na, neŋgeye ndo i deɗek.
Sərum ha dərmak na, ndo nakə faya ma giye wu nakə deɗek aye na, neŋgeye
ka təra wawa i Mbələm.

3

Nəkway ka tərakwa na, wawa i Mbələm hay

1 Zəbum ka mawuɗe bo i Mbələm nakə a wuɗa kway aye na, hadzəgay! A
gwaɗ nəkway na, ka tərakwa wawa ŋgay hay. Ta deɗek nəkway ka tərakwa
wawa ŋgay hay. Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay ta sər ha nəkway wawa
i Mbələm hay bay. A ge andza niye na, hərwi nəteye tə sər Bəba kway
Mbələm bay. 2 A nəkurom dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye,
nəkway anəke na, wawa i Mbələm hay tsɨy. Kame aza ka tərakweye na,
kəkay? Ka tərakweye kəkay na, Mbələm ka bəzakway ha zuk bay. Ane tuk
na, ka sərakwa ha aza Kəriste kə maw na, ka ŋgatakweye parakka. Tsa na,
ka tərakweye andza neŋgeye. 3 Ada kwa way kə pa mədzal gər ŋgay ka Kəriste
matəre andza neŋgeye na, mâ ge mənese bay andza neŋgeye nakə a ge mənese
bay aye.

4 Taɗə ndoweye kə ge mezeleme huya na, a ge vəram ka Mbələm. Hərwi
məge mezeleme huya na, məge vəram ka Mbələm. 5 Nəkurom ka sərum
ha Yesu Kəriste a yaw ka məndzibəra hərwi məzle na mezeleme i ndo hay.
Neŋgeye na, kə ge mezeleme kwa tsekweŋ bay tebiye. 6 Ndo nakə neŋgeye mə
həlay i Yesu Kəriste aye na, ma giye mezeleme sa bay. Ndo nakə faya ma giye
mezeleme huya na, ɗaɗa kə ŋgatay a Yesu Kəriste bay. A sər na bay dərmak.

7 Taɗə kə ge andza niye na, wawa ga hay, kâ vəlumatay tsəveɗ kwa a way tâ
vakum gər bay. Ndo nakə faya ma giye wu nakə deɗek aye huya na, neŋgeye
ndo i deɗek andza Yesu Kəriste nakə neŋgeye ndo i deɗek aye. 8 Ane tuk na,
ndo nakə faya ma giye mezeleme huya na, neŋgeye wawa i Fakalaw hərwi
Fakalaw a ge mezeleme na, kwa anəke bay. Hərwi niye Wawa i Mbələm a
yaw ka məndzibəra na, mədze ha məsler i Fakalaw.

9 Ndoweye ka təra wawa i Mbələm na, ma giye mezeleme huya sa bay. Ma
giye mezeleme huya sa bay na, hərwi məsəfəre nakə Mbələm a vəlay aye na,
gədaŋ eye. Faya ma giye məsler mə dərev ŋgay. Ma sliye faya məge mezeleme
huya bay hərwi neŋgeye ka təra wawa i Mbələm. 10 Ta səriye ha ka bo abəra
wawa i Mbələm hay ta wawa i Fakalaw hay na, kəkay? Ta səriye hay na, taɗə
ndoweye kə ge wu neheye lele bay, ada a wuɗa malamar ŋgay hay bay aye
na, neŋgeye ka təra wawa i Mbələm bay.

Wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom

11 Bazlam nakə kurre ka tsənum aye na, wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ
kurom. 12 Nəkway na, kâ tərakwa andza Kayin bay.* Neŋgeye wawa i
Fakalaw. Kə kəɗ malamar ŋgay mədahaŋ eye. A kəɗ na na, hərwi mey? A
kəɗ malamar ŋgay na, hərwi məsler ŋgay nakə a gawa na, lele bay. Ane tuk
na, məsler i malamar ŋgay na, lele.†

13 Malamar ga hay, taɗə ndo i məndzibəra hay ta nakum ɗəre na, mâ gakum
wadəŋ wadəŋ bay. 14 Anəke nəkway ka sərakwa na, nəkway andza ndo
neheye mamətə eye sa bay. Ane tuk na, nəkway ka huta kwa sifa weɗeye
nakə ma ndəviye bay aye tsɨy. Ka sərakwa ha na, kəkay? Ka sərakwa na,

* **3:12** Madazlay i wu hay 4.8. † **3:12** Zəba ma 1 Yuhana 2.13.

hərwi ka wuɗakwa malamar kway hay. Taɗə ndoweye ka wuɗa malamar ŋgay hay bay na, neŋgeye huya andza ndo nakə mamətа eye. 15 Taɗə ndoweye kə nay ɗəre a malamar ŋgay na, neŋgeye a təra andza ndo məkəɗe ndo hay. Ka sərum ndo məkəɗe ndo hay na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye bay. 16 Ka sərakwa mawuɗe bo na, ma kəkay? Ka sərakwa na, Yesu Kəriste a wuɗa kway, a vəl ha məsəfəre ŋgay hərwi kway. Andza niye nəkway dərmak vəlakwa ha məsəfəre kway hərwi malamar kway hay. 17 Taɗə ndoweye wu ŋgay andaya ada kə sər ha malamar ŋgay andaya nakə wu andaya faya bay, ka kərah məvəlay na, ma sliye məgweɗe «Na wuɗa Mbəlom» ɗaw? Ma sliye faya mətsike bay! 18 Wawa ga hay, taɗə ka gwaɗakwa ka wuɗakwa bo na, ta deɗek dzənakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Bəna ka tsikakwa tə bazlam ɗekɗek tsa bay.

19 Taɗə ka gakwa andza niye na, ka sərakweye ha ɓa nəkway faya ka pakweye bəzay a tsəveɗ i deɗek. Ada andza niye ɗərev kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame i Mbəlom. 20 Kwa taɗə ɗərev kway faya ma ɗakway ha ka gakwa mezeleme bəbay na, ɗərev kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame ŋgay, hərwi Mbəlom na, bagwar eye a sər kway ha a ze ɗərev kway. 21 Andza niye dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, taɗə ɗərev kway kə ɗa ha nəkway ka gakwa mezeleme bay na, kâ deyekwa kame i Mbəlom tə madzədzere aye sa bay. 22 Taɗə ka tsətsahakwa faya wu kwa wuye mey na, ma vəlakweye hərwi nəkway faya ka rəhakweye ha gər a bazlam ŋgay andza faya ka gakweye wu nakə a yay a gər aye. 23 Bazlam nakə a gwaɗakway rəhakway ha gər aye na, anaŋ: Dzalakwa ha ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom ada wuɗakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway andza nakə Mbəlom a tsikakway aye. 24 Ndo nakə ka rəhay ha gər a bazlam ŋgay aye na, neŋgeye mandza eye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərmak mandza eye ka gər ŋgay. Ka sərakwa ha Mbəlom mandza eye tə nəkway na, kəkay? Ka sərakwa ha na, ta Məsəfəre ŋgay nakə a vəlakway aye.

4

Məsəre ha Məsəfəre i Mbəlom na, kəkay?

1 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, kâ pumay zləm a bazlam i ndo neheye tə gwaɗ nəteye na, Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya aye bəse tsa bay. Ane tuk na, ka sərumeye ha ta deɗek taɗə Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya na, gumay metsehe a bazlam tay lele. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo neheye tə gwaɗ nəteye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye nəteye andaya ka məndzibəra tsɨy. 2 Ka sərumeye ha taɗə ndoweye Məsəfəre i Mbəlom andaya faya ma kəkay na, anaŋ: Taɗə ndoweye kə ɗa ha parakka Yesu Kəriste na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom, a təra ndo zezeŋ na, neŋgeye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye andaya faya. 3 Ane tuk na, taɗə ndoweye ka təma Yesu andza niye bay na, Məsəfəre nakə mə ɗərev ŋgay aye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay aye. Məsəfəre niye na, məsəfəre i ndo məne ɗəre i Kəriste. Ɓa ka mbərum mətsəne na, ndo məne ɗəre i Kəriste ma deyeweye. Anəke na, ki yaw, neŋgeye andaya ka məndzibəra.*

4 Nəkurom na, wawa ga hay, nəkurom wawa i Mbəlom hay. Ka slum ka ndo maraw me niye hay hərwi Məsəfəre nakə mə ɗərev kurom aye na, neŋgeye gədaŋ eye a ze na, məsəfəre i ndo i məndzibəra hay. 5 Ndo maraw me niye hay, nəteye na, faya ta tsikiye na, ka wu nakə a yatay a gər a ndo i məndzibəra

* **4:3** Zəba ma 1 Yuhana 1.18.

hay ada ndo i məndzibəra hay faya ta pateye zləm na, a nəteye. 6 Nəkway na,
ka tərakwa wawa i Mbəlom hay. Ndo nakə a sər Mbəlom aye na, ma pay zləm
a bazlam may. Ane tuk na, ndo nakə ka təra wawa i Mbəlom bay aye na, ma
pay zləm a bazlam may bay. Taɗə ndoweye mə ɗərev ŋgay na, məsəfəre deɗek
eye kəgəbay məsəfəre i maraw me na, ka sərakweye ha na, andza niye.

Maa vəl mawuɗe bo na, Mbəlom

7 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, wuɗakwa bo nəte nəte
mə walaŋ kway huya. Hərwi mawuɗe bo nakə ka wuɗakweye bo aye a yaw
na, abəra ka təv i Mbəlom. Taɗə ndoweye ka wuɗa ndo hay na, niye a ɗa ha
na, neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom ada a sər Mbəlom dərmak. 8 Ndoweye ka
wuɗa ndo hay bay na, a sər Mbəlom bay. Ka sərakwa ha na, hərwi mawuɗe bo
i Mbəlom nakə a wuɗa kway aye na, huya. 9 Mbəlom a bəzakway ha parakka
a wuɗa kway na, kəkay? A bəzakway ha a wuɗa kway na, a slərаw wawa
ŋgay niye felik eye ka məndzibəra hərwi ada kâ ndzakwa huya tə neŋgeye ma
sifa nakə a vəlakway aye. 10 Matəra mawuɗe bo na, mey? Maa lah mawuɗe
Mbəlom na, nəkway ɗaw? A'ay! Maa lah mawuɗe kway na, Mbəlom. Ada a
slərаw wawa ŋgay na, a mət andza wu nakə tə vəlawa kəriye hərwi ada mâ
pəsakway ha mezeleme kway hay.

11 Dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, kə ge Mbəlom a wuɗa
kway andza niye na, nəkway dərmak wuɗakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway.
12 Mbəlom na, ɗaɗa ndəray kə ŋgatay bay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay
na, wuɗakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Niye a bəz ha na, Mbəlom neŋgeye
tə nəkway. Ada faya ma bəziye sa na, ka wuɗakwa Mbəlom peteh andza nakə
a say aye.

13 Ka sərakwa ha nəkway mə həlay i Mbəlom ada neŋgeye tə nəkway na,
kəkay? Ka sərakwa ha na, hərwi kə vəlakway Məsəfəre ŋgay. 14 Bəba Mbəlom
kə slərаw wawa ŋgay hərwi mətəme ndo i məndzibəra hay. Nəmaa ŋgatay
tə ɗəre may, nəmaa ɗatay ha a ndo hay, bazlam nakay na, deɗek. 15 Taɗə
ndoweye kə gwaɗ Yesu Wawa i Mbəlom na, Mbəlom neŋgeye tə neŋgeye.
Neŋgeye dərmak na, mandza eye mə həlay i Mbəlom. 16 Nəmay na, nəmaa
sər ha Mbəlom a wuɗa kway, ada nəmaa dzala ha dərmak.

Mawuɗe bo i Mbəlom nakə a wuɗa kway aye na, huya. Andza niye ndo
nakə ka wuɗa ndo hay huya aye na, neŋgeye ma ndziye mə həlay i Mbəlom.
Mbəlom dərmak neŋgeye tə neŋgeye. 17 Ka sərakwa ha ka wuɗakwa Mbəlom
peteh na, kəkay? Ka sərakwa ha na, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo
hay aye na, ka dzədzarakweye bay. Ka dzədzarakweye bay na, hərwi məndze
kway nakay ka ndzakweye ka məndzibəra aye na, andza Yesu. 18 Taɗə ka
sərakwa ha Mbəlom a wuɗa kway na, ka dzədzarakweye sa bay. Hərwi
mawuɗe bo i Mbəlom nakə a wuɗa kway aye na, ma zliye fakwaya a bəra
madzədzere niye tebiye. Wu nakə ndo hay ta dzədzaray aye na, sariya i
Mbəlom. Andza niye taɗə ndoweye ka dzədzar na, mawuɗe bo i Mbəlom ma
giye məsler mə ɗərev ŋgay andza nakə a say a Mbəlom aye bay.

19 Ka wuɗakwa Mbəlom ada ka wuɗakwa ndo hay na, hərwi Mbəlom a lah
mawuɗe kway. 20 Taɗə ndoweye kə gwaɗ na wuɗa Mbəlom ada faya ma nay
ɗəre a malamar ŋgay na, neŋgeye ndo i maraw me. Kə ŋgatay a malamar
ŋgay na, a wuɗa na bay. Mbəlom na, a ŋgatay bay ada ma wuɗiye na na,
kəkay? 21 Wu nakə Kəriste a gwaɗakway gum aye na, mey? A gwaɗakway
na, ndoweye ka wuɗa Mbəlom na, mâ wuɗa malamar ŋgay dərmak.

5

Ŋgwasakwa ka wu i məndzibəra

1 Kwa way kə dzala ha ka Yesu, neŋgeye na, Kəriste Wawa i Mbəlom. Ada
kwa way ka wuɗa bəba i wawa hay na, a wuɗa wawa ŋgay hay dərmak. 2 Ka
sərakwa ha nəkway ka wuɗakwa wawa i Mbəlom hay na, kəkay? Ka sərakwa
ha na, ka wuɗakwa Mbəlom ada faya ka rəhakway ha gər a bazlam ŋgay
mapala eye nakə a tsik aye. 3 Taɗə ka wuɗakwa Mbəlom ta deɗek na, andza
məgweɗe bazlam ŋgay mapala eye nakə a tsikakway rəhumay ha gər aye na,
ka rəhakweye ha gər. Bazlam ŋgay hay mapala eye na, ma wurakweye bo
haladzay məpay bəzay bay, 4 hərwi kwa way neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom
na, kə sla ka wu i məndzibəra. Ka slakwa faya na, kəkay? Ka slakwa faya
na, hərwi ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste. 5 Mata sle ka wu i məndzibəra
na, way? Mata sle faya na, ndo neheye tə dzala ha tə gwaɗ Yesu na, neŋgeye
Wawa i Mbəlom aye.

Wu neheye tə ɗa ha Yesu na, Wawa i Mbəlom aye

6 Yesu Kəriste na, ki yaw kə mbəzla a yam nakə ta dzəhuɓ ha a ɗəma aye
ada ta mbəɗa ha bambaz ŋgay. A yaw na, a mbəzla a yam nakə ta dzəhuɓ ha
a ɗəma aye ɗekɗek tsa bay. Ta dzəhuɓ ha a yam ada ta mbəɗa ha bambaz
ŋgay. Maa bəzakway ha wu neheye deɗek na, maa ɗakway ha na, Məsəfəre i
Mbəlom. Neŋgeye na, wu nakə faya ma tsikateye a ndo hay aye na, deɗek.*
7 Maa ɗakway ha Yesu Wawa i Mbəlom na, wu hay mahkar. 8 Wu niye hay
mahkar aye na, Məsəfəre, yam tə bambaz. Wu neheye mahkar aye ta təra
na, nəte. 9 Taɗə ka təmakwa wu nakə ndo hay ta ɗiye ha ka gər i wu neheye
tə ŋgatay aye na, ka təmakweye bazlam i Mbəlom dərmak hərwi bazlam ŋgay
nakə a ɗa ha aye na, a ze i ndo hay. Maa ɗakway ha wu niye hay ka gər i wawa
ŋgay na, Mbəlom eye ŋgway. 10 Ndoweye kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom na,
neŋgeye a sər mə gər ŋgay wu neheye Mbəlom a ɗa ha aye na, deɗek. Ane tuk
na, ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom bay na, a təra ha Mbəlom ndo i maraw
me. A təra ha Mbəlom ndo i maraw me na, hərwi a kərah wu nakə Mbəlom a
ɗa ha ka gər i wawa ŋgay aye. 11 Wu nakə Mbəlom a ɗakway ha aye na, wuye
mey? A ɗakway ha na, kə vəlakway sifa nakə ma ndəviye bay aye. Sifa niye a
vəlakway aye na, tə həlay i wawa ŋgay. 12 Ndo nakə neŋgeye mandza eye nəte
tə Wawa i Mbəlom aye na, kə huta sifa niye. Ndo nakə neŋgeye mandza eye
nəte ta Wawa i Mbəlom bay aye na, neŋgeye kə huta sifa niye bay.

Sifa nakə Mbəlom a vəl aye

13 Wu neheye na watsakum naha aye na, a nəkurom neheye ka dzalum ha
tə məzele i Wawa i Mbəlom aye. Na watsakum naha na, hərwi ada kâ sərum
ha na, ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye. 14 Ahəl nakə nəkway kame
ŋgay aye na, madzədzere andaya mə ɗərev kway bay. Ka sərakwa ha ta deɗek
wu nakə ka tsətsahakweye faya taɗə a yay a gər na, ma tsənakweye na. 15 Taɗə
ka sərakwa ha faya ma tsənakweye na wu nakə faya ka tsətsahakweye tebiye
na, ka sərakwa ha ɓa kə vəlakway wu nakə ka tsətsahakwa aye tsɨy.

16 Taɗə ndoweye kə ŋgatay a malamar ŋgay faya ma giye mezeleme nakə
ma diye ha a məməte bay aye na, mâ ɗuwulay me a Mbəlom hərwi ndo niye
hərwi ada Mbəlom mâ vəlay sifa. Na tsik na, hərwi ndo neheye faya ta giye
mezeleme nakə ma diye tay ha a məməte təbey aye ɗekɗek tsa. Na tsik na,
hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay a məməte aye

* **5:6** Ndo məwetse ɗerewel nakay a tsik ka madzəhuɓe i Yesu a yam ta məməte ŋgay.

bay. Hərwi mezeleme nakə ma diye tay ha ndo hay a məməte aye na, andaya.
17 Taɗə ndoweye kə ge mənese wuray wuray na, a ge na, mezeleme. Ane tuk
na, mezeleme hay tebiye ma diye ha ndo a məməte bay.
18 Ka sərakwa ha kwa way ka təra wawa i Mbəlom na, ma giye mezeleme
huya sa bay, hərwi Yesu Wawa i Mbəlom faya ma tsəpiye na ada Fakalaw ma
sliye faya məgay wuray bay.†
19 Ka sərakwa ha nəkway na, mə həlay i Mbəlom. Siye i ndo hay tebiye ka
məndzibəra na, Fakalaw a ləva tay ha. 20 Ka sərakwa ha Wawa i Mbəlom ki
yaw ka məndzibəra na, kə həndəkakway na mədzal gər kway hərwi ada kâ
sərakwa Mbəlom nakə neŋgeye deɗek aye. Nəkway mandza eye mə həlay i
Mbəlom nakə deɗek aye ada nəkway mandza eye mə həlay i wawa ŋgay Yesu
Kəriste. Neŋgeye na, Mbəlom nakə deɗek aye. Maa vəlakway sifa nakə ma
ndəviye bay aye na, neŋgeye.
21 Wawa ga hay, kâ pumay bəzay a kule i ndo neheye faya ta zambaɗay aye
bay.

† **5:18** Zəba ma 1 Yuhana 2.13.

Masulo i ɗerewel nakə Yuhana a watsa aye

Mətsike me

1 Neŋ madugula i gay i maɗuwule me, na tsikaka naha me na, a nəkar məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka təra may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye. Na tsikatay naha me a wawa yak hay dərmak. Na wuɗa tay ha na, haladzay. Maa wuɗa tay ha na, neŋ ɗekɗek bay. Ndo neheye tebiye tə sər bazlam nakə a tsik ka gər i Mbəlom nakə deɗek aye, ta wuɗa kurom dərmak. 2 Na wuɗa kurom na, hərwi bazlam niye deɗek aye mandza eye mə ɗərev kway ada ma ndziye mə ɗərev kway na, ka tor eye.

3 Mbəlom Bəba kway ada wawa ŋgay Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama. Ta sakakweye naha ada ta vəlakweye zay. Nəkway neheye faya ka pakweye bəzay a bazlam nakə deɗek aye ada ka wuɗakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway aye na, ka hutakweye wu niye hay.

Deɗek tə mawuɗe bo

4 Ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi na tsəne na, siye hay mə walaŋ i wawa yak hay faya ta pay bəzay a tsəveɗ nakə deɗek aye. Faya ta giye na, wu neheye Mbəlom Bəba kway a gwaɗ gum aye. 5 A nəkar may ga nakə na wuɗa kar haladzay aye. Wu nakə a seŋ məgwaɗaka aye na, anaŋ: Wuɗakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Bazlam nakay na watsaka naha aye na, bazlam weɗeye nakə ka tsənum ɗaɗa bay aye bay. Na tsikaka naha na, wu nakə ɓa ka tsənakwa ahəl niye aye. 6 Taɗə ka wuɗakwa Mbəlom na, andza məgweɗe faya ka gakweye wu nakə Mbəlom a tsikakway aye. Mbəlom a gwaɗakum na, wuɗum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya. Nakay na, bazlam nakə ka tsənum ahəl niye kurre ka madazlay i bazlam i Mbəlom nakə ka tsənum aye.

7 Na tsikakum andza niye na, hərwi mey? Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo masəpete ndo hay nəteye andaya ta yaw haladzay ka məndzibəra. Nəteye na, Yesu Kəriste ka təra ndo zezeŋ, ki yaw ka məndzibəra na, ta təma təbey. Ndo nakə faya ma tsikiye andza niye na, neŋgeye ndo məne ɗəre i Kəriste. Neŋgeye ndo masəpete ndo hay. 8 Hərwi niye, gum metsehe bəna, məsler kurom nakə ka gum tebiye aye mâ təra kəriye bay. Ɗuh gum metsehe hərwi ada ka hutumeye wu i madagər kurom nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəlakumeye.

9 Sərum ha na, ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Kəriste nakə a tətikakway aye bay, ane tuk na, a ye a səkah ha faya bazlam mekeleŋ eye hay wal na, ndoweye niye mandza eye mə hələy i Mbəlom bay. Ndo nakə faya ma pay bəzay huya a bazlam i Yesu neheye a tətikakway na, neŋgeye na, mandza eye mə hələy i Mbəlom Bəba kway ada mə hələy i wawa ŋgay Kəriste.

10 Hərwi niye faya na tsikakumeye: Taɗə ndoweye ki ye naha a walaŋ kurom faya ma tətikakumeye bazlam nakə wal abəra ka bazlam i Kəriste nakə a tətikakum aye na, ka təmum na mâ ye naha a walaŋ kurom bay. Kwa mətsikay me, kâ tsikumay me bay. 11 Ndoweye kə tsikay me a slala i ndo niye na, neŋgeye dərmak faya ma pay bəzay ka məge mənese nakə faya ma giye.

Mandəve i bazlam hay

12 A seŋ məwatsakum naha wu hay haladzay haɓe, ane tuk na, a seŋ məwatsakum naha a ɗerewel bay. Na dzala na, na diye naha ka təv kurom

ada wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, ka tsikakweye tə bazlam hərwi ada
dərev kway mâ ŋgwasa lele kurah kurah.
13 Məhay gər i ndo neheye a təra malamar yak nakə Mbələm a zla na aye
na, wawa ŋgay hay ta tsikaka naha me.

Mamahkar i ɗerewel nakə Yuhana a watsa aye

Mətsike me

1 Neŋ nakə madugula i gay i maɗuwule me aye, na watsaka naha a nəkar
Gayus dzam ga nakə na wuɗa kar peteh aye.

2 A nəkar dzam ga nakə na wuɗa kar haladzay aye, neŋ faya na ɗuwulay
me a Mbəlom na, wu hay tebiye tâ təra lele hərwi ada bo yak ta məsəfəre ta
ndziye kame i Mbəlom zayzay lele.

Yuhana a ɗəslay ha gər a Gayus

3 Ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi malamar hay ma mədzal gər ka
Mbəlom, ti yawaw kanaŋ, tə tsikeŋ ka gər yak na, tə gwaɗ: Nəkar na, faya
ka pay bəzay a tsəveɗ i deɗek tə ɗərev yak nəte. Na sər ha nəkar na, faya ka
giye andza niye huya. 4 Na tsəne wawa hay faya ta pay bəzay a tsəveɗ i deɗek
na, ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay. Ɗaɗa wuray kwa nəte kə yeŋ a gər andza
niye andaya bay.

5 A nəkar dzam ga nakə na wuɗa kar haladzay aye, nəkar na, faya ka
giye wu lele eye. Faya ka dzəniye tay ha malamar kway neheye ka tsəveɗ
i Mbəlom aye. Kwa neheye ti yawa naha mbəlok eye hay bəbay na, faya ka
dzəniye tay hay. 6 Ndo neheye ka gatay gər aye na, nəteye ti yaw kanaŋ tə
ɗəslaka ha gər haladzay kame i ndo məpe mədzal gər hay. Tə gwaɗ ka wuɗa
tay ha na, haladzay. Neŋ faya na gakeye amboh, dzəna tay pat pat hərwi ada
təv tay nakə ta diye aye na, tâ ye kame kame. Dzəna tay na, andza nakə a yay
a gər a Mbəlom aye. 7 Mede tay nakə faya ta diye na, hərwi ada tâ ge məsler
i Yesu Kəriste. Ane tuk na, ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye
na, tâ zla fataya abəra wuray bay. 8 Hərwi niye nəkway ndo mədzal gər ka
Mbəlom na, dzənakwa tay ha slala i ndo niye hay hərwi ada nəkway ta nəteye
kâ gakwa məsler dziye ta deɗek.

Diyotərif ta Demetəriyos

9 Na watsa naha ɗerewel a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
neheye ka təv kurom aye. Ane tuk na, Diyotərif na, a say məpe zləm ka wu
nakə na tsik aye bay, hərwi neŋgeye a wuɗa matəre bagwar eye kame i ndo
hay.

10 Na ye naha na, na ɗiye ha mənese ŋgay nakə faya ma giye kame i ndo hay
andza neŋgeye nakə faya ma ɗəsiye fagaya parasay aye. Neŋgeye a ge na, wu
neheye ɗekɗek tsa bay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti yawa a gay ŋgay
na, a wuɗa matəme tay bay. Ndo mekeleŋ eye hay a satay matəme ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu na, a gatay me, faya ma həhariye tay ha ndo neheye
a satay matəme ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

11 A nəkar dzam ga nakə na wuɗa kar haladzay aye, ka pay bəzay a mede
i ndo niye hay faya ta giye mənese aye bay. Ɗuh pay bəzay na, a mede i ndo
neheye faya ta giye wu lele eye. Ndo nakə faya ma giye wu lele eye huya
na, neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu
neheye lele bay aye hay huya na, neŋgeye a sər Mbəlom zuk bay.

12 Demetəriyos na, kwa way a tsik faya a gwaɗ: Demetəriyos na, faya ma
giye wu nakə lele aye. Nəmay dərmak nəmaa gwaɗ faya na, neŋgeye lele. Ada
ka sər ha wu nakə nəmaa tsik aye na, deɗek.

Mandəve i bazlam hay

13 Wu hay andaya haladzay a seŋ mətsikaka naha, ane tuk na, a seŋ
məwatsaka naha ka ɗerewel bay. 14 Na dzala na, neŋ eye na diye naha bəse
ka təv yak mazəbaka ɗəre ada wu nakə a seŋ mətsikaka aye na, ka tsikameye
lele.
15 Zay mâ ndza fakaya! Dzam yak neheye kanaŋ ta wuɗa kar haladzay aye,
ta tsikaka naha me. Tsikatay ha me a dzam kway hay tebiye nəte ta nəte.

Ɗerewel nakə Yuda a watsa aye

Məfələkwe

Ɗerewel i Yuda mawatsa eye na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay tebiye ka Yesu. Ɗerewel nakay a ndzəkit bo i ɗerewel i Piyer masulo eye. Yuda faya ma giye gədaŋ ka ndo neheye ta sənəkateye parasay a ndo hay aye ada mede tay lele bay aye. Ka slakweye məlәve ha ka bo mede 6 hus ka 13 ta 2 Piyer madədo 2.

Yuda a ge məsler ta Dzam Guram eye. A hələw məsənəke hay abəra mə ɗəma hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a hələy ŋgay aye. A ge məsler tə gər i bazlam neheye mə ɗerewel i Yahuda hay andaya mə Ɗerewel i Mbəlom bay aye (mede 9, 14 ada 15).

Yuda a watsa tə bazlam mandala eye ma kəkay Mbəlom ma pərateye a ndo neheye tə kal ha labara i mawuɗe bo ŋgay aye (mede 3 hus ka 13). Ane tuk na, a gwaɗ mâ sakatay ada mâ mamatay bo ka mətəme abəra ka mevel i Mbəlom (mede 22-23).

1 Neŋ Yuda, ndo i məsler i Yesu Kəriste ada neŋ malamar i Yakuba. Na watsakum naha a nəkurom neheye Mbəlom a wuɗa kurom aye. Neŋgeye a zalakum hərwi ada kâ tərum ndo ŋgay hay, ada Yesu Kəriste ma tsəpiye kurom. 2 Gumay mə bo a Mbəlom huya, mâ vəlakum zay ada mâ bəzakum ha mawuɗe bo ŋgay.

Ndo i maraw me hay

3 Miya malamar ga hay, haɓe na dzala məwatsakum naha ka gər i Mbəlom a təma kway ha na, kəkay ŋgway? Ane tuk na, na watsakum eye naha anəke tə kutoŋ hərwi na zəba faya na, lele məwatsakum naha. Na watsakum eye naha na, hərwi mə vəlakum gədaŋ ka məge gədaŋ ma deɗek i Mbəlom nakə ka dzalum ha aye. Sərum ha na, Mbəlom a vəlatay wu neheye a ndo ŋgay hay. Wu neheye na, ta mbəɗiye bay ka tor eye.

4 Na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta gəɗ naha a walaŋ kurom ta bəbərek tay. Ndo niye hay na, ŋgwalak i ndo hay bay. Nəteye faya ta pəliye tsəveɗ ka mambəɗay həlay a ŋgwalak i Mbəlom nakə a ge kway aye. Tə gwaɗ na: «Mbəlom kə vəlamay tsəveɗ ka məge kwa mey. Kwa wuray wuray na, nəmaa ləviye gər may.» Andza niye ta kərah Yesu Kəriste bəy nakə ma ləviye kway aye. Ahəl niye kurre ta watsa a Ɗerewel i Mbəlom, slala i ndo niye hay na, sariya i Mbəlom ma ta gəsiye tay ha.

5 Kwa ka sərum ha wu neheye kurre bəbay na, a seŋ məmakum ahaya a gər. Mbəlom a təma tay ahaya Israyel hay a bəra ka dala i Ezipt ahəl niye na, kəkay? Ane tuk na, ndo siye hay ta təma bazlam ŋgay bay. Hərwi niye, Mbəlom kə kəɗ tay ha a bəra mə ɗəma mə walaŋ tay.* 6 Sa na, gawla i Mbəlom hay dərmak siye hay mə walaŋ tay a satay təv məndze nakə Mbəlom a vəlatay aye bay, tə gər ha. Hərwi niye Mbəlom a dzawa tay ha tə səselek, ka ndərəzl fataya a ləvoŋ zəŋzəŋ eye. Ta ndziye mə ɗəma ka tor eye. Ta həbiye pat i sariya i Mbəlom nakə bagwar aye ma ta gateye a ndo hay tebiye aye. 7 Gəma neheye tə zalatay Sodom ta Gomora ada ta gəma neheye tə mbatay naha aye na, mâ mətsakum gər bay dərmak. Ndo i gəma niye hay na, tə gawa mezeleme andza i gawla i Mbəlom niye hay. Tə gawa na, wu neheye lelebay aye wal wal

* **1:5** Zəba mə Məpesle 14.

haladzay, wu neheye a ye ka bo i ndo zeŋzeŋ ma giye bay aye. Mbəlom kə kal fataya ako nakə ma mbatiye ɗaɗa bay aye. Andza niye, Mbəlom a ɗa ha na, ada ndo hay tâ ge andza nakay sa bay.†

8 Ndo neheye tə gəɗ naha a walaŋ kurom aye na, faya ta giye andza ndo i gəma i Sodom ta Gomora hay dərmak. Faya ta nasiye ha bo tay ta wu neheye lelebay aye, hərwi məsine neheye faya ma gatay aye. A satay Mbəlom mâ ləvatay gər bay. Faya ta tsaɗiye tay ha gawla i Mbəlom hay. 9 Kwa Misel neŋgeye nakə bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay aye bəbay na, kə ge andza nəteye ɗaw? Hərwi ahəl niye ta təra tə Fakalaw ka mədahaŋ i Musa na, kə tsaɗay a Fakalaw bay. Ane tuk na, a gwaɗay a Fakalaw na: «Mbəlom mâ gaka ɗəretsətseh!» 10 Ane tuk na, ndo neheye nəteye na, faya ta tsaɗiye a wu neheye tə sər bay aye. Nəteye na, tə dzala gər bay andza wu i pesl hay. Faya ta giye wu neheye a yay a gər a bo tay aye. Wu niye hay faya ta giye andza niye na, ma dziye tay ha ɗuh.

11 Waawayah! Ɗəretsətseh ka gər tay hərwi ta vəlay tsəveɗ a mezeleme mâ ge fataya bəy andza Kayin.‡ Faya ta giye seweɗ hərwi ada tâ huta dala andza Balam nakə a ge ahəl niye aye.§ Faya ta naseye a Mbəlom andza Kore nakə a ge ahəl niye Mbəlom a dze ha aye.* Nəteye na, ta dziye andza niye dərmak.

12 Ahəl nakə faya ka ndayumeye wu mənday ka təv manəte eye na, nəteye mə walaŋ kurom na, andza ndəluɓ nakə ka petekeɗ aye. Wu mənday nakə tə ndayawa aye na, ta təra ha magurlom i məse guzom. Tə dzala na, ka bo tay ɗekɗek, horoy a gatay bay. Nəteye na, andza pazlay nakə tərwenihhe zeŋzeŋ aye. Mətasl a vəzl na, a həl na tsekek, kə pa yam bay. Nəteye na, andza dərizl i gərɗaf neheye tə wa bay aye. Kwa həlay i məwe hohway kə sla bəbay na, tə wa bay. Nəteye sa na, andza dərizl i gərɗaf neheye tə ŋgwaɗ tay ha ta zləlay tay hay dzay aye. Ta mət tsaɗək tsaɗək. 13 Nəteye sa na, andza yam nakə mə magayam faya ma viye ta gədaŋ kutokutokuto aye. Mezeleme tay na, a zəba parakka andza madərsəsam nakə yam a gər ha aye. Nəteye na, andza wurzla neheye tə ŋgwaɗ ədziɗ tə gər ha təv məndze tay aye. Mbəlom ka lambaɗatay təv ma ləvoŋ zəŋzəŋ eye. Ta ndziye mə ɗəma ka tor eye.

14 Ahəl niye Henok neŋgeye nakə maməkwa ma gawla i Adam aye na, kə tsik kurre ka gər i ndo neheye. A gwaɗ: «Anaŋ Bəy Maduweŋ ma deyeweye ta gawla ŋgay hay haladzay gədəbille. 15 Ma deyeweye na, ma gateye sariya a ndo i məndzibəra hay tebiye. Ma gəsiye tay ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta sariya. Ma gəsiye tay ha na, hərwi wu neheye tə gay lelebay aye, ada hərwi bazlam neheye lelebay tə tsik faya aye.» 16 Henok a tsik andza niye na, ka nəteye. Nəteye na, faya ta guŋguziye huya. Faya ta wudiye ka bo. Faya ta giye na, wu neheye a say a ɗərev tay aye. Faya ta dəslay ha gər a bo tay. Faya ta vatay gər a ndo hay hərwi ada ndo hay tâ təma bazlam tay.

Yuda a vəlatay gədaŋ a ndo mədzal gər hay

17 A nəkurom malamar ga hay, wu neheye ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə ɗakum ha ahəl niye tə gwaɗ ma ta giye bo aye na, mâ makumaw a gər. 18 Tə gwaɗawakum na: «Ahəl nakə mazlambar Yesu ma deyeweye na, ndo hay ta giye andaya ta ŋgwasiye ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye na, tə sər Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a mədzal gər tay aye.» 19 Andza niye nəteye na, ndo neheye ta ŋgəniye tay ha ndo məpe

† **1:7** Zəba mə Madazlay i wu hay 19.1-29. ‡ **1:11** Zəba mə Madazlay i wu hay 4.3-8. § **1:11** Zəba mə Məpesle 31.16. * **1:11** Zəba mə Məpesle 16.1-35.

mədzal gər hay ka Yesu. Tə dzala i tay na, ka wu i məndzibəra, Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəteye bay.

20 Nəkurom dzam ga hay na, gum gədaŋ hərwi ada kâ dzənum bo mə walaŋ kurom. Pum mədzal gər kurom huya ka bazlam neheye ka dzalum ha faya aye. Bazlam neheye na, ti yaw abəra ka təv i Mbəlom. Ɗuwulum me na, ta gədaŋ i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. 21 Mbəlom na, a wuɗa kurom. Ndzum mə həlay ŋgay. Nəkway na, pakwa mədzal gər kway ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Ma bəzakweye ha na, ka gakway mə bo ada ma vəlakweye sifa nakə ma ndəviye bay aye. 22 Dzənum tay ha ndo neheye mədzal gər tay madzədza eye.

23 Ndo mekeleŋ eye hay na, faya ta vahiye bo tay a sariya i Mbəlom. Təmum tay ha hərwi ada sariya i Mbəlom mâ gəs tay bay. Siye i ndo mekeleŋ eye hay andaya nəteye ta gakum mə bo dərmak. Ane tuk na, gum metsehe bəna, ka ta dəɗumeye a mezeleme tay. Kâ həndzəɗum ka wu tay hay bay. Kwa peteked tay niye hay tə gawa ha ka bo mezeleme aye na, kâ tətalum faya bay tebiye.

Zambaɗakway a Mbəlom

24 Zambaɗakway a Mbəlom hərwi neŋgeye ma sliye faya mahəbe kurom ada kâ dəɗum abəra ka tsəved ŋgay bay. Neŋgeye na, ma bariye fakuma abəra mezeleme kurom hay, ma təriye kurom ha tsəɗaŋŋa. Ma diye kurom ha ka təv ŋgay. Ka ta lətsumeye kame ŋgay ka təv i məlәve i bəy ŋgay. Ka ta ŋgwasumeye haladzay. 25 Zambaɗakway a Mbəlom na, neŋgeye nəte ŋgweŋ. Ada maa təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste na, neŋgeye. Ndo hay tebiye tâ zambaɗay, kwa way mâ ɗəslay ha gər a gədaŋ ŋgay. Neŋgeye na, Bəy Bagwar eye ma ndziye ka tor eye. Andza niye zla ka madazlay hus ka bəgom, ada ka tor eye. Ma təriye andza niye. Amen!

Məsine i Yuhana
Məfələkwe

Ndo məwetse ɗerewel nakay a watsa na, ka mandəve i makurre i məve temerre ma dəba i Yesu Kəriste. Ahəl niye na, a say a bəy i Roma tâ ɗəslay ha gər andza mbəlom. Siye i ndo məpe mədzal gər hay ta sa ɗəretsətseh hərwi nakə tə pa mədzal gər tay ka Yesu aye. Ane tuk na, siye hay ta huta gədaŋ bay.

Ɗerewel i Məsine i Yuhana a ge məsler ka məlәve ha ka bo wu hay ada ta mandzəkit bo i wu hay. Həlay a vay ti yaw na abəra Dzam Guram eye. Məpesle wu hay tə mazəbe i wu hay a ɗa wu nakə ka ndəv kə rah lele aye.

Madazlay i Məsine i Yuhana (1.1–3.22) na, mə ɗəma ɗerewel hay mawatsa eye tasəla.

Ka madədo 4 hus 20 na, tə zla na Yuhana a mbəlom. Ka madədo 4 hus ka 11, a ɗa ha ma kəkay nakə Yesu a vəl tsəveɗ mahəndəke ada mətsəne ɗerewel hay i Dzam Guram eye aye. Madədo 12 hus ka 20 faya ma ɗiye ha ka vəram bagwar eye ka gədaŋ i mənese.

Madədo 21 ta 22 tə ɗa ha məge wu weɗeye nakə Mbəlom faya ma ləviye ha bo aye.

1 Ɗerewel nakay a tsik ka wu nakə Mbəlom a ɗay ha a Yesu Kəriste aye.
Mbəlom a ɗatay ha na, hərwi ada mâ ɗatay ha a ndo i məsler hay wu nakə
ma ta giye bo aye. Yesu Kəriste a slər gawla ŋgay ka təv i ndo i məsler ŋgay
Yuhana ma məsine hərwi məɗay ha wu nakay. 2 Tsa na, Yuhana a tsik wu
nakə gawla i Mbəlom a ɗay ha aye kame i ndo hay tebiye. Andza məgweɗe
nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom ada maa ɗa ha wu neheye a tsik deɗek
na, Yesu Kəriste.
3 Mbəlom ma piye ŋgama ka ndo nakə a dzaŋga ɗerewel nakay kame i ndo
hay tebiye aye. Ada ndo neheye tə tsəne ada ta rəhay ha gər aye na, Mbəlom
ma piye fataya ŋgama dərmak. Hərwi sər ha na, wu neheye ma ta giye bo aye
na, mazlambar kə ndzew.

Yuhana a tsikatay naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wal wal tasəla aye

4-5 Maa watsa naha ɗerewel nakay na, neŋ Yuhana. Na watsa naha na, a
məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla ka
dala i Azi aye.
Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama ada mâ vəlakum məndze zay. Neŋgeye
andaya kwa ka madazlay, neŋgeye andaya anəke, ada neŋgeye ma maweye
sa. Məsəfəre ŋgay neheye tasəla malətsa eye hay kame i təv məndze i bəy ŋgay
aye tə Yesu Kəriste, tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay. Yesu Kəriste
neŋgeye ndo məhəle mbal ta deɗek eye, neŋgeye makurre i wawa nakə tə
lah məwe aye, neŋgeye a lah mələtsew abəra ma mədahaŋ makurre aye ada
neŋgeye bəy ka gər i bəy i məndzibəra hay tebiye.
Yesu Kəriste, neŋgeye a wuɗa kway, kə mət hərwi kway. Kə təmakway ahaya
abəra mə mezeleme tə bambaz ŋgay. 6 Ka deyewekweye tə neŋgeye dziye a
məlәve i bəy ŋgay, ka ta ləvakweye tə neŋgeye dziye. Nəkway tə neŋgeye ka
təra kway ha ndo məvəlay wu a Mbəlom hərwi məge məsler i Bəba ŋgay. Ndo
hay tâ zambaɗay a Yesu Kəriste, gədaŋ tebiye a yaw na, mə neŋgeye ka tor
eye. Mâ təra andza niye!
7 Zəbum ɗəre: Yesu ma deyeweye na, ma pazlay,
Kwa way tebiye ma ŋgateye,

kwa ndo neheye tə slaka na ta suwal aye, ta ŋgateye.*
Slala hay tebiye ka məndzibəra ta tuwiye hərwi ŋgay.
Ma ta giye na, ta deɗek andza niye. Mâ təra andza niye!

8 Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaɗ: «Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ gwa.»

Neŋgeye gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye. Neŋgeye andaya kwa ka madazlay, neŋgeye andaya anəke, ada neŋgeye ma maweye sa.

Məsine i Yuhana

9 Maa watsakum naha ɗerewel nakay na, neŋ Yuhana malamar kurom. Neŋ tə nəkurom nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste. Andza niye, neŋ faya na siye ɗəretsətseh andza nəkurom dərmak. Nəkway tebiye faya ka səmakway naha. Andza niye, kə pa kway a təv mələve i bəy ŋgay.

Neŋ na, ta gəs ga. Ti ye, tə kal ga ha a gəma nakə malawara eye ta yam tə zalay Patmos aye. Tə kal ga ha a ɗəma na, hərwi na ɗawa ha bazlam i Mbəlom. Na gwaɗawa, maa ɗakway ha tsəveɗ deɗek eye na, Yesu.

10 Pat wuray, na zəba ɗəre na, neŋ mə hələy i Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. Pat eye niye na, pat i luma i sidzew. Tsa na, na tsəne mətsike me ma dəba ga andza tolom. A tsik me ta magala ŋgəlakəka. 11 A gweɗeŋ: «Wu nakə ka ŋgatay aye na, watsa na ka ɗerewel. Ka watsa na, sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye təv wal wal tasəla aye. Ma gəma i Efez, ma Simirne, ma Pergam, ma Tiyatir, ma Sardes, ma Filadelfi ada ma Lawdise.»

12 Na tsəne bazlam niye andza niye na, na mbəɗa ɗəre a dəba, na gwaɗ na zəbiye naha ka ndo nakə a tsikeŋew me aye. Tsa na, na ŋgatay naha a lalam hay tasəla mavəɗa eye ta gura, ako mavata eye faya nəte nəte tay eye. 13 Ma wuzlah i wu niye hay na, na ŋgatay naha a wu eye malətsa eye, a ndzəkit bo andza ndo. Suwal i peteked ka bo kutsɨk ada maɓara bo eye mə dərev əŋgəts tə wu nakə tə vəɗ ta gura aye. 14 Məkwets ŋgay a dəv herre andza gugumaŋ, ɗəre ŋgay bəbay na, andza ɗərneh i ako. 15 Sik ŋgay hay na, a dəv andza ɓəre nakə tə pa ako aye. Bədɨɗay ŋgay a ləv andza i yam nakə a vaw abəra mə mahəmba aye. 16 Mə hələy ŋgay na, wurzla hay tasəla. Maslalam matasla eye hepepe diye sulo sulo faya ma deyeweye abəra mə bazlam ŋgay. Ɗəre ŋgay andza pat nakə a wur ta magərhəpat aye.

17 Na ŋgatay na, na dəɗ abəra ka mbəlom kame ŋgay tsaɗək tsaɗək andza na mət. Ane tuk na, a pa fagaya hələy i mənday ŋgay. Tsa na, a gweɗeŋ: «Kâ dzədzar bay, maa dazlay a wu hay tebiye na, neŋ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ. 18 Neŋ na, ndo nakə ma ndziye ta sifa aye. Na mət ane tuk na, na lətsew abəra ma mədahaŋ. Neŋ na ndziye ka tor eye. Neŋ na, gədaŋ eye abəra ka mədahaŋ ada neŋ gədaŋ eye ka təv məndze i mədahaŋ hay. 19 Wu nakə ka ŋgatay tebiye aye na, watsa na. Watsa tay ha wu neheye faya ma giye bo anəke aye tə bəmalə nakə ma giye bo kame tebiye aye. 20 Wurzla neheye tasəla ka ŋgatay mə hələy ŋgay aye ada lalam hay tasəla mavəɗa eye ta gura, andza məgweɗe mey na, na ɗakeye ha. Sər ha, wurzla neheye tasəla aye na, gawla i Mbəlom neheye a pa tay ha ada tâ tsəpa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu niye hay təv wal wal tasəla aye. Lalam neheye tasəla mavəɗa eye ta gura aye a ɗa ha na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu eye neheye təv wal wal tasəla aye.»

* **1:7** Zakari 12.10; Yuhana 19.37.

2

Ɗerewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Efez aye

1 Ndo niye a gweɗeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbələm
nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye
ma gəma i Efez aye, gwaɗatay:
«Maa tsik bazlam eye na, neŋ Yesu ndo nakə wurzla hay tasəla mə hələy i
mənday ŋgay aye ada neŋgeye faya ma həhaliye ma wuzlah i lalam neheye
tasəla tə vəɗ ta gura, ako fataya aye.»
2 A gwaɗatay na: «Na sər ha məsler kurom, na sər ha ka gum məsler ta gədaŋ
haladzay ada ka səmumay naha a ɗəretsətseh. Na sər ha sa na, ka vəlumatay
tsəveɗ a ndo i seweɗ hay a walaŋ kurom bay. Ndo neheye tə gwaɗ nəteye
na, ndo i maslaŋ hay, ane tuk na, nəteye ndo i maslaŋ ga hay bay. Ka zəbum
fataya lele, ka sərum ha nəteye na, ndo i parasay hay. 3 Nəkurom faya ka
səmumay naha a ɗəretsətseh haladzay hərwi ga, ka yum gər bay.
4 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walaŋ kurom. Ka wuɗum
ga andza nakə ahəl niye sa bay. 5 Dzalum ka məndze kurom nakə ahəl niye
aye, zəbum ɗəre təday ka dəɗum, ka mum ta dəba. Gərum ha mezeleme
kurom, ndzum andza nakə ka gawum ahəl niye kurre aye. Taɗə ka gərum
ha mezeleme kurom bay na, na diye naha na miye ha fakuma abəra lalam
nakə mavəɗa eye ta gura ako faya aye.
6 «Ane tuk na, neŋ faya na zambaɗakumeye hərwi wu mekeleŋ hərwi ka
numay ɗəre a məsler i ndo i Nikolas hay andza neŋ nakə na nay ɗəre aye.
7 «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa ma tsikiye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ndo
neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye na, na vəlateye hohway i
gərɗaf nakə ma guvah i Mbələm ma vəlateye sifa a ndo hay aye, ta ndiye.*»

Ɗerewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Simirne aye

8 Ndo niye a gweɗeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbələm
nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye
ma gəma i Simirne aye. Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu. Maa dazlay a
wu hay tebiye na, neŋ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ. Na mət ada
na lətsew abəra ma mədahaŋ.
9 «Na sər ha ɗəretsətseh kurom, na sər ha nəkurom mətawak eye hay. Ane
tuk na, nəkurom zlele eye hay ɗuh. Wu neheye lele bay ndo hay faya ta
tsikiye fakuma aye na, na sər ha dərmak. Ndo neheye faya ta tsikiye fakuma
aye na, tə gwaɗ nəteye Yahuda hay. Ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay,
nəteye ndo i Fakalaw hay.
10 «Mazlambar ka sumeye ɗəretsətseh, ane tuk na, kâ dzədzarum bay. Tsəne!
Mazlambar Fakalaw ma gəsiye siye i ndo hay mə walaŋ kurom ma piye tay
ha a daŋgay hərwi madzədzam kurom. Ka sumeye ɗəretsətseh məhəne kuro.
Kwa ta kəɗiye kurom bəbay na, səmumay naha, kâ gərum ha mədzal gər
abəra ka Mbələm bay. Andza niye, na vəlakumeye magogoy kurom na, sifa
nakə ma ndəviye bay aye.
11 «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
aye: Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye na, ta mətiye
məməte masulo eye sa bay.»

---

* **2:7** Madazlay i wu hay 2.8-9.

Ɗerewel nakə Yesu a slərataɣ naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Pergam aye

12 Ndo niye a gweɗeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i
Mbələm nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
neheye ma gəma i Pergam aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə maslalam faya matasla eye
hepepe diye sulo sulo aye. 13 Təv nakə nəkurom mandza eye mə ɗəma aye
na, na sər. Nəkurom mandza eye ma təv nakə Fakalaw neŋgeye bəy eye mə
ɗəma aye. Kwa ahəl nakə tə kəɗ Aŋtipas ndo nakə a tsikawa bazlam ga kame
i ndo hay tebiye neŋgeye ndo ga aye na, ka gərum ga ha bay, ka pum mədzal
gər kurom ka neŋ huya. Tə kəɗ na mə walaŋ kurom ma gəma kurom ma təv
nakə Fakalaw mandza eye mə ɗəma aye, ada ɗuh huya faya ka ɗumeye ha
parakka neŋ na, bəy kurom.

14 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese hay andaya mə walaŋ kurom. Ndo
hay andaya mə walaŋ kurom faya ta pay bəzay a matətike i Balam nakə ahəl
niye aye.† A tətikay a Balak ma dzəgədiye tay ha Israyel hay a mənese. A vatay
gər hərwi ada tâ həpəɗ slo i kule, ada tâ ge madama dərmak. 15 Siye hay mə
walaŋ kurom faya ta giye andza niye dərmak. Nəteye faya ta pay bəzay a wu
nakə ndo i Nikolas hay‡ faya ta tətikiye.

16 «Mbəɗum ha mede kurom. Taɗə ka mbəɗum ha mede kurom bay na, na
diye naha mazlambar ka təv kurom ta maslalam nakə ma deyeweye abəra
mə bazlam aye, na giye ha vəram ka ndo kurom niye hay.

17 «Ndo neheye zləm andaya faya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
aye.

«Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka dəretsətseh aye na, na vəlateye
ɗaf nakə ɗaɗa ndo hay ta ŋgataɣ bay aye. Na vəlateye kwar herre eye, məzele
weɗeye mawatsa eye ka kwar eye niye. Məzele niye na, ndəray a sər bay.
Mata sərе na, ndo nakə ka təma na a həlay aye.»

Ɗerewel nakə Yesu a slərataɣ naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Tiyatir aye

18 Ndo niye a gweɗeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i
Mbələm nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
neheye ma gəma i Tiyatir aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, Wawa i Mbələm. Ɗəre ŋgay na, andza ɗərneh i
ako. Sik ŋgay hay a dəv andza ɓəre nakə tə pa ako aye.

19 «Na sər ha məsler kurom hay. Na sər ha ka wuɗum ndo hay ada faya ka
pumeye mədzal gər kurom ka neŋ huya. Na sər ha faya ka səmumeye naha a
ɗəretsətseh. Na sər ha na, faya ka dzənumeye siye i ndo hay dərmak ada wu
nakə faya ka gumeye anəke aye na, a ze nakə ahəl niye aye.

20 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walaŋ kurom. Ŋgwas
niye tə zalay Zizabel aye na, ka vəlumay tsəveɗ məndze mə walaŋ kurom.
A gwaɗ neŋgeye na, ndo məɗe ha bazlam i Mbələm. Ane tuk na, neŋgeye
faya ma vateye gər a ndo i məsler ga hay, neŋgeye faya ma tətikateye məge
madama ada ka mahəpəɗe slo i kule. 21 Na paslay həlay eye hərwi ada mâ
mbəɗa ha mede ŋgay, ane tuk na, a say bay, neŋgeye faya ma giye madama
huya.

† **2:14** Zəba mə Məpesle 31.16, 22.1–25.9. ‡ **2:15** Məsine i Yuhana 2.6.

22 «Hərwi niye, na vəleye ɗəretsətseh haladzay, ma siye ɗəretsətseh ka təv məhəne ŋgay. Ndo neheye tə gawa madama dziye na, ta siye ɗəretsətseh haladzay dərmak. Taɗə ta gər ha mezeleme tay ada ta gər ha mezeleme tay bay na, ta mətiye. 23 Na bəbazliye tay ha wawa ŋgay hay hərwi ada məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma wal wal tebiye tâ sər ha na, wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə gər tay ada wu nakə a yatay a gər aye, neŋ na sər ha tebiye. Nəkurom tebiye na vəlakumeye magogoy kurom na, ɗa ka məsler nakə ka gum aye.

24 «Ane tuk na, nəkurom siye neheye ma gəma i Tiyatir ka pumay zləm a bazlam i ŋgwas niye təbey aye, wu nakə ndo hay tə zalay wu maŋgaha eye i Fakalaw aye na, nəkurom ka sərum təbey. A nəkurom na, bazlam mekeleŋ eye andaya nakə na tsikakumeye bay. 25 Wu nəte na, pum na wu nakə ka tətikumeye a gər ɓəŋɓəŋ lele hus a pat nakə na maweye.

26 «Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye ada faya ta giye wu nakə a yeŋ a gər aye hus ka mandəve i məndzibəra na, na vəlateye gədaŋ ka slala i ndo hay tebiye. 27 Na vəlateye gədaŋ andza gədaŋ nakə Bəba a vəleŋ aye dərmak. Ta ləviye ndo hay ta gədaŋ, ta bəbazliye tay ha ndo i sewɗ hay andza ndo nakə ma həɓiye tay ha guram i səŋgəle hay ndəslof ndəslof aye. 28 Na vəlateye bamta§ nakə a dəv ta mbələmɗa aye dərmak.

29 «Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

3

Ɗerewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Sardes aye

1 Ndo niye a gweɗeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbələm nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Sardes aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə Məsəfəre i Mbələm tasəla mə hələy ŋgay aye ada wurzla hay tasəla mə hələy ŋgay aye dərmak. Na sər wu nakə faya ka giye aye. Ndo hay faya ta ɗəslakumeye ha gər tə gwaɗ ka hutum sifa, azlakwa ɗuh nəkar andza maməta eye.

2 «Pəɗekum, gum gədaŋ bəna ka mətumeye tsaɗək tsaɗək hərwi na zəba faya məsler kurom ka ɗəre i Mbələm na, tsəɗaŋŋa zuk bay. 3 Dzalum na, ka wu nakə ka tsənum ahəl niye aye ada ka təmum bazlam i Mbələm na, ma kəkay aye ada mbəɗum ha mede kurom. Niye na, pum na a ɗərev kurom. Taɗə ka pəɗekum bay na, sərum ha na diye naha ka təv kurom. Ane tuk na, na diye naha a hələy waray na, ka sərumeye ha bay. Na diye naha andza məkal.

4 «Ane tuk na, ndo siye hay andaya mə walaŋ kurom ma gəma i Sardes, nəteye ta ge ndəluɓ ka peteked tay təbey. Nəteye na, tə yeŋ a gər lele. Ta piye peteked herre eye ka bo ada nəmaa diye ka bo dziye.

5 «Andza niye, na kalateye ka bo peteked herre eye a ndo neheye tə səmay naha tə ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye. Ta watsa məzele tay a ɗerewel nakə tə watsa a ɗəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Ɗaɗa na mbatiye ha məzele tay abəra mə ɗerewel nakay bay. Na ɗiye tay ha kame i Bəba ga Mbələm ada kame i gawla ŋgay hay, nəteye i ga hay.

§ **2:28** Bamta a ɗa ha na, Yesu. Zəba ma Məsine i Yuhana 22.16.

6 «Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Ɗerewel nakə Yesu a slərataу naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Filadelfi aye

7 Ndo niye a gweɗeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom
nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye
ma Filadelfi aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom
ada neŋgeye na, a raw me təbey. Kəle i bəy Davit na, mə həlay ŋgay. Taɗə ka
həndək abəra ma məgeɗ na, ndəray andaya ma sliye faya madərəzl na bay.
Taɗə ka dərəzl na məgeɗ na, ndəray ma sliye faya mahəndəke na bay.

8 «Na sər wu nakə faya ka gumeye aye. Na sər ha gədaŋ kurom na, tsekweŋ
tsa, ada azlakwa ka gum wu nakə a yeŋ a gər aye haɓe bəɗaw? Ka rəhumay
ha gər a bazlam ga, ka gwaɗum nəkurom na, ndo ga hay. Na həndək abəra ma
məgeɗ hərwi kurom, ndəray ma sliye faya madərəzle na bay. 9 Tsənum, anaŋ
wu nakə na giye ta ndo neheye nəteye ndo i Fakalaw hay aye. Faya ta tsikiye
tə bazlam, tə gwaɗ nəteye Yahuda hay, ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, ta
raw me ɗekɗek tsa. Na gateye kutoŋ, tâ yaw tâ dəkwakum gurmets. Ta səriye
ha na, na wuɗa kurom. 10 Nəkurom na, ka səmumay naha a bazlam ga andza
nakə na tsikakum səmumay naha aye. Hərwi niye, neŋ na tsəpiye kurom
hərwi ada kâ yum a ɗəretsətseh bay. Ɗəretsətseh nakay ma diye kwa ka way,
ma dziye tay ha ndo i məndzibəra hay tebiye. 11 Mazlambar na maweye.
Pum wu nakə ka tətik aye ɓəŋɓəŋ a gər hərwi ada mâ buwa fakuma abəra
magogoy kurom bay.

12 «Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye na, na piye tay
ha a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom ga andza sik i galak nakə tə lawa a wuzlah
i gay aye, ta ndziye ka tor eye. Wuray andaya nakə ma həharatay ahaya abəra
mə ɗəma aye bay. Na watsiye məzele i Mbəlom ga ka nəteye, ta məzele i gəma
i Mbəlom ga. Gəma niye na, Zerozelem weɗeye. Mbəlom ma sləraweye abəra
mə mbəlom. Na watsiye məzele ga weɗeye ka ndoweye neheye dərmak.

13 «Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre
Tsəɗaŋŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu
aye.»

Ɗerewel nakə Yesu a slərataу naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Lawdise aye

14 Ndo niye a gweɗeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i
Mbəlom nakə faya ma tsəpiye tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu neheye ma Lawdise aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə tə zalay “Mâ təra andza
niye” aye. Faya ma ɗiye ha wu nakə Mbəlom a ge aye, maraw me andaya
mə bazlam ŋgay kwa tsekweŋ bay. Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay
ŋgay.

15 «Na sər wu nakə faya ka gumeye. Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh
wal bay sa. Ka ndzumeye ma wuzlah eye gaŋgəlaŋlaŋŋa andza niye na, a
yeŋ a gər bay. 16 Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh kəgəbay daduk
daduk wal bay sa, nəkurom mandza eye ma wuzlah eye andza niye sa na,
na vənahiye kurom ahaya abəra mə bazlam ga.

17 «Ka gwaɗum nəkurom na, zlele eye, ka hutum wu hay tebiye, wuray
a kətsakum bay. Ane tuk na, nəkurom ɗəretsətseh eye hay, ka gum mə bo.
Nəkurom mətawak eye hay peteked andaya fakuma bay, nəkurom guluf eye

hay na, ka sərum bay. 18 Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye wu nakə ka gumeye. Səkəmum gura nakə ta lambaɗ ta ako, a dəv wuzl wuzl haladzay aye. Dumara, səkəmum mə gay ga hərwi ada kâ tərum zlele eye hay ta deɗek. Dumara, səkəmum peteked herre eye, kâ pum ka bo. Andza niye horoy ma gakumeye sa bay hərwi nəkurom bo kəriye sa bay. Səkəmum sidem i ɗəre, mâ dzəna kurom hərwi ada kâ ŋgatumay a wu hay sa.

19 «Neŋ na, ndo neheye na wuɗa tay ha aye na, na ŋgərəziye fataya, na ɗatay ha metsehe. Kə ge andza niye na, mbəɗum ha mede kurom, pumeŋ bəzay tə ɗərev kurom peteh. 20 Tsənum, na lətsiye ka həlay i məgeɗ ada na zaliye. Ndo nakə kə tsəne bədîɗay ga aye ada ka həndəkeŋ na məgeɗ na, na fələkwiye a gay ŋgay, nəmaa ndiye ɗaf salamay.

21 «Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye na, na vəlateye tsəveɗ hərwi ada tâ yaw, nəmaa ndziye ka təv məndze i bəy ga, andza neŋ na səmay naha, na ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye, ada neŋ ta Bəba ga, nəmay ndziye ma bəy ŋgay.

22 «Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

4

Məgeɗ mahəndəka eye mə mbəlom

1 Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu mekeleŋ.

Na ŋgatay a məgeɗ mahəndəka eye mə mbəlom, na tsəne bədîɗay i ndo nakə a ləv andza tolom a tsikeŋ me meeneŋ aye sa. A gweɗeŋ: «Tsalaw a gəma kanaŋ hərwi ada na ɗakeye ha wu nakə ma giye bo kame mba aye.»

2 Kwayaŋŋa Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a yaw a zla ga. Tsa na, na ŋgatay a təv məndze i bəy mə mbəlom. Ndoweye mandza eye faya. 3 Ndo niye mandza eye na, da'ar ŋgay a wuzl ɗəre andza kwar nakə ŋgwalak eye, tə zalay *zaspe* ada *sardowan* aye. Kulay a lawara na təv məndze i bəy niye tuwzik. Kulay niye na, a wuzl ɗəre andza kwar ŋgwalak eye, tə zalay *emerod* aye dərmak.

4 Təv məndze hay kuro kuro sulo gər eye faɗ dandahtahha tə lawara na təv məndze i bəy niye. Madugula hay kuro kuro sulo gər eye faɗ mandza eye hay faya. Peteked neheye ka bo tay aye na, kweɗek kweɗek. Kwa way tə dzagwa i bəy mə gər. Dzagwa niye hay na, tə ŋgar ta gura. 5 Mawutseɗe i mbəlom a wutseɗew abəra ma təv məndze i bəy niye. Maləve i mbəlom a ləvaw abəra mə ɗəma dərmak. Kame i təv niye na, wuye hay andaya tasəla andza lalam, ako faya a dəv haladzay. Wu niye hay tasəla andza lalam aye, nəteye na, məsəfəre neheye tasəla mandza eye kame i Mbəlom aye. 6 Kame i təv məndze i bəy niye na, wuye andaya andza dəlov, a wuzl ɗəre andza malam, ɗəre a ye abəra mə ɗəma kwetseh kwetseh.

Wu hay faɗ tə lawara na təv məndze i bəy a wuzlah. Wu niye hay na, wu neheye ta məsəfəre tay aye. Ta dəba, ɗəre andaya fataya ada ta diye i me ɗəre andaya fataya, ŋgurti ŋgurti. 7 Wu niye makurre aye na, a ndzəkit bo zil, masulo eye a ndzəkit bo vo'ar i sla wawa eye, mamahkar eye na, da'ar ŋgay a ndzəkit bo ndo zezeŋ ada mafaɗ eye a ndzəkit bo matsəv nakə faya ma tsəviye aye. 8 Wu neheye faɗ aye na, kwa way ta gwezleviyek eye hay faya məkwa məkwa. Ka gwezleviyek niye hay ɗəre hay fataya haladzay ta dəba eye kwa tə huɗ eye ndotsndotstsa. Ta həpat kwa ta həvaɗ faya ta giye dəmes huya, tə gər ha bay. Ma dəmes tay niye na, tə gwaɗ:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom nəkar na, tsəɗaŋŋa

kwa mənese andaya ka təv yak bay,
nəkar gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye,
nəkar andaya kwa ahəl niye, nəkar andaya anəke, ada ka deyeweye.»

9 Andza niye, wu neheye faɗ aye na, tə gawa dəmes ada ta zambaɗaway a
Mbəlom nakə mandza eye ka təv məndze i bəy ŋgay aye ada a neŋgeye nakə
ma ndziye ka tor eye. Tə ɗəslay ha gər, tə gay sɨsœ. 10 Ahəl nakə tə gawa ha
andza niye na, madugula neheye kuro kuro faɗ aye ta dəkwawa gurmets
kame i Mbəlom, neŋgeye nakə mandza eye ka təv məndze i bəy ŋgay aye ada
neŋgeye mandza eye ka tor eye. Tə ɗəslaway ha gər, ta tsakwawa dzagwa i
bəy niye hay mə gər tay aye tə pawa kame ŋgay, tə gwaɗ:

11 «Bəy Maduweŋ may Mbəlom,
nəkar na, ka sla ɗa,
ndo hay tâ ɗəslaka ha gər,
tâ zambaɗaka ta deɗek
ada gədaŋ a yaw na, mə həlay yak.
Hərwi maa ge wu hay tebiye na, nəkar,
wu neheye a ge bo na,
hərwi a saka wu neheye tebiye tâ ge andaya.»

5

Ta zambaɗay a ndo nakə a tərа andza wawa i təɓaŋ i Mbəlom aye

1 Tsa na, na ŋgatay a ɗerewel mə həlay i ndo nakə mandza eye ka təv məndze
i bəy aye. Ɗerewel niye na, magəsa eye mə həlay i mənday. Tə watsa faya wu
na, diye sulo sulo. Tə paɗa na ka bo. Tə gəs na tə wu məgəse ɗerewel təv tasəla
hərwi ada mâ həndək bay.

2 Ma dəba eye na ŋgatay a gawla i Mbəlom gədaŋ eye, a tsətsah ta magala, a
gwaɗ: «Way nakə ŋgwalak eye kame i Mbəlom kə sla ɗa mapəle faya abəra wu
məgəse ɗerewel ada ma həndəkiye na aye na, way?»

3 Ane tuk na, ndəray kwa nəte nakə ma sliye faya mahəndəke ada ma zəbiye
ka wu nakə mə ɗəma aye na, andaya bay tebiye. Mə mbəlom, ka dala, ma bəɗ,
kwa ka waray, ndəray andaya bay. 4 Na tuwa haladzay hərwi ndəray andaya
ŋgwalak eye kame i Mbəlom nakə ma sliye mahəndəke ɗerewel ada ma zəbiye
a ɗəma ɗəre aye na, andaya kwa nəte bay.

5 Ane tuk na, nəte mə walaŋ i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ
aye a gweɗeŋ: «Kâ tuwa bay, zəba dəre: Zil nakay na, a yaw abəra ma gwala i
Yahuda, neŋgeye gwala i Davit. Neŋgeye kə ŋgwasa ka wu hay tebiye, ma pəliye
ha wu məgəse ɗerewel neheye tasəla aye ada ma həndəkiye na ɗerewel.»

6 Tsa na, na ŋgatay a ndoweye, neŋgeye malətsa eye ma wuzlah i təv məndze
i bəy. Madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ aye tə wu neheye faɗ aye
tə lawara na a wuzlah. A ndzəkit bo na, wawa i təɓaŋ, andza ta kəɗ na ahəl
niye nəte. Dəram ka gər ŋgay tasəla ada ɗəre andaya faya tasəla dərmak. Ɗəre
neheye tasəla aye na, məsəfəre neheye kame i Mbəlom aye, Mbəlom faya ma
slərіye tay ha ka məndzibəra tebiye.

7 Wawa i təɓaŋ niye a ye ka təv i ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy
aye. A ye naha na, a təma na ɗerewel abəra mə həlay i mənday ŋgay.

8 A təma faya abəra ɗerewel niye na, wu neheye faɗ aye ta madugula
neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ aye ta dəkw gurmets kame ŋgay. Nəteye
niye tebiye kwa way ta gandzaval mə həlay ada ŋgwalak i gandayah hay
mavəɗa eye ta gura andaya fataya dərmak maraha eye hay tə wu eye andaya

tə pawa faya ako na, a ze huŋŋa. Wu niye a ze huŋŋa eye na, maɗuwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ta ɗuwulaway naha me aye.
9 Tə ge dəmes weɗeye. Ma məge dəmes tay nakə faya ta giye na, tə gwaɗ:
«Nəkar na, ka sla ɗa matəme ɗerewel nakay
ada mahəndəke na wu nakə tə gəs ha aye deɗek.
Hərwi ta kəɗ kar andza wawa i təɓaŋ nakə tə kəɗaway a Mbəlom aye,
ada ka səkəmatay ahaya ndo hay abəra mə mezeleme tə bambaz yak,
ka həlatay ahaya ka təv i Mbəlom.
Kwa nəteye na, gwala waray,
kwa tə tsik me i gəma waray,
kwa slala waray,
kwa nəteye mandza eye ma gəma waray,
nəkar ka həlatay ahaya ka təv i Mbəlom.
10 Ka təra tay ha ndo yak hay, nəkar ka ləvateye gər.
Ka təra tay ha ndo məvəlay wu a Mbəlom
hərwi ada tâ gay məsler a Mbəlom,
ada nəteye ta təriye bəy ka məndzibəra tebiye.»
11 Tsa na, na ŋgatatay a gawla i Mbəlom hay, gwezem gwezem haladzay ma pasliye bo bay. Tə lawara na təv məndze i bəy ada wu neheye faɗ aye ta madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ aye teleleviw a wuzlah. Na tsəne dəmes tay. 12 Tə gawa dəmes ta magala, Tə gwaɗ:
«Wawa i təɓaŋ nakə tə kəɗ na aye na,
gədaŋ tebiye mə həlay ŋgay,
zlele tebiye na, i ŋgay,
a sər wu hay tebiye,
neŋgeye gədaŋ eye.
Neŋgeye na, kə sla ndo hay
tâ ɗəslay ha gər ada tâ zambaɗay.
Zəba faya təday, neŋgeye na, məzlaɓ eye.»
13 Tsa na, na tsəne məge dəmes i wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye. Wu neheye mə mbəlom aye, neheye ka məndzibəra aye, neheye ma bəɗ aye, neheye ma dəlov aye, tə gawa dəmes tay eye, tə gwaɗ:
«Zambaɗakway a ndo nakə neŋgeye mandza eye ka təv məndze i bəy aye
ada a ndo nakə neŋgeye andza wawa i təɓaŋ aye,
ɗəslakwatay ha gər.
Gədaŋ tebiye a yaw na, abəra ma nəteye.
Zəba, nəteye na, məzlaɓ eye hay ka tor eye.»
14 Wu neheye faɗ aye ta mbəɗa faya tə gwaɗ: «Mâ təra andza niye!» Madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ aye na, ta dəkw gurmets kame i ndo neheye nəteye mandza eye ka təv məndze i bəy aye ada tə ɗəslatay ha gər.

6

Wawa i təɓaŋ a dazlay a məpəle ha wu neheye təsəla tə ɓar ha ɗerewel aye

1 Ahəl nakə Wawa i təɓaŋ a təma ɗerewel a həlay, a dazlay məpəle ha wu neheye təsəla tə ɓar ha ɗerewel aye na, na ŋgatay. A pəla ha nəte. Tsa na, na tsəne mətsike me abəra mə walaŋ i wu neheye faɗ aye, mətsike me ŋgay niye a ləv andza maləve i mbəlom, a gwaɗ: «Dara!» 2 Tsa na, na ŋgatay a pəles kuɗekuɗek eye. Ndo mandza eye faya, tə lalaŋ eye mə həlay. Tə pay dzagwa i bəy a gər. Mata sle ka wu hay tebiye na, neŋgeye. A ye məge vəram ada ma ŋgwasaweye fataya.

3 Wawa i təɓaŋ niye a pəla ha masulo i wu neheye tə ɓar ha ɗerewel aye.
Na tsəne mətsike me abəra mə walaŋ i wu neheye faɗ aye, masulo eye mə
walaŋ tay, a gwaɗ sa: «Dara!» 4 Tsa na, pəles neŋgeɗ a yaw. Pəles niye na, a
zəba ndozza andza ako. Ndo nakə mandza eye faya aye na, tə vəlay gədaŋ ka
məzle vəram, maye ha ka məndzibəra hərwi ada ndo hay tâ kəɗ bo. Tə vəlay
maslalam bagwar eye a həlay.

5 Tsa na, Wawa i təɓaŋ a pəla ha mamahkar i wu neheye tə ɓar ha ɗerewel
aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walaŋ i wu neheye faɗ
aye, mamahkar eye mə walaŋ tay a wuda, a gwaɗ sa: «Dara!» Kwayaŋŋa,
na ŋgatay a pəles a zəba zeŋzeŋ. Ndo nakə mandza eye faya aye na, agwada
mə həlay ŋgay. 6 Na tsəne maləve i wu mə walaŋ i wu neheye faɗ aye andza
mətsike me i ndo. A gwaɗ: «Suloy nakə tə ge faya məsler hwapat aye a sla
wuray bay. Ta səkəmiye daw agwada nəte tsa. Taɗə bəle na, ta səkəmiye
agwada mahkar.» A gwaɗ sa: «I mal ta guzom na, ka nas ha bay.»

7 Wawa i təɓaŋ a pəla ha mafaɗ i wu neheye tə ɓar ha ɗerewel aye. Tsa na,
na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walaŋ i wu neheye faɗ aye, mafaɗ
eye mə walaŋ tay a wuda, a gwaɗ: «Dara!» 8 Tsa na, na ŋgatay a pəles mekeleŋ
eye a yaw. Mazəbe ŋgay eye na, a zəba kulah kulah andza geŋgis. Ndo nakə
mandza eye faya aye na, məzele ŋgay Mədahaŋ nakə ma kəɗiye ndo hay aye.
Ndo nakə tə zalay Təv Məndze i Mədahaŋ hay aye na, faya ma pay bəzay. Ta
ŋgəna ha məndzibəra faɗ. Tə vəlatay nəte ada tə vəlatay faya gədaŋ hərwi ada
tâ bəbazl tay ha ndo hay abəra mə ɗəma. Ta bəbazliye tay ha ta maslalam
ada siye hay ta mətiye tə may, siye hay ta mətiye ta ɗəvats ada wu i pesl hay
ta bəbazliye tay ha.

9 Wawa i təɓaŋ a pəla ha mazlam i wu neheye tasəla tə ɓar ha ɗerewel aye.
Tsa na, na ŋgatatay a ndo neheye tə kəɗ tay ha ahəl niye aye ma huvo i təv
məvəlay wu a Mbəlom aye. Ndo neheye tə kəɗ tay ha ahəl niye na, hərwi ta
təma bazlam i Mbəlom ada hərwi nakə tə ɗawa ha parakka aye.

10 Ta wuda ta magala, tə gwaɗ: «Bəy Maduweŋ may nəkar na, tsəɗaŋŋa.
Nəkar ka tsik na, deɗek huya. Ndo neheye ka məndzibəra tə kəɗaw may aye,
ka gateye sariya na, kəɗay? Ka gateye ɗəretsətseh na, kəɗay?»

11 Tsa na, nəteye tebiye tə pa fataya peteke ɗ kuɗekuɗek eye. Tə
gwaɗatay: «Həbum tsekweŋ təmaɗ təday, hərwi nəkurom tebiye kurom eye
ka ndəvumaw zuk bay. Ndo mekeleŋ eye hay andaya, nəteye malamar
kurom neheye faya ta gay məsler a Mbəlom aye. Kutoŋ ndo hay ta kəɗiye
tay ha təday andza nəkurom neheye tə kəɗaw kurom aye dərmak.»

12 Wawa i təɓaŋ niye a pəla ha maməkwa i wu neheye tasəla tə ɓar ha
ɗerewel aye. Kwayaŋŋa a pəla faya abəra na, məndzibəra a ɓəl haladzay
dzekiɓ dzekiɓ. Pat a mbəɗa andza peteke ɗ zeŋzeŋ eye i mətuwe mədahaŋ.
Kiye na, a təra ndozza andza bambaz. 13 Wurzla hay tə kutsaw abəra ma
magərmbəlom ɓəramama ka dala andza mandaɓalak i gurov neheye mətasl
a kutsa ahaya abəra mə gərɗaf aye. 14 Magərmbəlom a dze tatəh andza tə paɗa
ɗerewel. Dala neheye malawara eye ta dəlov aye ti ye abəra ka təv məndze
tay hay. Mahəmba hay tə lətse abəra ka təv tay hay, ti ye a təv eye.

15 Ndo neheye ka məndzibəra aye tə ŋgaha bo tebiye, ta hway, tə ŋgaha bo a
bəɗ hay ada tə tsal a mahəmba mata ŋgehe bo a lar. Beke hay ta ndo neheye
nəteye beke hay bay aye, nəteye tebiye ta hway tə ŋgaha bo. Kwa bəy hay ada
bagwar hay, kwa bəy i sidzew hay, kwa ndo i zlele hay ta gədaŋ eye hay aye,
nəteye tebiye ta hway. 16 Tə zalatay ka bo a mahəmba ada a hotokom hay,
tə gwaɗ: «Mbəzlumaw famaya ada kâ ŋgahum may tey, hərwi ada ndo nakə

mandza eye ka təv məndze i bəy aye mâ ŋgatamay bay. Sa na, hərwi ada Wawa
i təɓaŋ mâ gəs may ta sariya bay, 17 hərwi hələy i məgəse ndo hay a sariya kə
ndislew. Pat eye niye na, ndəray andaya masəmay naha bay.»

7

Gawla i Mbəlom a ge ŋgoɗgor ka ndo i Mbəlom hay ka daʾar

1 Ma dəba eye na, na ŋgatatay a gawla i Mbəlom hay faɗ, nəteye malətsa eye
ka kokway i məndzibəra faɗ. Faya ta geye me a mətasl neheye faɗ ka kokway
i məndzibəra hərwi ada tâ vəzl ka məndzibəra bay ada tâ lamay a dala bay,
kwa a dəlov, kwa a gərɗaf hay, tâ lamay bay.

2 Na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋgeɗ, a yaw mə bəzay. Mə hələy ŋgay na,
wu məge ha ŋgoɗgor ka ndo i Mbəlom hay, i Mbəlom nakə neŋgeye ma ndziye
ka tor eye. A zalatay a siye i gawla i Mbəlom neheye faɗ aye hərwi Mbəlom a
vəlatay gədaŋ ka mənese ha dala ta yam. A zalatay ta magala, 3 a gwaɗatay:
«Kâ nasum ha dala, yam ada ta dərizl i gərɗaf hay zuk bay. Həbum, nəmaa
giye ŋgoɗgor i Mbəlom ka ndo i məsler i Mbəlom hay təday.»

4 Tsa na, ndo neheye tə ge fataya ŋgoɗgor aye nəteye nday na, tə tsikeŋ.
Nəteye gwezem temerre tə kuro kuro faɗ gər eye faɗ. Ndo neheye na, ti yaw
ma gwala i Israyel hay tebiye. 5 Gwala i Yahuda nəteye 12 000, gwala i Ruben
12 000, gwala i Gad 12 000, 6 gwala i Aser 12 000, gwala i Naftali 12 000, gwala
i Manase 12 000, 7 gwala i Simeyoŋ 12 000, gwala i Levi 12 000, gwala i Isakar
12 000, 8 gwala i Zabulon 12 000, gwala i Yusufa 12 000, gwala i Bendzameŋ
12 000. Ndo neheye tebiye ta ge fataya ŋgoɗgor i Mbəlom aye.

Ndo neheye haladzay ti yaw ma slala hay wal wal aye

9 Ma dəba eye na, na ŋgatay a ndo hay haladzay mbərzəzza, ma pasliye bo
bay. Ti yaw abəra ma gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ti yaw na,
kwa abəra ma gəma waray, kwa ma gwala waray, kwa ma slala waray, kwa
neheye tə tsik me i gəma waray waray aye. Nəteye tebiye kame i təv məndze i
Bəy kame i Wawa i təɓaŋ. Nəteye tebiye tə peteked kweɗek kweɗek eye ka bo
ada nəteye tebiye ta hawal i gərɗaf nakə tə zalay təɓah aye mə hələy tay hərwi
mazambaɗay a Mbəlom. 10 Ta wuda ta magala, tə gwaɗ:

«Mandza eye ka təv məndzay i bəy na, Mbəlom kway ada Wawa i təɓaŋ,
maa mbəl may ha na, nəteye.»

11 Gawla i Mbəlom hay tebiye, tə lawara na təv məndze i bəy ada madugula
neheye kame i Mbəlom aye ada ta wu neheye faɗ aye, tə lawara tay ha a
wuzlah. Tsa na, ta dəkway gurmets, tə ɗəslay ha gər a Mbəlom. 12 Tə gwaɗ:

«Ayaw, mâ təra andza niye!
Məzlaɓ na, mə hələy i Mbəlom kway,
neŋgeye a sər wu, neŋgeye gədaŋ eye.
Gakway sɨsœ, ɗəslakway ha gər,
zambaɗakwa ha ka tor eye.
Zəbum, neŋgeye na, bagwar eye deɗek! Amen!»

13 Nəte mə walaŋ i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ aye, a
tsətsah fagaya, a gweɗeŋ: «Ka sər tay ha ndo neheye tə peteked kweɗek
kweɗek eye ka bo aye ɗaw? Ti yaw na, məŋgay?»

14 Na mbəɗay faya, na gwaɗay: «Ŋgalaka, neŋ na sər bay. Maa sər ɗuh na,
nəkar bəɗaw?»

A mbəɗeŋ faya, a gweɗeŋ: «Neheye na, ndo neheye tə səmay naha a ɗəretsətseh bagwar eye. Nəteye na, ta bara na peteke ɗ tay hay hərwi ada mâ təra kweɗek kweɗek tə bambaz i Wawa i təɓaŋ.
15 Hərwi niye nakə nəteye mandza eye kame i təv məndze i bəy Mbəlom huya aye.
Faya ta zambaɗeye mə gay ŋgay pat pat, ta həpat kwa ta həvaɗ.
Ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye,
faya ma gateye gər.
16 Nəteye na, may ma gateye sa bay,
yam ma gateye sa bay dərmak.
Pat ma wuriye fataya sa bay,
wuray kwa tsekweŋ ma fəkiye tay ha andza pat sa bay,
kwa wu waray ma wuriye fataya sa bay,
17 hərwi Wawa i təɓaŋ niye ma wuzlah i təv məndze i bəy niye
ma təriye ndo mətsəkure tay.
Ma diye tay ha ka yam nakə ma vəliye sifa aye.
Mbəlom ma takaɗatay na yam ɗəre abəra ka ɗəre.»

8

Wawa i təɓaŋ a pəla ha maduk i duk i matasəla i wu nakə tə ɓar ha ɗerewel aye

1 Ma dəba eye na, Wawa i təɓaŋ a zla ɗerewel niye sa, a pəla ha faya abəra maduk i duk i wu nakə matasəla eye a zəkaw aye. A pəla ha na, wu hay tebiye mə mbəlom tə ndza ɗeɗîk hus a mənit kuro kuro mahkar.
2 Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, nəteye malətsa eye kame i Mbəlom aye. Tə vəlatay tolom hay tasəla.
3 Gawla i Mbəlom neŋgeɗ andaya ta gəse mə həlay. Gəse niye na, maŋgara eye ta gura. Gəse niye maŋgara eye ta gura eye na, tə fəkaway a ɗəma wu nakə a ze huŋŋa eye a Mbəlom. Neŋgeye na, a yaw a lətse ka tsakay i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Ta pay a ɗəma wu nakə tə fəkawa aye haladzay, mâ fəka hərwi ada geŋgis eye ada maɗuwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tâ tsal, tâ husa ka təv i Mbəlom. A fəka wu niye ka təv məfəke wu nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom kame i təv məndze i Mbəlom.
4 Geŋgis i wu niye faya ma fəkiye, a yaw abəra mə həlay i gawla i Mbəlom, a tsal ka təv i Mbəlom. Andza niye, maɗuwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a husa ka təv i Mbəlom, Mbəlom a tsəne.
5 Tsa na, a zla gəse niye maŋgara eye ta gura eye, a zla ako ma təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. A pa na a gəse, a rah ha. Tsa na, a kala ahaya ka məndzibəra. A kala ahaya na, maləve i mbəlom a ləv haladzay, mawutseɗe hay ta wutseɗe ada dala a ɓəl haladzay dzekiɓ dzekiɓ.

Tolom hay tasəla

6 Tsa na, gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, tə ləva bo ta tolom hay hərwi məfe.
7 Tsa na, makurre a fa tolom ŋgay. A fa na, ndzalala, ako, bambaz, tə dzapa ka bo. Tə kutsaw ka məndzibəra. Kwayaŋŋa məndzibəra a ŋgəna ka bo abəra təv mahkar, nəte ŋgay eye a təma təlmeɗ təlmeɗ. Dərizl i gərɗaf hay, ada guzer ŋgəɗîz eye, ta təma tebiye heriyew heriyew.
8 Masulo i gawla i Mbəlom a fa tolom ŋgay. A fa na, tə zla wuye bagwar eye andza mahəmba i ako, faya ma təmiye. Tə kal ha a bəlay bagwar eye. Bəlay niye a ŋgəna mahkar, neŋgeɗ nəte a təra bambaz. 9 Mamahkar i wu neheye

nəteye mandza eye ma yam niye a təra bambaz aye tə mət tebiye. Kwalalaŋ i yam hay tebiye tə nas ma təv eye niye.
10 Gawla i Mbəlom mamahkar eye a fa tolom ŋgay. A fa na, wurzla bagwar eye a ŋgwaɗəduɗ, a kalaw abəra ka magərmbəlom. A təma zləkəɗzləkəɗ andza ɗərneh i ako. A dəɗ ka dəlov neheye ta ŋgəna mahkar aye ada ka bəɗiyem hay, a nas tay ha. 11 Wurzla niye na, məzele ŋgay Ɗuwekeke. Neŋgeɗ na, a təra ɗuwekeke. Ndo neheye ta sa yam niye na, ta mət haladzay hərwi a ge ɗuwekeke.
12 Gawla i Mbəlom mafaɗ eye a fa tolom ŋgay. A fa tolom ŋgay niye na, a kəɗ tay ha pat ta kiye ada tə wurzla hay. Nəteye na, andza maɗəsa eye hay təv mahkar. Təv nakə tə kəɗ a ɗəma aye na, a zəba zəŋzəŋ. Andza niye nəteye ta dəv lele sa bay. Həpat ta həvaɗ ta ŋgəna təv mahkar. Diye i pat neŋgeɗ nəte na, a dəv ta həpat sa bay ada diye i kiye neŋgeɗ nəte bəbay na, a dəv ta həvaɗ sa bay.
13 Na zəba ɗəre na, na ŋgatay a matsəv faya ma tsəviye ka magərmbəlom. A wuda ta gədaŋ, a gwaɗ: «Waaw! Gadzi bo kurom i mey, gadzi bo kurom i mey, nəkurom ndo i məndzibəra hay na, ka hutumeye ɗəretsətseh. Siye i gawla i Mbəlom mahkar na, ta fa tolom tay zuk bay. Ahəl nakə aza ta fa aye na, ɗəretsətseh ma deyeweye ka məndzibəra haladzay.»

9

1 Gawla i Mbəlom mazlam eye a fa tolom ŋgay. A fa tolom ŋgay niye na, na ŋgatay a wurzla a dəɗaw abəra ma magərmbəlom ka dala. Tsa na, tə vəlay kəle i mahəndəke abəra ka bəɗ nakə kutsik bagwar eye fakalaw hay mandza eye mə ɗəma aye. 2 Wurzla niye a həndək abəra mə ɗəma na, geŋgis a ndohwaw abəra mə ɗəma andza zler i ako. Geŋgis niye a dərəzl ka pat tekəɗəgəm, ɗəre a zəba bay tebiye zəŋzəŋ.
3 Tsa na, dzaray a bətsakwaw abəra ma geŋgis niye ka dala. Tə vəlatay gədaŋ i mədze ndo andza hərdəde hay. 4 Tə gwaɗatay: «Kâ həpəɗum guzer bay, kâ nasum ha dərizl i gərɗaf bay, wu neheye tə ndzohwaw aye tebiye kâ nasum tay ha bay. Gumatay ɗəretsətseh na, a ndo neheye ŋgoɗgor i Mbəlom ka da'ar tay bay aye.» 5 Ta vəlatay tsəveɗ ka məkəɗe ndo hay mədahaŋ eye bay. Tə gwaɗatay: «Gumatay ɗəretsətseh.» Ta gateye ɗəretsətseh na, kiye zlam. Ɗəretsətseh niye na, andza məwure i hərdəde. 6 A həlay niye na, ndo hay ta pəliye məmətе ada tâ mət hərwi ada ɗəretsətseh mâ gatay sa bay. Ane tuk na, ta hutiye məməte bay. Məməte ma deyeteye a gər haladzay, ane tuk na, ta hutiye məməte bay mədahaŋ ma hwiye fataya abəra.
7 Dzaray niye hay ta ndzəkit bo andza pəles neheye tə gawa vəram aye. Wuye hay ka gər tay andza dzagwa i bəy nakə tə ŋgar ta gura aye. Da'ar tay a ndzəkit bo i ndo zezeŋ. 8 Məkwets tay na, zəbol eye andza məkwets i ŋgwas hay, ada zler tay hay andza zler i ziil. 9 Tə ɓar ɗərev tay hay tə wuye andza peteked i vəram tə ŋgar ta ɓəre aye. Gwezleviyek tay hay tə ge zləm huwwa andza muta i pəles neheye nəteye haladzay faya ta diye a vəram aye. 10 Hutel fataya andza hutel i hərdəde hay ada ta dzatay ha a ndo hay ta hutel niye hay dərmak. Mata vəlatay gədaŋ ka mədzatay a ndo hay kiye zlam na, hutel tay niye hay. 11 Bəy tay na, gawla nakə a ləvay gər a bəɗ nakə kutsik bagwar eye Fakalaw mandza eye mə ɗəma aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Abaddoŋ. Tə bazlam i Gərek bəbay tə zalay Apoliyoŋ. Andza məgweɗe: Neŋgeye ndo mabəbezle wu hay.
12 Ɗəretsətseh makurre eye ki ye abəra mə ɗəma. Siye ɗəretsətseh hay sulo ta deyeweye sa.

13 Gawla i Mbəlom maməkwa eye a fa tolom ŋgay. Na tsəne mətsike me a
tsənew abəra ka dəram i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye wal
wal faɗ. Təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom niye maŋgara eye ta
gura, mapa eye kame i Mbəlom. 14 A gwaɗay a gawla i Mbəlom maməkwa
eye: «Pəla tay ha gawla niye hay faɗ tə ɓar tay ha ka me i dəlov bagwar eye
niye tə zalay Efrat aye.» 15 Gawla neheye faɗ tə tsik fataya aye na, Mbəlom a
patay məpesle həlay hərwi ada tâ ge məsler ma məve eye niye, ma kiye eye
niye, ma məhəne eye niye ada ma ɓəre eye niye. Andza niye a həl tay ha na,
hərwi ada tâ ŋgəna ha məndzibəra təv mahkar. Təv nəte na, ta bəbazl abəra
mə ɗəma ndo hay kəɗats. Kwayaŋŋa ahəl nakə mətsike me niye a gwaɗay
a gawla i Mbəlom «Pəla tay ha» aye na, gawla i Mbəlom niye a ye, a pəla
tay ha. 16 Tsa na, sidzew hay haladzay ti yaw, nəteye mandza eye ka pəles
hay. Nəteye nday na, ta tsikeŋ. Nəteye na, gwezem temerre sulo madzəga
gwezem.

17 Ma məsine ga na, na ŋgatatay a pəles hay ada ta ndo neheye mandza eye
fataya aye. Nəteye na, petekeɗ i vəram ka bo slala mahkar. Siye hay ndozza
andza ako, siye hay a zəba mbəlommbəlom, siye hay a zəba kuɗewawa
kuɗewawa. Gər i pəles niye hay ta ndzəkit bo andza gər i ziɨl. Ako ta geŋgis
eye a ndohwaw abəra mə bazlam tay hay ada tə wu eye andaya a təmawa
wafafa andza wur i asana. 18 Ɗəretsətseh neheye wal wal mahkar aye a kəɗ
tay ha ndo hay. A kəɗ tay ha na, ma təv nakə a ŋgəna ha mahkar a zla nəte
aye. Ɗəretsətseh neheye wal wal mahkar aye na, ako, geŋgis ada tə wu nakə
a təma andza wur i asana aye. Tə ndohwaw abəra mə bazlam i pəles hay,
ta bəbazl tay ha ndo hay. 19 Andza niye, maa vəl gədaŋ a pəles hay ka məge
wu nakə lele bay aye a ndo hay na, bazlam tay. Ane tuk na, hutel tay hay tə
gawatay ɗəretsətseh a ndo hay dərmak. Hutel tay hay na, a ndzəkit bo dədœ,
gər fataya andza gər i dədœ, tə dzawa tay ha ndo hay.

20 Siye i ndo neheye ta zəkaw aye ta mət tə ɗəretsətseh neheye mahkar aye
bay, nəteye huya ta gər ha mezeleme tay bay. Nəteye faya ta ɗəslay ha gər a
fakalaw ada a kule neheye bo tay aye tə ŋgar aye. Faya ta ŋgariye kule niye
hay ta gura, siye hay ta ɓəre, tə kwar, tə mbəzew ada siye hay ta lambaɗ ta
mayako. Wu neheye na, tə ŋgatay a ɗəre bay, tə tsəne wuray kwa tsekweŋ bay,
ta həhal bay. Ane tuk na, nəteye faya ta ɗəslatay ha gər huya. 21 Ndo neheye
dərmak nəteye faya ta kəɗiye ndo hay huya. Ta gər ha məge masuwayaŋ bay.
Nəteye madaŋ eye hay ada ta məge madama, nəteye faya ta kəliye. Nəteye
faya ta giye huya andza niye, ta gər ha mezeleme bay.

10

Gawla i Mbəlom tə ɗerewel wawa eye

1 Ma dəba eye na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom mekeleŋ eye, gədaŋ eye
haladzay, a mbəzlaw mə mbəlom. Petekeɗ ŋgay nakə ka bo aye na, pazlay.
Kulay a lawara na gər ŋgay həndits. Da'ar ŋgay a wuzl ɗəre andza pat. Sik ŋgay
hay andza ɗərneh i ako. 2 Ɗerewel wawa eye mə həlay ŋgay, mahəndəka eye.
A pa na sik i həlay i mənday ŋgay ka gər i bəlay. Sik i həlay i gula na, a pa na,
ka dala. 3 A wuda ta magala. Mawude ŋgay niye na, a ləv andza maŋgərəze i
ziɨl. A wuda andza niye na, na tsəne maləve i mbəlom madzəga tasəla hərwi
mambəɗaw faya.

4 Na tsəne maləve i mbəlom niye na, haɓe a seŋ məwetse wu nakə a tsik
aye. Ane tuk na, na tsəne mətsike me mekeleŋ eye mə mbəlom, ndoweye a

gwaɗ: «Kâ watsa wu nakə maləve i mbələom a tsik aye bay. Bazlam neheye na, ndəray mâ sər bay.»
5 Gawla i Mbələom niye a pa na sik ŋgay nəte ka gər i bəlay, neŋgeɗ ka dala
aye na, a zla hələy i mənday a mbələom, 6 a mbaɗa ta məzele i Mbələom, hərwi
Mbələom na, ma ndziye ka tor eye, kə ge magərmbələom tə wu neheye mə ɗəma
aye tebiye, kə ge məndzibəra tə wu neheye mə ɗəma aye tebiye, kə ge bəlay tə
wu neheye mə ɗəma aye tebiye. Gawla i Mbələom niye a mbaɗa na, a gwaɗ:
«Wu nakay ma giye bo kwayaŋŋa anəke.» 7 A gwaɗ sa: «Aza gawla i Mbələom
matasəla eye kə fa tolom ŋgay na, Mbələom ma ndəviye ha wu ŋgay neheye
maŋgaha eye, ma giye andza nakə a tsikatay a ndo i məsler neheye ta ɗa ha
bazlam ŋgay aye.»
8 Ndo nakə a tsikeŋew me mə mbələom aye, a gweɗeŋew sa: «Do, zla ɗerewel
niye mahəndəka eye mə hələy i gawla i Mbələom nakə malətsa eye, sik ŋgay
nəte ka gər i bəlay, neŋgeɗ ka dala aye.»
9 Na ye ka təv i gawla i Mbələom niye, na həndzəɗ naha ka təv ŋgay, na
gwaɗay: «Vəleŋ ɗerewel wawa eye niye.»
A gweɗeŋ: «Zla, həpəɗ. Ka həpəɗiye na, ma tsəhəniye fakaya mə bazlam
andza wum. Ane tuk na, ka səɗaka na a huɗ na, ma təriye sərekeke.»
10 Tsa na, na zla ɗerewel niye mə hələy i gawla i Mbələom aye, na həpəɗ.
A tsəhən mə bazlam ga andza wum. Na səɗaka na a huɗ na, a təra ŋgway
sərekeke.
11 Tsa na, tə gweɗeŋ sa: «Ka ɗiye ha bazlam i Mbələom nakə ma tsikiye ka
slala wal wal aye, ka gəma hay, ka bəy tay hay aye. Kwa neheye tə tsik bazlam
i gəma hay wal wal aye, ka diye ka ɗatay ha.»

11

Ndo məhəle mbal i Mbələom hay sulo

1 Ma dəba eye na, tə vəleŋ sakwal andza wu məlәve wu nakə tə ləvawa ha
aye. Tsa na, tə gweɗeŋ: «Lətse, do ta ləva na gay i məvəlay wu a Mbələom ta təv
məvəlay wu a Mbələom. Pasla tay ha ndo neheye tə dəslaway ha gər a Mbələom
mə ɗəma aye. 2 Ane tuk na, kâ ləva na dalabəra eye nakə ma bəra aye bay,
gər ha andza niye hərwi Mbələom ka mbərəm məvəlatay ha a ndo neheye tə
sər na bay aye. Ta mbəzliye ha gəma niye tsəɗaŋŋa, gay i Mbələom mə ɗəma
aye ma kiye kuro kuro faɗ gər eye sulo. 3 Na slәriye tay ha ndo neheye sulo
ta tsikiye ka neŋ aye. Ta piye ka bo peteked i mətuwe mədahaŋ, ta diye ta
ɗiye ha bazlam a hələy niye. Andza məgweɗe na, ta ɗiye ha məhəne gwezem
temerre sulo tə kuro kuro məkwa.»
4 Nəteye na, dərizl i gərɗaf ha sulo, tə zalatay *olive*, lalam hay sulo dərmak.
Nəteye kame i Bəy Maduweŋ nakə faya ma ləviye məndzibəra aye.* 5 Taɗə
ndo məne ɗəre tay hay a satay məgatay wu ŋgwalak eye bay aye na, ako ma
ndohwaweye abəra mə bazlam tay, ma bəbazliye tay ha ndo məne ɗəre tay
niye hay. Ndo məne ɗəre tay hay ta mət na, andza niye, tsəveɗ andaya mətəme
bay. 6 Ahəl nakə faya ta ɗiye ha bazlam ga aye, ta sliye faya mətsikay me a
yam: «Kâ pa bay» hus a pat nakə ta ndəv ha aye. Ta sliye faya mətsikay me a
yam hərwi ada mâ təra bambaz. Ta sliye faya məvəlatay ɗəretsətseh a ndo i
məndzibəra hay wal wal andza nakə a satay aye.
7 Ane tuk na, ahəl nakə aza ta ndəv ha mətsike bazlam i Mbələom aye na,
wu i pesl eye andaya ma tsalaweye fataya ma bəɗ nakə kutsik bagwar eye,
ma giye fataya vəram. Ma sliye fataya, ada ma kəɗiye tay ha. 8 Mədahaŋ tay

* **11:4** Zəba mə Zakari 4.1-14.

na, ndəray ma liye bay. Ta ndziye ka dala barbarra eye, ma wuzlahgəma
bagwar eye nakə tə kəɗ mə ɗəma Bəy Maduweŋ tay aye. Məzele i gəma niye
hay na, Sodom ta Ezipt. 9 Mədahaŋ tay na, ndo hay ka məndzibəra ma gwala
hay wal wal ta deyeweye, kwa slala ka waray ka waray aye, kwa ndo neheye
tə tsik bazlam i gəma waray waray aye, kwa gəma hay, ta zəbiye ka mədahaŋ
tay məhəne mahkar tə məzaw. Ta kərahiye ndo hay tâ la tay ha bay. 10 Ma
deyeteye a gər a ndo i məndzibəra hay haladzay hərwi ta kəɗ tay ha ndo
neheye sulo aye. Ta giye magurlom, ta vəliye a bo wu kəriye. Ta ŋgwasiye
hərwi ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom neheye sulo aye ta gatay ɗəretsətseh a
ndo i məndzibəra hay haladzay tə bazlam i Mbəlom nakə faya ta ɗiye ha aye.
11 Ahəl nakə məhəne mahkar ta məzaw a ye abəra mə ɗəma na, Mbəlom a
vəzl məsəfəre ŋgay a ndo neheye sulo aye hərwi ada tâ huta sifa. Mbəlom
a vəzl a ɗəma məsəfəre ŋgay na, tə lətse ka mbəlom. Ndo neheye tebiye tə
ŋgatatay aye na, ta dzədzar haladzay. 12 Tsa na, ndo neheye sulo aye tə tsənew
mətsike me bagwar eye mə mbəlom, a gwaɗatay: «Tsalumaw kanaŋ a gəma.»
Tsa na, pazlay a ŋgaha tay ha, tə tsal a mbəlom, ndo məne ɗəre tay hay faya
ta zəbiye fataya. 13 Kwayaŋŋa a həlay niye dala a ɓəl haladzay dzekiɓ dzekiɓ.
Gəma a ŋgəna kuro, nəte ŋgay eye a mbəzl hele hele. Ndo hay gwezem tasəla
ta mət hərwi dala nakə a ɓəl aye. Siye i ndo neheye nəteye ta mət təbey aye
na, ta dzədzar haladzay, ta zambaɗay a Mbəlom nakə mə mbəlom aye.
14 Andza niye, ɗəretsətseh masulo eye ki ye abəra mə ɗəma. Ɗəretsətseh
mamahkar eye ma deyeweye.

Tolom matasəla eye

15 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a fa tolom ŋgay. Mətsike
me bagwar eye hay ta ləvaw mə mbəlom, tə gwaɗ:
«Bəy Maduweŋ kway Mbəlom ta Kəriste ŋgay
ta pa məlәve i bəy tay ka məndzibəra.
Mbəlom ma ləviye ka tor eye.»
16 A ndəv ha mətsike me na, madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faɗ
mandza eye ka təv məndze i bəy kame i Mbəlom aye tə dəkw gurmets kame i
Mbəlom, tə ɗəslay ha gər. 17 Tə gwaɗ:
«Bəy Maduweŋ Mbəlom bagwar eye,
nəkar andaya anəke ada nəkar andaya ahəl niye.
Nəmaa gaka sɨsœ hərwi gədaŋ yak,
hərwi ka həl ka pa wu hay tebiye a həlay yak,
ka ɗa ha nəkar na, bəy.
18 Siye i slala i ndo neheye ta təra ndo yak hay bay aye na,
ta ge mevel ka nəkar haladzay.
Anəke na, həlay eye kə slaw nəkar ka giye fataya mevel.
Həlay i məge sariya ka mədahaŋ hay kə slaw.
Həlay nakə ka vəlateye wu i merəɓe a ndo i məsler yak neheye faya ta ɗa ha
bazlam yak aye.
Ka vəlateye wu i merəɓe tay a ndo yak hay tebiye,
kwa a ndo neheye makətsa bo eye,
kwa a ndo neheye bagwar eye,
ka vəlateye a ndo neheye faya ta rəhakeye ha gər eye tebiye.
Ndo neheye faya ta nasiye ha məndzibəra aye na,
ka bəbazliye tay ha hele hele.»
19 A ndəv ha mətsike na, gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom a həndək mə
mbəlom tuwaŋ. Zlaŋgatsa nakə ɗerewel i məɓere dzam mə ɗəma aye na,
andaya mə gay eye niye. Anəke na, kwa way kə ŋgatay. Mawutseɗe hay ta

wutseɗe wutsiɗ wutsiɗ. Maləve i mbəlom ka ŋgərəz, dala kə ɓəl ada ndzalala hay ta kutsaw haladzay.

12

Ŋgwas ta gədam bagwar eye

1 Ma dəba eye na, wuye a mbəzlaw mə mbəlom, a ge masuwayaŋ. Na ŋgatay
a ŋgwas eye andaya, peteke ŋgay nakə ka bo aye na, pat. Kiye mə huɗ i sik
ŋgay. Peteke nakə a ɓar a gər aye na, wurzla hay kuro gər eye sulo, peteke
ŋgay niye a ɓar a gər aye na, andza dzagwa i bəy. 2 Ŋgwas eye niye na, ta wawa
mə huɗ, faya ma wiye ada neŋgeye faya ma ndalamiye ha. Neŋgeye faya ma
wudiye ka bo hərwi a wur faya.
3 Wu mekeleŋ eye a ge masuwayaŋ haladzay, a mbəzlaw abəra mə mbəlom
sa. Wu niye na, bagwar eye a zəba ndozza andza ako, a ndzəkit bo gədam.
Gər ŋgay hay tasəla, hərikke hərikke tə dzagwa i bəy hay tasəla. Dəram hay
andaya faya kuro. 4 Wurzla neheye ka magərmbəlom aye, a ŋgəna ha təv
mahkar. A zla diye nəte, a ŋgwaɗ tay ha ta hutel ŋgay ada a kutsa tay ahaya ka
dala. A lətse ka təv i ŋgwas niye faya ma wiye wawa aye, kə wa na, ma zliye
wawa niye ma həpəɗiye.
5 Ŋgwas niye a wa wawa hasləka eye. Ma təriye bəy nakə ta gədaŋ eye
ma ləviye gəma hay wal wal aye tebiye. A wa na wawa niye na, tə zla na
kwayaŋŋa tə hway ha ka təv i Mbəlom ada kame i təv məndze i bəy ŋgay.
6 Ane tuk na, ŋgwas niye a hway a kəsaf a təv nakə Mbəlom a ləvay ha bo aye.
Mbəlom ma geye gər mə ɗəma. Ma ndziye məhəne gwezem ta temerre sulo
tə kuro kuro məkwa.
7 Tsa na, tə ge vəram mə mbəlom. Misel, gawla i Mbəlom, ta gawla ŋgay
hay tə ge vəram ta gədam. Gədam ta gawla ŋgay hay tə ge vəram ta nəteye
dərmak. 8 Ane tuk na, Misel ta gawla ŋgay hay tə sla fataya, ta həhar tay ha. Ta
vəlatay tsəveɗ məndze mə mbəlom sa bay. 9 Tə kala ahaya gədam niye bagwar
eye a bəra. Neŋgeye na, guram i dədœ nakə ahəl niye a vawatay gər a ndo i
məndzibəra hay aye. Tə zalay na, bəy i məsəfəre neheye lele bay aye. Məzele
ŋgay mekeleŋ eye na, Fakalaw. Tə kala ahaya abəra mə mbəlom ka dala ta
gawla ŋgay hay tebiye.
10 Ma dəba eye na, na tsənew mətsike me a ləvaw mə mbəlom, a gwaɗ:
«Anəke na, Mbəlom kə təma may ha.
A ɗa ha na, neŋgeye a ze wu hay tebiye,
bəy na, neŋgeye.
Anəke na, ka ŋgatakway a Kəriste ŋgay
ka bəz ha gədaŋ ŋgay
hərwi ta kala ahaya ndo nakə a həlawatay na sik a malamar kway hay aye.
A həlawa fataya me ka təv i Mbəlom ta həvaɗ ta həpat, pat pat.
11 Ane tuk na, nəteye na, ta sla faya.
Tə sla faya na, hərwi Wawa i təɓaŋ a mbəɗa tay ahaya tə bambaz ŋgay.
Tə sla faya sa na, hərwi bazlam i Mbəlom nakə tə ɗatay ha a ndo hay aye.
Tə vəl ha məsəfəre tay na, andza niye.
12 Hərwi niye məŋgwese mâ ge andaya mə mbəlom
ada ta nəkurom neheye hay mə ɗəma aye, ŋgwasum tuk.
Nəkurom dala ta bəlay mata hute ɗəretsətseh na, nəkurom
hərwi Fakalaw kə mbəzla naha ka təv kurom,
ɗərev a ndalay haladzay.
Hərwi a sər ha məndze ŋgay na, a zəkayaw tsekweŋ.»

13 Gədam niye bagwar eye a zəba ɗəre ta kala ahaya mə mbələm na, a pa
bo ka mahəhere ŋgwas niye a wa wawa hasləka eye. 14 Ane tuk na, tə pay
gwezleviyek sulo andza i matsəv hərwi ada mâ tsəv ha a kəsaf a təv nakə
Mbələm a ləvay ha bo aye. Mbələm ma geye gər, ma ndziye mə ɗəma məve
mahkar tə məzaw. Ma ndziye na, ma təv nakə gədam ma sliye məgəse na bay
aye.
15 Gədam niye a vənahaw yam abəra mə huɗ haladzay andza dəlov, hərwi
ada yam mâ pay bəzay a ŋgwas niye ada mâ zla na. 16 Ane tuk na, dala ka
dzəna na ŋgwas niye. A ta ka bo bəra tsəɗək. Tsa na, a sa dəlov niye faya ma
ndohwaweye abəra mə bazlam i gədam aye.
17 Gədam a ŋgatay andza niye na, ɗərev a ndalay ka ŋgwas niye haladzay. A
mbəɗa gər a dəba, a ye a ge vəram ta wawa i ŋgwas niye hay. Wawa niye hay
na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam i Mbələm mapala eye ada faya
ta ɗiye ha bazlam i Yesu aye.
18 Gədam niye a ye, a ndza ka me i bəlay.

13

Wu i pesl hay

1 Tsa na, na ŋgatay a wu i pesl wuray a ndohwaw abəra ma bəlay. Gər hay
faya tasəla ada dəram hay faya kuro. Ka dəram neheye tebiye na, dzagwa i
bəy faya hərikke hərikke. Ka gər neheye tasəla aye na, tə watsa fataya məzele
nakə lele bay aye, i mətsalay ka gər a Mbələm. 2 Wu i pesl niye na, a ndzəkit
bo dəvar. Sik ŋgay hay andza sik dərleŋge. Bazlam ŋgay andza bazlam i zil.
Gədam a vəlay gədaŋ ŋgay haladzay a wu i pesl niye. Tsa na, a vəlay tsəveɗ
mâ ye, mâ ndza ka təv mədze i bəy ŋgay.
3 Na zəba ka wu i pesl niye, gər ŋgay nəte na, andza ta gay mbəlak. Kə sər
məməte ha. Ane tuk na, mbəlak ŋgay niye a paha. Wu i pesl niye a gatay a
ndo i məndzibəra hay andza masuwayaŋ. Ndo hay ta dazlay məpay bəzay.
4 Nəteye tebiye tə ɗəslay ha gər a gədam dərmak hərwi nakə a vəlay gədaŋ a
wu i pesl niye aye. Tə ɗəslay ha gər a wu i pesl dərmak, tə gwaɗ: «Gədaŋ eye
andza wu i pesl nakay na, way? Mata sle məge vəram ta neŋgeye na, way?
Ndəray andaya andza neŋgeye bay.»
5 Tə vəlay tsəveɗ a wu i pesl niye ka məge zlapay kame i ndo hay ada ka
mətsalay ka gər a Mbələm. Tə vəlay tsəveɗ ka məge andza niye na, kiye kuro
kuro faɗ gər eye sulo. 6 A dazlay a mətsalay ka gər a Mbələm. A tsalay ka gər
a məzele i Mbələm ada a təv nakə Mbələm mandza eye mə ɗəma aye. Ada
a neheye mandza eye mə mbələm aye dərmak. 7 Ta vəlay tsəveɗ ka məge
vəram ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dərmak ada mâ ŋgwasa fataya.
Ta vəlay gədaŋ ka məlәve kwa gwala waray waray, məlәve kwa slala waray
waray, kwa ndo neheye tə tsik bazlam i gəma waray waray aye ada ka gəma
hay tebiye. 8 Ndo i məndzibəra hay tebiye ta ɗəslay ha gər. Maa zəkaw na,
ndo neheye tə watsa məzele tay a ɗerewel nakə tə watsa a ɗəma məzele i ndo
neheye ta huta sifa aye. Nəteye tə watsa məzele tay na, kwa ahəl nakə ta ge
məndzibəra zuk bay aye. Ɗerewel nakay na, i Wawa i təɓaŋ nakə tə kəɗ na ahəl
niye aye.
9 Ndo nakə zləm andaya faya hərwi mətsəne na, mâ pay zləm a wu nakə na
tsikiye lele. 10 Mbələm a gwaɗ: «Ndo nakə tə wa na hərwi ada ndo məne ɗəre
ŋgay tâ gəs na na, ta gəsiye na deɗek.» Taɗə Mbələm kə gwaɗ: «Tâ kəɗ na ta
maslalam» na, ta kəɗiye ta maslalam deɗek. Kə ge andza niye na, ndo məpe

mədzal gər hay ka Yesu tâ səmay naha, tâ gər ha tsəveɗ i Mbəlom bay. Andza niye, ta ndziye ɓəŋɓəŋ.
11 Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu i pesl mekeleŋ eye a ndohwaw abəra ma
bəɗ. Dəram ka gər ŋgay sulo andza wawa i təɓaŋ. Ane tuk na, a tsik me andza
i gədam. 12 Gədaŋ ŋgay andaya andza i wu i pesl nakə kurre aye. A gawa wu
neheye a ge masuwayaŋ aye kame i wu i pesl nakə a tsalaw ma bəlay aye. A
gatay kutoŋ a ndo i məndzibəra hay ada a wu siye hay tebiye, a gwaɗatay:
«Ɗəslumay ha gər a wu i pesl nakə mbəlak ŋgay a paha aye.» 13 Kə ge wu
neheye a ge masuwayaŋ aye haladzay. Kə ge wu nakə ada ako mâ mbəzlaw
abəra mə mbəlom aye. A yaw ka məndzibəra, ndo hay tebiye ta ŋgatay 14 a
vatay gər a ndo i məndzibəra hay hərwi ta vəlay tsəveɗ ka məge wu neheye a
ge masuwayaŋ aye kame i wu i pesl nakə kurre aye. A gwaɗatay: «Gum kule
hərwi məɗəslay ha gər a wu i pesl nakə kurre tə gay mbəlak ta maslalam, ane
tuk na, kə mət bay aye.» 15 Wu i pesl niye masulo eye a huta gədaŋ mavəzle
məsəfəre a kule niye a ndzəkit bo andza wu i pesl aye hərwi ada mâ tsik me,
ada ma sliye faya məkəɗe ndo neheye ta kərah məɗəslay ha gər aye. 16 A gatay
kutoŋ a ndo hay tebiye, wawa hay, bagwar hay, kwa ndo i zlele hay, kwa
a ndo i mətawak, kwa beke hay, kwa a ndo neheye beke eye hay bay aye,
a gatay kutoŋ ka matəme ŋgoɗgor ka həlay i mənday kəgəbay ka da'ar aye.
17 Ndo nakə ŋgoɗgor niye andaya faya bay aye na, ma sliye faya masəkəme
wu kəgəbay masəməke ha wu bay. Ŋgoɗgor niye na, məzele i wu i pesl niye
ada məpesle wu i məzele ŋgay.
18 Ane tuk na, ndo hay tâ ge metsehe lele. Ndo nakə a tsah aye na, lamba
niye a say məgweɗe mey na, ma sliye faya məsəre. Lamba niye a ɗa ha na,
ndo zezeŋ hay. Lamba niye na, temerre məkwa tə kuro kuro məkwa gər eye
məkwa.

14

Dəmes nakə ndo i Mbəlom hay ta giye aye

1 Na zəba dəre sa na, na ŋgatay a Wawa i təɓaŋ malətsa eye ka mahəmba
nakə tə zalay mahəmba i Siyoŋ aye. Neŋgeye ta nəteye, məzele ŋgay ta məzele
i Mbəlom Bəba ŋgay mawatsa eye ka da'ar. Ndo niye hay na, nəteye gwezem
temerre tə kuro kuro faɗ gər eye faɗ (144 000). 2 Tsa na, na tsəne mətsike me
a tsənew mə mbəlom. A ləv andza yam nakə a vaw mə mahəmba aye. A ləv
andza maləve i mbəlom. Mətsike me nakə na tsəne aye a ləv lele andza faya
ta fiye gandzaval. 3 Maa ge dəmes niye na, ndo neheye gwezem temerre tə
kuro kuro faɗ gər eye faɗ (144 000) na ŋgatatay aye. Nəteye malətsa eye kame
i təv məndze i bəy Mbəlom, kame i madugula hay ada kame i wu neheye
faɗ nəteye ta məsəfəre aye. Nəteye faya ta giye dəmes weɗeye. Dəmes niye
ndəray ma sliye faya məge bay. Maa ge dəmes niye na, ndo neheye Mbəlom
a mbəɗatay ahaya abəra ka məndzibəra aye ɗekɗek tsa. 4 Nəteye na, tsəɗaŋŋa
mənese kwa tsekweŋ andaya fataya bay. Ta ge madama bay. Nəteye na,
Wawa i təɓaŋ ma diye kwa a ŋgay na, tə paway bəzay. Mə walaŋ i ndo i
məndzibəra hay Mbəlom a mbəl ha na, nəteye hərwi ada tâ təra i ŋgay ada
i Wawa i təɓaŋ. 5 Ta raw me ɗaɗa bay, mənese andaya fataya kwa tsekweŋ
bay.

Gawla i Mbəlom hay mahkar

6 Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋgeɗ faya ma tsəviye ka
magərmbəlom. Faya ma deyeweye məɗe ha Labara Ŋgwalak eye nakə ma
ndziye ka tor eye. Ma diye ma ɗatay ha a ndo i gəma hay tebiye, a gwala hay

tebiye, a ndo neheye tə tsik me i gəma waray waray aye tebiye ada slala hay tebiye. 7 Gawla i Mbəlom niye a tsikatay ta magala, a gwaɗatay: «Rəhumay ha gər a Mbəlom, zambaɗumay, hərwi həlay məgatay sariya a ndo hay kə slaw. Dəslumay ha gər. Maa ge magərmbəlom ta dala ada ta yam hay na, neŋgeye.»

8 Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom masulo eye a yaw ma dəba i gawla i Mbəlom nakə kurre aye sa, a gwaɗ: «Ka ndəv tsiy! Babilon gəma bagwar eye ma mbəzliye, ta deɗek ka mbəzl hele hele. Ka bəz ha mənese ŋgay nakə a yay a gər andza guzom aye, ka bəz ha kwa a gwala waray waray.»

9 Gawla i Mbəlom mamahkar eye a yaw sa. A tsik ta magala, a gwaɗ: «Ndo neheye faya ta ɗəslay ha gər a wu i pesl niye a tsalaw ma bəlay aye ada faya ta ɗəslay ha gər a kule i wu i pesl niye, neheye ta təma ŋgoɗgor i wu pesl niye ka da'ar tay ada ka həlay tay aye na, 10 Mbəlom ma gateye ɗəretsətseh. Gəse tay na, Mbəlom ma rahateye ha tə ɗəretsətseh. Ndo neheye ta diye na, a ako ada a wuye a təma wafafa andza asana. Ta siye ɗəretsətseh kame i gawla i Mbəlom hay ada kame i Wawa i təɓaŋ. 11 Geŋgis i ako nakə faya ma gateye ɗəretsətseh huya aye ma ndəviye ɗaɗa bay. Nəteye tə ɗəslay ha gər na, a wu i pesl ada a kule i wu i pesl. Ta təma ŋgoɗgor ŋgay ka bo tay. Ta hutiye mazəzukw bo ɗaɗa bay. Ta həpat, ta həvaɗ, ta siye ɗəretsətseh.»

12 Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəkurom neheye faya ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye aye ada ka pum mədzal gər kurom ka Yesu aye, səmumay naha.

13 Na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gweɗeŋ: «Dazlay a məwetse anəke, do ha kame kame ndo neheye tə pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye ada neheye tə mət ma məpe mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye. Nəteye na, Mbəlom ma ta piye fataya ŋgama.»

Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye a mbəɗa faya, a gwaɗ: «Ayaw, andza niye. Məsler tay na, ka ndəv, tâ zəzukw bo hərwi hohway i məsler tay a ɗa ha na, nəteye lele.»

Wu nakə ma ta ndzatay a gər a ndo hay ahəl nakə məndzibəra ma ndəviye

14 Na zəba ɗəre sa na, na ŋgatay a pazlay kweɗek kweɗek. Wuye andaya ka pazlay niye. Wu niye na, a ndzəkit bo ndo zezeŋ. Dzagwa i bəy nakə tə ŋgar ta gura aye mə gər ŋgay. Bembek mə həlay ŋgay. Bembek niye na, matasla eye lele hepepe.

15 Gawla i Mbəlom mekeleŋ eye a yaw abəra mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. A wuda ta magala, a gwaɗay a ndo niye mandza eye ma pazlay aye: «Zla bembek yak ada dza ha daw, hərwi wu kə nah ka dala, kə sla mədze.»

16 Tsa na, ndo nakə mandza eye ma pazlay aye a kal ha bembek ŋgay ka dala, a ɗəs na wu nakə ka məndzibəra aye tebiye.

Mbəlom ma ta gateye ɗəretsətseh a ndo i seweɗ hay

17 Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋgeɗ mə mbəlom. A yaw abəra mə gay i Mbəlom. Bembek mə həlay, matasla eye hepepe dərmak.

18 Gawla i Mbəlom neŋgeɗ a yaw abəra ka təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Neŋgeye na, a ləvay gər a ako. A yaw a zalay a gawla i Mbəlom nakə bembek matasla eye hepepe mə həlay ŋgay aye ta magala, a gwaɗay: «Zəba ka hohway i dərizl i gərɗaf neheye ka məndzibəra aye, ta nah. Zla bembek yak, do ta ɗəs.»

19 Andza niye, gawla i Mbəlom niye a kal ha bembek ŋgay ka dala, a ye a ɗəs hohway i wu neheye abəra ka dala. A həl hohway niye hay, a ye a kwats ha ka təv nakə bagwar eye ta sləratawa a ɗəma hohway hay hərwi maɗitse yam eye nakə mə ɗəma aye. Təv niye a ɗa ha na, mevel i Mbəlom. 20 Təv nakə ta

sləratawa a ɗəma hohway hay aye na, dəreŋ ta wuzlahgəma. Ahəl nakə faya ta ɗitsiye na, maa ŋgəzaw abəra mə ɗəma na, bambaz ɗuh. A va tuwwa andza yam nakə faya ma viye mə magayam aye. A va na, kilomiter temerre mahkar. Taɗə pəles mâ lətse a ɗəma na, ma zəbaweye abəra mə ɗəma bay. Mata zəbaw na, gər eye ɗekɗek.

15

Gawla i Mbəlom hay tasəla tə ɗəretsətseh hay tasəla

1 Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu mekeleŋ eye a ge masuwayaŋ mə mbəlom. A geŋ hərɓaɓəkka. Na ŋgatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, kwa way ɗəretsətseh nəte nəte mə həlay tay. Neheye na, maduk i duk i ɗəretsətseh hay hərwi ta ndəviye ha na, mevel i Mbəlom.

2 Tsa na, na ŋgatay a wu eye andza bəlay a wuzl ɗəre andza malam, ako mə ɗəma dərmak. Na ŋgatatay a ndo neheye tə sla ka wu i pesl niye aye ada nəteye ta ɗəslay ha gər a kule ŋgay təbey aye. Nəteye ta kərah matəme ŋgoɗgor i məpesle wu i məzele ŋgay nakə tə zalay məpesle wu aye. Nəteye malətsa eye ka me i bəlay niye a dəv andza malam aye. Nəteye na, ta gandzaval neheye Mbəlom a vəlatay aye mə həlay. 3 Nəteye faya ta giye dəmes andza i Musa ndo i məsler i Mbəlom nakə a gawa ahəl niye aye ta dəmes i Wawa i təɓaŋ. Tə gwaɗawa:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom, nəkar gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye,
məsler yak na, bagwar eye ada lele haladzay.
Nəkar Bəy i gəma hay tebiye,
wu neheye faya ka giye na, mənese kwa tsekweŋ andaya mə ɗəma bay
ada nəkar na, ndo i deɗek.
4 Ndo hay tebiye ta dzədzaraka, Bəy Maduweŋ.
Ndəray ma kərahiye mazambaɗaka bay.
Ndo nakə tsəɗaŋŋa eye na, nəkar nəte ŋgweŋ.
Ndo i gəma hay wal wal ta deyeweye kame yak
ta ɗəslakeye ha gər
hərwi ndo hay tebiye ta ŋgatay a wu nakə faya ka giye na,
mənese kwa tsekweŋ mə ɗəma bay.»

5 Ma dəba eye, na zəba ɗəre na, na ŋgatay naha a madzawadzawa i məɗəslay ha gər a Mbəlom mə mbəlom mahəndəka eye tuwaŋŋa, gay nakə ta kərew tə peteked, ndo hay ta Mbəlom tə dzawa gər a ɗəma aye andaya mə ɗəma. 6 Na ŋgatatay naha a gawla i Mbəlom hay tasəla kwa way tə ɗəretsətseh nəte nəte mə həlay tay tə ndohwaw abəra mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Ka bo tay na, peteked lele eye a dəv herre niye. Nəteye na, maɓara bo eye mə ɗərev ta gura. 7 Wu nəte mə walaŋ i wu neheye faɗ ta məsəfəre aye na, a ye naha a vəlatay gəse neheye tə vəɗ ta gura aye a gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, kwa way nəte nəte. Gəse neheye tasəla aye maraha eye ta mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye aye. 8 Geŋgis a tsalaw, a rah a gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom. Geŋgis niye a yaw na, hərwi məzlaɓ i Mbəlom ada hərwi ŋgay. Ndəray kwa nəte kə sla faya məfələkwe a gay bay hus ɗəretsətseh neheye tasəla mə həlay i gawla i Mbəlom hay aye ta ndəviye təday.

16

Ɗəretsətseh hay tasəla ma gəse

1 Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə gay i məɗəslay ha gər a Mbəlom niye ŋgəlakəka ta magala, a gwaɗatay a gawla i Mbəlom hay

tasəla: «Dum naha kutsum ha mevel i Mbəlom neheye maraha eye ma gəse ka məndzibəra aye. Kutsum ha na, tasəla tebiye.»
2 Tsa na, makurre a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ŋgay aye ka məndzibəra.
A kuts ka dala kwayaŋŋa na, mbəlak neheye lele bay wene wene aye ada a
wur haladzay aye a zəba ka ndo neheye ŋgoɗgor i wu i pesl andaya fataya
ada tə ɗəslaway ha gər a kule aye.
3 Gawla i Mbəlom masulo eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ŋgay aye a
bəlay. Yam niye a təra andza bambaz i mədahaŋ. Wu neheye ma yam niye
aye tə mət tebiye.
4 Gawla i Mbəlom mamahkar eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ŋgay aye a
dəlov ada a bədîyem hay. Ta təra bambaz dərmak. 5 Na tsəne, gawla i Mbəlom
nakə a tsəpawa yam aye, a zambaɗay a Mbəlom, a gwaɗ:
«Tsəɗaŋŋa na, nəkar nəte ŋgweŋ.
Nəkar andaya anəke ada ahəl niye nəkar andaya huya.
Ka ge na sariya nakay na, ta tsəveɗ eye.
6 Ndo neheye ta kəɗ ndo məɗe ha bazlam yak hay
ada ta ndo yak hay.
Ka vəlatay bambaz hərwi ada tâ sa
andza nakə a ye ka bo aye.»
7 Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra ma təv nakə tə fəkaway naha
faya wu a Mbəlom aye, a gwaɗ:
«Ayaw deɗek Bəy Maduweŋ,
nəkar na, Mbəlom gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye,
nəkar na, ndo i deɗek.
Ka giye sariya a ndo hay na,
huya ta tsəveɗ eye.»
8 Mafaɗ i gawla i Mbəlom a kuts ha wu nakə ma gəse ŋgay aye ka pat. Tsa na,
a vəlay gədaŋ a pat ka məwure haladzay andza ako hərwi ada mâ fəka ndo
hay. 9 Ane tuk na, ahəl nakə pat niye a fəka tay aye na, ta gər ha mezeleme tay
bay. Ta kəma mazambaɗay a Mbəlom bay. Tə tsalay ka gər ɗuh hərwi maa
sləraw fataya ɗəretsətseh niye hay na, neŋgeye.
10 Gawla i Mbəlom mazlam eye a kuts ha wu nakə ma gəse ŋgay ka təv i
bəy i wu i pesl niye. Ləvoŋ tekədəgəm a ge ma təv mələve bəy ŋgay. Ndo hay
faya ta həpədîye zler haladzay hərwi faya ta siye ɗəretsətseh. 11 Ane tuk na,
ta gər ha mezeleme tay bay. Wu tay neheye lele bay tə gawa aye na, ta gər
ha mezeleme bay. Nəteye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom nakə neŋgeye mə
mbəlom aye hərwi mbəlak tay ada hərwi ɗəretsətseh tay nakə faya ta siye aye.
12 Ma dəba eye gawla i Mbəlom maməkwa eye a ye a kuts ha wu nakə ma
gəse ŋgay aye a magayam bagwar eye nakə tə zalay Efrat aye. Yam i magayam
niye a sakwa hərwi ada bəy neheye ta deyeweye abəra mə bəzay ta hutiye
tsəveɗ mətese mata ge vəram. 13 Tsa na, na ŋgatay a məsəfəre neheye ŋgwalak
eye bay hay aye mahkar. Nəteye na, andza makomboɗok hay. Neŋgeɗ na, a
ndohwaw abəra mə bazlam i gədam, neŋgeɗ a ndohwaw abəra mə bazlam i
wu i pesl, neŋgeɗ a ndohwaw abəra mə bazlam i ndo nakə a gwaɗ neŋgeye
ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom aye. 14 Məsəfəre neheye ti yaw na, abəra mə
fakalaw, tə gawa masuwayaŋ. Tə yawa a gay i bəy i məndzibəra hay tebiye,
tə hayawa tay gər hərwi məge vəram ka Mbəlom gədaŋ eye ka gər i wu hay
tebiye pat nakə ma bəziye ha gədaŋ ŋgay aye.
15 Yesu a gwaɗ: «Gum metsehe bəna, na diye naha na, andza məkal, ka
sərumeye ka bo bay. Məŋgwese ma ndziye ka ndo nakə mandza eye tə peteked

ŋgay ka bo aye. Neŋgeye mandza eye tsezlezleŋŋe hərwi ada ahəl nakə na diye naha neŋgeye ze peteked bay ada horoy mâ gay kame i ndo hay bay.»
16 Məsəfare neheye mahkar aye, tə hayatay gər a bəy hay na, a təv eye andaya Yahuda hay tə zalay Harmagedoŋ.
17 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a kuts wu nakə ma gəse ŋgay aye a magərmbəlom. Mətsike me a tsənew abəra ka təv məlәve i bəy Mbəlom mə gay ŋgay məvəlay wu, a gwad: «Ka ndəv.» 18 Kwayaŋŋa mawutsed i Mbəlom a wutsed, mbəlom a ləv ŋgwezləts. Dala a ɓəl dzekiɓ dzekiɓ. Kwa ahəl nakə a ge ndo hay aye na, dala kə ɓəl dad andza niye bay, a ze ha siye tebiye. 19 Dala a ta ka bo bəra ndzadəda, gəma bagwar eye a ŋgəna mahkar ada siye i gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye ta mbəzl dərmak. Babilon gəma bagwar eye a mayaw a gər a Mbəlom na, andza niye. A vəlay wu məse nakə a tsəhən bay aye ada a gwaday: «Sa, ndəv ha abəra mə dəma.» 20 Dala neheye malawara eye ta yam aye tə dze a hud i yam tebiye ada mahəmba zəbol eye ta mbəzl bərəm bərəm. 21 Ndzalala bagwar eye hay haɓəlagəmgəm, tə mba haladzay tə kutsaw mə mbəlom ka ndo hay. Ndo hay tə tsalay ka gər a Mbəlom hərwi faya ta siye dəretsətseh ta ndzalala. Dəretsətseh niye na, lele bay wene wene aye, a ze ha siye tebiye.

17

Bazlam i ŋgwas nakə a gawa madama aye

1 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom nəte mə walaŋ i gawla i Mbəlom neheye tasəla kwa way ta gəse mə həlay aye, a yaw ka təv ga, a gwedeŋ: «Dara hərwi ada nâ bəzaka ha ŋgwas nakə a da zləm, a gawa madama ma siye dəretsətseh. Ŋgwas məge madama niye a da ha na, gəma nakə ta dəzl bəse ta magayam hay wal wal haladzay aye. 2 Bəy i məndzibəra hay ta ge mezeleme ta neŋgeye ada ndo i məndzibəra hay ta sa guzom ŋgay. Ta kwaya, ta ge mezeleme dərmak.»
3 Tsa na, Məsəfare Tsədaŋŋa eye a yaw ka təv ga, a zla ga a ye ga ha a kəsaf. Ahəl nakə neŋ mə kəsaf aye na, na ŋgatay a ŋgwas mandza eye ka wu i pesl ndozza. Gər ŋgay hay tasəla, dəram ka gər niye hay kuro. Ka bo ŋgay na, məzele hay mawatsa eye faya haladzay. Məzele neheye hay lele bay aye, faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom. 4 Ŋgwas niye na, peteked ka bo ndozza andza ɓəre nakə a dəv haladzay aye, tə wu i maslawa, gura, ada tə kwar neheye lele haladzay aye. Gəse i gura mə həlay ŋgay. Gəse niye na, maraha eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye. Andza məgwede tə mezeleme nakə a gawa aye. 5 Ta watsa məzele ka da'ar ŋgay. Məzele ŋgay niye a da wu maŋgaha eye, andza məgwede: «Babilon bagwar i gəma, neŋgeye maya i ŋgwas neheye tə gawa madama aye ada tə wu ŋgwalak eye bay ka məndzibəra aye.»
6 Na zəba faya na, ŋgwas niye kə sa bambaz i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə kəd tay ha na, hərwi tə gwadawa parakka Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ, ada ŋgwas niye kə kwaya tə bambaz tay.
Na ŋgatay andza niye na, a geŋ hərɓaɓəkka. 7 Gawla i Mbəlom niye a gwedeŋ: «A gaka hərɓaɓəkka na, hərwi mey?» A gwad: «Tsəne, na dakeye ha wu nakə maŋgaha eye ka ŋgwas nakay aye ada ka wu i pesl nakə mandza eye faya aye. Wu i pesl niye na, gər hay faya tasəla ada dəram hay kuro. 8 Wu i pesl niye ka ŋgatay kurre na, neŋgeye andaya tə dəre. Ane tuk na, anəke na, neŋgeye andaya sa bay. Ma tsalaweye abəra ma bəd nakə kutsik bagwar eye aye. Ahəl nakə kə tsalaw aye na, Mbəlom ma dziye ha abəra mə dəma. Kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, Mbəlom kə watsa məzele a derewel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye.

Siye i ndo hay andaya neheye kə watsa məzele tay a ɗerewel bay aye. Ndo neheye məzele tay mə ɗerewel bay aye ta ŋgatay a wu i pesl niye na, ma gateye hərɓaɓəkka hərwi a ndzawa neŋgeye na, andaya, anəke na, neŋgeye andaya sa bay ada pat mekeleŋ eye na, ma maweye mba.»

9 A gweɗeŋ sa: «Ndo hay tâ huta metsehe hərwi mətsəne wu neheye. Gər i wu i pesl neheye tasəla aye na, a ɗa ha mahəmba hay tasəla nakə ŋgwas niye mandza eye faya aye dərmak. A ɗa ha bəy hay tasəla. 10 Mə walaŋ tay na, bəy hay zlam məlәve i bəy tay ka ndəv. Neŋgeɗ nəte na, neŋgeye andaya faya ma ləviye bəy ŋgay. Matasəla eye na, həlay ŋgay eye kə slaw zuk bay. Aza həlay ŋgay kə slaw na, ma ndziye həlay tsekweŋ tsa. 11 Wu i pesl nakə ahəl niye neŋgeye tə ɗəre aye ada anəke neŋgeye andaya tə ɗəre sa bay na, neŋgeye na, matsamahkar i bəy. Neŋgeye mə walaŋ i bəy neheye tasəla aye dərmak. Ahəl nakə aza kə ndohwaw aye na, Mbəlom ma kəɗiye na hele hele.

12 «Dəram neheye kuro ka ŋgatay aye na, a ɗa ha bəy hay kuro ta deyeweye. Ta yaw zuk bay. Mbəlom ma vəlateye gədaŋ hərwi ada nəteye ta wu i pesl niye ta ləviye məlәve bəy ɓəre nəte. 13 Bəy neheye kuro aye mədzal gər tay na, nəte. Ta geye məsler a wu i pesl ta gədaŋ tay peteh hərwi ada mâ ləva bəy ŋgay. 14 Ta giye vəram ta Wawa i təɓaŋ. Wawa i təɓaŋ ma sliye fataya hərwi neŋgeye na, Bəy Maduweŋ ka gər i bəy Maduweŋ hay. Neŋgeye Bəy a ze bəy hay tebiye. Ndo ŋgay hay faya ta pay bəzay na, tə ɗərev tay peteh. Neŋgeye a pala tay ha, a zalatay ada ta pay bəzay. Andza niye ta ŋgwasiye fataya tə neŋgeye.»

15 Gawla i Mbəlom niye a gweɗeŋ sa: «Magayam nakə ka ŋgatay ŋgwas niye a gawa madama mandza eye ka tsakay aye na, andza məgweɗe: Slala hay, ndo hay mbərzəzza haladzay, gəma hay, ndo neheye tə tsik kwa bazlam i gəma waray waray aye. 16 Dəram neheye kuro ka ŋgatay aye ta wu i pesl niye dərmak, ta neye ɗəre a ŋgwas niye. Ta buwiye wu hay tebiye abəra mə həlay i ŋgwas niye hərwi ada mâ ndza bo kəriye. Ta gəsiye na ada ta həpəɗiye na. Siye nakə ka zəkaw aye na, ta kaliye ha a ako, ta fəkiye na abəra mə ɗəma hurɗœk hurɗœk. 17 Bəy neheye kuro mədzal gər tay nəte aye ada tə gay məsler a wu i pesl niye hərwi ada mâ ləva bəy ŋgay na, maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom a ge andza niye hərwi ada tâ ge wu nakə a say aye. Wu i pesl ma ləviye bəy ŋgay hus ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye mâ ge bo. 18 Ŋgwas nakə ka ŋgatay aye na, bagwar i gəma nakə ma ləviye bəy i məndzibəra hay tebiye.»

18

Gəma i Babilon ka mbəzl

1 Ma dəba eye na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋgeɗ sa, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. Gədaŋ ŋgay na, bagwar eye haladzay. Ada madəve ŋgay nakə a dəv aye na, a dəv dzaydzay ka məndzibəra. 2 A wuda ta magala, a gwaɗ: «Babilon gəma bagwar eye ka mbəzl, Babilon ka mbəzl hele hele. Ka təra təv məndze i məsəfəre neheye lele bay aye. Məsəfəre lele bay eye hay kwa waray waray nəteye mandza eye mə dəma. Ɗiyeŋ neheye lele bay aye, a satay a ndo hay bay aye nəteye mə ɗəma.* 3 Babilon ka mbəzl hərwi kə vəlay ha bo ka məge mezeleme. Ndo i gəma hay wal wal tebiye ta sa guzom ŋgay ada bəy hay ka məndzibəra ta ge mezeleme ta neŋgeye. Ndo i tsakala hay ka məndzibəra ta təra zlele eye hay ta wu neheye a yatay a gər a ndo hay ka zal aye.»

* **18:2** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 14.3-21.

4 Na tsəne mətsike me mekeleŋ eye a tsənew mə mbələm sa, a gwaɗ:
«Nəkurom ndo ga hay, dumara abəra mə walaŋ tay
bəna ka təlәkum hәlay a mənese
ka ta sumeye ɗəretsətseh andza nəteye dərmak.
5 Dumara abəra mə walaŋ tay
hərwi mənese tay a pasla bo bay haladzay
ada Mbələm kə mətsa ha gər bay.
6 Gumatay ɗəretsətseh andza nakə nəteye tə gatay a ndo hay aye.
Wu nakə tə gatay a ndo hay aye na, gumatay mâ ze niye.
Taɗə nəteye tə vəlay guzom a ndo gəse nəte na,
rahumatay ha gəse sulo.
7 Gumatay ɗəretsətseh haladzay hərwi ada ɗərev mâ ndalatay.
Tə gwaɗ nəteye gədaŋ eye hay haladzay ada tə ndayawa wu mənday lele.
Tə gwaɗay a gər tay sa na, nəteye bəy bagwar eye hay.
Tə gwaɗ gəma tay na, ma giye ɗəretsətseh andza madakway i ŋgwas təbey,
ɗaɗa mədahaŋ ma ndzateye a gər təbey.
8 Hərwi niye, ɗəretsətseh ma deyeweye fataya na, ka nəte eye.
Ɗəvats, mədahaŋ ada mandərzlaŋ ta deyeweye a gəma tay pat eye nəte hərwi Bəy Maduweŋ Mbələm neŋgeye Mbələm bagwar eye.
Mata ge sariya na, neŋgeye.
9 «Ahəl nakə bəy hay ka məndzibəra, neheye tə gawa mezeleme ta gəma niye ta geŋgis i ako nakə faya ma təmiye gəma niye na, ta tuwiye haladzay, ta giye dəmes i mədahaŋ hərwi ahəl niye nəteye mandza eye ma wiya. 10 Ta diye, ta lətsiye dəreŋ hərwi zluwer ma gateye tə ɗəretsətseh niye. Ta gwaɗiye:
“Waawayah! Waawayah!
Nəkar Babilon gəma bagwar eye nakə gədaŋ yak a gawa andaya aye,
ka mbəzl hele hele ɓəre nəte na, kəkay?”
11 «Ndo i tsakala hay ka məndzibəra ta tuwiye ada ta giye dəmes i mədahaŋ dərmak hərwi gəma nakə a təma aye, ndəray kwa nəte andaya mə ɗəma sa bay. Ndəray andaya masəkəme wu i tsakala tay bay? 12 Wu niye hay na, gura ta ɓəre, kwar lele eye hay wal wal, ada peteked ndozza eye, peteked ŋgwalak eye hay wal wal. Wu neheye ndo i tsakala hay ta səkəmawa ha aye na, dərizl i gərɗaf neheye lele haladzay ada tə wu neheye ta lambaɗ tə zler i bəgəne aye ada ta mayako lele eye hay. Ta lambaɗ ta ɓəre, tə kwar. 13 Ndo niye hay ta səkəmawa ha mal nakə a ze huŋŋa aye wal wal dərmak ada ta slambah neheye a ze lele aye. Ta səkəmawa ha guzom ada mal, bəle ada gufa, sla hay, təɓaŋ hay, pəles hay, muta i pəles hay ada beke hay andza məgweɗe ndo zezeŋ hay. Ane tuk na, ndəray andaya masəkəme fataya abəra wu niye hay sa bay.
14 «Tə tuwa, tə gwaɗatay a ndo i gəma niye hay: “Wu neheye a yawakum a gər aye ta təma ta ako. Zlele kurom tə wu kurom lele eye hay andaya sa bay, ka hutumeye sa bay.” 15 Ndo i tsakala neheye ta təra zlele eye hay tə masəkəme ha wu ma gəma niye aye na, ta lətsiye dəreŋ ta gəma niye. Zluwer a gatay tə ɗəretsətseh bagwar eye. Ta tuwiye haladzay ada ta giye dəmes i mədahaŋ. 16 Ta gwaɗiye: “Waawayah, waawayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Neŋgeye a ndzawa na, andza ŋgwas nakə a pa ka bo peteked ndozza aye ada tə peteked neheye zler i mətul zler i mətul ada tə siye peteked lele eye haladzay aye. A pawa ka bo wu i maslawa, tə ge ta gura, tə kwar neheye lele aye. 17 Wu hay tebiye a təma andza niye tsa ɗuh!”
«Ndo neheye faya ta diye tə kwalalaŋ i yam ada ta bagwar tay hay, ndo i tsakala neheye ti yawa a tsekene tə kwalalaŋ i yam ada ta ndo neheye tebiye nəteye mə kwalalaŋ i yam aye, ti ye tə lətse dəreŋ. 18 Ta zəba ɗəre, tə ŋgatay a

geŋgis i ako nakə faya ma təmiye gəma niye na, ta wuda ta magala, tə gwaɗ:
“Gəma andaya andza gəma nakay bagwar eye bay.” 19 Tə tuwa, tə ge dəmes i
mədahaŋ, tə kuts bətekwew a gər dəslis dəslis. Ta wuda, tə gwaɗ: “Waawayah,
waawayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Anaŋ gəma nakə ndo neheye ta
kwalalaŋ i yam aye ta huta zlele na, mə hələy ŋgay. Ɓəre nəte tsa na, a mbəzl
na, kəkay?”
20 «Nəkurom neheye mə mbəlom aye ŋgwasum! Gəma ka təma! Nəkurom
ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəkurom ndo i maslaŋ i Yesu hay ada
nəkurom ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay, ŋgwasum hərwi Mbəlom kə gay
sariya ka wu nakə a gakum aye.»
21 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom gədaŋ eye, a ye a zla kwar bagwar
eye andza ber i maləgəre, a kal ha a bəlay. Tsa na, a gwaɗ: «Ta kaliye ha
Babilon gəma bagwar eye andza niye, ɗaɗa ta ŋgateye sa bay. 22 Ndo hay ta
tsəniye ɗaɗa mədze gandzaval ma Babilon, məge dəmes, məfe fagam, məfe
tolom sa bay. Wuray kwa tsekweŋ ma giye andaya ma Babilon sa bay. Ndo
malembeɗe wu hay ta giye andaya sa bay, maləgəre nakə a ləvawa abəra ma
təv kurom aye na, ndo hay ta tsəniye sa bay. 23 Lalam kurom hay ta dəviye
dzaydzay ka niye sa bay. Ta tsəniye mabəbəle wuray huwwa i ndo məzle
dahəlay hay mə gay kurom sa bay. Ahəl niye ndo i tsakala kurom hay ta ze
ha siye i ndo i tsakala hay ka məndzibəra tebiye. Ka vatay gər a ndo hay kwa
məŋgay ta madaŋ kurom. Hərwi niye nəkurom ka nasumeye andza niye.
24 Mbəlom a ŋgatay a bambaz i ndo məɗe ha bazlam ŋgay hay, ada a bambaz
i ndo ŋgay hay. Bambaz i ndo neheye ka məndzibəra tebiye tə kəɗ tay ha aye
na, ka gər tay.»

19

1 Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom andza ndo hay
haladzay ta tsikiye me. Tə gwaɗ:
«Haleluya! Zambaɗumay a Mbəlom.
Maa təma tay ha ndo hay na, neŋgeye.
Neŋgeye məzlaɓ eye, neŋgeye gədaŋ eye a ze kwa mey.
2 Neŋgeye na, ndo i deɗek,
a ge sariya ŋgay a ndo hay na, ta deɗek.
Kə gəs na maya i ŋgwas neheye tə gawa madama aye.
Ŋgwas niye na, kə nas tay ha ndo hay ka məndzibəra tebiye tə wu neheye
lele bay aye.
Mbəlom kə vəlay ɗəretsətseh a ŋgwas niye
hərwi nakə a kəɗ ndo i məsler ŋgay hay aye.»
3 Ma dəba eye, tə ma faya sa, tə gwaɗ:
«Zambaɗumay a Mbəlom.
Geŋgis nakə a tsalaw abəra ma gəma niye aye na,
ma ndəviye bay, ma tsalaweye huya andza niye.»
4 Tsa na, madugula hay kuro kuro sulo gər eye faɗ ada wu neheye faɗ aye
ta dəkw gurmets kame i təv məndze niye Mbəlom mandza eye faya aye ada
tə dəslay ha gər, tə gwaɗ: «Haleluya! Nəkar Mbəlom bagwar eye.»

Magurlom i məzle dahəlay

5 Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ma təv məndze i bəy eye, a gwaɗ:
«Zambaɗumay a Mbəlom kway,
nəkurom ndo məge məsler ŋgay hay,
nəkurom neheye ka rəhumay ha gər ta deɗek,
kwa wawa hay kwa bagwar hay.»

6 Na tsəne mətsike me neŋgeɗ a tsənew sa andza ndo hay haladzay
mbərzəzza faya ta tsikiye me. A tsənew sa na, andza mazaw bagwar eye
nakə a vaw ka mahəmba aye. A tsənew andza maləve i mbəlom bagwar eye
dərmak. Neŋ faya na piye faya zləm na, mətsike me niye a gwaɗ:
«Nəkar Mbəlom bagwar eye
hərwi Bəy Maduweŋ Mbəlom kway na, gədaŋ eye.
Maa ləva wu hay tebiye na, neŋgeye.
7 Ŋgwasakwa, ɗərev kway mâ ge laŋlaŋ lele.
Zambaɗakway hərwi həlay eye kə slaw.
Wawa i təɓaŋ ma zliye dahəlay.
Dahəlay maləva bo eye tsɨy, faya ma həbiye.
8 Ta vəlay tsəveɗ məpe ka bo peteke ɗ nakə tsəɗaŋŋa,
ndəluɓ kwa tsekweŋ andaya faya bay aye,
ada nakə a dəv haladzay pəzləɗ pəzləɗ aye.
Ŋgwalak ŋgwalak i peteke ɗ niye a ɗa ha na,
wu neheye ŋgwalak eye ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə ge aye.»
9 Tsa na, gawla i Mbəlom eye andaya a gweɗeŋ: «Watsa a ɗerewel na,
məŋgwese ma ndziye ka ndo neheye tə zalatay a magurlom i məzle dahəlay
i Wawa i təɓaŋ aye.» Gawla i Mbəlom niye a gweɗeŋ sa na: «Bazlam neheye
anaŋ aye na, deɗek. A yaw na, abəra mə bazlam i Mbəlom.»
10 Na tsəne andza niye na, na dəkw gurmets kame ŋgay hərwi məɗəslay ha
gər, ane tuk na, a gweɗeŋ: «Kâ ge andza niye bay. Neŋ dərmak na, ndo i məsler
i Mbəlom andza nəkar ada andza malamar yak neheye tə pa mədzal gər tay
ka bazlam i Yesu nakə a ɗa ha aye. Dəslay ha gər ɗuh na, a Mbəlom.»
Maa vəlatay gədaŋ a ndo i maslaŋ i Mbəlom na, bazlam nakay.

Vəram bagwar eye

11 Ma dəba eye na, na ŋgatay magərmbəlom mahəndəka eye tuwaŋŋa. Pəles
herre eye malətsa eye mə ɗəma ada ndoweye andaya mandza eye faya tuŋŋa,
tə zalay na, ndo i deɗek ada ndo nakə a ge wu ta tsəveɗ aye. Ma giye sariya ada
ma giye vəram ta deɗek. 12 Ɗəre ŋgay a dəv andza ɗərneh i ako. Kə pa dzagwa
i bəy a gər haladzay. Ta watsa faya məzele. Ndəray a sər məzele niye bay,
maa sər na, neŋgeye nəte. 13 Kələmedze ŋgay nakə ka bo aye na, bambaz faya
haladzay. Məzele ŋgay na, bazlam i Mbəlom. 14 Slala i sidzew hay wal wal
mə mbəlom tə pay bəzay. Nəteye mandza eye ka pəles herre eye hay. Peteke ɗ
tay hay ka bo na, herre kwa tsekweŋ ndəluɓ faya bay dərmak. 15 Maslalam
matasla eye hepepe, a yaw abəra mə bazlam ŋgay. Ta maslalam niye na, ma
həhariye tay ha ndo neheye ta təma bazlam ŋgay bay aye. Ma təriye bəy ta
gədaŋ eye ka gər tay. Ma mbərasliye tay ha mbərasl mbərasl andza hohway
neheye ta mbəraslawa tay ha hərwi maɗitsaw abəra mə ɗəma yam aye. A ɗa
ha niye na, mevel i Mbəlom bagwar eye. 16 Ta watsa məzele ŋgay ka peteke ɗ
ŋgay ada ka gwas ŋgay. Tə watsa na, tə gwaɗ: «Neŋgeye na, bəy ka gər i bəy hay
tebiye. Bəy Maduweŋ ka gər i bəy maduweŋ hay tebiye.»
17 Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋgeɗ malətsa eye ka pat. A wuda
ta magala, a zalatay a ɗiyeŋ neheye faya ta tsəviye ta magərmbəlom aye, a
gwaɗatay: «Hayum gər, dumara ndayum bagwar i magurlom nakə Mbəlom a
da aye. 18 Dumara həpəɗum slo i mədahaŋ i bəy hay, həpəɗum slo i mədahaŋ
i sidzew hay tə slo i bəy tay hay. Həpəɗum slo i pəles hay tə slo i ndo neheye
tə tsalawa faya aye ada tə slo i ndo hay tebiye, kwa slo i beke hay, kwa i ndo
neheye nəteye beke hay bay aye, kwa i bagwar hay, kwa i wawa hay.»

19 Tsa na, na ŋgatay a wu i pesl niye ada ta bəy i məndzibəra hay. Sidzew tay
hay tə haya gər hərwi məge vəram ta ndo nakə a tsal ka pəles herre eye ada
ta sidzew ŋgay hay. 20 Ahəl nakə ta dazlay a vəram aye na, ndo niye tə sidzew
ŋgay hay tə gəs na wu i pesl ta ndo nakə a gwaɗ neŋgeye ndo məɗe ha bazlam
i Mbəlom, azlakwa neŋgeye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom bay aye. Maa ge
masuwayaŋ kame i wu i pesl na, neŋgeye. Andza niye, a vatay gər a ndo hay
ka matəme ka bo tay ŋgoɗgor i wu i pesl ada ka məɗəslay ha gər a kule nakə
a ge aye. Ahəl nakə tə gəs wu i pesl ta ndo niye a gwaɗ neŋgeye ndo məɗe ha
bazlam i Mbəlom aye na, tə kuts tay ha a dəlov i ako tə ɗəre. Ako niye a təma
na, andza dəlov a təma andza gufa i wur i kuɗamasara. 21 Sidzew i wu i pesl
hay na, ndo niye tə pəles aye a kəɗ tay ha ta maslalam nakə a yawaw abəra
mə bazlam ŋgay aye. Ɗiyeŋ hay tebiye, tə yaw tə nda mədahaŋ tay, tə rah.

20

Bazlam nakə a tsik ka məve gwezem aye

1 Ma dəba eye na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra
mə mbəlom, kəle mahəndəke abəra ma bəɗ nakə kutsɨk bagwar eye mə həlay
ŋgay. Tsalalaw bagwar eye a mba haladzay mə həlay ŋgay dərmak. 2 A ye
naha, a gəs gədam. Gədam niye na, dədœ, andza məgweɗe Fakalaw nakə
a vaway gər a ndo hay ahəl niye aye. Gawla i Mbəlom niye a gəs, a dzawa
na. Ma ndziye madzawa eye məve gwezem. 3 Gawla i Mbəlom a dzawa na
Fakalaw niye na, a kal ha a bəɗ nakə kutsɨk bagwar eye, a dərəzl faya. A
dərəzl faya na, lele tə kəle madərəzle hərwi ada mâ vatay gər a ndo hay ka
məndzibəra sa bay. Ma dəba i məve gwezem na, ta pəliye ha, ane tuk na, ma
ndziye tsekweŋ tsa.

4 Ma dəba eye na, na ŋgatay a təv məndze hay i bəy, ndo hay mandza eye
faya. Mbəlom kə vəlatay gədaŋ ka məgatay sariya a ndo hay. Na ŋgatay a
məsəfəre i siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dərmak. Ndo hay tə ɗəs
fataya abəra gər ahəl niye ɗeɗeɗe hərwi nakə tə pa mədzal gər tay ka Yesu
aye ada hərwi nakə tə ɗawa ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye na, ta ɗəslay
ha gər a wu i pesl niye bay, ta ɗəslay ha gər a kule ŋgay bay, ŋgoɗgor ŋgay
andaya fataya ka da'ar təbey kwa ka həlay andaya bay. Na ŋgatay na, nəteye
tə ɗəre. Nəteye tə Yesu Kəriste ta ndziye ma bəy məve gwezem. 5 Niye na, tə
lah mələtsew abəra ma mədahaŋ aye. Siye i ndo hay na, ta lətseweye zuk bay.
Ta lətseweye na, məve gwezem ma ndəviye abəra mə ɗəma təday.

6 Məŋgwese ka ndo niye hay tə lah mələtsew aye. Mbəlom kə pa tay ha wal.
Məməte masulo eye ma sliye fataya məgatay wuray sa bay. Ta təriye na,
ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ada a Yesu Kəriste. Nəteye tə Kəriste
ta ndziye ma bəy məve gwezem.

Mbəlom a sla ka Fakalaw

7 Fakalaw kə ndza madzawa eye məve gwezem na, ta gəriye ahaya abəra
ma bəɗ. 8 Kə ndohwaw abəra ma bəɗ na, ma diye mata vatay gər a ndo hay
ma gəma hay wal wal sa. Tə zalatay a gəma niye hay na, Gog ta Magog.* Ma
hayatay gər ka təv manəte eye hərwi ada tâ ge vəram ta Mbəlom. Nəteye na,
haladzay wurkenkene andza hewiyeŋ nakə mə magayam aye. 9 Na ŋgatay na,
tə ndohwaw tsɨɗ tsɨɗ ti ye kwa a ŋgay, ti ye tə lawara təv i ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu andza məgweɗe gəma nakə Mbəlom a wuɗa haladzay aye.
Ane tuk na, ako a mbəzlaw fataya mə mbəlom, a təma tay ha təlmeɗ təlmeɗ.

* **20:8** Zəba mə Ezekiyel 38-39.

10 Fakalaw niye a vatay gər na, tə gəs na tə kal ha a dəlov i ako. Mə ɗəma na,
gufa i kuɗamasara wafafafa faya ma təmiye. Tə kal ha na, a təv nakə ɓa tə lah
məkal ha a ɗəma wu i pesl ta ndo nakə a gwaɗ neŋgeye ndo məɗe ha bazlam
i Mbəlom aye. Andza niye, ta siye ɗəretsətseh həpat ta həvaɗ ka tor eye mə
ɗəma.

Maduk i duk i sariya

11 Ma dəba eye na, na ŋgatay a təv məndze i bəy a zəba herre. Ndo andaya
mandza eye faya. Məndzibəra ta magərmbəlom tə dze abəra kame ŋgay, ta
ŋgatateye sa bay. 12 Tsa na, na ŋgatay a ndo neheye tə mət aye tebiye, kwa
bagwar hay, kwa wawa hay. Nəteye malətsa eye kame i təv məndze i bəy. Tsa
na, ndoweye a həndək ɗerewel hay. Ta həndək ɗerewel mekeleŋ eye dərmak.
Neŋgeye na, ta watsa a ɗəma məzele i ndo neheye tə huta sifa nakə deɗek aye.
Ma dəba eye ta həndək ɗerewel niye hay na, Mbəlom a gatay sariya a ndo
neheye tə mət aye. A gatay sariya na, təɗe təɗe ka wu tay neheye tə ge aye,
tə watsa na a ɗerewel niye hay aye. 13 Ndo neheye tə mət ma bəlay aye tə
ndohwaw tebiye abəra ma bəlay. Mədahaŋ neheye ma bəɗ ma təv məndze i
mədahaŋ hay aye tə ndohwaw abəra mə ɗəma tebiye. Mbəlom a gatay sariya
tebiye təɗe təɗe ka məsler tay. 14 Tsa na, tə kal ha məməte ta təv məndze i
mədahaŋ hay a dəlov i ako. Dəlov i ako niye na, təv nakə ndo hay ta mətiye
mə ɗəma masulo aye. 15 Taɗə ndoweye məzele ŋgay andaya mə ɗerewel i ndo
neheye ta huta sifa aye bay na, ta kal ha a dəlov i ako niye dərmak.

21

Magərmbəlom weɗeye ta məndzibəra weɗeye

1 Ma dəba eye na, na ŋgatay a magərmbəlom weɗeye ta məndzibəra weɗeye.
Magərmbəlom makurre eye ta məndzibəra makurre eye ta dze. Ada bəlay
andaya sa bay kə dze. 2 Na ŋgatay naha a gəma tsəɗaŋŋa eye, gəma niye na,
Zerozelem weɗeye nakə faya ma mbəzlaweye abəra ka təv i Mbəlom aye.
Gəma niye na, a lambaɗ bo, a le haladzay andza dahəlay nakə a lambaɗ bo
lele ma diye a gay i zal aye. 3 Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ka təv
məndze i bəy ta magala, a gwaɗ: «Zəbum, Mbəlom kə ge gay ŋgay a walaŋ i
ndo hay, ma ndziye tə nəteye. Ta təriye ndo ŋgay hay. Neŋgeye Mbəlom nəte
ŋgweŋ ma ndziye tə nəteye. 4 Ma takaɗiye na yam ɗəre tay. Ta mətiye sa bay
tebiye. Wuray ma ndalateye sa bay. Ta tuwiye sa bay, wuray ma wuriye
fataya sa bay. Wu guram eye hay ta dze.»

5 Tsa na, ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye, a gwaɗ: «Zəba, na
giye wu hay tebiye weɗeye hay.» Tsa na, a gweɗeŋ: «Watsa wu nakay hərwi
bazlam neheye na, deɗek, makəraw me kwa tsekweŋ andaya mə ɗəma bay.»

6 A gweɗeŋ sa: «Ka ndəv. Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndəv ha
wu hay tebiye na, neŋ gwa. Neŋ makurre i wu hay tebiye ada neŋ mandəve
i wu hay tebiye. Ndo nakə yam a gay aye na, na vəleye yam kəriye. Yam
niye a ŋgəzaw ma bədiyem. Yam niye na, yam nakə ma vəlateye sifa a ndo
hay aye. 7 Ndo nakə kə ŋgwasa ka ɗəretsətseh aye na, na vəleye wu neheye
tebiye. Na təriye Mbəlom ŋgay, neŋgeye ma təriye wawa ga. 8 Ane tuk na,
ndo i takazay hay, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ndo neheye ɗərev
tay lele bay aye, ndo məkəɗe gər i ndo hay, ndo məge madama hay, madaŋ
hay, ndo məpay bəzay a kule hay, ndo i parasay hay, nəteye ɗuh ta diye na, a
dəlov i ako. Gufa i kuɗamasara nakə a təma wafafafa aye mə ɗəma. Ta mətiye
məməte masulo aye na, mə ɗəma.»

Zerozelem weɗeye

9 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv ga. Neŋgeye nəte mə walaŋ
i gawla i Mbəlom neheye tasəla ta gəse mə həlay tay aye neheye maduk i duk
i dəretsətseh mə ɗəma maraha eye. A yaw na, a gweɗeŋ: «Dara, na ɗakeye
ka dahəlay nakə Wawa i təɓaŋ ma zliye aye.» 10 Tsa na, Məsəfəre Tsəɗaŋŋa
eye a yaw ka gər ga ada kwayaŋŋa gawla i Mbəlom niye a zla ga, a ye ga
ha a mahəmba bagwar eye sololololo. A ɗeŋ ka Zerozelem gəma tsəɗaŋŋa
eye, faya ma mbəzlaweye abəra ma magərmbəlom, a mbəzlaw abəra ka təv
i Mbəlom. 11 Gəma niye na, a dəv dzaydzay andza kwar lele eye, a wuzl ɗəre
andza malam. Maa wuzl ɗəre niye na, məzlaɓ i Mbəlom. 12 Tə lawara na gəma
niye na, ta zleɗ. Zleɗ niye maɗəzla eye dabasəm eye ada zəbol eye dərmak. Tə
ge faya məgeɗ i məfələkwe a ɗəma na, kuro gər eye sulo, ada gawla i Mbəlom
kwa way ka məgeɗ neheye kuro gər eye sulo aye. Ka məgeɗ niye hay na,
tə watsa faya məzele kuro gər eye sulo i slala i Israyel hay. 13 Gəma niye
na, hawal faɗ. Ka hawal niye hay faɗ aye na, məgeɗ faya mahkar mahkar.
Mahkar ta diye i bəzay, mahkar ta diye i pat mədəɗe ada mahkar ta diye i
tsakay, mahkar ta diye i Salawa. 14 Tə pa mədok i zleɗ i gəma niye tə kwar
bagwar eye hay kuro gər eye sulo. Ka kwar niye hay nəte nəte tə watsa faya
məzele i ndo i maslaŋ i Wawa i təɓaŋ kuro gər eye sulo.

15 Gawla i Mbəlom nakə faya ma tsikeŋeye me aye na, sakwal i gura mə
həlay. Sakwal niye na, hərwi mələve ha wu hay. A ye, a ləva ha gəma, məgeɗ
eye hay ada zleɗ i gəma eye. 16 Hawal i gəma niye faɗ na, tə ləva ta ze a bo bay.
Gawla i Mbəlom a ləva na gəma eye ta sakwal ŋgay niye. Zəbol ŋgay eye na,
gwezem kuro gər eye sulo. Zlabatam ŋgay eye tə sololololo ŋgay eye andza niye
dərmak. 17 Ma dəba eye, gawla i Mbəlom a ləva zleɗ niye. Sololololo ŋgay eye
temerre tə kuro kuro faɗ gər eye faɗ. A ləva na, andza nakə ndo hay tə ləvawa
wu aye. 18 Ta ɗəzl zleɗ niye na, tə kwar nakə tə zalay *zaspe* aye. Gəma niye na,
ta ɗəzl ta gura lele ɗəre a tsara ha andza malam. 19 Tə wurkatsa na mədok i
zleɗ niye na, tə kwar neheye wal wal a le haladzay aye. Kwar eye niye hay na,
tə zalatay *zaspe*. Masulo eye na, tə zalay *safir*, mamahkar eye tə zalay *apate*,
mafaɗ eye tə zalay *emerod*, 20 mazlam eye tə zalay *sardowan*, maməkwa eye
tə zalay *kornalin*, matasəla eye tə zalay *kərisolite*, matsamahkar eye tə zalay
beril, matsɨɗ eye tə zalay *topaz*, makuro eye tə zalay *kərisopəras*, makuro gər
eye nəte tə zalay *hisiŋte*, makuro gər eye sulo tə zalay *ametiste*. 21 Wu i məgeɗ
niye kuro gər eye sulo eye i kwar, tə zalay *perəl*, a le haladzay. Təv məhay gər
i gəma niye na, ta ndərat faya na, gura lele ɗəre a tsara ha aye.

22 Na ŋgatay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ma gəma niye bay hərwi
Bəy Maduweŋ Mbəlom bagwar eye ada Wawa i təɓaŋ nəteye wu tay ma
təv maɗuwule me. 23 Na zəba ɗəre na, pat ta kiye ta təriye kəriye ma gəma
niye hərwi dzaydzay i Mbəlom a dəv mə ɗəma. Wawa i təɓaŋ neŋgeye a vəl
dzaydzay ma gəma niye. 24 Slala hay wal wal ka məndzibəra ta həhaliye ma
təv dzaydzay ŋgay ma gəma niye. Bəy i məndzibəra hay ta fələkwiye a ɗəma
tə zlele tay hərwi məvəlay wu a Mbəlom. 25 Məgeɗ i gəma niye ma ndziye
na, tuwaŋŋa hwapat ta dərəzliye na bay. Ta dərəzliye na ɗaɗa bay hərwi
həvaɗ andaya sa bay. 26 Ta zliye zlele tə wu neheye lele aye ka məndzibəra,
ta fələkwiye ha a gəma niye hərwi məvəlay a Mbəlom. 27 Wu neheye lele bay
aye ta sliye faya mede a ɗəma bay. Ndo neheye ɗərev tay manasa eye ada
ndo i parasay ta fələkwiye a ɗəma bay dərmak. Mata fələkwe a ɗəma na, ndo
neheye tə watsa məzele tay a ɗerewel i Wawa i təɓaŋ aye. Maa huta sifa deɗek
eye na, nəteye.

22

1 Ma dəba aye na, gawla i Mbəlom niye a ɗeŋ ka magayam wuray yam mə ɗəma. Yam eye niye na, ma vəliye sifa a ndo hay. A wuzl ɗəre andza malam
ada a yaw na, abəra ka təv məndze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təɓaŋ. 2 A va ma
wuzlah i tsəveɗ i gəma niye. Ka tsakay i yam niye na, dərizl i gərɗaf nakə ma
vəliye sifa a ndo hay aye kə ndzohwaw. A ndzohwaw na, diye sulo sulo. Ka
məve nəte na, a wa sik kuro gər eye sulo. Ka kiye na, a wa sik nəte. Slambah
eye hay na, sidem. Ma mbəliye tay ha slala i ndo hay wal wal tebiye.
3 Wu neheye Mbəlom a vəlawatay mezeleme aye na, ma giye andaya ma
gəma niye bay. Mata ge andaya ma gəma niye na, təv məndze i bəy i Mbəlom
ta Wawa i təɓaŋ. Ndo ŋgay hay ta ɗəsleye ha gər. 4 Nəteye na, ta ŋgateye a
ɗəre ŋgay, ta watsiye məzele ŋgay ka da'ar tay. 5 Həvaɗ ma giye andaya sa bay,
lalam hay tə pat ta təriye kəriye hərwi Bəy Maduweŋ Mbəlom bo ŋgay eye ma
dəvateye dzaydzay. Ada nəteye na, ta ndziye ma bəy ka tor eye.
6 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gweɗeŋ: «Bazlam neheye na, deɗek,
maraw me andaya kwa tsekweŋ mə ɗəma bay. Bəy Maduweŋ Mbəlom a
vəlatay Məsəfəre ŋgay a ndo məɗe ha bazlam ŋgay hay hərwi ada tâ ɗa ha
bazlam ŋgay. A sləraw gawla ŋgay hərwi ada mâ yaw mâ ɗatay ha a ndo i
məsler ŋgay hay wu nakə mazlambar ma deyeweye kame aye.»

Yesu ma maweye

7 Yesu a gwaɗ: «Tsənum, mazlambar na miye naha bəse. Mbəlom ma piye
ŋgama ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə mə ɗerewel nakay aye
hərwi a yaw na, abəra ma Məsəfəre i Mbəlom.»
8 Neŋ Yuhana, na tsəne wu neheye tə zləm ga, na ŋgatatay tə ɗəre ga. Ahəl
nakə na tsəne aye ada na ŋgatatay aye na, na kal ha bo kame i gawla i Mbəlom
nakə a bəzeŋ ha aye hərwi məɗəslay ha gər. 9 Ane tuk na, a gweɗeŋ: «Kâ
ge andza niye bay. Neŋ na, ndo i məsler i Mbəlom andza nəkar ada andza
malamar yak neheye nəteye ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom hay aye ada
andza siye i ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam neheye mə ɗerewel
nakay aye. Kâ ɗəslay ha gər na, a Mbəlom.»
10 A gweɗeŋ sa: «Mbəlom kə ɗa ha wu nakə ka watsa a ɗerewel nakay aye.
Ka ŋgaha na bazlam neheye bay, ɗatay ha a ndo hay hərwi wu neheye ta giye
bo na, bəse. 11 Neŋ faya na gwaɗateye a ndo neheye ta wuɗa wu nakə lele bay
aye. Taɗə a sakum məge mənese na, dum ha kame kame andza niye huya. A
nəkurom neheye ɗərev kurom manasa eye, taɗə a sakum matəre andza niye
na, dum ha kame kame andza niye huya. Ndo nakə faya ma giye wu nakə a
say a Mbəlom aye na, mâ ge lele huya. Ndo nakə faya ma pay bəzay a Mbəlom
aye na, mâ pay bəzay a Mbəlom andza niye huya.»
12 Ma dəba aye na, Yesu a gweɗeŋ sa: «Tsəne, na miye naha bəse. Na həliye
naha wu hay ka həlay hərwi ada nâ vəl kwa a way merəɓe i məsler ŋgay.
13 Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ gwa.
Neŋ makurre i wu hay tebiye ada neŋ mandəve i wu hay tebiye
14 «Məŋgwese ma ndziye ka ndo neheye ta bariye peteke ɗ tay hay tsəɗaŋŋa
eye. Nəteye ta hutiye tsəveɗ məfələkwe a gəma niye. Nəteye na, ta hutiye
tsəveɗ mənde hohway i dərizl i gərɗaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.
15 Ndo neheye ta təra andza kəra aye ada madaŋ hay ta ndo neheye tə gawa
mezeleme aye, nəteye na, ta ndziye ma bəra. Ndo məkəɗe gər i ndo hay
dərmak ada ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule aye, ndo neheye tə
vəlaway ha bo tay a maraw me aye, nəteye tebiye ta ndziye ma bəra, ta
fələkwiye ɗaɗa a gəma niye bay.

16 «Neŋ Yesu, na slər naha gawla i Mbəlom ga na, hərwi ada mâ ye, mâ ɗakum ha wu neheye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla aye. Neŋ na, ndo nakə faya ka həbumeye ma deyeweye abəra ma gwala i Davit aye. Neŋ na, bamta i ɗəre mətseɗe nakə a dəvawa ta mekedœ aye.»
17 Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye ta dahəlay, tə gwaɗ: «Dara.» Nəkurom neheye faya ka tsənumeye wu neheye, gwaɗum: «Dara.»

Nəkurom neheye yam a gakum aye, dumara sum yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ta vəliye kəriye a ndo neheye a satay məse aye.

Mandəve i bazlam

18 Neŋ Yuhana faya na gateye ɗaf a ndo neheye faya ta tsəniye wu neheye mə ɗerewel nakay aye. Taɗə ndoweye ka səkah ha wu ka bazlam neheye mə ɗerewel nakay aye na, Mbəlom ma səkaheye ha ɗəretsətseh nakə ka dzaŋgum mə ɗerewel nakay aye. 19 Taɗə ndoweye kə zla wu abəra mə bazlam i Mbəlom na, Mbəlom ma həliye hohway i dərizl i gərɗaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye abəra ka bəmalə ŋgay. Ma hutiye təv ma gəma i Mbəlom bay. Ɓa ɗerewel nakay kə tsik ka hohway ta gəma niye tsɨy.
20 Yesu a gwaɗ ka wu neheye tebiye na, deɗek aye, ma gwaɗiye: «Ayaw, na miye naha bəse.»

Ayaw Bəy Maduweŋ ga Yesu, dara.
21 Yesu Bəy Maduweŋ kway mâ pa fakuma ŋgama tebiye.